

วารสารสังคมศาสตร์และ มานุษยวิทยาเชิงพุทธ Journal of Social Science and Buddhistic Anthropology

P-ISSN : 2651-1630 ปี 7 ฉบับที่ 9 (กันยายน 2565)

E-ISSN : 2672-9040 Vol.7 No.9 (September 2022)

❁ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของ วัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และ นักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความทั้ง ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอก วัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือ บทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตาม หลักเกณฑ์ของวารสาร

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียน บทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของ กองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

✿ เจ้าของ

วัดวังตะวันตก

1343/5 ถนนราชดำเนิน ตำบลคลัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 061-5262919 โทรสาร. 075-340-042 E-mail : suriya.sur@mcu.ac.th

✿ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระเทพปัญญาสี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูพรหมเขตคณารักษ์, ดร.

เจ้าอาวาสวัดวังตะวันตก โรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญวัดสระเรียง

✿ บรรณาธิการบริหาร

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

วัดวังตะวันตก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

✿ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวปัญญาดดา จงละเอียด

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

🌸 กองบรรณาธิการ

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

พระครูสิริธรรมาภีรต, ผศ., ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

ศาสตราจารย์ ดร. ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร. ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร. สืบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโคกราช

รองศาสตราจารย์ ดร. สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วาสนา แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พอใจ สิงหนตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

ดร. มะลิวัลย์ โยธารักษ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. อีระพงษ์ สมเขาใหญ่

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร. มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร. จิตติมา ดำรงวัฒนะ

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร. อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

❁ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

วัดศาลาไม้ชัย

นายศักดิ์ดา ทารเทศ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภิรักษ์ คำหารพล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายประสานงานและจัดการ

พระสาโรจน์ ธมมสโร

วัดสนธิ์ (นาสน)

พระบุญญฤทธิ์ ภาทพจารี

วัดสนธิ์ (นาสน)

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

❁ ฝ่ายกฎหมาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์

คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

❁ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

❁ จัดรูปเล่ม

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

วัดสนธิ์ (นาสน)

❁ พิมพ์ที่

หจก. กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, Fax : 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 9 ประจำปีพุทธศักราช 2565 บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารฉบับนี้ เนื้อหาสาระของบทความยังคงเนื้อหาสาระที่หลากหลายเช่นเคย จำนวนบทความทั้งหมด จำนวน 30 เรื่อง ซึ่งประกอบด้วย บทความวิชาการ จำนวน 1 เรื่อง และบทความวิจัย จำนวน 29 เรื่อง ปัจจุบันวารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 7 ของการปรับปรุงรูปแบบและประเด็นหลักเพื่อเป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI เพื่อรองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัยและนักศึกษาระดับบัณฑิต ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูวินัยธรสุริยา สุริโย(คงคาไหว), ดร.

บรรณาธิการ

เรื่อง

หน้า

บรรณาธิการ

(ก)

บทบรรณาธิการ

(จ)

ความสำคัญของการวางแผนภาษีต่อการเติบโตของบริษัทจดทะเบียน
ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

1

THE IMPORTANCE OF TAX PLANNING TO GROWING LISTED COMPANIES
ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

ฉัณวรัตน์ สุขสถิตย์ และดารณี เอื้อชนะจิต

การพัฒนาเครื่องมือวัด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงสำหรับพนักงาน
องค์กรเอกชนในประเทศไทย

16

THE MEASUREMENT OF 7 HABITS OF HIGHLY EFFECTIVE PEOPLE FOR
PRIVATE ORGANIZATION EMPLOYEES

เจียรไชย ยักทะวงษ์, นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล และคานู ปรียา โมฮาน

โมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ

28

THE EXTENSION MODEL OF SOUR TAMARIND PRODUCTION FOR BUSINESS

นพตล ศรีพันธุ์, เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ, จินดา ขลิบทอง และภูมิศักดิ์ ราศรี

รูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการ
ช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนของศูนย์การศึกษาพิเศษ
ประจำจังหวัดเชียงราย

47

PARAPROFESSIONAL COLLABORATIVE TEAM MODELS IN EARLY INTERVENTION
FOR INDIVIDUALS WITH MULTIPLE DISABILITIES AT THE CHIANG RAI SPECIAL
EDUCATION CENTER

ภคินี แดงปะละ, รัชนิกร ทองสุชาติ, สร้อยสุตา วิทยากร และพิกุล เลี้ยวสิริพงศ์

การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทย

61

DEVELOPMENT OF STRATEGIC LEADERSHIP MODEL FOR THAI INDUSTRIAL
FACTORIES

สุกฤษฎี ลิ้มโพธิ์ทอง

สารบัญ (ต่อ)

แนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในบริบทสังคมวัฒนธรรม ในจังหวัดมหาสารคาม	80
GUIDELINES FOR DISASTER PREVENTION AND MITIGATION IN A SOCIO- CULTURAL CONTEXT IN MAHA SARAKHAM PROVINCE	
รังสรรค์ ชินภักดี และสมคิด สุขเอิบ	
การใช้กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพสำหรับ นักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อน	92
USAGE OF CREATIVE ART PROCESS IN CAREER PREPARATION FOR A STUDENT WITH LOW VISION AND MULTIPLE DISABILITIES	
ภรณ์รัชต์ บุญมาก, รัชนิกร ทองสุคติ, พิกุล เลี้ยวสิริพงศ์ และสร้อยสุดา วิทยากร	
ความสำเร็จในการบริหารหนี้ครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จังหวัด ชัยภูมิ	104
THE MANAGEMENT SUCCESS OF THE COMMUNITY FUNDS IN CHAIYAPHUM	
จามจุรี จิตรสังคม และวิษณุ สมิตสารวรรค์	
นวัตกรรมวัสดุสิ่งทอสังเคราะห์จากดินยุคก่อนประวัติศาสตร์สู่การออกแบบ แฟชั่นเครื่องแต่งกายชาติพันธุ์ร่วมสมัยอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน	119
INNOVATIVE SYNTHESISED TEXTILE FROM PREHISTORIC SOIL TO DESIGN ETHNIC CONTEMPORARY COSTUMES IN PANG MA PA DISTRICT, MAE HONG SORN PROVINCE	
ขจรศักดิ์ นาคปาน และสุภาวี ศิรินคราภรณ์	
กระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษของโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวม ในจังหวัดเชียงใหม่	135
SUPERVISORY PROCESS IN SPECIAL EDUCATION AT INCLUSIVE MODEL SCHOOLS IN CHIANG MAI PROVINCE	
ภัตตินันท์ สายนาคร, รัชนิกร ทองสุคติ, สร้อยสุดา วิทยากร และพิกุล เลี้ยวสิริพงศ์	
การประเมินโครงการคุณธรรม โรงเรียนบ้านป่าแดง สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3	152
AN EVALUATION OF MORAL PROJECT OF PA DEANG SCHOOL UNDER THE CHIANGMAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 3	
สิทธิพงศ์ อุดมทรัพย์	

สารบัญ (ต่อ)

การบริหารจัดการแบบบูรณาการในการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของชุมชนวง เวียนใหญ่ให้เหมาะสมตามกรอบนโยบาย Thailand 4.0	170
INTEGRATED MANAGEMENT FOR WELL-BEING DEVELOPMENT OF WONG WEAN YAI COMMUNITIES IN ACCORDANCE WITH THAILAND 4.0 POLICY FRAMEWORK	
พลัฏฐ์ ยิ้มประเสริฐ และสุริยะใส กตะศิลา	
แนวทางการพัฒนาการให้บริการทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ในเขตภาคเหนือตอนบน	185
EDUCATIONAL SERVICES DEVELOPMENT GUIDELINES FOR UNIVERSITY STUDENTS WITH DISABILITIES IN UPPER NORTH REGION	
ทรงกลด จารุนนทรากุล, รัชนีกร ทองสุขดี, สร้อยสุดา วิทยากร และพิกุล เลี้ยวศิริพงศ์	
สถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยปลอดยาเสพติดและอบายมุข ศูนย์การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอเมืองหนองบัวลำภู	200
WHITE SCHOOL FREE FROM DRUG AND VICES OF MUEANG NONG BUA LAM PHU DISTRICT OF THE NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION CENTER	
วินัย แสงใส	
การส่งเสริมอาชีพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนกบ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์	218
PROMOTING THE COMMUNITY ENTERPRISE OF THE MAHACHANOK MANGO GROWERS GROUP BAN NONG BUA CHUM, NONG HINNONG KUNG SI, KALASIN PROVINCE	
กริชตรี ปัญญาบุญ และวิชณู สมิตสุวรรณค์	
การพัฒนากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความ รุนแรงของเด็กวัยรุ่น	235
THE DEVELOPMENT OF GROUP DYNAMICS ACTIVITIES TO ENHANCE LIFE SKILLS ON VIOLENCE PREVENTION FOR ADOLESCENTS	
นววิช นวชีวินมัย	

สารบัญ (ต่อ)

- โครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 248**
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4
 UPRIGHT SCHOOL PROJECT “SRANG KAN DEE COMPANY” OF PHIANGLUANG
 16 SCHOOL UNDER THE CHIANGRAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
 OFFICE 4
 สุริยา สมฤทธิ์
- การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียน เพื่อการ 266**
พัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4
 A DEVELOPMENT OF PROCESSIONAL LEARNING COMMUNITY IN CONJUNCTION
 WITH LESSON STUDY FOR ACTIVE LEARNING DEVELOPMENT OF TEACHERS IN
 SOBPAO COMMUNITY SCHOOL UNDER THE CHIANGRAI PRIMARY
 EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4
 เจริญ นันไชยวงศ์
- การพัฒนากระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคิเครือข่ายเป็น 282**
ฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด
 MANAGEMENT PROCESS DEVELOPMENT USING SCHOOL, COMMUNITIES
 AND NETWORK PARTNERS FOR LEARNING RESOURCES DEVELOPMENT OF
 PHO CHAI DISTRICT OF THE NON-FORMAL AND INFORMAL EDUCATION
 CENTER, ROI ET PROVINCE
 ปรริณา อาษาธง
- การพัฒนาแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการ 299**
เรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
เชียงราย เขต 1
 THE DEVELOPMENT OF AN INTEGRATED SUPERVISION MODEL TO PROMOTE
 ACTIVE LEARNING MANAGEMENT SKILLS OF THAI LANGUAGE TEACHERS IN
 THE OFFICE OF CHIANGRAI PRIMARY EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1
 สายสวัสดิ์ วิทยาก็ค

สารบัญ (ต่อ)

- การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการจำแนกคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทยและภาษาจีน 314**
A COMPARATIVE STUDY OF METHODS OF CLASSIFYING DISEASE NAMES IN THAI AND CHINESE
Qiongfeng Cai, ปณัฏดา ฤกษ์เปลี่ยน และณัฏฐณิชา จินะโสโต
- การพัฒนารูปแบบความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย 329**
THE DEVELOPMENT OF A BUSINESS COMPETITIVE ADVANTAGE MODEL BEAUTY CLINIC IN NORTHEASTERN THAILAND
กัลยา จันทร์สาย และภัครดา เกิดประทุม
- รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย 343**
THE MODEL OF COMPETENCY DEVELOPMENT FOR TELEVISION NEWS BROADCASTERS IN THAILAND
รัฐวัชร พัฒนจิระรุจน์ และอนุพงษ์ แท้ศิลปสาธิต
- การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล ตำบลบวกค้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 360**
CAREER DEVELOPMENT POTENTIAL FROM LANNA WISDOM HERBAL PRODUCTS OF THE ELDERLY IN JAW YONG HERB CLUB PA TAN TEMPLE BUAK KHANG SUBDISTRICT SAN KAMPHAENG DISTRICT CHIANG MAI PROVINCE
อัจฉราภรณ์ สนามพล, อุเทน ลาพิงค์, พระสุทธิสารเมธี, ณรงค์ศักดิ์ ลุนสำโรง และประวิชัย วันตา
- นวัตกรรมเชิงชุมชนสำหรับดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ 373**
COMMUNITY INNOVATION FOR HEALTH CARE OF THE ELDERLY BY USING FAMILIES AND TEMPLES AS A BASE IN CHIANG MAI PROVINCE
สายทิพย์ เป็นคุณ, พระมหาวีโรจน์ คุตตวิโร, สงัด เขียนจันทิก, พระเมธาวิณัยรส และสายัณห์ อินนันใจ

สารบัญ (ต่อ)

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยภาพลักษณ์ร้านค้าที่มีอิทธิพลต่อ ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์: กรณีศึกษาห้างสรรพสินค้าในประเทศไทย	385
THE STRUCTURAL EQUATION MODEL OF STORE IMAGE FACTORS INFLUENCING ONLINE PURCHASE INTENTIONS: A CASE STUDY OF DEPARTMENT STORES IN THAILAND	
ณัฐชิต ทองอำไพ, นันทวัน เหลี่ยมปรีชา และมาร์ฎา ชยทัตโต	
อิทธิพลโครงสร้างเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดชายแดนใต้	400
CAUSAL INFLUENCE STRUCTURE FOR SUSTAINABLE GROWTH OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN THE SOUTHERN BORDER PROVINCES	
ชุติกัญจน์ เพ็ชรแก้ว และธมยันตี ประยูรพันธ์	
การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านคลองขุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล	420
STUDENT CARE SYSTEM OF BAN KHLONG KHUT SCHOOL UNDER THE SATUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE	
เทียนชัย พิสิฐธาดา	
การศึกษาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่	438
STUDYING KNOWLEDGE IN AN ANTI-CORRUPTION BY ACTIVITIES AND BUDDHIST PRINCIPLES IN CHIANG MAI PROVINCE	
พระครูสังฆรักษ์วีรวัฒน์ วีรวทมนโน, พระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี และกมล บุตรชาลี	
การพัฒนาแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่าน ดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสตูล	450
DEVELOPMENT OF TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT MODEL USING THE DISTANCE LEARNING TELEVISION FOR BAN THUNG MAI SCHOOL UNDER THE SATUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE	
อับดุลอาซิส ยาบา	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	467

ความสำคัญของการวางแผนภาษีต่อการเติบโตของบริษัทจดทะเบียน
ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย*

THE IMPORTANCE OF TAX PLANNING TO GROWING LISTED
COMPANIES ON THE STOCK EXCHANGE OF THAILAND

ธัญวรัตน์ สุขสถิตย์

Thanwarat Suksathit

ดารณี เอื้อชนะจิต

Daranee Uachanachit

มหาวิทยาลัยศรีปทุม

Sripatum University, Thailand

E-mail: iilooktarnii@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอเกี่ยวกับความสำคัญของการวางแผนภาษีที่มีต่อการเติบโตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยพบว่า 1) การวางแผนภาษีมีความสำคัญต่อการเติบโตของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพราะการวางแผนภาษีเป็นการดำเนินงานด้านภาษีของบริษัทที่ดำเนินการจดทะเบียนภายใต้กฎหมายและเป็นการเตรียมการเพื่อเสียภาษีให้ถูกต้อง และช่วยให้ใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีตามที่กฎหมายกำหนดเพื่อนำไปใช้ลดหย่อนภาษีเงินได้ประจำปี ซึ่งเป็นการลดภาระภาษีให้น้อยลง 2) การวางแผนภาษีเป็นการใช้กลยุทธ์ในแบบทางตรงหรือทางอ้อมเพื่อลดค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลลงโดยที่ไม่มีผลกระทบกับกำไรทางบัญชี หรือเป็นการทำให้กำไรทางภาษีลดลงโดยที่ไม่มีผลกระทบกับกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเสียภาษีอากรโดยถูกต้องและไม่หลบเลี่ยงการชำระภาษี 3) การวางแผนภาษีที่ดีเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจในรายละเอียดเกี่ยวกับภาษีเงินได้ที่จะต้องเสีย ซึ่งจะช่วยให้รู้จักใช้ประโยชน์จากสิทธิประโยชน์ทางภาษีให้คุ้มค่าและส่งผลต่อการเติบโตของกิจการ และ 4) การวัดการเติบโตของกิจการสามารถวัดได้จากหลายหลายวิธีการ ได้แก่ การวัดจากการเติบโตของผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุน การวัดอัตราการเติบโตของเงินปันผลหรือมูลค่าทางบัญชี การวัดจากอัตรากำไรต่อหน่วยของสินทรัพย์ การวัดจากอัตรากำไรต่อหน่วยของส่วนของผู้ถือหุ้น การวัดจากอัตรากำไรต่อหน่วยของสินทรัพย์

* Received 2 June 2022; Revised 25 September 2022; Accepted 29 September 2022

กำไรขั้นต้น การวัดจากกำไรอัตราผลตอบแทนการดำเนินงานก่อนดอกเบี้ยและภาษีและการวัดจากอัตราผลตอบแทนกำไรสุทธิ

คำสำคัญ: การวางแผนภาษี, การเติบโตของกิจการ, บริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

Abstract

The article aims to present the importance of tax Planning to listed companies on the Stock Exchange of Thailand. This study was done by reviewing concepts and theories and research related. The results showed that; 1) Tax planning is essential to the growth of companies listed on the Stock Exchange of Thailand. Because tax planning is the tax activity of a company registered under the law, it's a preparation to pay taxes correctly and completely. It can use tax benefits as stipulated by law to be used for an annual income tax deduction to reduce the tax burden. 2) This is a direct or indirect strategy to reduce corporate income tax expenses without affecting accounting profits. Or the reduction of taxable profits without affecting accounting profits and taxable profits to ensure proper taxation without relying on tax evasion. 3) Good tax planning must start with a detailed understanding of the income taxes that will be payable. Such as this will enable them to know how to make good use of the tax benefits and affect the growth of the business. 4) To measure business growth can measure in several ways including; Measuring Retention Ratio, Measuring from Payout Ratio, Measuring from Return on assets, Measuring from Return on Equity, Measuring from Gross Profit Margin, Measure from Cashflow of Operations Activities, and Measuring Net profit.

Keywords: Tax Planning, Business Growth, Listed Companies on The Stock Exchange of Thailand

บทนำ

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand) มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากเป็นตลาดทุนที่สำคัญสำหรับนักลงทุน และยังส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างอุตสาหกรรมภายในประเทศ อีกทั้งยังเป็นช่องทางในการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก และจากการปรับตัวโดยการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการ ส่งผลให้ตลาดทุนไทยมีความโดดเด่นทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพการดำเนินงาน โดยยังคงมีสภาพคล่องเป็นอันดับหนึ่งในภูมิภาคอาเซียนอย่างต่อเนื่องด้วย

มูลค่าการซื้อขายเฉลี่ยต่อวัน 67,334.80 ล้านบาท ขณะที่มูลค่าหลักทรัพย์ ณ ราคา IPO ของบริษัทจดทะเบียนมีมูลค่ากว่า 5.55 แสนล้านบาท และมูลค่าระดมทุนของหลักทรัพย์เข้าใหม่สูงสุดเป็นอันดับ 8 ของโลก ทั้งนี้ ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ไทย (SET Index) ได้ฟื้นตัวค่อนข้างเร็ว จึงทำให้ ณ สิ้นปี 2563 SET Index ปิดที่ระดับ 1,449.35 จุด ปรับลดลงเพียงร้อยละ 8.30 จากสิ้นปีที่ผ่านมา ซึ่งดีกว่าดัชนี MSCI ASEAN ที่ลดลงถึงร้อยละ 9.30 ในช่วงเวลาเดียวกัน (ตลาดหลักทรัพย์, 2563) ทั้งนี้ กลุ่มตลาดหลักทรัพย์ฯ ยังทำหน้าที่กำกับดูแลการซื้อขายของผู้ลงทุนและทำหน้าที่กำกับดูแล การเปิดเผยข้อมูลของหลักทรัพย์จดทะเบียนต่อผู้ลงทุนให้เป็นไปอย่างถูกต้อง โปร่งใสและทันเวลา

การดำเนินธุรกิจของกลุ่มอุตสาหกรรมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) จำเป็นต้องมีการวางแผนภาษีอย่างเคร่งครัด เพื่อให้มีการเสียภาษีที่ถูกต้องตามกฎหมายและสามารถใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีที่พึงจะได้รับ ทั้งนี้ ภาษีเป็นปัจจัยสำคัญของการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากภาษีเป็นรายจ่ายที่มีอัตราตามกฎหมายซึ่งกำหนดต้องชำระสูงสุดร้อยละ 20 ของกำไรที่ได้จากการดำเนินกิจการ (กรมสรรพากร, 2564) ดังนั้น ภาษีจึงเป็นรายจ่ายหรือต้นทุนจากการดำเนินกิจการ หากกิจการสามารถลดภาษีลงได้จะส่งผลต่อค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลลดลงจึงทำให้กำไรสุทธิทางบัญชีและกระแสเงินสดในกิจการเพิ่มสูงขึ้น (ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม และดุยลักษณ์ ตราชูธรรม, 2551) ในขณะที่มุมมองของรัฐจะจัดภาษีเพื่อเป็นรายรับของประเทศ และดำเนินการจัดเก็บตามประมวลรัษฎากร โดยมีกรมสรรพากรทำหน้าที่จัดเก็บภาษีและใช้นโยบายทางภาษีอากรเพื่อให้ได้ภาษีตามเป้าหมายอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม กล่าวได้ว่า ภาษีเป็นกลไกในการพัฒนาเศรษฐกิจ (กรมสรรพากร, 2564) แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจากประมวลรัษฎากรมีเงื่อนไขและแนวทางปฏิบัติที่เปิดโอกาสให้กิจการเลือกวิธีปฏิบัติเพื่อให้ประหยัดภาษีลงได้และลดภาระค่าใช้จ่ายภาษีให้ต่ำที่สุดซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่เรียกว่า การวางแผนภาษีโดยภาษีจะต้องถูกรายงานทางบัญชีและรายงานทางภาษีการรายงานทางบัญชีมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงข้อมูลทางการเงินต่อผู้ใช้งบการเงินในการศึกษาและทำความเข้าใจกับผลการดำเนินงานจากงบแสดงฐานะการเงินของบริษัทซึ่งมีความแตกต่างกับรายงานทางภาษีที่มีวัตถุประสงค์เพื่อรายงานงบแสดงฐานะการเงินที่หน่วยงานภาครัฐหรือกรมสรรพากรกำหนดและจัดเก็บ โดยที่ในบางสถานการณ์ Desai อธิบายว่า การรายงานทางบัญชีและการรายงานทางภาษีมักมีโอกาสไม่สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกัน เพราะหลักบัญชีกับหลักภาษีอากรยึดใช้หลักการที่แตกต่างกัน จึงทำให้มีผลกระทบต่อกำไรสุทธิทางบัญชีกับกำไรสุทธิทางภาษีอาจจะแตกต่างกันตามไปด้วย เช่น กำไรทางบัญชีมีค่าสูงกว่ากำไรทางภาษี อย่างไรก็ตามสิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าบริษัทที่มีการวางแผนและการจัดการทางภาษีอย่างชัดเจน (Desai, M. A. & Hines, J., 2003)

ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างการวางแผนภาษีและมูลค่ากิจการได้รับอิทธิพลจากการกำกับดูแลกิจการที่ดีของบริษัท โดย Wilson, R. ได้ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการลดภาษีและมูลค่ากิจการของบริษัทในสหรัฐอเมริกา พบว่า การปฏิบัติที่มีการหลบหลีกทางภาษี

มีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างการปฏิบัติและระดับหลักเกณฑ์ทางภาษีที่สูง (Wilson, R. J., 2009) ซึ่งประเด็นดังกล่าว Desai and Dharmapala อธิบายว่า มีความเกี่ยวข้องกับการกำกับดูแลกิจการที่ดีจึงทำให้บริษัทมีการวางแผนภาษีเพิ่มขึ้นหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ อัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (Effective Corporate Income Tax Rate: ETR) จะมีค่าต่ำ เนื่องจากการเพิ่มขึ้นของผลตอบแทนของผู้บริหารอาจได้รับอรรถประโยชน์จากการหลีกเลี่ยงภาษี (Tax Avoidance) ซึ่งใช้ค่าความแตกต่างระหว่างหลักการทางบัญชีและหลักเกณฑ์ทางภาษี (Book - Tax Differences: BTDs) เป็นช่องว่างในการหลีกเลี่ยงภาษี และหากผู้บริหารมีแรงจูงใจจากการได้รับผลตอบแทนที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ผู้บริหารมีการหลีกเลี่ยงภาษีเพิ่มขึ้น สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าผลตอบแทนของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการหลีกเลี่ยงภาษี (Desai, M. A. & Dharmapala, D., 2006)

ดังนั้น กิจการที่มีการวางแผนภาษีจะมีอรรถประโยชน์ทางตรงต่อมูลค่ากิจการ เนื่องจากการวางแผนภาษีสามารถวัดจากอัตราภาษีเงินได้นิติบุคคลที่แท้จริง (Effective Corporate Income Tax Rate : ETR) อัตราส่วนภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อสินทรัพย์รวม (Corporate Income Tax Ratio To Total Assets : TAX/ASSET) และอัตราส่วนภาษีเงินได้นิติบุคคลต่อกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (Corporate Income Tax Ratio To Operating Cash Flows : TAX/CFO) ซึ่งเป็นอัตราส่วนชี้วัดที่ครอบคลุมการวางแผนภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีลดลงโดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี (Book - Tax Nonconforming Tax Planning) และการทำให้กำไรทางภาษีลดลงโดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษี และมูลค่ากิจการสามารถวัดค่าจาก Tobin's Q โดยที่ ภาณุวัฒน์ คณะโต กล่าวว่า Tobin's Q เป็นตัวชี้วัดที่สะท้อนมูลค่าของกิจการหรือผลการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารนำมาใช้ในการตัดสินใจจากงบการเงินและมูลค่าทางการตลาด (Market Value) มูลค่าขององค์กร (ภาณุวัฒน์ คณะโต, 2560) และนอกจากนี้การวัดความเติบโตของกิจการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการดำเนินธุรกิจ นั่นคือ การคืนทุนให้แก่ผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นซึ่งสามารถวัดด้วยอัตราผลตอบแทนของผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น (ROE) และการเพิ่มขึ้นของกำไรสะสมที่ทำให้เห็นถึงรายได้และกำไรที่จะส่งผลต่อค่าใช้จ่ายทางภาษีนั่นเอง (Brigham, K. H. et al., 2013) อาทิ ผลการวิจัยของ สัตยา ตันจันทรพงศ์ และพัทธ์ยศ เดชศิริ พบว่า การวางแผนภาษีมีผลกระทบในเชิงลบต่อมูลค่ากิจการซึ่งวัดจากค่า Tobin's Q แต่มีผลกระทบในเชิงบวกกับผลการดำเนินงานขององค์กร (สัตยา ตันจันทรพงศ์ และพัทธ์ยศ เดชศิริ, 2561)

จากความสำคัญของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยต่อระบบเศรษฐกิจและการลงทุน ดังเช่น ผลการวิจัยของ พงศธร จันทรประทัก และคณะ พบว่า เศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับหลักทรัพย์หมวดขนส่งและโลจิสติกส์ และจากความสำคัญของการวางแผนภาษีของกิจการที่ส่งผลต่อการเติบโตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (พงศธร จันทรประทัก และคณะ, 2564) ดังเช่นผลการวิจัยของ อรวรรณ เชื้อเมืองพาน และมนตรี ช่วยชู

พบว่า โครงสร้างเงินทุน โครงสร้างการเป็นเจ้าของ ระบบการควบคุมภายใน และคุณภาพงานสอบบัญชี ซึ่งส่งผลไปยังการวางแผนทางภาษีโดยที่สิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (อรรวรรณ เชื้อเมืองพาน และมนตรี ช่วยชู, 2563) และจากที่กล่าวมา ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนภาษีของกิจการที่ส่งผลต่อการเติบโตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งผลการศึกษานำไปสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของการวางแผนภาษีได้ในลำดับต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Stock Exchange of Thailand หรือ SET) มีจุดเริ่มต้นจากการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) จัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับการเติบโตและส่งเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจและพัฒนาโดยการจัดตั้งตลาดหุ้นของประเทศไทยเริ่มจัดตั้งในปี พ.ศ. 2505 และในระยะเริ่มแรกจัดตั้งในรูปแบบห้างหุ้นส่วนจำกัด หลังจากนั้นในปีถัดมาได้ดำเนินการจดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัดและเปลี่ยนชื่อเป็น “ตลาดหุ้นกรุงเทพ” (Bangkok Stock Exchange) ซึ่งไม่ได้รับความสนใจจากนักลงทุนมากเท่าใดนักโดยในช่วงเวลานั้นมีมูลค่าการซื้อขายเพียง 160 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2511 และ 114 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2512 และปริมาณการซื้อขายได้ลดลงเป็น 46 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2513 และยิ่งลดลงเหลือเพียง 28 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2514 และถึงแม้ว่าการซื้อขายหุ้นก็จะมีมูลค่าสูงถึง 87 ล้านบาทในปี พ.ศ. 2515 แต่การซื้อขายหุ้นก็ยังคงไม่เป็นที่สนใจของนักลงทุนในช่วงเวลานั้น โดยมูลค่าการซื้อขายหุ้นที่ต่ำสุดมีเพียง 26 ล้านบาทเท่านั้น ทำให้ตลาดหุ้นกรุงเทพก็ต้องปิดกิจการลงในที่สุด

แต่อย่างไรก็ตามแนวคิดเกี่ยวกับการจัดตั้งตลาดหลักทรัพย์ที่มีระบบมาตรฐานและมีระเบียบที่ชัดเจนและได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นทางการนั้น ก็ยังคงได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นอย่างมาก ดังนั้นในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514) จึงได้มีการนำเสนอแผนการจัดตั้งตลาดทุนดังกล่าวขึ้นเป็นครั้งแรก โดยให้มีเครื่องมืออำนวยความสะดวกและมาตรการสำหรับการซื้อขายหลักทรัพย์ที่เหมาะสมในปี พ.ศ. 2512 รัฐบาลได้ทำการว่าจ้างศาสตราจารย์ซิดนีย์ เอ็ม รอบบิ้นส์ ศาสตราจารย์ประจำภาควิชาการเงินจากมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย สหรัฐอเมริกา เพื่อมาทำการศึกษาช่องทางการพัฒนาตลาดทุนไทยในเวลาต่อมา ทำให้ในปี พ.ศ. 2515 ได้มีการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมธุรกิจการค้าที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยคณะปฏิวัติที่ 58 ส่งผลให้รัฐบาลสามารถกำกับดูแลการดำเนินงานของบริษัทเงินทุนและหลักทรัพย์ ซึ่งทำให้การดำเนินงานมีความเป็นระเบียบและยุติธรรม และต่อมาในปี พ.ศ. 2517 รัฐบาลจึงได้มี

การประกาศใช้พระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2517 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อจะจัดให้มีพื้นที่ส่วนกลางสำหรับการซื้อขายหลักทรัพย์ เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์และการระดมเงินทุนในประเทศ และตามด้วยการแก้ไขบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับรายได้เพื่อให้สามารถนำเงินออมมาลงทุนในตลาดทุนได้ โดยในปี พ.ศ. 2518 กฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้รับการแก้ไขจนมีความเหมาะสม จนในวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (The Securities Exchange of Thailand) จึงได้เปิดทำการซื้อขายขึ้นอย่างเป็นทางการครั้งแรกและได้ทำการเปลี่ยนชื่อภาษาอังกฤษเป็น “The Stock Exchange of Thailand” (SET) เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2534 (ตลาดหลักทรัพย์, 2563)

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยซึ่งในระยะแรกเรียกว่า “ตลาดทุน” (Capital market) จึงเป็นศูนย์กลางการซื้อขายหลักทรัพย์จดทะเบียนให้กับผู้ซื้อและผู้ขาย (Distribution channel) ถือเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเงิน (financial system) โดยเป็นแหล่งระดมเงินทุนระยะยาวที่ช่วยสร้างความเข้มแข็งทางการเงินให้แก่ภาคธุรกิจ ขณะเดียวกันตลาดทุนยังเป็นช่องทางหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ประชาชนทั้งบุคคลและสถาบันได้ผลตอบแทนจากการลงทุนสูงกว่าการออมเงินในรูปแบบอื่น ๆ และในหลายประเทศทั่วโลกต่างก็มีตลาดทุนเพื่อเป็นแหล่งระดมเงินทุนทั้งภายในและภายนอกประเทศ รวมถึงประเทศไทยที่มีตลาดทุนที่เปิดดำเนินการซื้อขายหลักทรัพย์ นับตั้งแต่ 30 เมษายน พ.ศ. 2518 จนถึงปัจจุบัน

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยถือเป็นแหล่งระดมทุนระยะยาวของบริษัท (ตลาดหลักทรัพย์, 2565) ดังนั้น การนำกิจการหรือบริษัทเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จึงช่วยให้บริษัทสามารถระดมเงินทุนจากประชาชนทั่วไปได้โดยตรง เพื่อนำไปเป็นเงินทุนหมุนเวียนหรือขยายธุรกิจของบริษัทได้โดยไม่มีภาระที่ต้องชำระคืนเงินต้นและดอกเบี้ยตามงวดเวลาที่กำหนด เหมือนการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน ทำให้บริษัทมีความยืดหยุ่นในการบริหารเงินมากขึ้น เพราะบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ฯ สามารถระดมทุนเพิ่มเติมเมื่อมีความต้องการใช้เงินเพิ่มขึ้น โดยการออกตราสารทางการเงินประเภทต่าง ๆ ได้หลากหลายยิ่งขึ้นทั้งตราสารหนี้ ตราสารทุนและตราสารกึ่งหนี้กึ่งทุน เช่น หุ้นสามัญเพิ่มทุน หุ้นกู้ หุ้นกู้แปลงสภาพ เป็นต้น ซึ่งช่วยให้กิจการเหล่านั้นสามารถจัดโครงสร้างทางการเงินที่เหมาะสมต่อการดำเนินธุรกิจของบริษัทได้ และนอกจากนี้แล้วการที่กิจการหรือบริษัทได้จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ยังเป็นการช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและภาพลักษณ์ที่ดีในการบริหารงานและมาตรฐานการดำเนินงานของบริษัทมากขึ้น ผ่านกลไกและระบบการเปิดเผยข้อมูลของตลาดหลักทรัพย์ เพราะการที่บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูล ข่าวสาร และความเคลื่อนไหวต่าง ๆ ผ่านช่องทางและระบบการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของตลาดหลักทรัพย์ ทำให้บริษัทเป็นที่รู้จักของผู้ลงทุนมากขึ้น และกระตุ้นให้ผู้บริหารบริษัทจดทะเบียนมีการบริหารงานแบบมีอาชีพ เนื่องจากต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นในวงกว้างทั้งนี้ นอกจากการสร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้สนใจลงทุนในหลักทรัพย์ของบริษัทมากขึ้นแล้ว ยังช่วยสร้างความน่าเชื่อถือแก่ลูกค้า คู่ค้าและสถาบัน

การเงิน ซึ่งเป็นการเพิ่มโอกาสทางการค้าและการเข้าถึงพันธมิตรทางการค้าซึ่งจะช่วยให้การต่อยอดธุรกิจในอนาคตเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปได้ว่าตลาดหลักทรัพย์ช่วยสร้างความน่าเชื่อถือให้กับกิจการ ดังนั้น การที่กิจการหรือบริษัทได้ทำการจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จะช่วยให้บริษัทมีภาพลักษณ์ที่ดี มีความน่าเชื่อถือ และสามารถระดมทุนได้ง่ายขึ้น ทำให้สามารถขยายกิจการและสามารถสร้างมูลค่าให้กิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้บริษัทเติบโตได้อย่างมั่นคง แต่อย่างไรก็ตามบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ก็ยังคงต้องดำเนินกิจการด้วยความมีคุณธรรมและจริยธรรม และปฏิบัติตามกฎหมายโดยเฉพาะกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชำระภาษี ดังนั้นในการสร้างความเติบโตให้กับบริษัทโดยดำเนินการตามกฎหมายภาษีจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนทางภาษีให้ดี และถูกต้องภายใต้ข้อกำหนดของกฎหมาย

แนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนภาษี

“การวางแผนภาษี” มีความสำคัญเพราะเป็นการดำเนินงานด้านภาษีของบริษัทที่ดำเนินการจดทะเบียนภายใต้กฎหมาย ซึ่ง ตลาดหลักทรัพย์ อธิบายไว้ว่า การวางแผนภาษีเป็นการเตรียมการเพื่อเสียภาษีให้ถูกต้อง ครบถ้วน และใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีตามที่กฎหมายกำหนดไว้ โดยสามารถนำไปใช้ลดหย่อนภาษีเงินได้ประจำปี ช่วยลดภาระภาษีให้น้อยลงรวมถึงไม่ต้องชำระภาษีเพิ่มหรือเสียเบี้ยปรับโดยใช้เหตุ และการวางแผนภาษีที่ดีควรเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจในรายละเอียดเกี่ยวกับภาษีเงินได้ที่จะต้องเสีย และรู้จักใช้ประโยชน์จากสิทธิประโยชน์ทางภาษีให้คุ้มค่า ซึ่งหลักในการวางแผนภาษี มี 5 เรื่องที่เราต้องรู้ คือ รู้ประเภทของรายได้ รู้ค่าใช้จ่ายที่หักภาษีได้ รู้ค่าลดหย่อนเพื่อลดภาษี รวมถึงรู้วิธีการคำนวณภาษี และรู้ช่องทางการยื่นภาษี (ตลาดหลักทรัพย์, 2563) ส่วน สุเทพ พงษ์พิทักษ์ อธิบายว่า การวางแผนภาษีอากร (Tax Planning) คือ การกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เพื่อการปฏิบัติในอนาคตเกี่ยวกับรายการทางการเงิน (Financial Transactions) อาทิ รายการรายได้ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ และจำนวนกำไรหรือขาดทุนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นทางภาษีอากรทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ในอันที่จะป้องกันมิให้เกิดปัญหาภาษีอากรไม่ว่าประการใด ๆ (สุเทพ พงษ์พิทักษ์, 2561) โดยมีมุ่งหมายให้การเสียภาษีอากรและการปฏิบัติการเกี่ยวกับภาษีอากรขององค์กรเป็นไปโดยถูกต้องและครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่กฎหมายภาษีอากรกำหนดไว้ และเป็นผลให้จำนวนภาษีอากรที่ต้องเสียนั้น เป็นจำนวนน้อยที่สุดหรือประหยัดที่สุด รวมทั้งใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรสูงสุด ทั้งนี้ โดยต้องไม่อาศัยการทุจริตหลีกเลี่ยงภาษีอากร ในขณะที่ Miles, J. & Shevlin, M. กล่าวว่า การวางแผนภาษีเป็นกลยุทธ์ทางธุรกิจมีวัตถุประสงค์ เพื่อเพิ่มความมั่งคั่งของเจ้าของซึ่งเป็นผลกระทบทางตรงที่ทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคล ลดลงหรือเป็นผลกระทบทางอ้อมจากวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่ทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลลดลงหรือเรียกว่า “ค่าใช้จ่ายภาษี” (Miles, J. & Shevlin, M., 2001) สอดคล้อง

กับ Dyreng, et al. กล่าวว่า การวางแผนภาษีเป็นกลยุทธ์ทางภาษีซึ่งเป็นกิจกรรมเกี่ยวกับการทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีลดลง โดยการดำเนินธุรกิจหรือปฏิบัติทางบัญชีเพื่อให้ค่าใช้จ่ายภาษีลดลง ซึ่งการวางแผนภาษีสามารถวัดจากค่าอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX/ASSET) หากอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX/ASSET) มีค่าต่ำแสดงว่ามีการวางแผนภาษีในระดับสูง การวางแผนยังเป็นทฤษฎีทางเลือก (Trade - off Theory) โดยบริษัทต้องเลือกระหว่างประโยชน์ของหนี้สิน (ประโยชน์จากภาษี) กับอัตราดอกเบี้ยที่สูงขึ้นและมีต้นทุนของการล้มละลายที่เพิ่มขึ้น เนื่องจากบริษัทสามารถนำดอกเบี้ยจ่ายมาเป็นค่าใช้จ่ายในทางภาษีได้ (Dyreng, S. D. et al., 2006)

นอกจากนี้แล้ว Berdertscher, et al. กล่าวว่า การวางแผนทางภาษีที่ทำให้กำไรทางภาษีและกำไรทางบัญชีลดลงและสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน โดยวัดค่าจากอัตราส่วนค่าใช้จ่ายภาษีต่อกระแสเงินสดจากการดำเนินงาน (TAX/CFO) และอัตราส่วนค่าใช้จ่ายภาษีต่อสินทรัพย์รวม (TAX/ASSET) (Berdertscher, B. et al, 2010) ในขณะที่ Silvio Luis Leite Santa กล่าวว่า การวางแผนภาษีคือกิจกรรมการจัดการธุรกิจ โดยมีความตั้งใจเพื่อปรับปรุงสมรรถภาพทางการเงินของบริษัทซึ่งเป็นการช่วยให้ได้มาซึ่งผลตอบแทนจากการลงทุนของเจ้าของ ดังนั้น วัตถุประสงค์ของการวางแผนภาษีคือการช่วยลดจำนวนภาษีที่ต้องชำระ (Silvio Luis Leite Santa, 2016) ส่วน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กล่าวว่า การวางแผนภาษี หมายถึง การวางแผนเสียภาษี ไม่ใช่การโกงภาษีหรือหนีภาษี แต่เป็นการวางแผนให้เสียภาษีน้อยที่สุด และมีความถูกต้องตามที่ทางกรมสรรพากรกำหนด ดังนั้น ธุรกิจต้องศึกษาและเข้าใจถึงรายละเอียดที่เกี่ยวกับภาษีเงินได้นิติบุคคลของธุรกิจตนเองเพื่อใช้สิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ที่หักค่าลดหย่อนได้ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2559) โดยที่ สัตยา ตันจันทรพงศ์ อธิบายว่า การวางแผนภาษีทำให้กำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีลดลง (book - tax conforming tax planning) สามารถวัดระดับการวางแผนภาษีโดยใช้อัตราส่วนภาษีต่อกระแสเงินสดสุทธิจากกิจกรรมดำเนินงาน (Tax/OCF) และอัตราส่วนภาษีต่อสินทรัพย์รวม (tax/total assets) ถ้าค่า Tax/OCF และ tax/total assets มีค่าต่ำแสดงว่ามีการวางแผนภาษีในระดับสูง ทั้งนี้ การใช้ค่ากระแสเงินสดสุทธิจากการดำเนินงานเป็นฐานในการคำนวณ เนื่องจากงบกำไรขาดทุนจะบันทึกรายได้และค่าใช้จ่ายในรูปของเกณฑ์คงค้างซึ่งยังไม่มีมีการรับหรือจ่ายเงินจริงแต่กระแสเงินสดจะแสดงให้เห็นรายได้ที่ไม่ใช่เงินสดและรายการจ่ายที่ถูกรวมเข้าไปเพื่อให้ทราบผลการดำเนินงานที่แท้จริง (สัตยา ตันจันทรพงศ์, 2559)

สรุปได้ว่า “การวางแผนภาษี” หมายถึง การใช้กลยุทธ์ทางตรงหรือทางอ้อมเพื่อให้ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคล (Income Tax Expense) ลดลง การทำให้กำไรทางภาษีลดลงโดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชี (Book - Tax Nonconforming Tax Planning) หรือการทำให้กำไรทางภาษีลดลงโดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษีโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเสียภาษีอากรโดยถูกต้อง ครบถ้วนและจำนวนน้อยที่สุดโดยไม่อาศัยการหลีกเลี่ยงภาษีอากร และเพื่อใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่ง

เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเติบโตของกิจการเช่นกัน ซึ่งจากที่สรุปมาแสดงให้เห็นถึงมุมมองของการวางแผนทางภาษีใน 3 มุมมอง ได้แก่ การวางแผนทางภาษีช่วยให้เสียภาษีน้อยลง การวางแผนทางภาษีช่วยให้ไม่กระทำความผิดต่อกฎหมายภาษี และการวางแผนทางภาษีจะช่วยให้สามารถใช้ประโยชน์ด้านการลดหย่อนภาษีได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดเกี่ยวกับการเติบโตของกิจการ

การเติบโตของธุรกิจนั้น โดยทั่วไปจะมาจากยอดขายที่มากขึ้น ต้นทุนที่ลดลงและทำให้กำไรสุทธิมากขึ้น วิธีการเติบโตของธุรกิจมีความหลากหลายและแตกต่างกันไปในแต่ละประเภทธุรกิจ ซึ่งข้อมูลจาก Investment Reader รายงานว่า ตัวอย่างเช่น ร้านค้าปลีกสามารถเติบโตด้วยการเปิดสาขาเพิ่มและทำการตลาดเพื่อเพิ่มยอดขายในแต่ละสาขา ในขณะที่บริษัทผลิตสินค้าเพิ่มการเติบโตด้วยการขยายกำลังการผลิต หรือเพิ่มงบการตลาดและเพิ่มช่องทางการขาย เป็นต้น (Investment Reader, 2018) ซึ่งการเติบโตของกิจการนั้น Brigham, et al. กล่าวว่า อัตราการเติบโตของกิจการสามารถวัดได้จากการหาอัตราการเจริญเติบโตที่คาดหวัง (Expected Growth rate) เพราะวัตถุประสงค์ของการดำเนินธุรกิจคือการตอบแทนคืนให้แก่การลงทุนของผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้นซึ่งสามารถวัดได้ด้วยอัตราผลตอบแทนส่วนของผู้เป็นเจ้าของหรือผู้ถือหุ้น (Return on Equity: ROE) (Brigham, K. H. et al., 2013) และการเติบโตยังเกิดจากการเพิ่มขึ้นของกำไรสะสมของกิจการที่สามารถนำมาใช้ลงทุนต่อ (Reinvestment) ดังนั้น อัตราการเติบโตที่สูงขึ้นจึงมาจากการเพิ่มขึ้นของกำไรสะสมของกิจการหลังจากมีการจ่ายปันผลแก่ผู้ถือหุ้น และอัตราการเติบโตของกิจการสามารถคำนวณได้ดังนี้

$$\text{อัตราการเติบโต} = \text{อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้เป็นเจ้าของ (ROE)} \times \text{อัตราการรักษารัฐกิจ*} \\ (\text{อัตราการรักษารัฐกิจ*} = 100\% - \text{อัตราการจ่ายปันผล})$$

(เทพ รุ่งธนาภิรมย์, 2562)

จากการทบทวนเพิ่มเติมพบว่า การประมาณการเติบโตของกิจการหรือของธุรกิจยังสามารถวัดประเมินได้อีกหลายวิธีการ ดังนี้

1. การวัดจากผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุน โดยอัตราส่วนนี้เรียกว่า Retention Ratio หรืออัตราการเก็บกำไรไว้ โดยที่ $\text{Retention Ratio} = 1 - \text{Payout Ratio}$ โดย Payout Ratio คือ อัตราการจ่ายเงินปันผลคิดเป็นร้อยละของกำไรสุทธิ

2. การวัดอัตราการเติบโตของเงินปันผลหรือมูลค่าทางบัญชีโดยที่วิธีการนี้จะเป็นวิธีการนี้เป็นการประมาณการการเติบโตโดยอาศัยข้อมูลเชิงพื้นฐานของบริษัทหรือ

$$\text{อัตราการเติบโตของเงินปันผลหรือมูลค่าทางบัญชี } g = (1 - \text{payout Ratio}) \times \text{ROE}$$

(Investment Reader, 2018)

3. การวัดการเติบโตจากอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์หรือ ROA ซึ่งเป็นอัตราส่วนทางการเงินระหว่างกำไรสุทธิกับสินทรัพย์รวม เป็นอัตราส่วนที่บ่งบอกถึงความสามารถของกิจการที่จะนำสินทรัพย์ที่มีไปใช้ประโยชน์ในดำเนินการของกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

$$\text{ผลตอบแทนจากสินทรัพย์หรือ ROA} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}{\text{สินทรัพย์รวม}}$$

(TerraBKK, 2017)

4. การวัดการเติบโตจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity /ROE) เป็นอัตราส่วนทางการเงินที่เปรียบเทียบระหว่างกำไรสุทธิกับส่วนของผู้ถือหุ้น การวัดประสิทธิภาพส่วนของผู้ถือหุ้นว่าให้ผลตอบแทนเท่าไรซึ่งการวิเคราะห์ค่าที่คำนวณได้ หาก ROE มีค่าสูงแสดงว่ากิจการมีความสามารถในการทำกำไรสูงเมื่อเทียบกับส่วนของผู้ถือหุ้น จึงทำให้ผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นสูง ผู้ลงทุนที่ถือหุ้นของกิจการนั้น ๆ มีโอกาสได้ผลตอบแทนสูง หาก ROE มีค่าต่ำ แสดงว่ากิจการมีความสามารถในการทำกำไรต่ำเมื่อเทียบกับส่วนของผู้ถือหุ้น กิจการจึงสามารถสร้างผลตอบแทนให้กับผู้ถือหุ้นได้ต่ำ

$$\text{อัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้นโดยเฉลี่ย}}$$

(เทพ รุ่งธนาภิรมย์, 2562)

5. การวัดการเติบโตจากอัตรากำไรขั้นต้น (GPM) เป็นการวัดอัตราส่วนเปรียบเทียบผลกำไรขั้นต้นกับยอดขายซึ่งทำให้สามารถประเมินประสิทธิภาพในการดำเนินงานของกิจการเปรียบเทียบผลกำไรจากการขายเทียบเป็นร้อยละของยอดขาย (รายได้จากการขายและการให้บริการ) เพื่อใช้วัดความสามารถของบริษัทในการควบคุมต้นทุนสินค้าและความสามารถในการปรับราคาขายสินค้า หากบริษัทมีความสามารถในการควบคุมต้นทุนเมื่อเทียบกับรายได้จากการขายจะทำให้มีความสามารถในการทำกำไรดีขึ้นถือว่าเป็นตัวตั้งต้นของการทำกำไรได้ หากอัตรานี้ดี กำไรสุทธิมีแนวโน้มที่จะดีตามและยังทำให้ทราบถึงความสามารถในการจัดการ

ผลิต การควบคุมต้นทุนการผลิต การตั้งราคาการแข่งขันในอุตสาหกรรม หากการแข่งขันสูงจะทำให้กำไรขั้นต้นมีความผันผวน

$$\text{อัตรากำไรขั้นต้น} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้นโดยเฉลี่ย}}$$

(Andrew Bloomenthal, 2021)

6. การวัดการเติบโตจากกำไรจากอัตราผลตอบแทนการดำเนินงานก่อนดอกเบี้ยและภาษี คือ กำไรขั้นต้นหักด้วยค่าใช้จ่ายในการขายและบริหาร อัตรากำไรจากการดำเนินงานจะแสดงถึงความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ หากกิจการมีอัตรากำไรขั้นต้นสูงแต่มีอัตรากำไรจากการดำเนินงานต่ำแสดงให้เห็นว่ากิจการมีค่าใช้จ่ายในการขายและบริหารที่สูงซึ่งอาจมีอิทธิพลทางตรงต่อกิจการ

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากการดำเนินงาน} = \frac{\text{กำไรจากการดำเนินงาน}}{\text{ยอดขาย}}$$

(CFI Team, 2022)

7. การวัดการเติบโตจากอัตราผลตอบแทนกำไรสุทธิ คือ กำไรที่หักค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ออกแล้วและเหลือเป็นกำไรสำหรับกิจการการวิเคราะห์อัตรากำไรสุทธิควรจะต้องวิเคราะห์จากส่วนที่ยังมีการดำเนินงานเป็นปกติเพราะอัตรากำไรสุทธิจะถูกนำไปวิเคราะห์คาดการณ์สถานการณ์ในอนาคตของกิจการ หากวิเคราะห์อัตรากำไรสุทธิจากส่วนงานที่เลิกดำเนินงานไปแล้วจะส่งผลให้อัตรากำไรสุทธิที่ได้ไม่สะท้อนความเป็นจริง

$$\text{อัตรากำไรสุทธิ} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ยอดขายสุทธิ}}$$

(Chris, B. Murphy, 2022)

นอกจากนี้แล้วยังสามารถประมาณการเติบโตด้วยวิธีอื่นก็ได้ เช่น รับฟังข้อมูลการเติบโตจากประมาณการของผู้บริหารหรือใช้ข้อมูลจากนักวิเคราะห์ เพราะฉะนั้นนักวิเคราะห์ก็ได้รับข้อมูลจากผู้บริหารว่าบริษัทมีแผนในการเติบโตอย่างไรเหมือนกัน และนักวิเคราะห์จะมีการประมาณการเติบโตตามความเห็นตัวเองเช่นกัน แต่อย่างไรก็ตามการใช้ข้อมูลจาก

นักวิเคราะห์หรือผู้บริหารบางครั้งอาจมีความลำเอียง (Bias) ได้ เช่น ผู้บริหารตั้งเป้าไว้สูงไป หรือนักวิเคราะห์ประมาณการเติบโตมากเกินไป ดังนั้น นักลงทุนอาจจะต้องวิเคราะห์ข้อมูลอย่างรอบด้านและรอบคอบ อีกทั้งจากสูตรคำนวณต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอมานั้น พบว่า มีบางสูตรที่การวัดอัตราการเติบโตของกิจการนั้นจะต้องมีเรื่องของภาษีเข้าไปเกี่ยวข้อง อาทิสูตรคำนวณของ CFI Team ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า เป็นการวัดการเติบโตจากกำไรจากอัตราผลตอบแทนการดำเนินงานก่อนดอกเบี้ยและภาษี แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการวางแผนภาษีกับการเติบโตของกิจการหรือเศรษฐกิจ (CFI Team, 2022) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปริญญา เฉิดโฉม และคณะ พบว่า การเติบโตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ จำเป็นต้องมีการวางแผนภาษี เช่น การขอคืนภาษีมูลค่าเพิ่ม และการผลักดันนโยบายเขตปลอดภาษี (ปริญญา เฉิดโฉม และคณะ, 2559)

สรุป

การวางแผนภาษีมีความสำคัญต่อการเติบโตของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพราะเป็นการกำหนดแนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม เพื่อการปฏิบัติในอนาคตเกี่ยวกับรายการทางการเงิน และยังเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญทั้งทางตรงหรือทางอ้อมเพื่อลดค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลลงโดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชีทางธุรกิจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มความมั่นคงและมั่นคงให้กับเจ้าของกิจการเพราะเป็นผลกระทบทางตรงที่ทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลลดลง หรือเป็นผลกระทบทางอ้อมจากวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่ทำให้ค่าใช้จ่ายภาษีเงินได้นิติบุคคลลดลงหรือเรียกว่า “ค่าใช้จ่ายภาษี” และยังเป็นการทำให้กำไรทางภาษีลดลงโดยไม่กระทบกับกำไรทางบัญชีและกำไรทางภาษี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการเสียภาษีอากรโดยถูกต้อง ครบถ้วนและจำนวนน้อยที่สุดโดยไม่อาศัยการหลีกเลี่ยงภาษีอากรหรือการกระทำที่ผิดกฎหมาย และเพื่อใช้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากรได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการเติบโตของกิจการ เพราะการวางแผนภาษีแสดงให้เห็นถึงการกำกับดูแลกิจการที่ดี ซึ่งสิ่งนี้ช่วยให้นักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมีความเชื่อมั่นและจะส่งผลเชิงบวกต่อราคาหุ้นของบริษัทจดทะเบียนหรืออาจกล่าวได้ว่านักลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยให้ความสำคัญกับระดับการกำกับดูแลกิจการที่ดี และสิ่งนี้เองจึงมีส่วนทำให้กิจการเติบโตในที่สุด และในขณะที่การวัดการเติบโตของกิจการนั้นพบว่า มีหลายวิธีการ ได้แก่ 1) การวัดการเติบโตจากผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุน 2) การวัดอัตราการเติบโตของเงินปันผลหรือมูลค่าทางบัญชี 3) การวัดการเติบโตจากอัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ 4) การวัดการเติบโตจากอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น 5) การวัดการเติบโตจากอัตรากำไรขั้นต้น 6) การวัดการเติบโตจากกำไรจากอัตราผลตอบแทนการดำเนินงานก่อนดอกเบี้ยและภาษี และ 7) การวัดการเติบโตจากอัตราผลตอบแทนกำไรสุทธิ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2559). การวางแผนภาษีนิติบุคคล SMEs. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2565 จาก [https://bsc.dip.go.th /th/category/ financial- accounting/ fs-TaxPlanning](https://bsc.dip.go.th/th/category/financial-accounting/fs-TaxPlanning)
- กรมสรรพากร. (2564). ภาษีเงินได้นิติบุคคลคำนวณจากกำไรสุทธิ. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2565 จาก <https://www.rd.go.th/841.html>
- ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม และดุยลักษณ์ ตราชูธรรม. (2551). ภาษีซื้อต้องห้าม. วารสารสรรพากรสาส์น, 55(10), 55-62.
- ตลาดหลักทรัพย์. (2563). เทคนิควางแผนทางภาษีให้มีเงินเหลือเก็บ. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www.setinvestnow.com/th/financialplanning/tax-planning-tips>
- ตลาดหลักทรัพย์. (2563). รายงานประจำปี 2563. กรุงเทพมหานคร: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- ตลาดหลักทรัพย์. (2565). การจดทะเบียนหลักทรัพย์. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2565 จาก <https://www2.set.or.th/th/faqs/listing p1.html>
- เทพ รุ่งธนาภิรมย์. (2562). คัมภีร์หุ้นทันทองคำ (1) เป็นไทด้วยหุ้น. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ซี เอ็ดดูเคชั่น จำกัด (มหาชน).
- ปริญญญา เฉิดโฉม และคณะ. (2559). การเติบโตของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ กรณ์ศึกษาอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พงศธร จันทรประทัก และคณะ. (2564). อิทธิพลทางเศรษฐกิจต่อดัชนีราคาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยกรณีศึกษาหลักทรัพย์หมวดขนส่งและโลจิสติกส์. วารสารบริหารศาสตร์มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 10(1), 98-110.
- ภาณุวัฒน์ คณะโต. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่าง TOBIN'S Q กับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีหมวดธุรกิจเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเงิน. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- สัตยา ตันจันทรพงศ์. (2559). อิทธิพลของการกำกับดูแลกิจการการบริหารกำไรและการวางแผนภาษีที่มีต่อผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารสมาคมนักวิจัย, 20(2), 105-113.
- สัตยา ตันจันทรพงศ์ และพัทธ์ยศ เดชศิริ. (2561). ผลกระทบเชิงสาเหตุระหว่างการวางแผนภาษีกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 38(3), 1-13.

- สุเทพ พงษ์พิทักษ์. (2561). การวางแผนภาษีอย่างไร ให้ธุรกิจยั่งยืน. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2565 จาก <https://sme.krungthai.com/sme/productListAction.action?command=getDetail&cateMenu=KNOWLEDGE&catelId=9&itemId=135>
- อรรวรรณ เชื้อเมืองพาน และมนตรี ช่วยชู. (2563). การวิเคราะห์ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย: ธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์และการก่อสร้าง. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(4), 1-13.
- Andrew Bloomenthal. (2021). Gross Profit Margin. Retrieved July 10, 2022, from https://www.investopedia.com/terms/g/gross_profit_margin.asp
- Berdertscher, B. et al. (2010). The impact of private equity ownership on corporate tax avoidance. In Working paper. Harvard University.
- Brigham, K. H. et al. (2013). Researching Long-Term Orientation. Family Business Review, 27(1), 72-88.
- CFI Team. (2022). Operating Profit Margin. Retrieved July 10, 2022, from <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/knowledge/finance/operating-profit-margin/>
- Chris, B. Murphy. (2022). Net Profit Margin. Retrieved July 10, 2022, from https://www.investopedia.com/terms/n/net_margin.asp
- Desai, M. A. & Dharmapala, D. (2006). Corporate tax avoidance and high-powered incentives. Journal of Financial Economics, 79(2006), 145-179.
- Desai, M. A. & Hines, J. (2003). Evaluating International Tax Reform. National Tax Journal, 56(30), 487-502.
- Dyreg, S. D. et al. (2006). Long-Run Corporate Tax Avoidance. Retrieved April 2, 2022, from http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1017610
- Investment Reader. (2018). เราจะประมาณการเติบโต (Growth) อย่างไร. Retrieved May 10, 2022, from <https://www.finnomena.com/investment-reader/growth/>
- Miles, J. & Shevlin, M. (2001). Applying Regression and Correlation: A Guide for Students and Researchers. London: Sage.
- Silvio Luis Leite Santa. (2016). Corporate tax avoidance and firm value: from Brazil. SSRN Electronic Journal, 13(30), 114-133.
- TerraBKK. (2017). ROA สะท้อนผลตอบแทนจากสินทรัพย์. Retrieved July 15, 2022, from <https://www.terrabkk.com/articles/64080>

Wilson, R. J. (2009). An examination of corporate tax shelter participants. The accounting reviews, 34(3), 969-999.

การพัฒนาเครื่องมือวัด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง
สำหรับพนักงานองค์กรเอกชนในประเทศไทย*
THE MEASUREMENT OF 7 HABITS OF HIGHLY EFFECTIVE PEOPLE
FOR PRIVATE ORGANIZATION EMPLOYEES

เจียรไชย ยักทะวงษ์

Theanchai Yaktavong

นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล

Numchai Supparerkchaisakul

คานู ปรียา โมฮาน

Kanu Priya Mohan

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Behavioral Science Research Institute, Srinakharinwirot University, Thailand

E-mail: theanchy@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงในเชิงพฤติกรรมของพนักงานให้สอดคล้องกับบริบทในการทำงานขององค์กรเอกชนในประเทศไทย โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จากการเลือกผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะจง จำนวน 8 คน ผลการวิจัย พบว่า เครื่องมือวัด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงสำหรับพนักงานขององค์กรเอกชนในประเทศไทยนั้น พัฒนาจากกรอบแนวคิดของ สตีเฟน อาร์ โควี ซึ่งแบ่งเป็น 7 อุปนิสัย ได้แก่ 1) ตั้งสติเลือกวิธีตอบสนอง 2) เริ่มต้นด้วยจุดมุ่งหมายในใจ 3) ทำสิ่งที่สำคัญก่อน 4) คิดแบบชนะ-ชนะ 5) เข้าใจผู้อื่นก่อน 6) ผนึกพลังประสานความต่าง และ 7) กลับเลื่อยให้คมอยู่เสมอ ภายหลังจากตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดเพื่อหาความเที่ยงตรงของแบบสอบถามด้านความสอดคล้อง (IOC) ด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คนและการวิเคราะห์ห่อองค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ซึ่งได้แบบวัดอุปนิสัยที่ 1 ถึงอุปนิสัยที่ 7 จำนวน 22 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น .70, .81, .73, .82, .73, .84 และ .70 ตามลำดับ อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงทุกด้านนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเท่ากับ 4.64, 4.53, 4.41, 4.95, 4.94, 5.05 และ 4.36 ตามลำดับ โดยเครื่องมือวัดมีค่าดัชนีความกลมกลืน ได้แก่ $\chi^2 = 272.91$, $df = 188$, $p < .01$, $RMSEA = .046$, $CFI = .99$, $NFI = .96$, $SRMR = .047$, $GFI = .90$ อีกทั้งเครื่องมือวัดมีค่า Composite Reliability (CR) เท่ากับ .955 และมีค่า Average Variance Extracted (AVE)

* Received 10 July 2022; Revised 16 September 2022; Accepted 20 September 2022

เท่ากับ .480 ซึ่งอุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงทั้ง 7 ด้าน ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การพัฒนาเครื่องมือวัด, 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง, พนักงานองค์กรเอกชน

Abstract

The objective of this research was to develop the measurement of the seven habits of highly effective people in terms of employee behavior in accordance with the working context of private organizations employees in Thailand. A qualitative method by using an in-depth interview with semi-structured questions conducted in the selected 8 specialists. The results of the study found that the seven habits of highly effective people for operator developed from Stephen R. Covey's conceptual framework. It is divided into 7 habits: 1) be proactive 2) begin with the end in mind 3) put first things first 4) think win-win 5) seek first to understand then to be understood 6) synergize and 7) sharpen the saw. After validated indexes of item-objective congruence (IOC) by 3 professors and confirmatory factor analysis (CFA), the habits 1 to habit 7 had 22 items with a Cronbach's alpha (coefficient alpha) of .70, .81, .73, .82, .73, .84 and .70 respectively. All means of the seven habits of highly effective people were at high levels as 4.64, 4.53, 4.41, 4.95, 4.94, 5.05 and 4.36, respectively. The measurement had an index of FIT $\chi^2 = 272.91$, $df = 188$, $p < .01$, RMSEA = .046, CFI = .99, NFI = .96, SRMR = .047, GFI = .90, with a composite reliability (CR) .955 and average variance extracted (AVE) .480. The 7 habits of highly effective people related to each other in all aspects with a statistically significant at the level of .01

Keywords: The Measurement, The 7 Habits of Highly Effective People, Private Organization Employees

บทนำ

โดยทั่วไปแล้วพฤติกรรมของคนเราเกิดจากอุปนิสัยต่าง ๆ ในตัวเรา ความคิดจะส่งผลให้เกิดการปฏิบัติและเมื่อปฏิบัติเป็นนิจก็จะกลายเป็นอุปนิสัย และกลายเป็นคุณลักษณะในที่สุด สตีเฟน อาร์ โควี จึงได้นำเสนอหลักการ 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง เพื่อสร้างคุณลักษณะซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของความสำเร็จทั้งในการทำงานและการดำเนินชีวิต เพราะเป็นกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำส่วนตนที่ได้รับการพิสูจน์แล้วตามหลักการของประสิทธิผลอันไร้กาลเวลาว่า การบริหารจัดการผู้มีศักยภาพสูงนั้นเป็นหลักการพัฒนาที่อุปนิสัย ทำให้เกิดความ

ยังยืนยันไม่ว่าจะเป็นอุปนิสัยการชนะใจตนเอง พัฒนาสู่อุปนิสัยเพื่อชนะใจผู้อื่น และอุปนิสัยปรับปรุงตนเองตลอดเวลา ไม่ใช่แค่สร้างบุคลิกภาพที่ฉาบฉวย แต่เป็นการสร้างให้เกิดเป็นนิสัยติดตัวองค์กรส่วนใหญ่จึงพยายามส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของพนักงาน โดยพิจารณาถึงความสามารถของพนักงานที่เหมาะสมกับคุณสมบัติที่งานนั้น ๆ ต้องการ (Covey, S. R., 2012) อีกทั้งต้องคำนึงถึงขอบเขตของงานว่าสามารถดึงความสามารถที่โดดเด่นของพนักงานออกมาได้ และใช้สิ่งเหล่านั้นให้เป็นประโยชน์มากที่สุด ดังนั้นองค์กรต้องให้ความสำคัญกับการรักษาและจูงใจผู้มีศักยภาพสูงโดยมุ่งไปที่ 2 ประเด็นหลัก (Haygroup, 2015) ประเด็นแรก คือการเพิ่มความผูกพันของพนักงานที่มีต่อองค์กร และประเด็นที่สอง คือ การพัฒนาระบบที่สามารถสนับสนุนการทำงานของพนักงานให้มีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งอุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงส่งผลต่อพฤติกรรมในด้านการมีสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน จะช่วยให้บุคคลนั้นมีคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดความพึงพอใจในชีวิตและการทำงาน สามารถจัดการหน้าที่ที่หลากหลายได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สภาวะแวดล้อมที่แตกต่าง (สมชัย ปราบริบูรณ์, 2561)

แต่ปัจจุบันสภาพการทำงานของคนเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอย่างมาก พนักงานส่วนใหญ่ต้องทุ่มเทเวลาให้กับการทำงานมากขึ้น จนทำให้ไม่มีเวลาสำหรับชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง และครอบครัว (สุวิมล บัวพันธ์, 2554) ผู้บริหารองค์กรจึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องดังกล่าว เพราะหากส่งเสริมพนักงานให้มีสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงานได้อย่างเหมาะสม จะทำให้พนักงานสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและมีวัฒนธรรมการทำงานที่ดี ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างพนักงานในองค์กร รวมไปถึงองค์กรสามารถสร้างความแตกต่างและความสามารถในการแข่งขันได้อีกด้วย (Hutton, A., 2005) ซึ่งความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานส่งผลโดยตรงกับการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการความหลากหลายของพนักงานภายในองค์กร (จำเนียร จวงตระกูล, 2552) การบริหารจัดการบุคคลากรสมัยใหม่ จึงไม่ได้เป็นเพียงแค่การประเมินผลการปฏิบัติงานและการให้รางวัลแก่พนักงานเท่านั้น แต่การดูแลใส่ใจในคุณภาพชีวิตของพนักงานและการจัดการกับปัญหาทางอารมณ์ รวมถึงการจูงใจพนักงาน เป็นข้อที่ควรปฏิบัติเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งทั้งหมดจะส่งผลกระทบต่อโดยรวมต่อทั้งพนักงานและองค์กรในที่สุด เพราะหากองค์กรสนใจเพียงผลกำไร โดยละเลยความรู้สึกของพนักงาน จะทำให้เกิดความเครียดสะสมมากเกินไป ขวัญกำลังใจของพนักงานตกต่ำ อันจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของงานและการทำงานเป็นทีมให้ด้อยลง แต่ถ้าหากไม่มีความเครียดเลยพนักงานจะกลายเป็นคนเฉื่อยชา หากองค์กรต้องการที่จะมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสามารถและมีความรู้ให้ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรนาน ๆ จึงจำเป็นที่จะต้องบริหารงานด้วยการดูแลพนักงานของตนให้มีความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานที่ดี มิฉะนั้นอาจทำให้พนักงานมีความรู้สึกไม่มีความสุขกับชีวิตการทำงานและทำให้ลาออกจากองค์กรไปแสวงหาทางเลือกใหม่ที่ดีกว่าเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพกับชีวิตด้านอื่น ๆ ของตน (นิตินัย หมีสอาด, 2556) โดยจากงานวิจัยของเนตรชนก คำผาลา สรุปได้ว่าอุปนิสัยตามหลักการ 7 อุปนิสัยพัฒนาสู่ผู้มีประสิทธิผลสูง ได้แก่ บัญชีออมใจ ความสมดุลในการดำเนินชีวิต และอุปนิสัยที่ 1 ถึง อุปนิสัย

ที่ 7 มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับทุกอุปนิสัย (เนตรชนก คำผาลา, 2558) แสดงว่าผู้ที่มีอุปนิสัยพัฒนาสู่ผู้มีประสิทธิผลสูง จะมีสมดุลงานชีวิตกับการทำงานสูงไปด้วย ผู้ที่มีอุปนิสัยพัฒนาสู่ผู้มีประสิทธิผลต่ำ จะมีสมดุลงานชีวิตกับการทำงานต่ำ เพราะ 7 อุปนิสัยพัฒนาสู่ผู้มีประสิทธิผลสูงมีความสัมพันธ์และมีอิทธิพลต่อสมดุลงานชีวิตกับงานทำงาน จากข้อมูลข้างต้นนี้ทางผู้วิจัยเล็งเห็นถึงประโยชน์ในการศึกษาความสัมพันธ์ของ 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงที่ส่งผลต่อสมดุลงานชีวิตกับการทำงานในองค์กรภาคเอกชนในประเทศไทย ที่สามารถนำมาใช้เชื่อมโยงถึงความเป็นผู้มีประสิทธิผลสูงของพนักงานเอสซีจีได้

นอกจากนี้ยังพบว่าการศึกษาปัจจัยเชิงเหตุของสมดุลงานชีวิตกับการทำงานที่ผ่านมาส่วนใหญ่ มักจะวิเคราะห์ระดับเดียว ระดับองค์กร หรือระดับบุคคลอย่างใดอย่างหนึ่ง (กอบแก้ว จันทา, 2555) ยังขาดการศึกษาที่เชื่อมโยง 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง และสมดุลงานชีวิตกับการทำงานกับปัจจัยเชิงเหตุทั้งระดับบุคคล และระดับกลุ่ม ตามแนวคิดของ 롭บินส์ (Robbins, S. P., 2005) เชื่อว่าสมดุลงานชีวิตกับการทำงานในองค์กรได้รับอิทธิพลจากปัจจัย 3 ระดับ คือ ระดับองค์กร ระดับกลุ่ม และระดับบุคคล ซึ่งการศึกษาความสัมพันธ์ต่างระดับของปัจจัยที่ส่งผลต่อพนักงานและหัวหน้างานนั้น ต้องใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสานวิธีพหุระดับ (Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L., 2018) อีกทั้งปัญหาในปัจจุบันของการวิจัยในประเทศไทย คือ การประยุกต์ 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงในองค์กรภาคเอกชนยังมีน้อยมาก และพบว่าเครื่องมือวัด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงที่มีอยู่นั้นมีการแปลจากต้นฉบับซึ่งเหมาะสมกับบริบทของประเทศทางตะวันตก ซึ่งแตกต่างจากบริบทของภาคเอกชนในประเทศไทย

ดังนั้นการพัฒนาเครื่องมือวัดโดยนำหลัก 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงของสตีเฟ่น อาร์ โควีย์ มาประยุกต์ใช้สร้างเสริมการนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน อันจะส่งผลต่อการสร้างสมดุลงานชีวิตกับการทำงานเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นสำหรับองค์กรอย่างยิ่ง การวิจัยครั้งนี้จะเป็นโมเดลของการศึกษาเพื่อพัฒนาเครื่องมือวัด ที่จะทำให้เกิดความชัดเจนเชิงประจักษ์ในนิยามและองค์ประกอบของแนวคิด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงซึ่งจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมพฤติกรรมในการสร้างสมดุลงานชีวิตกับการทำงานของพนักงานในองค์กรเอกชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาเครื่องมือวัด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงในเชิงพฤติกรรมของพนักงานให้สอดคล้องกับบริบทในการทำงานขององค์กรเอกชน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาเพื่อหานิยามและพัฒนาเครื่องมือ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญแบบเจาะลึก ซึ่งต้องอาศัยความเชี่ยวชาญของผู้สัมภาษณ์

ในการค้นหารายละเอียดในประเด็นที่ศึกษา ซึ่งเดวิด เอลแลนด์สัน (David, Erlandson, 1993) ให้นิยามของการสัมภาษณ์เจาะลึกว่าเป็นการสนทนาที่มีจุดมุ่งหมายชัดเจน สำหรับรู้และเข้าใจในระดับลึกเกี่ยวกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อนำมาพัฒนาแบบวัด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญภายนอกเอสซีจี จำนวน 4 คน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญภายในเอสซีจี ระดับหัวหน้างาน จำนวน 2 คน และระดับพนักงาน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้น 8 คน จากการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้ 1) เป็นผู้เชี่ยวชาญ ที่จบการศึกษาไม่ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ได้รับวุฒิปริญญาบัตรรับรองการอบรมเพื่อเป็นวิทยากรหลักสูตร 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง ที่ได้รับลิขสิทธิ์จากสถาบันแฟล่งกิน โควีย์ 2) มีประสบการณ์เป็นวิทยากรบรรยายหลักสูตร 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง อย่างน้อย 3 ปี จากการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้ง 8 คนนั้น มีอายุน้อยที่สุด คือ 32 ปี และอายุมากที่สุด คือ 51 ปี ส่วนใหญ่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 4 คน ระดับปริญญาโท จำนวน 3 คน และปริญญาเอก จำนวน 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้ข้อคำถามในแบบสัมภาษณ์เป็นแนวคำถาม แต่มีลักษณะที่ยืดหยุ่นเพื่อให้การสัมภาษณ์ได้รายละเอียดที่สอดคล้องกับความเชี่ยวชาญของผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการตรวจสอบข้อมูลระหว่างการเก็บข้อมูลไปด้วยเสมอ เพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ เมื่อได้รับข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างแต่ละคน ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาทำการจัดระเบียบข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ด้วยเทคนิคการจัดหมวดหมู่และจำแนกประเภทอย่างเป็นระบบ รวมทั้ง ผู้วิจัยใช้เทคนิคการเปรียบเทียบเหตุการณ์ซึ่งเป็นการนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์อื่น เพื่อหาความเหมือนกันและความแตกต่างกัน นำข้อมูลที่จัดระเบียบแล้วมาสรุปองค์ประกอบและนำไปพัฒนาข้อคำถามใน ชื่อเครื่องมือวัด คือ ความคิดเห็นต่อ 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง ให้ผู้ตอบประเมินตนเอง โครงสร้างคำถามแบ่งออกเป็น 7 ด้าน โดยปรับข้อคำถามให้เหลือข้อคำถามด้านละ 5 ข้อ รวม 35 ข้อ และปรับข้อคำถามให้เข้ากับกลุ่มตัวอย่างของการศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ คือ ปฏิบัติเป็นประจำ บ่อยครั้ง ค่อนข้างบ่อย บางครั้ง นานครั้ง และไม่เคยเลย สำหรับข้อความทางบวกผู้ที่ตอบปฏิบัติเป็นประจำจะได้ 6 คะแนน บ่อยครั้งจะได้ 5 คะแนน ค่อนข้างบ่อยจะได้ 4 คะแนน บางครั้งจะได้ 3 คะแนน นานครั้งจะได้ 2 คะแนน และไม่เคยเลยจะได้ 1 คะแนน สำหรับข้อคำถามทางลบจะได้คะแนนใน ทางตรงข้าม

ผู้วิจัยนำข้อคำถามที่ได้มาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวัด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน แล้วนำไป Try out กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 32 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าความเชื่อมั่นขององค์ประกอบ 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง

องค์ประกอบ/ข้อที่	Item	Cronbach's α
อุปนิสัยที่ 1 ตั้งสติเลือกวิธีตอบสนอง (จากข้อ 26 - 30 ตัดข้อ 27)		
26. เมื่อเกิดเหตุการณ์ต่าง ๆ ฉันจะหยุดพิจารณา คิดก่อนทำ ไตร่ตรอง ผลกระทบก่อนเสมอ		
28. ฉันไม่โยนความผิดพลาดที่เกิดขึ้นว่าเป็นเหตุผลมาจากคนอื่น ไม่โทษ สิ่งแวดล้อม	4	.70
29. ฉันควบคุมอารมณ์ไม่ได้ โดยเฉพาะในสภาวะการณ์ที่มีการใช้อารมณ์		
30. ฉันเลือกสร้างความสุขด้วยตัวเอง มากกว่าให้สิ่งแวดล้อมมีอำนาจ เหนือความรู้สึกและการกระทำของตัวเอง		
อุปนิสัยที่ 2 เริ่มต้นด้วยจุดมุ่งหมายในใจ (จากข้อ 31 - 35 ตัดข้อ 31, 32)		
33. ฉันกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ ตัวชี้วัดความสำเร็จอย่างชัดเจน ก่อนลงมือทำ	3	.81
34. ทุกวันนี้ฉันใช้ชีวิตสอดคล้องกับเป้าหมายที่วางไว้		
35. ฉันทำงานไปวัน ๆ ไม่สนใจเป้าหมายที่วางไว้		
อุปนิสัยที่ 3 ทำสิ่งสำคัญก่อน (จากข้อ 36 - 40 ตัดข้อ 36, 40)		
37. ฉันสามารถจัดลำดับความสำคัญ ทำสิ่งที่สำคัญก่อนได้เป็นอย่างดี		
38. ฉันวางแผนล่วงหน้า เขียนแผนรายสัปดาห์ก่อนเริ่มต้นสัปดาห์ใหม่	3	.73
39. ฉันทำสิ่งที่สำคัญสอดคล้องกับเป้าหมายก่อนเสมอ ไม่ให้กิจกรรม ส่วนตัว มารบกวนการทำงาน		
อุปนิสัยที่ 4 คิดแบบชนะ-ชนะ (จากข้อ 41 - 44 ตัดข้อ 44)		
41. ฉันให้ความสำคัญกับผลประโยชน์ของผู้อื่นเช่นเดียวกับของตนเอง จึงมักจะหาทางออกที่เป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่าย		
42. ฉันยินดีกับชัยชนะของผู้อื่น ไม่แย่งชิงชัยชนะ มองเป้าหมายเดียวกัน คือ เป้าหมายขององค์กรเป็นหลัก	3	.82
43. ฉันพร้อมที่จะแบ่งปันแก่ทุกคน แม้ทรัพยากรจะมีจำกัด		
อุปนิสัยที่ 5 เข้าใจผู้อื่นก่อน แล้วจึงให้เราเข้าใจเขา (จากข้อ 45 - 49 ตัดข้อ 48, 49)		
45. ฉันคิดว่าการเข้าใจซึ่งกันและกัน ควรเริ่มจากเข้าใจผู้อื่นก่อน		
46. ฉันตั้งใจฟังมุมมองของผู้อื่นอย่างจริงใจ ไม่ฟังเพื่อที่จะตอบโต้	3	.73
47. ฉันไม่ใช้ประสบการณ์ของตนเองในการตัดสินผู้อื่น ไม่ชี้นำ เอาเรื่อง ของตัวเองมาครอบงำผู้อื่น		
อุปนิสัยที่ 6 ฝึกพลังประสานความต่าง (จากข้อ 50 - 54 ตัดข้อ 50, 52)		
51. ฉันมองหาจุดแข็งของผู้อื่น เพื่อทำงานให้สำเร็จร่วมกัน	3	.84
53. ฉันเปิดโอกาสให้ทุกคน ทุกทีม ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเสมอ		

องค์ประกอบ/ข้อที่	Item	Cronbach's α
54. ฉันส่งเสริมให้เกิดทางเลือกใหม่ ๆ ที่ดีกว่าเดิม โดยไม่ให้อัตตาของตนเองมาขัดขวางแนวคิดที่ดีกว่า		
อุปนิสัยที่ 7 กลับเลื่อยให้คม (จากข้อ 55 - 59 ตัดข้อ 56, 59)		
55. ฉันให้คุณค่ากับการวางแผนจัดเวลาการใช้ชีวิตประจำวัน ของตนเอง		
57. ฉันใช้เวลาในการทำกิจกรรมสร้างสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง ทั้งเพื่อนร่วมงานและคนในครอบครัว	3	.70
58. ฉันทำงานยุ่งมาก จนไม่มีเวลาพัฒนาตนเองเพื่อเพิ่มทักษะ ความรู้ความสามารถในงานที่รับผิดชอบ		

จากตารางที่ 1 แบบวัด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงของผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 22 ข้อ พบว่า อุปนิสัยที่ 1 ตั้งสติเลือกวิธีตอบสนอง มีค่าความเชื่อมั่น .70 อุปนิสัยที่ 2 เริ่มต้นด้วยจุดมุ่งหมายในใจ มีค่าความเชื่อมั่น .81 อุปนิสัยที่ 3 ทำสิ่งสำคัญก่อน มีค่าความเชื่อมั่น .73 อุปนิสัยที่ 4 คิดแบบชนะ-ชนะ มีค่าความเชื่อมั่น .82 อุปนิสัยที่ 5 เข้าใจผู้อื่นก่อน แล้วจึงให้เขาเข้าใจเรา มีค่าความเชื่อมั่น .73 อุปนิสัยที่ 6 ฝึกพลังประสานความต่าง มีค่าความเชื่อมั่น .84 และ อุปนิสัยที่ 7 กลับเลื่อยให้คม มีค่าความเชื่อมั่น .70

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

การพัฒนาเครื่องมือวัด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงในเชิงพฤติกรรมของพนักงานให้สอดคล้องกับบริบทในการทำงานขององค์กรเอกชนในประเทศไทย ภายหลังการตรวจคุณภาพเครื่องมือวิจัยสำหรับผู้ปฏิบัติงาน หาความเที่ยงตรงของแบบสอบถามด้านความสอดคล้อง (indexes of item-objective congruence) ด้วยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้ตัดข้อคำถามไป 1 ข้อ เหลือ 34 ข้อ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) ได้แบบวัดอุปนิสัยที่ 1 - 7 จำนวน 22 ข้อ จากการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างของแบบวัด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง ยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการพิจารณาตัดข้อคำถามที่มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อน้อย และข้อคำถามที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อย รวมทั้งข้อคำถามที่มีความซ้ำซ้อนออก โดยทำการตัดข้อคำถามของแบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าดัชนีความกลมกลืน ได้แก่ $\chi^2 = 272.91$, $df = 188$, $p < .01$, $RMSEA = .046$, $CFI = .99$, $NFI = .96$, $SRMR = .047$, $GFI = .90$ พบว่า อุปนิสัยที่ 1 - 7 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบอยู่ระหว่าง .41 - .71, .66 - .87, .62- .76, .75 - .84, .58 - .82, .73 - .85 และ .28 - .77 ตามลำดับโดยมีค่า Composite Reliability (CR) เท่ากับ

.955 และมีค่า Average Variance Extracted (AVE) เท่ากับ .480 หลังจากนั้นนำตัวแปรมาวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ เพื่อทดสอบสมมติฐานนั้น จำเป็นต้องมีคัดเลือกตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในระดับสูง โดยการเลือกตัดข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกติดลบ และข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกน้อยที่สุดไปเรื่อย ๆ จนตัวแปรมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังนี้

ตารางที่ 2 จำนวนข้อคำถาม ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมของ 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงของผู้ปฏิบัติงาน

7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงของผู้ปฏิบัติงาน	Item	Mean	SD	Cronbach's α	CITC
อุปนิสัยที่ 1 ตั้งสติเลือกวิธีตอบสนอง	4	4.64	.71	.70	.36-.57
อุปนิสัยที่ 2 เริ่มต้นด้วยจุดมุ่งหมายในใจ	3	4.53	.91	.81	.60-.71
อุปนิสัยที่ 3 ทำสิ่งสำคัญก่อน	3	4.41	.87	.73	.50-.60
อุปนิสัยที่ 4 คิดแบบชนะ-ชนะ	3	4.95	.76	.82	.67-.70
อุปนิสัยที่ 5 เข้าใจผู้อื่นก่อน แล้วจึงให้เขาเข้าใจเรา	3	4.94	.76	.73	.43-.60
อุปนิสัยที่ 6 ผนึกพลังประสานความต่าง	3	5.05	.74	.84	.64-.74
อุปนิสัยที่ 7 ละเลื้อยให้คม	3	4.36	.83	.70	.22-.50

จากตารางที่ 2 แบบวัด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง มีจำนวน 22 ข้อ พบว่า

อุปนิสัยที่ 1 ตั้งสติเลือกวิธีตอบสนอง มีข้อคำถามจำนวน 4 ข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .71 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคเท่ากับ .71 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมอยู่ระหว่าง .36 - .57

อุปนิสัยที่ 2 เริ่มต้นด้วยจุดมุ่งหมายในใจ มีจำนวน 3 ข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.53 อยู่ในระดับมาก ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .91 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .81 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมอยู่ระหว่าง .60 - .71

อุปนิสัยที่ 3 ทำสิ่งสำคัญก่อน มีข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.41 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .87 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .73 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมอยู่ระหว่าง .50 - .60

อุปนิสัยที่ 4 คิดแบบชนะ-ชนะ มีข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.95 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .76 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ .82 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมอยู่ระหว่าง .67 - .70

อุปนิสัยที่ 5 เข้าใจผู้อื่นก่อน แล้วจึงให้เขาเข้าใจเรา มีข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.94 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .76 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

ของครอนบาก เท่ากับ .73 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมอยู่ระหว่าง .43 - .60

อุปนิสัยที่ 6 ฝึกพลังประสานความต่าง มีจำนวน 3 ข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.05 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .74 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาก เท่ากับ .84 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมอยู่ระหว่าง .64 - .74

อุปนิสัยที่ 7 ละเลื้อยให้คมอยู่เสมอ มีข้อคำถามจำนวน 3 ข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.36 ซึ่งอยู่ในระดับมาก ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .83 ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาก เท่ากับ .70 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมอยู่ระหว่าง .22 - .50

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง (N = 215)

7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง	1	2	3	4	5	6	7
1 ตั้งสติเลือกวิธีตอบสนอง	1						
2 เริ่มต้นด้วยจุดมุ่งหมายในใจ	.449**	1					
3 ทำสิ่งสำคัญก่อน	.444**	.616**	1				
4 คิดแบบชนะ-ชนะ	.577**	.558**	.524**	1			
5 เข้าใจผู้อื่นก่อน	.522**	.429**	.438**	.634**	1		
6 ฝึกพลังประสานความต่าง	.555**	.478**	.521**	.640**	.671**	1	
7 ละเลื้อยให้คม	.343**	.571**	.517**	.417**	.396**	.551**	1

** มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงทั้ง 7 ด้าน อันได้แก่ ตั้งสติเลือกวิธีตอบสนอง เริ่มต้นด้วยจุดมุ่งหมายในใจ ทำสิ่งสำคัญก่อน คิดแบบชนะ-ชนะ เข้าใจผู้อื่นก่อน ฝึกพลังประสานความต่างและละเลื้อยให้คม ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ว่า

การพัฒนาแบบวัด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง ในเชิงพฤติกรรมของพนักงานให้สอดคล้องกับบริบทในการทำงานขององค์กรเอกชนในประเทศไทย โดยใช้กรอบแนวคิด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง ของตามแนวคิดของสตีเฟ่น อาร์ โควีย์ ผู้วิจัยได้พัฒนาแบบวัดสำหรับพนักงานระดับผู้ปฏิบัติการ โดยแบบวัดแบ่งออกเป็น 7 องค์ประกอบ แบบวัดอุปนิสัยที่ 1 - 7 ทุกด้านนั้นมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเท่ากับ 4.64, 4.53, 4.41, 4.95, 4.94, 5.05 และ 4.36 ตามลำดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธีรธรรณญ์ เกียรติไชยกร ที่สรุปว่าระดับอุปนิสัยของนักศึกษาแพทยศาสตร์ชั้นคลินิก มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีภาพรวม 7 อุปนิสัยพัฒนาสู่ผู้มี

ประสิทธิผลสูง อยู่ในระดับมาก โดยมีระดับกลุ่มอุปนิสัยเพื่อชัยชนะในสังคมสูงที่สุด รองลงมา คือ กลุ่มอุปนิสัยเพื่อชัยชนะส่วนตัว ความสมดุลในการดำเนินชีวิต และบัญชีออมใจตามลำดับ ซึ่งอุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงทั้ง 7 ด้าน ต่างมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (อิทธิธรรณู เกียรติไชยกร, 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยของ รสกร ตั้งไพบูรณ์ทรัพย์ ที่สรุปว่าระดับอุปนิสัยของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีอุปนิสัยชัยชนะส่วนตัวสัมพันธ์กับอุปนิสัยชัยชนะในสังคมในระดับต่ำ และยังพบว่าอุปนิสัยชัยชนะส่วนตัว มีความสัมพันธ์กับภาพรวม 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลยิ่งในระดับปานกลาง ส่วนอุปนิสัยชัยชนะในสังคมมีความสัมพันธ์กับภาพรวม 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลยิ่งในระดับสูงมาก (รสกร ตั้งไพบูรณ์ทรัพย์, 2554) และสอดคล้องกับงานวิจัยของกนกวรรณ เทพพันธา ที่สรุปว่าระดับอุปนิสัยของนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีความคิดเห็นของนักศึกษาแตกต่างกันตามเพศ และอายุ (กนกวรรณ เทพพันธา, 2554) สอดคล้องกับงานวิจัยของเนตรชนก คำผาลา ที่สรุปว่าอุปนิสัยตามหลักการ 7 อุปนิสัยพัฒนาสู่ผู้มีประสิทธิผลสูง ได้แก่ บัญชีออมใจ ความสมดุลในการดำเนินชีวิต และอุปนิสัยที่ 1 ถึง อุปนิสัยที่ 7 มีความสัมพันธ์กันทางบวกกับทุกอุปนิสัย (เนตรชนก คำผาลา, 2558) แสดงว่าผู้ที่มีอุปนิสัยพัฒนาสู่ผู้มีประสิทธิผลสูง จะมีสมดุลชีวิตกับการทำงานสูงไปด้วย ผู้ที่มีอุปนิสัยพัฒนาสู่ผู้มีประสิทธิผลต่ำ จะมีสมดุลชีวิตกับการทำงานต่ำ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการพัฒนาแบบวัด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงของผู้ปฏิบัติงาน ด้วยวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อเป็นโมเดลสำหรับองค์กรเอกชน มีคุณภาพของเครื่องมือวัดที่มีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างและเนื้อหา มีความน่าเชื่อถือของแบบสอบถามด้านความสอดคล้อง (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน และได้ทำการวิเคราะห์หาค่าประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ซึ่งได้แบบวัดอุปนิสัยที่ 1 ถึงอุปนิสัยที่ 7 จำนวน 22 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นมากกว่า .70 ทุกด้าน ด้วยค่าเฉลี่ยของทุกอุปนิสัยอยู่ในระดับมาก ดังนั้น ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายควรนำแบบวัดนี้ ไปประยุกต์ใช้จริงในการสำรวจข้อมูลเชิงปริมาณต่อไป เพื่อจะได้ทราบถึงอุปนิสัยและพฤติกรรมของพนักงานในองค์กร อันจะนำไปสู่การกำหนดนโยบาย เป็นต้นแบบสำหรับใช้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงานและในชีวิตส่วนตัวให้เกิดสมดุลที่เหมาะสมทั้งในเรื่อง 1) การฝึกตั้งสติเลือกวิธีตอบสนอง คิดเชิงบวกและพูดภาษาที่เป็นบวก 2) เริ่มต้นด้วยจุดมุ่งหมายในใจ มีการสามารถวางแผนตั้งเป้าหมายทั้งในรายสัปดาห์ รายไตรมาส รายปี และเป้าหมายระยะกลางและระยะยาวสำหรับในเรื่องงานและการตั้งเป้าหมายในชีวิตส่วนตัว 3) ทำสิ่งที่สำคัญก่อนสามารถวิเคราะห์ได้ว่าสิ่งในสำคัญ เป็นงานประสิทธิผล และจัดลำดับทำสิ่งสำคัญก่อน ถึงจะไม่เร่งด่วนก็ตามจะทุ่มเวลาให้กับสิ่งที่สำคัญมากกว่าเรื่องเร่งด่วน เรื่องที่มารบกวนหรือเรื่องที่ทำให้เสียเวลา 4) ฝึกคิดแบบชนะ-ชนะ ได้ผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ไม่เกิดความขัดแย้ง ไม่มีผู้ใดแพ้

5) พยายามเข้าใจผู้อื่นก่อนด้วยการสังเกต ฟังอย่างตั้งใจ และฝึกฟังอย่างเข้าใจแบบเอาใจเขามาใส่ใจเรา 6) ฝึกพลังประสานความต่าง ฝึกเปิดใจยอมรับความแตกต่าง นำสิ่งที่ดีที่แตกต่างมาหาวิธีใหม่ที่จะทำให้มีประสิทธิผลก่อให้เกิดความสำเร็จ 7) ลับเลื้อยให้คมเสมอ ด้วยการหมั่นฝึกฝนอยู่เสมอทั้งด้านร่างกาย ความคิด หาคำรู้และฝึกจิตอยู่ตลอดเวลา และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาความสัมพันธ์ของ 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงของผู้ปฏิบัติงาน กับปัจจัยเชิงเหตุอื่นในระดับบุคคล ทั้งปัจจัยภายในด้านจิตลักษณะของบุคคล เช่น กรอบความคิดแบบเติบโต และปัจจัยภายนอกด้านสภาพแวดล้อมขององค์กร เช่น วัฒนธรรมองค์กร รวมถึงสมดุลชีวิตกับการทำงานของพนักงานด้วย นอกจากนี้ควรศึกษาความสัมพันธ์พระระดับ ข้ามระดับจากระดับบุคคลของกลุ่มพนักงานกับระดับกลุ่มของหัวหน้างาน ซึ่งจะได้ศึกษาเปรียบเทียบข้อมูลที่สำคัญและน่าสนใจหลายประการ เช่น การศึกษา 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงของพนักงานระดับหัวหน้างาน การเปรียบเทียบระดับพฤติกรรม 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูงของพนักงานระดับหัวหน้างานและระดับผู้ปฏิบัติงาน การเปรียบเทียบตัวแปรอิสระจำแนกตามสังกัดของบุคลากรหรือจำแนกตามอายุการทำงาน เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเครื่องมือวัด 7 อุปนิสัยของผู้มีประสิทธิผลสูง สำหรับพนักงานองค์กรเอกชนในประเทศไทย” ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทั้งภายนอก เอสซีจีและภายในเอสซีจี หัวหน้างานและผู้ปฏิบัติงาน ที่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล และการอำนวยความสะดวกต่อการลงพื้นที่วิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ เทพพันธา. (2554). การวัดระดับอุปนิสัยของนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- กอบแก้ว จันทา. (2555). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการทำงานของครู กลุ่มโรงเรียนในเครือข่าย ไทย เทค. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- จำเนียร จวงตระกูล. (2552). คุณภาพชีวิตในการทำงาน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทศูนย์กฎหมายธุรกิจอินเตอร์ เนชั่นแนล จำกัด.
- ฉัตรธณัญ เกียรติไชยกร. (2553). การวัดระดับอุปนิสัยของนักศึกษาพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- นิตินัย หมีสอาด. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสมดุลงระหว่างชีวิตและการทำงาน กับความผูกพันต่อองค์กรของพนักงาน. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- เนตรชนก คำพาลา. (2558). การวัดระดับอุปนิสัยของนักศึกษาคณะเทคโนโลยีการประมงและทรัพยากรทางน้ำ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยใช้หลักการเจ็ดอุปนิสัยพัฒนาสู่ผู้มีประสิทธิผลสูงยิ่ง. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รสร ตังโพบูรณ์ทรัพย์. (2554). การวัดระดับอุปนิสัยของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โดยใช้หลักการเจ็ดอุปนิสัยสำหรับผู้ทรงประสิทธิผลยิ่ง. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สมชัย ปราบริต้น. (2561). ความสมดุลของชีวิตและทำงานของพนักงานในธุรกิจอุตสาหกรรม การผลิตประเภทอาหารแปรรูปบรรจุกระป๋อง: กรณีศึกษาเฉพาะ 3 บริษัทขนาดใหญ่ ในจังหวัดสงขลา. ใน เอกสารการประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9 (น. 528-529). มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สุวิมล บัวผัน. (2554). ความสมดุลระหว่างชีวิตกับการทำงานของบุคลากรสายสนับสนุนวิชาการ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ใน วิทยานิพนธ์พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- Covey, S. R. (2012). *The seven habits of highly effective people*. New York: Simon and Schuster.
- Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- David, Erlandson. (1993). *Doing Naturalistic Inquiry: A Guide to Methods*. USA: SAGE Publications.
- Haygroup. (2015). *Engaging Hearts & Minds: Preparation for a Changing World*. Retrieved December 1, 2020, from <http://www.haygroup.com/>
- Hutton, A. (2005). *The case for work/life balance: Closing the gap between policy and practice*. Christchurch, New Zealand: Hudson Highland Group.
- Robbins, S. P. (2005). *Organizational behavior: Concepts, controversies, and applications* (11th ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.

โมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ*

THE EXTENSION MODEL OF SOUR TAMARIND PRODUCTION FOR BUSINESS

นพดล ศรีพันธุ์

Noppdon Sripun

เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ

Chalernsak Toomhirun

จินดา ขลิบทอง

Jinda Khlibtong

ภูมิศักดิ์ ราศรี

Phumsak Rasri

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

E-mail: Noppadon72@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) การผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจของเกษตรกร 2) ต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงินในการลงทุนปลูกมะขามเปรี้ยว 3) การได้รับและความต้องการในการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวของเกษตรกร 4) การพัฒนาโมเดล และ 5) ประเมินโมเดล เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) เกษตรกรผู้ผลิตมะขามเปรี้ยว 193 คน 2) ตัวแทนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ 11 คน 3) ผู้เชี่ยวชาญ 9 คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา การทดสอบค่าที การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ การวิเคราะห์ปัจจัย และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) การผลิตของเกษตรกรส่วนใหญ่ มีพื้นที่ปลูกเฉลี่ย 7.06 ไร่ อายุต้นมะขามเฉลี่ย 10.09 ปี พันธุ์ที่ใช้ คือ พันธุ์กระดาน ปลูกโดยใช้กิ่งตอน ระยะปลูก 8x8 เมตร 2) เกษตรกรมีต้นทุนผันแปรด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิตมีต้นทุนค่อนข้างสูง เนื่องจากยังไม่มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมแทนการใช้แรงงานคน โดยต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 11,023.83 บาทต่อไร่ รายได้จากการจำหน่าย ฝักดิบ ฝักสุก มะขามแช่อิ่ม มะขามเปียกเฉลี่ย 24,364.03 บาทต่อไร่ วิเคราะห์ความเป็นไปได้ ในการลงทุนปลูกมะขามเปรี้ยว พบว่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิ 13,340.20 บาท อัตราผลตอบแทนต่อต้นทุน 2.21 อัตราผลตอบแทนการลงทุน ร้อยละ 121.01 3)

* Received 14 September 2022; Revised 24 September 2022; Accepted 27 September 2022

เกษตรกรต้องการด้านความรู้เพิ่มเติมจากเดิมเป็นระดับมากที่สุดในทุกด้านของกระบวนการผลิตมะขามเปรี้ยว จากสื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และมีระดับความต้องการการส่งเสริมการผลิตด้วยวิธีการส่งเสริมแบบอบรมเชิงปฏิบัติการ 4) โมเดลการส่งเสริมด้วยกระบวนการ SMCMR Model ตามแนวคิดการบริหารงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ และ 5) ผลการประเมินโมเดลอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับบริบท ความเป็นได้ในการนำไปปฏิบัติ ความเหมาะสม และการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

คำสำคัญ โมเดล, การส่งเสริม, การผลิตมะขามเปรี้ยว, เชิงธุรกิจ

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) sour tamarind production for commercial of the farmers 2) cost and return on investment in sour tamarind cultivation 3) the extension gained and need for sour tamarind production of the farmers 4) the development of model and 5) the evaluation of model. This mixed methods research. The sample groups 1) 193 sour tamarind growers 2) 11 representatives who were related to the extension in commercial sour tamarind production 3) 9 experts. The interview questions were used. Data were analyzed by using descriptive analysis, t - test, multiple regression analysis, factor analysis and content analysis. The results showed that 1) most of the farmers production with the average farm size for tamarind production was 7.06 Rai. The average age of sour tamarind tree was 10.09 years. Most of the farmers grew tamarind cultivar Kradan by using grafted tamarind tree with 8 x 8 m spacing. 2) The variable cost regarding harvest was rather high because of no appropriate technology in substitution of human labor. The average cost of production was 11,023.83 baht/rai. The average income from selling ripe and unripe pods, preserved tamarind in syrup and tamarind paste was 24,364.03 baht/rai. The analysis on the possibility of investment in sour tamarind production revealed that the net present value was 13,340.20 baht, benefit/cost ratio was 2.21 and the rate of return on investment was 121.01%. 3) For the extension needs for agro - commercial sour tamarind production, the farmers wanted to gain the additional knowledge at the highest level in every aspect of sour tamarind production from personal, publication media and electronic media. The level of extension method needed for sour tamarind production was a training workshop method. 4) The extension model for the process of SMCMR Model by using results based on management concept. 5) For model

evaluation results, the opinions from related parties were at the highest level on the possibility for the adoption into practice, the appropriateness, and the adoption for actual benefits.

Keywords: Model, Extension, Sour Tamarind Production, Commercial

บทนำ

ผลผลิตด้านการเกษตรมักจะประสบปัญหาด้านราคาตกต่ำ ซึ่งความรุนแรงมากน้อยต่างกันตามภาวะกลไกตลาด ซึ่งเป็นเรื่องที่ภาครัฐให้ความสำคัญและหาวิธีการที่เหมาะสม เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร โดยใช้แนวทางการตลาดนำการผลิต ซึ่งมีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ นำนโยบายตลาดนำการผลิตมาขับเคลื่อน โดยจะเน้นความต้องการของตลาดและนำมาวางแผนส่งเสริมการผลิตให้กับเกษตรกร มุ่งเน้นการผลิตให้ได้มาตรฐานตามความต้องการของตลาด เพื่อเป็นการแก้ปัญหาราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ ซึ่งมะขามเปรี้ยวเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความสำคัญชนิดหนึ่ง ความต้องการของตลาดที่มีแนวโน้มสูงขึ้น ทุกปีทั้งตลาดภายในประเทศ และตลาดต่างประเทศ ซึ่งตลาดต่างประเทศที่สำคัญ ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ ประเทศแถบตะวันออกกลาง ยุโรป และสหรัฐอเมริกา สำหรับการปลูกมะขามเปรี้ยวในประเทศไทย แหล่งปลูกที่สำคัญ คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น ชัยภูมิ นครราชสีมา ศรีสะเกษ สกลนคร อุดรธานี และอุบลราชธานี รองลงมาคือ ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดลำปาง เพชรบูรณ์ เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน ภาคตะวันตก ได้แก่ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งเป็นแหล่งปลูกและผลิตมะขามเปรี้ยวยักษ์ที่มีชื่อเสียง และนิยมแพร่หลาย (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2559) พบว่า มีพื้นที่ปลูกมะขามเปรี้ยวประมาณ 12,963 ไร่ จำนวนครัวเรือนเกษตรกร 13,979 ครัวเรือน ผลิตเฉลี่ย 2,929 กิโลกรัมต่อไร่

ตลาดในประเทศ มะขามเปรี้ยวนั้นเป็นที่นิยมอย่างมาก ทั้งในรูปของเครื่องปรุงรส นอกจากนี้ ยังมีการบริโภคในรูปของผลิตภัณฑ์อื่น ๆ เช่น มะขามคลุกน้ำตาล มะขามดอง มะขามแช่อิ่ม ท็อฟฟี่มะขาม เป็นต้น ปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีการคิดค้นการแปรรูปมะขามเปรี้ยวในรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งการแปรรูปเป็นเครื่องสำอาง โดยเฉพาะครีมมะขามสำหรับล้างหน้า ซึ่งได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก นับว่าเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับมะขามเปรี้ยวมากกว่าการบริโภคเฉพาะในรูปของมะขามเปียกเท่านั้น คาดว่ามูลค่าตลาดของมะขามเปรี้ยวในประเทศ มีมูลค่า 200 ล้านบาท ซึ่งผลผลิตมะขามเปรี้ยวร้อยละ 60 จะใช้บริโภคในประเทศ (วศิน เสริมสุขธินวัฒน์ และคณะ, 2565)

มะขามมีอยู่ 2 ชนิด คือ มะขามเปรี้ยว กับมะขามหวาน ในอดีตที่ผ่านมาในช่วงเวลาที่มะขามหวานเป็นที่นิยมและมีราคาสูง ชาวบ้านพากันตัดโค่นมะขามเปรี้ยวเปลี่ยนเป็นมะขามหวาน ที่เหลือติดพื้นที่ก็ไม่ได้เหลียวแล ซึ่งการปรับเปลี่ยนตอนนั้นทำให้ในปี 2560 มะขามเปรี้ยวขาดตลาด ราคามะขามสด มะขามเปียกมีราคาสูง พบว่าราคาขายส่งมะขามเปียกและ

เมล็ด ตลาดสี่มุมเมือง ในปี 2559 มีราคาเฉลี่ย 70 บาทต่อกิโลกรัม และ ปี 2560 มีราคาเฉลี่ย 113 บาทต่อกิโลกรัม สำหรับปี 2561 (เดือนมกราคม และกุมภาพันธ์) ราคาเฉลี่ย 112 บาทต่อกิโลกรัม สวนมะขามหวานพันธุ์สีทอง เบอร์ใหญ่ ปี 2559 ถึง 2561 ราคาขายส่งเฉลี่ย 72 บาทต่อกิโลกรัม 75 บาทต่อกิโลกรัม และ 85 บาทต่อกิโลกรัม ตามลำดับ (ตลาดสี่มุมเมือง, 2560) ซึ่งการผลิตมะขามหวานจะมีการดูแลและต้นทุนที่สูงกว่ามะขามเปรี้ยวมาก ส่งผลให้มีหลายพื้นที่พยายามฟื้นสวนมะขามเปรี้ยวขึ้นมาใหม่ มะขามเปรี้ยวพันธุ์ฝักใหญ่มีขนาดฝักดิบประมาณ 8 - 10 ฝักต่อ 1 กิโลกรัม เป็นไม้ผลที่เกิดขึ้นได้ง่ายไม่ต้องดูแลมาก เป็นพืชทนแล้งสามารถเจริญเติบโตได้ดีแม้ในพื้นที่แห้งแล้ง และทางด้านการตลาดนั้นก็ดูจะยังน่าสนใจ เพราะเป็นพืชเศรษฐกิจที่จะสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรได้เป็นอย่างดีและเป็นที่ต้องการในตลาด อีกทั้งราคาของมะขามเปรี้ยวแกะเมล็ดแล้วก็มีราคาที่ดี และมะขามฝักใหญ่แบบสดจะอยู่ที่กิโลกรัมละ 10 - 15 บาท มะขามเปรี้ยว จะออกผลแค่ปีละครั้ง และใน 1 ครั้งก็สามารถเก็บขายได้ทุกระยะตั้งแต่ ยอดอ่อน ฝักอ่อน ฝักดิบ ฝักแก่ จะทำให้ออกนอกฤดูก็ไม่ได้ หรือถ้ามีคนคิดจะทำก็ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน เพราะจะมีข้อผูกมัดเรื่องราคาร้านเอง และในตัวของมะขามเปรี้ยวนี้นั้น พอเก็บขายก็ไม่ถึงมือคนกินทันที เช่น ถ้าเราขายฝักดิบ ก็ต้องไปเข้าโรงงานแปรรูปดองหรือแช่อิ่มก่อน เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับมะขามและเป็นการถนอมอาหารให้สามารถ ทนอยู่ขายได้นานขึ้น ส่วนมะขามแก่ ก็เก็บขายเป็นมะขามเปียก ซึ่งมะขามเปียกนี้ถ้าเก็บไว้ในห้องเย็นก็สามารถขายได้ทั้งปีและคุณภาพก็ไม่เปลี่ยนอันนี้เป็นการเก็บผลผลิตระยะสุดท้าย ของการขายมะขามเปรี้ยวแต่เป็นระยะสุดท้ายที่มีความต้องการมาก เพราะมะขามเปียกในประเทศไทย มีคุณภาพดีติดอันดับโลกซึ่งมะขามเปียกในปัจจุบันที่ชาวบ้านรู้จักคือ นำไปทำอาหาร แกงส้ม ต้มยำน้ำพริก นอกจากนี้ยังได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยการผลิตน้ำมะขามเปียกบรรจุในซองหรือที่เรียกว่าน้ำมะขามเปียกพร้อมปรุง ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกกับผู้บริโภคแล้ว นับว่าเป็นการยกระดับสินค้ามะขามเปียกในด้านความสะอาดและสุขอนามัยในการผลิตและการเก็บรักษาอีกด้วย การแปรรูปมะขามแก้ว และน้ำมะขาม นอกจากนั้นมะขามเปรี้ยวนั้นสามารถนำไปสกัดเป็นกรด ทาหาลิควิด และแพคติน ที่ได้จากธรรมชาติ นำไปใช้ในระบอบอุตสาหกรรมทั่วโลกไม่ว่าจะเป็นเครื่องดื่ม คุกกี้ เป๊ปซี่ กระทั่งแดง โรงงานฟอกหนัง เครื่องสำอาง สบู่ ยาสมุนไพร เป็นต้น (การปลูกมะขามเปรี้ยว, 2560)

แม้ว่ามะขามเปรี้ยวพันธุ์ฝักใหญ่ จะเป็นพืชเศรษฐกิจที่น่าสนใจ แต่การส่งเสริมและการรับรู้เรื่องราวมีค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับพืชชนิดอื่น ๆ ทั้งในด้านคำแนะนำ เทคโนโลยีต่าง ๆ การแปรรูป และตลาด หากจะทำให้การผลิตมะขามเปรี้ยวพันธุ์ฝักใหญ่ของเกษตรกร ก้าวหน้า และสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางการตลาด สุนทร ตะนาวศรี ได้ทำการศึกษาแนวทางการส่งเสริมปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น ในพื้นที่ตำบลน้ำเฒ่า อำเภอน้ำปาด จังหวัดอุดรธานี พบว่า 2 ปัญหาและอุปสรรคของเกษตรกรในการปลูกมะขามเปรี้ยว ในด้านการผลิตในระดับมาก ใน 4 ประเด็นดังนี้ 1) ไม่มี ความรู้ในเรื่องการดูแลรักษา 2) ไม่มีแหล่งพันธุ์ 3) ไม่มีความรู้ใน

เรื่องพันธุ์ 4) ไม่มีความรู้ในเรื่องการปลูก และปัญหาอุปสรรคในการจัดการในระดับมาก ใน 8 ประเด็นดังนี้ 1) ขาด เงินทุนหมุนเวียน 2) ไม่มีความรู้ในเรื่องการปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว 3) ใช้เวลานานกว่าจะมีรายได้ 4) ไม่มี ความรู้ในเรื่องการแปรรูป 5) ขาดวัสดุอุปกรณ์ในเรื่อง การแปรรูป 6) ราคาไม่แน่นอน 7) ไม่มีแหล่งจำหน่าย 8) ช่องทางการตลาดน้อย ดังนั้นควรจะมี การศึกษาถึงการพัฒนารูปแบบการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยว เพื่อเป็นแนวทางในการ ค้นหารูปแบบการปฏิบัติของเกษตรกร การบริหารต้นทุน การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การ แปรรูป และการตลาดเพื่อที่จะสามารถยกระดับความรู้ความสามารถในการผลิตมะขามเปรี้ยว ซึ่งจะทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนสูงขึ้น และภาครัฐสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการ กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ ในการวางแผนพัฒนาเพื่อประโยชน์แก่เกษตรกร (สุนทร ตะนาว ศรี, 2556)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนทางการเงิน และความเป็นไปได้ในการลงทุนปลูก มะขามเปรี้ยว
3. เพื่อศึกษาการได้รับและความต้องการ การส่งเสริมของเกษตรกรผู้ผลิตมะขาม เปรี้ยว
4. เพื่อศึกษาการพัฒนาโมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ
5. เพื่อประเมินโมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (mixed method) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีกรวิจัย 3 ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ 1 ระยะการสำรวจ เพื่อศึกษา 1) การผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ 2) ต้นทุน และผลตอบแทนการผลิตมะขามเปรี้ยว 3) การได้รับและความต้องการในการส่งเสริมของ เกษตรกรผู้ผลิตมะขามเปรี้ยว กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ได้แก่ เกษตรกรผู้ผลิตมะขามเปรี้ยว จากข้อมูลสถานการณ์การปลูกมะขามเปรี้ยว ปี 2562 ของกรมส่งเสริมการเกษตร ในพื้นที่ จังหวัดเพชรบูรณ์ จำนวน 373 ราย คำนวณกลุ่ม ตัวอย่างจากสูตรทาโร ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 193 ราย โดยการกำหนดสัดส่วนจำนวนตัวอย่างของจังหวัด และการเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และ แบบลูกโซ่ (snowball sampling) โดยการสอบถามจากเกษตรกร ผู้ประกอบการ และหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดที่ศึกษาเพื่อค้นหาเกษตรกรที่มีศักยภาพ ในการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ค่าสุด ค่าสูงสุด ค่าร้อยละความถี่ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย 2 กลุ่ม (t - test) การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการใช้การสนทนากลุ่ม (Focus group issues) กลุ่มตัวอย่างได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้แทนที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ รวมทั้งสิ้น 11 คน เพื่อพิจารณาความเหมาะสม ของโมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจของเกษตรกร เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ ใช้แบบบันทึกจากประเด็นการสนทนากลุ่ม โดยกำหนดข้อคำถามจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 และ 2 ร่วมกับ แนวคิดทฤษฎีการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากบุคคลเป้าหมาย โดยการใช้การจดบันทึกการสนทนาและการถอดรายละเอียดจากเทปบันทึกเสียงในการสนทนาจากประเด็นที่ได้ทำการสนทนา และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การวิเคราะห์ปัจจัย (Factor Analysis) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis)

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโมเดลส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ ตามแนวคิดการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ RBM โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสอบถามความคิดเห็น เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยกำหนดคำถามจากการสร้างโมเดลในประเด็น ความเหมาะสม ความสอดคล้อง ความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ และการนำไปใช้ประโยชน์ เก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ ในความเป็นไปได้สำหรับการนำโมเดลไปใช้ในการส่งเสริม และวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การอ่านค่าสำหรับข้อมูลที่เป็นช่วงมาตร (Interval Scale) ใช้มาตรวัดของลิเคิร์ต (Likert Scale) (Likert, R., 1967) ซึ่งใช้เกณฑ์ 5 ระดับ

ผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา 1) การผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ 2) ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตมะขามเปรี้ยว 3) การได้รับ และความต้องการในการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ผลิตมะขามเปรี้ยว ผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1. การผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ

1.1 สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตมะขามเปรี้ยว

สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตมะขามเปรี้ยว ข้อมูลส่วนบุคคล สังคม เศรษฐกิจ ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 56.41 ปี มีระดับการศึกษาประถมศึกษา สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 3 คน จำนวนแรงงานในครัวเรือนที่ผลิตมะขามเปรี้ยว เฉลี่ย 2 คน เกษตรกรมีมีประสบการณ์ในการทำสวนมะขามเปรี้ยวเฉลี่ย 10.8 ปี จากข้อมูลส่วนบุคคลจะเห็นได้ว่า เพศชายมีร่างกายที่แข็งแรงเหมาะสำหรับการใช้แรงงานในการผลิตมะขามเปรี้ยว ส่วนอายุโดยเฉลี่ยของเกษตรกรเข้าสู่วัยสูงอายุ และจำนวนแรงงานในครัวเรือนลดน้อยลง สมาชิกในครัวเรือนบางส่วนเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรมและการบริการมากขึ้น และอาจก่อให้เกิดปัญหาขาดแคลนแรงงานภาคเกษตรตามมา ดังนั้น นักส่งเสริมควรส่งเสริมให้เกษตรกรรุ่นใหม่หันมาสนใจการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป ด้านสถานภาพทางสังคม พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ ไม่มีตำแหน่งทางสังคม ส่วนเป็นสมาชิกกลุ่ม พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มลูกค้า ธ.ก.ส. รองลงมากลุ่มผู้ปลูกมะขามเปรี้ยว สถานภาพทางเศรษฐกิจ พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ของตนเอง โดยเฉลี่ย 7.83 ไร่ และเกษตรกรส่วนใหญ่ ใช้ทุนส่วนตัวในการผลิตมะขามเปรี้ยว

1.2 สภาพการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ

เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกมะขามเปรี้ยวเฉลี่ย 7.06 ไร่ มีพื้นที่ให้ผลผลิต เฉลี่ย 6.75 ไร่ อายุมะขามเปรี้ยวเฉลี่ย 10.09 ปี พันธุ์มะขามเปรี้ยวที่เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปลูก คือ พันธุ์กระดาน ลักษณะของพันธุ์แบบกิ่งตอน ซื้อมาภายในจังหวัด ระยะ 8x8 เมตร จำนวนต้นมะขามเปรี้ยวที่ปลูก เฉลี่ย 23.62 ต้นต่อไร่ ส่วนชนิดดินที่ปลูกมะขามเปรี้ยว เป็นดินร่วนปนทราย วิธีป้องกันกำจัดโรคพืช - แมลงศัตรูพืชที่เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกใช้ คือ การพ่นสารเคมี คิดเป็นร้อยละ 99.5 ส่วนการกำจัดวัชพืชใช้แรงงานคน คิดเป็นร้อยละ 66.3 โรคและแมลงศัตรูพืชที่เกษตรกรพบมากที่สุด คือ หนอนเจาะฝัก คิดเป็นร้อยละ 62.7 เกษตรกรตัดแต่งกิ่งมะขามเปรี้ยวในระยะหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต คิดเป็นร้อยละ 86.5 การเก็บรวบรวมผลผลิต เกษตรกรเก็บรวบรวมเอง คิดเป็นร้อยละ 79.8 การคัดเกรดผลผลิตประเภท ฝักดิบ พิจารณาจากคัดข้อมะขามคิดเป็นร้อยละ 81.3

2. ต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตมะขามเปรี้ยว

ตารางที่ 1 ต้นทุนการผลิตมะขามเปรี้ยว

รายการ	ต้นทุน (บาท/ไร่)			
	ต่ำสุด	สูงสุด	$\bar{x}$	SD.
ต้นทุนคงที่	334	3,800	1,048.32	630.514
ต้นทุนผันแปร	2,760	2,3975	8,124.63	3,130.972
ต้นทุนด้านปุ๋ย และสารปราบศัตรูพืช	316	4,400	1,396.90	512.969
ต้นทุนการขาย	713	3,000	453.98	403.989
รวม			11,023.83	914.80

จากตารางที่ 1 ต้นทุนการผลิตมะขามเปรี้ยว ภาพรวมต้นทุนการผลิตเฉลี่ย 11,023.83 บาท/ไร่ โดยค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ต้นทุนผันแปร บาท/ไร่ รองลงมา ต้นทุนด้านปุ๋ย และสารปราบศัตรูพืช ค่าเฉลี่ย 1,396.90 บาท/ไร่ ต้นทุนคงที่ ค่าเฉลี่ย 1,048.32 บาท/ไร่ และต้นทุนการขาย ค่าเฉลี่ย 453.98 บาท/ไร่

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ ในการลงทุนปลูกมะขามเปรี้ยว

อายุมะขามเปรี้ยว	รายรับ	รายจ่าย	ผลตอบแทนสุทธิ
น้อยกว่า 10 ปี	21,495.60	8,306.56	8,889.91
11 - 20 ปี	26,260.14	9,452.43	16,807.71
มากกว่า 21ปี	33,216.33	14,479.00	18,737.33
NPV 24,364.03 11,023.83			13,340.20
PB			3
BCR			2.21
IRR			121.01

ตารางที่ 2 แสดงการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ ในการลงทุนปลูกมะขามเปรี้ยว พบว่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net present value: NPV) มีค่าเท่ากับ 13,340.29 บาท ระยะเวลาคืนทุน (Payback Period: PB) ระยะเวลาที่ผลตอบแทนจากการดำเนินงานมีค่าเท่ากับ ค่าใช้จ่ายในการลงทุนใช้เวลา 3 ปี มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (Benefit Cost Ratio: BCR) เท่ากับ 2.21 และอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุน (Internal Rate of Return: IRR) เท่ากับร้อยละ 121.01 แสดงว่าการลงทุนทำสวนมะขามเปรี้ยวมีความเป็นไปได้ในการลงทุน เนื่องจาก NPV มีค่ามากกว่าศูนย์ หรือมีค่าเป็นบวก แสดงว่าผลตอบแทนเมื่อคิดเป็นมูลค่าปัจจุบัน มีค่าสูงกว่ามูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายตลอดอายุโครงการทำให้เกิดกำไร ส่วน BCR มีค่าเท่ากับ 2.21 ซึ่งมากกว่า 1 แสดงว่าเมื่อลงทุน 1 บาท จะได้ผลตอบแทนกลับมา 2.21 บาท หรือได้กำไรเท่ากับ 1.21 บาท และหากพิจารณา IRR จะเห็นได้ว่าอัตราผลตอบแทนที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของรายได้มีค่าเท่ากับมูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายมีค่าสูงกว่าอัตราคิดลด ซึ่งทำให้การผลิตมะขามเปรี้ยว นี้มีความคุ้มค่าในการลงทุน

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความอ่อนไหว ในการลงทุนปลูกมะขามเปรี้ยว

Situation	NPV	BCR	IRR
รายได้คงที่ ต้นทุนเพิ่มร้อยละ 10	12,237.82	2.01	100.92
รายได้ลดลงร้อยละ 10 ต้นทุนคงที่	10,903.80	1.99	98.91
รายได้ลดลงร้อยละ 10			
และทุนเพิ่มร้อยละ 10	9,801.42	1.81	80.83

ตารางที่ 3 แสดงการวิเคราะห์ความอ่อนไหว ในการลงทุนปลูกมะขามเปรี้ยว จาก 3 สถานการณ์ ที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านรายได้และต้นทุน ได้แก่ กรณีที่ 1 รายได้จากการจำหน่ายมะขามเปรี้ยวคงที่ แต่มีต้นทุนเพิ่มขึ้นในอัตราร้อยละ 10 กรณีที่ 2 รายได้จากการจำหน่ายมะขามเปรี้ยวลดลงในอัตราร้อยละ 10 ขณะที่ต้นทุนคงที่ และกรณีที่ 3 รายได้จากการจำหน่ายมะขามเปรี้ยวลดลงในอัตราร้อยละ 10 และมีต้นทุนเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 พบว่า มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ในกรณีที่ 1 มีค่าเท่ากับ 12,237.82 บาท ในกรณีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 10,903.802 บาท และในกรณีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 9,801.42 บาท มูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) ในกรณีที่ 1 มีค่าเท่ากับ 2.21 ในกรณีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 1.99 และในกรณีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 1.81 และอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุน (IRR) ในกรณีที่ 1 มีค่าเท่ากับ 100.92 ในกรณีที่ 2 มีค่าเท่ากับ 98.91 และในกรณีที่ 3 มีค่าเท่ากับ 80.83 ซึ่งแสดงให้เห็นว่า แม้สถานการณ์ในด้านรายได้และต้นทุนที่เปลี่ยนแปลง ค่า มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) มีค่าเป็นบวก ค่ามูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อต้นทุน (BCR) มีค่ามากกว่า 1 และค่าอัตราผลตอบแทนภายในของการลงทุน (IRR) ยังมีค่ามากกว่าอัตราคิดลดของโครงการซึ่งเท่ากับร้อยละ 7

3. การได้รับและความต้องการในการส่งเสริมของเกษตรกรผู้ผลิตมะขามเปรี้ยว

ตารางที่ 4 ความรู้ของเกษตรกรในการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ

ความรู้ด้านการผลิตมะขามเปรี้ยว	การได้รับความรู้			ความต้องการความรู้			t - test
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล	
ระบบย่อยที่ 1 การผลิต	3.43	0.487	มาก	4.36	0.803	มากที่สุด	0.000
ระบบย่อยที่ 2 การจัดการฟาร์ม	3.32	0.578	ปานกลาง	4.39	0.746	มากที่สุด	0.000
ระบบย่อยที่ 3 การจำหน่าย	3.288	0.875	ปานกลาง	4.69	0.474	มากที่สุด	0.000

ตารางที่ 4 แสดงความรู้ของเกษตรกรในการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรผู้ผลิตมะขามเปรี้ยวได้รับความรู้และความต้องการความรู้ในการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ มีความแตกต่างกันทางสถิติ ($P < 0.05$) โดยความต้องการความรู้ ประกอบด้วย 3 ระบบย่อย คือ ระบบย่อยที่ 3 การจัดจำหน่าย รองลงมาระบบย่อยที่ 2 การจัดการฟาร์ม และระบบย่อยที่ 1 การผลิต

ตารางที่ 5 ระดับความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรในการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ

การส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ	ระดับความต้องการช่องทางการส่งเสริม ($\bar{X}/SD$)						ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ($\bar{X}/SD$)	
	สื่อบุคคล (ราชการ)		สื่อสิ่งพิมพ์(คู่มือ)		สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (You tube)		ฝึกปฏิบัติ	
1. การเร่งออกดอกติดฝักเพิ่ม	3.45 (1.326)	มาก	4.02 (0.774)	มาก	4.34 (0.698)	มากที่สุด	4.25 (0.920)	มากที่สุด
2. การแปรรูปและการเก็บรักษา	4.30 (1.012)	มากที่สุด	3.84 (0.842)	มาก	4.38 (0.683)	มากที่สุด	4.34 (0.852)	มากที่สุด
3. ช่องทางการจำหน่าย และการตลาด	4.05 (0.894)	มาก	4.24 (0.821)	มากที่สุด	4.28 (0.782)	มากที่สุด	4.46 (0.770)	มากที่สุด
4. การทำตลาด	4.17 (0.858)	มาก	4.26 (0.945)	มากที่สุด	4.34 (0.720)	มากที่สุด	4.45 (0.822)	มากที่สุด
5. การผลิตให้ได้มาตรฐาน	4.09 (0.855)	มาก	4.26 (0.820)	มากที่สุด	4.26 (0.734)	มากที่สุด	4.36 (0.678)	มากที่สุด
รวม	3.65 (0.611)	มาก	3.81 (0.571)	มาก	4.23 (0.552)	มากที่สุด	4.23 (0.657)	มากที่สุด

ตารางที่ 5 แสดงระดับความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรในการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ จำแนกข้อ มูลตามกิจกรรมการผลิต 1) ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริม 1) สื่อบุคคล ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่าเกษตรกรมีความต้องการสื่อบุคคลที่เป็นราชการในด้านภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.65$) เมื่อพิจารณาพบว่า 3 ประเด็นแรกที่เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การแปรรูปและการเก็บรักษา ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมาอยู่ในระดับมาก คือ การทำตลาด ($\bar{X} = 4.17$) และการผลิตให้ได้มาตรฐาน ($\bar{X} = 4.09$) 2) ความต้องการสื่อสิ่งพิมพ์ ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า เกษตรกรมีความต้องการคู่มือ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.81$) เมื่อพิจารณาพบว่า 3 ประเด็นแรกที่เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การผลิตให้ได้มาตรฐาน ($\bar{X} = 4.26$) รองลงมา คือ การทำตลาด ($\bar{X} = 4.26$) และช่องทางการจำหน่าย และการตลาด ($\bar{X} = 4.24$) และ 3) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า เกษตรกรมีความ ต้องการสื่ออิเล็กทรอนิกส์ประเภท YouTube ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาพบว่า 3 ประเด็นแรกที่ เกษตรกรมีความต้องการอยู่ในระดับมากที่สุด คือ การแปรรูปและการเก็บรักษา ($\bar{X} = 4.38$) รองลงมา คือ การเร่งออกดอกติดฝัก เพิ่ม ($\bar{X} = 4.34$) และการทำตลาด ($\bar{X} = 4.34$) 2) ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริม ผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า

เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมแบบอบรมเชิงปฏิบัติการ ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาพบว่า 3 ประเด็นแรกที่ เกษตรกรมีความต้องการวิธีการส่งเสริมอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ช่องทางการจำหน่าย และการตลาด ($\bar{X} = 4.46$) รองลงมา คือ การทำตลาด ($\bar{X} = 4.45$) และการผลิตให้ได้มาตรฐาน ($\bar{X} = 4.36$)

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) แบบ Stepwise

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (multiple regression analysis) แบบ Stepwise ของตัวแปร เพื่อพยากรณ์ความสัมพันธ์ของตัวแปร ได้ทำการพยากรณ์ไว้ 2 ประเด็น ได้แก่ การพยากรณ์รายได้จากการผลิตมะขามเปรี้ยวสภาพสังคม เศรษฐกิจและสภาพการผลิต การพยากรณ์รายได้กับความต้องการความรู้ของเกษตรกรผู้ผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ โดยใช้สถิติอนุมาน คือ multiple regression analysis แบบ Stepwise เพื่อพยากรณ์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร แล้วนำมาอ่านค่า เพื่อใช้ในการอภิปรายผลและนำเสนอผลการศึกษาในรูปตารางประกอบสามารถ แจกแจงได้ดังนี้

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบ Stepwise ในการพยากรณ์รายได้จากการผลิตมะขามเปรี้ยวกับสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตมะขามเปรี้ยว

ตัวแปรอิสระ (ตัวพยากรณ์)	b	Beta	t - value	p - value
ต้นทุนค่าแรงในการปลูก	- 5.707	- .157	- 2.618	.010
ต้นทุนในการดูแลรักษา	5.359	.394	6.102	.000*
ต้นทุนค่าเก็บเกี่ยว	1.522	.336	5.305	.000*
ค่าคงที่ (Constant)	14600.653		4.637	.000*

$R = 0.596$ $R^2 = 0.356$ $F = 34.767$ $p - \text{value} < 0.001$

จากตารางที่ 6 การศึกษาปัจจัยที่สามารถร่วมกันทำนายรายได้จากการผลิตมะขามเปรี้ยวกับสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้ผลิตมะขามเปรี้ยว พบว่า มีตัวแปร ต้นทุนค่าแรงในการปลูก ต้นทุนในการดูแลรักษา ต้นทุนค่าเก็บเกี่ยว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p - \text{value} < 0.001$) ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 ตัว สามารถอธิบายการผันแปรของรายได้จากการผลิตมะขามเปรี้ยวได้ ร้อยละ 35.60 ($R^2 = 0.356$)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาโมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ

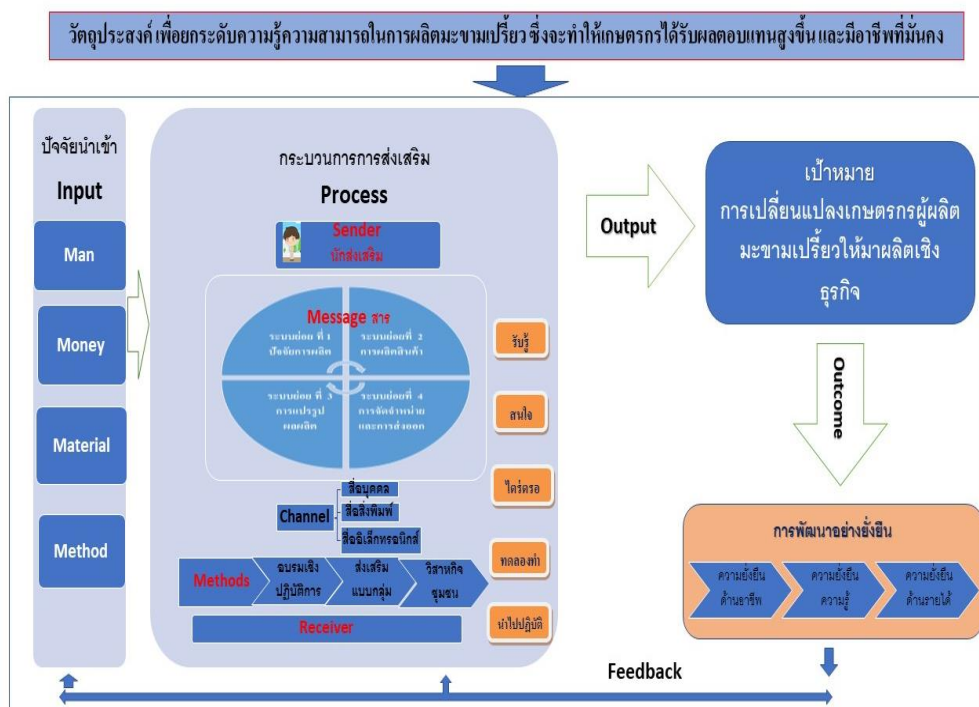
1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis หรือ EFA)

วิเคราะห์ปัจจัย (Factor analysis) เพื่อแยกองค์ประกอบของปัจจัยต่าง ๆ ที่ เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ โดยทำการวิเคราะห์จากความต้องการความรู้ของเกษตรกร จำนวน 19 ตัวแปร เพื่อจัดกลุ่มปัจจัยใหม่ เพื่อกำหนดระบบการผลิตมะขามเปรี้ยวในเชิงธุรกิจ โดยใช้สถิติอนุมาน คือ Exploratory Factor Analysis หรือ EFA เพื่อกำหนดชื่อเรียก ปัจจัยใหม่ ผลการวิเคราะห์ พบว่า เมื่อนำข้อมูลในตอนที่ 4 คือ ความรู้ของเกษตรกร

ในการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ ในส่วนความต้องการความรู้นำมาวิเคราะห์ปัจจัย (Factor analysis) เพื่อแยกองค์ประกอบของปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ ผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจในประเทศไทย จะเห็นได้ว่า การวิเคราะห์สามารถแบ่งผลิตมะขามเปรี้ยวออกเป็นด้าน ได้ 4 ระบบ คือ ระบบย่อยที่ 1 ปัจจัยการผลิต ระบบย่อยที่ 2 การผลิตสินค้า ระบบย่อยที่ 3 การแปรรูปผลผลิต และระบบย่อยที่ 4 การจัดจำหน่ายและการส่งออก

2. ข้อเสนอแนะจากการสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม ในขั้นตอนการพัฒนาโมเดลทำให้ได้ตัวแปรที่นำมาพัฒนาโมเดล ดังนี้ 1) ผู้ส่งเสริมต้องมีทักษะในการสื่อสาร ทักษะคิด ความรู้ สังคมและวัฒนธรรม 2) เทคโนโลยีการผลิตมะขามเปรี้ยว เช่น การเก็บเกี่ยว การแปรรูปให้สามารถเก็บรักษาคุณภาพ 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ คือ 1) หน่วยงานศูนย์วิจัยพันธุ์พืชให้ความรู้ด้านการผลิตและขยายพันธุ์พืชแก่เกษตรกร 2) ส่งเสริมการเกษตรให้มีความรู้เกี่ยวกับการปลูก การดูแล การแปรรูปมะขามเปรี้ยว การรวมกลุ่ม 3) สถาบันทางการศึกษา ช่วยในการพัฒนาการวิจัย นวัตกรรมเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ 4) สำนักงานพาณิชย์และหอการค้าช่วยในเรื่องการทำธุรกิจและการหาตลาด 4) เพิ่มเติมทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารองค์กร เพื่อให้สามารถขับเคลื่อนการส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ จำเป็นต้องศึกษาแนวคิดการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ (RBM) แบ่งองค์ประกอบของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือวัตถุประสงค์ (Objective) ปัจจัยนำเข้า (Input) กระบวนการ (Process) ผลผลิต (Outputs) และผลลัพธ์ (Outcomes) 5) กระบวนการยอมรับ รับรู้ > สนใจ > ไตร่ตรอง > ทดลอง > นำไปปฏิบัติ 6) การบริหารงาน 4M คือ Man> Money> Material, Method และ 7) กลยุทธ์ทางการตลาด 4P คือ Product > Price > Place > Promotion สามารถนำข้อมูลดังกล่าวมาแก้ไขปรับปรุงโมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ โดยมีรายละเอียดดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 โมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ

ขั้นตอนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับโมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ

ตารางที่ 4 ผลการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับโมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ

ประเด็น	ความเหมาะสม			ความเป็นได้ในการนำไปปฏิบัติ			ความสอดคล้องกับบริบท			การนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง		
	$\bar{x}$	SD	แปลผล	$\bar{x}$	SD	แปลผล	$\bar{x}$	SD	แปลผล	$\bar{x}$	SD	แปลผล
1. หลักการสร้างโมเดล	3.89	0.601	มาก	4.33	0.500	มากที่สุด	3.56	0.463	มาก	3.78	1.202	มาก
2. การเชื่อมโยงของโมเดล	4.00	0.707	มาก	4.56	0.527	มากที่สุด	3.89	0.463	มาก	3.67	0.866	มาก
3. องค์ประกอบโมเดล	4.15	0.260	มาก	4.33	0.244	มากที่สุด	4.20	0.264	มาก	4.37	0.323	มากที่สุด
4. การอธิบายโมเดล	4.11	0.782	มาก	3.89	0.782	มาก	4.00	0.463	มาก	4.00	0.707	มาก
5. ภาพรวมของโมเดล	4.38	0.527	มากที่สุด	4.44	0.527	มากที่สุด	4.11	0.354	มาก	4.22	0.833	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านความเป็นได้ในการนำไปปฏิบัติ ด้านความเหมาะสม และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ส่วนความคิดเห็นในระดับมาก คือ ด้านความสอดคล้องกับบริบท แต่โดยภาพรวมทั้งหมดของโมเดลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งจากผลการศึกษาสามารถนำโมเดลไปส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจได้

อภิปรายผล

ผลการวิจัย เรื่องโมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจ นำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. สภาพการผลิตมะขามเปรี้ยวเกษตรกรมีพื้นที่ปลูกมะขามเปรี้ยวเฉลี่ย 7.06 ไร่ มีพื้นที่ให้ผลผลิต เฉลี่ย 6.75 ไร่ อายุมะขามเปรี้ยวเฉลี่ย 10.09 ปี พันธุ์มะขามเปรี้ยวที่เกษตรกรส่วนใหญ่ใช้ปลูก คือ พันธุ์กระดาน ลักษณะของพันธุ์แบบกิ่งตอน ชื้อจากภายในจังหวัด ระยะ 8x8 เมตร จำนวนต้นมะขามเปรี้ยวที่ปลูก เฉลี่ย 23.62 ต้นต่อไร่ มะขามเปรี้ยวปลูกได้ดีในดินแทบทุกชนิด แต่สภาพดินที่เหมาะสมที่สุดคือ ดินร่วนปนทราย ที่มีการระบายน้ำดี นอกจากนั้นยังเป็นพืชที่ทนแล้งได้ดี (ทวีศักดิ์ ชัยเรืองยศ, 2562) วิธีป้องกันกำจัดโรคพืชแมลงศัตรูพืชที่เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกใช้ คือ การพ่นสารเคมี ส่วนการกำจัดวัชพืช ที่เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกใช้ คือ แรงงานคน เนื่องจากพื้นที่ปลูกจำนวนตั้งแต่ 1 ไร่ขึ้นไป เกษตรกรจึงเลือกวิธีการจัดการที่ลดต้นทุนและคุ้มค่าที่สุด โรคและแมลงศัตรูพืชที่เกษตรกรพบมากที่สุดคือ หนอนเจาะฝัก เกษตรกรส่วนใหญ่ ตัดแต่งกิ่งมะขามเปรี้ยว ในระยะหลังเก็บเกี่ยวผลผลิต การตัดแต่งกิ่งมะขามเปรี้ยวจะตัดส่วนที่ไม่ต้องการออก เพื่อกระตุ้นให้เกิดการเจริญเติบโตในส่วนที่ต้องการ เป็นการพัฒนาต้นพืชให้มีโครงสร้างที่แข็งแรง ได้รูปทรงที่พึงประสงค์ ทำให้การให้ดอกออกผลดีขึ้นในปีต่อไป เกษตรกรเก็บรวบรวมผลผลิตเอง และคัดเกรดโดยพิจารณาจากคัดข้อมะขาม เพื่อลดต้นทุนและได้ผลที่มีคุณภาพ ซึ่งจะเห็นได้จากเกษตรกรมีรายได้จากการจำหน่าย ฝักดิบ ฝักสุก แปรูปมะขามแช่อิ่ม แปรูปมะขามเปียก เฉลี่ย 24,364.03 บาทต่อไร่

2. ต้นทุนการผลิตมะขามเปรี้ยว ต้นทุนการผลิตภาพรวมเฉลี่ย 11,023.83 บาท/ไร่ ซึ่งแบ่งได้ 4 ประเภท คือ 1) ต้นทุนคงที่ ได้แก่ เครื่องมือและอุปกรณ์ การลงทุนระยะยาว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1,048.32 บาทต่อไร่ 2) ต้นทุนผันแปรได้แก่ ค่าแรงในการปลูก การดูแลบำรุงรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8,124.63 บาทต่อไร่ 3) ต้นทุนการผลิตเกี่ยวกับต้นทุนด้านปุ๋ยและสารปราบศัตรูพืช มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1,396.90 บาทต่อไร่ 4) ต้นทุนในการขายมะขามเปรี้ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 453.98 บาทต่อไร่ จากผลการศึกษาพบว่า ต้นทุนผันแปรด้านการเก็บเกี่ยวผลผลิต มีต้นทุนค่อนข้างสูง เนื่องจากยังไม่มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมแทนการใช้แรงงานคน ในการเก็บเกี่ยว สอดคล้องกับกลยุทธ์การตลาดเพื่อการเพิ่มมูลค่ามะขามหวานจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่าต้นทุนการผลิตมะขามหวาน แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ ต้นทุนผัน

แปร แบ่งเป็น ค่าแรงในการปลูกและเก็บเกี่ยวและได้แยกออกเป็นต้นทุนผันแปรด้านค่าเตรียมดิน ต้นทุนการผลิต เฉลี่ย 1,770 บาท/ไร่ ค่าปลูก เฉลี่ย 1,453 บาท/ไร่ ค่าบำรุงรักษา เฉลี่ย 3,898 บาท/ไร่ ค่าเก็บเกี่ยว เฉลี่ย 10,839 บาท/ไร่ ค่าวัสดุการผลิต ด้านค่าต้นทุนเฉลี่ย 998 บาท/ไร่ ค่าปุ๋ย เฉลี่ย 5,711 บาท/ไร่ ค่า ยาปราบศัตรูพืชและวัชพืช เฉลี่ย 4,011 บาท/ไร่ ต้นทุนคงที่ไม่มีค่าเช่าที่ดินเนื่องจากเกษตรกรเป็นเจ้าของที่ทั้งหมด และค่าใช้จ่ายในการขนส่งไป - กลับ เฉลี่ย 982 บาท รวมต้นทุนการผลิต เฉลี่ย 29,663 บาท/ไร่ (ณัฐธิดา อินจำปา, 2560) ส่วนการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ ในการลงทุนปลูกมะขามเปรี้ยว พบว่ามูลค่าปัจจุบันสุทธิ (Net present value: NPV) มีค่าเท่ากับ 13,340.29 บาท บาท แสดงว่าการลงทุนทำสวนมะขามเปรี้ยวมีความเป็นไปได้ในการลงทุน เมื่อคิดเป็นมูลค่าปัจจุบัน มีค่าสูงกว่ามูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายตลอดอายุการผลิตมะขามเปรี้ยวทำให้เกิดกำไร ส่วน BCR มีค่าเท่ากับ 2.21 ซึ่งมากกว่า 1 แสดงว่าเมื่อลงทุน 1 บาท จะได้ผลตอบแทนกลับมา 2.21 บาท หรือได้กำไรเท่ากับ 1.21 บาท และหากพิจารณา IRR จะเห็นได้ว่าอัตราผลตอบแทนที่ทำให้มูลค่าปัจจุบันของรายได้มีค่าเท่ากับมูลค่าปัจจุบันของค่าใช้จ่ายมีค่าสูงกว่าอัตราคิดลด ซึ่งทำให้การผลิตมะขามเปรี้ยวนี้นี้มีความคุ้มค่าในการลงทุน โกล้เคียงกับความเป็นไปได้ในการลงทุนปลูกมะขามหวาน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยวิเคราะห์ผลการศึกษา 4 ด้าน คือ ด้านการตลาด ด้านการจัดการ ด้านเทคนิค และด้านการเงิน และวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการโดยใช้ มูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ระยะเวลาคืนทุน (PB) และอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) จากการศึกษา พบว่า มีความเป็นไปได้ในการลงทุนเนื่องจากให้ ผลตอบแทนที่คุ้มค่าต่อการลงทุน โดยมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ เท่ากับ 12,058,840 บาท ระยะเวลาคืนทุน เท่ากับ 6 ปี 4 เดือน 21 วัน และอัตราผลตอบแทนภายในโครงการ เท่ากับ 34% ถือว่าโครงการมีความโดดเด่น ให้ผลตอบแทนสูง (ณิชาบูล อินทรพุด, 2554)

3. การได้รับความรู้และความต้องการความรู้เพิ่มเติม พบว่า เกษตรกรได้รับความรู้ในระดับปานกลางและในระดับมาก และมีความต้องการความรู้เพิ่มเติมจากเดิมเป็นระดับมากที่สุด ในทุก ๆ ด้านของกระบวนการผลิต และเมื่อทำการทดสอบเปรียบเทียบพบว่ามีความแตกต่างกันทางสถิติ ($P < 0.05$) แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรมีความต้องการความรู้เพิ่มเติมในกระบวนการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ คือ ด้านการผลิต ด้านการจัดการฟาร์ม ด้านการจำหน่าย ซึ่งเป็นโอกาสที่ หน่วยงานของรัฐควรเร่งการถ่ายทอดความรู้ในการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ ส่วนระดับความต้องการความต้องการช่องทางการส่งเสริมของเกษตรกรในการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ พบว่าเกษตรกรผู้ผลิตมะขามเปรี้ยวมีระดับความต้องการช่องทางการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ สื่อบุคคลที่เป็นราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ ที่เป็นคู่มือสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นสื่อ YouTube และระดับความต้องการต้องการวิธีการส่งเสริมของเกษตรกรในการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ผลิตมะขาม

เปรี้ยวเชิงธุรกิจ มีระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวในระดับมากที่สุด คือ วิธีการส่งเสริมแบบอบรมเชิงปฏิบัติการ (สุนทร ตะนาวศรี, 2556)

4. การพัฒนาโมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ

การสร้างโมเดลโดยใช้แนวคิดการบริหารที่มุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นการการบริหารที่เน้นผลผลิต (Outputs) และผลลัพธ์ (Outcomes) โดยมีตัวชี้วัดผล (Indicators) ที่เป็นรูปธรรมการบริหาร ที่มุ่งผลสัมฤทธิ์กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การบริหารที่มุ่งเน้นความประหยัด (Economy) ความมีประสิทธิภาพ (Efficiency) และความมีประสิทธิภาพ (Effectiveness) นั่นเอง ความประหยัด คือ การใช้ปัจจัยนำเข้าหรือทรัพยากรน้อยที่สุด ราคาต่ำที่สุด เวล่าน้อยที่สุดในการผลิต ความมีประสิทธิภาพ คือการเปรียบเทียบระหว่างปัจจัยนำเข้ากับผลผลิต ถ้าใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและเกิดผลผลิตสูงก็ถือว่ามีประสิทธิภาพสูง ความมีประสิทธิภาพ คือ การเปรียบเทียบระหว่าง วัตถุประสงค์กับผลผลิตและผลลัพธ์ หากบรรลุตามวัตถุประสงค์ก็ถือว่าเกิดประสิทธิผล ซึ่งดูจากทั้งปริมาณและคุณภาพ โดยในการพัฒนาโมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ ได้แบ่งองค์ประกอบของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ คือ

1. วัตถุประสงค์ (Objective) วัตถุประสงค์เพื่อให้เกษตรกรผู้ผลิิตมะขามเปรี้ยว ยกระดับความรู้ความสามารถในการผลิตมะขามเปรี้ยว ซึ่งจะทำให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนสูงขึ้น และอาชีพที่มั่นคง

2. ปัจจัยนำเข้า (Input) ปัจจัยเข้าเป็นการนำเข้าทรัพยากร เพื่อการดำเนินการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจในประเทศไทย โดยอาศัยแนวคิดการบริหารงาน 4M ประกอบด้วย 1) คน (Man) เป็นผู้ดำเนินการหรือจัดการทำให้เกิดกิจกรรมทางการ ส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการประกอบธุรกิจมะขามเปรี้ยว 2) เงิน (Money) เป็นปัจจัยในการดำเนินการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ 3) วัสดุหรือวัตถุดิบ (Material) การบริหารงานให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้ต้นทุนที่ต่ำและทำให้การส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจได้ผลกำไรสูงสุด และ 4) วิธีปฏิบัติงาน (Method) ซึ่งการปฏิบัติงานในแต่ละขั้นตอนของการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ ควรมีการวางแผนและควบคุมให้การปฏิบัติงานนั้น มีประสิทธิภาพ

3. กระบวนการ (Process) การส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ เรียกว่า กระบวนการ SMCMR ได้แก่ 1) นักส่งเสริม (Sender) คือ เจ้าหน้าที่จากกรมส่งเสริมเกษตร เช่น จากเกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด และศูนย์วิจัยพันธุ์พืช เป็นต้น ซึ่งต้องมีทักษะในการสื่อสาร ทักษะคนดี ความรู้ ระบบสังคม และระบบวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับผู้สาร 2) สาร (Message) คือ ระบบธุรกิจการผลิตมะขามเปรี้ยว ประกอบด้วย 4 ระบบย่อย คือ ปัจจัยการผลิต การผลิตสินค้า การแปรรูปผลผลิต และการจัดจำหน่ายและการส่งออก ซึ่งมีองค์ความรู้ที่มีผลต่อการผลิตมะขามเปรี้ยว ได้แก่ 2.1) ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิต ความรู้เกี่ยวกับการผลิตมะขามเปรี้ยวให้ได้มาตรฐาน 2.2) หลักห่วงโซ่มูลค่า (value chain)

ซึ่งประกอบด้วย กิจกรรมหลัก ได้แก่ การวางแผนจัดหาปัจจัยการผลิต การดำเนินงานการผลิต ผลผลิตพัฒนาคุณภาพและลดต้นทุน การกระจายสินค้า (Logistics) การขายและการตลาด และการบริการ (Services) 2.3) ใช้หลัก 4P คือ ผลิตภัณฑ์ (Product) โดยต้องเน้นการผลิต มะขามเปรี้ยวที่มีคุณภาพ (Quality) ราคา (Price) การกำหนดราคาขายของมะขามเปรี้ยว เป็น สิ่งจำเป็น เนื่องจากราคาเป็นสิ่งที่ใช้วัดค่าและประโยชน์ของตัวสินค้า และการจำหน่าย (Distribution Place) การนำสินค้าไปให้ถึงมือของลูกค้า โดยยึดหลักความมีประสิทธิภาพ ความถูกต้อง ความปลอดภัย และความรวดเร็ว วิธีขาย 2.4) กระบวนการยอมรับ ในขั้นตอน ของการรับสารเป็นขั้นตอนที่ผู้รับสาร จะต้องผ่านกระบวนการยอมรับนวัตกรรม คือ ขั้นที่ 1 การรับรู้ (Awareness Stage) เป็นขั้นตอนแรกที่เกษตรกรผู้ผลิตมะขามเปรี้ยวอาจจะตื่นตัวเอง หรือนักส่งเสริมจะเป็นผู้กระตุ้นก็ได้ ขั้นที่ 2 สนใจ (Interest Stage) เมื่อเกษตรกรผู้ผลิต มะขามเปรี้ยวตื่นตัวเต็มทีก็จะสนใจหาข้อมูลข่าวสารมาเพิ่มเติม นักส่งเสริมจะมีบทบาทมากใน ขั้นตอนนี้ ในการชี้แนะว่าแหล่งข้อมูลใดที่ใดเพิ่มเติม ขั้นที่ 3 ประเมินค่า (Evaluation Stage) เป็นการประเมินหรือการไตร่ตรองว่าจะยอมรับเทคโนโลยีหรือไม่ ขั้นที่ 4 ทดลอง (Trial Stage) เกษตรกรผู้ผลิตมะขามเปรี้ยว จะทดลองทำในขั้นตอนนี้ นักส่งเสริมจะมีบทบาทในการช่วย ยืนยันและจะต้องบ่งชี้ให้เกษตรกรทราบอย่างชัดเจนได้ว่ามีความเป็นไปได้ในการเรียนรู้หรือ ลองทำในพื้นที่นั้นตามสภาพแวดล้อม และสอดคล้องกับปัจจัยการผลิตที่มีอยู่หรือไม่ ขั้นที่ 5 ยอมรับนำไปปฏิบัติ (Adoption Stage) การยอมรับจะเกิดขึ้นเต็มที่และต่อเนื่อง ขึ้นอยู่กับ ปริมาณผลประโยชน์ที่เกษตรกรผู้ผลิตมะขามเปรี้ยว ได้รับในห้วงเวลาหนึ่ง ๆ 3) ช่องทางการ เรียนรู้ (Channel) คือ ช่องทางหรือสื่อที่ใช้สำหรับการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ ประกอบด้วย สื่อบุคคล (ราชการ) สื่อสิ่งพิมพ์(คู่มือ) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Youtube) 4) วิธีการ (Methods) คือ วิธีการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ ใช้วิธีการฝึกอบรมพร้อมกับการ ปฏิบัติหรือการอบรมเชิงปฏิบัติการ และ 5) เกษตรกร (Receiver) เกษตรกรผู้รับ คือ เกษตรกร ผู้รับการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจซึ่งต้องมีทักษะในการสื่อสาร ทักษะคิด ความรู้ ระบบสังคม และระบบวัฒนธรรม ที่สอดคล้องกับผู้ส่งสาร และมีปฏิกริยา ย้อนกลับ (Feedback) ระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในสารที่ตรงกัน

4. ผลผลิต (Outputs) คือ ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากวิธีการส่งเสริมการผลิตมะขาม เปรี้ยว ทำให้เกษตรกรผลิตมะขามเปรี้ยวในเชิงธุรกิจ

5. ผลลัพธ์ (Outcomes) คือ ผลลัพธ์ที่ทำให้เกิดการพัฒนายั่งยืน ด้านอาชีพ ด้านความรู้และด้านรายได้

5. ความคิดเห็นเกี่ยวกับโมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ มีความ คิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านความเป็นได้ในการนำไปปฏิบัติ ด้านความเหมาะสม และ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ส่วนความคิดเห็นในระดับมาก คือ ด้านความสอดคล้องกับ บริบท แต่โดยภาพรวมทั้งหมดของโมเดลมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งจากผล

การศึกษาสามารถนำโมเดลไปส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจได้ (ศิริกาญจน์ อะนันเื้ออ, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผลงานวิจัยในครั้งนี้สามารถเขียนเป็นแผนที่กลยุทธ์การพัฒนาระดับหน่วยงาน เพื่อให้เกิดการส่งเสริมการพัฒนาการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจในประเทศไทย แผนที่กลยุทธ์ที่กำหนดขึ้น เพื่อใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนโมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจ โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แผนที่กลยุทธ์เริ่มจากมุมมองทางการเงิน คือ การจัดหางบประมาณในการดำเนินโครงการ รวมถึงการบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน ลดต้นทุน เพิ่มรายได้ ทำให้สามารถดำเนินการตามโมเดลการส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวเชิงธุรกิจได้ โดยใช้มุมมองการเรียนรู้จากโมเดลดังกล่าว มีมุมมองด้านกระบวนการภายใน คือ ยุทธศาสตร์และแนวทางการพัฒนาการ ได้แก่ 1) ด้านการสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร คือ ส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวให้ยั่งยืน สร้างความเข้มแข็งและเชื่อมโยงเครือข่ายของเกษตรกรผู้ผลิตมะขามเปรี้ยว และสถาบันเกษตรกร เสริมสร้างความภาคภูมิใจและความมั่นคงให้เกษตรกรผู้ผลิตมะขามเปรี้ยว ส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวแบบยั่งยืนให้เห็นผลในทางปฏิบัติ พัฒนาองค์ความรู้ของเกษตรกรสู่เกษตรกรผู้มะขามเปรี้ยวมืออาชีพ 2) ด้านเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสินค้าเกษตรตลอดโซ่อุปทาน คือ ส่งเสริมการบริหารจัดการโซ่อุปทานสินค้าเกษตรเพิ่มมูลค่าสินค้ามะขามเปรี้ยว ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรให้ได้มาตรฐานรองรับความต้องการของตลาด เพิ่มมูลค่าสินค้า จากการแปรรูปมะขามเปรี้ยว จัดตั้งศูนย์กลางและพัฒนาระบบตลาดสินค้าเกษตร และเสริมสร้างความมั่นคงทางอาหารอย่างยั่งยืน สนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน 3) เพิ่มความสามารถในการแข่งขันภาคการเกษตรด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยสนับสนุนการวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมด้านการผลิตมะขามเปรี้ยว คือ ส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมการผลิตมะขามเปรี้ยว พัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศการเกษตรและเชื่อมโยงข้อมูลอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมการนำงานวิจัย เทคโนโลยี และนวัตกรรมการผลิตมะขามเปรี้ยวไปใช้ประโยชน์ 4) บริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน คือ ส่งเสริมการผลิตมะขามเปรี้ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม สร้างภูมิคุ้มกันการเกษตรต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ที่เกิดจากความร่วมมือของหน่วยงานต่าง ๆ คือ หน่วยงานส่งเสริมการเกษตร หน่วยงานวิจัยพันธุ์พืชหน่วยงานการศึกษา หน่วยงานพาณิชย์และหอการค้าการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2559). ระบบสารสนเทศการผลิตทางด้านเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 5 ธันวาคม 2560 จาก <http://production.doae.go.th/>
- การปลูกมะขามเปรี้ยว. (2560). การปลูกมะขามเปรี้ยวยักษ์. เรียกใช้เมื่อ 5 ธันวาคม 2560 จาก <https://www.kasetorganic.com/>
- ณัฐนิชา อินจำปา. (2560). ศึกษาผลกระทบการตลาดเพื่อการเพิ่มมูลค่ามะขามหวานจังหวัดเพชรบูรณ์. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, 4(2560), 174-181.
- นิชาบูล อินทรพุด. (2554). ศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนปลูกมะขามหวานในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์. ใน วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ. มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- ตลาดสี่มุมเมือง. (2560). ราคาสินค้า มะขามเปียกแกละ. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2561 จาก <http://www.taladsimummuang.com/dmma/Portals/PriceListItem.aspx?id=040004010>
- ทวีศักดิ์ ชัยเรืองยศ. (2562). เทคโนโลยีชาวบ้าน สวนมะขามเปรี้ยวยักษ์สร้างเงิน. เรียกใช้เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2565 จาก https://www.technologychaoban.com/agriculturaltechnology/article_89520
- วศิน เสริมสุธอนวัฒน์ และคณะ. (2565). มูลค่าส่งออกมะขามเปียก. เรียกใช้เมื่อ 8 กุมภาพันธ์ 2565 จาก <https://sites.google.com/site/artistiar/makham/makham-phuch-sersthkic/mulkha-sng-xxk-makham-peiyk>
- ศิริกาญจน์ อะนันเอื้อ. (2561). โมเดลการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการเกษตรสำหรับเยาวชน. Veridian Journal, Silpakorn University, ฉบับภาษาไทยสาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 11(3), 2531-2550.
- สุนทร ตะนาวศรี. (2556). ศึกษาแนวทางการส่งเสริมปลูกไม้ผล ไม้ยืนต้น ในพื้นที่ตำบลน้ำเฒ่า อำเภอป่าตอง จังหวัดอุดรธานี. การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มสธ, 3(2556), 1-14.
- Likert, R. (1967). The Method of Constructing and Attitude Scale, Reading in Attitude Theory and MeasurementP. 90-95. Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son.
- Yamane, T. (1973). Statistic: An Introductory Analysis. New York: Harper and Row.

รูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการ
ช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนของศูนย์การศึกษาพิเศษ
ประจำจังหวัดเชียงราย*

PARAPROFESSIONAL COLLABORATIVE TEAM MODELS IN EARLY
INTERVENTION FOR INDIVIDUALS WITH MULTIPLE DISABILITIES AT
THE CHIANG RAI SPECIAL EDUCATION CENTER

ภคินี แดงปะละ

Pakinee Dangpala

รัชนิกร ทองสุขดี

Ratchaneekorn Tongsookdee

สร้อยสุดา วิทยาการ

Soisuda Vittayakorn

พิกุล เลียวลิริพงศ์

Pikul Leosiripong

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand

E-mail: pakineedangpala@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษารูปแบบและข้อเสนอแนะในการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งสิ้น 39 คน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครูการศึกษาพิเศษ นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัด นักจิตวิทยาคลินิก และแพทย์แผนไทย โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม และ 2) แบบสนทนากลุ่ม การเก็บข้อมูลระหว่างเดือนพฤษภาคม - ตุลาคม พ.ศ. 2564 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) นักสหวิชาชีพส่วนใหญ่มีการทำงานร่วมกันเป็นทีมในรูปแบบที่ 2 Interdisciplinary Team คิดเป็นร้อยละ 44.44 รองลงมาในรูปแบบที่ 3 Transdisciplinary Team คิดเป็นร้อยละ 41.67 และนักสหวิชาชีพให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนทั้ง 7 ขั้นตอน อยู่ในระดับการปฏิบัติมาก คิดเป็นร้อยละ 66.67 โดยขั้นตอนที่ 5

* Received 8 September 2022; Revised 20 September 2022; Accepted 23 September 2022

และขั้นตอนที่ 6 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม และการประเมินความก้าวหน้ามีการปฏิบัติมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75 เท่ากัน ส่วนขั้นตอนที่ 3 การประเมินความสามารถขั้นพื้นฐานมีการปฏิบัติมากน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.78 2) นักสหวิชาชีพส่วนใหญ่เสนอแนะว่าการทำงานเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนและครอบครัวในพื้นที่ห่างไกลและพื้นที่สูงนั้น 1) ศูนย์การศึกษาพิเศษควรเพิ่มจำนวนและความหลากหลายของนักสหวิชาชีพยิ่งขึ้นให้เหมาะสมกับภาระงานและเวลาในการเดินทาง 2) นักสหวิชาชีพควรทำงานเป็นทีมอย่างประสิทธิวิธามากขึ้น และ 3) การวางแผนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ บนเป้าหมายเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 77.77 ,75 และ 66.66 ตามลำดับ

คำสำคัญ: รูปแบบการทำงานเป็นทีม, การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม, นักสหวิชาชีพ, บุคคลพิการซ้อน, ศูนย์การศึกษาพิเศษ

Abstract

The objectives of this research article were to examine the utilization and described suggestions of four different paraprofessional collaborative team models in early intervention for individuals with multiple disabilities at the Chiang Rai Special Education Center which was the mixed methods research. A sample of 39 participants included parents, special education teachers, occupational therapists, physical therapists, Clinical Psychologists and a Thai traditional medicine specialist, all were chosen by purposive sampling. Research instruments consisted of, 1) a questionnaire and 2) a focus group form. Data were collected between May - October 2021. The study results were analyzed and reported using frequencies, percentages, means, standard deviation, and content analysis. The research revealed that: 1) Of the four collaborative team models, about 44.44% of the participants indicated that they utilized the Interdisciplinary Team (Model no.2) at work, while 41.67% preferred to use the Transdisciplinary Team (Model no.3). The professional participants in the study followed all seven step processes of early intervention when providing services to individuals with multiple disabilities. Overall, the practice of early intervention service was rated as high. (66.67%). The highest rated practice steps by 75% of the participants were step 5 (or providing appropriate activities) and step six (or progress evaluation), while the lowest rated practice by 52.78% was step three (or the assessment). 2) To better serve individuals with multiple disabilities and their families who live in remote and up to the high hill areas of Chiang Rai, the

majority of the participants (77.77%) suggested that; 1) the special education center should increase the numbers of staff and a variety of paraprofessionals in order to be suitable for workload and travel time. 2) more paraprofessionals' team effort was needed. And 3) collaborative team planning efforts with the same goals was accounted as a percentage of 77.77, 75 and 66.66 respectively.

Keywords: Collaborative team models, Early intervention, Paraprofessionals, Multiple disabilities, Special Education Center

บทนำ

การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในประเทศไทยดำเนินการโดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนหลากหลายรูปแบบทั้งการจัดการศึกษาในระบบ นอก ระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้มีบทบัญญัติที่มีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั้งโดยตรงและโดยอ้อม (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560) อีกทั้งพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ให้ศูนย์การศึกษาพิเศษเป็นสถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษานอกระบบ หรือตามอัธยาศัยแก่คนพิการตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการจนตลอดชีวิตและจัดการศึกษาอบรมแก่ผู้ดูแลคนพิการ ครู บุคลากรและชุมชน รวมทั้งการจัดสื่อเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความช่วยเหลืออื่นใดตลอดจนปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดในประกาศกระทรวงโดยจัดให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มหรือแรกพบความพิการเตรียมความพร้อมและการส่งต่อ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเป็นกระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพและเตรียมความพร้อมให้กับเด็กที่มีความบกพร่องประเภทต่าง ๆ ตั้งแต่แรกเกิดหรือตั้งแต่เมื่อทราบว่ามีความบกพร่องมีขั้นตอนตั้งแต่ 1) การรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ 2) การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา 3) การประเมินความสามารถพื้นฐาน 4) การจัดทำแผนบริการเฉพาะครอบครัวหรือแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล 5) การให้บริการด้วยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม 6) การประเมินความก้าวหน้ารวมถึงการส่งต่อ และ 7) การนิเทศ ติดตามประเมินผล (สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ, 2551) ซึ่งจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายที่ชัดเจนเพื่อให้การช่วยเหลือเด็กพิการและสามารถตอบสนองความจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละคนได้อย่างเหมาะสมและต้องคำนึงถึงประเภทและระดับความรุนแรงของความพิการโดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลพิการซ้อน ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการเรื่องกำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของ คนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552 ได้กล่าวว่า บุคคลพิการซ้อน หมายถึง บุคคลที่มีสภาพความบกพร่องหรือความพิการมากกว่าหนึ่งประเภทในบุคคลเดียวกัน (ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552,

2552) ซึ่งกานดา โตะธม ที่กล่าวว่าบุคคลพิการซ้อน หมายถึงเด็กที่มีความบกพร่องตั้งแต่สองอย่างขึ้นไปในบุคคลเดียวกันและสภาพความบกพร่องนี้ส่งผลให้เกิดการด้อยความสามารถในการดำรงชีวิตทั้งเป็นอุปสรรคต่อ การได้รับการศึกษา จึงอาจกล่าวได้ว่าบุคคลพิการซ้อนแต่ละบุคคลมีสภาพความบกพร่องแตกต่างกันตามระดับความรุนแรงของความพิการส่งผลให้เป็นอุปสรรคในการดำรงชีวิตอย่างมากจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับ การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม จากการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักวิชาชีพและความร่วมมือของผู้ปกครองในการมีส่วนร่วมพัฒนาบุคคลพิการซ้อนให้มีศักยภาพที่ดีขึ้น (กานดา โตะธม, 2551)

จากการศึกษาของ สามารถ รัตนสาคร กล่าวว่า การให้บริการตามวิชาชีพไม่สามารถให้บริการที่มีประสิทธิภาพได้แต่การให้บริการแบบความร่วมมือเป็นทีมจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาบุคคลพิการซ้อนได้ดีกว่า (สามารถ รัตนสาคร, 2555) และมีมัทนา บั้งเงิน ได้วิจัยเรื่องบทบาทของผู้ปกครอง นักวิชาชีพและ ผู้นำชุมชนในการช่วยเหลือ พิณพัสสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน: กรณีศึกษา ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย พบว่า ผู้ปกครองและนักวิชาชีพมีบทบาทอย่างมากในการช่วยเหลือพิณพัสสมรรถภาพคนพิการ โดยชุมชน ผู้ปกครองที่เข้าร่วมกิจกรรมต่างก็มีความต้องการอยากให้ลูกมีพัฒนาการดีขึ้น ได้พบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้และได้ฝึกทักษะจำเป็นเกี่ยวกับการพัฒนาคนพิการต่อที่บ้านทั้งนี้ครูการศึกษาพิเศษ นักกิจกรรมบำบัด นักกายภาพบำบัดจากศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงรายมีบทบาทหน้าที่ใน การช่วยเหลือระยะแรกเริ่มวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลช่วยเหลือพิณพัสสมรรถภาพ และให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง (มัทนา บั้งเงิน, 2558) ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าผู้ปกครองและนักวิชาชีพมีความสำคัญอย่างมาก ในการทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายเดียวกันในการพัฒนาช่วยเหลือบุคคลพิการซ้อนให้มีศักยภาพที่ดีขึ้นโดยมีรูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมที่ชัดเจน

จากการสืบค้นรูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักวิชาชีพทั้งในและต่างประเทศ ผู้วิจัยมีความสนใจรูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของ O'Shea, Algzzine, & Hammitte และ สามารถ รัตนสาคร และได้ปรับรูปแบบให้สอดคล้องกันมากขึ้น ดังนี้คือ 1) รูปแบบ Multidisciplinary Team เป็นการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการโดยแต่ละกระบวนการนักวิชาชีพจะทำงานตามวิชาชีพของตนเองที่ได้รับผิดชอบผู้ปกครองจะพบกับนักวิชาชีพแต่ละคนมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลประชุมอย่างไม่เป็นทางการ มีการขอความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากนักวิชาชีพสาขาอื่น ๆ และพัฒนาเฉพาะวิชาชีพตนเองทั้งนี้ผู้ปกครองยังไม่มีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ 2) รูปแบบ Interdisciplinary Team เป็นการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักวิชาชีพใน การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการโดยแต่ละขั้นตอนนักวิชาชีพจะทำงานตามวิชาชีพของตนเองที่ได้รับผิดชอบแล้วนำข้อมูลมาแลกเปลี่ยนกันระหว่างวิชาชีพ ผู้ปกครองจะพบกับทีมหรือตัวแทน

นักสหวิชาชีพมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ประชุมเป็นบางครั้งบางคราว การให้บริการที่เป็นส่วนหนึ่งของแผนรวมของทีมมีการพัฒนาทีมในส่วนเฉพาะวิชาชีพตนเองและวิชาชีพอื่นทั้งนี้ผู้ปกครองยังไม่มีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ 3) รูปแบบ Transdisciplinary Team เป็นการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการโดยแต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างจริงจังมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ประชุมทีมทำเป็นระบบระเบียบ นักสหวิชาชีพและผู้ปกครองจะทำงานร่วมกันในลักษณะบูรณาการระหว่างสาขาวิชาชีพเพื่อให้แผนประสบผลสำเร็จ มีการพัฒนาทีมในลักษณะการเชื่อมโยงระหว่างสมาชิก และ 4) รูปแบบ Arena Team เป็นการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กพิการโดยแต่ละขั้นตอนนักสหวิชาชีพหรือผู้ปกครองร่วมสังเกตการณ์ร่วมกับสมาชิกคนอื่น ๆ ผู้ปกครองเป็นสมาชิกของทีมที่มีส่วนร่วมทุกขั้นตอนอย่างจริงจัง มีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ประชุมทีมเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง นักสหวิชาชีพและผู้ปกครองจะทำงานร่วมกันกับผู้เชี่ยวชาญนอกในลักษณะบูรณาการระหว่างสาขาวิชาชีพเพื่อให้แผนประสบผลสำเร็จมีการพัฒนาทีมในลักษณะเชื่อมโยงระหว่างสมาชิกและบุคคลภายนอก (O'Shea, L. et al., 2001); (สามารถ รัตนสาร, 2555)

จากการสำรวจฝ่ายบุคคลสังกัดศูนย์การศึกษาพิเศษภาคเหนือตอนบน ณ วันที่ 30 เมษายน 2562 พบว่า ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงรายมีจำนวนนักสหวิชาชีพที่มีความหลากหลายสาขามากที่สุดเมื่อเทียบกับศูนย์การศึกษาพิเศษอื่น ๆ ได้แก่ ครูการศึกษาพิเศษ นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักจิตวิทยาคลินิก และแพทย์แผนไทย จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพ ในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงรายโดยใช้รูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมดังกล่าวมาเป็นกรอบความคิดในการพิจารณาในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งผลการวิจัยนี้จะทำให้ทราบรูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มและเป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมของ นักสหวิชาชีพในศูนย์การศึกษาพิเศษต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบและข้อเสนอแนะในการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) มีรายละเอียด ดังนี้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักสหวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย ได้แก่ ครูการศึกษาพิเศษ จำนวน 21 คน นักกายภาพบำบัด จำนวน 6 คน นักกิจกรรมบำบัด จำนวน 5 คน นักจิตวิทยาคลินิก จำนวน 1 คน และแพทย์แผนไทย จำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 36 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ในการสนทนากลุ่ม ได้แก่ 1) นักสหวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงรายโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ครูการศึกษาพิเศษ นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักจิตวิทยาคลินิก และแพทย์แผนไทย กลุ่มละ 1 คน รวมทั้งหมด 5 คน 2) ผู้ปกครองบุคคลพิการซ้อนที่มารับบริการรูปแบบไป - กลับ จำนวน 3 คน เพื่อเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามนักสหวิชาชีพรูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย 2) แบบสนทนากลุ่มการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพและผู้ปกครองที่มารับบริการในรูปแบบไป - กลับ ในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย

3.1 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีรายละเอียดดังนี้

3.1.1 แบบสอบถามนักสหวิชาชีพรูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย มีดังนี้ 1) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี ตำราบทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อน 2) สร้างแบบสอบถาม (ฉบับร่าง) เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบตามหลักการวัดและประเมินผลและความตรงตามวัตถุประสงค์ จำนวน 3 ท่าน แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC) มีค่าเท่ากับ 0.90 - 1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้ปรับคำถามเพื่อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และครอบคลุมยิ่งขึ้น รวมถึงปรับภาษาให้มีความเหมาะสมและชัดเจน จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำ ของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.2 แบบสนทนากลุ่มการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพและผู้ปกครองที่มารับบริการในรูปแบบไป - กลับในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย 1) ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างเครื่องมือ 2) สร้างเครื่องมือฉบับร่าง คัดข้อคำถามเพื่อสอบถามข้อมูลการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพและผู้ปกครองในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย 3) นำ

เครื่องมือฉบับร่างมาพิจารณาความถูกต้องด้านเนื้อหาอีกครั้งโดยการปรับแต่งด้านภาษาเพื่อความเหมาะสม 4) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญในการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบตามหลักการวัดและประเมินผลและความตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาข้อคำถามแต่ละข้อเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 5) ค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ (Index of item objective congruence: IOC) มีค่าเท่ากับ 1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะให้ปรับคำถามเพื่อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และครอบคลุมยิ่งขึ้น รวมถึงปรับภาษาใหม่มีความเหมาะสมจากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้ 1) เก็บรวบรวมข้อมูล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ระหว่างเดือนพฤษภาคม - ตุลาคม พ.ศ. 2564 โดยดำเนินการส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์พร้อมซองติดแสตมป์เพื่อส่งกลับ จำนวน 36 ฉบับ 2) ได้รับแบบสอบถามคืน จำนวน 36 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 3) ดำเนินการสนทนากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักสหวิชาชีพจำนวน 5 คน และผู้ปกครองบุคคลพิการซ้อน 3 คนรวมทั้งหมด 8 คน ผ่านระบบโปรแกรม ZOOM Meeting

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้ 1) แบบสอบถามรูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนวิเคราะห์ โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2) การสนทนากลุ่ม (Focus group) วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอในรูปแบบความเรียง

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยพัฒนารูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือ ระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย นำเสนอผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย ดังตารางที่ 1 - 3 ดังนี้

ตารางที่ 1 การทำงานเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในขั้นตอนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อน

ข้อ	ขั้นตอน	จำนวนผู้ตอบ (ร้อยละ)			$\bar{x}$ (S.D.)	ระดับที่ปฏิบัติ (การแปลผล)
		3 (มาก)	2 (ปานกลาง)	1 (น้อย)		
1	การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไป ของเด็กพิการ	22 (61.11)	13 (36.11)	1 (2.78)	2.60 (0.56)	3 (มาก)
2	การคัดกรองประเภทความ พิการทางการศึกษาและการส่ง ต่อ	21 (58.33)	10 (27.78)	5 (13.89)	2.47 (0.74)	3 (มาก)

ข้อ	ขั้นตอน	จำนวนผู้ตอบ (ร้อยละ)			$\bar{x}$ (S.D.)	ระดับที่ปฏิบัติ (การแปลผล)
		3 (มาก)	2 (ปานกลาง)	1 (น้อย)		
3	การประเมินความสามารถพื้นฐาน	19 (52.78)	13 (36.11)	4 (11.11)	2.42 (0.68)	3 (มาก)
4	การจัดทำแผนการให้บริการเฉพาะครอบครัว (IFSP) และแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)	25 (69.44)	10 (27.78)	1 (2.78)	2.69 (0.50)	3 (มาก)
5	การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม	27 (75)	8 (22.22)	1 (2.78)	2.74 (0.49)	3 (มาก)
6	การประเมินความก้าวหน้า	27 (75)	9 (25)	0 (0)	2.76 (0.43)	3 (มาก)
7	การนิเทศ ติดตาม ประเมินผล และการส่งต่อ	25 (69.44)	10 (27.78)	1 (2.78)	2.70 (0.53)	3 (มาก)
เฉลี่ย(คน)		24	10	2	2.63	3
เฉลี่ยร้อยละ		66.67	27.78	5.55	0.11	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การทำงานเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนทั้ง 7 ขั้นตอนนั้นนักสหวิชาชีพให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อน ทุกขั้นตอนอยู่ในระดับการปฏิบัติมาก โดยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 66.67 เมื่อพิจารณารายละเอียด พบว่าการปฏิบัติในขั้นตอนที่ 5 การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสมและขั้นตอนที่ 6 การประเมินความก้าวหน้า คิดเป็นร้อยละ 75 เท่ากัน รองลงมาขั้นตอนที่ 4 การจัดทำแผนการให้บริการเฉพาะครอบครัว (IFSP) แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และขั้นตอนที่ 7 และการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลและการส่งต่อ คิดเป็นร้อยละ 69.44 เท่ากัน รองลงมาขั้นตอนที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ คิดเป็นร้อยละ 61.11 ส่วนขั้นตอนที่ 2 การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 58.33 และขั้นตอนที่ 3 การประเมินความสามารถขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 52.78

ตารางที่ 2 รูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม โดยภาพรวมทั้ง 7 ขั้นตอนสำหรับบุคคลพิการซ้อนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย

ขั้นตอนที่	(1) Multidisciplinary Team	(2) Interdisciplinary Team	(3) Transdisciplinary Team	(4) Arena Team	ผู้ตอบ
จำนวนบุคคลพิการซ้อนที่รับผิดชอบ (คน)					
1. การเก็บรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ	2	19	12	3	36
2. การคัดกรองประเภทความพิการทางการศึกษาและการส่งต่อการประเมิน	2	19	12	3	36
3. การประเมินความสามารถพื้นฐานพื้นฐาน	3	19	12	2	36
4. การจัดทำแผนการให้บริการเฉพาะครอบครัว(IFSP) และแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)	1	13	20	2	36
5. การให้บริการด้วยกิจกรรมที่เหมาะสม	1	18	14	3	36
6. การประเมินความก้าวหน้า	2	16	16	2	36
7. การนิเทศติดตามประเมินผลและการส่งต่อ	1	13	17	5	36
รวมค่าเฉลี่ยจำนวนคนคิดเป็นร้อยละ	2	16	15	3	36
	5.56	44.44	41.67	8.33	100

จากตารางที่ 2 พบว่า นักสหวิชาชีพส่วนใหญ่มีการทำงานเป็นทีมในรูปแบบที่ 2 Interdisciplinary Team คิดเป็นร้อยละ 44.44 มีการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่บุคคลพิการซ้อนเฉลี่ยจำนวน 16 คน รองลงมาในรูปแบบ ที่ 3 Transdisciplinary Team คิดเป็นร้อยละ 41.67 มีการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่บุคคลพิการซ้อน เฉลี่ยจำนวน 15 คน รองลงมาในรูปแบบที่ 4 Arena Team คิดเป็นร้อยละ 8.33 มีการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่บุคคลพิการซ้อนเฉลี่ยจำนวน 3 คน และการทำงานรูปแบบที่ 1 Multidisciplinary Team คิดเป็นร้อยละ 5.56 มีการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่บุคคลพิการซ้อน เฉลี่ยจำนวน 2 คน

ตารางที่ 3 แนวทางการพัฒนาการทำงานเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อน

ข้อ	รายการ	ร้อยละ
1	ศูนย์การศึกษาพิเศษควรมีการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่บุคคลพิการซ้อน (N = 19)	52.77
2	ศูนย์การศึกษาพิเศษควรมีนักสหวิชาชีพเฉพาะด้านหลากหลายวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่บุคคลพิการซ้อน (N = 28)	77.77
3	ศูนย์การศึกษาพิเศษควรมีการกำหนดแนวทางนโยบายแก่นักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่บุคคลพิการซ้อนไว้อย่างชัดเจน (N = 21)	58.33
4	การทำงานร่วมกันเป็นทีมนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่บุคคลพิการซ้อนควรมีการวางแผนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ (N = 24)	66.66
5	การทำงานร่วมกันเป็นทีมนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่บุคคลพิการซ้อนควรมีเป้าหมายทิศทางเดียวกัน (N = 24)	66.66
6	การมีส่วนร่วมของนักสหวิชาชีพจะส่งผลให้การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่บุคคลพิการซ้อนมีประสิทธิภาพ (N = 27)	75
7	ข้อเสนอแนะในการพัฒนาด้านอื่น ๆ (N = 3) การมีส่วนร่วมมากขึ้นของนักสหวิชาชีพกับผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการความรู้และการฝึกลูกพิการซ้อนที่บ้าน	8.33

จากตารางที่ 3 พบว่า การพัฒนาการทำงานเป็นทีมของนักสหวิชาชีพ ได้แก่ ศูนย์การศึกษาพิเศษควรมีนักสหวิชาชีพเฉพาะด้านหลากหลายวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มแก่บุคคลพิการซ้อน คิดเป็นร้อยละ 77.77 รองลงมาการมีส่วนร่วมของนักสหวิชาชีพจะส่งผลให้บุคคลพิการซ้อนมีประสิทธิภาพ คิดเป็นร้อยละ 75 และรองลงมา นักสหวิชาชีพควรมีการวางแผนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบและมีเป้าหมายทิศทางเดียวกัน คิดเป็นร้อยละ 66.66 เท่ากัน รองลงมาควรมีการกำหนดแนวทางนโยบายแก่นักสหวิชาชีพไว้อย่างชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 58.33 รองลงมาควรมีการจัดทำคู่มือการ

ปฏิบัติงานนักสหวิชาชีพ คิดเป็นร้อยละ 52.77 และการมีส่วนร่วมการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง ให้มากขึ้น คิดเป็นร้อยละ 8.33

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยพัฒนารูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงราย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

รูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงรายมีรูปแบบการทำงานเป็นทีมในลักษณะ แบบผสมผสานของทั้งรูปแบบ Interdisciplinary Team และรูปแบบ Transdisciplinary Team ซึ่งเป็น การทำงานเป็นทีมที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยเห็นว่าศูนย์ ฯ ควรส่งเสริมการทำงานร่วมกันเป็นทีมในรูปแบบ Transdisciplinary Team ให้มากขึ้น เพราะในบางขั้นตอนของกระบวนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มที่ยังมีการทำงานร่วมกันเป็นทีมน้อย หรือต่างคนต่างทำ การแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างวิชาชีพน้อย และยังขาดการวางแผนการทำงานร่วมกันระหว่างนักสหวิชาชีพพร้อมกับผู้ปกครอง ดังนั้นศูนย์ ฯ ควรส่งเสริมการทำงานเป็นทีมในรูปแบบ Transdisciplinary Team มากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งใน 3 ขั้นตอนแรกของกระบวนการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ตั้งแต่การรวบรวมข้อมูลทั่วไปของเด็กพิการ การคัดกรองประเภทความพิการ ทางการศึกษาและการประเมินความสามารถขั้นพื้นฐาน เนื่องจากทั้ง 3 ขั้นตอนแรก มีความสำคัญมากเพราะเป็นขั้นตอนที่ทีมสหวิชาชีพจะได้ทำความรู้จักธรรมชาติของบุคคลพิการซ้อนและครอบครัวอย่างรอบด้าน และเมื่อได้ข้อมูลแล้วทีมสหวิชาชีพจะสามารถนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้เพื่อวางแผนลงมือปฏิบัติและติดตามผลในกระบวนการการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่านักสหวิชาชีพแต่ละวิชาชีพอาจร่วมกันพัฒนาแบบฟอร์มที่เป็นนวัตกรรมใหม่สามารถใช้เก็บข้อมูลบุคคลพิการซ้อนและครอบครัวแบบบูรณาการสหวิชาชีพทั้งเชิงกว้างและลึกกว่าแบบฟอร์มที่ใช้อยู่ อีกทั้งศูนย์ ฯ ควรจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานนักสหวิชาชีพในรูปแบบ Transdisciplinary Team ที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ ซึ่ง Crais, E. R. ได้วิจัยเรื่องมุมมองของผู้ปกครองและนักสหวิชาชีพต่อการนำแนวทางปฏิบัติที่ครอบครัวเป็นศูนย์กลางในการประเมินเด็ก ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติที่มุ่งเน้นไปที่ครอบครัวจะถูกนำไปใช้ในการประเมินเด็กในกรณีศึกษาแต่ผลการวิจัยดังกล่าวสามารถเป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานและการติดตามอย่างต่อเนื่องในการปฏิบัติที่มุ่งเน้นไปที่ผู้ปกครองเป็นศูนย์กลางในการประเมินเด็ก (Crais, E. R., 2006)

นอกจากนี้การทำงานร่วมกันเป็นทีม Transdisciplinary Team ครูการศึกษาพิเศษ และนักสหวิชาชีพน่าจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นหากสมาชิกในทีมทุกคนได้รับการสนับสนุน

ปรับฐานความรู้ความเข้าใจ ด้านการศึกษาพิเศษและการทำงานร่วมกันเป็นทีมที่เป็นระบบ โดย
 ครูการศึกษาพิเศษควรได้รับความรู้เบื้องต้น ในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันแก้ไขและ
 การฟื้นฟู ความเสื่อมสภาพความพิการ ทางกายภาพบำบัด กิจกรรมบำบัด และแพทย์แผนไทย
 เบื้องต้น ส่วนนักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักจิตวิทยาคลินิก และแพทย์แผนไทยควร
 มีการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจกระบวนการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม การจัดทำแผน
 การจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล แผนการสอนเฉพาะบุคคล รวมถึงการเปลี่ยนผ่านและความรู้
 สหวิชาชีพสาขาอื่นเบื้องต้น เมื่อสมาชิกในทีมทุกคนมีความรู้ในระนาบใกล้เคียงกันอาจ
 ก่อให้เกิดการบูรณาการสหวิชาชีพและ มีความเชื่อมั่นในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม
 สำหรับบุคคลพิการซ้อนร่วมกันระหว่างวิชาชีพได้อย่างถูกต้องและถูกวิธียิ่งขึ้น อีกทั้งผลวิจัย
 ของ Decoster, D. เรื่องการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า
 อายุต่ำกว่า 3 ขวบที่รับบริการที่บ้านกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้บริการและสมาชิก
 ในครอบครัว พบว่า สมาชิกในครอบครัวและผู้ให้บริการรู้สึกว่าการบริการที่มีประสิทธิภาพ
 สูงสุดมีผลมาจากการมีทัศนคติเชิงบวกมีความอบอุ่นและเอาใจใส่ มีความรู้และมีประสบการณ์
 ที่เป็นประโยชน์ (Decoster, D., 2009) ทั้งนี้การช่วยเหลือบุคคลพิการซ้อนให้มีพัฒนาการ
 ต่าง ๆ ดีขึ้นนั้นผู้ปกครองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนั้นศูนย์ ฯ ควรส่งเสริมสนับสนุนให้
 ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการทำงานเชิงบูรณาการระหว่างสหวิชาชีพ ให้มากยิ่งขึ้นตั้งแต่
 การแลกเปลี่ยนข้อมูลลูกพิการซ้อน การวางแผนและการปฏิบัติที่เข้าใจง่ายและสะดวก ในการ
 พัฒนาช่วยเหลือลูกร่วมกับครูการศึกษาพิเศษและนักสหวิชาชีพ เช่น การฝึกมอง การเหยียด
 มือ เท้า การชี้บอกความต้องการ และการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ที่บ้าน เป็นต้น
 หากผู้ปกครองนำวิธีการช่วยเหลือไปใช้จริงมากขึ้นลูกพิการซ้อนจะได้รับความช่วยเหลืออย่าง
 เข้มข้นและต่อเนื่องส่งผลเชิงบวกต่อพัฒนาการ ดังที่กุลยา ก่อสุวรรณ และยุวดี วิริยางกูร
 กล่าวว่า ความร่วมมือของผู้ปกครองไม่ได้หมายถึง การร่วมวางแผนการช่วยเหลือเท่านั้นแต่
 จะต้องเน้นให้ผู้ปกครองสามารถนำวิธีช่วยเหลือไปสอนเด็กที่บ้านด้วย (กุลยา ก่อสุวรรณ,
 และยุวดี วิริยางกูร, 2560) และตามที่มีการสนทนากลุ่มที่ว่า “การสร้างองค์ความรู้ความ
 ตระหนักกับผู้ปกครองให้นำความรู้ไปใช้ทำให้เกิดผลดีต่อตัวเด็กเอง” เป็นไปตามที่ จักรพงศ์
 หมื่นสุ และรุ่งทิwa ไชยชมภู ที่กล่าวโดยสรุปว่าผู้ปกครองมีความสำคัญมากในการช่วยเหลือ
 พัฒนาลูกพิการซ้อนการมีส่วนร่วมรับผิดชอบระหว่างผู้ปกครองกับนักสหวิชาชีพในการพัฒนา
 ลูกพิการซ้อนนั้นควรเสริมสร้างความรู้ให้ผู้ปกครองร่วมกับการฝึกฝนจากนักสหวิชาชีพที่มี
 ความรู้เฉพาะด้านของแต่ละวิชาชีพจนผู้ปกครองสามารถนำไปฝึก ลูกพิการได้อย่างมั่นใจด้วย
 ตนเองและส่งผลให้ลูกพิการซ้อนมีพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน (จักรพงศ์ หมื่นสุ, 2564);
 (รุ่งทิwa ไชยชมภู, 2564)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้สรุปได้ว่ารูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมของนักสหวิชาชีพในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนของศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดเชียงรายอยู่ในรูปแบบที่ 2 Interdisciplinary Team มีการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนทั้ง 7 ขั้นตอน อยู่ในระดับการปฏิบัติมาก ข้อเสนอแนะในการวิจัย 1) ศูนย์การศึกษาพิเศษควรเพิ่มจำนวนและความหลากหลายของนักสหวิชาชีพ 2) นักสหวิชาชีพควรทำงานร่วมกันเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและ 3) ควรวางแผนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบบนเป้าหมายเดียวกัน ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาวิจัยกระบวนการรูปแบบการทำงานเป็นทีมของนักสหวิชาชีพพร้อมกับผู้ปกครองในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเชิงลึกสำหรับบุคคลพิการซ้อนของศูนย์การศึกษาพิเศษ และพัฒนาการให้บริการในศูนย์การศึกษาพิเศษให้เกิดประโยชน์สูงสุด

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- กานดา โต๊ะถม. (2551). คู่มือการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม (Early Intervention: EI) เด็กพิการ สำหรับโรงเรียนเฉพาะความพิการและศูนย์การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- กุลยา ก่อสุวรรณ, และยุดี วิริยางกูร. (2560). การสอนและการช่วยเหลือบุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาและเรียนรู้ช้า (ฉบับปรับปรุงครั้งที่ 2). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- จักรพงษ์ หมื่นสุ. (2564). การมีส่วนร่วมรับผิดชอบระหว่างผู้ปกครองกับนักสหวิชาชีพในการใช้เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาทักษะการรับประทานอาหารของเด็กที่มีภาวะพาทัวซินโดรม. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาพิเศษ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคนพิการทางการศึกษา พ.ศ. 2552. (2552). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 126 ตอนพิเศษ 80 ง หน้า 45 - 47 (8 มิถุนายน 2552).
- มัทนา บั้งเงิน. (2558). บทบาทของผู้ปกครองนักสหวิชาชีพและผู้นำชุมชนในการช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาพิเศษ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 13.(6 เมษายน 2560).

- รุ่งทิวา ไชยชมภู. (2564). โอกาสและการเข้าถึงการศึกษาของบุคคลพิการซ้อน. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาพิเศษ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สามารถ รัตนสาคร. (2555). คู่มือการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นและมีความพิการซ้อน. กรุงเทพมหานคร: สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ.
- สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ. (2551). คู่มือการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับโรงเรียนเฉพาะความพิการและศูนย์การศึกษาพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- Crais, E. R. (2006). Parents' and Professionals' Perceptions of the Implementation of Family - Centered Practices in Child Assessments. USA: University of North Carolina.
- Decoster, D. (2009). Early intervention in the home for children under the age of three with developmental delays: An in - depth examination of the interaction between service providers and family members. USA: California State University.
- O' Shea, L. et al. (2001). Families and Teachers of Individuals with Disabilities. Boston: Allyn & Bacon.

การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทย*

DEVELOPMENT OF STRATEGIC LEADERSHIP MODEL FOR THAI INDUSTRIAL FACTORIES

สุกฤษฎี ลิ้มโพธิ์ทอง

Sugris Limphothong

มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่

North-Chiang Mai University, Thailand

E-mail: dr.sugris@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 2) พัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทย 3) ตรวจสอบความเหมาะสมในทางปฏิบัติของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 480 โรงงาน สุ่มตัวอย่างประเภทไม่ใช้ความน่าจะเป็น และแบบเจาะจง ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ จำนวน 3 คน วิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน ผลการวิจัย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นองค์การธุรกิจขนาดกลาง มีระยะเวลาประกอบธุรกิจ 5 ปี - 10 ปี มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 100 ล้านบาท และตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ การสร้างความท้าทายเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การสอนงาน ความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การสร้างความร่วมมือ และการสร้างความเชื่อมั่น โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ส่วนการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทย พบว่า ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 2) การสร้างความท้าทายเชิงกลยุทธ์ 3) การสอนงาน 4) การสร้างความมั่นใจ 5) การสร้างความร่วมมือ และ 6) ความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์, รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

Abstract

The objectives of this research article were to 1) Study the general characteristics of the samples and the importance of factors influencing the development of strategic leadership 2) develop a strategic leadership model for Thai industrial factories; 3) examine the practical suitability of a strategic leadership model for Thai industrial factories. It was a mixed methods research, the research tools were questionnaires and interviews. For the quantitative research, the samples were 480 industrial factories, random sampling by non-probabilistic type and purposive sampling method. And qualitative research was done by in-depth interview and a purposive sampling method of 3 experts in strategic management was randomized. Research data was analyzed using descriptive statistics research. and inferential statistics research. The research results found that most of the samples were medium-sized enterprises, having a business period of 5 - 10 years, having an annual revenue less than 100 million baht, and were located in the Krungthep Mahanakorn. They focused on the factors influencing the success of strategic leadership development, namely the creation of strategic challenges, strategic leadership, coaching, succession of strategic leadership development, building of a collaboration and building of a trust. Overall average value was at the very much up to most levels. As for the strategic leadership model for Thai industrial factories, it was found that it consisted of 6 main components, namely 1) Strategic Leadership 2) Strategic Challenge Creation 3) Coaching 4) Confidence Building 5) Collaboration and 6) Success of Strategic Leadership Development., It was statistically significant at the .05 level and practically appropriate.

Keywords: Leadership, Strategic Leadership, Strategic Leadership Model

บทนำ

ภาคอุตสาหกรรมมีส่วนสำคัญในขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศไทยในยุคดิจิทัล โดยมุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมบนพื้นฐานศักยภาพของประเทศ และการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยศาสตร์ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม การวิจัยและพัฒนา นวัตกรรมด้านต่าง ๆ มีความสำคัญต่อความสำเร็จในการพัฒนาองค์การธุรกิจประเภทโรงงานอุตสาหกรรม ตามลักษณะกิจการของโรงงาน ซึ่งองค์การธุรกิจสามารถนำศาสตร์การจัดการใหม่ ๆ มาปรับใช้ในองค์การธุรกิจให้สามารถพัฒนาตัวเองก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ย่อมทำให้องค์การธุรกิจมีความพร้อม และสามารถแข่งขันได้ (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2559) ในปีพ.ศ. 2563

โรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ (เปิดดำเนินการ) ตาม พ.ร.บ.โรงงาน พ.ศ. 2535 และ พ.ร.บ.โรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ในประเทศไทย ณ สิ้นปี 2563 มีโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ จำนวนรวมทั้งสิ้น 70,410 โรงงาน มีเงินลงทุนรวมทั้งสิ้น 7,656,785.69 ล้านบาท มีการจ้างงาน 3,719,525 คน พื้นที่ที่มีโรงงานอุตสาหกรรมหนาแน่นที่สุด ได้แก่ กรุงเทพมหานครและปริมณฑลรวมทั้งสิ้น 26,570 โรงงาน ข้อมูล ณ สิ้นปี 2563 (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2564)

ปัจจุบัน วิกฤตการณ์ ต่าง ๆ ของโลก อันได้แก่ วิกฤตโรคระบาด วิกฤตพลังงาน และ วิกฤตเศรษฐกิจ กำลังส่งผลกระทบต่อธุรกิจอุตสาหกรรมไทยทั้งในด้านการผลิตและการตลาด เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจอุตสาหกรรมไทย องค์การธุรกิจโรงงานอุตสาหกรรมไทยจึงมีความจำเป็นเร่งด่วนในการปรับตัวในทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เป็นการพัฒนาค้นในองค์การให้เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถออกแบบวัฒนธรรมองค์การ วิเคราะห์สิ่งแวดล้อมภายในและภายนอกทันทั่วทั้งที่ รับฟังและเข้าใจผู้ร่วมงาน สามารถกำหนด และใช้แผนกลยุทธ์ มีความยืดหยุ่น และเป็นผู้ริเริ่มการเปลี่ยนแปลงสร้างสรรค์องค์การในอนาคต (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2551) มีความสามารถในการมองอนาคต รักษาความยืดหยุ่น มีความคิดเชิงกลยุทธ์ และกระตุ้นริเริ่มให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Daft, R. L., 2005) หากองค์การธุรกิจโรงงานอุตสาหกรรมใดขาดการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ให้เกิดขึ้นในองค์การแล้ว องค์การธุรกิจนั้นจะประสบกับปัญหาด้านการบริหารและการพัฒนาองค์การธุรกิจสู่ความอยู่รอด สู่ความเป็นเลิศ และการพัฒนาเติบโตอย่างยั่งยืน ตลอดจนการยกระดับมาตรฐานการผลิตและการตลาดให้สามารถแข่งขันได้ในระดับโลก จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น องค์การธุรกิจโรงงานอุตสาหกรรมของไทยส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความสามารถทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ อาจนำไปสู่ประเด็นปัญหาด้านการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ได้

ผู้วิจัยเห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในโรงงานอุตสาหกรรมไทย จึงนำประเด็นปัญหาด้านการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เข้าสู่กระบวนการวิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ให้เป็นองค์ความรู้ และรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับโรงงานอุตสาหกรรมไทย ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์
2. เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทย
3. เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในทางปฏิบัติของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) (Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L., 2018) โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณเป็นหลักตามด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (รัตนะ บัวสนธ์, 2556); (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2544) แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 และ 2 แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 การศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อ 1 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การศึกษาคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และส่วนที่ 2 การศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ตอนที่ 2 การศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับอุตสาหกรรมไทย แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) และส่วนที่ 4 การยกร่างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับอุตสาหกรรมไทย และระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3 เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติของรูปแบบที่สร้างขึ้น โดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก

ขอบเขตการวิจัย การวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากร การวิจัยนี้ ผู้วิจัยศึกษากลุ่มประชากรเป้าหมายเป็นองค์การธุรกิจประเภทโรงงานอุตสาหกรรมที่จดทะเบียนแจ้งประกอบ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล คือ กรุงเทพมหานคร จำนวน 5,819 โรงงาน จังหวัดนครปฐม จำนวน 3,227 โรงงาน จังหวัดนนทบุรี จำนวน 1,480 โรงงาน จังหวัดปทุมธานี จำนวน 3,211 โรงงาน จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 6,739 โรงงาน และจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 6,094 โรงงาน รวมทั้งสิ้น จำนวน 26,570 โรงงาน (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2564)

ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยนี้ ผู้วิจัยทำการวิจัย เรื่อง รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับอุตสาหกรรมไทย แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1 และ 2 เป็นการศึกษาคุณลักษณะทั่วไปของประชากรเป้าหมาย การศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และการพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับอุตสาหกรรมไทย และระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3 เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมในทางปฏิบัติของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทย

ขอบเขตด้านเวลา การวิจัยนี้ การวิจัยนี้ ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการทำการวิจัยนี้ รวมทั้งสิ้น 10 เดือน ตั้งแต่ วันที่ได้รับอนุมัติทุนวิจัย เป็นต้นไป

ประชากร ผู้วิจัยศึกษากลุ่มประชากรเป้าหมายเป็นองค์การธุรกิจที่จดทะเบียนแจ้งประกอบประเภทโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมทั้งสิ้น จำนวน 26,570 โรงงาน (กรมโรงงานอุตสาหกรรม, 2564)

กลุ่มตัวอย่าง สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยเลือกประเภทการสุ่มตัวอย่างแบบไม่ใช้ความน่าจะเป็น และเลือกใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยพิจารณาจากการตัดสินใจของผู้วิจัยเอง ลักษณะของกลุ่มที่เลือกเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญและประสบการณ์ในเรื่องนั้นๆของผู้ทำวิจัย การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบนี้มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า Judgement sampling กำหนดขนาดตัวอย่างจำนวน 20 เท่า ของตัวแปรที่ใช้ศึกษา จำนวน 24 ตัวแปร ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 480 โรงงาน (องค์การ) (Hair, J. et al., 2010) ประกอบด้วย กรุงเทพมหานคร จำนวน 121 โรงงาน จังหวัดนครปฐม จำนวน 37 โรงงาน จังหวัดนนทบุรี จำนวน 8 โรงงาน จังหวัดปทุมธานี จำนวน 36 โรงงาน จังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 146 โรงงาน และจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 132 โรงงาน รวมทั้งสิ้นจำนวน 480 โรงงาน

ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และกำหนดขนาดตัวอย่างเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ ผู้ประกอบการ จำนวน 1 คน ผู้บริหาร จำนวน 1 คน และนักวิชาการ จำนวน 1 คน จำนวนทั้งสิ้น 3 คน

หน่วยวิเคราะห์ การวิจัยนี้ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณผู้วิจัยใช้หน่วยวิเคราะห์ระดับองค์การ กำหนดให้องค์การธุรกิจ 1 โรงงาน ตอบแบบสอบถามได้เพียง 1 ฉบับ เท่านั้น

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถาม Google forms แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 4 ข้อ ส่วนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ จำนวน 24 ข้อ และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ จำนวน 1 ข้อ รวมทั้งสิ้น 29 ข้อ เพื่อใช้เก็บข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตในการวิจัยเชิงปริมาณ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์บุคคลในแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 6 ข้อคำถาม เพื่อเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารธุรกิจเชิงกลยุทธ์ทั้งภาครัฐและเอกชน

เครื่องมือวัดและมาตรวัด ผู้วิจัยสร้างเครื่องมือวัดเพื่อใช้เก็บข้อมูลในการวิจัยเชิงปริมาณ มาตรวัดที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ มาตรวัดตัวแปรแบบ Nominal Scale และแบบ Interval Scale โดยใช้มาตรวัดคะแนน 1 - 5 ของ Likert Scale (Scale 1 - 5) ตลอดจนกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ย โดยใช้ค่าพิสัย (Range) เท่ากับ .80 และกำหนดเกณฑ์ระดับค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด เท่ากับ 1.00 - 1.80 และสูงสุด เท่ากับ 4.21 - 5.00 ตามลำดับ (สุมิล ติรกันนท์, 2550)

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณทางอินเทอร์เน็ตโดยใช้แบบสอบถาม แบบ Google Forms เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากองค์การธุรกิจประเภทโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งจัดส่งแบบสอบถาม แบบ Google Forms ทางอินเทอร์เน็ต จำนวน 550 โรงงาน ได้รับการตอบกลับ จำนวน 482 โรงงาน (ตารางที่ 1) แบบสอบถามที่สมบูรณ์และใช้ในการวิจัยได้ จำนวน 480 โรงงาน มีขั้นตอนการเก็บ

ข้อมูล คือ ขั้น 1 การเตรียมการ 1) วางแผนการเก็บข้อมูลในสนาม 2) คัดเลือกกลุ่มประชากรเป้าหมายในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ให้ได้รายชื่อโรงงานอุตสาหกรรม หมายเลขโทรศัพท์ และอีเมลแอดเดรส 3) เตรียมออกหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมตอบแบบสอบถามทางอินเทอร์เน็ต ขั้น 2 การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ติดต่อประสานงานกับผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทางโทรศัพท์ และอีเมล เพื่อขอความอนุเคราะห์และชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถาม แบบ Google forms 2) จัดส่งแบบสอบถามแบบ Google forms ให้กับกลุ่มผู้ประกอบการโรงงานอุตสาหกรรมต่าง ๆ ทางอินเทอร์เน็ต 3) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามแบบ Google Forms ทางอินเทอร์เน็ต และ 4) ติดตามการตอบกลับแบบ Google Forms ทุกวัน ขั้น 3 รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม แบบ Google forms ที่ได้รับการตอบกลับ และขั้น 4 ตรวจสอบและคัดเลือกแบบสอบถามแบบ Google forms ที่สมบูรณ์ที่สุด เพื่อใช้ในการประมวลผลข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ต่อไป ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ในประเทศไทย ทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 3 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก

ตารางที่ 1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากองค์การธุรกิจประเภทโรงงานอุตสาหกรรมไทยในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล

พื้นที่ โรงงานอุตสาหกรรม	จำนวน ประชากร (โรงงาน)	ส่งแบบ Google Forms ทาง อินเทอร์เน็ต (ฉบับ)	ได้รับแบบ Google Forms ตอบกลับทางอินเทอร์เน็ต (ฉบับ)
กรุงเทพมหานคร	5,819	140	122
จังหวัดนครปฐม	3,227	45	37
จังหวัดนนทบุรี	1,480	10	8
จังหวัดปทุมธานี	3,211	45	36
จังหวัดสมุทรปราการ	6,739	160	146
จังหวัดสมุทรสาคร	6,094	150	133
รวม	26,570	550	482

ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การวิจัยนี้ สำหรับการวิจัยเชิงปริมาณ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Validity test) และการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability test) (เบญจพจน์ มีเงิน, 2564) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา จากผลการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 คน ด้านระเบียบวิธีวิจัย ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ ด้านภาวะผู้นำ และด้านการบริหารธุรกิจโรงงานอุตสาหกรรม ผลการประเมินและการคำนวณหาค่า IOC ใน

แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า ค่า IOC สูงสุด เท่ากับ 1.00 และค่า IOC ต่ำสุด เท่ากับ .67 ซึ่งค่า IOC ของข้อคำถามทุกข้อมีค่า > 0.50 แสดงว่าข้อคำถามทุกข้อมีความ สอดคล้อง และครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการวัด และจากผลการทดสอบความน่าเชื่อถือ โดยกลุ่ม ผู้ทดสอบ จำนวน 40 คน พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α) ของแบบสอบถามที่ใช้วัดตัวแปร จำนวน 24 ตัวแปร เท่ากับ .869 > 0.60 แสดงว่ามาตรวัดและข้อคำถามทุกข้อมีมาตรฐานความ เชื่อมั่นในระดับสูงมาก จึงเหมาะสมที่จะนำไปใช้ทำการสำรวจความคิดเห็นในการเก็บข้อมูลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี เริ่มด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ตามด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ สถิติการวิจัยเชิงพรรณนา วิเคราะห์ข้อมูล ด้วยเทคนิค Frequency ในการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ และเทคนิค Descriptive เพื่อหา ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้เทคนิค วิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เทคนิควิธี วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis: CFA) และเทคนิควิธีการ วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) โดยใช้โปรแกรม AMOS (กัลยา วาณิชย์บัญชา, 2562)

ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเป็นองค์การธุรกิจ โรงงานอุตสาหกรรม (n = 480)

คุณลักษณะทั่วไปขององค์การธุรกิจ โรงงาน อุตสาหกรรม	จำนวน (โรงงาน)	ร้อยละ
ขนาดธุรกิจ		
ขนาดเล็ก	184	38.30
ขนาดกลาง	244	50.80
ขนาดใหญ่	52	10.80
รวม	480	100.00
ระยะเวลาประกอบธุรกิจ		
ต่ำกว่า 5 ปี	106	22.10
5 ปี - 10 ปี	229	47.70
11 ปี - 15 ปี	117	24.40
16 ปี ขึ้นไป	28	5.80
รวม	480	100.00

คุณลักษณะทั่วไปขององค์การธุรกิจ โรงงาน อุตสาหกรรม	จำนวน (โรงงาน)	ร้อยละ
รายได้ต่อปี		
ต่ำกว่า 100 ล้านบาทต่อปี	297	61.90
101- 500 ล้านบาทต่อปี	97	20.20
501- 1000 ล้านบาทต่อปี	68	14.20
1001 ล้านบาทขึ้นไป	18	3.80
รวม	480	100.00
ทำเลที่ตั้ง		
กรุงเทพมหานคร	164	34.2
จังหวัดนครปฐม	120	25.0
จังหวัดนนทบุรี	41	8.5
จังหวัดปทุมธานี	44	9.2
จังหวัดสมุทรปราการ	83	17.3
จังหวัดสมุทรสาคร	28	5.8
รวม	480	100.00

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างเป็นองค์การธุรกิจโรงงานอุตสาหกรรมพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นองค์การธุรกิจขนาดกลาง (ร้อยละ 50.80) มีระยะเวลาประกอบธุรกิจ 5 ปี - 10 ปี (ร้อยละ 47.70) มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 100 ล้านบาท (ร้อยละ 61.90) และตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร (ร้อยละ 34.20)

1.2 ผลการศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ โดยใช้สถิติการวิจัยเชิงพรรณนา จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 480 โรงงาน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนานภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (n = 480)

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	แปลผล (ระดับ)
การสร้างความท้าทายเชิงกลยุทธ์ (SCH)	4.26	.68	มากที่สุด
การสร้างความท้าทายด้านความต้องการและ ความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย (SCH1)	4.24	.76	
การสร้างความท้าทายด้านทิศทางการ (SCH2)	4.27	.76	
การสร้างความท้าทายด้านกลยุทธ์องค์กร (SCH3)	4.29	.77	
การสอนงาน (COA)	4.18	.64	มาก
การจัดการเรียนรู้ (COA1)	4.25	.73	

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	แปลผล (ระดับ)
การแนะนำวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุด (COA2)	4.14	.78	
การสนับสนุนให้กำลังใจ (COA3)	4.14	.81	
การสร้างความมั่นใจ (CON)	4.06	.65	มาก
การสร้างความมั่นใจในหลักการทำงาน (CON1)	3.97	.80	
การสร้างความมั่นใจในกระบวนการทำงาน (CON2)	4.08	.73	
การสร้างความมั่นใจในการบรรลุเป้าหมายที่ท้าทาย (CON3)	4.15	.83	
การสร้างความร่วมมือ (COL)	4.08	.66	มาก
การสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในองค์กร (COL1)	4.01	.83	
การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในองค์กร (COL2)	3.98	.84	
การสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจระหว่างกัน (COL3)	4.24	.74	
ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (STL)	4.25	.58	มากที่สุด
การกำหนดและวางแผนกลยุทธ์ (ST1L)	4.08	.79	
การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ (STL2)	4.32	.68	
การบริหารจัดการเชิงการเปลี่ยนแปลง (STL3)	4.35	.69	

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนานภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (ตารางที่ 3) พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อปัจจัยด้านการสร้างความท้าทายเชิงกลยุทธ์ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การสอนงาน การสร้างความร่วมมือและการสร้างความเชื่อมั่น โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.06 - 4.26, S.D. = 0.58 - 0.68) เมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการสร้างความท้าทายเชิงกลยุทธ์มากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.26, S.D. = 0.68) รองลงมาคือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ($\bar{X}$ = 4.25, S.D. = 0.58) การสอนงาน ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.64) การสร้างความร่วมมือ ($\bar{X}$ = 4.08, S.D. = 0.66) และการสร้างความมั่นใจ ($\bar{X}$ = 4.06, S.D. = 0.65) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณารายตัวแปร พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อตัวแปรด้านการสร้างความท้าทายเชิงกลยุทธ์ (SCH) มากที่สุด ได้แก่ การสร้างความท้าทายด้านความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย การสร้างความท้าทายด้านทิศทางองค์กร และการสร้างความท้าทายด้านกลยุทธ์องค์กร ($\bar{X}$ = 4.26, SD = .68) รองลงมาคือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (STL) ได้แก่ การกำหนดและวางแผนกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และการบริหารจัดการเชิงการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X}$ = 4.25, SD = .58) การสอนงาน (COA) ได้แก่ การจัดการเรียนรู้ การแนะนำวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุด และการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.17, SD = .64) การสร้างความร่วมมือ (COL) ได้แก่ การสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในองค์กร การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในองค์กร และการสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจระหว่างกัน ($\bar{X}$ = 4.08, SD = .66) และการสร้าง

ความมั่นใจ (CON) ได้แก่ การสร้างความมั่นใจในหลักการทำงาน การสร้างความมั่นใจในกระบวนการทำงาน และการสร้างความมั่นใจในการบรรลุเป้าหมายที่ทำนาย ($\bar{X} = 4.06$, $SD = .65$) ตามลำดับ

2. ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับอุตสาหกรรมไทย แบ่งการศึกษาออกเป็น 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 ส่วนที่ 3 การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 และส่วนที่ 4 การยกกร่างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับอุตสาหกรรมไทย ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 โดยใช้เทคนิควิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis)

จากผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 1 โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบหลักด้วยวิธีวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ เพื่อสรุปผลและจัดกลุ่มตัวแปรสังเกตได้ พบว่า สามารถสรุปผลตัวแปรสังเกตได้ จากจำนวน 24 ตัวแปร ลดลงเหลือ 18 ตัวแปร และจัดกลุ่มตัวแปรสังเกตได้จำนวน 6 องค์ประกอบหลัก ซึ่งแต่ละองค์ประกอบหลักจะประกอบด้วยตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยที่เข้ากลุ่มกันหลาย ๆ ตัวแปร ผู้วิจัยตั้งชื่อองค์ประกอบหลักให้สอดคล้องกับกลุ่มของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยที่ประกอบขึ้นเป็นองค์ประกอบ อย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ($p\text{-value} < .05$) ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการบริหารจัดการเชิงการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยด้านการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และปัจจัยด้านการกำหนดและวางแผนกลยุทธ์ องค์ประกอบที่ 2 การสร้างความท้าทายเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการสร้างความท้าทายด้านทิศทางการ ปัจจัยด้านการสร้างความท้าทายด้านความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย และปัจจัยด้านการสร้างความท้าทายด้านกลยุทธ์องค์การ องค์ประกอบที่ 3 การสอนงาน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการแนะนำวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุด ปัจจัยด้านการจัดการเรียนรู้ และปัจจัยด้านการสนับสนุนให้กำลังใจ องค์ประกอบที่ 4 การสร้างความมั่นใจ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการสร้างความมั่นใจในกระบวนการทำงาน ปัจจัยด้านการสร้างความมั่นใจในหลักการทำงาน และปัจจัยด้านการสร้างความมั่นใจในการบรรลุเป้าหมายที่ทำนาย องค์ประกอบที่ 5 การสร้างความร่วมมือ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในองค์การ ปัจจัยด้านการสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในองค์การ และปัจจัยด้านการสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจระหว่างกัน และ องค์ประกอบที่ 6 ความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านความสำเร็จในการกำหนดและวางแผนกลยุทธ์ ปัจจัยด้านความสำเร็จในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และปัจจัยด้านความสำเร็จในการบริหารเชิงการเปลี่ยนแปลง

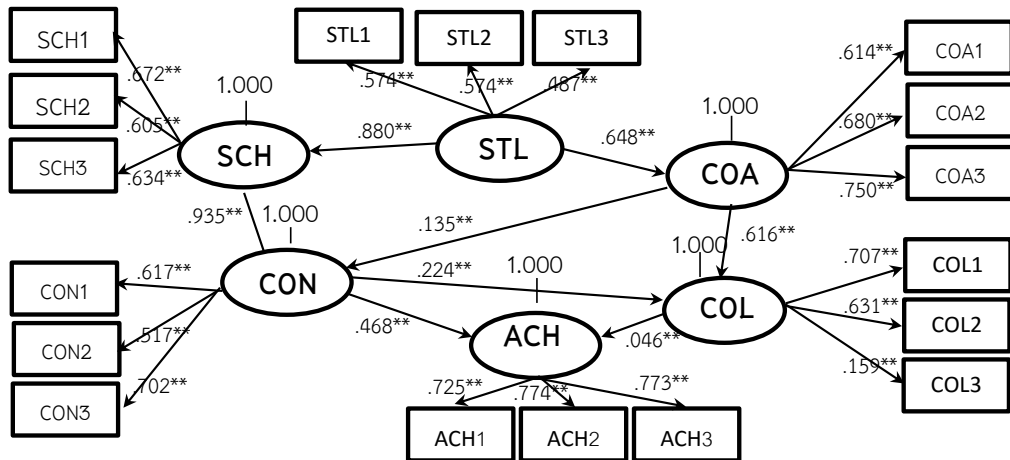
2.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 โดยใช้โปรแกรม AMOS และเกณฑ์ดัชนีการตรวจสอบความตรงของโมเดล (ตารางที่ 4)

จากผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของโมเดลการวัดความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ คือ โมเดลการวัดการสร้างความสำเร็จเชิงกลยุทธ์ โมเดลการวัดการสอนงาน โมเดลการวัดการสร้างเชื่อมั่น โมเดลการวัดการสร้างความร่วมมือ และโมเดลการวัดภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน พบว่า มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาได้จาก $\chi^2/df < 2$, $p\text{-value} > .050$, ค่าดัชนี RMSEA $< .080$ และค่าดัชนี CFI = $1.000 > .950$ ซึ่งมีค่าเข้าใกล้ 1 แสดงว่า ทุกโมเดล มีความตรงเชิงโครงสร้าง เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยข้อ 2 ของวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2

2.3 การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัยข้อ 3 โมเดลสมการโครงสร้างความสำเร็จในการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 โดยใช้โปรแกรม AMOS เกณฑ์ดัชนีการตรวจสอบความตรงของโมเดล (ตารางที่ 4) และโมเดลสมการโครงสร้างความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (ภาพที่ 1) และ (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 4 เกณฑ์ดัชนีการตรวจสอบความตรงของโมเดล

ค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืน	เกณฑ์ระดับความกลมกลืน
ค่า χ^2	P-value > 0.05
ค่า χ^2 / df	< 2
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index: GFI)	> 0.95
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (Adjusted Goodness of Fit Index: AGFI)	> 0.95
ค่าดัชนี Tucker-Lewis Index (TLI)	> 0.95
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนบรรทัดฐาน (Norm Fit Index: NFI)	> 0.95
ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI)	> 0.95
ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของส่วนเหลือ (Root Mean Square Residual: RMR)	< 0.05
ค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่เหลือมาตรฐาน (Standardized Root Mean Square Residual: SRMR)	< 0.05
ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของการประมาณค่าความคลาดเคลื่อน (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA)	< 0.08

chi-square= 165.365, chi-square/df= 1.088, df= 152, p-value= .217, CFI= .997,
RMSEA= .014

*p-value $\leq$.05 ** p-value $\leq$.01

ภาพที่ 1 โมเดลสมการโครงสร้างความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 18 ตัวแปร ในโมเดลสมการโครงสร้างความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (ACH) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรทั้งหมด 153 คู่ ทุกคู่มีค่ามากกว่าศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรมีค่าความสัมพันธ์ทางบวก หรือความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันและมีค่าตั้งแต่ .137** ถึง .675** ส่วนค่าสถิติทดสอบ Bartlett's Test of Sphericity มีค่า Approx. Chi-square เท่ากับ 3963.176 ค่า df เท่ากับ 153 และค่า Sig. เท่ากับ .000 ซึ่งแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ที่มีความสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin หรือ KMO = .891 > .600 แสดงว่า เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ที่ใช้ในการวิจัยไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์และความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรมีมากพอที่จะนำมาวิเคราะห์องค์ประกอบ เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างหรือวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุได้

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของตัวแปรในโมเดลสมการโครงสร้างความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (ACH)

ตัวแปรตาม	R ²	อิทธิพล	ตัวแปรอิสระ				
			STL	COA	SCH	CON	COL
COA	.420	DE	.681**	-	-	-	-
		IE	-	-	-	-	-
		TE	.681**	-	-	-	-
SCH	.775	DE	.961**	-	-	-	-
		IE	-	-	-	-	-
		TE	.961**	-	-	-	-
CON	.380	DE	-	.200**	.640**	-	-
		IE	.986**	-	-	-	-
		TE	.986**	.200**	.640**	-	-
COL	.615	DE	.583**	.367**	-	.400**	-
		IE	-	.044**	-	-	-
		TE	.583**	.410**	-	.400**	-
ACH	.732	DE	-	-	-	.468**	.280**
		IE	.823**	-	-	-	-
		TE	.823**	-	-	.468**	.280**

หมายเหตุ **p-value≤.01; DE หมายถึง อิทธิพลทางตรง (Direct effect) IE หมายถึง อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effect) TE หมายถึง อิทธิพลรวม (Total effect); เครื่องหมาย - หมายถึง ไม่มีเส้นพารามิเตอร์ตามสมมติฐานการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ (ภาพที่ 1) และ (ตารางที่ 5) เพื่อหาค่าอิทธิพลของตัวแปรในโมเดลสมการโครงสร้างความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (ACH) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (STL) ส่งอิทธิพลทางตรงต่อการสอนงาน (COA) การสร้างความท้าทายเชิงกลยุทธ์ (SCH) และการสร้างความร่วมมือ (COL) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพล เท่ากับ .681**, .961** และ .583** ส่วนการสอนงาน (COA) ส่งอิทธิพลทางตรงต่อการสร้างความมั่นใจ (CON) และการสร้างความร่วมมือ (COL) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพล เท่ากับ .200** และ .367** อย่างไรก็ตาม การสร้างความท้าทายเชิงกลยุทธ์ (SCH) ส่งอิทธิพลทางตรงต่อการสร้างความมั่นใจ (CON) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพล เท่ากับ .640** ตลอดจน การสร้างความมั่นใจ (CON) ส่งอิทธิพลทางตรงต่อการสร้างความร่วมมือ (COL) และความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (ACH) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพล เท่ากับ .400** และ .468** และการสร้างความร่วมมือ (COL)

ส่งอิทธิพลทางตรงต่อความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (ACH) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพล เท่ากับ .280** และพบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (STL) ส่งอิทธิพลทางอ้อมต่อความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (ACH) ผ่านการสร้าง ความท้าทายเชิงกลยุทธ์ (SCH) และการสร้างความมั่นใจ (CON) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพล เท่ากับ .823 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (STL) ยังส่งอิทธิพล ทางอ้อมต่อความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (ACH) ผ่านการสอนงาน (COA) และ การสร้างความร่วมมือ (COL) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพล เท่ากับ .044** (p-value < .01) นอกจากนี้ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (STL) ส่งอิทธิพลรวมต่อ ความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (ACH) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (p-value < .01) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ขนาดอิทธิพล เท่ากับ .823**

2.4 การยกร่างรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทย ผู้วิจัยยกร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทย โดยนำเอาผล คำนวณน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) จากการวิเคราะห์องค์ประกอบหลักด้วยวิธีวิเคราะห์ องค์ประกอบเชิงสำรวจ (EFA) มากำหนดองค์ประกอบหลักของร่างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ เชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทย จำนวน 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ องค์ประกอบที่ 2 การสร้างความท้าทายเชิงกลยุทธ์ องค์ประกอบที่ 3 การสอนงาน องค์ประกอบที่ 4 การสร้างความมั่นใจ องค์ประกอบที่ 5 การสร้างความร่วมมือ และ องค์ประกอบที่ 6 ความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

3. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3 เป็นการตรวจสอบความเหมาะสมในทางปฏิบัติ ของรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทย ตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3 จากผลการสัมภาษณ์รายบุคคลเชิงลึก เพื่อตรวจสอบ 1) ความถูกต้อง 2) ความเหมาะสมในทาง ปฏิบัติ 3) ความง่ายของขั้นตอนในการปรับใช้ และ 4) ความมีประโยชน์ ใช้เกณฑ์ความสอดคล้อง กันของความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ส่วนใหญ่ สัดส่วน 2 ใน 3 คน ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 66.67 ขึ้นไป พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย ผู้ประกอบการ จำนวน 1 คน ผู้บริหาร จำนวน 1 คน และนักวิชาการ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 3 คน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า “รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทยมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ กล่าวคือ มีความถูกต้อง มีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ มีความง่ายในการปรับใช้ และมีประโยชน์ สำหรับการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ขององค์การธุรกิจประเภทโรงงานอุตสาหกรรมไทย” คิดเป็นร้อยละ 100.00

อภิปรายผล

การวิจัยนี้ เป็นวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทยได้ข้อค้นพบที่โดดเด่น ดังนี้

1. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 1

1.1 ผลการศึกษาคุณลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นองค์การธุรกิจขนาดกลาง มีระยะเวลาประกอบธุรกิจ 5 ปี - 10 ปี มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 100 ล้านบาท และตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร มีความสนใจและเห็นความสำคัญต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ มากกว่าองค์การธุรกิจขนาดเล็กและขนาดใหญ่

1.2 ผลการศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ มากที่สุด คือตัวแปรด้านการสร้างความท้าทายเชิงกลยุทธ์ รองลงมาคือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การสอนงาน การสร้างความร่วมมือ และการสร้างความมั่นใจ ตามลำดับ อาจเป็นเพราะองค์การธุรกิจประเภทโรงงานอุตสาหกรรมมีความเข้าใจและเห็นความจำเป็นถึงการสร้างความท้าทายเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ สร้างความท้าทายด้านความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย การสร้างความท้าทายด้านทิศทางการเสียก่อน แล้วจึงพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และอื่น ๆ ตามลำดับ

2. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 2 เพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทย พบว่า รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทย เป็นรูปแบบที่เกิดจากผลของการบูรณาการการจัดการเชื่อมโยงและประสานกิจกรรมกันในทุกองค์ประกอบหลัก ทั้ง 6 องค์ประกอบ กล่าวคือ เมื่อผู้นำแสดงบทบาทภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในการกำหนดและวางแผนกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติและการบริหารจัดการเชิงการเปลี่ยนแปลง เพื่อสร้างความท้าทายเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ การสร้างความท้าทายด้านทิศทางการสร้างความท้าทายด้านความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย และการสร้างความท้าทายด้านกลยุทธ์องค์การ ผู้นำแสดงบทบาทในการสอนงาน ได้แก่ การแนะนำวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุด การจัดการเรียนรู้และการสนับสนุนให้กำลังใจแก่คนในองค์การ เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่คนในองค์การ ได้แก่ ความมั่นใจในกระบวนการทำงาน ความมั่นใจในหลักการทำงานและความมั่นใจในการบรรลุเป้าหมายที่ท้าทาย ทำให้เกิดความร่วมมือขึ้นในองค์การ ได้แก่ ความร่วมมือในการสร้างการมีส่วนร่วมของคนในองค์การ ความร่วมมือในการสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในองค์การ และการสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจระหว่างกัน เพิ่มขึ้น จะส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ ความสำเร็จในการกำหนดและวางแผนกลยุทธ์ ความสำเร็จในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และความสำเร็จในการบริหารเชิงการเปลี่ยนแปลง เพิ่มสูงขึ้นตามอย่างมีนัยสำคัญที่ .05 ($p\text{-value} < .05$) สอดคล้องกับแนวคิดของ Navahavandi, A. & Malexzadeh, A. ที่ชี้ให้เห็นว่า ผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นผู้นำที่มีความคิดเชิงกลยุทธ์ และความสามารถในการคาดคะเนสถานการณ์ล่วงหน้า ได้แก่ การกำหนดและวางแผนกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปสู่

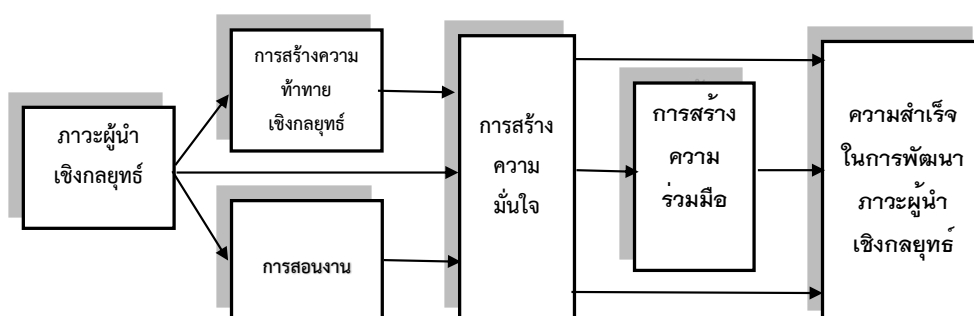

การปฏิบัติ และการควบคุมและประเมินผลเชิงกลยุทธ์ (Navahavandi, A. & Malexzadeh, A., 1993) แนวคิดของ Kaplan & Norton ที่อธิบายว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นกิจกรรม การกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ การประเมินกลยุทธ์ และการตรวจสอบสถานะแวดล้อม (Kaplan, R. S & D. P. Norton, 2005) แนวทางของสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ ในการกำหนดองค์ประกอบของความท้าทายเชิงกลยุทธ์ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ ความท้าทายเชิงกลยุทธ์ภายนอก และความท้าทายเชิงกลยุทธ์ภายใน (สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2552) และแนวคิดของ Agranoff , R. ที่สรุปว่าการสร้างความร่วมมือ เป็นกระบวนการกระตุ้นให้องค์กรต่างๆ หันมาปฏิบัติงานร่วมกัน เพื่อแก้ไขปัญหาที่ไม่สามารถทำให้ประสบความสำเร็จลงไปได้ด้วยศักยภาพขององค์กรเพียงองค์กรเดียว (Agranoff , R., 2006) นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับรูปแบบภาวะผู้นำ 3-C ของ Thornton ที่อธิบายถึงภาวะผู้นำด้านการสร้างความท้าทาย การสร้างความเชื่อมั่น และการสอนงาน ที่มีผลต่อการบรรลุเป้าหมายองค์กร (Quick MBA, 2010)

3. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อ 3 พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ รวมทั้งสิ้น 3 คน มีความเห็นสอดคล้องกันว่า “รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทยมีความเหมาะสมในทางปฏิบัติ

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทย (ภาพที่ 2) ข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยนี้เป็นองค์ความรู้ใหม่ อันจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรธุรกิจโรงงานอุตสาหกรรมไทยทั่วทุกภาคของประเทศไทย และวงวิชาการ

ภาพที่ 2 รูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทย

จากรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับโรงงานอุตสาหกรรมไทย (ภาพที่ 2) ประกอบด้วย องค์ประกอบที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ การบริหารจัดการเชิงการเปลี่ยนแปลง การนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และการกำหนดและวางแผนกลยุทธ์ องค์ประกอบที่ 2

การสร้างความท้าทายเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ การสร้างความท้าทายด้านทิศทางองค์กร การสร้างความท้าทายด้านความต้องการและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสีย และการสร้างความท้าทายด้านกลยุทธ์องค์กร องค์ประกอบที่ 3 การสอนงาน ได้แก่ การแนะนำวิธีการปฏิบัติที่ดีที่สุด การจัดการเรียนรู้ และการสนับสนุนให้กำลังใจ องค์ประกอบที่ 4 การสร้างความมั่นใจ ได้แก่ การสร้างความมั่นใจในกระบวนการทำงาน การสร้างความมั่นใจในหลักการทำงาน และการสร้างความมั่นใจในการบรรลุเป้าหมายที่ท้าทาย องค์ประกอบที่ 5 การสร้างความร่วมมือ ได้แก่ การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในองค์กร การสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้นในองค์กร และการสร้างความเชื่อมั่นไว้วางใจระหว่างกัน และ องค์ประกอบที่ 6 ความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ได้แก่ ความสำเร็จในการกำหนดและวางแผนกลยุทธ์ ความสำเร็จในการนำกลยุทธ์ไปสู่การปฏิบัติ และ ความสำเร็จในการบริหารเชิงการเปลี่ยนแปลง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นองค์กรธุรกิจขนาดกลาง มีระยะเวลาประกอบธุรกิจ 5 ปี - 10 ปี มีรายได้ต่อปีต่ำกว่า 100 ล้านบาท และตั้งอยู่ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ส่วนผลการศึกษาระดับความสำคัญของปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ให้ความสำคัญมากที่สุดต่อการสร้างความท้าทายเชิงกลยุทธ์ รองลงมาคือ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ การสอนงาน การสร้างความร่วมมือและการสร้างความเชื่อมั่น ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ผลการพัฒนาแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์สำหรับอุตสาหกรรมไทยพบว่า ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ 2) การสร้างความท้าทายเชิงกลยุทธ์ 3) การสอนงาน 4) การสร้างความมั่นใจ 5) การสร้างความร่วมมือ 6) ความสำเร็จในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และรูปแบบที่สร้างขึ้นนี้ได้ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมในทางปฏิบัติโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 3 คน แล้ว ส่วนข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยขอเสนอการนำรูปแบบภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ฯ นี้ ไปใช้ประโยชน์ตามขั้นตอนดังนี้ ขั้นที่ 1 แต่งตั้งคณะกรรมการ และคณะทำงานโครงการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ขั้นที่ 2 วิจัยองค์การ สำรวจวิเคราะห์สถานภาพองค์กร เพื่อประเมินศักยภาพปัจจุบันขององค์กร ก่อนการปรับใช้รูปแบบฯ ขั้นที่ 3 สำรวจความต้องการและความคาดหวังด้านภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จากผู้มีส่วนได้เสียขององค์กร และสื่อสารทำความเข้าใจแก่พนักงานทุกระดับ ขั้นที่ 4 กำหนดแผนงานและงบประมาณโครงการฯ ขั้นที่ 5 ดำเนินการโครงการฯ โดยการจัดฝึกอบรมและฝึกปฏิบัติ ผู้นำทุกระดับ ให้เป็นผู้นำและสามารถแสดงบทบาทในการสร้างความท้าทาย การสอนงาน การสร้างความมั่นใจ และการสร้างความร่วมมือให้เกิดขึ้นในองค์กร ขั้นที่ 6 สร้างทดสอบ และปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ขั้นที่ 7 นำรูปแบบฯ ไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติจริงกับโครงการนำร่อง และประเมินประสิทธิผลและประสิทธิผล ระยะเวลาไม่น้อยกว่า 6 เดือน ขั้นที่ 8 ประเมินและรายงานผลงานโครงการฯ โดยรวม ขั้นที่ 9 จัดทำคู่มือการ

พัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ และชั้นที่ 10 ถ่ายทอดองค์ความรู้การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ ส่วนการวิจัยในอนาคตนั้น ควรนำปัจจัยที่เกี่ยวข้องที่มีอยู่อีกมากมาศึกษาวิจัยต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากมหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

เอกสารอ้างอิง

- กรมโรงงานอุตสาหกรรม. (2564). สถิติโรงงานอุตสาหกรรม. สถิติสะสมจำนวนโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ (เปิดดำเนินการ) ตาม พ.ร.บ.โรงงาน พ.ศ. 2535 และ พ.ร.บ.โรงงาน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 จำแนกรายหมวดอุตสาหกรรมที่สำคัญ ตามจำพวก ณ สิ้นปี 2563. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2564 จาก <https://www.diw.go.th/webdiw/static-fac/>
- _____. (2564). สถิติโรงงานอุตสาหกรรม. สถิติสะสมจำนวนโรงงานที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการ ตาม พ.ร.บ. โรงงาน พ.ศ. 2535. จำแนกตามจังหวัด รายจำพวก ณ สิ้นปี 2563. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2564 จาก <https://www.diw.go.th/webdiw/static-fac/>
- กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2559). Thailand 4.0 โมเดลขับเคลื่อนประเทศไทยสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2562). การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ด้วย AMOS. กรุงเทพมหานคร: สามลดา.
- เบญจพันธ์ มีเงิน. (2564). วิธีการวิจัยทางธุรกิจ (Business Research Methods). กรุงเทพมหานคร: ณะพัฒนพริ้นตังแอนด์พับลิเคชั่น.
- รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2551). ภาวะผู้นำ Leadership. กรุงเทพมหานคร: ซีเรฟิล์ม และไซเท็กซ์.
- รัตน์ บัวสนธ์. (2556). วิธีการเชิงผสมผสานสำหรับการวิจัยและประเมิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. (2552). TQA (Thailand Quality Award). กรุงเทพมหานคร: สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2544). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: เพื่องฟ้าพริ้นตัง.
- สุวิมล ทิรภานนท์. (2550). การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Agranoff, R. (2006). Inside Collaborative Networks: Ten Lessons for Public Managers. Public Administration Review, 66(S1), 56-65.

- Creswell, J. W. & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and Conducting Mixed Methods Research* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.
- Daft, R. L. (2005). *The leadership experience* (3rd ed.). Mason, OH: Thomson South-Western.
- Hair, J. et al. (2010). *Multivariate data analysis* (7th ed.). Upper saddleRiver, New Jersey: Pearson Education International.
- Kaplan, R. S & D. P. Norton. (2005). The Office of Strategy Management. *Harvard Business Review*, 83(10), 72-80.
- Navahavandi, A. & Malexzadeh, A. (1993). Leader Style in Strategy and Organizational Performance: An Integrative Framework. *Journal of Management Studies*, 30(3), 405-425.
- Quick MBA. (2010). Thornton's 3-C Leadership Model. by Quick MBA. Knowledge to Power Your Business. Retrieved March 10, 2021, from <http://www.quickmba.com/mgmt/leadership/3c/>

แนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในบริบทสังคมวัฒนธรรม ในจังหวัดมหาสารคาม*

GUIDELINES FOR DISASTER PREVENTION AND MITIGATION IN A SOCIO-CULTURAL CONTEXT IN MAHA SARAKHAM PROVINCE

รังสรรค์ ชินภักดี

Rangsan Chinphakdi

สมคิด สุขเอิบ

Somkhit Suk-Erb

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

Email: somkhit.sound20@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในบริบทสังคมวัฒนธรรมในจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารและศึกษาในภาคสนาม ด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 192 คน ประกอบด้วย หัวหน้างานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเทศบาลเมืองระดับจังหวัด จำนวน 1 คน หัวหน้างานป้องกันอำเภอ จำนวน 1 คน เจ้าหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 2 คน ผู้ประกอบการมูลนิธิซึ่งได้รับรองคุณภาพ จำนวน 5 คน ปลัดอำเภอ งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 13 คน ผู้มาติดต่อขอรับบริการ จำนวน 170 คน และนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ พบว่า แนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในบริบทสังคมวัฒนธรรมในจังหวัดมหาสารคามจำเป็นต้องได้รับการร่วมมือกัน ดังนี้ 1) สร้างเครือข่ายความร่วมมือของทั้งภาครัฐและเอกชน คือมีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันและต้องไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กร พัฒนาไปสู่ระดับของการลงมือทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน 2) ต้องมีความยั่งยืนของเครือข่าย มีการจัดกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งกิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นแบบแผนให้ชัดเจนของการกระทำที่สมาชิกของเครือข่ายยอมรับโดยทั่วกัน 3) การรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย ต้องสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีในการรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืนต่อไป และ 4) การกำหนดกลไกสร้างระบบจูงใจ จำเป็นต้องกำหนดกลไกบางประการ

* Received 19 September 2022; Revised 27 September 2022; Accepted 29 September 2022

ที่จะช่วยจูงใจให้สมาชิกเกิดความสนใจอยากเข้ามีส่วนร่วม เกิดการร่วมมือที่ดีอันจะเป็นแนวทางสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กรในการปฏิบัติงานช่วยเหลือสังคม

คำสำคัญ: แนวทางการป้องกัน, การบรรเทาสาธารณภัย, เครือข่าย

Abstract

The Objectives of this research article were to disaster prevention and mitigation approaches in social and cultural contexts in Maha Sarakham Province. The researcher used a qualitative research method. By studying the documents and studying in the field By observation and in-depth interviews with a sample of 192 people, consisting of a provincial municipality disaster prevention and mitigation supervisor, 1 district defense supervisor, 2 disaster prevention and mitigation officers, a foundation entrepreneur who has been certified Quality, 5 people, bailiffs for disaster prevention and mitigation, 13 people, 170 people who came to request services and presented by descriptive analysis. The results showed that disaster prevention and mitigation approaches in the social-cultural context of Maha Sarakham Province are very important to Must receive cooperation as follows: 1) Build a network of cooperation between the public and private sectors. That is, they are reciprocal and must not affect the independence or individuality of people or organizations. develop to a level of joint action to achieve common goals. 2) There must be sustainability of the network. Activities are carried out continuously until such activities become a clear pattern of actions that are generally accepted by the members of the network. 3) Maintaining good relations between network members. Must build good relationships to maintain the network to be sustainable and 4) Establishing mechanisms to create incentive systems. Certain mechanisms need to be established to help motivate members to participate. There is a good cooperation that will be a way to create sustainability for the organization in working to help society.

Keywords: Prevention Approach, Disaster Mitigation, Network

บทนำ

แนวทางการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศไทย พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย พ.ศ. 2550 กำหนดให้กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

กระทรวงมหาดไทย เป็นหน่วยงานหลักของประเทศที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการสาธารณสุข ภัยของประเทศ ซึ่งได้กำหนดกรอบการบริหารและการจัดการไว้อย่างชัดเจน ทั้งยังมี รายละเอียดของนโยบายและขั้นตอนการปฏิบัติงานรวมถึงแนวทางการประสานงานตั้งแต่ ระดับชาติจนถึงระดับชุมชน หน่วยงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัด มหาสารคามเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน และมีบทบาทภารกิจในการให้ความ ช่วยเหลือและบรรเทาภัยในลำดับแรกก่อนที่หน่วยงานภายนอกจะเข้าไปให้ความช่วยเหลือ ประกอบกับพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 20 กำหนด ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่ที่มีหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่นของ ตน โดยมีผู้บริหารท้องถิ่นขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งพื้นที่นั้นเป็นผู้รับผิดชอบในฐานะ ผู้อำนวยการท้องถิ่น และมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการจังหวัดหรือผู้อำนวยการอำเภอตามที่ได้รับมอบหมาย (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2550) และแผนการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558 ได้กำหนดให้กองอำนวยการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย แห่งพื้นที่ ทำหน้าที่ผู้อำนวยการ ควบคุม ปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้ง จัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉินท้องถิ่นและเผชิญเหตุเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้น โดยมีผู้อำนวยการ ท้องถิ่นเป็นผู้ควบคุมและสั่งการเพื่อทำหน้าที่จัดการสาธารณสุขที่เกิดขึ้นจนกว่าสถานการณ์ จะกลับเข้าสู่ภาวะปกติ พร้อมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงถือเป็นภารกิจสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่จะต้องเตรียมความพร้อมในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมถึงการพัฒนาขีด ความสามารถในการเผชิญเหตุและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัย ภายหลังจากสถานการณ์ ลื่นสุดลง (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2558) การที่มีหน่วยงานกู้ภัยทั้งภาครัฐและ ภาคเอกชนที่หลากหลาย มิได้หมายความว่า จะเป็นผลดีต่อผู้ประสบเหตุหรือประสบภัยเสมอไป ทั้งนี้เพราะผู้ปฏิบัติงานเองยังขาดความร่วมมือที่ดี การเข้าใจ และแนวทางที่ปฏิบัติต่อผู้่วย ผู้ประสบเหตุและประสบภัยยังไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้แม้ผู้ปฏิบัติงานกู้ภัย หรือบรรเทาสาธารณภัยจะถูกอบรมเรียนรู้มาแล้วก็ตาม แต่ความรู้ที่ได้มาก็ไม่เท่าเทียมกันหรือ เหมือนกันในระดับมาตรฐานเดียวกันการเข้าถึงผู้ประสบภัยจึงแตกต่างกันมากตามที (นิวัฒน์ สี ลาโท, 2558) กล่าวว่อาสาสมัครกู้ภัยจะต้องมีการประเมินของอาสาสมัครผู้ชำนาญงาน มีการ จัดเตรียมอุปกรณ์ เครื่องมือให้มีความพร้อมอยู่ตลอดเวลา อีกประการหนึ่งการเข้าช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยในเขตรับผิดชอบที่ใกล้เคียงกันยังมีความตกลงหรือร่วมมือ (กรมป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัย, 2556) ตลอดจนการเข้าใจที่ไม่ตรงกันในเรื่องของการเข้าช่วยเหลือ บางที การเข้าถึงผู้ประสบภัยค่อนข้างไว แต่กลับไปพร้อมกันหลายหน่วยงาน ทำให้เกิดการถกเถียง ได้แย้งบ่อยครั้ง กรณีเช่นนี้ยังคงเป็นปัญหาเรื้อรังต่อเนื่อง

กรมบัญชีกลาง ให้ความเห็นต่อบทบาทหัวหน้าองค์กรที่เป็นผู้รับผิดชอบยังมีความรู้ และตระหนักถึงบทบาทและหน้าที่ของตน แต่บริบทการปฏิบัติงานยังมีความเข้าใจที่ผิดพลาด

เรื่อง การดูแลผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานของตน ก็ต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมั่นคง เหล่านี้ล้วนทำให้เกิดผลประโยชน์แอบแฝงกับการกักขังมาอีกด้วย การแย่งเหตุประสพภัยเหล่านี้ก็ย่อมเกิดปัญหาขึ้นตามมา ผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงมิใช่เพียงผู้ปฏิบัติหน้าที่หรือเจ้าของหน่วยงาน แต่เป็นผู้ประสบเหตุ ประสพภัยหรือผู้ป่วย ผู้เสียชีวิต ทำให้ได้รับบริการที่ไม่สะดวกรวดเร็วเท่าที่ควร หน่วยงานบรรเทาสาธารณภัยของจังหวัดมหาสารคามเป็นหน่วยงานราชการที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ให้เรียบร้อย รอบคอบและรัดกุม มีขั้นตอนลำดับการ มีอุปกรณ์ที่ครบครันทันสมัยพร้อมต่อการเกิดเหตุการณ์ร้าย บางครั้งทำให้เกิดความล่าช้าในการมาถึงจุดเกิดเหตุ (กรมบัญชีกลาง, 2560) ในขณะเดียวกันหน่วยงานที่เป็นของเอกชนสามารถเข้าถึงได้ทันทั่วทั้งช่วยเหลือชีวิตและทรัพย์สินประชาชนได้เร็ว แต่ทว่าก็ยังขาดอุปกรณ์ ทุนทรัพย์และทรัพยากรที่เกี่ยวข้องหลายอย่างเพราะต้องรอผู้สนับสนุนหรือบริจาคมา จึงเห็นได้ว่าทั้งสองภาคบริการประชาชนนั้น ทำงานยังไม่สอดคล้องประสานกัน เนื่องด้วยระบบการบริหารที่แตกต่างกัน เป็นปัญหาต่อผู้ปฏิบัติงานและส่งผลกระทบสูญเสียได้มากกว่า ต่อประชาชนในเขตจังหวัด (ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 6 ขอนแก่น, 2562)

ดังนั้นการสร้างเครือข่ายในบริบทการเผชิญสาธารณภัยในจังหวัดมหาสารคาม จึงค่อนข้างที่จะมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยขับเคลื่อนงานด้านบรรเทาสาธารณภัยของจังหวัดมหาสารคามทั้งนี้ต้องเกิดการร่วมมือหรือสร้างเครือข่ายระหว่างกันของภาครัฐและภาคเอกชนในจังหวัดมหาสารคามที่จะช่วยทำให้งานด้านนี้ดำเนินไปด้วยความรวดเร็วและเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว การสร้างเครือข่ายในบริบทการเผชิญสาธารณภัยนั้นเป็นการร่วมมือทุกภาคส่วนรวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องเช่นผู้นำชุมชนชาวบ้านและผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ ซึ่งจะทำให้เกิดผลดี ผู้วิจัยได้เล็งเห็นปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของจังหวัดมหาสารคาม ที่ถือว่ามีความสำคัญเนื่องจากจังหวัดมหาสารคามมีประชากรแฝงที่เพิ่มมากขึ้น ผกผันกับจำนวนนิสิตนักศึกษาที่เข้ามาเรียน สาธารณภัยที่เกิดขึ้นก็มาจากประชากรเหล่านี้ เช่น อุบัติเหตุในช่วงรับพระราชทานปริญญาบัตรให้แต่ละปีที่มีความแตกต่างกันออกไปตามบริบทและยังขาดการซ้อมแผนเผชิญเหตุอันเนื่องมาจากขาดเครือข่ายการป้องกันที่ดี ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเพื่อนำไปสู่การสร้างเครือข่ายสังคมและวัฒนธรรมในบริบทการเผชิญสาธารณภัยในจังหวัดมหาสารคาม มุ่งหวังนำผลการวิจัยที่ได้ใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการบริหารงานของหน่วยงานให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในจังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยตลอดจนการสร้างเครือข่ายสังคมและวัฒนธรรมในบริบทการเผชิญสาธารณภัยในจังหวัด มีรายละเอียดในการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตในการวิจัย

1.1 ด้านวิธีวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาจากเอกสารและศึกษาในภาคสนาม ด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกและนำข้อมูลมาวิเคราะห์

1.2 ด้านพื้นที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพปัจจุบันและปัญหาเครือข่ายสังคมและวัฒนธรรมในบริบทการเผชิญสาธารณภัย ในจังหวัดมหาสารคาม ใช้พื้นที่ในจังหวัดมหาสารคาม โดยคัดเลือกจากหน่วยงานที่ประกอบกิจการเกี่ยวกับการช่วยเหลือและบรรเทาสาธารณภัยได้ทั้งสิ้น 5 หน่วยงาน ได้แก่

1.2.1 มูลนิธิมหาสารคามการกุศล (จีเสียงเกาะ)

1.2.2 หน่วยกู้ภัยอโศก กันทรวิชัย – พง์ไถ่เกาะ

1.2.3 สมาคมกู้ภัยเทพนิมิตมหาสารคาม

1.2.4 ชมรมกู้ภัยพระเจ้าศรีโสภณ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

1.2.5 หน่วยกู้ชีพนครินทร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.3.1 ประชากรที่ศึกษา หัวหน้างานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เทศบาลเมืองระดับจังหวัด จำนวน 1 คน หัวหน้างานป้องกันอำเภอ จำนวน 1 คน รวมทั้งสิ้น 2 คน

1.3.2 กลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดหน่วยงานของราชการและหน่วยงานที่ดำเนินกิจการเกี่ยวกับการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย รวมทั้งสิ้น 20 คน ประกอบด้วย

1) เจ้าหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวน 2 คน

2) ผู้ประกอบการมูลนิธิซึ่งได้รับรองคุณภาพ จำนวน 5 คน

3) ปลัดอำเภองานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำนวน

13 คน

1.3.3 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informant) รวมทั้งสิ้น 170 คน เป็นบุคคลทั่วไปที่มาติดต่อใช้บริการ จำนวน 170 คน ด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเป็นผู้ที่เคยได้รับการช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการและหน่วยงานด้านบรรเทาสาธารณภัยเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาที่พบในระหว่างได้รับการช่วยเหลือ

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในบริบทสังคมวัฒนธรรมในจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องมือวิจัยโดยการทบทวนเอกสารจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาทำการตรวจสอบความถูกต้องและเหมาะสม ได้แก่

2.1 แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป เพื่อให้ได้ข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) และแบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structured Interview) แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interviews)

ตอนที่ 1 ด้านข้อมูลส่วนตัว เกี่ยวกับเพศ สถานภาพ วุฒิการศึกษา อาชีพหลัก รายได้ต่อเดือน เป็นต้น

ตอนที่ 2 เป็นคำถามหลักเกี่ยวกับการขอรับบริการ

ตอนที่ 3 เป็นคำถามหลักเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยและความร่วมมือเพื่อก่อให้เกิดเครือข่ายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

2.2 แบบสังเกต (Observation) โดยเริ่มการสังเกตสภาพทั่วไปของชุมชนและสังเกตมีทั้งแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบไม่มีส่วนร่วม (Non - Participant Observation) ใช้กับผู้ปฏิบัติงานด้านการเผชิญสาธารณภัย

2.3 การสนทนากลุ่ม (Focused Group Guideline) โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มผู้ปฏิบัติจาก โดยตั้งกรอบแนวคิดและรูปแบบ การสนทนา เพื่อแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เครือข่ายการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การพัฒนากระบวนการ ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงาน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยกำหนดการรวบรวมข้อมูลภาคสนามโดยการสังเกต สัมภาษณ์ และสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ในการวิจัย โดยสังเกต สัมภาษณ์ และบันทึกข้อมูล โดยผู้วิจัยจะดำเนินการจัดกระทำข้อมูล ตามแนวความคิดของผู้ให้ข้อมูลสำคัญในแต่ละกลุ่ม

4. การจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจากการบันทึกรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม โดยจำแนกข้อมูลแยกออกประเด็นตามความมุ่งหมายของ การวิจัยที่ตั้งไว้ และตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งว่าข้อมูลที่ได้มีความครบถ้วนเพียงพอเหมาะสมพร้อมแก่การนำไปวิเคราะห์ สรุปผลแล้วหรือไม่ หากมีข้อมูลส่วนใดที่ยังไม่สมบูรณ์ผู้วิจัยก็จะทำการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการสรุปตีความโดยใช้เทคนิคดำเนินการตรวจสอบแบบสามเส้า(Methodological triangulation) และ นำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์(Descriptive Analysis) (สุภางค์ จันทวานิช, 2542)

ผลการวิจัย

1. แนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในบริบทสังคมวัฒนธรรมในจังหวัดมหาสารคาม การทำงานบรรเทาสาธารณภัยในจังหวัดมหาสารคามนั้นผู้วิจัยเสนอแนวทางจากการวิจัยได้ดังนี้

1.1 สร้างเครือข่ายความร่วมมือของทั้งภาครัฐและเอกชน

เพื่อให้เข้าถึงการช่วยเหลือในส่วนของผู้ประสบภัยได้ทันทั่วถึง อันจะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อภาคประชาชนน้อยที่สุด เครือข่ายสังคมและวัฒนธรรมในบริบทการเผชิญสาธารณภัยและการป้องกันภัยในจังหวัดมหาสารคามคือ การเชื่อมโยงของกลุ่มของกุ๊ภักย์ของภาครัฐและเอกชนที่สมัครใจจะแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่าย ด้วยความเป็นอิสระเท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิเชื่อถือเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ประเด็นสำคัญของนิยามข้างต้น คือความสัมพันธ์ต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันและการเป็นสมาชิกต้องไม่ผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กร การเชื่อมโยงในลักษณะของเครือข่าย จะต้องพัฒนาไปสู่ระดับของการลงมือทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกันด้วย ดังนั้น เครือข่ายต้องมีการจัดระบบให้กลุ่มบุคคลหรือองค์กรที่เป็นสมาชิกดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน ซึ่งอาจเป็นกิจกรรมเฉพาะกิจตามความจำเป็น เมื่อภารกิจบรรลุเป้าหมายแล้ว เครือข่ายก็อาจยุบสลายไป แต่ถ้ามีความจำเป็นหรือมีการกิจใหม่อาจกลับมารวมตัวกันได้ใหม่ หรือจะเป็นเครือข่ายที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องระยะยาวก็ได้ การสร้างเครือข่าย ของงานบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดมหาสารคาม การทำให้มีการติดต่อสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารและการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวก ให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อน ที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบติดต่อด้วยการเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่นการส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อ แต่จะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันด้วย

1.2 ต้องมีความยั่งยืนของเครือข่าย

เครือข่ายสังคมและวัฒนธรรมในบริบทการเผชิญสาธารณภัยและการป้องกันภัยในจังหวัดมหาสารคาม จะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อได้มีการจัดกิจกรรมที่ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

จนกระทั่งกิจกรรมดังกล่าวกลายเป็นแบบแผน (pattern) เช่น แผนเผชิญเหตุ ของการกระทำที่สมาชิกของเครือข่ายยอมรับโดยทั่วกัน ด้วยเหตุนี้ การที่จะรักษาเครือข่ายไว้ได้ต้องมีการกำหนดโครงสร้างและตารางกิจกรรมไว้ให้ชัดเจน ทั้งในแง่ของเวลา ความถี่ และต้องเป็นกิจกรรมที่น่าสนใจเพียงพอที่จะดึงดูดสมาชิกให้เข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าว ไม่จำเป็นต้องเป็นกิจกรรมเดียวที่ใช้สำหรับสมาชิกทุกคน สรรวจดูความต้องการเฉพาะของสมาชิกในระดับย่อยลงไปในแต่ละคนและแต่ละกลุ่ม กล่าวคือควรจะมีกิจกรรมย่อยที่หลากหลายเพียงพอที่จะตอบสนองความสนใจของสมาชิกกลุ่มย่อยในเครือข่ายด้วย โดยที่กิจกรรมเหล่านี้ก็ต้องอยู่ในทิศทางที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายของเครือข่าย กิจกรรมเหล่านี้อาจจัดในรูปแบบที่เป็นทางการ เช่น การวางแผนงานร่วมกัน การพบปะเพื่อประเมินผลร่วมกันประจำทุกเดือน หรือจัดในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ เช่น จัดกีฬาสนทนาการระหว่างสมาชิก จัดงานประเพณีท้องถิ่นร่วมกัน เป็นต้น ในกรณีที่เครือข่ายครอบคลุมพื้นที่ที่กว้างขวางมาก กิจกรรมไม่ควรรวมศูนย์อยู่เฉพาะส่วนกลาง ควรกระจายจุดพบปะสังสรรค์หมุนเวียนกันไปเพื่อให้สมาชิกเข้าร่วมได้โดยสะดวก

1.3 การรักษาสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกเครือข่าย

สมาชิกในเครือข่ายต้องสร้างความสัมพันธ์หรือสัมพันธภาพที่ดีเป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งในการรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืนต่อไป ความสัมพันธ์ที่ดีเป็นเสมือนน้ำมันที่คอยหล่อลื่นการทำงานร่วมกันให้ดำเนินไปอย่างราบรื่น เมื่อใดที่สมาชิกของเครือข่ายเกิดความรู้สึกบาดหมาง ไม่เข้าใจกัน หรือเกิดความขัดแย้งระหว่างกันโดยหาข้อตกลงไม่ได้ สัมพันธภาพระหว่างสมาชิกก็จะเริ่มแตกร้า ซึ่งหากไม่มีการแก้ไขอย่างทันท่วงที ก็จะนำไปสู่ความเสื่อมถอยและความสิ้นสุดลงของเครือข่ายได้ ดังนั้น ควรมีการจัดกิจกรรมที่มีจุดประสงค์เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยเฉพาะ และควรจัดอย่างสม่ำเสมอไม่ใช่จัดในช่วงที่มีปัญหาเกิดขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ควรมีมาตรการป้องกันปัญหาก่อนที่จะเกิดความขัดแย้งระหว่างกัน เช่น ในการจัดโครงสร้างองค์กรควรแบ่งอำนาจหน้าที่ให้ชัดเจน และไม่เข้าซ้อนการกำหนดเป้าหมายการทำงานที่สมาชิกยอมรับร่วมกันการจัดสรรทรัพยากรอย่างเพียงพอ การกำหนดผู้นำที่เหมาะสม การกำหนดกติกาอันเป็นที่ยอมรับร่วมกัน เป็นต้น

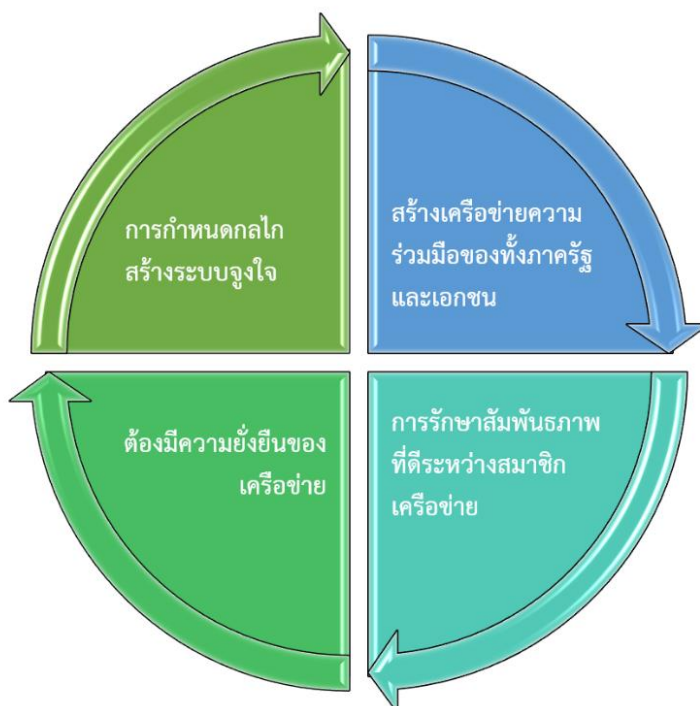
1.4 การกำหนดกลไกสร้างระบบจิตใจ

สมาชิกจะยังเข้าร่วมกิจกรรมของเครือข่ายตราบเท่าที่ยังมีสิ่งจูงใจเพียงพอที่จะดึงดูดให้เข้าไปมีส่วนร่วม ดังนั้น จึงจำเป็นต้องกำหนดกลไกบางประการที่จะช่วยจูงใจให้สมาชิกเกิดความสนใจอยากเข้ามีส่วนร่วม ซึ่งตามทฤษฎีแรงจูงใจแล้ว ปัจเจกต่างก็มีสิ่งจูงใจที่ต่างกัน ดังนั้นควรทำการวิเคราะห์เพื่อบ่งชี้ถึงแรงจูงใจที่แตกต่างหลากหลายในแต่ละบุคคล แล้วทำการจัดกลุ่มของสิ่งจูงใจที่ใกล้เคียงกันออกเป็นกลุ่ม ๆ อาทิ ค่าตอบแทน เกียรติยศ ชื่อเสียง การยอมรับ อันจะนำไปสู่มาตรการในการสร้างแรงจูงใจสำหรับบุคคลในแต่ละกลุ่มอย่างเฉพาะเจาะจง ถ้าจำเป็นจะต้องให้ค่าตอบแทนเพื่อเป็นสิ่งจูงใจ ควรเป็นการแลกเปลี่ยนกับผลงาน

มากกว่าการให้ผลตอบแทนในลักษณะเหมาะสม กล่าวคือผู้ที่รับค่าตอบแทนต้องสร้างผลงานเพื่อเป็น การแลกเปลี่ยน โดยผลงานที่ได้ต้องสนับสนุนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการพัฒนา เครือข่ายและควรมีการทำสัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรให้ชัดเจน เพื่อสร้างทักษะผูกพันระหว่าง ผู้รับทุนและผู้ให้ทุน การให้ค่าตอบแทนก็ไม่ควรให้ทั้งหมดในงวดเดียว ทั้งนี้เพื่อให้มีการปรับลด ค่าตอบแทนได้หากผู้รับทุนไม่ดำเนินการตามสัญญา

อาจกล่าวได้ว่า หน่วยงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยเป็นหัวหอกของการเผชิญ กับภัยพิบัติ ต่าง ๆ เพื่อเข้าช่วยเหลือประชาชน โดยได้รับความร่วมมือทั้งจากประชาชน ภาคเอกชน และการประสานงานจากภาครัฐเพื่อให้การป้องกันและช่วยเหลือเป็นไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าหน่วยงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของจังหวัดมหาสารคามจะมีบทบาทสำคัญในทุก ๆ กรณีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานสาธารณภัยต่าง ๆ ทั้งงานป้องกันและงานบรรเทาสาธารณภัยถ้าเกิดการร่วมมือที่ดีของเครือข่ายที่ประกอบกิจการที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนในเรื่องของภัยพิบัติต่าง ๆ ก็จะเป็นแนวทางที่สร้างความยั่งยืนให้กับองค์กรเกิดแรงจูงใจที่ดีในการปฏิบัติงานช่วยเหลือสังคมเพื่อยืนหยัดอยู่ข้างประชาชนชาว จังหวัดมหาสารคามทุกคนตลอดไป

ภาพที่ 1 โมเดลแนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในบริบทสังคมวัฒนธรรม
ในจังหวัดมหาสารคาม

อภิปรายผล

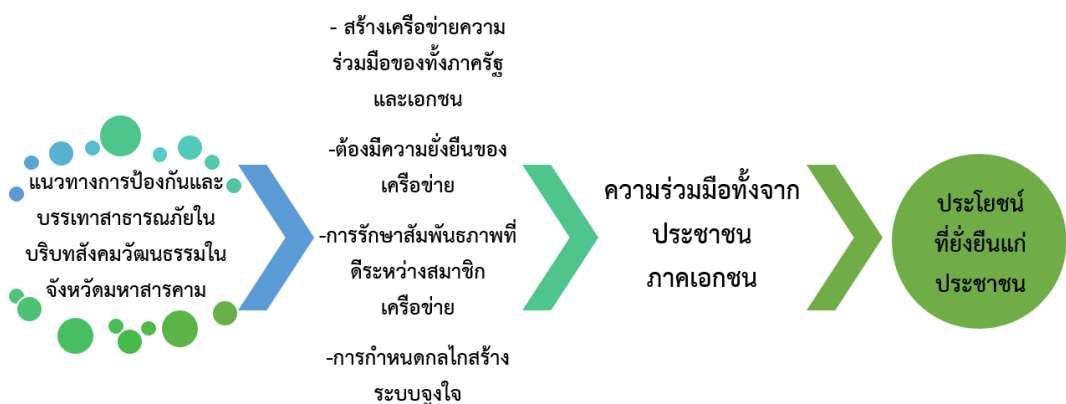
บทความนี้สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในแนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในบริบทสังคมวัฒนธรรมในจังหวัดมหาสารคาม โดยเริ่มจากการสร้างเครือข่ายของผู้ประกอบกิจการเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนที่เกิดภัยพิบัติในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิภาพนำมาซึ่งความเสียหายในด้านชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนน้อยที่สุด จากเหตุการณ์ระดับโลกที่เกิดขึ้นที่มีเด็กไทยเข้าไปติดในถ้ำหลวงเกิดเครือข่ายการช่วยเหลือจากทั่วโลกที่มีวิทยากรในการช่วยเหลือต่างหลั่งไหลเข้าช่วยให้สามารถออกมาได้อย่างปลอดภัย สอดคล้องกับแนวคิดของ อังศุมาลิน อังศุสิงห์ ที่ข้อเสนอตัวแบบการบริหารแบบเครือข่ายในการจัดการภาวะฉุกเฉินอุทกภัยที่เหมาะสมมี 5 ประการคือ 1) การปรับโครงสร้างองค์กรปฏิบัติให้มีลักษณะที่เป็น "ศูนย์ปฏิบัติการฉุกเฉิน" ในทุกระดับโดยเรียกว่า "ศูนย์บัญชาการเหตุการณ์" 2) จัดระบบการสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉิน (สปจ.) ในระดับจังหวัด โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ และภาคประชาสังคม รวมทั้งความยืดหยุ่นของโครงสร้างที่สอดคล้องตามแต่ละเหตุการณ์ 3) กำหนดยุทธศาสตร์ด้วยกระบวนการตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนด้วยการร่วมคิด วางแผน จัดทำ และใช้แผน ตลอดจนระเบียบวิธีปฏิบัติการเพื่อขึ้นน้ำและขับเคลื่อนการทำงานร่วมกัน และให้ความสำคัญกับการฝึกซ้อม ขณะที่ระยะเกิดภัยให้กำหนดกลยุทธ์ และยุทธวิธีในการตอบโต้กับเหตุการณ์ด้วยกระบวนการตัดสินใจอย่างมีส่วนร่วม 4) นำระบบข้อมูลข่าวสารร่วมมาใช้ รวมทั้งส่งเสริมการนำเทคโนโลยีสารสนเทศ มาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงาน นอกจากนี้ยังให้จัดทำการสำรองทรัพยากรที่จำเป็น และให้มีการจัดทำการประเมินความเสียหายและวิเคราะห์ความต้องการ รวมทั้งจัดทำระเบียบวิธีปฏิบัติงานเพื่อเป็นกรอบแนวทางการทำงานร่วมกัน และกำหนดยุทธศาสตร์ 1:20 เป็นตัวชี้วัดเชิงยุทธศาสตร์ในเชิงพื้นที่เพื่อเป็นตัวชี้วัดการบูรณาการผลการดำเนินการ 5) พัฒนาผู้บริหารเครือข่าย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติการร่วมโดยจัดทำและฝึกซ้อมแผนป้องกันและบรรเทาอุทกภัย และแผนบริหารความต่อเนื่องของแต่ละหน่วยงาน รวมทั้งพัฒนาหลักสูตรการบริหารภาวะฉุกเฉินร่วมระหว่างภาครัฐและภาคส่วนต่าง ๆ ในจังหวัด เมื่อเกิดการร่วมมือและจัดตั้งเครือข่ายจะมีเวทีในการพูดคุยกันของผู้ปฏิบัติงานเพิ่มมากขึ้นสามารถนำความรู้หรือปัญหาที่ได้รับมาปรึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ทำให้ผู้ปฏิบัติงานที่เป็นสมาชิกในเครือข่ายมีความภาคภูมิใจในตนเองที่มีส่วนในการถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกท่านอื่น ๆ (อังศุมาลิน อังศุสิงห์, 2558) สอดคล้องกับ สาริต วงศ์จันทร์และคณะ ที่ว่าการมีส่วนร่วมด้านวางแผนในส่วนของสมาชิกของอาสาสมัครกู้ภัยเอกชนในเขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา มีการกำหนดแผนงาน กิจกรรมการดำเนินงานกู้ภัยในพื้นที่จะเป็นงานของผู้รับผิดชอบ ได้แก่ หัวหน้าหน่วย คณะกรรมการของหน่วย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงานของหัวหน้าหน่วยแต่ละหน่วยกู้ภัย ทางสมาชิกอาสาสมัครกู้ภัยส่วนใหญ่มีส่วนร่วมด้านการวางแผนการใช้วัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินงานสมาชิกของหน่วยกู้ภัยเองได้รับการ

ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติงานจริงอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้วิเคราะห้แนวทางแก้ปัญหาเฉพาะหน้าขณะเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดที่จะเกิดขึ้น อย่างที่กล่าวมาในช่วงต้นที่ว่าเมื่อสมาชิกเกิดความภาคภูมิใจในการถ่ายทอดเรื่องราวก็จะทำให้การทำงานในองค์กรเกิดผลดี เพราะอำนาจไม่ได้ผูกขาดอยู่ที่หัวหน้าอย่างเดียว (สาธิต วงศ์จันทร์และคณะ, 2562) เป็นไปตามทัศนะของ คณิงนิจ อนุโรจน์ ที่ว่ายิ่งให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใดโอกาสความสำเร็จก็จะสูงขึ้นตามไปด้วย แต่เป็นไปได้ที่องค์กรขนาดใหญ่จะนำบุคลากรทั้งหมดเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาองค์กร แต่การนำผู้บริหารระดับกลางเข้ามามีส่วนร่วมไม่ใช่เรื่องยาก (คนกลุ่มนี้จะเป็นตัวแทนของเราไปสร้างการมีส่วนร่วมในระดับปฏิบัติการต่อไป) การสร้างความตระหนักต้องเริ่มจากการให้ข้อมูลที่เป็นจริงขององค์กร (นำเขาเข้ามาร่วม SWOT องค์กร) ทุกคนต้องร่วมรับรู้ปัญหาขององค์กรทุกคนร่วมกันวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและหาแนวทางแก้ไขร่วมกันร่วมสร้างแผนยุทธศาสตร์ (strategic partner) ร่วมกันหาว่าตัวชี้วัดสู่ความสำเร็จร่วมกัน (Key Performance Indicator - KPI) เราจะทำอะไรและติดตามประเมินอย่างไร การมีส่วนร่วมเป็นการนำเขาเข้ามาเพื่อเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรสร้างความรู้สึกรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร และร่วมกันที่จะนำพาองค์กรสู่เป้าหมายร่วมกัน นั่นคือต้องรวมใจคนขององค์กรให้เป็นหนึ่งเดียวให้ได้ (engagement) การมีส่วนร่วมจึงเป็นเองที่มีความสำคัญยิ่ง (คณิงนิจ อนุโรจน์, 2548)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยจึงอาจกล่าวได้ว่าแนวทางการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในบริบทสังคมวัฒนธรรมในจังหวัดมหาสารคามนั้น ต้องอาศัยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือของทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เข้าถึงการช่วยเหลือในส่วนของผู้ประสบภัยได้ทันทั่วทั้งพื้นที่อันจะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อภาคประชาชนน้อยที่สุด

ข้อเสนอแนะ 1) ผลการศึกษาจะเป็นแนวทางและสร้างความตระหนักให้แก่ สำนักงานป้องกันและบรรเทา สาธารณภัยในฐานะที่เป็นหน่วยงานกลางในการกำหนดแนวทางและเป็น

ตัวกลางเชื่อมความสำคัญในเกิดเครือข่ายที่มีประสิทธิภาพในการจัดการภาวะฉุกเฉิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ และภาคประชาสังคม 2

) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการปฏิบัติงานของอาสาสมัครกู้ภัยสมาคมสงเคราะห์การกุศล จังหวัดมหาสารคาม ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม 3) ควรมีพระราชบัญญัติเพิ่มเติมที่ดูแลคุ้มครองรวมถึงสวัสดิการของอาสาสมัครบรรเทาสาธารณภัย

เอกสารอ้างอิง

กรมบัญชีกลาง. (2560). มาตรฐานการตรวจสอบภายในและจริยธรรมการปฏิบัติงานตรวจสอบภายในของส่วนราชการ. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการคลัง.

กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2550). พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 และอนุบัญญัติ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.

_____. (2556). การลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.

_____. (2558). แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ พ.ศ. 2558. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.

คณินิจ อนุโรจน์. (2548). การสร้างความตระหนักรู้ในองค์กร. เรียกใช้เมื่อ 25 กุมภาพันธ์ 2564 จาก <http://www.resarchers.in.th.blog/hrdresearch/1276>

นิวัฒน์ สีลาโท. (2558). ศักยภาพอาสาสมัครกู้ภัยจังหวัดขอนแก่น ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. วารสารสหวิทยาการวิจัย : ฉบับบัณฑิตศึกษา, 4(2), 85-92.

ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขต 6 ขอนแก่น. (2562). แผนสนับสนุนการปฏิบัติงานในภาวะฉุกเฉินกลุ่มจังหวัด พ.ศ. 2558 ฉบับปรับปรุง ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2563. (จังหวัดขอนแก่น จังหวัดร้อยเอ็ดจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์). ขอนแก่น: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.

สาธิต วงศ์จันทร์และคณะ. (2562). การมีส่วนร่วมของอาสาสมัครกู้ภัยเอกชนในเขตอำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 20(1), 27-30.

สุภางค์ จันทวานิช. (2542). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อังศุมาลิน อังศุสิงห์. (2558). การบริหารแบบเครือข่ายในการจัดการภาวะฉุกเฉินอุทกพิบัติภัย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนาสังคมและการจัดการสิ่งแวดล้อม. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

การใช้กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ สำหรับนักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อน*

USAGE OF CREATIVE ART PROCESS IN CAREER PREPARATION FOR A STUDENT WITH LOW VISION AND MULTIPLE DISABILITIES

ภรณ์รัชต์ บุญมาก

Pornrat Boonmak

รัชนิกร ทองสุคติ

Ratchaneekorn Tongsookdee

พิกุล เลียวสิริพงศ์

Pikul Leosiripong

สร้อยสุตา วิทยาการ

Soisuda Vittayakorn

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand

E-mail: pook_18boonmak@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การใช้กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ สำหรับนักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อน สังกัดโรงเรียนเฉพาะความพิการ จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงแบบผสม ศึกษาแบบรายกรณี 1 คน คัดเลือกแบบเจาะจง คือ 1) เป็นนักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อน โรงเรียนเฉพาะความพิการ 2) อยู่กลุ่มฝึกอาชีพสำหรับนักเรียนที่มีความพิการซ้อน 3) มีความถนัด ความสนใจงานศิลปะ 4) อายุมากกว่า 15 ปี ได้กรณีศึกษา เพศหญิงวัย 20 ปี จดทะเบียนคนพิการ ประเภทความพิการ 1.2.5 (ตาเลือนราง สื่อความหมาย หูหนวก) มองเห็นโดยใช้แว่นตา ใช้ภาษามือในการสื่อสาร ชอบวาดภาพ สื่อสารให้ผู้อื่นทราบ เครื่องมือที่ใช้ 1) แผนการสอนเฉพาะบุคคล 3 แผน 2) แบบประเมินการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ 3) แบบประเมินผลงานภาพพิมพ์บนกระดาษ ผ้า ผู้วิจัยดำเนินแผนละ 6 ครั้ง รวม 18 ครั้ง วิเคราะห์ข้อมูลในค่าฐานนิยม ระดับคุณภาพและเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) การใช้กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ 1.1) ด้านความรู้ความเข้าใจ 1.2) ด้านทักษะการทำงาน 1.3) ด้านความภาคภูมิใจในผลงาน ค่าฐานนิยมระดับ 3 ระดับคุณภาพ ดี 2) ผลงานตามกระบวนการ

* Received 8 September 2022; Revised 21 September 2022; Accepted 24 September 2022

สร้างสรรค์ศิลปะภาพพิมพ์บนกระดาษ 2.1) ความคิดสร้างสรรค์ของผลงาน 2.2) ผลงานตามหลักองค์ประกอบศิลป์ 2.3) ความสะอาดประณีตของผลงาน 2.4) ความตั้งใจในการปฏิบัติงาน
ค่านิยมระดับ 2 ระดับคุณภาพ พอใช้ กรณีศึกษาสามารถสร้างผลงานได้อย่างถูกต้อง ตามหลักองค์ประกอบศิลป์ เมื่อพิจารณาถึงความคิดสร้างสรรค์ของกรณีศึกษา พบว่าปฏิบัติเองโดยใช้ความจำผลงาน เหมือนชิ้นงานตัวอย่างที่เคยทำ ไม่มีการปรับเปลี่ยน แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ แปลกใหม่เด่นชัดขึ้น

คำสำคัญ: กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ, การเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ, นักเรียนสายตาเลือนราง, พิการซ้อน

Abstract

The objective of this research article were to examine the usage of creative art process in career preparation for students with low vision and multiple disabilities (MD) in School for Disabilities, Chiang Mai Province. This research was the mixed methods research. A case study was chosen using Purposive Sampling with four conditions: 1) Being a student with low vision and MD studying at the School for Disabilities, 2) Being participated in vocational programmed group of MD students, 3) Being capable of and interested in art works and 4) Over 15 years old. Based on these conditions, the selected case study is a 20 yrs. female student with an ID card for persons with disabilities type 1.2.5 (low vision, hearing impairment, and deaf). The case study can see with the aid of eye glasses and communicate through sign language. Research tools applied were 1) Three individual implementation plans (IIPs), 2) An evaluation form assessing career preparation and 3) An evaluation form assessing printing artwork on a canvas bag. The IIPs were taught six times each, (18 times totally). Data were analyzed in terms of mode, quality levels, and descriptive analysis. The results revealed that 1) The career preparation in terms of 1.1) insight, 1.2) working skills, and 1.3) pride of the artwork, indicated that the mode is at level 3 implying good quality. 2) The piece of artwork on a canvas bag produced by the art - making process showed that 2.1) creativity, 2.2) artwork based on composition principle, 2.3) neatness, and 2.4) attention on the active, indicated that the mode is at level 2 implying average quality. The case study created the artwork correctly according to composition principle. However, the case study

was self - practiced from last time product memory. There were no modifications or additions that expressed more clearly about exotic creativity.

Keywords: Creative Art Process, Career Preparation, Student with Low Vision, Multiple Disabilities

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้อัญเชิญพระบรมราโชบาย ด้านการศึกษา พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว พระมหากษัตริย์ไทยรัชกาลที่ 10 เมื่อวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2560 ทรงมีพระบรมราโชบายด้านการศึกษา ในการสร้างพื้นฐานให้แก่ผู้เรียน 4 ด้าน คือ 1) มีทัศนคติ ที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง 2) มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง - มีคุณธรรม 3) มีงานทำ - มีอาชีพ และ 4) เป็นพลเมืองที่ดี เรื่อง มีงานทำ - มีอาชีพ ประกอบกับ แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2560 - 2579 ในยุทธศาสตร์ที่ 3 ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย และการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ มีวัตถุประสงค์หนึ่ง คือ เพื่อให้คนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนา และเสริมสร้างศักยภาพ ที่เหมาะสมกับแต่ละช่วงวัย โดยนักเรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพทั้งความรู้ทักษะอาชีพ ทักษะชีวิต และสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) สอดคล้องกับแนวทางการจัดการ การศึกษาของประเทศ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 อันเป็นกฎหมายหลักในการบริหาร และการจัดการ การศึกษา โดยมีแนวทางในการจัดการศึกษา ตามมาตรา 22 กำหนดว่า “การจัดการศึกษาต้อง ยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ โดยถือว่าผู้เรียนมี ความสำคัญที่สุด” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542) รวมถึงพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาลูก และเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ฉบับที่ 2 โดยให้การสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษา เพื่อ พัฒนาลูกพิการ เด็กที่มีข้อจำกัดทางการเรียนรู้ และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้สามารถ พึ่งตนเองได้ ให้มีคุณธรรม และมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตได้ อย่างเป็นอิสระ (กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2560)

จากความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า สถานศึกษาควรจัดหลักสูตร และการเรียน การสอน เพื่อวางพื้นฐานความรู้ และทักษะทางอาชีพเฉพาะทาง ตามศักยภาพ และความ เหมาะสมของนักเรียน เพื่อให้ให้นักเรียนได้เตรียมตัวเข้าสู่การประกอบอาชีพ (Career Preparation) หรือศึกษาต่อในสาขาอาชีพที่นักเรียนถนัด

โดยผู้วิจัยเองปฏิบัติหน้าที่การสอนและรับผิดชอบสอนวิชาศิลปะ โรงเรียนเฉพาะความ พิกาล มีความสนใจต่อการใช้กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่ อาชีพสำหรับนักเรียนสายตา เลื่อนรางพิการซ้อน โดยมีความเชื่อว่านักเรียนพิการซ้อนสามารถ

พัฒนาได้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกนักเรียน สายตาเลือนรางพิการซ้อน แบบเจาะจงเป็นกรณีศึกษา คือ เพศหญิง อายุ 20 ปี มีการจดทะเบียนคนพิการ ประเภทความพิการที่ระบุในบัตรประจำตัวคนพิการคือ 1.2.5 ตาเลือนราง สื่อความหมาย หูหนวก กรณีศึกษา มีความสามารถพิเศษ ชอบวาดภาพ สื่อสารด้วยภาพวาด จากประสบการณ์ที่ตนเองชอบ สื่อสารให้ผู้อื่นได้ มีความสนใจให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานศิลปะพื้นฐาน เช่น กิจกรรมภาพพิมพ์ลายนิ้วมือ กิจกรรมการวาดภาพ ตามจินตนาการ กิจกรรมการปั้นแป้ง นอกจากนี้ผู้วิจัยมีโอกาสนำกรณีศึกษาไปหาประสบการณ์การสำรวจอาชีพ (Career Exploration) ผลงานศิลปะตามงานหรือสถานที่ต่าง ๆ เช่น ถนนคนเดินวันอาทิตย์ นิทรรศการหอศิลป์และวัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่ ทักษะศึกษาตามกิจกรรมโรงเรียน กรณีศึกษาให้ความสนใจ ในผลงานศิลปะที่ใช้การสร้างสรรคจากกระบวนการศิลปะ โดยแสดงพฤติกรรมการขึ้นนิ้ว แสดงออกทางท่าทางขึ้นชม ยกนิ้วหัวแม่มือแสดงออกว่าเยี่ยม ซึ่งสะท้อนถึงความสนใจของกรณีศึกษา สำหรับการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ (Career Preparation) (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2561) ทางโรงเรียนเฉพาะความพิการ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมแนะแนวเกี่ยวกับอาชีพที่หลากหลาย เช่น การการเลี้ยงไก่ การทำไข่เค็ม การนวดเพื่อสุขภาพ การทำไข่เค็ม ร้อยลูกปัด พวงกุญแจ ยาต้มสมุนไพร พรหมเช็ดเท้า การแกะกระเทียม และอาชีพการนวด เป็นต้น (โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์, 2549) ผู้วิจัยสนใจต่อการส่งเสริมและพัฒนาความถนัดและความสนใจ ด้านศิลปะของกรณีศึกษา และเปิดโอกาสพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบ ให้กรณีศึกษารู้จักตนเอง ค้นพบตนเอง สามารถตัดสินใจเข้าสู่อาชีพ มีรายได้ เลี้ยงดูตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า เป็นที่ยอมรับของสังคมได้อย่างมีความสุข

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการใช้กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ สำหรับนักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงแบบผสม (Mixed Methods Research) มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาในการวิจัย ดังนี้

1.1.1 กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ

1.1.2 องค์ประกอบศิลป์

1.1.3 ความหมายของศิลปะภาพพิมพ์ - กระบวนการสร้างงานศิลปะ

ภาพพิมพ์

1.1.4 คำจำกัดความของคนสายตาเลือนราง

1.1.5 การเรียนการสอนที่เป็นระบบสำหรับผู้เรียนพิการซ้อน

1.1.6 แนวทางการเสริมทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพ

ให้กับนักเรียน และกรอบแนวคิดในการสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพ

1.1.7 การเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ

1.2 ด้านพื้นที่ในการวิจัย คือ โรงเรียนเฉพาะความพิการ

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มนักเรียน คัดเลือกแบบเจาะจง มีเงื่อนไข ดังนี้ คือ 1) เป็นกลุ่มนักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อน โรงเรียนเฉพาะความพิการ 2) อยู่ในกลุ่มนักเรียนฝึกอาชีพสำหรับนักเรียนที่มีความพิการซ้อน และไม่สามารถศึกษาในสายสามัญได้ 3) มีความถนัด ความสนใจ และความสามารถพิเศษในงานศิลปะ 4) อายุมากกว่า 15 ปี และใกล้จะจบการศึกษาของโรงเรียน ได้กรณีศึกษา เพศหญิง วัย 20 ปี มีการจดทะเบียนคนพิการประเภทความพิการที่ระบุในบัตรประจำตัวคนพิการ คือ 1.2.5 (ตาเลือนราง สื่อความหมาย หูหนวก) มีสายตาเลือนรางสามารถมองเห็น โดยใช้แว่นตาช่วย ใช้ภาษามือ ในการสื่อสาร มีความสามารถพิเศษ ชอบวาดภาพ จากประสบการณ์ที่ตนเองชอบ สื่อสารด้วยภาพวาดให้ผู้อื่นได้ทราบถึงความต้องการได้ ได้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 1 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

3.1.1 แผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation

Plan: IIP)

3.1.2 แบบประเมิน การเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ สำหรับนักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อน

3.1.3 แบบประเมิน ผลงานตามกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ภาพพิมพ์บนกระดาษ

3.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ ได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 แผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation

Plan: IIP) แผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan: IIP) มีจำนวนทั้งหมด 3 แผนการเรียนการสอน แผนที่ 1 เรื่อง รู้จักฉันใหม่ มี 2 กิจกรรม 1) ความรู้พื้นฐาน เรื่อง ความหมายภาพพิมพ์ 2) เรื่อง ลักษณะของแม่พิมพ์และรูปแบบการพิมพ์ แผนที่ 2 เรื่อง หน้าที่ของฉัน มี 1 กิจกรรม 1) เรื่องวัสดุ - อุปกรณ์ แผนที่ 3 เรื่อง ฉันคือใคร มีอะไรมากกว่าดอกไม้ มี 2 กิจกรรม 1) เรื่อง เทคนิคการสร้างสรรค์ 2) เรื่อง ขั้นตอนการปฏิบัติงาน

3.2.2 การสร้างแบบประเมิน การเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ สำหรับนักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อน แบบประเมินได้ศึกษาจากแนวทางการเสริมทักษะ

และสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพให้กับนักเรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2561) จากกรอบแนวคิด การเตรียมตัวสู่อาชีพ (Career Preparation) คือ ความพร้อมในการเข้าสู่อาชีพรวมถึงการทบทวนตนเองทางด้านอาชีพ เพื่อนำไปสู่การเลือกอาชีพที่เหมาะสมกับความถนัด ความสนใจและบุคลิกภาพของตน

3.2.3 การสร้างแบบประเมิน ผลงานตามกระบวนการสร้างสรรค์ ศิลปะ ภาพพิมพ์บนกระเปาะผ้า แบบประเมิน ผลงานตามกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ภาพพิมพ์บนกระเปาะผ้า ได้ศึกษาจากแนวคิดทฤษฎี เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากความหมายของกระบวนการสร้างสรรค์ (ชลุด นิมเสมอ, 2531); (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2548)

3.3 วิธีการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.1 ผู้วิจัยนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence: IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ถ้าได้ค่าดัชนีความสอดคล้องสูงกว่า 0.5 ถือว่าอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ ถ้าต่ำกว่านั้นจะต้องปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ (อนวัติ คุณแก้ว, 2562) ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้วิจัย 3 เครื่องมือ ดังนี้ 1) แผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan: IIP) 2) ผู้วิจัยปรับแผนการเรียนการสอนเฉพาะบุคคล จำนวนทั้งหมด 3 แผนการเรียนการสอนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน และร่วมพิจารณากับอาจารย์ที่ปรึกษา และ 3) ผู้วิจัยนำแผนการเรียนการสอนเฉพาะบุคคล จำนวนทั้งหมด 3 แผนการเรียนการสอนไปใช้ในการวิจัยในครั้งนี้

3.3.2 แบบประเมิน การเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ สำหรับนักเรียนสายตาเลือนรางพิจารณาหาค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.94 อยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ ซึ่งได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน

3.3.3 แบบประเมิน ผลงานตามกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ภาพพิมพ์บนกระเปาะผ้ามีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 0.88 อยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ ซึ่งได้รับข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน

3.4 การหาค่าความเที่ยงตรงระหว่างผู้สังเกต (Interobserver Reliability: IOR)

ในการวิจัยครั้งนี้มีการหาค่าความเที่ยงตรงหรือความเชื่อมั่นระหว่างผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยถึงผลการ เรียนรู้ของกรณีศึกษาในระหว่างการใช้แผนการเรียนการสอนในแต่ละแผนของผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ร่วมสังเกตจากการบันทึกวีดิทัศน์ ผู้วิจัยเลือกผู้สังเกตร่วมแบบเจาะจงโดยการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้สังเกตไว้ ดังนี้

3.4.1 เป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเด็กพิการซ้อนมากกว่า 5 ปี

3.4.2 เป็นผู้รู้จักหรือเคยสังเกตพฤติกรรมขณะกรณีศึกษาทำกิจกรรม

3.4.3 เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกณฑ์การให้คะแนนการเรียนรู้ของกรณีศึกษาในระหว่างการใช้แผนการเรียนการสอนวิจัยครั้งนี้ได้อย่างดี

จากการคัดเลือกดังกล่าวจึงได้ผู้สังเกตร่วม คือ ข้าราชการครู ครูประจำชั้นห้องเรียนพิการซ้อน ห้อง 2 โรงเรียนเฉพาะความพิการ ค่าความเที่ยงตรงระหว่างผู้สังเกตที่คำนวณได้จะต้อง มีความเชื่อมั่น 80 % ขึ้นไปจึงจะถือว่าข้อมูลเชื่อถือได้ (พุทธพิพงษ์ เพชรรัตน์, 2552)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงแบบผสม (Mixed Methods Research) กล่าวคือ มีกระบวนการเก็บข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีขั้นตอนดังนี้

4.1 ผู้วิจัยยื่นแบบเสนอโครงร่างการวิจัยให้แก่คณะกรรมการจริยธรรมวิจัยในคน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อขอรับพิจารณารับรองจริยธรรมการวิจัยในคน รหัสโครงการ CMUREC No. 63/090

4.2 ประสานขอความร่วมมือจากผู้อำนวยการ หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูประจำชั้น ครูพี่เลี้ยง ผู้ปกครองของกรณีศึกษาเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

4.3 กำหนดสถานที่ การจัดสภาพแวดล้อม สื่อการเรียนการสอน ประสานกับครูประจำชั้นในการใช้แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล และชี้แจงวัตถุประสงค์ของแผนการเรียนการสอนกับครูประจำชั้น

4.4 ผู้วิจัยกำหนดการใช้แผนการสอนเฉพาะบุคคลเพื่อการเก็บข้อมูล โดยมีทั้งหมด 3 แผนการเรียนการสอน ในแต่ละแผนใช้เวลา แผนละ 50 นาที ซึ่งการเรียนการสอนอยู่ในช่วงเวลาตามตารางการจัดการเรียนการสอนของกรณีศึกษา วันที่ปฏิบัติกิจกรรม คือ วันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ในแต่ละสัปดาห์ ในช่วงเวลา 13.00 น. - 13.50 น. เริ่มต้นกิจกรรมวันที่ 16 พฤศจิกายน พ.ศ. 2563 ถึง วันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2563

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการนำเสนอค่าฐานนิยม (Mode) ระดับคุณภาพ และเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

การใช้กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพสำหรับนักเรียนสายตา เลื่อนรางพิการซ้อน ได้นำเสนอผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลที่พบจากการวิจัยเป็น 2 ข้อ ดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพสำหรับนักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อน ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าฐานนิยมและระดับคุณภาพ การเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ สำหรับนักเรียนสายตา เลือนรางพิการซ้อน ระหว่างการใช้กิจกรรม จำแนกตามองค์ประกอบ ของกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ

รายการประเมิน	ค่าฐานนิยม	ระดับคุณภาพ
การเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ (องค์ประกอบแต่ละด้าน)	(Mode)	
1. ด้านความรู้ความเข้าใจ	3	ดี
2. ด้านทักษะการทำงาน		
2.1 การรู้จักวัสดุเครื่องมือ	3	ดี
2.2 เทคนิคการสร้างสรรค์	3	ดี
3. ด้านความภาคภูมิใจในผลงาน	3	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า การเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ สำหรับนักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อน ในรายด้านตามองค์ประกอบ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจ 2) ด้านทักษะการทำงาน 2.1) การรู้จักวัสดุเครื่องมือ 2.2) เทคนิคการสร้างสรรค์ 3) ด้านความภาคภูมิใจในผลงาน โดยค่าฐานนิยม สรุปแล้วอยู่ระดับ 3 ระดับคุณภาพ ดี

2. การประเมินผลงานตามกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะภาพพิมพ์บนกระเป๋ผ้า ดังตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าฐานนิยมและระดับคุณภาพ การประเมินผลงานตามกระบวนการ สร้างสรรค์ศิลปะภาพพิมพ์บนกระเป๋ผ้า ระหว่างการใช้กิจกรรม ตามกระบวนการการเรียน การสอนแต่ละแผน สรุปโดยรวมเป็นหัวข้อ

หัวข้อ	ค่าฐานนิยม	ระดับคุณภาพ
	(Mode)	
1. ความคิดสร้างสรรค์ของผลงาน	2	พอใช้
2. ผลงานตามหลักองค์ประกอบศิลป์		
2.1 ขั้นตอนการปฏิบัติงาน	3	ดี
3. ความสะอาดประณีตของผลงาน	2	พอใช้
4. ความตั้งใจในการปฏิบัติงาน	2	พอใช้

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลงานตามกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ภาพพิมพ์บนกระเป๋ ผ้า ผลงานตามกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ระหว่างการใช้กิจกรรม ตามกระบวนการ การเรียนการสอนแต่ละแผน หัวข้อ 1) ความคิดสร้างสรรค์ของผลงาน 2) ผลงานตามหลัก องค์ประกอบศิลป์ 3) ความสะอาดประณีตของผลงาน 4) ความตั้งใจในการปฏิบัติงาน โดยค่าฐานนิยม สรุปแล้ว อยู่ระดับ 2 ระดับคุณภาพ พอใช้

ผลการวิจัย พบว่า

1. การเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ สำหรับนักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อน โดยรวม ตามองค์ประกอบ โดยค่านิยม และระดับคุณภาพ ดังนี้ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจ 2) ด้านทักษะการทำงาน 2.1) การรู้จักวัสดุเครื่องมือ 2.2) เทคนิคการสร้างสรรค์ 3) ด้านความภาคภูมิใจในผลงาน ค่านิยมอยู่ระดับ 3 ระดับคุณภาพ ดี

2. ผลงานตามกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ภาพพิมพ์บนกระดาษ พบว่า 1) ความคิดสร้างสรรค์ของผลงาน 2) ผลงานตามหลักองค์ประกอบศิลป์ 3) ความสะอาด ประณีตของผลงาน 4) ความตั้งใจ ในการปฏิบัติงาน ค่านิยม อยู่ระดับ 2 ระดับคุณภาพ พอใช้ ซึ่งพบในขั้นตอนการปฏิบัติงาน กรณีศึกษาสามารถสร้างผลงานได้อย่างถูกต้องตามหลักองค์ประกอบศิลป์ การจัดวาง สี รูปร่าง ช่องว่าง และความกลมกลืนแต่เมื่อพิจารณาถึง ผลงานตามความคิดสร้างสรรค์ของกรณีศึกษา กรณีศึกษาสามารถปฏิบัติเอง โดยใช้ความจำและปฏิบัติผลงานออกมาตาม ตัวอย่างที่เคยทำ ซึ่งเป็นการเลียนจากแบบตัวอย่างเดิม ไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ที่แปลกใหม่อย่างเด่นชัดขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปราย ได้ดังนี้

การใช้กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ สำหรับนักเรียน สายตาเลือนรางพิการซ้อน ค้นพบประเด็นที่สำคัญและขออภิปรายเป็นรายประเด็น อภิปรายได้ 2 ประเด็น ดังนี้

1. กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ พัฒนาการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพสำหรับนักเรียนสายตา เลือนรางพิการซ้อน ผู้วิจัยได้เริ่มต้นจากการศึกษาข้อมูลกรณีศึกษาอย่างรอบด้าน เพื่อช่วยในการตัดสินใจ ด้านความสามารถพิเศษและความสนใจ ซึ่งผู้วิจัยได้สำรวจความสนใจเบื้องต้นของกรณีศึกษา จากการทำกิจกรรมศิลปะพื้นฐาน พบว่ากรณีศึกษามีความสามารถพิเศษและความสนใจ ให้ความร่วมมือ ในการปฏิบัติงานศิลปะพื้นฐานอย่างดี ร่วมกับการวิเคราะห์ขั้นตอนของกระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ เพื่อการวางแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลให้การสอนเป็นระบบ เพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ให้สอดคล้องกับการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบนั้น เกิดจากการรวบรวมข้อมูลการประเมินเกี่ยวกับนักเรียน ลักษณะของนักเรียน ท่ออธิบายโดยการประเมินจะถูกวิเคราะห์ตามสภาพแวดล้อมที่นักเรียนจะเข้าร่วม วัตถุประสงค์หลักคือ การสนับสนุนให้นักเรียนเข้าถึงสภาพแวดล้อมเหล่านี้และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายจากแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (พิกุล เลียวลิรพงศ์, 2565) โดยเริ่มต้นจากการมีความรู้พื้นฐานด้านภาพพิมพ์ สามารถใช้ภาษามือพื้นฐานบอกความหมายของภาพพิมพ์ ลักษณะของแม่พิมพ์ ความเหมือนและความแตกต่างของภาพพิมพ์ มีทักษะการทำงานเฉพาะทาง สามารถปฏิบัติงานพิมพ์ภาพได้ตามที่กำหนด รู้จักวัสดุเครื่องมือ เทคนิคการ

สร้างสรรค์ รวมถึงขั้นตอนการปฏิบัติงาน ภาพพิมพ์บนกระดาษเป่าผ้า ตลอดจนการสร้างการรับรู้ถึงความสามารถแห่งตนเกิด ความภาคภูมิใจในผลงาน กรณีศึกษาสามารถปฏิบัติผลงานตามผู้วิจัย ผ่านกระบวนการเรียน การสอน จากการศึกษาเห็นตัวแบบ ลงมือปฏิบัติได้ได้มีระบบการผ่านงาน จากความคิดงาน และความรู้สึกละผ่านกระบวนการฝึกที่ต้องใช้ทักษะความชำนาญเป็นพิเศษ จนได้ผลงานศิลปะที่ตนพึงพอใจ สร้างสรรค์มาเป็นผลงาน ภาพพิมพ์กระดาษเป่าผ้า ในการสร้างสรรค์งานแต่ละชิ้น กรณีศึกษาต้องตัดสินใจ ทั้งในด้านความคิด การใช้วัสดุ เครื่องมือ และเทคนิคสร้างสรรค์ การเลือกใช้อุปกรณ์ประกอบศิลป์ เช่น เรื่องการใช้ สี รูปร่าง ช่องว่าง พร้อมกับตัดสินใจ เรื่องใช้หลักการจัดองค์ประกอบเพื่อให้งานเกิดดุลยภาพ มีความกลมกลืน มีสัดส่วนและช่วงจังหวะที่เหมาะสม ซึ่งเป็นไปโดยสอดคล้องกับผลการศึกษาของชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ ที่ได้กล่าวไว้ว่า ในการสร้างสรรค์ศิลปะแต่ละชิ้นนั้น ศิลปินต้องแก้ปัญหา ต้องเลือกและตัดสินใจในการดำเนินงานอย่างยุ่งยากซับซ้อน (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2548)

2. ความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ศิลปะต่อการเตรียมความพร้อมของกรณีศึกษาเข้าสู่ การประกอบอาชีพ (Career Preparation) กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ภาพพิมพ์บนกระดาษเป่าผ้า ผู้วิจัยได้สร้างโอกาสให้กรณีศึกษาได้เรียนรู้ พัฒนาตนเอง ในด้านศิลปะอย่างจริงจัง เน้นทั้งทางด้านทฤษฎีและทักษะปฏิบัติ สื่อการสอน เทคนิคการสอน การใช้แรงเสริม มีการจัดการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง จากแม่แบบ การพาชื่นชมผลงานศิลปะ เพื่อให้กรณีศึกษาสามารถนำไปพัฒนาต่อยอดการประกอบอาชีพได้ เป็นไปตาม การจัดการเรียน ที่ให้ผู้เรียนได้เลือกเรียนตามความถนัดและความต้องการของนักเรียน (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2561) ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ศิลปะ ที่พบในกรณีศึกษาครั้งนี้ กล่าวคือ กรณีศึกษา สามารถสร้างผลงานได้อย่างถูกต้องตามหลักองค์ประกอบศิลป์ กรณีศึกษาสามารถปฏิบัติเองโดยใช้ความจำและปฏิบัติผลงานออกมาตามรูปแบบที่ 1 และรูปแบบที่ 2 (ผู้วิจัยกำหนดให้) ซึ่งเป็นการเลียนจากแบบตัวอย่างเดิม ไม่ได้มีการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติม ที่แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่อย่างเด่นชัดขึ้น ซึ่งผลงานภาพพิมพ์บนกระดาษเป่าผ้าจำเป็นต่อการนำผลผลิตออกสู่ตลาด เพื่อการจำหน่ายเป็นอาชีพสร้างรายได้ ซึ่งทักษะการสร้างสรรค์ผลงาน ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหาในการฝึกฝนทักษะนี้ต้องใช้เวลานานพอสมควร เพื่อเปิดโอกาสให้กรณีได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ สนุกกับการเรียนรู้ มีความเต็มใจที่จะสร้างสรรค์ผลงาน สรรหาความรู้แบบใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีทักษะเพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบภาพ การเลือกใช้อุปกรณ์ประกอบศิลป์ เช่น การแก้ปัญหาเกี่ยวกับ เรื่องการใช้ เส้น สี รูปร่าง รูปทรง ช่องว่าง พร้อมกับตัดสินใจเรื่องใช้หลักการจัดองค์ประกอบเพื่อให้งานเกิดดุลยภาพมีความกลมกลืน และความขัดแย้งได้ส่วนสัมพันธ์กัน มีสัดส่วนและช่วงจังหวะ ที่เหมาะสม (ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์, 2548) รวมถึงเทคนิค

ในการวาดภาพ การคิดหัวข้อเรื่องราวในการวาดภาพ การสื่อความหมายของภาพ กล้าคิดกล้าแสดงออกมากขึ้น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การใช้กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ สำหรับนักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อน กรณีศึกษาสามารถปฏิบัติผลงานตามผู้วิจัย ผ่านกระบวนการเรียนการสอน จากการศึกษาเห็นตัวแบบ ลงมือปฏิบัติได้ มีระบบการผ่านงาน จากความคิดงาน และความรู้สึกละเอียดผ่านกระบวนการฝึกที่ต้องใช้ ทักษะความชำนาญเป็นพิเศษ จนได้ผลงานศิลปะที่ตนพึงพอใจ โดยสร้างสรรค์มาเป็นผลงานภาพพิมพ์กระดาษ แต่เมื่อพิจารณาถึงความคิดสร้างสรรค์ของกรณีศึกษา พบว่ากรณีศึกษาปฏิบัติเองโดยใช้ความจำผลงานเหมือนชิ้นงานตัวอย่างที่เคยทำ ไม่มีการปรับเปลี่ยน แสดงออกถึงความคิดสร้างสรรค์ ที่แปลกใหม่เด่นชัดขึ้น โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1.1) การใช้ภาษามือพื้นฐาน ผู้วิจัยควรมีความชำนาญเฉพาะทางโดยเฉพาะคำที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ซึ่งบางคำไม่มี ในภาษามือ ต้องใช้การยกตัวอย่างในการอธิบาย ดังนั้นควรมีล่ามที่มีความชำนาญและมีความรู้ความเข้าใจ หรือผู้วิจัยต้องมีความชำนาญเกี่ยวกับการใช้ภาษามือพื้นฐานเป็นอย่างดี 1.2) ควรคำนึง ด้านการใช้สื่อ ให้เหมาะสมกับลักษณะความพิการของผู้เรียนแต่ละประเภท เช่น การใช้สื่อที่มีทั้งภาพและตัวหนังสือที่คมชัด การใช้แผ่นขยายสำหรับนักเรียนที่มีสายตาเลือนราง 1.3) กิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษาควรจัดกิจกรรม เพื่อบ่มเพาะถึงความหลากหลายทั้งรูปแบบ เนื้อหา กลวิธี การปฏิบัติ และการแก้ปัญหา เน้นถึงกิจกรรม ที่ส่งเสริมการแสดงออก จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับผล อย่างกว้างขวาง 2) ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป 2.1) การเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับศักยภาพ ข้อจำกัดของกรณีศึกษา มีกระบวนการขั้นตอนที่ไม่ยุ่งยากเกินไป ควรคำนึงถึงเรื่องความปลอดภัยในการทำกิจกรรมของกรณีศึกษา เช่น การใช้มีดคัตเตอร์ เป็นต้น 2.2) ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ที่แปลกใหม่ แตกต่างได้ด้วยตนเอง ควรมีการจัดประสบการณ์ให้นักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อนหลากหลายรูปแบบมากขึ้น การมองเห็น การได้สัมผัส การได้ยิน และระยะเวลาบ่อยครั้งมากขึ้น 2.3) การวิจัยเรื่อง การใช้กระบวนการสร้างสรรค์ศิลปะ ในการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ สำหรับนักเรียนสายตาเลือนรางพิการซ้อน สามารถนำไปใช้สำหรับบุคคลพิการประเภทอื่นได้ โดยการนำไปปรับใช้หรือประยุกต์ในบางขั้นตอนได้ 4) ผลงานภาพพิมพ์บนกระดาษ หากต้องการให้ภาพพิมพ์บนกระดาษมีความคงทน การวิจัยครั้งต่อไป ต้องใช้น้ำยาเคลือบโซเดียม ซิลิเกต (Sodium silicate) ทาหรือชุบเคลือบผ้า ทำให้สีติดผ้าคงทน ไม่หลุดออก ซึ่งควรอยู่ในความดูแลของผู้วิจัยด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). พระราชบัญญัติ ส่งเสริมการพัฒนาเด็กและ เยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2560 ฉบับที่ 2. เรียกใช้เมื่อ 18 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2560/A/063/1.PDF>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. เรียกใช้เมื่อ 18 มกราคม 2562 จาก <http://regu.tu.ac.th/quesdata/Data/L31.pdf>
- ชลูด นิ่มเสมอ. (2531). องค์ประกอบศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2548). การวิจัยทางศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิกุล เลียวศิริพงศ์. (2565). เอกสารประกอบการสอนกระบวนวิชา (070725). เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พุดพิพงษ์ เพชรรัตน์. (2552). การศึกษาพฤติกรรมซ้ำๆ ของนักเรียนออทิสติกอายุ 7 - 10 ปี ในโรงเรียนศึกษาพิเศษ จากการใช้โปรแกรมปรับพฤติกรรมกิจกรรมการเคลื่อนไหว. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือในพระบรมราชินูปถัมภ์. (2549). คู่มือจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล. เชียงใหม่: โรงเรียนสอนคนตาบอดภาคเหนือ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือแนวทางการดำเนินงานการน้อมนำพระบรมราโชบายในหลวงรัชกาลที่ 10 ลงสู่การปฏิบัติ. เรียกใช้เมื่อ 28 มิถุนายน 2565 จาก <https://www.obec.go.th/archives/646242>
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2561). แนวทางการเสริมสร้างทักษะและสร้างเสริมประสบการณ์อาชีพ ให้แก่นักเรียน. เรียกใช้เมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2562 จาก <http://www.guidestudent.obec.go.th/?p=348>
- อนุวัติ คุณแก้ว. (2562). สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ความสำเร็จในการบริหารหนี้ครัวเรือนของศูนย์จัดการ
กองทุนชุมชน จังหวัดชัยภูมิ*
THE MANAGEMENT SUCCESS OF THE COMMUNITY FUNDS
IN CHAIYAPHUM

จามจุรี จิตรสังคม

Jamjuree Jitrsangkom

วิชณ สุमितสุวรรณ

Vissanu Zumitsawan

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

The College of Local Administration, Khon Kaen University, Thailand

E-mail: kampoo_ju@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาความสำเร็จในการบริหารหนี้ครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ โดยประยุกต์ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) ประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้สัมภาษณ์คือ ตัวแทนคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จำนวน 4 แห่ง ในพื้นที่จังหวัดชัยภูมินักวิชาการพัฒนาชุมชนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอตัวแทนสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน รวมจำนวน 12 คน ซึ่งนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ผ่านกระบวนการค้นหาแก่นสาระ (Thematic Analysis) ผลการวิจัยพบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารหนี้ครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ แนวทางการดำเนินงานและการได้รับการสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชนทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีส่วนสำคัญในการผลักดันและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน การดำเนินกิจกรรมในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่ม และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญในการทำงานให้สำเร็จ นอกจากนี้ในการวิเคราะห์การพัฒนาความสำเร็จในการบริหารหนี้ครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ พบเทคนิคการบริหารจัดการหนี้ตามบริบทชุมชนอย่างน่าสนใจคือการช่วยเพื่อให้เขาช่วยตนเองได้ โดยการปรับลดอัตราดอกเบี้ยของแต่ละกองทุนให้เท่ากัน และปรับระยะเวลาการชำระเงินคืนแต่ละกองทุนให้

* Received 20 September 2022; Revised 29 September 2022; Accepted 30 September 2022

พร้อมกัน ซึ่งพบแนวทางการพัฒนาความสำเร็จในการบริหารหนี้ครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน การสร้างความรู้ความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงาน การเชื่อมโยงระหว่างบุคลากรภาครัฐและผู้นำชุมชน การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และการประเมินผลเพื่อนำมากำหนดทิศทางการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนให้การบริหารจัดการเงินชุมชนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ให้มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน, ระดับความสำเร็จ, การจัดการกองทุนชุมชน, การบริหารหนี้ครัวเรือน

Abstract

The objectives of this research article were to propose guidelines for improving the success of a community fund to address problems of household debt in Chaiyaphum Province. This study used qualitative methods of data collection including documentary research, and in-depth interviews with key informants. The interviewees were representatives of the committees of 4 community fund management centers in Chaiyaphum Province. Community Development Scholar from the District Community Development Office Representative of the Community Fund Project Members total of 12 people. The information from the interviews was processed using thematic analysis. The analysis identified factors affecting the success of household debt management by the Community Fund Management Centers in Chaiyaphum Province. This information was used to propose operational guidelines and areas of support from the Department of Community Development, both at the central and provincial levels. Implementation of activities in the form of group committees and participation of people in the community are important factors in the success of the Community Fund. In addition, the researcher analyzed the comparative level of success in household debt management of the Community Fund Management Centers in Chaiyaphum Province. Based on the findings, the researcher was able to develop a model debt management process in the community context. A key aspect is to help participants to help themselves by reducing the interest rate of loans, and adjust the period for the borrower to be able to repay the loan which found guidelines for the development of success in household debt management of the Community Fund Management Center Building knowledge and understanding of operational guidelines. The connection

between government personnel and community leaders Continuing activities and evaluation to determine the direction of development, promotion and support for community money management of the Community Fund Management Center. to be effective

Keywords: Community Fund Management Center, Success Level, Community Fund Management, Household Debt Management

บทนำ

การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก การเร่งสร้างโอกาสทางอาชีพ และการมีรายได้ถือเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย นโยบายของรัฐบาลจึงส่งเสริมและสนับสนุนให้มีกองทุนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนในระดับฐานรากสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้ง่ายขึ้น โดยอาศัยกลไกการขับเคลื่อนกองทุนที่มีในชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน (กข.คจ.) เพื่อมุ่งเน้นแก้ไขปัญหาคาความยากจน ปัญหาหนี้ครัวเรือน และลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ส่งผลให้ในแต่ละหมู่บ้านและชุมชนมีกองทุนอยู่หลายรูปแบบ บางแห่งก็สามารถบริหารจัดการกองทุนได้เป็นอย่างดี บรรลุตามเป้าประสงค์ของกองทุน แต่ก็มีอีกหลายแห่งที่ไม่สามารถดำเนินการให้สำเร็จได้ นอกจากกองทุนที่รัฐสนับสนุนงบประมาณให้มีการจัดตั้งขึ้น ยังมีกองทุนที่หมู่บ้านและชุมชนรวมตัวกันดำเนินการจัดตั้งขึ้นเอง เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแก้ไขปัญหาทางการเงิน การเป็นหนี้ซ้ำซ้อน รวมถึงการเป็นหนี้ในระบบ (สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2561) จากการเก็บสถิติของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เผยรายงานตัวเลข ณ วันที่ 1 มกราคม 2564 พบว่าหนี้ครัวเรือน สิ้นสุดไตรมาส 3/2563 อยู่ที่ 13.76 ล้านล้านบาท สูงที่สุดนับตั้งแต่เริ่มเก็บสถิติใน 18 ปีที่ผ่านมา โดยคิดเป็นสัดส่วนต่อ Gross Domestic Products : GDPs ที่ 86.6% และเพิ่มจากช่วงเดียวกันของปีก่อน 5.1 แสนล้านบาท หรือเพิ่มขึ้น 3.84% ที่อยู่ ณ ระดับ 13.25 ล้านล้านบาท โดย ธนาคารแห่งประเทศไทย เผยว่า การแพร่ระบาดของโควิด-19 และการล็อกดาวน์ทำให้ภาคครัวเรือนมีความเปราะบางทางการเงินเพิ่มขึ้นจากการจ้างงานที่ลดลงและการปรับลดเวลาทำงานของภาคธุรกิจ ทำให้รายได้ของครัวเรือนลดลงอย่างฉับพลัน โดยข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติพบว่า ในไตรมาส 2 ปี 2563 การจ้างงานในภาคการผลิตและภาคบริการลดลงกว่า 706,169 คน (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2564)

ตารางที่ 1 สถิติของธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) เงินให้กู้ยืมภาคครัวเรือน
จำแนกตามวัตถุประสงค์ ไตรมาส 1/2563 ถึง ไตรมาส 3/2563 (หน่วย: ล้านบาท)

ลำดับ	การกู้ยืมภาคครัวเรือนจำแนกตามวัตถุประสงค์	Q3/2563 (ไตรมาส 3/2563)	Q2/2563 (ไตรมาส 2/2563)	Q1/2563 (ไตรมาส 1/2563)
1	เพื่ออุปโภคบริโภคส่วนบุคคล	10,584,851	10,441,002	10,346,103
2	เพื่อซื้ออสังหาริมทรัพย์	4,691,960	4,618,998	4,556,329
3	ซื้อหรือเช่าซื้อรถยนต์และรถจักรยานยนต์	1,777,755	1,757,489	1,751,465
4	เพื่อการศึกษา	320,154	339,360	358,955
5	อุปโภคบริโภคส่วนบุคคลอื่น	3,794,982	3,725,155	3,679,353
6	of which บัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคลภายใต้การกำกับ ของธปท.	970,345	956,144	966,035
7	เพื่อประกอบอาชีพ	2,470,208	2,435,207	2,442,133
8	อื่นๆ (เงินให้กู้ยืมที่ไม่สามารถจำแนกวัตถุประสงค์ได้)	715,927	712,035	715,579
9	รวม	13,770,985	13,588,244	13,503,815
10	เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือนต่อ GDP (%)	86.6	83.8	80.2

แม้หลังมาตรการคลายล็อกดาวน์ ภาครัฐได้ออกมาตรการเยียวยาในหลากหลายรูปแบบ เพื่อพยุงให้เศรษฐกิจดำเนินการต่อไปได้ โดยมีความพยายามให้ครอบคลุมทุกฝ่ายทุกภาคส่วน ตั้งแต่ประชาชน ไปจนถึง ภาคธุรกิจ ภาคเอกชน แต่สัดส่วนใหญ่ที่สุดที่มุ่งแบ่งเบาภาระ นั่นคือ ภาคครัวเรือน เพื่อลดผลกระทบที่เกิดต่อการใช้ชีวิตของประชาชนให้มากที่สุด

กรมการพัฒนาชุมชนเป็นอีกหน่วยงานที่มีภารกิจในการส่งเสริมและสร้างการเรียนรู้ร่วมกันของประชาชน ในการส่งเสริมให้ชุมชนได้รู้จักการบริหารจัดการเงินทุนชุมชน และส่งเสริมให้หมู่บ้านและชุมชนจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งในการพัฒนาเงินทุน โดยการบูรณาการและเชื่อมโยงกลุ่ม องค์กรกองทุนการเงินในหมู่บ้านและชุมชน ให้มีการบริหารจัดการเงินทุนชุมชนอย่างมีระบบมีประสิทธิภาพ ใช้เงินทุนที่มีในชุมชนอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อแก้ไขปัญหาหนี้สินภาคครัวเรือนในชุมชน การดำเนินกิจกรรมของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนมีเป้าหมายในการจัดการหนี้ไปสู่อะไร 1 ครัวเรือน 1 สัญญา โดยผ่านการจัดทำข้อมูลและสร้างวินัยทางการเงินให้กับคนในชุมชน รวมทั้งสนับสนุนให้ครัวเรือนได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต และเรียนรู้การวางแผนชีวิตนำไปสู่ชีวิตที่มีคุณภาพจนสามารถลดหนี้และปลดหนี้ได้ในที่สุด ตลอดระยะเวลา 13 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2551-2563) มีการดำเนินการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนแล้ว ใน 76 จังหวัด ทั้งหมด 924 แห่ง มีศูนย์จัดการกองทุนชุมชนหลายแห่งที่สามารถบริหารจัดการกองทุนชุมชน และบริหารหนี้ให้คนในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ในขณะที่ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนอีกหลายแห่งยังไม่ประสบความสำเร็จอย่างชัดเจน (สำนักพัฒนาทุนและองค์กรการเงินชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2560)

อนึ่ง จังหวัดชัยภูมิ เป็นหนึ่งในจังหวัดที่มีการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในพื้นที่แล้ว ทั้ง 16 อำเภอ จำนวน 18 แห่ง และประสบผลสำเร็จในระดับดีเด่นระดับจังหวัดจำนวน 2 แห่ง คือ ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านใหม่ชัยมงคล อำเภอเทพสถิต และศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหัวทะเล อำเภอบำเหน็จณรงค์ และประสบผลสำเร็จระดับดีเด่นของเขตตรวจราชการกรมการพัฒนาชุมชนหรือระดับประเทศ จำนวน 1 แห่ง คือศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโสก อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ การค้นคว้าวิจัยจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะถูกนำมาศึกษา และสามารถบริหารจัดการหนี้ครัวเรือน โดยบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครัวเรือน 1 สัญญาได้ จำนวน 133 ครัวเรือน 133 สัญญา สามารถปลดหนี้ได้ 30 ครัวเรือน ลดหนี้ได้ 103 ครัวเรือน เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนรู้ และศึกษาดูงาน เพื่อเผยแพร่การดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในข้อจำกัดที่แตกต่างกัน สมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมสามารถลดหนี้ได้อย่างน้อยร้อยละ 10 ต่อปีและตั้งเป้าหมายที่จะหมดหนี้ให้ได้ภายใน 10 ปี (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชัยภูมิ, 2563) กระบวนการบริหารจัดการหนี้ เป็นการสร้างแนวทางใหม่ในการบริหารจัดการเงินทุนให้เกิดประโยชน์และการเกื้อกูลกันภายในชุมชน เกิดความร่วมมือกันในการทำให้อุปสรรคและสังคมเป็นสุขวางแผนชีวิตเป็น มีการช่วยเหลือด้านอาชีพให้แก่ครัวเรือนเป้าหมายผ่านกระบวนการงานสำนักดีแผนดีบริหารหนี้ได้ โดยการสร้างรายได้และลดรายจ่ายในภาคครัวเรือน ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาในเรื่องของการพัฒนาระดับความสำเร็จของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนกับการบริหารหนี้ครัวเรือนในจังหวัดชัยภูมิ โดยศึกษาทั้งกรณีตัวอย่างที่ประสบผลสำเร็จในระดับประเทศและระดับจังหวัดเกิดจากปัจจัยใดบ้างมีความแตกต่างกันอย่างไร และสามารถพัฒนาให้ดีขึ้นในแนวทางใด เพื่อได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและการบริหารกองทุนที่มีในชุมชนนำไปสู่การจัดการหนี้ในครัวเรือนอย่างประสบผลสำเร็จ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จในการบริหารหนี้ครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จังหวัดชัยภูมิ
2. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาความสำเร็จในการบริหารหนี้ครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จังหวัดชัยภูมิ
3. เพื่อเสนอแนวทางพัฒนาความสำเร็จในการบริหารหนี้ครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จังหวัดชัยภูมิ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ประยุกต์ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อให้เข้าถึงข้อมูล ในลักษณะที่เป็นสภาพหรือเหตุการณ์ที่เป็นจริงสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยศึกษาจากประสบการณ์และความเข้าใจของผู้ให้ข้อมูลใน

พื้นที่ (Zumitzavan, V., 2011) ซึ่งมีรูปแบบการดำเนินกิจกรรมในลักษณะของกลุ่มโดยมีคณะกรรมการเป็นผู้ขับเคลื่อน มีปัจจัยด้านวัฒนธรรมวิถีชีวิตของชุมชนรวมถึงบริบทอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ทำให้สามารถตอบคำถามในประเด็นที่จะศึกษาในงานวิจัยนี้ได้ โดยจะใช้วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก คำถามในการสัมภาษณ์ จะเป็นลักษณะกึ่งโครงสร้าง และการเลือกกลุ่มตัวอย่างจะใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง ได้กำหนดวิธีการและขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) คือ ศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เนื้อหาทางวิชาการ รายงานการประชุมผลการดำเนินงาน ระเบียบ คำสั่ง แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 หน่วยการวิเคราะห์ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling Technique) คือ เลือกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ ที่ได้รับการเชิดชูเกียรติให้เป็นศูนย์จัดการกองทุนชุมชนดีเด่นระดับประเทศ 1 แห่ง คือ ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโสก อำเภอกอนสวรรค์ และที่ได้รับการเชิดชูเกียรติในระดับจังหวัด จำนวน 2 แห่ง คือศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านใหม่ชัยมงคล อำเภอเทพสถิต และศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหัวทะเล อำเภอบำเหน็จณรงค์ และเลือกศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่ต้องได้รับการพัฒนาตามตัวชี้วัด 1 แห่ง คือศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองไร่ไก่อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ โดยกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความเกี่ยวข้องและมีประสบการณ์โดยตรง จำนวน 12 คน ประกอบด้วย คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จำนวน 4 คน นักวิชาการพัฒนาชุมชนจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ จำนวน 4 คน ตัวแทนสมาชิกผู้เข้าร่วมโครงการของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จำนวน 4 คน จากศูนย์จัดการกองทุนชุมชนทั้งหมด 4 แห่ง

ขั้นตอนที่ 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) (Zumitzavan, V. & Michie, J., 2015) เพื่อให้ง่ายต่อการจัดเก็บเรียงข้อมูลตามประเด็นสำคัญ ได้ข้อมูลที่เปิดกว้าง แสดงถึงทัศนคติ และความคิดเห็นของผู้ตอบได้ โดยการใช้เครื่องบันทึกเสียง (Electronic Recorder) และการบันทึก ลงสมุดจด (Note-taking) ในการบันทึกข้อมูล เพื่อช่วยให้การรวบรวมข้อมูลมีความถูกต้องแม่นยำมากที่สุด โดยแบ่งประเด็นสัมภาษณ์ ออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 รูปแบบของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

ส่วนที่ 2 การดำเนินการบริหารจัดการหนี้ไปสู่อำเภอ 1 คราวเรือน 1 สัญญา

ส่วนที่ 3 ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารจัดการหนี้ไปสู่อำเภอ 1 คราวเรือน 1 สัญญา

ส่วนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการดำเนินงาน

ส่วนที่ 5 แนวทางการยกระดับและพัฒนาศูนย์จัดการกองทุนชุมชน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เริ่มต้นจากการรวบรวมข้อมูล จัดหมวดหมู่ และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา แล้วจึงนำข้อมูลที่ได้มาจากการบันทึกภาคสนามทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก นำมาจัดระบบ แยกข้อมูลออกเป็นส่วนย่อยตามความหมายเพื่อความสะดวกในการคัดแยกข้อมูล (Zumitzavan, V., 2014) ดังนี้

1. การวิเคราะห์เนื้อหา Content Analysis โดยการวิเคราะห์เนื้อหาทางวิชาการ รายงานการประชุม ผลการดำเนินงาน ระเบียบ คำสั่ง แนวทางการดำเนินงานที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนการบริหารงานในศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่ได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ หรือกรมการพัฒนาชุมชน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ตามประเด็นการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง จำแนกวิเคราะห์แก่นสาระ (Thematic Analysis) ตามประเด็นที่กำหนด และจำแนกข้อมูลแต่ละแห่งของพื้นที่ เพื่อให้เกิดการสังเคราะห์ให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์สรุปและนำเสนอประกอบประเด็นสำคัญ ในการอภิปรายผลและนำเสนอข้อเสนอแนะจากข้อค้นพบของงานวิจัย

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยความสำเร็จในการบริหารหนี้ครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จังหวัดชัยภูมิ จากการวิจัยพบว่า

1.1 แนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ โดยกรมการพัฒนาชุมชนมีบทบาทหลักในการกำหนดแนวทางการดำเนินงาน มีการจัดทำคู่มือการดำเนินกิจกรรมไว้อย่างชัดเจน เป็นปัจจัย ที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมในศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมาย คือ การบริหารจัดการหนี้ไปสู่อะไร 1 ครัวเรือน 1 สัญญา โดยมีแนวทางปฏิบัติ คือ ให้คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ใช้วิธีการปรับโครงสร้างหนี้ให้กับกลุ่มเป้าหมาย ให้เป็น 1 ครัวเรือน 1 สัญญา เริ่มจากการเจรจาต่อรองการปรับหนี้ระหว่างลูกหนี้กับเจ้าหนี้ (กองทุนชุมชน) และโอนภาระหนี้สินของลูกหนี้ให้มาอยู่ในกลุ่มหรือกองทุนเดียว (ที่เป็นสมาชิกของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน) ปรับสัญญาเงินกู้ทั้งหมดให้เหลือ 1 สัญญา รวมเงินต้นทั้งหมดพร้อมดอกเบี้ยให้เป็น 1 ครัวเรือน 1 สัญญา และยังสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้ครัวเรือนเป้าหมายได้รวมกลุ่มอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ ลดภาระหนี้สิน โดยการกำหนดแผนงานที่ชัดเจนไว้ในทุกปี คือกิจกรรม “สำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้” ซึ่งเป็นกิจกรรมการอบรมสร้างวินัยทางการเงิน การรู้จักประมาณตน รู้วินัยการใช้จ่ายเงิน และมีโอกาสที่จะลดหนี้และปลดหนี้ได้ในที่สุด

1.2 การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐในส่วนภูมิภาค ในการผลักดันและสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน นักวิชาการพัฒนาชุมชนทั้ง

ในระดับจังหวัดและระดับอำเภอ เป็นบุคลากรที่เป็นพี่เลี้ยง คอยแนะนำให้คำปรึกษาการดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ตามโครงการที่กรมการพัฒนาชุมชนได้วางแนวทางปฏิบัติไว้ ความเอาใจใส่ของเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการบริหารหนี้ครัวเรือน เนื่องจากเป็นผู้กระตุ้น ในการดำเนินกิจกรรม รวมไปถึงการสร้างสื่อวิทัศน์ การสร้างความรู้ความเข้าใจ เพื่อให้ชุมชนสามารถขับเคลื่อนโครงการไปได้ด้วยตนเองและประสบผลสำเร็จในที่สุด

1.3 การดำเนินกิจกรรมในรูปแบบของคณะกรรมการ และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นหัวใจหลักสำคัญในการทำงานให้สำเร็จ จากการสัมภาษณ์พบว่า ประธานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ที่ได้รับคัดเลือกจะต้องเป็นบุคคลที่ได้รับความไว้วางใจจากคนในชุมชน เป็นบุคคลที่ได้รับการเชื่อถือและศรัทธา จากคำบอกเล่าของ สมาชิกศูนย์จัดการกองทุนชุมชน บ้านโสก

“...ประธานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนและคณะกรรมการไม่ใช่แค่คนที่เก่งอย่างเดียว แต่ต้องเป็นคนที่ชาวบ้านไว้วางใจ เพราะศูนย์จัดการกองทุนชุมชนซื้อก็บอกอยู่แล้วว่าเกี่ยวกับเงิน และเป็นเงินของหลายคน ถ้าเราเอาคนไม่ดีมาบริหารนอกจากจะไม่ลดหนี้แล้ว เงินของสมาชิกก็อาจจะหายได้ การทำงานไปต่อไม่ได้ ศูนย์ล้ม เงินหายทั้งระบบ...” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1, 2564)

การคัดเลือกคณะกรรมการนั้น มาจากคณะกรรมการจากหลายกลุ่มหรือกองทุน ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการทำงาน อีกทั้งยังมีความสนิทชิดเชื้อเนื่องจากเป็นคณะกรรมการชุดเดียวกัน เช่น จากตัวแทนกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต คณะกรรมการโครงการแก้ไขปัญหาคาความยากจน และเป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ทำให้เกิดความร่วมมือในการเจรจาตกลงเพื่อให้การบริหารจัดการหนี้ ให้เหลือ 1 ครัวเรือน 1 สัญญา สำเร็จได้ง่ายขึ้น

1.4 การบริหารงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนต้องมีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ จากการสัมภาษณ์ตัวแทนคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนทั้ง 4 แห่งในจังหวัดชัยภูมิ พบว่าทุกกลุ่ม ยึดหลัก คุณธรรม 5 ประการ และแนวคิดของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต มาใช้ในการดำเนินงาน คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจกัน ความไว้วางใจกัน โดยอาศัยคนที่มีฐานะแตกต่างกัน ช่วยเหลือกันเพื่อแก้ไขปัญหาคาความยากจน มีการรวมกลุ่มกันออมเงินแล้วปล่อยกู้ไปทำทุนได้ ซึ่งการดำเนินกิจกรรมภายในศูนย์จัดการกองทุนชุมชน มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ปรึกษาหารือเป็นประจำใน ทุกเดือน มีการเปิดเผยข้อมูลบัญชีรายรับ-รายจ่าย ให้กับสมาชิกได้รับทราบ ทำให้คนในชุมชนไว้วางใจเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความร่วมมือในการทำงานมากยิ่งขึ้น

1.5 ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการหรือสมาชิก จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างพบว่าความพอใจของผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมหรือใช้บริการในศูนย์จัดการกองทุนชุมชน เป็นปัจจัย

ที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับบุคคลอื่นอยากที่จะเข้าร่วมโครงการได้ เนื่องจากสามารถลดจำนวนหนี้ และสร้างวินัยทางการเงินได้จริง เพราะรู้สึกว่ามีคนช่วยในการบริหารหนี้ให้ มีกำลังใจในการที่จะปลดหนี้ เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมจากสมาชิก และคณะกรรมการ เริ่มจากการร่วมรับรู้ถึงปัญหาร่วมกัน ร่วมกันวางแผนตามกระบวนการ ร่วมดำเนินกิจกรรมตามแผน ได้ร่วมรับผลประโยชน์ และติดตามผลร่วมกัน

“สิ่งที่ได้มากกว่าการลดหนี้ คือความสัมพันธ์ของคนในชุมชนที่แน่นแฟ้นและอยู่กันอย่างพี่น้อง การปฏิบัติด้วยกันแบบนี้ทำให้คนในหมู่บ้านมีกิจกรรมที่ทำร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน ช่วยเหลือกันหมู่บ้านก็น่าอยู่ขึ้น” คณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองไร่ไก่อำเภอกุฉีชุมพล (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2, 2564)

2. วิเคราะห์การพัฒนาความสำเร็จในการบริหารหนี้ครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ

จากการวิจัยพบว่า มีบริบทในหลายรูปแบบที่ส่งผลให้การดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนมีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาเปรียบเทียบระหว่างศูนย์จัดการกองทุนชุมชนดีเด่นระดับประเทศ 1 แห่ง คือ ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโสกอำเภอกอนสวรรค์ และศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่ได้รับการเชิดชูเกียรติในระดับจังหวัดจำนวน 2 แห่ง คือศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านใหม่ชัยมงคล อำเภอสว่างแดนดิน และศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหัวทะเล อำเภอบำเหน็จณรงค์ และศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่ต้องได้รับการพัฒนาตามตัวชี้วัด 1 แห่ง คือศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านหนองไร่ไก่อำเภอกุฉีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิเคราะห์การพัฒนาความสำเร็จ พบประเด็นที่เป็นเทคนิคการดำเนินงาน ที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ ดังนี้

2.1 รูปแบบกระบวนการบริหารจัดการหนี้

การจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุนชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อการบริหารจัดการหนี้ นำไปสู่ 1 ครัวเรือน 1 สัญญา แก้ปัญหาการเป็นหนี้ในระบบ เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลข่าวสารระหว่างสมาชิก คณะกรรมการ กลุ่ม องค์กร ภาควิชาที่เกี่ยวข้อง การดำเนินงานจึงต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม จากการสัมภาษณ์พบความแตกต่างในเรื่องการมีส่วนร่วมในศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่ประสบผลสำเร็จในระดับประเทศ คือ ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโสก อำเภอกอนสวรรค์ มีกลุ่มอาชีพที่เข้าร่วมโครงการของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ถึง 13 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอาหารเพื่อชุมชน, กลุ่มเพาะเห็ดฟาง, กลุ่มปุ๋ยอินทรีย์, ธนาคารข้าว ศูนย์ข้าวชุมชน, กองทุน กข.คจ., กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต, กองทุนหมู่บ้าน, กองทุนสวัสดิการชุมชน, กลุ่มน้ำดื่ม, กลุ่มอัดฟาง, กลุ่มแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร, กองทุนแม่ของแผ่นดิน คณะกรรมการศูนย์จัดการ

กองทุนชุมชนบ้านโสก มาจากตัวแทนแต่ละกลุ่มอย่างน้อยกลุ่มละ 1 คน ปัจจุบันมีคณะกรรมการ ทั้งหมด 27 คน เป็นโครงสร้างคณะกรรมการที่มีขนาดใหญ่ ดึงคนทุกกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ ทำให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากสามารถลดความขัดแย้งระหว่างกองทุนต่างๆได้ เกิดความกลมเกลียวและมีสายสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งต่างจากศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่ต้องพัฒนา พบสาเหตุที่ทำให้การดำเนินงานไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร คือการขาดการมีส่วนร่วมและการสื่อสารที่มากพอและต่อเนื่อง การสื่อสารที่น้อยนับเป็นอุปสรรคในการดำเนินการบริหารจัดการ เมื่อไม่สื่อสารทำให้ขาดความไว้วางใจของคนที่อยู่ในชุมชน การมีส่วนร่วมก็น้อยลง และยังไม่สามารถสร้างแรงจูงใจให้ชาวบ้านอยากเข้ามาร่วมโครงการได้เพิ่มขึ้น

2.2 เทคนิคการบริหารจัดการหนี้ตามบริบทชุมชน

การบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครั้วเรือน 1 สัญญา แม้จะมีแนวทางที่คล้ายกัน คือการควบคุมการเป็นหนี้ที่ซ้ำซ้อนของสมาชิก โดยออกกฎกติการ่วมกัน เพื่อให้เป็นข้อตกลงของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน เกิดแนวความคิดบูรณาการกองทุนของพื้นที่ แต่จากการศึกษาพบว่าบริบทของแต่ละพื้นที่ก่อให้เกิดการดำเนินการบริหารจัดการหนี้ที่แตกต่างกัน ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ พบเทคนิคการบริหารจัดการหนี้ภาคครัวเรือนที่น่าสนใจ คือการช่วยเพื่อให้เขาช่วยตนเองได้ “กิจกรรมการบริหารหนี้ของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโสก จะพิจารณาถึงจำนวนเงินที่สมาชิกกู้เป็นอันดับแรก เพื่อแบ่งประเภทลูกหนี้ และความเป็นไปได้ในการบริหารจัดการหนี้ให้เหลือเพียง 1 สัญญาต่อครัวเรือน โดยการปรับอัตราดอกเบี้ยที่ไม่เท่ากันทั้ง 3 สัญญา มาเป็นอัตราเดียวคือร้อยละ 6 บาท ขยายและปรับระยะเวลาการกู้ยืมและชำระเงินคืนของแต่ละกองทุนให้พร้อมกัน อีกทั้งผู้เป็นหนี้จะต้องฝากเงินเพื่อเป็นการออมกับกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต วันละ 20 บาท 30 วัน เรามีเงินออม 600 บาท หนึ่งปีเรามีเงินออม 7,200 บาท สามารถนำเงินออมนี้มาชำระเงินต้นได้ ทำให้ปลดหนี้ก่อนกำหนดได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3, 2564) อีกทั้งกิจกรรม “สำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชนในการส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกในกลุ่ม โดยทางศูนย์จัดการกองทุนชุมชนต้องคิดและบริหารจัดการงบประมาณเอง ทางศูนย์จัดการกองทุนชุมชนบ้านโสก ใช้เทคนิคการส่งเสริมอาชีพแล้วเงินทุนต้องยังคงไว้ไม่สูญหาย เช่น การส่งเสริมการเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ เมื่อไก่ออกไข่ สมาชิกต้องนำไข่ไก่มาให้กับศูนย์สาธิตการตลาดของบ้านโสกทุกวัน โดยแบ่งมาอย่างน้อยวันละ 2 ฟอง หลายคนเป็นหลายฟอง นำมาจำหน่ายให้คนในชุมชน รายได้จากการจำหน่ายรวบรวมจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อช่วยเหลือและส่งเสริมอาชีพให้คนที่เป็หนี้รายอื่นต่อไป

2.3 บทเรียนของพื้นที่

จากการปฏิบัติในการบริหารกองทุนด้วยตนเองของชุมชน และการสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อแก้ไขปัญหาหนี้ครัวเรือน ทำให้แต่ละพื้นที่ได้เรียนรู้การพึ่งพา

ตนเอง และตระหนักในการสร้างวินัยทางการเงิน เปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้เงิน ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นออกไป มีการจัดบันทึกการใช้จ่ายในครัวเรือน เพื่อวิเคราะห์และวางแผนการใช้เงิน จากกิจกรรม “สำนึกดี แผนดี บริหารหนี้ได้” ที่ได้รับการสนับสนุนจากกรมการพัฒนาชุมชน เพื่อสนับสนุนการจัดการหนี้และการส่งเสริมอาชีพที่ครัวเรือนถนัด มีการส่งเสริมการออมของครัวเรือนในรูปแบบของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ครัวเรือนเปลี่ยนทัศนคติกลัวการเป็นหนี้ และอยากจะใช้หนี้ให้หมดโดยเร็ว

3. แนวทางการพัฒนาความสำเร็จในการบริหารหนี้ครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ

จากการวิจัยทำให้พบประเด็นสำคัญหลายประเด็นในการพัฒนาระดับความสำเร็จของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ ดังนี้

3.1 การสร้างความรู้ความเข้าใจและการเชื่อมโยงระหว่างบุคลากรภาครัฐและผู้นำชุมชน นักวิชาการพัฒนาชุมชน ทั้งระดับจังหวัดและระดับอำเภอ (พัฒนากร) ที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง ที่ปรึกษาให้กับศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จะต้องมีความเข้าใจในแนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน และเป็นคนเชื่อมโยงประสานให้กับผู้นำชุมชนที่จะนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ ให้ประสบผลสำเร็จ

3.2 การถ่ายทอดและการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจภายในศูนย์จัดการกองทุนชุมชน คณะกรรมการและสมาชิกจะต้องสร้างความรู้ความเข้าใจร่วมกันในทุกเดือน โดยผ่านเวทีการประชุม เพื่อรับทราบวัตถุประสงค์ และประโยชน์ที่ทุกคนจะได้รับในการเข้าร่วมโครงการ การได้สื่อสารกันอย่างต่อเนื่องและทุกคนได้รับรู้ข้อมูลอย่างเสมอภาค สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของสมาชิกทำให้เกิดความเชื่อมั่นและศรัทธาในการดำเนินงาน เมื่อเกิดความไว้วางใจการทำงานก็ง่ายขึ้น

3.3 การดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและการบูรณาการร่วมกันของหลายกลุ่มองค์กร ในศูนย์จัดการกองทุนชุมชน จะต้องสร้างบรรทัดฐานให้กลายเป็นประเพณีปฏิบัติที่เหมาะสม เช่น กำหนดวันการออมทรัพย์ประจำเดือน กำหนดวันชำระหนี้ โดยแบ่งตามประเภทของผู้กู้ตามวงเงิน ตัวอย่าง ผู้รวมสัญญาแล้ววงเงินกู้ไม่เกิน 30,000 บาท ผู้กู้เงินจะต้องแบ่งชำระ ปีละ 4 ครั้ง หากผู้กู้ชำระตามแผนที่กำหนดจะได้รับการลดดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 0.5 ต่อปี เป็นต้น

3.4 การสร้างระบบการจัดการหนี้จากภายในส่งต่อภายนอก หรือการระเบิดจากข้างใน คือ การส่งเสริมอาชีพและลดรายจ่ายให้กับครัวเรือนหรือการช่วยเหลือเขาเพื่อให้เขาช่วยตนเองได้ ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนสามารถนำเงินดอกเบี้ยที่ได้รับจากผู้กู้ มาจัดสรรปันส่วนเป็นเงินทุนสาธารณะ เพื่อส่งเสริมอาชีพให้กับสมาชิกได้ เช่น ส่งเสริมการเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ ไก่พันธุ์พื้นเมือง การเลี้ยงปลา การปลูกผัก เป็นต้น และมีการพิจารณาถึงความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือน เพื่อให้เขาช่วยเหลือตนเองได้ และมีเงินนำมาชำระหนี้ได้ในที่สุด

3.5 การติดตามและประเมินผล ในทุกปีจะมีการประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในแต่ละที่ ตามตัวชี้วัดที่กรมการพัฒนาชุมชนกำหนดขึ้น เป็นการประเมินผลและจัดระดับการพัฒนาของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ซึ่ง แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับที่1 คือศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่มีผลงานที่ต้องปรับปรุง และต้องพัฒนา ระดับที่2 คือศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่มีผลงานพอใช้ และระดับที่ 3 คือศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่มีผลงานดี เป็นการวัดระดับเพื่อนำมากำหนดทิศทางการพัฒนา ส่งเสริม สนับสนุนให้การบริหารจัดการเงินชุมชนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ให้มีประสิทธิภาพ

อภิปรายผล

การพัฒนาความสำเร็จของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ พบปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารหนี้ครัวเรือน เริ่มต้นจากการที่กรมการพัฒนาชุมชนเข้าไปสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนตามแนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสม การดำเนินกิจกรรมในรูปแบบคณะกรรมการกลุ่ม การสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการทำงานให้สำเร็จ การบริหารงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนมีความโปร่งใสตรวจสอบได้ และความพึงพอใจของผู้ใช้บริการหรือสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมหรือใช้บริการในศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเป็นปัจจัยที่สามารถสร้างแรงจูงใจให้กับบุคคลอื่นอยากที่จะเข้าร่วมโครงการได้ ดังที่ รัชฎาภรณ์ บุตรคาโชต ได้ศึกษาปัจจัยความสำเร็จของโครงการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครัวเรือน 1 สัญญา ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน โดยศึกษาปัจจัยความสำเร็จจากศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่มีการขับเคลื่อนการดำเนินงานที่ประสบผลสำเร็จจำนวน 4 แห่ง พบว่า ความชัดเจนในแนวทางการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชนที่กรมการพัฒนาชุมชนได้ให้ไว้ส่งผลต่อกระบวนการทำงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้บรรลุเป้าหมายได้ (รัชฎาภรณ์ บุตรคาโชต, 2560) นอกจากนี้ในการวิเคราะห์การพัฒนาความสำเร็จในการบริหารหนี้ครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ พบรูปแบบกระบวนการบริหารจัดการหนี้ โดยใช้เทคนิคการบริหารจัดการหนี้ตามบริบทชุมชนด้วยวิธีการวิเคราะห์จำแนกข้อมูลของลูกหนี้เพื่อประเมินความช่วยเหลือ การจัดการหนี้แบบประนีประนอม และยึดหลักคุณธรรม 5 ประการ ตามแนวคิดของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตมาใช้ในการดำเนินงาน คือ ความซื่อสัตย์ ความเสียสละ ความรับผิดชอบ ความเห็นอกเห็นใจกัน ความไว้วางใจกัน คล้ายกับ พระคมสัน เจริญวงศ์ ที่ได้ศึกษากระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อความมั่นคงของชุมชนพบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลไผ่ จังหวัดสุรินทร์ การมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชน การเปิดรับเงินสัจจะออมทรัพย์ทุก ๆ เดือน การมีจิตอาสาของคณะกรรมการส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชน (พระคมสัน เจริญวงศ์, 2562) ซึ่งจากบทเรียน และประสบการณ์ของพื้นที่ถือเป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารหนี้ครัวเรือนของ

ศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ ได้แก่ ประเด็นการสร้างความรู้ความเข้าใจและการเชื่อมโยงระหว่างบุคลากรภาครัฐและผู้นำชุมชน การถ่ายทอดและการสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจภายในศูนย์จัดการกองทุนชุมชนร่วมกัน การสร้างความสัมพันธ์และความเชื่อใจ มีกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และบูรณาการร่วมกันของหลายกลุ่มองค์กรในศูนย์จัดการกองทุนชุมชน สร้างบรรทัดฐานให้กลายเป็นประเพณีปฏิบัติที่เหมาะสม พบมิติที่คล้ายกับ ปิยะวดี ยอดนา ที่แตกประเด็นปัจจัยความสำเร็จการบริหารการเงินชุมชนเชิงสถานการณ์ อย่างมีนัยสำคัญ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้นำ ที่แรงขับเคลื่อนหรือผู้นำที่มีบารมี ปัจจัยด้านคณะกรรมการบริหารที่เสียสละ มีความซื่อสัตย์ และปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ปัจจัยด้านสมาชิก การมีความเข้าและปฏิบัติในกฎระเบียบข้อบังคับของสมาชิก ทำให้เกิดการดำเนินกิจกรรมอย่างตรงไปตรงมาตามกระบวนการดำเนินกิจกรรมของกลุ่ม เกิดความเชื่อใจ และไว้วางใจ (ปิยะวดี ยอดนา, 2562) เช่นเดียวกับ อสิรนนท์ ทรงเนติเชาวลิต ที่ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดนครปฐม โดยเลือกศึกษาเฉพาะปัจจัยความสำเร็จด้านผู้นำหรือคณะกรรมการกลุ่ม พบว่าคณะกรรมการที่มีประสบการณ์การดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ตั้งแต่ 4 ปี ขึ้นไปจะมีความเชี่ยวชาญในการดำเนินงาน และสร้างความเชื่อมั่นให้กับสมาชิกในกลุ่ม ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมที่ดีได้ การดำเนินงานของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ มีการติดตามและประเมินผลในทุกปี ตามตัวชี้วัดของกรมการพัฒนาชุมชน เพื่อใช้กำหนดทิศทางในการพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนศูนย์จัดการกองทุนชุมชนให้เกิดการบริหารจัดการการเงินชุมชนอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ แก้ไขปัญหาหนี้สินของคนในชุมชนได้ มุ่งบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1 ครวเรือน 1 สัญญา ผ่านกระบวนการจัดทำข้อมูลและสร้างวินัยทางการเงินให้กับคนในชุมชน รวมทั้งสนับสนุนให้ครัวเรือนนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต นำไปสู่ชีวิตที่มีคุณภาพจนสามารถลดหนี้และปลดหนี้ได้ในที่สุด (อสิรนนท์ ทรงเนติเชาวลิต, 2557)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

แม้ว่างานวิจัยในครั้งนี้สามารถนำเสนอในประเด็นการพัฒนาศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ แต่ยังมีบริบทในเขตพื้นที่อื่นที่มีความน่าสนใจในการดำเนินการวิจัยต่อไปได้ เช่น การศึกษาศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเปรียบเทียบปัจจัยความสำเร็จในแต่ละภูมิภาค ในประเด็นความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่แตกต่างกัน อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารหนี้ครัวเรือนให้ประสบผลสำเร็จได้ ในด้านการปฏิบัติ การพัฒนาศูนย์จัดการกองทุนชุมชนเพื่อให้สามารถลดหนี้และปลดหนี้ภาคครัวเรือนได้ ควรมีการสื่อสารอย่างต่อเนื่องทั้งในระดับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ให้การสนับสนุนที่ต้องสื่อสารกับผู้นำชุมชนและการสื่อสารในระดับชุมชน คือ การสื่อสารระหว่างคณะกรรมการศูนย์จัดการกองทุนชุมชนกับสมาชิก และชาวบ้านที่ยังไม่ได้เป็นสมาชิก จากการประชุมหรือการประชาสัมพันธ์ในชุมชนเพื่อให้

เกิดความเข้าใจและลดความขัดแย้งที่อาจจะเกิดขึ้นได้ การปฏิบัติตามกฎกติกาที่สร้างร่วมกัน ถือเป็นการสร้างวัฒนธรรมที่พึงปฏิบัติในชุมชนให้เกิดขึ้น จึงควรดำเนินกิจกรรมที่ทุกคน ปฏิบัติไปในแนวทางเดียวกันอย่างสม่ำเสมอ เช่น การกำหนดวันออมเงินเดือนละครั้ง การ กำหนดหัวระยะเวลาส่งคืนเงินยืม ควรมีการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานของศูนย์ จัดการกองทุนชุมชนที่ อาทิ การตั้งเป้าหมายว่าภายใน 1 ปี จะลดหนี้ให้ได้กี่ครัวเรือน และ ลดได้เป็นจำนวนเงินเท่าไร และมีการถ่ายทอดองค์ความรู้ โดยเฉพาะการถ่ายทอดจากคน รุ่นเก่าไปยังคนรุ่นใหม่ จึงควรมีการถอดบทเรียน (Knowledge Management) เพื่อ รวบรวมเทคนิคการดำเนินงานภายในศูนย์ฯ ให้คณะกรรมการรุ่นใหม่ได้เรียนรู้ รวมไปถึงการ ดึงคนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน ซึ่งการดำเนินกิจกรรมในศูนย์จัดการกองทุน ชุมชน ส่งผลให้คนในชุมชนรู้จักการบริหารจัดการหนี้ด้วยตนเอง จึงควรมีการสร้างเครือข่าย หรือขยายพื้นที่การดำเนินการออกไปยังชุมชนใกล้เคียงให้มีการจัดตั้งศูนย์จัดการกองทุน ชุมชนเพิ่มขึ้นอีก อาทิเช่น อาจขยายพื้นที่รับผิดชอบไปเป็นศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในระดับ ตำบลซึ่งมีหลายหมู่บ้านเข้าร่วมดำเนินการด้วย เพื่อเป็นการขยายผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ข้อมูลที่ได้ผู้วิจัยได้พบอาจเชื่อมโยงไปยังข้อมูลการพัฒนาในด้านอื่นได้ เช่น การวาง นโยบายพื้นฐานด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของคนชนบท การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งหาก มองในมิติที่แตกต่างออกไปการที่ภาครัฐเพิ่มเงินทุนให้คนในพื้นที่ชนบทสามารถเข้าถึงหรือมี แหล่งกู้เงินได้ง่ายนั้น เป็นการสร้างวินัยที่ผิดให้กับวิถีชีวิตของคนชนบทหรือไม่ เป็นประเด็นที่ ควรพิจารณาเพิ่มเติมเพื่อเป็นข้อมูลในการออกแบบนโยบายที่สามารถแก้ไขปัญหาปากท้องของ คนชนบทได้จริง และสามารถทำให้ชุมชนพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ไม่สร้างวินัยที่รอเพียงความ ช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว

เอกสารอ้างอิง

- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2564). เงินให้กู้ยืมแก่ภาคครัวเรือน. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2564 จาก https://www.bot.or.th/App/BTWS_STAT/statistics/ReportPage.aspx?reportID=775&language=th
- ปิยะวดี ยอดนา. (2562). การบริหารการเงินชุมชนระดับดีเด่น บ้านเหล่าใหญ่ ตำบลวัฒนา อำเภอส่องดาว จังหวัดสกลนคร. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมสาร (มสส.), 17(2), 6-7.
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 1. (10 พฤษภาคม 2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารหนี้ ครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ. (จามจุรี จิตรสังคม, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 2. (21 พฤษภาคม 2564). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารหนี้ ครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชน ในจังหวัดชัยภูมิ. (จามจุรี จิตรสังคม, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้สัมภาษณ์ท่านที่ 3. (10 พฤษภาคม 2564). วิเคราะห์การพัฒนาความสำเร็จในการบริหารหนี้ ครัวเรือนของศูนย์จัดการกองทุนชุมชนในจังหวัดชัยภูมิ. (จามจุรี จิตรสังคม, ผู้สัมภาษณ์)

- พระคมสัน เจริญวงศ์. (2562). กระบวนการจัดการกองทุนสวัสดิการชุมชนเพื่อความมั่นคงของชุมชน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 7(4), 941-942.
- รัชฎาภรณ์ บุตรคาโชต. (2560). ปัจจัยความสำเร็จของโครงการบริหารจัดการหนี้ไปสู่ 1ครัวเรือน 1 สัญญา ศูนย์จัดการกองทุนชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน. ใน สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารรัฐกิจและกิจการสาธารณะ. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดชัยภูมิ. (2563). หนังสือสั่งการ. เรียกใช้เมื่อ 10 เมษายน 2564 จาก <https://chaiyaphum.cdd.go.th>
- สำนักพัฒนาทุนและองค์การการเงินชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2560). แนวทางการดำเนินงานศูนย์จัดการกองทุนชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 8 เมษายน 2564 จาก <https://fund.cdd.go.th/download>
- _____. (2561). แนวทางการดำเนินกิจกรรมศูนย์จัดการกองทุนชุมชนประจำปี 2561. เรียกใช้เมื่อ 2 เมษายน 2564 จาก <https://fund.cdd.go.th/download/announce/page/2>
- อสิรนนท์ ทรงเนติเชาวลิต. (2557). ปัจจัยที่ส่ง ผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต จังหวัดนครปฐม. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 7(2), 8-9.
- Zumitzavan, V. & Michie, J. (2015). Personal knowledge management, leadership styles, and organisational performance: A case study of the healthcare industry in Thailand. Singapore: Springer Singapore.
- Zumitzavan, V. (2011). The impact of managers' learning styles and leadership styles and the effectiveness of their organisations: a case study from small retail tyre companies in Thailand. In Doctoral dissertation. University of Birmingham.
- _____. (2014). The impact of different styles of 'personal knowledge management' and 'leadership' on 'organisational performance': a case of healthcare industry in Thailand. WSEAS Transactions on business and economics, 11(1), 430-441.

นวัตกรรมวัสดุสิ่งทอสังเคราะห์จากดินยุคก่อนประวัติศาสตร์
สู่การออกแบบแฟชั่นเครื่องแต่งกายชาติพันธุ์ร่วมสมัยอำเภอปางมะผ้า
จังหวัดแม่ฮ่องสอน*

INNOVATIVE SYNTHESISED TEXTILE FROM PREHISTORIC SOIL TO
DESIGN ETHNIC CONTEMPORARY COSTUMES IN PANG MA PA
DISTRICT, MAE HONG SORN PROVINCE

ขจรศักดิ์ นาคปาน

Khajornsak Nakpan

สุภาวี ศรินครภรณ์

Supavee Sirinkraporn

มหาวิทยาลัยศิลปากร

Silpakorn University, Thailand

E-mail: pearvee@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งเกิดจากความต้องการแสดงศักยภาพในการบูรณาการความรู้ระหว่างนวัตกรรมการผลิตสิ่งทอชีวภาพโดยวิธีการสังเคราะห์ดินยุคก่อนประวัติศาสตร์จากแหล่งโบราณคดีพื้นที่สูง ถ้ำผีแมนโลงลงรัก อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นพื้นที่โบราณคดีสมัยโฮโลซีนตอนปลาย (ยุควัฒนธรรมโลงไม้หรือสมัยโลหะ - เหล็ก) มีอายุประมาณ 2,660 - 1,100 ปี และหลักวิชาการออกแบบต้นแบบแฟชั่นเครื่องแต่งกายชาติพันธุ์ร่วมสมัย ความมุ่งหมายดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปรัชญาสุนทรียศาสตร์ในวิถีการดำรงชีวิตระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติที่อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล สามารถสื่อสารถึงแนวความคิดของภูมิแผ่นดิน พลวัตทางวัฒนธรรม และกระบวนการสร้างสรรค์ด้วยอันแผ่ไปด้วยสติปัญญาที่ลุ่มลึก การพึ่งพาตนเอง รวมถึงแบบแผนแห่งการเคารพบรรพบุรุษซึ่งนับเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนชาติพันธุ์พื้นที่สูง นอกเหนือจากปรัชญาสุนทรียศาสตร์แล้ว สารสำคัญของงานวิจัยเปิดเผยถึงกระบวนการทดลองทางวิทยาศาสตร์ที่มุ่งเน้นการผลิตวัสดุชีวภาพอันเป็นวัสดุทางเลือกใหม่ มีคุณสมบัติเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เสริมสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติ ถือเป็นการอนุรักษ์โดยคำนึงถึงการใช้สอยอย่างมีขีดจำกัด จัดการต้นทุนทางวัฒนธรรมอย่างเป็นธรรม ก่อให้เกิดประสิทธิภาพและประโยชน์สูงสุดต่อไปในอนาคต ทั้งนี้

* Received 19 September 2022; Revised 28 September 2022; Accepted 30 September 2022

ต้นแบบแฟชั่นเครื่องแต่งกายชาติพันธุ์ร่วมสมัยยังแสดงออกถึงความรู้เรื่องวงจรการออกแบบหมุนเวียน ดำเนินการตามกรอบการผลิตที่ได้มาตรฐานการลดมลพิษด้วยเทคโนโลยีสะอาดปราศจากขยะ ตลอดจนแนวทางการส่งเสริมให้ภาคธุรกิจแฟชั่นสิ่งทอลดการนำเข้าวัตถุดิบจากต่างประเทศ สนับสนุนแนวทางการยกระดับอาชีพหรือรายได้ของวิสาหกิจชุมชนด้วยการนำนวัตกรรมงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์อันหมายถึงการออกแบบสินค้าจากมรดกทางวัฒนธรรมและธรรมชาติ ตลอดจนการพัฒนาสู่นโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์

คำสำคัญ: นวัตกรรม, ดินยุคก่อนประวัติศาสตร์อำเภอบางมะผ้า, วัสดุสิ่งทอชีวภาพ, แฟชั่น, ชาติพันธุ์

Abstract

The purpose of the research is to demonstrate potentials of the innovative biological material from synthesised prehistoric soil from Pi man Cave, Pang Mapa District, Mae Hong Sorn. The area is an archeological site from late Holocene period (wood caskets or metal-iron period) dated 2,660-1,100 years ago. The knowledge is integrated with contemporary ethnic costume design. The aim is to reflect aesthetics and harmony in the way of living between human and the nature. It communicates local wisdom, creative self-awareness, and profound respect to the ancestors which are unique characteristics of the ethnic people. In addition to the aesthetical philosophy, essence of the research is the scientific experiment aiming to produce a biological material as a new alternative material which is environmentally friendly and enhances natural resources security. It is a conscious use of limited resources and fair management of cultural capital which enables effective future use. The circular material design is produced with clean technology and zero-waste which decreases independency on imported materials. It has a potential to create job opportunities to increase income of the community by applying the innovation from the research for commercially. This shall allow secure and sustainable economy for the country.

Keywords: Innovation, Prehistoric Soil, Bio-Textile, Fashion, Ethnic

บทนำ

โครงการโบราณคดีบนพื้นที่สูง ณ อำเภอบางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีศาสตราจารย์ ดร. รัศมี ชูทรงเดช ภาควิชาโบราณคดี คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นหัวหน้าโครงการ โครงการดังกล่าวแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 - 2549 ลำดับ

ต่อมาคือ โครงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์กับสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงในอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน (พ.ศ. 2555 - 2558) และโครงการมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์และพลวัตทางวัฒนธรรมบนพื้นที่สูงใน อ.ปางมะผ้า จ.แม่ฮ่องสอน (พ.ศ. 2559 - 2563) ทั้งหมดได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โครงการทั้งสามข้างต้นค้นพบหลักฐานจำนวนกว่าแสนชิ้นในพื้นที่บริเวณเพิงผาถ้ำลอด เพิงผาบ้านไร่ และถ้ำผีแมน-โลงลงรัก อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ทั้งยังพบร่องรอยที่ปรากฏการณ์ย้อนไปไกลถึงกลุ่มคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ยุคไพลสโตซีนตอนปลาย (Late Pleistocene) ซึ่งนับเป็นยุคแห่งการค้นพบหลักฐานเกี่ยวกับมนุษย์มากที่สุด ขณะเดียวกันการค้นพบโลงไม้หรือ “โลงผีแมน” ที่มีอายุในช่วงก่อนประวัติศาสตร์สมัยสุดท้าย เผยให้เห็นรูปลักษณะของโลงไม้ขนาดใหญ่ หัวโลงแกะสลักเป็นรูปทรงต่าง ๆ โครงกระดูกมนุษย์ รวมทั้งพบวัตถุสำคัญที่ถูกฝังร่วมกับศพที่นับเป็นพิธีกรรมสำคัญที่สุดสำหรับการอุทิศแด่ผู้ที่ล่วงลับอันได้แก่ เครื่องประดับที่ทำจากโลหะสัมฤทธิ์ ลูกปัดต่าง ๆ เศษผ้าเครื่องนุ่งห่ม เครื่องมือขวานหินและโลหะ ตลอดจนภาชนะดินเผาลายเชือกทาบ ฯลฯ การค้นพบหลักฐานสำคัญเหล่านี้ทำให้นักโบราณคดีสันนิษฐานว่าถ้ำโลงผีแมนคือสุสานของมนุษย์ในอดีตซึ่งฝังด้วยความเชื่อที่ต้องสืบหาเหตุผล และอำเภอปางมะผ้าก็กลายเป็นแหล่งอารยธรรมเก่าแก่อันได้รับการขนานนามว่า “ถิ่นผีแมน แดนร้อยถ้ำ งามล้ำขุนเขา รวมเผ่าชาวดอย”

การศึกษาทางโบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์แห่งนี้เริ่มต้นเมื่อราว 60 ปีก่อน โดย ดร.เชสเตอร์ กอร์แมน (Dr. Chester Gorman) นักโบราณคดีชาวอเมริกัน เดินทางเข้ามาสำรวจพื้นที่ทางภาคเหนือเพื่อสืบหาแหล่งเกษตรกรรมเก่าแก่ซึ่งอาจเป็นแหล่งกำเนิดกสิกรรมของโลก แต่นอกจากหลักฐานทางโบราณคดีที่เกี่ยวข้องกับการเพาะปลูกในยุคแรก ดร.กอร์แมนพบโลงไม้จำนวนมากชุกซ่อนอยู่ตามถ้ำและเพิงผาสูงชัน จึงเป็นเหตุริเริ่มให้มีการศึกษาเรื่องราวโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ศาสตราจารย์ ดร.รัศมี ชูทรงเดช กล่าวถึงวัฒนธรรมโลงไม้ว่า เป็นคำอธิบายคุณลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมการปลงศพที่พบในพื้นที่สูงอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยโลงไม้มีความโดดเด่นอยู่ที่การทำขึ้นจากไม้สักผาครึ่งพร้อมตกแต่งลวดลายพื้นผิวด้านนอกด้วยยางรัก และมีการสลักเสลาเกลาค้วนเนื้อในตรงกลางออกคล้ายเรือ ส่วนปลายทั้งสองด้านมีการแกะสลักเป็นรูปทรงหรือขนาดที่แตกต่างกันและมีความสมบูรณ์ ไม้ที่ผ่าครึ่งนั้นจะถูกประกบกันเป็นคู่และวางอยู่บนเสาไม้จำนวน 4 - 6 เสาหรือวางไว้บนคานภายในถ้ำและมักติดตั้งอยู่ในตำแหน่งที่เกือบจะถึงยอดของเทือกเขาหินปูนในภูมิประเทศแบบคาสต์ (รัศมี ชูทรงเดช, 2561) กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่ให้ความหมายคำว่า “ผีแมน” หมายถึง ผีที่โผล่ขึ้นมา ดังนั้น โลงไม้จำนวนมากที่ถูกค้นพบจึงถูกเรียกว่า “โลงผีแมน” และกลายเป็นแหล่งโบราณคดีที่เปิดเผยให้เห็นถึงพิธีกรรมหลังความตายอันบ่งบอกถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้มีรากฐานความเชื่อต่อจิตวิญญาณศักดิ์สิทธิ์และความเคารพที่มีต่อธรรมชาติ (รัศมี ชูทรงเดช, 2559)

จากประวัติการตั้งถิ่นฐานในระยะเวลาสองช่วงอายุคนชี้ให้เห็นว่าอำเภอบางมะผ้าเป็นเส้นทางตั้งรกรากของกลุ่มผู้อพยพที่มาจากประเทศพม่า ด้วยลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ของอำเภอบางมะผ้าและภูเขาสูงชันสลับซับซ้อนถึงร้อยละ 95 บนที่ราบระหว่างหุบเขาจึงอำนวยความสะดวกการจัดตั้งหมู่บ้านต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มประชากรชาติพันธุ์นิยมปลูกสร้างบ้านเรือนโดยมีลักษณะที่ตั้งอาศัยอยู่เป็นหย่อม ๆ คล้ายตัดขาดจากโลกภายนอกอย่างสิ้นเชิง ภายหลังรัฐบาลไทยดำเนินการกับชุมชนขยายที่มีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นและประสบความสำเร็จในการผลักดันเป็นอำเภอบางมะผ้าเพื่อแยกการปกครองจากอำเภอมองเม่องสอนในปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมาอำเภอบางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนจึงนับเป็นหนึ่งในพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่ ลีซอ ปกาเกอะญอ ลัวะ และม้ง

แม้ประชากรในอำเภอบางมะผ้าจะมีความหลากหลายของชาติพันธุ์ หากแบบแผนการปฏิบัติที่ปรากฏชัดเจนสืบเนื่องของกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหลายข้างต้นล้วนมีความยึดมั่นและศรัทธาต่อจารีตประเพณีซึ่งนับถือบูชาผี ดังนั้น นอกจากคำว่าผีจักหมายถึง “วิญญาณ” ของบรรพบุรุษหรือผู้เป็นมนุษย์ที่ได้จากไปแล้ว ยังระบุถึงผีที่เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในธรรมชาติรอบตัว อันได้แก่ ผีฟ้า ผีฝน ผีดิน ผีต้นไม้ ผีต้นข้าว ผีภูเขา ผีฟ้าร้อง ผีผา รวมไปถึงความเป็นไปที่เกิดขึ้นต่อผู้อาศัย เช่น ผีทำให้เจ็บไข้ได้ป่วย ผีทำให้คนในชุมชนเสียชีวิต เป็นต้น แบบแผนความคิดดังกล่าวจึงทำให้มนุษย์ผู้อยู่ร่วมธรรมชาติรู้สึกยำเกรง หวาดกลัว ให้ความเคารพนับถือด้วยการแสดงออกผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ และพัฒนาสู่การเป็นวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่ม เช่น กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีพิธีกรรมกะว้างหรืองานเลี้ยงผีน้ำ งานตะกรูหรืองานเลี้ยงผีภูเขา ขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่มีความเชื่อเรื่องผีเรือน ผีบ้าน ผีป่า ผีบรรพบุรุษและผีเขาเพราะเชื่อว่าเป็นเสมือนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ผีจึงเป็นวิญญาณของบรรพบุรุษที่คอยปกป้องรักษาคนในหมู่บ้าน ดูแลป่า และที่ทำการกินของชุมชน จึงกล่าวได้ว่า สาระสำคัญของการศึกษาเนื้อหาของวัฒนธรรมโลงไม้ วัตถุที่ถูกค้นพบภายใน และการก่อกำเนิดความรู้ที่มาจากสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ส่อแสดงให้เห็นถึงความเชื่อด้านพิธีกรรม ภูมิปัญญาการใช้เครื่องมือ และสนธิญาณการประดับตกแต่งร่วมกับทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ซึ่งคุณสมบัติของเนื้อหาเหล่านี้สามารถนำมาถ่ายทอดในรูปแบบของผลงานการออกแบบแฟชั่นเครื่องแต่งกายชาติพันธุ์ร่วมสมัยอันถือเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญต่อมนุษย์ เพื่อยึดโยงถึงสำนักการรู้คุณค่าต่อเชื้อชาติบรรพบุรุษอันได้รับการปลูกถ่ายจากฐานสู่รุ่น

(ก)

(ข)

(ค)

(ง)

ภาพที่ 1 แหล่งโบราณคดีศักดิ์สิทธิ์

(ก) สภาพภายในถ้ำผีแมนโลงลงรัก มีโครงสร้างมิดทึบและสลัซบซ้อนไปด้วยชั้นหิน

(ข) เศษผ้าและซากกระดูกมนุษย์แสดงให้เห็นถึงความสำคัญในการคัดเลือกสถานที่สำหรับชีวิตหลังความตายเพื่อการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลกหน้า

(ค) โลงไม้ที่พบภายในแหล่งโบราณคดีเพิงผาบ้านไร่ ที่ปรากฏสภาพการติดตั้งบนเสาไม้สูงจำนวน 4 – 6 เสา เป็นการจัดวางที่แตกต่างจากโลงไม้ที่พบในแหล่งโบราณคดีถ้ำผีแมนโลงลงรัก

(ง) เศษผืนผ้าที่ถูกฝังร่วมกับโลงไม้ซึ่งถูกสันนิษฐานว่าห่อหุ้มกระดูกเจ้าของร่างผู้ล่วงลับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาและวิจัยเชิงประยุกต์มุ่งเน้นกระบวนการทดลองทางวิทยาศาสตร์ชีวภาพเพื่อสร้างนวัตกรรมวัสดุสิ่งทอสังเคราะห์จากชั้นดินแต่ละยุคสมัยให้มีคุณสมบัติเหมาะสมสำหรับการออกแบบเครื่องแต่งกายร่วมสมัย

2. วิเคราะห์กระบวนการสร้างสรรค์ในรูปแบบพึ่งตนเองด้วยทักษะการออกแบบเครื่องแต่งกายชาติพันธุ์ร่วมสมัยให้เกิดเป็นรายได้หรืออาชีพเสริมที่สามารถสะท้อนอารยธรรมและการเคารพพลวัตทางวัฒนธรรมบนพื้นที่สูงอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง นวัตกรรมวัสดุสิ่งทอสังเคราะห์จากดินยุคก่อนประวัติศาสตร์ เพื่อออกแบบแฟชั่นเครื่องแต่งกายชาติพันธุ์ร่วมสมัยสะท้อนอารยธรรมและการเคารพพลวัตทางวัฒนธรรมบนพื้นที่สูงอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน แสดงกระบวนการทัศนด้านการออกแบบที่ได้รับจากการขยายผลองค์ความรู้ด้านมานุษยวิทยาชาติพันธุ์อันแสดงออกถึงปรัชญาการสร้างสรรคสุนทรียภาพของชีวิตมนุษย์ผู้ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งต่อบรรพบุรุษและจิตวิญญาณศักดิ์สิทธิ์แห่งธรรมชาติด้วยการแสดงออกผ่านสื่อในรูปแบบของเครื่องแต่งกายอันเป็นที่นิยมมาตั้งแต่โบราณ เนื่องจากมนุษย์ตั้งแต่ครั้งอดีตจวบจนปัจจุบันมีความผูกพันอย่างแนบ

เน้นกับความงามในการหล่อหุ้มร่างกาย พิธีกรรม และคุณค่าที่มีต่อจิตใจ มนุษย์ทุกชาติล้วนมีวัฒนธรรมในการประดับตกแต่งร่างกายมาช้านาน วัฒนธรรมดังกล่าวปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีอันเป็นงานศิลปกรรมตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ทำให้มนุษย์ในปัจจุบันทราบถึงคุณค่าทางความงาม และคุณค่าทางภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการแสดงออกเรื่องจิตวิญญาณของชาวของเครื่องใช้ที่มีความเป็นสิริมงคลต่อชีวิต รวมถึงฝีมือการประดิษฐ์งานประณีตศิลป์ด้วยเทคนิคโบราณอันลึกซึ้ง สามารถระบุถึงพฤติกรรมการใช้สอยวัตถุของมนุษย์ได้ว่ามีวัตถุประสงค์ทางอุดมคติในการสร้างสรรค์ผลงานขึ้นเพื่อรับใช้บุคคลชั้นสูงหรือฐานานุศักดิ์ของคนในสังคม ทั้งยังรวมถึงงานประติมากรรมทางศาสนา แต่สำหรับยุคร่วมสมัยในปัจจุบัน รูปแบบรวมถึงคติแบบใหม่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม คุณค่าของเครื่องแต่งกายจึงเผยให้เห็นถึงประโยชน์ที่มีต่อการประดับตกแต่งเรือนร่างและคุณค่าทางด้านจิตใจสำหรับมนุษย์และสัมผัสได้ง่ายมากขึ้น

วิธีการดำเนินการวิจัยจึงแบ่งกรอบการค้นคว้าข้อมูลเพื่อประมวลความรู้ออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

1. การศึกษาปรัชญาตามแนวทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา (Theory of Phenomenology)

ทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยาคือปรัชญาแห่งการแสวงหาความจริง และการค้นหาความจริงของทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยานั้นอยู่ในรูปแบบของสิ่งที่เรียกว่า โลกที่ปรากฏต่อหน้า (Immanence) เราสามารถเลือกใช้ทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยาเพื่อแสวงหาความจริงเฉพาะอย่างยิ่ง ความจริงแห่งยุคโบราณที่ผ่านกาลเวลามานานแสนนานได้ เนื่องจากคำว่า ปรากฏการณ์ (Phenomena) มิได้หมายถึงการเข้าถึงความจริงสูงสุดในรูปแบบของการรับรู้ประสบการณ์เชิงประจักษ์ที่มีขอบเขตจำกัดอยู่เพียงแค่การรู้จักความหมายของสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยอาศัยประสาทสัมผัส หรือกล่าวได้อีกนัยยะหนึ่งอาจหมายความว่าการศึกษาแง่มุมจากสำนึกของมนุษย์ที่ทำให้ชีวิตมนุษย์มีความหมาย ปรากฏการณ์วิทยาจึงมุ่งเน้นการศึกษาประสบการณ์ของมนุษย์ที่หมายความครอบคลุมไปถึงจินตนาการ ความเพ้อฝัน อารมณ์ และความรู้สึก ซึ่งการแสวงหาความจริงในปรากฏการณ์ดังกล่าวมุ่งเน้นไปที่สำนึกของมนุษย์และการพุ่งไปของเจตสำนึกผ่านสิ่งของรูปธรรมที่จับต้องได้ จึงเห็นได้ว่า มนุษย์และโลกที่ปรากฏต่อหน้าคือความสัมพันธ์ที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ แม้มนุษย์แต่ละคนจะมีแก่นแท้ของความเป็นมนุษย์อยู่ในตนเอง ตัวอย่างวิธีคิดของมาร์ติน ไฮเดกเกอร์ (Martin Heidegger) นักปรัชญาชาวเยอรมันผู้พยายามพิสูจนคำถามของการดำรงอยู่ (Being) ของมนุษย์ด้วยวิธีทางปรากฏการณ์วิทยาและเฉลยคำตอบที่เกี่ยวกับการดำรงอยู่ของมนุษย์คือการที่มนุษย์อยู่ - ใน - โลก (Being - in - the - World) แสดงถึงการที่มนุษย์อยู่ร่วม - กับ - ผู้อื่น (Being - with - Others) ซึ่งความคิดดังกล่าวคือความจริงที่สัมพันธ์กัน (Heidegger, M., 1967) ไฮเดกเกอร์ยังให้แก่อันเป็นรากฐานสำคัญของปรากฏการณ์วิทยาอีกหนึ่งตัวอย่างที่จะทำให้เผ่าพันธุ์ของ

มนุษย์ดำรงอยู่ต่อไปได้ตามหลักการวิวัฒนาการ (Evolution) คือมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยวิธีการทาง “นวัตกรรมวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี” เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความจริง ด้วยนวัตกรรมสมัยใหม่มีส่วนส่งเสริมให้มนุษย์หลุดพ้นจากความพยายามที่จะนิยามความหมายต่อสรรพสิ่งรอบตัวและทำให้ใจความสำคัญของสรรพสิ่งเหล่านั้นเป็นอิสระอย่างไม่ผูกมัดกับการเป็นสิ่งที่ต้องปฏิสัมพันธ์กับมนุษย์เพียงแค่ความรู้สึกนึกคิดเท่านั้น สารัตถะของนวัตกรรมสมัยใหม่จึงเป็นวิทยาการที่มีกำลังมากเพียงพอในการนำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และเป็นเครื่องมือที่บังคับให้มนุษย์เปิดโลกทัศน์โดยเผยให้เห็น (Revealing) ความจริงของทรัพยากรในฐานะสิ่งพร้อมใช้ (Standing - reserve) (Heidegger, M., 1977) ด้วยเหตุนี้ กระแสความคิดของไฮเดกเกอร์จึงถูกส่งผ่านมาถึงมาร์ตี เมร์โลปงตี (Merleau - Ponty, M.) นักปรัชญาชาวฝรั่งเศสผู้พัฒนาเนื้อหาเรื่องสำนึกและการดำรงอยู่ของมนุษย์ด้วยการยอมรับว่าสำนึกจักต้องถูกทำความเข้าใจควบคู่ไปกับสภาพของมนุษย์ที่มีการดำรงอยู่ในโลกจริง เช่นเดียวกับการวิเคราะห์ร่วมกับประสบการณ์ที่มาจากการรับรู้ผ่าน “ร่างกาย” ของมนุษย์เอง เพราะร่างกายเป็นพื้นที่ในการรับรู้ความหมายของโลกและร่างกายเป็นพื้นที่ของการเข้าใจปรากฏการณ์ (Merleau - Ponty, M., 1996)

นอกจากนี้ ทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยายังถูกนำมาใช้ศึกษาและวิเคราะห์ถึงความสำคัญของ “สถานที่” อันหมายถึงพื้นที่ที่อยู่นอกเหนือจากร่างกายและประสาทสัมผัสของมนุษย์ เนื่องจากถิ่นฐานบ้านเรือนแต่ละแห่งนั้นล้วนอุดมสมบูรณ์ไปด้วยความหมายและวิถีการดำรงอยู่ของสรรพชีวิต สำนึกที่มนุษย์มีต่อสถานที่นั้นจึงเป็นตัวกลางที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับโลกธรรมชาติ รวมทั้งทำให้มนุษย์เข้าใจถึงความหมายของการดำรงอยู่ (Existence) และทำให้เกิดการย้อนกลับไปสู่ “สิ่ง” (Things) ซึ่งตรงกันข้ามกับความเป็นนามธรรมและโครงสร้างของความคิดถึง ข้อมูลที่มาจากชาติพันธุ์วิทยา จิตวิทยา ศิลปกรรม สถาปัตยกรรม และบางด้านของสุนทรียภาพจึงเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาปรากฏการณ์วิทยาเพื่อการแสวงหาความจริง (Norberg - Schulz, C., 1980) ดังข้อคิดเห็นของนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสนามว่า เกสตง แบฌลาร์ (Gaston Bachelard) ผู้เขียนหนังสือชื่อ บทกวีแห่งที่ว่าง (The Poetics of Space หรือ La Poétique de l'Espace) ในปี ค.ศ. 1958 มีความน่าสนใจตรงที่มีการใช้คำว่า Space แทนคำว่า Place โดยนำเสนอเกี่ยวกับการศึกษาที่ว่างในมิติของความหมายอันเกี่ยวเนื่องถึงความรักที่มีต่อสถานที่ (Topophilia) และรากศัพท์ของภาษากรีก Topos หมายถึง สถานที่และ Philia หมายถึงความรักที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เนื้อหาสาระในผลงานเขียนระบุถึงลักษณะที่ว่างที่มีความเหมาะสม สอดคล้องถึงคุณค่าที่ก่อเกิดจากการปกป้องและคุณค่าของจินตนาการ รวมถึงงานเขียนของเอดเวิร์ด รีลฟชูว์ (Edward Relph) นักภูมิศาสตร์ชาวอังกฤษ ชื่อว่า สถานที่และความแปลกแยกต่อสถานที่ (Place and Placelessness) ระบุอย่างชัดเจนว่า ความหมายของสถานที่หมายถึงสิ่งที่หลอมรวมกัน

ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติและยังเป็นศูนย์กลางที่สำคัญยิ่งของประสบการณ์อันถือเป็นความจริงของมนุษย์บนโลก (Relph, E., 1976)

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาของทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยาผ่านการออกแบบแฟชั่นเครื่องแต่งกายชาติพันธุ์ร่วมสมัยอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน แสดงออกถึงวิธีการโน้มน้าวเชิงประจักษ์ว่า มนุษย์สามารถเข้าใจความจริงของการดำรงชีวิตได้จากร่างกายและสถานที่ ซึ่งผลผลิตทางความงามดังกล่าวอาศัยนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นเสมือนเครื่องมือนำพาการแสวงหาสาระสำคัญของการมีชีวิตไปสู่การรับรู้เชิงปรัชญาที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

2. นวัตกรรมการสังเคราะห์วัสดุสิ่งทอชีวภาพจากดินยุคก่อนประวัติศาสตร์

ผลการสำรวจทางโบราณคดีของศาสตราจารย์ ดร. รัศมี ชูทรงเดช เรื่อง “คนสัตว์ สิ่งของ: ภาพสะท้อนสังคมและวัฒนธรรมจากถ้ำผีแมนโลงลงรัก” ระบุถึงการพบวัตถุหลากหลายที่นอกเหนือจากกระดูกคนและสัตว์ แสดงออกให้เห็นถึงภูมิปัญญาอันลุ่มลึกของมนุษย์โบราณที่สร้างสรรค์วัตถุเพื่อประกอบการใช้งานในชีวิตประจำวันและ บูชาพิธีกรรมอันศักดิ์สิทธิ์ เฉพาะอย่างยิ่ง การค้นพบเศษผ้าสะท้อนรูปแบบของการให้ความสำคัญต่อชีวิตหลังความตาย โดยเศษผ้าที่ถูกฝังร่วมกับศพมนุษย์ในทุกโลงนั้นเปิดเผยให้เห็นถึงเทคนิคการทอผ้าที่หลากหลาย สันนิษฐานว่าการผลิตแต่ละรูปแบบนั้นแตกต่างกันไปตามวาระโอกาสในการนำไปใช้ บ้างมีการทอผ้าเป็นผืนผ้าและมีลักษณะการทอที่แน่นมากอาจใช้เป็นเครื่องนุ่งห่ม การทอแบบหลวมอาจใช้สำหรับห่อหรือปกคลุม และการทอขมวดเป็นปมต่อกันเป็นตาข่ายอาจใช้ในการทำถุง แห หรืออุปกรณ์ในการดักจับสัตว์ เป็นต้น เทคนิคการทอผ้าปรากฏรูปแบบที่เป็นไปตามลักษณะเดียวกันมาอย่างยาวนานต่อเนื่อง นับตั้งแต่ $1,803 \pm 34$ ปีก่อนประวัติศาสตร์ ส่วนเครื่องมือไม้ที่ค้นพบเคียงข้างเศษผ้าภายในโลงผีแมนคาดว่าเป็นอุปกรณ์สำหรับการทอซึ่งมีรูปลักษณะเป็นอุปกรณ์การทอผ้าแบบห้างหลัง ปัจจุบันยังพบการใช้อุปกรณ์สำหรับทอผ้าดังกล่าวในกลุ่มชาติพันธุ์อำเภอปางมะผ้า ได้แก่ ชาวปกาเกอะญอ (กะเหรี่ยง) บ้านเมืองแพม ชาวล่าหู่ดำ บ้านจำโป

นอกเหนือจากการวิจัยเชิงวิชาการที่ศึกษาเนื้อหาของทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยาเพื่อวิเคราะห์สาระสำคัญของภูมิแผ่นดินและแบบแผนแห่งการเคารพบรรพบุรุษซึ่งนับเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนชาติพันธุ์ปางมะผ้าแล้ว ยังมีส่วนของการวิจัยเชิงปฏิบัติเพื่อนำเสนอเครื่องมือและกระบวนการออกแบบสร้างสรรค์ที่สามารถเสริมสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติอันถือเป็นมรดกของชนชาติและขับเคลื่อนให้ต้นทุนทางวัฒนธรรมกลายเป็นสินทรัพย์ที่มีประสิทธิผลแก่ดินแดนต้นกำเนิด กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงเริ่มต้นด้วยการแปลงสินทรัพย์ที่ไร้มูลค่ามาสร้างให้เกิดประโยชน์สูงสุด หนึ่งในกระบวนการสร้างสรรค์เพื่อค้นหาวัดสุสำหรับพัฒนาเป็นวัดสุทางเลือกเกิดจากความมุ่งหมายที่จะแปรรูปสิ่งที่มีอยู่ในพื้นที่และเป็นธรรมชาติ การคัดเลือก “ดิน” จากสถานที่ศักดิ์สิทธิ์จึงถือเป็นการสื่อสาร

ถึงความหมายของคำว่า “ต้นกำเนิด” ดินคือทรัพยากรที่ผูกพันกับมนุษย์มาช้านาน เป็นวัตถุ ธาตุที่แสดงออกถึงประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐาน บ้านเรือน ปรากฏให้เห็นถึงวัฒนธรรมและ อารยธรรมของชุมชนต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่ง การเกษตรกรรมที่เป็นอาชีพหลักของชนชาติทุก อารยธรรม หากความรู้ที่มาจากดินอันคาดไม่ถึงมาจากผลงานวิจัย ชื่อ Separation Identification and Analysis of Pigment Melanin Production in Streptomyces 180 Streptomyces Isolates โดย ซีเยต ดาสทาเคอร์ และคณะ ผลงานวิจัยแสดงถึงรายละเอียด ของแนวทางการค้นหาสารตั้งต้นที่ได้จากเนื้อดินธรรมชาติ ซึ่งมีแบคทีเรียชนิดดีชื่อ สเตรปโตมัยซิส (Streptomyces) สามารถนำมาสกัดเม็ดสีเมลานิน (Melanin) ที่มีคุณสมบัติเอนไซม์เมลานิน ในผิวพรรณมนุษย์ (Dastager, S. et al., 2006) ผลพลอยได้จากการสกัดเม็ดสีเมลานิน ข้างต้น แบคทีเรียชนิดดีดังกล่าวยังปรากฏรูปลักษณะเป็นเส้นใยที่ถักทอซึ่งได้มาระหว่างการ แบ่งตัวอันเป็นหนึ่งในกระบวนการเจริญเติบโตของเซลล์ หลักการทางชีววิทยาเรียกเส้นใยที่เป็น ผลลัพธ์จากการเพาะเลี้ยงสเตรปโตมัยซิสว่า เซลลูโลส (Cellulose) เส้นใยเซลลูโลสธรรมชาติ จัดเป็นเส้นใยอาหาร (Dietary Fiber) ชนิดหนึ่ง มีสมบัติไม่ละลายน้ำ ทนทานต่อปฏิกิริยาของ เอนไซม์ กรด และด่างที่เจือจาง มีลักษณะเป็นอ่อนนุ่ม เนื้อเหนียว และยืดหยุ่น จึงเป็นวัสดุ ทางเลือกใหม่ที่มีความเหมาะสมสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งทอได้ดี

จากข้อมูลดังกล่าวเปิดเผยให้เห็นว่า ดินเป็นวัตถุธาตุมหัศจรรย์ที่สามารถ นำมารังสรรค์สรรพคุณ นับตั้งแต่อาคารสถานที่ต้องการความมั่นคงปลอดภัยและแข็งแรงไป จนถึงผ้าผืนนุ่มที่ปกคลุมผิวพรรณสร้างความอบอุ่นแก่ร่างกาย ด้วยเหตุนี้ การวิจัยเพื่อสืบสาน มิติทางสุนทรียะของการเคารพบรรพบุรุษด้วยนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดย สร้างสรรค์วัสดุสิ่งทอแห่งอนาคตจึงสามารถตอบสนองประโยชน์ใช้สอยของมนุษย์ทั้งทางด้าน ร่างกายและจิตใจ ถือเป็นสหวิทยาการที่ให้ความสำคัญต่อธรรมชาติ ความรู้ มนุษย์ และเครื่อง แต่งกายดุจเดียวกับวิถีแห่งบรรพกาล รายละเอียดการสังเคราะห์วัสดุสิ่งทอชีวภาพเริ่มต้น กระบวนการเตรียมโดยการนำน้ำบริสุทธิ์ปริมาณ 6,000 มิลลิลิตร ผ่านกรรมวิธีการให้ความ ร้อนหรือการต้มเดือดของน้ำอุณหภูมิประมาณ 100 องศาเซลเซียส พร้อมกับเติมสารให้ ความหวาน (น้ำตาลอ้อยธรรมชาติ) จำนวน 6 กิโลกรัม ละลายให้เข้ากับน้ำร้อนบริสุทธิ์ ใช้เวลา ประมาณ 5 นาที จากนั้นทิ้งให้เย็นและเทลงในภาชนะเพาะเลี้ยงขนาดความกว้าง 90 เซนติเมตร ยาว 150 เซนติเมตร และสูง 50 เซนติเมตร เตรียมสารตั้งต้น “ดิน” จำนวน 10 กิโลกรัมบรรจุห่อในผ้ากรองเพื่อป้องกันตะกอนมาวางในภาชนะทดลองดินจะละลายออกมา จากห่อบรรจุโดยแช่ทิ้งไว้ประมาณ 20-30 นาที จากนั้นนำถุงผ้ากรองที่บรรจุดินออกจาก ภาชนะเพาะเลี้ยง จากนั้นเติมสารเพาะเลี้ยงแบคทีเรีย จำนวน 300 - 400 มิลลิลิตร ใส่กรดอะ ซีติก ประมาณ 300-350 มิลลิลิตร

ระยะเวลาการเริ่มต้นกำเนิดรูปถือเป็นระยะเริ่มต้น อยู่ในช่วงระยะเวลา ประมาณ 1 - 7 วัน พบว่าเกิดปฏิกิริยาระหว่างสารตั้งต้นกับสารประกอบการทดลอง โดยการ

กำเนิดมีลักษณะเป็นเส้นใยแผ่ขยายเป็นกิ่งเล็ก ๆ และปรากฏกลุ่มคล้ายไขสีขาวขุ่นลอยตัวกระจายอยู่บนผิวน้ำ หลังจาก 8 - 40 วัน พบว่าผลลัพธ์ของกระบวนการสังเคราะห์นวัตกรรมวัสดุด้วยการเพาะเลี้ยงแบคทีเรียสามารถก่อตัวควบแน่นเป็นวัสดุเซลลูโลสแผ่นที่สมบูรณ์ มีความหนาประมาณ 0.7 - 1.0 มิลลิเมตร ขนาดความกว้างและความยาวเทียบเท่ากับภาชนะเพาะเลี้ยง ลักษณะทางกายภาพภายนอกปรากฏพื้นผิวมีความเรียบแต่ไม่สม่ำเสมอ ผิวสัมผัสอ่อนนุ่ม ลื่น มีความยืดหยุ่นสูง ความทึบแสง มีสีน้ำตาลอ่อนและเข้มไล่เรียงอย่างเป็นธรรมชาติ จากนั้นนำมาทำความสะอาดและชำระล้างด้วยน้ำบริสุทธิ์ผสมน้ำยาทำความสะอาด ก่อนนำไปตากแดดเพื่อเข้าสู่กระบวนการลดรูปโดยกรรมวิธีการระเหยของน้ำด้วยแสงอาทิตย์ ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 - 3 วัน หลังจากสิ้นสุดระยะเวลาจึงปรากฏลักษณะทางกายภาพของวัสดุสมบูรณ์สามารถวัดขนาดความกว้างได้ประมาณ 80 - 90 เซนติเมตร ความยาวประมาณ 130 - 140 เซนติเมตร ความหนาประมาณ 0.1 - 0.3 เซนติเมตร และน้ำหนักอยู่ระหว่าง 200 - 300 กรัม สรุปได้ว่า ผลลัพธ์ของวัสดุทดลองที่ลดรูปสมบูรณ์ มีความกว้างและความยาวที่แปรเปลี่ยนเล็กน้อย แต่ความหนาและน้ำหนักมีปริมาณลดลงลงอย่างเห็นได้ชัด คิดเป็นร้อยละ 50 ผลลัพธ์ของวัสดุเส้นใยเซลลูโลสแผ่นที่แห้งสนิทเรียบร้อยแล้ว เปิดเผยลักษณะทางกายภาพในเรื่องของความโปร่งแสง สีน้ำตาลเข้มขึ้น พื้นผิวปรากฏลดทอนคล้ายผิวพรรณมนุษย์ รวมทั้งให้ผิวสัมผัสที่นุ่ม มีความหนาแน่นและยืดหยุ่น แสดงออกถึงศักยภาพในการนำไปสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์แฟชั่นและสิ่งทอต่อไป

(ก)

(ข)

(ค)

ภาพที่ 2 กระบวนการทดลองเพื่อสังเคราะห์วัสดุสิ่งทอชีวภาพจากดิน

(ก) กระบวนการเตรียมสารตั้งต้นดิน

(ข) กระบวนการกำเนิด

(ค) กระบวนการควบแน่น

ภาพที่ 3 วัสดุเซลลูโลสแผ่นสมบูรณ์ที่แห้งสนิท พร้อมภาพตัวอย่างชุดเครื่องแต่งกาย
ที่ผู้วิจัยเคยออกแบบตัดเย็บจากวัสดุสิ่งทอชีวภาพจากดินเพื่อทดสอบศักยภาพ
และประสิทธิภาพของวัสดุ

ผลการวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยเตรียมความรู้เพื่อการนำไปสู่ผลการวิจัยการออกแบบแฟชั่นเครื่องแต่งกาย สามารถแสดงออกเป็นสองส่วน ได้แก่ ทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยาและนวัตกรรม การสังเคราะห์วัสดุสิ่งทอชีวภาพจากดินยุคก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งสาระสำคัญทั้งส่วนเมื่อนำมาบูรณาการกันจักทำให้เห็นถึงการเชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์และปรัชญา ด้วยสาระสำคัญของทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยาถูกเรียบเรียงขึ้นมาจากความพยายามในการอธิบายถึงความหมายของโลกด้วยศาสตร์ต่าง ๆ โดยไม่ยึดติดกับเนื้อหาของศาสตร์ด้านเดียว ทั้งนี้ เพื่อให้ความหมายของการดำรงอยู่ของมนุษย์และโลกนั้นมีความเป็นสากลและเป็นกลางมากที่สุด ข้อคิดที่โดดเด่นของปรากฏการณ์วิทยาจึงมีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์หลุดพ้นจากกรอบของทฤษฎีประสบการณ์นิยมซึ่งมุ่งเน้นการมองประสบการณ์ของมนุษย์ในมิติใดมิติหนึ่งเพียงมิติเดียว ดังนั้น การหยิบยกนวัตกรรมการสังเคราะห์วัสดุสิ่งทอชีวภาพจากดินยุคก่อนประวัติศาสตร์มาเสริมสร้างวิธีการทางปรากฏการณ์วิทยาเพื่อพิจารณาความเชื่อและความคิดของบรรพชนในยุคโบราณ ประกอบกับวัตถุพิธีกรรมหรือรูปแบบของสถานที่อันสำคัญ อาจเป็นวิธีการเข้าถึงโลกแห่งชีวิตและแสวงหาความจริงเพื่อเข้าใจวิถีแห่งการดำรงอยู่ของมนุษย์ในอดีตอันส่งผลสู่วิถีการดำรงชีพของมนุษย์ยุคร่วมสมัย

ผลการวิจัยที่สำคัญที่สุดของผลงานแฟชั่นเครื่องแต่งกายที่ใช้วัตถุธาตุดินจากพื้นที่โบราณคดีก่อนประวัติศาสตร์ผนวกกับรูปร่างของผืนแผ่นดินมาเป็นเนื้อหาการสื่อสารและภาพลักษณ์แห่งกาย คือการมุ่งเน้นเรื่อง “สีน้ำตาล” ที่มาจากธรรมชาติของวัสดุ ซึ่งผลสัมฤทธิ์แสดงสาระสำคัญทางวิชาการอธิบายถึงการแสดงค่าความเป็นสีน้ำตาลของนวัตกรรมวัสดุสิ่งทอทดแทนอันเกิดจากกระบวนการสังเคราะห์ดินที่ได้มาจากแบคทีเรียสเตรปโตมัยซิส ซึ่งมีดสีเมลานินในดินมีคุณสมบัติเดียวกับเม็ดสีเมลานิน (Melanin) ที่เป็นสิ่งมีชีวิตชนิดเซลล์ของมนุษย์ และทำหน้าที่กำหนดระดับความเข้มของสีผิวพรรณ ดังนั้น การประเมินค่าสีวัสดุสิ่งทอชีวภาพจากดินครั้งนี้จึงสามารถแสดงออกถึงสัมพันธ์ภาพระหว่างค่าความเป็นสีของวัสดุกับเกณฑ์ระบุค่าสีผิวพรรณของมนุษย์ด้วยการนำค่าความเป็นสีของวัสดุมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์การประเมินเพื่อชี้วัดระดับค่าความสีของทฤษฎีพีทซ์แพททริก ซึ่งเป็นทฤษฎีระบุระดับค่าความเป็นสีพื้นฐานของผิวพรรณมนุษย์และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล โดยพีทซ์แพททริกได้แบ่งค่าระดับสีผิวพรรณมนุษย์ออกเป็นจำนวน 6 ระดับ (Fitzpatrick, T. B., 1988) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ตารางแสดงค่าสี (Hue) ของนวัตกรรมวัสดุสิ่งทอชีวภาพที่ได้จากการสังเคราะห์ดิน

Hues	1	2	3	4	5	6
Results						

อภิปรายผล

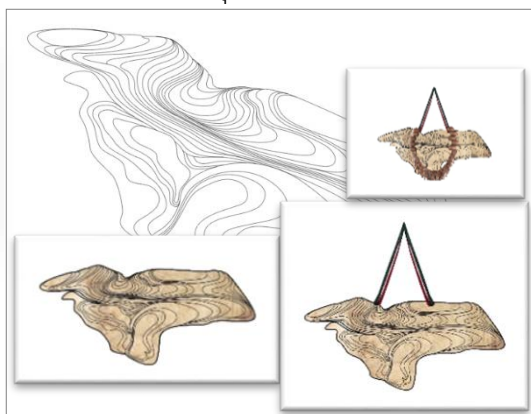
เมื่อก้าวถึงคุณลักษณะทางกายภาพของวัสดุสิ่งทอชีวภาพที่มีความเป็นแผ่น มีความบาง น้ำหนักเบา พื้นผิวค่อนข้างเรียบ มีลวดลายเป็นเส้นแผ่ขยายและกระจายออกอย่างอิสระตามธรรมชาติ รวมถึงผิวสัมผัสที่เย็นและอ่อนนุ่ม คุณลักษณะที่กล่าวมาทั้งหมดมีความคล้ายคลึงกับผิวหนังของมนุษย์ ประเด็นที่สมควรได้รับการอภิปรายที่สุดจากนวัตกรรมวัสดุนี้คือ การปรากฏสีน้ำตาลที่ได้มาจากเม็ดสีเมลานินในดิน สีน้ำตาลธรรมชาตินี้สะท้อนให้เห็นถึงความเคารพต่อธรรมชาติของถิ่นกำเนิดและความเป็นชาติพันธุ์ของตนเองอันถือเป็นการเคารพคุณค่าในตัวเอง (Self - Esteem) นับเป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ยุคร่วมสมัยหรือสังคมในศตวรรษที่ 21 เป็นอันมาก มีคำกล่าวที่ว่า “Knowing everything is useless knowing oneself” แปลได้ว่า “การรอบรู้อะไรสารพัดสิ่ง หากยังไม่รู้จักตนเอง สิ่งนี้เรียกว่ายังไม่รู้” แสดงให้เห็นว่าการเห็นคุณค่าในตนเองมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิต เนื่องจากเป็น การรับรู้คุณค่าของตนเองตามสภาพความเป็นจริงของชีวิต และเป็นพื้นฐานการมองชีวิตให้ดำรงอยู่อย่างมีคุณค่า เสริมสร้างให้บุคคลแสดงออกซึ่งพฤติกรรมที่มีประสิทธิภาพ บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองจะสามารถเผชิญอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างมั่นใจและค้นหาแนวทางการ

แก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ผ่านไปได้ด้วยดี ส่วนบทความวิชาการฉบับหนึ่ง ชื่อ “The True Self : A Psychological Concept Distinct From the Self” กล่าวถึงความสำคัญของระดับการเห็นคุณค่าในตัวตนที่แท้จริง คือ ความสามารถในการแยกแยะตัวตนเทียบกับระดับศีลธรรม (Strohminger, N. et al., 2017) จากบทความข้างต้นชี้ให้เห็นว่าการเคารพคุณค่าในตนเอง และรู้ว่าตนเองมีคุณค่านั้นมีประโยชน์ เช่นเดียวกับพุทธศาสนาที่สอนว่า “คนเราต้องเข้าใจตนเอง รู้จักตนเองก่อน แล้วเราจึงจะสามารถเข้าใจคนอื่นได้” ดังนั้น ถ้าบุคคลเห็นคุณค่าในตนเองจักสามารถนำตนเองไปสู่เป้าหมายของชีวิตได้อย่างมีความสุข

(ก)

(ข)

ภาพที่ 8 การออกแบบผลงานแพชั่นเครื่องแต่งกายชาติพันธุ์ร่วมสมัย

(ก) ภาพพื้นแผ่นดินและชั้นดินยุคก่อนประวัติศาสตร์แรงบันดาลใจสำหรับการออกแบบ

(ข) ภาพร่างที่มุ่งเน้นการสร้างภาพลักษณ์แห่งกายด้วยสีของเมลานินในวัสดุ มีประโยชน์ใช้สอยในการประดับตกแต่งลำตัว ผลิตภัณฑ์เทคนิคการเย็บและอัดพลีทเพื่อให้วัสดุเกิดการขยาย ยืด และหดให้เป็นไปตามการสวมใส่ยามที่ร่างกายเคลื่อนไหวหรือเคลื่อนไหว

ภาพที่ 9 ต้นแบบผลิตผลทางความงาม “ผลงานแฟชั่นเครื่องแต่งกายชาติพันธุ์ร่วมสมัย”
อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทความวิจัยฉบับนี้แสดงศักยภาพในการบูรณาการความรู้ด้านนวัตกรรมการผลิตสิ่งทอชีวภาพโดยวิธีการสังเคราะห์ดินก่อนประวัติศาสตร์จากอำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งเป็นดินที่มาจากพื้นที่โบราณคดีสมัยโฮโลซีนตอนปลาย มีอายุประมาณ 2,660 - 1,100 ปี สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ฉบับที่ 12 อย่างเป็นลำดับ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 8 การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาและเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และยุทธศาสตร์ที่ 5 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ตามลำดับ กอปรกับนวัตกรรมวัสดุสิ่งทอชีวภาพดังกล่าวได้รับการวิเคราะห์คุณภาพโดยระบบมาตรฐานการทดสอบด้านอุตสาหกรรมของประเทศญี่ปุ่น JIS (Japanese Industrial Standards) ภายใต้การกำกับของบริษัท ไทยวาโก้ จำกัด (มหาชน) ประเทศไทย สามารถบรรลุเงื่อนไขสำคัญในการประเมินคุณภาพของวัสดุสิ่งทอทดแทน ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนสำคัญ ได้แก่ โครงสร้างของเส้นใย สมบัติของเส้นใย และการวิเคราะห์เส้นใย มีความเหมาะสมในการผลิตเป็นวัสดุสิ่งทอทางเลือก สามารถนำไปพัฒนาต่อให้มีคุณภาพระดับอุตสาหกรรมต่อไปในอนาคต หลักวิชาการออกแบบต้นแบบแฟชั่นเครื่องแต่งกายชาติพันธุ์ร่วมสมัย เฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างภาพลักษณ์แห่งกายด้วยสีหลักดันให้มนุษย์รับรู้ถึงแนวคิดทางจิตวิทยา เรื่องการเคารพคุณค่าในตัวเองผ่านสุนทรียภาพของเม็ดสีเมลานินสังเคราะห์ในฐานะนวัตกรรมวัสดุที่มีความเชื่อมโยงกับสีผิวพรรณของมนุษย์อย่างกลมกลืนส่งผลต่อทัศนคติและวิถีการดำรงชีวิตของมนุษย์ในยุคอนาคตอันใกล้ ซึ่งปัญญาแห่งการ

สร้างสรรค์ครั้งนี้ถือเป็นการยกระดับทุนทางวัฒนธรรมที่มาจากมรดกทางธรรมชาติที่อยู่รายรอบตัวเอง จักเห็นได้ว่า รากฐานของการเคารพตนเองยังสามารถสื่อสารถึงแบบแผนแห่งการเคารพบรรพบุรุษซึ่งนับเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนชาติและสร้างความตระหนักถึงความเป็นมาของชนชาติ ตลอดจนการสะท้อนความรุ่งเรืองของพัฒนาการแห่งอารยธรรม อีกทั้ง ผลงานการออกแบบแฟชั่นเครื่องแต่งกายชาติพันธุ์ร่วมสมัยแสดงแนวทางการพัฒนาชุมชนพึ่งพาตนเองและฟื้นฟูรากฐานการเจริญเติบโตของประเทศ จึงสรุปได้ว่า ผลสำเร็จของผลงานนวัตกรรมการผลิตสิ่งทอชีวภาพโดยวิธีการสังเคราะห์ดินก่อนประวัติศาสตร์จากอำเภอบางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนสนับสนุนวิถีการบริโภคแฟชั่นที่ยั่งยืนโดยอาศัยองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และสุนทรียศาสตร์มีส่วนร่วมเชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรชีวภาพ (Bio Based) อันแสดงผลลัพธ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จักเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศสู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน ต้นแบบแฟชั่นดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงข้อเสนอแนะการยกระดับการแข่งขันภาคการผลิตด้วยการนำนวัตกรรมงานวิจัยสู่การใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์เพื่อพัฒนาสู่ฐานเศรษฐกิจตามนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ซึ่งอาจหมายถึงแนวทางการออกแบบและผลิต ต้นแบบแฟชั่นเครื่องแต่งกายท้องถิ่นเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันของประเทศ ด้วยเหตุผลที่ว่าวัสดุสิ่งทอชนิดนี้เป็นนวัตกรรมใหม่ที่ขับเคลื่อนการลงทุนในภาคอุตสาหกรรมด้วยวิธีการออกแบบหมุนเวียน (Circular Design) โดยเริ่มต้นจากกระบวนการออกแบบจนถึงการผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐานการลดมลพิษด้วยเทคโนโลยีที่สะอาด การใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และจัดการต้นทุนทางวัฒนธรรมให้เกิดประโยชน์ด้วยนวัตกรรม ส่งผลต่อการสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันของประเทศในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- รัศมี ชูทรงเดช. (2559). การปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์กับสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงในอำเภอบางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอนแม่ฮ่องสอน: โครงการการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ก่อนประวัติศาสตร์กับสิ่งแวดล้อมบนพื้นที่สูงในอำเภอบางมะผ้า. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- รัศมี ชูทรงเดช. (2561). วัฒนธรรมโลงไม้ไทยในบริบทอาเซียน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: คณะโบราณคดีมหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Dastager, S. et al. (2006). Separation, Identification and Analysis of Pigment (Melanin) Production in Streptomyces. African Journal of Biotechnology, 5(8), 1131-1134.
- Fitzpatrick, T. B. (1988). The Validity and Practicality of Sun-Reactive Skin Types I through VI. Archives of Dermatology, 124(1), 869-871.

- Heidegger, M. (1967). *Being and Time*. Trans. J. Macquarrie and E. Robinson. Oxford: Basil Blackwell.
- Heidegger, M. (1977). *The Question Concerning Technology*. – Heidegger, Martin. In *The Question Concerning Technology and Other Essays*. New York; London: Garland Publishing.
- Merleau - Ponty, M. (1996). *Phenomenology of Perception*. TransColin Smith. London and New York: Routledge.
- Norberg - Schulz, C. (1980). *Genius Loci: Towards a Phenomenology of Architecture*. London: Academy Editions.
- Relph, E. (1976). *Place and Placelessness*. London: Pion.
- Strohming, N et al. (2017). *The True Self: A Psychological Concept Distinct From the Self*. Retrieved December 11, 2020, from <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1745691616689495>

กระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ
ของโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวมในจังหวัดเชียงใหม่*
SUPERVISORY PROCESS IN SPECIAL EDUCATION
AT INCLUSIVE MODEL SCHOOLS IN CHIANG MAI PROVINCE

ภัตตินันท์ สายนาคร

Pattinan Sainark

รัชนิกร ทองสุขดี

Ratchaneekorn Tongsookdee

สร้อยสุตา วิทยาการ

Soisuda Vittayakorn

พิกุล เลียวสิริพงศ์

Pikul Leosiripong

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand

E-mail: sovasi33211@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพ อุปสรรค และข้อเสนอแนะใน กระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษของโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวมในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครู การศึกษาพิเศษ รวมทั้งสิ้น 87 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม และ 2) แบบสนทนากลุ่ม การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการสนทนากลุ่ม ได้วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และได้นำเสนอข้อมูลในรูปความเรียง ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพ กระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษของโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวม โดยภาพรวม มีการ ปฏิบัติในระดับมาก ส่วนใหญ่ศึกษานิเทศก์มีการปฏิบัติในระดับน้อย ใน 2 ขั้นตอน คือ 1.1) การวางแผนการดำเนินงาน และ 1.2) การนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและเผยแพร่ ส่วนผู้อำนวยการโรงเรียน มีระดับการปฏิบัติในระดับน้อย 1 ขั้นตอน คือ การนำผลการ ประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและเผยแพร่ และในส่วนของครูการศึกษาพิเศษ มีการปฏิบัติในระดับ มากทุกขั้นตอน 2) อุปสรรคในกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษของศึกษานิเทศก์ อยู่ใน

* Received 8 September 2022; Revised 23 September 2022; Accepted 26 September 2022

ระดับมาก ส่วนผู้อำนวยการโรงเรียนและครูการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับปานกลาง
3) ข้อเสนอแนะในกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ ในส่วนผู้อำนวยการโรงเรียน ควรเน้นการพัฒนาที่ผู้เรียนโดยตรงผ่านครูการศึกษาพิเศษ และในส่วนศึกษานิเทศก์ ต้องทำความเข้าใจและควรทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน อีกทั้งครูการศึกษาพิเศษมีความต้องการรับการนิเทศจากหน่วยงานภายนอกเพื่อมาแนะแนวทางการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เพื่อให้ครูนำไปปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

คำสำคัญ: กระบวนการนิเทศ, การศึกษาพิเศษ, โรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวม, จังหวัดเชียงใหม่

Abstract

The objectives of this research article were to examine the state of special education supervising processes, barriers and describe suggestions for special education supervising processes in Chiang Mai inclusive model schools. The research methodology was the mixed methods research. Study participants were 87 in total including supervisors, school directors, and special education teachers, all were chosen by purposive Sampling. Research tools used included 1) a questionnaire and 2) focus group. Analyzed research data was reported using frequencies, percentages, mean, standard deviation and content analysis. The general findings of the study research showed that: 1) the state of all five special education, the study found that supervising processes was complied with at a high rate. The supervisors rate were mostly at low level on two areas which were 1) operational planning procedures and 2) implementation of recommendations from evaluation and publicized results. The school directors rated the action taken on the area of implementation of recommendations from evaluation and publicized results at low level and the special education teachers rated all the actions taken at high level; 2) barriers to adherence of prescribed processes in special education supervision, the results revealed that the supervisors were rated at high level with the directors and special education teachers rate that were both in moderate level; 3) suggestions for special education supervising processes, the results showed that the directors should emphasize development directly to students with special needs through special education teachers. Supervisors should be comprehensive and collaborative in all sectors of working. In addition, teachers preferred to be supervised by external agencies or experts

to give advice on accurate operation, then the teachers could apply and adjust knowledge acquired from supervising process for development so that each individual student with special needs gained the maximum benefit possible

Keywords: Special Education, Inclusive Model Schools, Supervision, Chiang Mai Province

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ในมาตรา 10 วรรค 2 ได้กำหนดการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือมีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส โดยให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2545) นอกจากนี้พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับผู้พิการ พ.ศ. 2551 กล่าวว่าคนพิการมีสิทธิได้รับสิทธิทางการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการจนตลอดชีวิต พร้อมทั้งได้รับเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาและเลือกบริการทางการศึกษา สถานศึกษา ระบบและรูปแบบการศึกษาโดยคำนึงถึงความสามารถ ความสนใจ ความถนัดและความต้องการจำเป็นพิเศษของบุคคล ซึ่งการศึกษาที่ได้รับต้องมีมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งจัดหลักสูตรกระบวนการเรียนรู้ การทดสอบทางการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของคนพิการแต่ละประเภทและบุคคล และในมาตราที่ 19 ได้กำหนดให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีหน้าที่ดำเนินการจัดการศึกษาโดยเฉพาะการจัดการเรียนร่วม การนิเทศ กำกับ ติดตาม เพื่อให้คนพิการได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพตามที่กฎหมายกำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จากกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายให้สถานศึกษาในสังกัดจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในรูปแบบการเรียนร่วมและเรียนรวม และในปี พ.ศ. 2547 ได้คัดเลือกโรงเรียนเข้าร่วมโครงการแกนนำจัดการเรียนร่วมครอบคลุมทุกอำเภอ ๑ ละ ไม่น้อยกว่า 2 โรงเรียน โดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework) และบริหารจัดการทั้งระบบโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) เพื่อเพิ่มโอกาสให้นักเรียนพิการทุกคนได้เข้าเรียนและเรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน นอกจากนี้ยังได้ดำเนินการนิเทศติดตามและประเมินผลการดำเนินงานการจัดการเรียนรวมของโรงเรียนทั่วไปที่จัดการเรียนร่วม โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมซึ่งต่อมาพัฒนาเป็นโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม และโรงเรียนที่มีห้องเรียนคู่ขนานสำหรับบุคคลออทิสติกเพื่อให้การจัดการศึกษาเรียนร่วมและเรียนรวมเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560); (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562) ดังนั้น

จึงอาจกล่าวได้ว่า การนิเทศเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ในทุกระดับ โดยจัดให้มีระบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผลการจัดการศึกษาเชิง บูรณาการและจัดให้มีศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษารวมถึงการศึกษาพิเศษในการ ติดตาม ช่วยเหลือ และสนับสนุนให้สถานดำเนินการจัดการศึกษาพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) ทั้งนี้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ยัง กำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในโดยให้สถานศึกษาหรือหน่วยงานต้นสังกัดทำ การประเมินตนเองทุกปี นอกจากนี้สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ) ยังจัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกอย่างน้อยทุกห้าปี จะเห็นได้ว่าระบบ การนิเทศการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งการประกันคุณภาพเป็น การรับรองว่า ผู้เรียนทุกคนรวมถึงผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษได้รับการจัดการศึกษาอย่างมี คุณภาพตรงตามมาตรฐานที่กำหนด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

การศึกษาพิเศษของโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวม ยังพบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการ นิเทศครูการศึกษาพิเศษในจังหวัดเชียงใหม่ คือ 1) ครูขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการนิเทศ และมีทัศนคติในเชิงลบต่อศึกษานิเทศก์ 2) ผู้บริหารขาดความรู้ความเข้าใจและขาดความ ต่อเนื่องในการนิเทศ 3) โรงเรียนมีภาระงานมากขาดการจัดระบบสารสนเทศที่เป็นปัจจุบัน และ 4) ศึกษานิเทศก์มานิเทศไม่ต่อเนื่องและไม่มีแบบแผนในการนิเทศ 5) ศึกษานิเทศก์มี จำนวนน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนโรงเรียนที่ต้องรับผิดชอบ ทำให้การช่วยเหลือครูจึงทำได้ไม่ เต็มที่อีกทั้งบางพื้นที่อยู่ในถิ่นทุรกันดาร มีข้อจำกัดในการเดินทาง และเมื่อพิจารณาใน รายละเอียดทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ข้างต้นพบว่า การนิเทศทั้งภาพรวมและ ทางการศึกษาพิเศษยังมีปัญหายู่มาก

ดังนั้น เพื่อยกระดับการศึกษาพิเศษ จึงทำให้สนใจที่จะศึกษาสภาพ อุปสรรคและ ข้อเสนอแนะในกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ โดยปรับใช้แนวทางการนิเทศทาง การศึกษาของ สจต อูทรานันท์ ได้กล่าวถึงกระบวนการนิเทศการศึกษาไว้ 5 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การวางแผนการนิเทศ ขั้นที่ 2 การให้ความรู้ในเรื่องที่จะต้องดำเนินการ ขั้นที่ 3 การ ขั้นที่ 4 การสร้างขวัญและกำลังใจ และขั้นที่ 5 การประเมินผลการนิเทศ หรือที่เรียกว่า PIDRE (สจต อูทรานันท์, 2530) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้อย่างแพร่หลายและมีงานวิจัยรองรับเห็นได้ จากคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ศึกษาและสรุปกระบวนการนิเทศโดยใช้วงจรของ เดมมิง (Circle Demming Cycle) ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการนิเทศการศึกษา โดยทั่วไปนิยมเรียกกันว่า P - D - C - A มีขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอนคือ 1) การวางแผน 2) การปฏิบัติงานตามแผน 3. การตรวจสอบและประเมินผล และ 4) การนำผลการประเมินมา ปรับปรุงแก้ไข (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) ส่วน Harris ได้กำหนด

ขั้นตอนของกระบวนการนิเทศการศึกษาไว้ดังนี้ 1) ขั้นวางแผน 2) ขั้นการจัดโครงการ 3) ขั้นการนำเข้าสู่ การปฏิบัติ 4) ขั้นการควบคุม และ 5) ขั้นประเมินผล (Harris, B. M., 1975) นอกจากนี้ วชิรา เครือคำอ้าย ได้กล่าวถึงกระบวนการนิเทศแบบกัลยาณมิตรมีลักษณะสำคัญ 8 ประการ คือ 1) การสร้างพื้นฐานของความไว้วางใจซึ่งกันและกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง 2) การกำหนดและจัดประเด็นปัญหา 3) การร่วมคิดวิเคราะห์เหตุของปัญหา 4) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา 5) กำหนดจุดหมายหรือสถานะพันปัญหา 6) การร่วมคิด วิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการแก้ปัญหา 7) การจัดลำดับจุดหมายของสถานะพันปัญหา และ 8) การปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาตามแนวทางที่ถูกต้อง (วชิรา เครือคำอ้าย, 2558) ซึ่งกระบวนการนิเทศแบบกัลยาณมิตรนี้มีผู้นำไปใช้ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ ได้กล่าวถึงกระบวนการนิเทศแบบร่วมพัฒนา มี 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผนการดำเนินงาน 2) การเสริมสร้างความรู้ในการปฏิบัติงาน 3) การปฏิบัติงานตามแผน 4) การประเมินผลการปฏิบัติงาน และ 5) การเผยแพร่ขยายผล เป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนการดำเนินการ 2) การปฏิบัติตามแผน 3) การให้ความรู้ในเรื่องที่ต้องดำเนินการ 4) การตรวจสอบและประเมินผล และ 5) การนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและเผยแพร่ (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2557) เพื่อผลที่ได้จากการวิจัยนี้จะเป็นแนวทางและเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการนิเทศทางการศึกษาพิเศษช่วยยกระดับคุณภาพครูการศึกษาพิเศษและผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพ อุปสรรคและข้อเสนอแนะในกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษในโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวมในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research)
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ จำนวน 6 คน ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 27 คน และครูการศึกษาพิเศษที่จบสาขาวิชาการศึกษาพิเศษ จำนวน 27 คน และครูที่ผ่านการอบรมหลักสูตรครูสอนการศึกษาพิเศษ จำนวน 27 คน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 - 6 เลือกแบบเจาะจง ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวนรวม 87 คน การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ จำนวน 6 คน ผู้อำนวยการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวม จำนวน 14 คน และครูการศึกษาพิเศษ จำนวน 29 คน เพื่อเข้าร่วมสนทนากลุ่ม เลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มตัวอย่าง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แบบ คือ

3.1.1 แบบสอบถามสภาพกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ
ของโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวมในจังหวัดเชียงใหม่สำหรับศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการ
โรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวมและครูการศึกษาพิเศษ (คนละชุดกันตามบริบทของแต่ละกลุ่ม)

3.1.2 แบบสนทนากลุ่มอุปสรรคและข้อเสนอแนะในกระบวนการ
นิเทศทางการศึกษาพิเศษของโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวมในจังหวัดเชียงใหม่สำหรับ
ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวมและครูการศึกษาพิเศษ (ใช้ชุด
เดียวกัน)

3.2 การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 แบบสอบถามสภาพกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ
ของโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวมในจังหวัดเชียงใหม่สำหรับศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการ
โรงเรียนและครูการศึกษาพิเศษ

3.2.1.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี
ตำราบทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ

3.2.1.2 สร้างแบบสอบถาม(ฉบับร่าง) เป็นแบบมาตราส่วน
ประมาณค่า 3 ระดับ แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบหาค่าความสอดคล้อง (Index of
Item - Objective Congruence หรือ IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4 ท่าน มีค่าดัชนีความ
สอดคล้องทั้ง 3 ชุด อยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้ปรับคำถามเพื่อความ
สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และครอบคลุมยิ่งขึ้น รวมถึงปรับภาษาให้มีความเหมาะสมและ
ชัดเจน จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้เก็บ
รวบรวมข้อมูล

3.2.2 แบบสนทนากลุ่มอุปสรรคและข้อเสนอแนะในกระบวนการ
นิเทศทางการศึกษาพิเศษของโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวมในจังหวัดเชียงใหม่สำหรับ
ศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูการศึกษาพิเศษ

3.2.2.1 ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี
ตำราบทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ

3.2.2.2 สร้างเครื่องมือ(ฉบับร่าง) ของศึกษานิเทศก์
ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูการศึกษาพิเศษ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบหาค่าความ
สอดคล้อง (Index of Item - Objective Congruence หรือ IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 4
ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ มีค่าเท่ากับ 1.00 โดยผู้เชี่ยวชาญได้
เสนอแนะให้ปรับคำถามเพื่อความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และครอบคลุมยิ่งขึ้น รวมถึงปรับ
ภาษาใหม่มีความเหมาะสม จากนั้นผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือตามคำแนะนำของ
ผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

4.1 เก็บรวบรวมข้อมูล ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ระหว่างเดือน สิงหาคม - พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 โดยส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์พร้อมซองติดแสตมป์ เพื่อส่งกลับ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ จำนวน 6 ฉบับ ตอบกลับ 6 ฉบับ คิดเป็น ร้อยละ 100 ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 27 ฉบับ ตอบกลับ 14 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 51.85 และครูการศึกษาพิเศษ จำนวน 54 คน ตอบกลับ 29 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 53.69

4.2 การสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยแบ่งการสนทนากลุ่มเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ศึกษานิเทศก์ จำนวน 6 คน เข้าร่วมสนทนากลุ่มจริง 6 คน คิดเป็นร้อยละ 100 ทำการเก็บ ข้อมูลในวันที่ 19 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 ผู้อำนวยการโรงเรียน จำนวน 27 คน เข้าร่วม สนทนากลุ่มจริง 5 คน คิดเป็นร้อยละ 18.51 ทำการเก็บข้อมูลในวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2565 และครูการศึกษาพิเศษ จำนวน 54 คน เข้าร่วมสนทนากลุ่มจริง 17 คน คิดเป็น ร้อยละ 31.48 ทำการเก็บข้อมูลในวันที่ 30 พฤศจิกายน พ.ศ.2565 ทำการสนทนากลุ่มผ่าน โปรแกรม ZOOM Meeting

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย มีรายละเอียดดังนี้

5.1 แบบสอบถามรูปแบบการทำงานร่วมกันเป็นทีมนักสหวิชาชีพในการ ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับบุคคลพิการซ้อนวิเคราะห์ โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 การสนทนากลุ่ม (Focus group) วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอในรูปความเรียง

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษของโรงเรียนต้นแบบ การเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่ มีผลการวิจัย พบว่า

จากการศึกษาสภาพ อุปสรรค และข้อเสนอแนะในกระบวนการนิเทศทางการศึกษา พิเศษในโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถนำเสนอผลการวิจัย เป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. สภาพการนิเทศตามกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพการนิเทศตามกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษทั้ง 5 ขั้นตอน ของศึกษานิเทศก์ (N = 6) ผู้อำนวยการโรงเรียน (N = 14) และครู (N = 29)

ขั้นตอน	ศึกษานิเทศก์		ผู้อำนวยการโรงเรียน		ครูการศึกษาพิเศษ	
	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับ ปฏิบัติ (แปลผล)	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับ ปฏิบัติ (แปลผล)	$\bar{X}$ (S.D.)	ระดับ ปฏิบัติ (แปลผล)
1 การวางแผนการดำเนินงาน	1.24 (0.59)	1 (น้อย)	1.39 (0.54)	2 (มาก)	1.46 (0.54)	2 (มาก)
2 การปฏิบัติตามแผน	1.86 (0.15)	2 (มาก)	1.69 (0.33)	2 (มาก)	1.64 (0.46)	2 (มาก)
3 การให้ความรู้ในเรื่องที่ต้องดำเนินการ	1.83 (0.27)	2 (มาก)	1.82 (0.37)	2 (มาก)	1.74 (0.44)	2 (มาก)
4 การตรวจสอบและประเมินผล	1.66 (0.45)	2 (มาก)	1.55 (0.49)	2 (มาก)	1.64 (0.48)	2 (มาก)
5 การนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและเผยแพร่	1.28 (0.44)	1 (น้อย)	1.31 (0.53)	1 (น้อย)	1.52 (0.78)	2 (มาก)
เฉลี่ยรวม	1.57 0.45	2 มาก	1.56 0.45	2 มาก	1.60 0.54	2 มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า กระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษทั้ง 5 ขั้นตอน พบว่าโดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติมาก ($\bar{X} = 1.56 - 1.60$) ศึกษานิเทศก์มีการปฏิบัติระดับน้อย ใน 2 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนการดำเนินงาน ($\bar{X} = 1.24$) และ 2) การนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและเผยแพร่ ($\bar{X} = 1.28$) ส่วนผู้อำนวยการโรงเรียน พบว่ามีระดับการปฏิบัติในระดับน้อย 1 ขั้นตอน คือ การนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและเผยแพร่ ($\bar{X} = 1.31$) และในส่วนของครู พบว่ามีการปฏิบัติในระดับมากทุกขั้นตอน ($\bar{X} = 1.60$)

2. อุปสรรคในการดำเนินการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 อุปสรรคในการดำเนินการนิเทศทางการศึกษาพิเศษโดยรวมของศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูการศึกษาพิเศษ

อุปสรรคในการดำเนินการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ		ศึกษานิเทศก์	ผู้อำนวยการโรงเรียน	ครู
1	ทัศนคติของผู้บริหารและครูต่อการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ	- *	(ปานกลาง) 2.07	(ปานกลาง) 2.10
2	ความรู้ความเข้าใจในการนิเทศทางการศึกษาพิเศษของศึกษานิเทศก์	- *	(ปานกลาง) 2.29	(ปานกลาง) 1.93
3	การเอาใจใส่ดูแลช่วยเหลือทางการศึกษาพิเศษแก่ครูของศึกษานิเทศก์	(ปานกลาง) 2.17	(ปานกลาง) 2.29	(ปานกลาง) 1.90

	อุปสรรคในการดำเนินการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ	ศึกษานิเทศก์	ผู้อำนวยการโรงเรียน	ครู
4	ความต่อเนื่องในการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ	(ปานกลาง) 2.17	(ปานกลาง) 2.21	(ปานกลาง) 2.00
5	นโยบายและแนวปฏิบัติของโรงเรียนในการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ	(ปานกลาง) 2.00	(ปานกลาง) 1.79	(ปานกลาง) 1.76
6	คุณภาพการดำเนินการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ	(ปานกลาง) 2.00	(ปานกลาง) 1.79	(ปานกลาง) 1.76
7	การวางแผนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ	(ปานกลาง) 2.00	(ปานกลาง) 1.93	(ปานกลาง) 1.83
8	การปฏิบัติตามแผนการนิเทศ	(ปานกลาง) 2.17	(ปานกลาง) 1.93	(ปานกลาง) 1.83
9	การตรวจสอบและการประเมินผลการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ	(ปานกลาง) 2.17	(ปานกลาง) 1.93	(ปานกลาง) 1.86
10	การนำผลการนิเทศมาใช้เพื่อพัฒนาการศึกษาพิเศษ	(มาก) 2.50	(ปานกลาง) 1.86	(ปานกลาง) 1.76
11	ทัศนคติของผู้อำนวยการโรงเรียนและครูในการรับการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ	(ปานกลาง) 2.00	- *	- *
12	ความพร้อมของศึกษานิเทศก์ในการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ	(มาก) 2.50	- *	- *
13	จำนวนศึกษานิเทศก์ทางการศึกษาพิเศษ	(ปานกลาง) 1.83	- *	- *
14	การเปลี่ยนแปลงกรอบเวลาในการนิเทศ	(ปานกลาง) 2.00	- *	- *
15	ทักษะประสบการณ์ และทัศนคติของศึกษานิเทศก์ต่อการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ	(ปานกลาง) 2.17	- *	- *
	เฉลี่ยรวม	มาก 2.50	ปานกลาง 2.00	ปานกลาง 1.83

หมายเหตุ * = ไม่มีในแบบสอบถาม

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า โดยภาพรวมอุปสรรคในกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษของศึกษานิเทศก์ พบว่าอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 2.50$) ส่วนผู้อำนวยการโรงเรียนและครูพบว่าอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.00$) และ ($\bar{X} = 1.83$) ตามลำดับ

3. ข้อเสนอแนะในกระบวนการนิเทศโดยรวมของศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียน และครูการศึกษาพิเศษ ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ข้อเสนอแนะในกระบวนการนิเทศโดยรวมของศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูการศึกษาพิเศษ

ข้อเสนอแนะ	ศึกษานิเทศก์	ผู้อำนวยการโรงเรียน	ครู
1. การจัดการโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวม	1. การโยกย้ายของผู้บริหารและข้าราชการครูที่รับผิดชอบงานการศึกษาพิเศษทำให้ไม่มีความเข้าใจและความชัดเจนในแนวทางการปฏิบัติภายในโรงเรียน ดังคำกล่าวที่ว่า “ณ ปัจจุบัน มีการเปลี่ยนถ่ายระหว่างผู้บริหาร ครู และประกอบกับทางสพฐ. ไม่ได้มีการขับเคลื่อนตรงจุดนี้”	1. ผู้เรียนทุกคนมีความแตกต่างกันและมีความสามารถที่หลากหลาย ดังนั้นในการจัดการเรียนความคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังคำกล่าวที่ว่า “โรงเรียนควรจัดการศึกษาเป็นรายบุคคลสำหรับผู้เรียนทุกคน เพราะว่าคิดว่าผู้เรียนทุกคนมีความแตกต่าง”	1. ครูและผู้ปกครองบางส่วนยังขาดความรู้ความเข้าใจและมีทัศนคติเชิงลบ ดังคำกล่าวที่ว่า “เคยเจอก่อนหน้านี้ ครูเคยคุยกับผู้ปกครองว่าลูกมีความบกพร่องนะ ว่าอ่านไม่ได้คิดเลขไม่ได้ แต่พอให้เซ็นไออีพี ก็เลยมาเจอคำว่าพิการค่ะ แล้วก็เค้าก็บอกว่าจะฟ้องว่าลูกเค้าไม่ได้แขน ขาพิการ คือเค้าไม่เข้าใจค่ะ”
	2. ความร่วมมือของผู้ผู้อำนวยการโรงเรียน ครูและผู้ปกครองเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวม ดังคำกล่าวที่ว่า “มีการสร้างความเข้าใจด้วยการประชุม ร่วมกันจากครูที่จบด้านนี้โดยตรง เป็นผู้ถ่ายทอด และเป็นผู้สื่อสารให้กับผู้บริหาร รวมทั้งครูในโรงเรียนด้วย”	2. ควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูในเรื่องการคัดกรอง การสอนเสริม เพื่อให้ครูได้ออกแบบและพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนที่หลากหลาย และเหมาะสมกับผู้เรียน ดังคำกล่าวที่ว่า “โรงเรียนจะเชิญวิทยากรจากเขต 8 มาอบรมเพื่อให้ครูทุกคนในเรื่องการคัดกรองและสอนเสริมค่ะ และครูต้องจัดทำแผน IEP ด้วย”	2. ครูต้องการให้มีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูเพิ่มเติมในส่วนของการคัดกรองและสอนเสริม ดังคำกล่าวที่ว่า “อยากให้ทางศูนย์จัดอบรมให้ความรู้แก่ครูเรื่องการคัดกรองและการสอนเสริมทุกปี เนื่องจากมีครูที่ย้ายหรือครูบรรจุใหม่ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนี้ทำให้ไม่เข้าใจงานตรงนี้”
2. แนวทางพัฒนากระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ	1. ทำความเข้าใจและควรทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน ถ้าสามารถ	1. ควรมุ่งเน้นการพัฒนาที่มุ่งเป้าหมายไป	1. ครูต้องการได้รับการนิเทศจากหน่วยงานภายนอก หรือ

ข้อเสนอแนะ	ศึกษานิเทศก์	ผู้อำนวยการโรงเรียน	ครู
ทำงานร่วมกันได้จะช่วยขับเคลื่อนและพัฒนา	ที่ผู้เรียนโดยตรง ดังคำกล่าวที่ว่า	ผู้เชี่ยวชาญ มาแนะแนว	ปฏิบัติที่ถูกต้อง
งานการศึกษาพิเศษในโรงเรียนเรียนรวมให้พัฒนาดียิ่งขึ้นไป	“ที่โรงเรียนจะมีห้องเรียนรวมอยู่ห้องหนึ่งให้นักเรียนไปทำกิจกรรม	ตลอดจนเทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อให้ครูนำไปปรับปรุงและพัฒนาให้	เกิดประโยชน์สูงสุดแก่
ตั้งคำถามที่ว่า “..บุคคลที่ไม่มีความเข้าใจและไม่ให้ความสำคัญ ไม่มีความตระหนัก จะส่งผลทำให้การทำงานไม่ประสบความสำเร็จ อย่างที่เรา	ไม่ได้ แยกชัดเจน นักเรียนก็เรียนกับเพื่อน ๆ ค่ะ ขอสอบหรือว่ากิจกรรมที่ให้ทำก็ลดทอนจากเพื่อน ๆ ค่ะ”	ตัวนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ	ต้องการพิเศษ
พูดถ้าครูไม่มีความเข้าใจแบบคัดกรองก็จะทำให้สถิติของผู้เรียนพิเศษเพิ่มขึ้น ถ้าผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญเขาจะปล่อยปะละเลยแม้กระทั่งผู้บริหารระดับเขตของเรา ระดับ สพฐ. ก็คือมันเป็นไปตามลำดับ ..”	“ ควรมี การ นิเทศติดตามอย่างต่อเนื่อง และมาในรูปแบบ กลยณณมิตร ลดวิธีการที่ไม่จำเป็น รับฟังเสียงสะท้อนจากครู”	ดั่งคำกล่าวที่ว่า “อยากให้มานิเทศการสอน เข้ามาดูว่าสิ่งที่เราทำมันดีหรือยังหรือบกพร่องตรงไหน คำก็ช่วยให้คำแนะนำในส่วนที่เราบกพร่อง ว่าเข้ามาเติมเต็มความรู้อย่างที่	คุณครูบอกว่า โรงเรียนมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษน้อย ในส่วนของการนิเทศก็น่าจะเข้ามาช่วยในการเติมเต็ม ในส่วนนี้ด้วยค่ะ”

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า ศึกษานิเทศก์มีข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ คือ ต้องทำความเข้าใจและมีความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติภายในโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนเสนอแนะว่าควรมุ่งเน้นพัฒนาไปที่ผู้เรียนโดยตรง และครูมีความต้องการได้รับการอบรมหรือคำแนะนำในเรื่องการคัดกรอง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพการนิเทศตามกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ ในโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมในจังหวัดเชียงใหม่ ที่กระจายอยู่ตามเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 1 - 6 นั้น โดยรวมศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูการศึกษาพิเศษพิเศษ มีการปฏิบัติตามกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษในระดับมาก ทั้ง 5 ขั้นตอน เมื่อพิจารณาใน

รายละเอียด ศึกษาพิเศษก็มีการปฏิบัติระดับน้อย ใน 2 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผน การดำเนินงาน ($\bar{X} = 1.24$) และ 2) การนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและเผยแพร่ ($\bar{X} = 1.28$) ส่วนผู้อำนวยการโรงเรียน มีระดับการปฏิบัติในระดับน้อย 1 ขั้นตอน คือ การนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและเผยแพร่ ($\bar{X} = 1.31$) และในส่วนของครู มีการปฏิบัติในระดับมากทุกขั้นตอน ($\bar{X} = 1.60$) อภิปรายได้ว่าในขั้นตอนการวางแผนการดำเนินการเป็นขั้นตอนแรกที่จะเริ่มกระบวนการนิเทศ ซึ่งทั้งศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครู การศึกษาพิเศษ ควรมีการวางแผนการดำเนินงานร่วมกัน เพื่อใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติตามขั้นตอนในการนิเทศทางการศึกษาพิเศษตรงกันทั้งผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ตามที่ สมพิศ ศรีชมพู ที่กล่าวว่า หากผู้บริหารสถานศึกษาและครูไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดวัตถุประสงค์ และเป้าหมายในการนิเทศ ผู้นิเทศขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการนิเทศ ส่งผลให้การดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนมีปัญหาในทุก ๆ ด้าน (สมพิศ ศรีชมพู, 2558) ดังที่ สัจจ อุทรานันท์ ได้กล่าวถึงขั้นตอนการวางแผนการนิเทศ ว่าต้องเริ่มจากการรับทราบสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการร่วมกันของบุคลากรภายในโรงเรียน จากนั้นนำปัญหามาวิเคราะห์หาสาเหตุ กำหนดจุดประสงค์ และแนวทางในการดำเนินการนิเทศให้ประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้ ศึกษานิเทศก์และผู้อำนวยการโรงเรียน มีบทบาทหน้าที่ของผู้ให้การนิเทศซึ่งแตกต่างจากครู การศึกษาพิเศษที่อยู่ในบทบาทของผู้รับการนิเทศ ทำให้คาดหวังการได้รับคำแนะนำหรือการให้ความสะดวกในการทำงานด้านการศึกษาพิเศษจากผู้ให้การนิเทศ (สัจจ อุทรานันท์, 2530) อีกทั้ง อภิเชษฐ์ วัฒนวรกุลเลิศ ที่กล่าวว่า ศึกษานิเทศก์ได้สนับสนุนให้ครูเกี่ยวกับการวางแผนงานและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แต่ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าครูยังได้รับคำชี้แนะเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษยังไม่เพียงพอ กระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษมีความสำคัญต่อการพัฒนา ปรับปรุง และเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษาพิเศษ ช่วยให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจในหลักสูตร สามารถจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อภิเชษฐ์ วัฒนวรกุลเลิศ, 2552) จากงานวิจัยพบว่า ครูต้องการรับการนิเทศเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจในกระบวนการนิเทศ อีกทั้งยังต้องการรับฟังข้อเสนอแนะเทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อนำไปพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสภาพที่เป็นอยู่ครูยังต้องการความช่วยเหลือแต่ได้รับการช่วยเหลือไม่เพียงพอ ดังนั้นทั้ง ศึกษานิเทศก์และผู้อำนวยการโรงเรียนควรสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ครูได้พัฒนานตนเองอีกช่องทางหนึ่งโดยการจัดอบรมให้กับครูที่ดูแลเด็กที่มีความต้องการพิเศษอย่างเป็นระบบและนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริงควบคู่ไปกับการนิเทศทางการศึกษาพิเศษอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การโยกย้ายของผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบงานการศึกษาพิเศษมีผลต่อการพัฒนากระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษอย่างมากเนื่องจากผู้บริหารและครูที่เข้ามาปฏิบัติงานใหม่ส่วนหนึ่งอาจยังไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาพิเศษ หรือขาดความรู้ความเข้าใจ

มีทัศนคติเชิงลบในงานการศึกษาพิเศษ ทำให้ขาดความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติภายในโรงเรียน ซึ่ง Lowe, M. A. & Brigham, F. ที่กล่าวว่า ทัศนคติของผู้บริหารโรงเรียนมีผลต่อประสิทธิภาพในการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ (Lowe, M. A. & Brigham, F., 2000) และ Alila, S. et al. ที่กล่าวว่า การนิเทศเป็นการช่วยสนับสนุนและส่งเสริมครูให้มีความเป็นมืออาชีพเพื่อให้ครูสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น (Alila, S. et al., 2016) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า กระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษนั้นมีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้บริหารและครูการศึกษาพิเศษเพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ ควรให้ความสำคัญเชิงนโยบายการนิเทศการศึกษาพิเศษ โดยอาจขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เช่น ศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 8 สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ สาขาวิชาการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ และสาขาวิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น ในการเพิ่มองค์ความรู้ให้แก่ผู้บริหารโรงเรียนครู รวมทั้งศึกษานิเทศก์เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ และเป็นการสร้างความเชื่อมั่นต่อระบบการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ สอดคล้องกับข้อมูลการสนทนากลุ่มที่กล่าวว่า “บุคคลที่ไม่มีความเข้าใจและไม่ให้ความสำคัญ ไม่มีความตระหนักจะส่งผลทำให้การทำงานไม่ประสบผลสำเร็จ อย่างที่เราพูดถึงครูไม่มีความเข้าใจแบบคัดกรองก็จะทำให้สถิติของผู้เรียนพิเศษเพิ่มขึ้น ถ้าผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญเขาจะปล่อยปะละเลยแม้กระทั่งผู้บริหารระดับเขตของเรา ระดับ สพฐ. ก็คือเป็นไปตามลำดับ”

2. อุปสรรคในการดำเนินการนิเทศตามกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ โดยภาพรวมอุปสรรคในกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนและครูการศึกษาพิเศษ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 1.73 - 2.00$) แต่ศึกษานิเทศก์เห็นว่าการนำผลการนิเทศมาใช้เพื่อพัฒนาการศึกษาพิเศษและความพร้อมของศึกษานิเทศก์ในการนิเทศทางการศึกษาพิเศษเป็นอุปสรรค ในระดับปฏิบัติมาก ($\bar{X} = 2.50$) จากข้อมูลดังกล่าวอภิปรายได้ว่า กระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษยังมีอุปสรรคระดับมาก อยู่ในบางรายการได้แก่ ความพร้อมของศึกษานิเทศก์ในการนิเทศทางการศึกษาพิเศษซึ่งต้องอาศัยทักษะและประสบการณ์ของศึกษานิเทศก์ อีกทั้งในปัจจุบันโรงเรียนยังขาดแคลนบุคลากรหรือครูที่จบสาขาวิชาการศึกษาพิเศษโดยตรง ทำให้การจัดการเรียนการสอนทำได้ไม่ครอบคลุมและไม่เป็นไปตามหลักการศึกษาพิเศษ นอกจากนี้ รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาเรียนรวม ที่กล่าวว่าปัญหาและอุปสรรคในการจัดการเรียนรวมคือความไม่เพียงพอของบุคลากร ทั้งครูการศึกษาพิเศษในสถานศึกษาทุกสังกัด ศึกษานิเทศก์ที่มีคุณวุฒิด้านการศึกษาพิเศษโดยตรง รวมถึงจิตแพทย์ผู้เรียนและวัยรุ่น ที่ตรวจวินิจฉัย และให้ความช่วยเหลือทางการแพทย์สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ (สำนักงานเลขาธิการ

สภาการศึกษา, 2562) เนื่องจากการจะพัฒนาในเรื่องใดนั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ กล่าวคือ ศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบงานการศึกษาพิเศษก็ต้องมีความรู้ในเรื่องการจัดการศึกษาพิเศษ เพื่อใช้ความรู้นั้นในการชี้แจง เสนอแนะให้ความรู้แก่ครู จากข้อมูลดังกล่าวอภิปรายได้ว่า กระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษจะสามารถขับเคลื่อนและพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้น ต้องอาศัยทักษะประสบการณ์ของศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูการศึกษาพิเศษ เนื่องจากการดูแลและพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษต้องอาศัยทักษะประสบการณ์ตลอดจนความรู้ความเข้าใจในงานการศึกษาพิเศษเฉพาะ ซึ่งหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องต้องเข้ามาดูแลหรือมอบนโยบายในการพัฒนาทักษะหรือการอบรมให้ความรู้แก่ครู ผู้อำนวยการโรงเรียนและศึกษานิเทศก์หรือจัดสรรอัตรากำลังศึกษานิเทศก์ให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียนหรือโรงเรียนอยู่ในความดูแล อีกทั้งควรจัดสรรครูที่จบสาขาวิชาการศึกษาพิเศษลงสู่โรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวมและโรงเรียนเรียนรวมให้ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อเป็นการยกระดับคุณภาพทางการศึกษาพิเศษให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

3. ข้อเสนอแนะในกระบวนการนิเทศโดยรวมของศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูการศึกษาพิเศษ แสดงให้เห็นว่าการโยกย้ายผู้ที่รับผิดชอบงานด้านการการศึกษาพิเศษส่งผลให้การปฏิบัติงานไม่ต่อเนื่อง มีนโยบายการปฏิบัติงานไม่ชัดเจน ไม่เป็นรูปธรรมไม่ต่อเนื่องและขาดความร่วมมือระหว่างผู้อำนวยการ ครูและผู้ปกครอง ส่วนผู้อำนวยการโรงเรียนและครูและผู้ปกครองยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการคัดกรองประเภทความพิการ การให้บริการสอนเสริม และการจัดการศึกษาพิเศษดังนั้นโรงเรียนควรมีการจัดอบรมให้ความรู้แก่ครูและผู้ปกครองเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับผู้เรียน นอกจากนั้น ศึกษานิเทศก์ได้เสนอแนวทางพัฒนากระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษว่า ต้องทำความเข้าใจและทำงานร่วมกันกับทุกภาคส่วน ส่วนผู้อำนวยการโรงเรียนเห็นว่าควรมุ่งเน้นการพัฒนาที่ผู้เรียนโดยตรงผ่านครูการศึกษาพิเศษ อีกทั้งครูต้องการรับการนิเทศจากหน่วยงานภายนอกมาแนะแนวทางการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง เพื่อให้ครูนำไปปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ จากผลการวิจัยข้างต้น อภิปรายได้ว่าการพัฒนากระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เนื่องจากการดำเนินการนั้นไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้จากการทำงานของคน ๆ เดียวหรือกลุ่มเดียว แต่ควรได้รับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายและครูต้องการรับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์หรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังเช่นการสนทนากลุ่มที่กล่าวว่า “อยากให้มานิเทศการสอน เข้ามาดูสิ่งที่เราทำมันดีหรือบกพร่องตรงไหนเค้าช่วยแนะนำในส่วนที่เราบกพร่อง” สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาสยา พรหมสร และสุริยา สุนาอาจ ที่พบว่า ครูมีความต้องการรับการนิเทศจากศึกษานิเทศก์อย่างมาก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การจะพัฒนาผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษได้นั้น ต้องใช้ความร่วมมือจากศึกษานิเทศก์ ผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และผู้ปกครอง จึงจะประสบความสำเร็จ (อาสยา พรหมสร, 2555); (สุริยา สุนา

อาจ, 2560) ซึ่งเป็นไปตามที่ รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาเรียนรวม ที่กล่าวว่า ปัจจัยความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมต้องมีการประสานงานระหว่าง ครูการศึกษาพิเศษ ครูรับผิดชอบด้านการศึกษาพิเศษ ครูประจำชั้น หรือผู้ปกครอง เพื่อให้ ความช่วยเหลือแก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า 1) สภาพกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษของโรงเรียน ต้นแบบการเรียนรวม โดยภาพรวม มีการปฏิบัติในระดับมาก ส่วนใหญ่ศึกษานิเทศก์มีการ ปฏิบัติในระดับน้อย ใน 2 ขั้นตอน คือ 1.1) การวางแผนการดำเนินงาน และ 1.2) การนำผล การประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและเผยแพร่ ส่วนผู้อำนวยการโรงเรียน มีระดับการปฏิบัติใน ระดับน้อย 1 ขั้นตอน คือ การนำผลการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขและเผยแพร่ และในส่วนของ ครูการศึกษาพิเศษ มีการปฏิบัติในระดับมากทุกขั้นตอน 2) อุปสรรคในกระบวนการนิเทศทาง การศึกษาพิเศษของศึกษานิเทศก์ อยู่ในระดับมาก ส่วนผู้อำนวยการโรงเรียนและครูการศึกษา พิเศษ อยู่ในระดับปานกลาง และ 3) ข้อเสนอแนะในกระบวนการนิเทศทางการศึกษาพิเศษ ใน ส่วนผู้อำนวยการโรงเรียน ควรเน้นการพัฒนาที่ผู้เรียนโดยตรงผ่านครูการศึกษาพิเศษ และใน ส่วนศึกษานิเทศก์ ต้องทำความเข้าใจและควรทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน อีกทั้งครูการศึกษา พิเศษมีความต้องการรับการนิเทศจากหน่วยงานภายนอกมาแนะแนวทางการปฏิบัติงานที่ ถูกต้อง เพื่อให้ครูนำไปปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียนที่มีความต้องการ พิเศษ จากการวิจัยนี้มีข้อเสนอแนะใน 2 ประเด็นหลัก คือ 1) เขตพื้นที่และโรงเรียนควร พิจารณาเพิ่มอัตรากำลังในสาขาการศึกษาพิเศษให้มากขึ้น และควรมีการจัดทำคู่มือปฏิบัติงาน การนิเทศทางการศึกษาพิเศษ 2) ควรทำการศึกษาแนวทางการพัฒนากระบวนการนิเทศทาง การศึกษาพิเศษตลอดจนบทบาทหน้าที่ของครูการศึกษาพิเศษที่ประจำอยู่ในโรงเรียนต้น แบบเรียนรวมและโรงเรียนเรียนรวมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอนเด็กที่มีความ ต้องการจำเป็นพิเศษให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: สำนัก นายกรัฐมนตรี.
- _____. (2562). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 20 เมษายน 2562 จาก <https://www.obec.go.th/wp-content/uploads/2018/10/OBECPolicy62.pdf>

- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2557). การนิเทศการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5 ฉบับปรับปรุง). สงขลา: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- วชิรา เครือคำอ้าย. (2558). ตำราการนิเทศการศึกษา (Education Supervision). เชียงใหม่: ส.การพิมพ์.
- สงัด อุทรานันท์. (2530). การนิเทศการศึกษา หลักการ ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บัตรสยาม.
- สมพิศ ศรีชมภู. (2558). แนวทางการดำเนินงานนิเทศภายในโรงเรียนแม่วินสามัคคี อำเภอแม่ว่าง จังหวัดเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2550). คู่มือดำเนินการพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาคู่มือการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจสำหรับครูและศึกษานิเทศก์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- _____. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับเด็กพิการและเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: สำนักประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุริยา สุณาอาจ. (2560). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อภิเชษฐ์ วัฒนวรกุลเลิศ. (2552). การสนับสนุนงานการวิชาการในโรงเรียนของศึกษานิเทศก์ อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อัสยา พรหมศร. (2555). ความต้องการการนิเทศของครูสังคมศึกษา โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการสอนสังคมศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Alila, S. et al. (2016). How Does Supervision Support Inclusive Teacherhood? International Electronic Journal of Elementary Education, 8(3), 351-362.

- Harris, B. M. (1975). Supervisory behavior education. (2nd ed.). New Jersey: Prentice - Hall.
- Lowe, M. A. & Brigham, F. (2000). Supervising Special Education Instruction: Does It Deserve a Special Place in Administrative Preparatory Programs. USA: George Mason University.

การประเมินโครงการคุณธรรม โรงเรียนบ้านป่าแดง
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3*
AN EVALUATION OF MORAL PROJECT OF PA DEANG SCHOOL
UNDER THE CHIANGMAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE 3

สิทธิพงศ์ อุดมทรัพย์

Sittipong Udomsub

โรงเรียนบ้านป่าแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

Pa Deang School, The Chiangmai Primary Educational Service Area Office 3, Thailand

E-mail: peak.sitti@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตของโครงการคุณธรรม โรงเรียนบ้านป่าแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 3 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงประเมิน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 449 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบประเมิน และสถิติที่ใช้คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบท ได้แก่ ด้านความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น นโยบายต้นสังกัด วัตถุประสงค์ของโครงการ โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.98$, S.D. = 0.04) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ สื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ การบริหารจัดการ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.98$, S.D. = 0.05) 3) ด้านกระบวนการ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.05) และผลการประเมินรายกิจกรรม โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) 4) ด้านผลผลิต 4.1) นักเรียนมีพฤติกรรมคุณธรรมตามคุณธรรมเป้าหมาย ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความสุภาพ ความมีสัมมาคารวะ ความมีน้ำใจ ความเมตตากรุณา ความเสียสละ ความสามัคคี ความพอเพียง ประหยัด และมีจิตสาธารณะ อยู่ในเกณฑ์คุณภาพระดับดีมาก 4.2) ผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการตามความคิดเห็นของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.13) และ 4.3) คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อ

* Received 22 August 2022; Revised 28 September 2022; Accepted 30 September 2022

โครงการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.36) และนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.96$, S.D. = 0.14)

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, โรงเรียนคุณธรรม, โรงเรียนบ้านป่าแดง

Abstract

The objectives of this research article were to evaluate the context, input, process, and products of the moral project of Pa Deang School under Chiangmai Primary Educational Service Area Office 3 by means of evaluation research. Data was collected from 449 informant group through questionnaires in 2563BE. Research data was analyzed by using the descriptive statistics: mean and standard deviation. The results showed that: 1) The results of the context evaluation - needs, affiliate policy, and projects' objectives, in overall, were at the highest level ($\bar{X} = 4.98$, S.D. = 0.04), 2) The results of the input evaluation – personal, budgets, resources, media and learning, and administrative, in overall, were at the highest level ($\bar{X} = 4.98$, S.D. = 0.05). 3) The results of the process evaluation were at the highest level ($\bar{X} = 4.98$, S.D. = 0.05). 3) The results of the process evaluation were at the highest level ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.05) and the results of the assessment by activities were also at the highest level ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00). 4) The results of the product evaluation are as follows: 4.1) the students' moral behaviors such as responsibility, discipline, politeness, respect, kindness, kindheartedness, sacrifice, unity, sufficiency, economy, and public mind at a very high level. 4.2) Teachers' opinions toward projects' products overall were at the highest level ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.13). And 4.3) The school committee and parents' satisfaction toward the project in the overall were at the highest level ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.36) and the students' satisfaction toward the project in the overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.96$, S.D. = 0.14).

Keywords: Project Evaluation, Moral Project, Pa Deang School

บทนำ

การจัดการศึกษาและการให้ความรู้แก่ประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ การจัดการศึกษาต้องให้ความรู้ควบคู่กับคุณธรรมจริยธรรม คือ การปลูกฝังผู้เรียนให้เป็นพลเมืองดี มีคุณลักษณะคุณธรรม จริยธรรม เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคม แผนพัฒนาการศึกษาของ

กระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ได้กำหนดวิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม” และได้ได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบในการดำเนินงาน เพื่อสร้างผลผลิต ผลลัพธ์ ให้เกิดกับผู้เรียนอย่างมีคุณภาพ โดยด้านเป้าหมายคุณภาพผู้เรียนให้ความสำคัญต่อระดับความสำเร็จด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระดับความสำเร็จที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และความเป็นพลเมืองของผู้เรียน และได้กำหนดยุทธศาสตร์ที่สนองต่อการยกระดับคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ/ประเภทสู่สากล ได้แก่ ยุทธศาสตร์การพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล และกำหนดตัวชี้วัด “ร้อยละคะแนนเฉลี่ยของผู้เรียนทุกระดับการศึกษาที่มีคุณธรรมจริยธรรม” เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการบรรลุผลสำเร็จภายใต้แผนพัฒนาการศึกษานี้ (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

ความจำเป็นในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้กับเยาวชนและคนในสังคม เนื่องมาจากความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี วิทยาการต่าง ๆ ข้อมูลข่าวสารและการติดต่อสื่อสารที่รวดเร็วผ่านสื่อสังคมออนไลน์หลากหลายช่องทาง ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งเกิดปัญหาความรุนแรงในสังคม และการใช้สื่อเทคโนโลยีไปในทางที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการชี้ให้เห็นถึงสภาพความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรมของเยาวชนและคนในสังคม เช่น การให้คุณค่าและความนิยมกับความสนุกสนานและความพึงพอใจ การละเลยเรื่องระเบียบวินัย ขาดความรับผิดชอบ ขาดความเคารพเกรงใจผู้อาวุโสกว่า ติดการสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านสังคมออนไลน์ ติดเกมส์ อินเทอร์เน็ต และมีการใช้ภาษาไทยที่ไม่เหมาะสม การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและสื่อทางสังคมมีภาพของการใช้ความรุนแรงและความไม่เหมาะสมทางเพศ ซึ่งขาดการกำกับควบคุมอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้เยาวชนมีพฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมเสี่ยงต่อการก่ออาชญากรรม และปัญหาตั้งครกในวัยรุ่นเพิ่มสูงขึ้น การปล่อยปละละเลยให้มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในแหล่งชุมชนและเข้าไปในบริเวณใกล้เคียงสถานศึกษา รวมทั้งปัญหาคนไทยเข้าสู่วงจรเล่นการพนันมากขึ้น เช่น การเล่นหวย การเล่นพนันฟุตบอล (สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ดำเนินการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนผ่านกระบวนการศึกษาอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังจะเห็นได้จาก 1) โครงการโรงเรียนวิถีพุทธ เป็นการจัดกิจกรรมหลากหลายและต่อเนื่องเป็นวิถี เพื่อให้ผู้เรียนได้รู้จักคิดและฝึกปฏิบัติให้เกิดการพัฒนาด้านความประพฤติ จิตใจ และปัญญาไปพร้อมกัน 2) โครงการโรงเรียนสุจริต เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อสร้างเด็กและเยาวชนในสถานศึกษาให้มีจิตสำนึกและทัศนคติที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต 3) โครงการโรงเรียนยุวทูตความดี มุ่งพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้มีคุณภาพ คุณธรรม และจริยธรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อฝึกเยาวชนในการบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม

และ 4) โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มุ่งเน้นให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา และนักเรียนทุกคนมีความตระหนัก รู้เข้าใจ และคิดอย่างมีเหตุผล ชื่นชอบคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติ สร้างความรู้สึกรักชอบซึ้งดี ภูมิใจในการทำความดี และร่วมกันสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งธรรมชาติ ด้วยการขอความร่วมมือจากหน่วยงานและองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพื่อช่วยให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียนลดลง และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นการพัฒนาเยาวชนผู้ปกครอง และชุมชนได้อย่างยั่งยืน โดยกิจกรรมการดำเนินงาน ประกอบด้วย ค่ายยุวชนคนคุณธรรม โครงการพัฒนาจริยคุณ การผลิตนวัตกรรมสร้างสรรค์คนดี การสร้างเครือข่ายและการมีส่วนร่วมโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กิจกรรม 10,000 ครูชน คนคุณธรรม กิจกรรมคืนคุณธรรมสู่ห้องเรียน กิจกรรมครอบครัวคุณธรรม กิจกรรมโรงเรียนดีต้องมีที่ยืน และเป้าหมายคุณธรรม ได้แก่ ความพอเพียง ความกตัญญู ความซื่อสัตย์สุจริต ความรับผิดชอบ ความมีอุดมการณ์คุณธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) นอกจากนี้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมีหลักการสำคัญและมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษา คือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก การอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ได้แก่ 1) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ 2) ซื่อสัตย์สุจริต 3) มีวินัย 4) ใฝ่เรียนรู้ 5) อยู่อย่างพอเพียง 6) มุ่งมั่นในการทำงาน 7) รักความเป็นไทย 8) มีจิตสาธารณะ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

โรงเรียนบ้านป่าแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 เปิดสอนเปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัย (อนุบาล) ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (มัธยมศึกษาปีที่ 3) มีเขตพื้นที่บริการ 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านป่าแดง หมู่ที่ 5 บ้านใหม่โพธิ์งาม หมู่ที่ 6 บ้านใหม่ทรายคำ หมู่ที่ 8 บ้านป่าแดงอภิวัด หมู่ที่ 9 และบ้านโป่งพัฒนา หมู่ที่ 10 มีนักเรียนหลายเชื้อชาติ ได้แก่ อาข่า (อีก่อ) ลาหู่ (มุเซอ) ไทยใหญ่ และไทยพื้นเมือง จากที่กล่าวมาข้างต้นโรงเรียนได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษาผ่านการจัดการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน และจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของโรงเรียนที่ผ่านมา พบปัญหาดังนี้ 1) นักเรียนระดับอนุบาล จัดเก็บรองเท้าไม่เป็นระเบียบ 2) นักเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า นักเรียนจัดวางหนังสือ สมุด จัดโต๊ะเรียนไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย นักเรียนถอดและวางรองเท้าไม่เป็นระเบียบ ทำให้รองเท้าหายและสลับกับเพื่อนในโรงเรียน นักเรียนไม่ให้ความร่วมมือในการรักษาความสะอาด การแต่งกายไม่เรียบร้อย ใช้ภาษาไม่เหมาะสม ไม่มีสัมมาคารวะ ขาดการสื่อสารที่ดี ไม่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน ยืมของเพื่อนแล้วไม่คืน ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ไม่มีน้ำใจต่อ

เพื่อนร่วมห้อง ขาดความสามัคคีและความรับผิดชอบ ขาดทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น ไม่มีวินัยในตนเอง ไม่รู้คุณค่าของเงิน นักเรียนขาดจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด รักษาสาธารณสมบัติของโรงเรียน และความรู้จักวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเอง (โรงเรียนบ้านป่าแดง, 2563) ด้วยปัญหาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนบ้านป่าแดงตระหนักถึงปัญหาและความสำคัญของการพัฒนาผู้เรียน จึงได้จัดทำโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนบ้านป่าแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมนักเรียน ได้แก่ 1) ความรับผิดชอบ 2) ความมีระเบียบวินัย 3) ความสามัคคี 4) ความเสียสละ 5) ความมีน้ำใจ 6) ความเมตตา กรุณา 7) ความสุภาพ 8) ความมีสัมมาคารวะ 9) ความพอเพียง 10) การประหยัด และ 11) มีจิตสาธารณะ

จากการดำเนินงานโครงการดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้การดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรมพัฒนาอย่างต่อเนื่องและได้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนอย่างเหมาะสม จึงเห็นสมควรให้มีการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนบ้านป่าแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 และเลือกใช้รูปแบบการประเมินของ Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. เรียกว่ารูปแบบซีบี (CIPP model) (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) เนื่องจากเป็นรูปแบบการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง เป็นที่นิยมใช้กันแพร่หลายมากที่สุด โดยเฉพาะการประเมินโครงการต่าง ๆ เพราะว่าเป็นการประเมินให้สารสนเทศที่ครอบคลุมมีการพิจารณาถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ประกอบด้วย และมีจุดเน้นที่สำคัญเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่อง วัตถุประสงค์การประเมิน คือ การให้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจ โดยมุ่งหวังที่จะได้สารสนเทศเกี่ยวกับด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านผลผลิตของโครงการ จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาโครงการโรงเรียนคุณธรรมในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนบ้านป่าแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนบ้านป่าแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงใหม่ เขต 3 เป็นการประเมินโครงการปีการศึกษา 2563 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation research) และรูปแบบการประเมิน CIPP model ของ Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทั้งหมดผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ

จำนวน 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัย จบการศึกษาระดับปริญญาเอก มีความรู้ ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา การวิจัยและพัฒนา หลักสูตรและการสอน การวัด และประเมินผล และมีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ขึ้นไป มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนบ้านป่าแดง

วัตถุประสงค์	ขอบเขตเนื้อหา	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. เพื่อประเมินด้านบริบท	มุ่งประเมินความสอดคล้องด้านความสอดคล้องกับ ความต้องการจำเป็น ด้านความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ด้านความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการ	ครู คณะกรรมการสถานศึกษา รวมจำนวน 32 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมดำเนินงานโครงการทั้งหมด ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมินด้านบริบท มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.96	- ค่าเฉลี่ย - ส่วน - เบี่ยงเบน - มาตรฐาน
2. เพื่อประเมินด้านปัจจัยนำเข้า	มุ่งประเมินความเหมาะสมของปัจจัยหรือทรัพยากรที่นำมาใช้สนับสนุนการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการบริหารจัดการ	ครู คณะกรรมการสถานศึกษา รวมจำนวน 32 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมดำเนินงานโครงการทั้งหมด ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมิน ด้านปัจจัยนำเข้า มีค่าความเชื่อมั่น ทั้งฉบับเท่ากับ 0.98	- ค่าเฉลี่ย - ส่วน - เบี่ยงเบน - มาตรฐาน
3. เพื่อประเมินด้านกระบวนการ	มุ่งประเมินการปฏิบัติงานตามกระบวนการ PDCA ของโครงการ ได้แก่ การวางแผน (Plan) การดำเนินงาน (Do) การติดตามและประเมินผล (Check) การสรุปและรายงานผล (Act) และการประเมินกระบวนการดำเนินงานรายการกิจกรรม 11 กิจกรรม	ครู จำนวน 19 คน ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรมของโครงการทั้งหมด ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	1. แบบประเมิน ด้านกระบวนการ มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.98 2. แบบประเมินกระบวนการรายการกิจกรรม จำนวน 11 กิจกรรมมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1	- ค่าเฉลี่ย - ส่วน - เบี่ยงเบน - มาตรฐาน
4. เพื่อประเมินด้านผลผลิต	มุ่งประเมินผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ได้แก่ พฤติกรรมคุณธรรมตามคุณธรรมเป้าหมาย ความคิดเห็นต่อผลผลิตของโครงการโรงเรียนคุณธรรม และความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานโครงการ	ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 รวมจำนวน 449 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมดำเนินงานโครงการทั้งหมด ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	1. แบบประเมินด้านผลผลิตมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.95 2. แบบประเมินความพึงพอใจฉบับที่ 1 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.90	- ค่าเฉลี่ย - ส่วน - เบี่ยงเบน - มาตรฐาน

วัตถุประสงค์	ขอบเขตเนื้อหา	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
			3. แบบประเมิน ความพึงพอใจ ฉบับที่ 2 มีค่า ความเชื่อมั่นทั้ง ฉบับเท่ากับ 0.86	

ผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนบ้านป่าแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ซึ่งปรากฏผลการวิจัยแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านบริบทของโครงการ โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.98$, S.D. = 0.04) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทุกด้านมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด รายละเอียดตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านบริบทของโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนบ้านป่าแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยรวม

รายการประเมิน	n = 32		ระดับความ สอดคล้อง	การผ่าน เกณฑ์ประเมิน > 3.51
	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น	5.00	0.00	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านความสอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด	4.97	0.08	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการ	4.98	0.07	มากที่สุด	ผ่าน
ค่าเฉลี่ยรวม	4.98	0.04	มากที่สุด	ผ่าน

2. ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.98$, S.D. = 0.05) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทุกด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด รายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนบ้านป่าแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยรวม

รายการประเมิน	n = 32		ระดับความ เหมาะสม	การผ่าน เกณฑ์ประเมิน > 3.51
	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านบุคลากร	4.95	0.14	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านงบประมาณ	5.00	0.00	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์	5.00	0.00	มากที่สุด	ผ่าน

รายการประเมิน	n = 32		ระดับความ เหมาะสม	การผ่าน เกณฑ์ประเมิน > 3.51
	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการบริหารจัดการ	5.00	0.00	มากที่สุด	ผ่าน
รวมเฉลี่ย	4.98	0.05	มากที่สุด	ผ่าน

3. ด้านกระบวนการของโครงการ พบว่า ผลการประเมินการปฏิบัติตามกระบวนการ PDCA โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.18) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทุกด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด รายละเอียดตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนบ้านป่าแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยรวม

รายการประเมิน	n = 19		ระดับปฏิบัติการ	การผ่าน เกณฑ์ประเมิน > 3.51
	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการวางแผน (Plan)	4.99	0.02	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านดำเนินงาน (Do)	4.85	0.13	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านการตรวจสอบและติดตาม (Check)	4.91	0.14	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านการปรับปรุงแก้ไข พัฒนา (Act)	5.00	0.00	มากที่สุด	ผ่าน
รวมเฉลี่ย	4.94	0.05	มากที่สุด	ผ่าน

ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานรายการกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยทุกกิจกรรมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด รายละเอียดตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานรายการกิจกรรม

กิจกรรม	n = 19		ระดับปฏิบัติการ	การผ่าน เกณฑ์ประเมิน > 3.51
	$\bar{X}$	S.D.		
1. กิจกรรมอนุบาลวัยใสใจเฝ้ารองเท้าแสนรัก	5.00	0.00	มากที่สุด	ผ่าน
2. กิจกรรมโต๊ะเรียนเรียบร้อยใช้สอยคล่องมือ	5.00	0.00	มากที่สุด	ผ่าน
3. กิจกรรมรองเท้าพิเศษ	5.00	0.00	มากที่สุด	ผ่าน
4. กิจกรรมห้องเรียนสะอาดด้วยมือเรา	5.00	0.00	มากที่สุด	ผ่าน
5. กิจกรรมทั้งหมดแถวตรง	5.00	0.00	มากที่สุด	ผ่าน
6. กิจกรรมไหว้สวย ยิ้มใส	5.00	0.00	มากที่สุด	ผ่าน
7. กิจกรรมคุณธรรมนำชีวิต	5.00	0.00	มากที่สุด	ผ่าน
8. กิจกรรมธนาคารความดี	5.00	0.00	มากที่สุด	ผ่าน

กิจกรรม	n = 19		ระดับปฏิบัติการ	การผ่าน เกณฑ์ประเมิน > 3.51
	$\bar{x}$	S.D.		
9. กิจกรรมพอเพียงตามรอยพ่อ	5.00	0.00	มากที่สุด	ผ่าน
10. กิจกรรมอมวันนี้ ชีวีมีสุข	5.00	0.00	มากที่สุด	ผ่าน
11. กิจกรรมประหยัดน้ำประหยัดไฟ	5.00	0.00	มากที่สุด	ผ่าน
รวมเฉลี่ย	5.00	0.00	มากที่สุด	ผ่าน

4. ด้านผลผลิตของโครงการ ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

4.1 ผลการประเมินพฤติกรรมคุณธรรมตามคุณธรรมเป้าหมาย โดยรวม นักเรียนมีพฤติกรรมคุณธรรมโดยรวมอยู่ในเกณฑ์คุณภาพระดับดีมาก รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 สรุปผลการประเมินพฤติกรรมคุณธรรมตามคุณธรรมเป้าหมาย

กิจกรรม	จำนวน นักเรียน	พฤติกรรมบ่งชี้เชิง บวก	คุณธรรมเป้าหมาย (คะแนนเต็ม)	คะแนนที่ ได้	คะแนน รวม	เกณฑ์ คุณภาพ
1. กิจกรรมอนุบาล รัย ใส่ใจเก็บรองเท้า แสนรัก	32	นักเรียนทุกคนมี ความรับผิดชอบ สามารถจัดเก็บและ จัดวางรองเท้าอย่าง เป็นระเบียบ	ความรับผิดชอบ (30) ความมีระเบียบวินัย (30)	28.99 28.25	57.22	ดีมาก
2. กิจกรรมโต๊ะเรียน เรียบร้อยใช้สอย คล่องมือ	46	นักเรียนทุกคนมี ความรับผิดชอบและ มีวินัยในตนเอง รักษาความสะอาด และจัดโต๊ะเรียนและ เก็บเก้าอี้ให้เรียบร้อย หลังเลิกเรียน	ความรับผิดชอบ (60) ความมีระเบียบวินัย (60)	55.24 56.30	111.54	ดีมาก
3. กิจกรรมรองเท้า วิเศษ	46	นักเรียนทุกคนมี ความรับผิดชอบและ มีวินัย ถอดและวาง รองเท้าเป็นระเบียบ จนเป็นนิสัยได้	ความรับผิดชอบ (60) ความมีระเบียบวินัย (60)	56.65 56.83	113.37	ดีมาก
4. กิจกรรมห้องเรียน สะอาดด้วยมือเรา	29	นักเรียนทุกคนมี ความรับผิดชอบและ การมีวินัย รักษา ความสะอาดของ ห้องเรียน	ความรับผิดชอบ (60) ความมีระเบียบวินัย (60)	56.86 56.83	113.69	ดีมาก

กิจกรรม	จำนวน นักเรียน	พฤติกรรมบ่งชี้เชิง บวก	คุณธรรมเป้าหมาย (คะแนนเต็ม)	คะแนนที่ ได้	คะแนน รวม	เกณฑ์ คุณภาพ
5. กิจกรรมทั้งหมด แถวตรง	219	นักเรียนมีความ รับผิดชอบและมี ระเบียบวินัยใน ตนเองในการเข้าแถว ทำกิจกรรมทุก กิจกรรม	ความรับผิดชอบ (60) ความมีระเบียบวินัย (60)	56.90 57.00	113.91	ดีมาก
6. กิจกรรมไหว้สวย ยิ้มใส	29	นักเรียนมีความ สุภาพและมีสัมมา คารวะ มีความอ่อน น้อมถ่อมตน แสดง ความเคารพผู้อื่น ปฏิบัติตนเป็น แบบอย่างที่ดี	ความสุภาพ (60) ความมีสัมมาคารวะ (60)	57.45 57.62	115.07	ดีมาก
7. กิจกรรมคุณธรรม นำชีวิต	31	นักเรียนมีน้ำใจ ความเมตตากรุณา มี ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งกันและกัน	ความมีน้ำใจ (60) ความเมตตากรุณา (60)	57.39 57.84	115.23	ดีมาก
8. กิจกรรมธนาคาร ความดี	36	นักเรียนทุกคนมี น้ำใจและมีความ เสียสละ ร่วมกันทำ ความดี	ความมีน้ำใจ (60) ความเสียสละ (60)	57.59 58.13	115.59	ดีมาก
9. กิจกรรมพอเพียง ตามรอยพ่อ	24	นักเรียนมีความ สามัคคี มีความ รับผิดชอบ และ สามารถทำงาน ร่วมกันได้	ความสามัคคี (60) ความรับผิดชอบ (60)	57.54 58.25	115.79	ดีมาก
10. กิจกรรมออมวันนี้ ชีวิตมีสุข	22	นักเรียนมีความ พอเพียง ประหยัด รู้จักออมเงิน รู้คุณค่า ของเงิน	ความพอเพียง (60) ความประหยัด (60)	57.68 58.23	115.91	ดีมาก
11. กิจกรรมประหยัด น้ำประหยัดไฟ	24	นักเรียนประหยัดไฟ ประหยัดน้ำ และ รักษาสาธารณะ สมบัติของโรงเรียน	มีจิตสาธารณะ (60) ความประหยัด (60)	57.68 58.23	115.91	ดีมาก

4.2 ผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนบ้านป่าแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 ตามความคิดเห็นของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.13) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

4.3 ความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียนต่อโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.36) และความพึงพอใจของนักเรียนต่อโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.96$, S.D. = 0.14)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ด้านบริบทของโครงการ โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยด้านความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น ด้านความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการ และด้านความสอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนบ้านป่าแดง ได้วิเคราะห์สภาพปัญหาและสาเหตุของปัญหาพฤติกรรมของนักเรียนที่บ่งชี้ว่านักเรียนต้องได้รับการปลูกฝังคุณธรรมด้านต่าง ๆ และปรับพฤติกรรมให้สามารถอยู่ร่วมกันกับคนในสังคมได้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการประเมินด้านบริบทโครงการของสมคิด พรหมจรรย์ ที่กล่าวว่า การประเมินด้านบริบทโครงการเป็นตรวจสอบความต้องการจำเป็นที่แท้จริง ความชัดเจนและความเหมาะสมของโครงการ ความสอดคล้องกับนโยบายขององค์กรและหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับเป็นแนวทางการตัดสินใจปรับปรุงโครงการ กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการตามรายการความต้องการจำเป็นและสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น (สมคิด พรหมจรรย์, 2563) ผลการประเมินดังกล่าวสอดคล้องกับผลการประเมินของ จิระพงษ์ สุริยา ที่ศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านบริบทของโครงการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนสรรพวิทยาคม ได้แก่ ด้านความสอดคล้องระหว่างวัตถุประสงค์ของโครงการกับนโยบายความเหมาะสมของโครงการและความเป็นไปได้ของโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้ (จิระพงษ์ สุริยา, 2563) เช่นเดียวกับผลการประเมินของ รุจิรดา วรณศิริ ที่ศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านบริบทโครงการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมของโรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สูงกว่าเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ (รุจิรดา วรณศิริ, 2563)

2. ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยพบว่าด้านการบริหารจัดการ ด้านสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ และด้านงบประมาณ และด้านบุคลากร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะในการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรม ทางโรงเรียนบ้านป่าแดง จำเป็นต้องสำรวจความพร้อมของปัจจัยสนับสนุน ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ สื่อและแหล่งเรียนรู้ และการบริหารจัดการ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการดำเนินโครงการ และดำเนินการจัดหาและระดมทรัพยากรเพื่อให้เพียงพอต่อการดำเนินโครงการ ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้ดังกล่าว ทำให้ได้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจกำหนดวิธีการ กิจกรรม หรือแนวทางการปฏิบัติงานตามโครงการให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) ซึ่งเป็นไปโดยสอดคล้องตามแนวคิดของ สำราญ มีแจ้ง ที่กล่าวว่า การประเมินด้านปัจจัยนำเข้ เป็นการตรวจสอบความพร้อมด้านทรัพยากรที่ใช้ในการดำเนินงานโครงการ ทั้งปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนระบบบริหารจัดการที่วางแผนไว้เพื่อวิเคราะห์และกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด (สำราญ มีแจ้ง, 2558) ผลการประเมินดังกล่าวสอดคล้องกับผลการประเมินของ นฤมล วิทยาวุฒิรัตน์ ที่ศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้นโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม ด้านความเหมาะสมและพอเพียงเกี่ยวกับวิทยากร งบประมาณ ระยะเวลา สถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ความรู้ความสามารถของคณะทำงาน การสนับสนุนของฝ่ายบริหารโรงเรียน ผู้ปกครองและบุคลากรในชุมชนแต่ละกิจกรรมย่อยพบว่า ความเหมาะสม/พอเพียง อยู่ในระดับมากทุกกิจกรรม และผ่านเกณฑ์การประเมิน (นฤมล วิทยาวุฒิรัตน์, 2562)

3. ด้านกระบวนการของโครงการ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยพบว่า ด้านการปรับปรุงแก้ไข พัฒนา (Act) ด้านการวางแผน (Plan) ด้านการตรวจสอบและติดตาม (Check) และด้านดำเนินงาน (Do) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ และผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานรายกิจกรรม พบว่าทุกกิจกรรมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะโรงเรียนได้มีกระบวนการดำเนินงานโครงการ โดยประชุมครูและผู้เกี่ยวข้องเพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหา วางแผน และกำหนดแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมนักเรียน โดยระบุคุณธรรมเป้าหมาย และพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา สร้างความตระหนัก ความรู้ ความเข้าใจแก่ครู นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียน และในระหว่างการดำเนินกิจกรรม มีการยกย่องชมเชยให้รางวัลนักเรียนที่มีพฤติกรรมคุณธรรมที่ดีและเป็นแบบอย่างได้ นอกจากนี้ได้ชี้แจงผู้ปกครองถึงการมีส่วนร่วมพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมนักเรียนที่บ้าน ในระหว่างการดำเนินโครงการได้นิเทศติดตามพร้อมให้คำแนะนำเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมสำเร็จลุล่วงด้วยดี สรุปและรายงานผลแก่นักเรียนที่เกี่ยวข้องและชุมชน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการประเมินด้านกระบวนการ เป็นการหาข้อดีและข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามขั้นตอนที่กำหนด เป็นการตรวจสอบการปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนที่กำหนดไว้หรือไม่ กิจกรรมใดทำได้หรือทำไม่ได้ เพราะเหตุใด มีการแก้ปัญหาอย่างไร ซึ่งผลการประเมินดังกล่าวทำให้ได้สารสนเทศสำหรับการ

ตัดสินใจปฏิบัติงานโครงการ กำกับ และปรับกิจกรรมของโครงการให้มีประสิทธิภาพ (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) ผลการวิจัยดังกล่าวนี้สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชูชาติ แปลงล้วน ที่ศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ในภาพรวมและรายด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด ได้แก่ ด้านการปรับปรุงแก้ไข (Act) ด้านการดำเนินงาน (Do) ด้านการตรวจสอบติดตาม (Check) และด้านการวางแผน (Plan) (ชูชาติ แปลงล้วน, 2563) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ รุจิรดา วรรณศิริ ที่ศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมของโรงเรียนวัดโสธรวราราม วรวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด สูงกว่าเกณฑ์การประเมิน (รุจิรดา วรรณศิริ, 2563)

4. จากผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ โดยรวมผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

4.1 ผลการประเมินพฤติกรรมคุณธรรมตามคุณธรรมเป้าหมาย พบว่า

1) นักเรียนระดับปฐมวัยมีพฤติกรรมคุณธรรมด้านความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย สามารถจัดเก็บและจัดวางรองเท้าอย่างเป็นระเบียบ มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก และ

2) นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 มีพฤติกรรมคุณธรรม ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความสุภาพ ความมีสัมมาคารวะ ความมีน้ำใจ ความเมตตา กรุณา ความเสียสละ ความสามัคคี ความพอเพียง ประหยัด และมีจิตสาธารณะ คุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้เพราะการพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมนักเรียน ผู้บริหารและครูได้ร่วมกันสังเกตพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนแต่ละระดับชั้น วิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของปัญหา ร่วมกันกำหนดคุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกและตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรมและชัดเจน จากนั้นทำความเข้าใจ สร้างข้อตกลงร่วมกันระหว่างครูและนักเรียน ทำกิจกรรมร่วมกัน ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมร่วมตรวจสอบและสังเกตพฤติกรรมนักเรียน ประเมินผล ยกย่องชมเชย และให้รางวัลนักเรียน และเผยแพร่ผลการดำเนินงานกิจกรรมสู่สาธารณชน ทั้งนี้เป็นไปตามแนวทางการเสริมสร้างคุณธรรมในสถานศึกษาของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ เช่นการจัดกิจกรรมการใช้ธรรมชาติดูแลและปรากฏการณ์ธรรมชาติ กิจกรรมใช้สื่อและวิธีการจัดเสนอสื่อต่าง ๆ กิจกรรมการให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบความรู้ ความคิดของตนเอง กิจกรรมเข้าร่วมวันสำคัญทางศาสนา กิจกรรมการบันทึกความดี กิจกรรมการจัดค่ายส่งเสริมคุณธรรม กิจกรรมการฝึกมารยาท เป็นต้น (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546); (วิภาวรรณ พินลา และ วิภาดา พินลา, 2561) เพื่อให้ผู้เรียนได้ประพฤติดังที่งาม ฝึกการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ผลการประเมินดังกล่าวสอดคล้องกับ นฤมล วิทญานันท์ ที่ศึกษาพบว่า พฤติกรรมคุณธรรม

จริยธรรมของนักเรียน พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและผ่านเกณฑ์การประเมิน (นฤมล วิทยาอุฒิรัตน์, 2562)

4.2 ผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ ตามความคิดเห็นของครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยนักเรียนมีพฤติกรรมที่แสดงถึงมีน้ำใจมีความเสียสละ และมีส่วนร่วมทำความดีมากขึ้น มีความรับผิดชอบและมีวินัยรักษาความสะอาดของห้องเรียนมากขึ้น มีพฤติกรรมที่มีความสุภาพมีสัมมาคารวะ มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน เคารพผู้อื่น สามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีได้ และมีความรับผิดชอบและมีระเบียบวินัยในตนเองในการเข้าแถวทำกิจกรรมทุก ๆ กิจกรรมเพิ่มมากขึ้น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด อาจจะเป็นเพราะว่า การพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านป่าแดง เป็นกระบวนการที่ทำต่อเนื่องตลอดปีการศึกษา มีการติดตามและประเมินผลสม่ำเสมอ มีการมอบหมายให้นักเรียนแกนนำและเพื่อนร่วมชั้นเรียนคอยตักเตือนเพื่อนที่มีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และชี้แจงและขอความร่วมมือกับผู้ปกครองนักเรียนในการร่วมทำกิจกรรมและดูแลพฤติกรรมนักเรียนเวลาอยู่ที่บ้าน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ ที่กล่าวว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของบุคคลจำเป็นต้องเริ่มต้นที่ครอบครัว ต้องมีการเลี้ยงดูลูกด้วยความรักและใกล้ชิด เป็นตัวอย่างที่ดีต่อลูก จะทำให้ลูกซึมซับพฤติกรรมและเลียนแบบพฤติกรรมที่เหมาะสมจากผู้ปกครอง และโรงเรียนครูมีการอบรมสั่งสอนให้ความรู้ คุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2561) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Iwasa, N. ที่ศึกษาพบว่า พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมโดยเฉพาะด้านระเบียบวินัยของคนญี่ปุ่นได้รับการปลูกฝังในโรงเรียน การได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่บ้านและการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เป็นการให้ความสำคัญกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของเด็ก และการใช้ประโยชน์จากมุมมองของการเติบโตทางศีลธรรมของเด็ก ทำให้สร้างความปึกแผ่นทางสังคมและการศึกษาของคนญี่ปุ่น (Iwasa, N., 2017)

4.3 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนบ้านป่าแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และนักเรียนโรงเรียนบ้านป่าแดง มีความพึงพอใจต่อโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะ การดำเนินโครงการมุ่งพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมที่ไม่พึงประสงค์ของนักเรียนให้เป็นพฤติกรรมที่ดีงามในชีวิตประจำวันสำหรับการอยู่ร่วมกันในสังคม ผลการดำเนินงานโครงการทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมคุณธรรม ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความสามัคคี ความเสียสละ ความมีน้ำใจ ความเมตตากรุณา ความสุภาพ ความมีสัมมาคารวะ ความพอเพียง การประหยัด และมีจิตสาธารณะ ที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางดีที่ดีขึ้น

สร้างความชื่นชมยินดีแก่ครู ผู้ปกครอง นักเรียน และผู้เกี่ยวข้องของโรงเรียนบ้านป่าแดง ผลการประเมินนี้สอดคล้องกับผลการประเมินนี้สอดคล้องกับผลการประเมินของ จิระพงษ์ สุริยา ที่ศึกษาพบว่า ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนสรรพวิทยาคม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากและผ่านเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้ (จิระพงษ์ สุริยา, 2563) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ Akar Vural, R. et al. ที่ได้พัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในชั้นเรียน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน การมีความเข้าใจและยอมรับซึ่งกันและกัน มีน้ำใจช่วยเหลือกัน ทำให้ผู้เรียนมีความรักและความผูกพันต่อโรงเรียน ทำให้ผู้เรียนมีการเคารพกฎเกณฑ์ในโรงเรียน มีความพึงพอใจในโรงเรียนทำให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข (Akar Vural, R. et al., 2013)

องค์ความรู้ใหม่

การดำเนินงานโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนบ้านป่าแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปป์ (CIPP model) เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจการปรับปรุงและพัฒนาโครงการ สรุปลองค์ความรู้เกี่ยวกับการประเมินโครงการ ดังนี้

ระยะการประเมิน	ประเด็นการประเมิน	ผลที่ได้รับ
ประเมินก่อนการดำเนินงาน		
1. ด้านบริบท	1. ด้านความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น 2. ด้านความสอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด 3. ด้านความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการ	1. ความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็น 2. ความสอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด 3. ด้านความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด
2. ด้านปัจจัยนำเข้า	1. ด้านบุคลากร 2. ด้านงบประมาณ 3. ด้านสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ 4. ด้านการบริหารจัดการ	ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
ประเมินระหว่างการทำงาน		
3.ด้านกระบวนการ	1. การปฏิบัติตามกระบวนการ PDCA 2. การปฏิบัติงานรายการกิจกรรมจำนวน 11 กิจกรรม	1. ระดับการปฏิบัติตามกระบวนการ PDCA อยู่ในระดับมากที่สุด 2. ระดับการปฏิบัติงานรายการกิจกรรมทั้ง 11 กิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด

ระยะการประเมิน	ประเด็นการประเมิน	ผลที่ได้รับ
ประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ		
4. ด้านผลผลิต	- พฤติกรรมคุณธรรมตามคุณธรรมเป้าหมาย - การประเมินด้านผลผลิตของโครงการ - ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อโครงการ	- นักเรียนระดับปฐมวัยมีพฤติกรรมคุณธรรมด้านความรับผิดชอบและความมีระเบียบวินัย มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก - นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีพฤติกรรมคุณธรรม ตามคุณธรรมเป้าหมาย มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก - ผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการตามความคิดเห็นของครูโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด - คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจต่อโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด - โรงเรียนโรงเรียนบ้านป่าแดง มีความพึงพอใจต่อโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนคุณธรรม โรงเรียนบ้านป่าแดง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่ เขต 3 โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 มีพฤติกรรมคุณธรรม ได้แก่ ความรับผิดชอบ ความมีระเบียบวินัย ความสุภาพ ความมีสัมมาคารวะ ความมีน้ำใจ ความเมตตากรุณา ความเสียสละ ความสามัคคี ความพอเพียง ประหยัด และมีจิตสาธารณะ คุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัยมีดังนี้ 1) ด้านบริบท พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ โครงการได้รับการยอมรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นโรงเรียนควรจัดทำโครงการที่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และควรกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริงวัดและประเมินได้ชัดเจนและเป็นรูปธรรม 2) ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ครูได้รับการพัฒนาความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินโครงการ ดังนั้นก่อนดำเนินงานโครงการ โรงเรียนควรจัดเตรียม ครูให้เพียงพอ ครูควรได้รับการพัฒนาความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินโครงการ ควรจัดหาสื่อและแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาเพิ่มขึ้นให้เพียงพอต่อจำนวนนักเรียน ควรจัดหางบประมาณและสนับสนุนงบประมาณจัดทำสื่อให้เพียงพอ ควรมีการนิเทศอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ 3) ด้านกระบวนการ พบว่า รายการที่มีการปฏิบัติต่ำสุด คือ จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินพฤติกรรม

คุณธรรมนักเรียน ดังนั้นครูควรจัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้วัดและประเมินพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรม จัดสภาพแวดล้อมและแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม สร้างครูแกนนำพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมเป้าหมายนักเรียน และควรนิเทศติดตามการดำเนินงานกิจกรรมตามแผนการนิเทศที่กำหนดไว้อย่างต่อเนื่อง และ 4) ด้านผลผลิต พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ โรงเรียนมีบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมนักเรียน และนักเรียนทุกคนมีความพอเพียง มีความประหยัด รู้คุณค่าของเงิน รู้จักการออมเงิน และประโยชน์ของการออมเงินมากขึ้น ดังนั้น โรงเรียนควรจัดให้มีบรรยากาศ สภาพแวดล้อม และแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการปลูกฝังคุณธรรมนักเรียน และควรมุ่งปลูกฝังคุณธรรมเกี่ยวกับความรู้ด้านการเงิน มีความประหยัด รู้คุณค่าของเงิน รู้จักการออมเงินและประโยชน์ของการออมเงินมากขึ้นที่สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ควรพัฒนาตัวชี้วัดพฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์เพื่อให้ได้เครื่องมือที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ควรวิจัยและพัฒนาพฤติกรรมคุณธรรมที่พึงประสงค์ให้นักเรียนระดับอนุบาลถึงระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สอดคล้องกับการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้ให้นักเรียนมีแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องในสังคม และควรศึกษาการนิเทศติดตามพฤติกรรมคุณธรรมนักเรียนในโรงเรียนอย่างต่อเนื่องว่าได้นำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). การจัดสาระการเรียนรู้พระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- จิระพงษ์ สุริยา. (2563). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนสรรพวิทยาคม. ศุภสภาวิทยากร, 1(3), 68-78.
- ชูชาติ แปลงล้วน. (2563). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรมสพฐ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 5(7), 379-393.
- นฤมล วิทยาอุฒร์รัตน์. (2562). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนคลองเมืองพิทยาคม. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2(4), 97-107.
- รุจิรา วรรณศิริ. (2563). รายงานการประเมินโครงการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมโรงเรียนต้นแบบคุณธรรมของโรงเรียนวัดโสธรวรารามวรวิหาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. วารสารบริหารการศึกษาบวบัณฑิต, 20(1), 54-68.

- โรงเรียนบ้านป่าแดง. (2563). ข้อมูลกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ปีการศึกษา 2563. เชียงใหม่: โรงเรียนบ้านป่าแดง.
- วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา. (2561). การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2563). เทคนิคการประเมินโครงการ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: จตุพร ดีไซน์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). โครงการพัฒนาจริยคุณ: โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560). การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2560ก). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2561). รายงานการวิจัย เรื่อง การศึกษาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียนในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- สำราญ มีแจ้ง. (2558). กระประเมินโครงการทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Akar Vural, R. et al. (2013). The Development of the “Sense of Belonging to School” Scale. Eurasian Journal of Educational Research, 53(Fall), 215-230.
- Iwasa, N. (2017). Children's Everyday Experience as a Focus of Moral Education. Journal of Moral Education, 46(1), 58-68.
- Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (2007). Evaluation Theory, Models and Applications. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

การบริหารจัดการแบบบูรณาการในการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของชุมชน
วงเวียนใหญ่ให้เหมาะสมตามกรอบนโยบาย Thailand 4.0*
INTEGRATED MANAGEMENT FOR WELL-BEING DEVELOPMENT
OF WONG WEAN YAI COMMUNITIES IN ACCORDANCE WITH
THAILAND 4.0 POLICY FRAMEWORK

พลัฏฐ์ ยิ้มประเสริฐ

Palat Yimprasert

สุริยะใส กตะศิลา

Suriyasai Katasila

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail: palat.mind@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสอดคล้องระหว่างสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการในชุมชนวงเวียนใหญ่ 2) วิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค 3) หาแนวทางการบริหารจัดการแบบบูรณาการในการพัฒนาความอยู่ดีมีสุข ของชุมชนวงเวียนใหญ่ให้สอดคล้องเหมาะสมตามกรอบของนโยบาย Thailand 4.0 และ 4) เสนอนโยบายที่เหมาะสมในการนำไปสู่การพัฒนาชุมชนเมืองน่าอยู่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 32 คน ได้วิเคราะห์ความสัมพันธ์ เชิงเนื้อหาอย่างเป็นระบบ และนำเสนอผลการวิเคราะห์แบบความเรียง ผลการวิจัย พบว่า 1) ความสอดคล้องระหว่างสภาพการณ์ปัจจุบันของชุมชนวงเวียนใหญ่ มีความเป็นพลวัตสูง และมีความเหลื่อมล้ำเพิ่มมากขึ้น 2) จุดแข็ง คือ ผู้นำ กลุ่มบุคคล และสมาชิกในชุมชนที่มีความรักใคร่สามัคคีกัน จุดอ่อน คือ คนว่างงาน ขาดแรงจูงใจที่จะพัฒนาทักษะของตนเองให้มีความสามารถ โอกาส คือ รัฐดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง และสม่ำเสมอ อุปสรรค คือ คนว่างงานและขาดรายได้ จากสถานการณ์โควิด - 19 3. แนวทางการบริหารจัดการแบบบูรณาการในการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของชุมชนวงเวียนใหญ่ มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรม 2) ด้านชุมชน 3) ด้านการจัดการ 4) ด้านการเรียนรู้ และ 5) องค์การภาครัฐ หรือหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ธุรกิจ ให้ความรู้สนับสนุนวิชาการงบประมาณ และเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำ ในการพัฒนาและบริหารจัดการ 4. นโยบายที่

* Received 14 September 2022; Revised 26 September 2022; Accepted 28 September 2022

เหมาะสมในการนำไปสู่การพัฒนาชุมชนเมืองน่าอยู่ มีจำนวน 12 นโยบาย ซึ่งเป็นนโยบายการส่งเสริมให้องค์กรความร่วมมือของภาครัฐ และเอกชนในการยกระดับสาธารณสุขในพื้นที่ให้รุ่งเรืองต่อไป

คำสำคัญ : การบริหารจัดการแบบบูรณาการ, การพัฒนาความอยู่ดีมีสุข, ชุมชนวงเวียนใหญ่, นโยบาย Thailand 4.0

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the consistencies between the current state of public management in the Wong Wien Yai communities and the implementation of the Thailand 4.0 Policy framework, 2) analyze the strengths, weaknesses, opportunities, and obstacles of the Wong Wien Yai communities in public management regarding to Thailand 4.0 Policy framework, 3) find an integrated management approach for Wong Wien Yai well-being communities development policy in accordance with the Thailand 4.0 policy framework, and 4) propose applicable integrated management well-being development policies for Wong Wien Yai communities in accordance with Thailand 4.0 Policy framework. This research is the qualitative research. The informants in this study consisted of 3 essential groups; 1) Government executives and officers who are involved in formulating and implementing policies, 2) Wong Wean Yai community leaders and 3) Entrepreneurs and business owners in the Wong Wean Yai Communities. The results of this research indicate that the integrated management for well-being development of Wong Wean Yai communities in accordance with Thailand 4.0 Policy framework is as follows: 1) Traditions, cultures, and environment development should have a unique characteristics and features based on existing traditions, cultures, and environment. 2) Promote the community strength form within via the community knowledge management process that dedicated to the knowledge capture form expert and skilled people in various matters within the communities. The well-being community development diversity can create self-awareness and understanding of distinctive lifestyles and cultures. 3) The public policy management should be fair strategically distributed to overall communities with positive attitude and well-educated mind on local community knowledge based through local government, private, and community organizations. 4) Provide the development of the people skills in the communities that meets the challenges

of disruptive technology in all dimensions. 5) All organizations such as government, private, and community organization should effectively and strategically integrate focusing on sustainable well-being community results that clearly benefits to local communities in the area.

Keywords: Thailand 4.0 Policy, Integrated Management, Well-Being Communities, Wong Wean Yai

บทนำ

การปฏิวัติอุตสาหกรรมในประเทศไทยมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องหลายยุคหลายสมัย จนกระทั่งปัจจุบันรัฐบาลประกาศนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งเป็นยุคแห่งการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อน การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ ด้วยการแปลงความได้เปรียบของประเทศ ที่ประกอบไปด้วย ความหลากหลายในเชิงสังคม วัฒนธรรม และภูมิประเทศ ให้เป็นความได้เปรียบในเชิงการแข่งขัน กับประเทศอื่น ๆ ซึ่งสามารถพัฒนาต่อยอดความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ของประเทศ โดยแบ่งเป็น “5 กลุ่มเทคโนโลยี และอุตสาหกรรมเป้าหมาย” ผสมผสานกับแนวทางสานพลังประชารัฐโดย มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ภาครัฐ ประชาชน สถาบันการศึกษาและสถาบันวิจัยต่าง ๆ ประกอบกับการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง และขนาดเล็ก (SME และ Startup) (สำนักงาน เศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2560) เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศไปในทิศทางเดียวกันอย่างยั่งยืน โดยมีแผนการพัฒนาโครงสร้างด้านการสื่อสาร และโทรคมนาคมที่มีคุณภาพ มีโครงข่าย อินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุมประชากรให้มากที่สุด เพื่อที่จะสามารถเชื่อมโยงทุกภาคส่วนได้อย่าง สะดวกรวดเร็วต่อเนื่อง รวดเร็ว ตามยุทธศาสตร์ Thailand 4.0 (Klaus Schwab, 2018)กล่าวว่า การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งนี้เกิดการค้นพบครั้งใหญ่ที่ล้ำนัยยิ่งขึ้นในด้านต่าง ๆ โดยมีความ มุ่งหวังจะสร้างความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เพื่อก้าวข้ามการเป็นประเทศที่มีรายได้ระดับปาน กลางที่ประเทศไทยเป็นอยู่มากกว่า 20 ปี ไปสู่การจัดอันดับประเทศในกลุ่มโลกที่หนึ่งภายในปี 2032 การพัฒนาประเทศภายใต้โมเดล “ประเทศไทย 4.0”จะสำเร็จได้นั้น จะต้องใช้แนวทางและ แนวร่วมเพื่อประสานงานในการขับเคลื่อน โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคสถาบันการ ศึกษา ผนึกกำลังขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการ (สุวิทย์ เหมอินทร์, 2559) ซึ่งจะเห็นได้ว่าวัตถุประสงค์ที่สำคัญของนโยบาย Thailand 4.0 นั่นคือ การก้าวข้าม ระดับรายได้ปานกลางที่ประเทศไทยถูกจัดอันดับมานาน เพื่อให้ประชาชนมีความอยู่ดีมีสุข ดังนั้นหากเราสามารถนำหลักการสำคัญของการปฏิวัติอุตสาหกรรมทั้ง 4 ยุค มาบูรณาการให้ เกิดผลประโยชน์สูงสุดน่าจะเป็นการขจัดความหลากหลายอันเป็นปัญหาสำคัญที่เราต้องเผชิญ อยู่ในปัจจุบันได้ดีที่สุด

เขตธนบุรีและเขตคลองสานเป็นเขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร อยู่ในกลุ่ม เขตกรุงธนเหนือซึ่งมีความสำคัญโดยถือเป็นเขตอนุรักษ์เมืองเก่า แหล่งท่องเที่ยวเชิง

ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมทางฝั่งธนบุรี อีกทั้งยังถือว่าเป็นเขตเศรษฐกิจที่สำคัญของกรุงเทพมหานครอีกด้วย รัฐจึงได้มีการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการตามนโยบายด้านต่าง ๆ ในพื้นที่อย่างต่อเนื่องมาโดยตลอด

“วงเวียนใหญ่” เป็นวงเวียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของเขตธนบุรีในจุดที่เชื่อมต่อกับเขตคลองสาน เป็นย่านเศรษฐกิจที่สำคัญและเป็นพื้นที่ศูนย์กลางเก่าในเขตเมืองชั้นในที่เคยมีบทบาทเป็นศูนย์กลางการคมนาคมและแหล่งการค้าที่สำคัญมากแห่งหนึ่งของฝั่งธนบุรี เนื่องจากมีการลงทุนทางด้านโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่จากภาครัฐ และยังมีการลงทุนในโครงการขนาดใหญ่จากภาคเอกชน ทำให้มีการขยายตัวของเมืองจากฝั่งกรุงเทพมหานคร เกิดการย้ายถิ่นฐานเข้ามาในชุมชนวงเวียนใหญ่ เพื่อพักอาศัย และทำงาน ทำให้วงเวียนใหญ่กลายเป็นศูนย์กลางชุมชนที่มีขนาดใหญ่ มีประชากรอาศัยอยู่ในพื้นที่อย่างหนาแน่น จากเหตุผลดังกล่าวมานั้น ทำให้วงเวียนใหญ่เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคมและปัญหาด้านอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งนับเป็นหนึ่งในอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนางวงเวียนใหญ่ตามกรอบของนโยบาย Thailand 4.0 ที่รัฐบาลได้กำหนดไว้ ซึ่ง (อริสา จันทรบงุทธา และจิรัฐ เจนพิงพร, 2561) กล่าวว่า แนวโน้มความเป็นเมืองถือเป็นแนวโน้มสำคัญในปัจจุบันเพราะประชากรในอนาคตจะหลั่งไหลเข้ามาอยู่ในเมืองเพิ่มขึ้น และกิจกรรมทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่มักเกิดขึ้นจากเมือง ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ชุมชนวงเวียนใหญ่ควรมีการบริหารจัดการตามนโยบายที่กำหนดจากภาครัฐ โดยกำหนดรูปแบบหรือแนวทางดำเนินการเฉพาะพื้นที่เนื่องจากวงเวียนใหญ่เป็นชุมชนที่มีลักษณะเฉพาะ เพื่อให้การดำเนินการเป็นไปอย่างเห็นผลในเชิงประจักษ์ และเป็นไปในรูปแบบของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืน

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาการบริหารจัดการแบบบูรณาการในการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของชุมชนวงเวียนใหญ่ให้เหมาะสมตามกรอบนโยบาย Thailand 4.0 เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามความคาดหวังให้วงเวียนใหญ่เป็นหนึ่งในย่านเศรษฐกิจที่ประสบความสำเร็จและสร้างรายได้หลักให้กับประเทศควบคู่ไปกับการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของความเป็นชุมชนเก่าแก่แห่งหนึ่งของประเทศไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสอดคล้องระหว่างสภาพปัจจุบันของการบริหารจัดการในชุมชนวงเวียนใหญ่กับการดำเนินการตามกรอบนโยบาย Thailand 4.0
2. เพื่อวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค ของชุมชนวงเวียนใหญ่ในการบริหารจัดการชุมชน
3. เพื่อหาแนวทางการบริหารจัดการแบบบูรณาการในการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของชุมชนวงเวียนใหญ่ให้เหมาะสมตามกรอบนโยบาย Thailand 4.0
4. เพื่อเสนอแนะนโยบายที่เหมาะสมในการนำไปสู่การพัฒนาชุมชนเมืองน่าอยู่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ศึกษาวิเคราะห์ รวบรวมข้อมูล จากการทบทวนวรรณกรรมและการลงสำรวจพื้นที่ของชุมชนวงเวียนใหญ่ สร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ สร้างแบบสัมภาษณ์ ทดสอบ และปรับปรุง แล้วจึงนำไปใช้จริง

2. ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดและนํานโยบายไปปฏิบัติ ประธานชุมชน ผู้ประกอบการ และเจ้าของธุรกิจ ในชุมชนวงเวียนใหญ่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งสิ้น จำนวน 32 คน ได้แก่ 1) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดและนํานโยบายไปปฏิบัติ จำนวน 8 คน 2) ประธานชุมชน จำนวน 16 คน 3) ผู้ประกอบการ เจ้าของธุรกิจ ในชุมชนวงเวียนใหญ่ จำนวน 8 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ศึกษาค้นคว้าเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนำมาเป็นกรอบและแนวทาง ในการสร้างแบบสอบถาม

3.2 กำหนดประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการทราบเกี่ยวกับการบริหารจัดการแบบ บูรณาการในการพัฒนางวงเวียนใหญ่ให้เหมาะสมตามกรอบของนโยบาย Thailand 4.0 แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลง และภาพลักษณ์ในปัจจุบัน ด้านสภาพสังคม และสภาพเศรษฐกิจภายในพื้นที่ชุมชนวงเวียนใหญ่ ส่วนที่ 2 ความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับนโยบาย Thailand 4.0 และแนวทางการนํานโยบาย Thailand 4.0 มาใช้ในการพัฒนาชุมชนวงเวียนใหญ่ และส่วนที่ 3 จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคในการบริหารจัดการชุมชนวงเวียนใหญ่โดยมีแนวทางตามนโยบาย Thailand 4.0 แบบบูรณาการ

3.3 สร้างแบบสัมภาษณ์ฉบับร่าง นำเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณา ตรวจสอบ ประเด็นต่าง ๆ ตลอดจนความถูกต้องของภาษาที่ใช้ และคำแนะนำในการปรับปรุงแก้ไข

3.4 นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้วมาดำเนินการ ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบ ความถูกต้อง ครบถ้วน และครอบคลุมทุกประเด็นต่าง ๆ เพื่อให้แบบสัมภาษณ์นี้มีความเที่ยงตรงและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือนี้อาตามโครงการวิจัย

3.5 นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วไปทดลองใช้กับผู้บริหาร เจ้าหน้าที่ประธานชุมชน หรือผู้ประกอบการที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน

3.6 ปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์หลังจากที่ได้ทดลองใช้ให้เป็นแบบสัมภาษณ์ ฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Collection) แบบเชิงรุก (Active) คือ เป็นการสอบถามหรือสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอบถามหรือสัมภาษณ์ด้วย

ตัวเอง และ คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำแนกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) ผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดและนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ 1) ผู้อำนวยการเขต สำนักงานเขตธนบุรี 2) ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต สำนักงานเขตธนบุรี 3) หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตธนบุรี 4) หัวหน้าฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตธนบุรี 5) ผู้อำนวยการเขต สำนักงานเขตคลองสาน 6) ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขต สำนักงานเขตคลองสาน 7) หัวหน้าฝ่ายพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคม สำนักงานเขตคลองสาน 8) หัวหน้าฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตคลองสาน 2) ประธานชุมชนในพื้นที่เขตคลองสาน และเขตธนบุรี และ 3) ผู้ประกอบการ เจ้าของธุรกิจ ในชุมชนวงเวียนใหญ่ ได้แก่ 1) ผู้ดำรงตำแหน่งระดับผู้จัดการหรือผู้ดำรงตำแหน่งด้านฝ่ายพัฒนาธุรกิจ ห้างสรรพสินค้า ไอคอนสยาม 2) ผู้ประกอบการกิจการธุรกิจด้านการโรงแรมในพื้นที่เขตคลองสาน และเขตธนบุรี 3) เจ้าของธุรกิจ SME ในพื้นที่เขตคลองสาน และเขตธนบุรี โดยใช้เครื่องมือบันทึกเสียงช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคลซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview)

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลทั้งหมดที่เก็บรวบรวมได้ในขั้นตอนต่าง ๆ ของการวิจัยมาตรวจสอบความถูกต้องและความสอดคล้องของเนื้อหาโดยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation Method) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis and Synthesis) ที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบโดยการตีความ (Interpret) เทียบเคียงทฤษฎีและผลงานวิจัยที่มีการศึกษาวิจัยไว้แล้ว และนำเสนอผลการวิเคราะห์และข้อมูลในรูปของความเรียง

ผลการวิจัย

1. ความสอดคล้องระหว่างสภาวะการณ์ปัจจุบันของการบริหารจัดการในชุมชนวงเวียนใหญ่กับการดำเนินการตามกรอบของนโยบาย Thailand 4.0 พบว่า ปัจจุบันชุมชนวงเวียนใหญ่มีความหลากหลายมีความเป็นพลวัตสูง และมีความเหลื่อมล้ำเพิ่มมากขึ้น มีโอกาสของการเกิดเหตุไม่คาดฝันที่มีผลกระทบสูงได้มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับคนในชุมชนมีแนวโน้มที่จะทำให้สังคมมีความแตกต่าง เหลื่อมล้ำและขัดแย้งมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะความท้าทายจากพลวัตของเทคโนโลยีดิจิทัลกลายเป็นแรงผลักดันทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนวิธีการผลิต การบริการและการบริโภคของผู้คนจำนวนมาก ในหลายมิติ สภาพเศรษฐกิจในชุมชนโดยทั่วไปมีสภาพเศรษฐกิจไม่ดี เพราะในช่วง 2 ปี นี้ประสบปัญหาด้านโรคระบาดจากโควิด 19 ประธานชุมชน 4 “แยะเลยตอนนี้ คนไม่มีงานทำกัน เงินก็ไม่มี ดีว่าได้โครงการของรัฐบาลมาช่วยบรรเทาบ้าง ไม่งั้นลำบากหนัก ร้านค้าแถวนี้ก็แยะ ของขายไม่ค่อยได้ อย่างว่าละ คนไม่มีเงินจะซื้อ อะไรประหยัดได้ ก็เก็บเงินเอาไว้” ผู้ประกอบการ 2 “ของขายไม่ค่อยได้หรอก นี่ก็อดทน เลิกก็ไม่รู้จะไปทำมาหากิน

อะไร ร้านค้าหลายร้านเขาเลิกกันไปแล้ว เขาอยู่ไม่ได้ ปิดร้านดีกว่าเปิด ไม่งั้นเงินก็หมด” การค้าขายในชุมชนลดน้อยลง ในขณะที่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจไปมาก ผู้คนเริ่มย้ายถิ่นฐานที่อยู่อาศัย การค้าขายมีการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบต่าง ๆ มากขึ้น เศรษฐกิจอยู่ในภาวะถดถอย ลูกค้าเดิมส่วนใหญ่เป็นลูกค้าทั่วไปที่มีแรงซื้อค่อนข้างต่ำสังคมส่วนใหญ่เป็นแบบพึ่งพาตัวเองทำให้มีคนว่างงานมากขึ้น ปัญหาครอบครัวและชุมชนที่เกี่ยวข้องกันจึงเกิดขึ้นตามมา ด้านความรู้ที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย Thailand 4.0 นั้น ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย Thailand 4.0 อย่างผิวเผิน ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจ และชุมชนให้สอดคล้องกันกับนโยบายฯ เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และไม่เกิดการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง ประกอบกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ไม่มีการทำงานอย่างบูรณาการร่วมกันอย่างจริงจัง ยิ่งไปกว่านั้น เจ้าหน้าที่ภาครัฐส่วนใหญ่ ไม่มีความผูกพัน (Engagement) ไม่มีความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ จึงไม่สามารถมีแผนการพัฒนาชุมชน และสังคม ที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล อย่างชัดเจน และยั่งยืน จึงเป็นการยากที่จะเห็นการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 เกิดขึ้นอย่างมีรูปธรรมที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่วงเวียนใหญ่อย่างชัดเจน

2. จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรค ของชุมชนวงเวียนใหญ่ในการบริหารจัดการชุมชนพบว่า

S – Strengths 1. มีความโดดเด่นในทางด้านวัฒนธรรม ที่เป็นเอกลักษณ์มีการสืบสานกันมาช้านาน 2. ประชาชนมีความเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ด้านจิตใจที่เต็มความรักความสามัคคีช่วยเหลือซึ่งกัน 3. ความโดดเด่นในด้านอาหารของชุมชนที่ทำเองในชุมชน 4. ผู้ประกอบการธุรกิจในพื้นที่ มีประสบการณ์ ความเชี่ยวชาญในการประกอบธุรกิจ มาอย่างยาวนาน	W – Weaknesses 1. มีคนว่างงาน คนตกงานจำนวนมากเนื่องจากไม่มี ความรู้ และทักษะการทำงานที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน 2. สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society) 3. มีปัญหาในชุมชนเรื่องการจัดการขยะ ยาเสพติด และหนี้นอกระบบอย่างรุนแรง 4. เจ้าหน้าที่ภาครัฐส่วนใหญ่ ไม่มีความผูกพัน (Engagement) ไม่มีความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ 5. หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ไม่มีการทำงานอย่างบูรณาการร่วมกันอย่างจริงจัง
O – Opportunities 1. มีการลงทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และธุรกิจขนาดใหญ่ ทั้งภาครัฐ และเอกชนเป็นจำนวนมาก 2. นักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่มีความนิยมการท่องเที่ยว แบบเน้นประสบการณ์จริง 3. รัฐดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง และสม่ำเสมอ	T – Threats 1. การระบาดของโรค COVID-19 2. กฎหมาย และข้อกำหนดที่ล้าสมัย ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของภาคธุรกิจ 3. สถานการณ์ด้านเศรษฐกิจที่ถดถอยของโลก 4. การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Disruptive Technology) เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และรวดเร็ว

3. แนวทางการบริหารจัดการแบบบูรณาการในการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของชุมชนวงเวียนใหญ่ให้เหมาะสมตามกรอบนโยบาย Thailand 4.0 พบว่า การบริหารจัดการชุมชนวงเวียนใหญ่ตามนโยบายที่กำหนดจากทางภาครัฐให้เป็นไปในรูปแบบของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนเพื่อ

สร้างชุมชนให้เข้มแข็งนั้น การดำเนินงานในการบริหารจัดการแบบบูรณาการในการพัฒนาชุมชนวงเวียนใหญ่ให้สอดคล้องตามกรอบของนโยบาย Thailand 4.0 เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามความคาดหวังให้วงเวียนใหญ่เป็นหนึ่งในย่านเศรษฐกิจที่ประสบความสำเร็จและสร้างรายได้หลักให้กับประชาชนในชุมชน ควบคู่ไปกับการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของความเป็นชุมชนเก่าแก่แห่งหนึ่งของประเทศไทย ควรมีแนวทางการบริหารจัดการ ดังนี้ 1) การพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรมควรให้มีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นสอดคล้องกันกับสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เดิม 2) ด้านชุมชนควรให้มีการจัดระบบชุมชนที่มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้และมีทักษะในเรื่องต่าง ๆ หลากหลายโดยลักษณะของการพัฒนาเมืองสามารถสร้างการรับรู้ และความเข้าใจในวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่าง มีระบบจัดการให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชนเก่า และชุมชนที่เกิดขึ้นใหม่หลังการพัฒนารวมถึงการสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ประเพณี และวัฒนธรรม ท้องถิ่นเดิม โดยชุมชนรู้สึกเป็นเจ้าของ และเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา 3) ด้านการจัดการควรให้มีการให้ความรู้ ทัศนคติที่ดีในการจัดการสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม ผ่านองค์กรหรือกลไกในการทำงานเพื่อจัดการการพัฒนาชุมชนโดยรวมได้ มีการกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรมมีกองทุนที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน 4) ด้านการเรียนรู้ควรจัดให้มีการพัฒนาทักษะของคนในชุมชน ให้มีความสามารถตอบสนองความท้าทายจากพลวัตของเทคโนโลยีดิจิทัล (Disruptive Technology) ให้ครบทุกมิติ 5) องค์กรภาครัฐ หรือหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ธุรกิจ ให้ความรู้สนับสนุนวิชาการงบประมาณ และเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำ ในการพัฒนาและบริหารจัดการ ควบคู่กับการพัฒนาขององค์กรชุมชนอย่างใกล้ชิด อย่างมีการบูรณาการร่วมกัน โดยส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีแผนการปฏิบัติงานที่สร้างสรรค์คุณประโยชน์ให้ชุมชนในพื้นที่อย่างชัดเจน และมีประสิทธิภาพที่เป็นรูปธรรมที่ยั่งยืน สามารถพัฒนาต่อยอดจากเดิมไปได้อย่างสอดคล้องกับบริบททางสังคม และมุ่งเน้นการอยู่ดีมีสุขของผู้คนในสังคม (Social Well - Being) ในพื้นที่ ซึ่งจากผลการวิจัยพบว่าเอกลักษณ์ และลักษณะเด่นของชุมชนมีรูปแบบเหล่านี้มีอยู่แต่ขาดการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและไม่ปรากฏผลประโยชน์ต่อชุมชนในพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากการดำเนินการต่าง ๆ ตามที่นโยบายกำหนดยังขาดการบูรณาการเชื่อมโยงกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

4. นโยบายที่เหมาะสมในการนำไปสู่การพัฒนาชุมชนเมืองน่าอยู่ พบว่า นโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนวงเวียนใหญ่ก้าวไปสู่การพัฒนาตามแนวนโยบาย Thailand 4.0 อย่างบูรณาการและยั่งยืน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบผสมผสาน (วัฒนธรรม - ชุมชน - อาหาร) 2) นโยบายการส่งเสริมให้มีองค์กรความร่วมมือของภาครัฐ และเอกชนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน 3) นโยบายการส่งเสริมการยกระดับธุรกิจ Off - Line สู่ On - Line Platform 4) นโยบายการ Re - Skill & Up-Skill ให้แก่แรงงาน และผู้สูงอายุในพื้นที่ 5) นโยบายส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสุขอนามัยในชุมชน 6) นโยบายการสร้างความผูกพันในพื้นที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ 7) นโยบายส่งเสริมการสร้างงาน และทำงานใน

พื้นที่ 8) นโยบายชุมชนปลอดภัย สะอาด ปลอดภัยเสถียร 9) นโยบายการประเมินผลงานเจ้าหน้าที่รัฐจากการสร้างประโยชน์ให้ชุมชน 10) นโยบายการต่อต้านคอร์รัปชัน 11) นโยบายการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ 12) นโยบายการส่งเสริมให้มืองค์กรความร่วมมือของภาครัฐ และเอกชนในการยกระดับสาธารณสุขในพื้นที่

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ในช่วงเวลา 10 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2553 - พ.ศ. 2563) มีการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและปัญหาที่จะเพิ่มความรุนแรงมากขึ้นในอนาคตการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการใช้ทรัพยากร รวมถึงการพัฒนากระบวนการเดินทางและการขนส่งสินค้าที่ครอบคลุม สะดวกและราคาถูกลง ผลลัพธ์หนึ่งที่ได้เห็นได้ชัดคือ การผลิต การกระจายและการบริโภคสินค้าและการบริการได้ก้าวข้ามพรมแดนธุรกิจและการปกครองที่มีมาแต่เดิม และได้ขยายตัวไปในทุกพื้นที่ที่ทุนและเทคโนโลยีไปถึง การพัฒนาธุรกิจ และการบริการต่าง ๆ เช่นแหล่งท่องเที่ยว การสร้างโรงแรมที่พัก สถานบันเทิง และสิ่งอำนวยความสะดวกที่มุ่งตอบสนองความต้องการของผู้ที่เข้ามาพักอาศัยในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้น ล้วนเป็นสาเหตุที่ทำให้กายภาพของเมืองเปลี่ยนไป ซึ่งเป็นไปตามกระบวนการของการเป็นเมืองที่ สอดคล้องกับตามแนวคิดของ บุญทัน ดอกไธสง ที่กล่าวว่า การพัฒนาสู่ความเป็นเมืองสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ ปัจจุบันชุมชนวงเวียนใหญ่มีความหลากหลาย มีความเป็นพลวัตสูง และมีความเหลื่อมล้ำเพิ่มมากขึ้น (บุญทัน ดอกไธสง, 2520) แนวคิดของ Alan Gilbert and Josef Gugler ที่ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาสู่ความเป็นเมืองในลักษณะข้างต้นมักก่อให้เกิดการพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างประชากรที่อาศัยอยู่ในศูนย์กลางเมืองกับประชากรที่อาศัยอยู่ในชายขอบของเมือง จนกระทั่งมีการกล่าวว่าเมืองถูกพัฒนาขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มชนชั้นนำ (Elite Groups) เป็นหลัก หรือเงื่อนไขของการพัฒนาสู่ความเป็นเมืองมีความเกี่ยวเนื่องกับสังคมของชนชั้นนำเป็นสำคัญ ส่วนการบริหารจัดการตามนโยบาย Thailand 4.0 นั้น ผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย Thailand 4.0 อย่างผิวเผิน ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจและชุมชนให้สอดคล้องกันกับนโยบายฯ เป็นไปอย่างไม่มีประสิทธิภาพ และไม่เกิดการขับเคลื่อนอย่างจริงจัง ประกอบกับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ไม่มีการทำงานอย่างบูรณาการร่วมกันอย่างจริงจัง ยิ่งไปกว่านั้น เจ้าหน้าที่ภาครัฐส่วนใหญ่ ไม่มีความผูกพัน (Engagement) ไม่มีความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ จึงไม่สามารถมีแผนการพัฒนาชุมชน และสังคม ที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล อย่างชัดเจน และยั่งยืน จึงเป็นการยากที่จะเห็นการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 เกิดขึ้นอย่างมีรูปธรรมที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อพื้นที่วงเวียนใหญ่อย่างชัดเจน ในประเด็นนี้หากจะพิจารณาให้ถี่ถ้วนจะเห็นได้ชัดว่าการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบาย Thailand 4.0 นั้นยังอยู่ในคนกลุ่มน้อยของประเทศ เช่น ผู้บริหาร

ภาครัฐ ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่โดยตรง นักธุรกิจ ในขณะที่คนส่วนใหญ่ของประเทศที่มีอาชีพทำงานหาเงินเป็นมนุษย์เงินเดือน เกษตรกรรม ทำไร่ทำนา ไม่รู้จักหรือไม่เข้าใจหลักการหรือเนื้อหาของนโยบายนี้เลย (Alan, G. & Josef, G., 1981)

2. จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาสและอุปสรรค ของชุมชนวงเวียนใหญ่ในการบริหารจัดการชุมชน นั้นประกอบไปด้วยปัจจัยที่หลากหลาย ทั้งนี้ทั้งประเด็นที่เกิดขึ้นอยู่แล้วในชุมชน และเป็นประเด็นที่เกิดขึ้นใหม่ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปของสภาพแวดล้อมทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม หรือแม้กระทั่งโรคภัยไข้เจ็บ จุดแข็งสำคัญของชุมชนวงเวียนใหญ่นั้นคือ ผู้นำ กลุ่มบุคคล และสมาชิกในชุมชนที่มีความรักใคร่สามัคคีกัน อาจจะได้ด้วยเหตุผลหลาย ๆ ประการและประการสำคัญนั้นคือ มีศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ด้วยคุณสมบัติของจุดแข็งที่กล่าวมาข้างต้น จึงเป็นเหตุผลที่ชุมชนวงเวียนใหญ่เกิดการพัฒนาอย่างรวดเร็วและหลากหลาย จุดอ่อนของชุมชนวงเวียนใหญ่ในการบริหารจัดการชุมชนด้านนโยบายให้เหมาะสมตามกรอบของนโยบาย Thailand 4.0 คือ ชุมชนวงเวียนใหญ่ยังมีความว่างงาน คนตกงานจำนวนมากเนื่องจากไม่มีความรู้ และทักษะการทำงานที่เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบันจากการเปลี่ยนแปลงพลวัตทางเทคโนโลยีดิจิทัล คนส่วนใหญ่มีทัศนคติในการรอความช่วยเหลือจากภาครัฐแต่เพียงอย่างเดียว ขาดแรงจูงใจที่จะพัฒนาทักษะของตนเองให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้ ยิ่งไปกว่านั้นยังหาทางออกทางการเงินในทางที่ผิดเช่น การเข้าบ่อนเล่นการพนัน หวายเป็นหนี้ ปัญหายาเสพติด ก่อให้เกิดหนี้สินเพิ่มขึ้น และบางส่วนต้องกู้เงินนอกระบบมาใช้จ่าย ก่อให้เกิดปัญหาครอบครัวอย่างรุนแรง ชุมชนยังมีปัญหาด้านการจัดการขยะ และสิ่งปฏิกูลให้เหมาะสม มีการทิ้งขยะ ขี้ถ่ายของเสียลงแม่น้ำลำคลอง ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม สุขลักษณะ และภาพลักษณ์ในพื้นที่อย่างรุนแรง เจ้าหน้าที่ภาครัฐส่วนใหญ่ ไม่มีความผูกพัน (Engagement) ไม่มีความรับผิดชอบ (Accountability) ต่อพื้นที่ที่ตนรับผิดชอบ จึงไม่สามารถมีแผนการพัฒนาชุมชน และสังคมที่มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล อย่างชัดเจน และยังยื่น หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ ไม่มีการทำงานอย่างบูรณาการร่วมกันอย่างจริงจัง ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนวงเวียนใหญ่ในทุก ๆ ด้าน โอกาสของชุมชนวงเวียนใหญ่ในการบริหารจัดการชุมชนด้านนโยบายให้สอดคล้องตามกรอบของนโยบาย Thailand 4.0 คือ รัฐดำเนินนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง และสม่ำเสมอ รวมถึงนักท่องเที่ยวมีความนิยมการท่องเที่ยว แบบเน้นประสบการณ์จริง โดยไม่จำกัดอยู่เพียงแค่นั้นแหล่งท่องเที่ยวประเภทศาสนสถาน หรือพิพิธภัณฑ์แบบเดิม ๆ แต่ได้เข้าไปในพื้นที่ชุมชนทั่วไปและชุมชนแออัดที่มีการใช้ชีวิตประจำวันอยู่เป็นปกติ ทำให้ธุรกิจบริการที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเติบโตขึ้นเป็นอย่างมากในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา รวมถึงมีการลงทุนในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และธุรกิจขนาดใหญ่ ทั้งภาครัฐ และเอกชนเป็นจำนวนมากในพื้นที่ อุปสรรคของชุมชนวงเวียนใหญ่ในการบริหารจัดการชุมชนด้านนโยบายให้สอดคล้องตามกรอบของนโยบาย Thailand 4.0 คือ เกิดการระบาดของโรค COVID - 19 ส่งผลต่อสถานการณ์ด้านเศรษฐกิจที่ถดถอยของโลก ประกอบกับประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Ageing Society)

อย่างแท้จริง และมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัล (Disruptive Technology) เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และรวดเร็ว ซึ่งในปัจจุบันรัฐบาลเองก็ได้มีนโยบายต่าง ๆ ออกมาเพื่อสนับสนุนจุดแข็ง โอกาส รวมถึงมีนโยบายให้ความช่วยเหลือที่จะจัดจุดอ่อน และอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชุมชนต่าง ๆ ในส่วนของกรุงเทพมหานครเองจากแผนพัฒนาฯ ในขณะนี้ให้ความสำคัญกับการขับเคลื่อนการพัฒนาสู่มหานครปลอดภัย ทั้งในมิติของการปลอดภัย อาชญากรรมและยาเสพติด อุบัติเหตุ ภัยพิบัติ สิ่งก่อสร้างปลอดภัย ตลอดจนแก้ไขปัญหาคอขวดอย่างน้ำท่วมขัง และการป้องกันโควิด - 19 (มัชฌิมา ๒๕๖๕) ซึ่งเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการเดินทางไปสู่การขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ด้วยเช่นกัน หากแต่เพียงว่าความสำเร็จของการขับเคลื่อนนั้นไม่ได้ขึ้นอยู่กับนโยบายและแผนการพัฒนาเพียงอย่างเดียว แต่ยังรวมถึงการถอดนโยบายเหล่านั้นสู่แผนปฏิบัติ และต้องนำมาดำเนินการอย่างเหมาะสมและตรงจุด เพราะถึงแม้ว่าจะมีแผนที่ผ่านการคิดวิเคราะห์มาเป็นอย่างดีแล้ว หากไม่มีการนำมาปฏิบัติก็ไม่สามารถก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในพื้นที่กรุงเทพฯ ในช่วงที่ผ่านมา อาจจะเป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาสู่การเป็นเมืองน่าอยู่ที่สามารถสร้างโอกาสและความมั่นคง ความอยู่ดีมีสุขให้กับคนชุมชนวงเวียนใหญ่ได้ต่อไป

3. แนวทางการบริหารจัดการแบบบูรณาการในการพัฒนาความอยู่ดีมีสุขของชุมชนวงเวียนใหญ่ให้เหมาะสมตามกรอบนโยบาย Thailand 4.0 มี ดังนี้ ประเด็นแรก ต้องสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน เพื่อจะทำให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างยั่งยืน เมื่อหน่วยงานหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมด้วยช่วยกันในการบริหารเพื่อพัฒนาได้สำเร็จ ถ้าชุมชนมีความเข้มแข็งเป็นพื้นฐานแล้วทุกสิ่งที่ได้พัฒนาและก่อเกิดมาแล้วนั้นจะเกิดความยั่งยืน ซึ่งการทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งนั้นจะต้องมีองค์ประกอบต่าง ๆ เข้ามาเกี่ยวข้องตามแนวทางที่ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๕๐) ได้ให้ ความหมายของชุมชนเข้มแข็งไว้ว่า ชุมชนเข้มแข็ง หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนมีการรวมตัวกัน เป็นองค์กรชุมชน โดยมีการเรียนรู้การจัดการและการแก้ไขปัญหาของชุมชนซึ่งทำให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลง หรือเกิดการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชน ตลอดจนมีผลกระทบสู่ภายนอกชุมชน สำหรับกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จะต้อง เป็นการดำเนินงานแบบร่วมคิดร่วมทำและมีการเรียนรู้เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว และเนื่องจากวงเวียนใหญ่เป็นย่านชุมชนที่มีความเก่าแก่ มีมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าจึงควรให้มีการอนุรักษ์สิ่งที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นให้สอดคล้องกันกับบริบทของสังคม และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เดิม รวมทั้งควรถูกส่งเสริมให้เป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งจะก่อให้เกิดรายได้กับสมาชิกในชุมชน ส่งผลให้มีงานทำ มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ อันจะเป็นพื้นฐานของการมีความอยู่ดีมีสุขของสมาชิกในชุมชนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของ ประเด็นของมิติที่ 2 ของนโยบาย Thailand 4.0 คือ การบริหารจัดการแบบบูรณาการในการพัฒนาย่านวงเวียนใหญ่ให้เหมาะสม เพื่อความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในสังคม (Social Well - beings) ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกับ อนุสัญญา

นิจดา ที่พบว่า ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารการพัฒนาเมืองน่าอยู่ พบว่า ระดับการบริหารการพัฒนา ด้านการพัฒนาการบริหาร มีคะแนนเฉลี่ยการปฏิบัติอยู่ในระดับค่อนข้างมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวัฒนธรรมมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด โดยจะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการชุมชนเพื่อก้าวไปสู่การเป็นชุมชนเมืองน่าอยู่และเพื่อความอยู่ดีมีสุขในที่สุดนั้น การบริหารจัดการในด้านของศิลปวัฒนธรรมมีความสำคัญและจำเป็นในอันดับต้น ๆ ทั้งนี้ องค์กรภาครัฐ หรือหน่วยงานภาครัฐ รวมทั้งภาคเอกชน ควรส่งเสริมให้มีการสนับสนุนความรู้ทางวิชาการ งบประมาณ และเป็นพี่เลี้ยง (Mentor) ให้คำแนะนำ ในการพัฒนาและบริหารจัดการ ควบคู่กับการพัฒนาขององค์กรชุมชนอย่างใกล้ชิดอย่างมีการบูรณาการร่วมกัน โดยส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีแผนการปฏิบัติงานที่สร้างสรรค์คุณประโยชน์ให้ชุมชนในพื้นที่อย่างชัดเจน และมีประสิทธิผลที่เป็นรูปธรรมที่ยั่งยืน สามารถพัฒนาต่อยอดจากเดิมไปได้อย่างสอดคล้องกับบริบททางสังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม โดยมุ่งเน้นการอยู่ดีมีสุขของผู้คนในสังคม (Social Well - Being) ในพื้นที่ ซึ่งนับเป็นการบริหารจัดการแบบบูรณาการของทุกภาคส่วนเพื่อก่อให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม (ณัฐภาพ ยมนิจดา, 2553) ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Davidson, J. L. กล่าวถึง บทบาทผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การคิดร่วมกัน การมีค่านิยมร่วมกัน และการมีเป้าหมายร่วมกัน และตรงกับกรณีศึกษาของจังหวัดแพร่ที่ว่า ปัญหาของการบริหารในอดีตเกิดจากขาดการบริหารจัดการที่ดี พบว่า เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือเฉพาะพวกพ้องของตนเองก่อน โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ของเกษตรกรที่ได้รับความเดือดร้อน อีกทั้งการตรวจสอบของเจ้าหน้าที่ดำเนินการไม่ทั่วถึง ซึ่งล้วนแต่เป็นช่องทางที่เปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานนำไปหา ประโยชน์หรือทุจริตคอร์รัปชัน ก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างไม่คุ้มค่า ดังนั้นกลยุทธ์การแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่ จังหวัดแพร่ นำมาเป็นเครื่องมือทางการบริหาร คือ นำแนวคิดของการบริหารจัดการที่ดีมาใช้เพื่อลดปัญหาที่เกิดขึ้น โดยสร้างความโปร่งใสในการดำเนินงาน ภารกิจของผู้บริหาร CEO มีใช้เป็นผู้ดำเนินการองค์กรแต่เป็นผู้บริหารจัดการวิธีของ องค์กรการให้ดำเนินการได้ โดยให้ความสนใจต่อบุคลากรในองค์กรให้เพิ่มคุณค่าการดำเนินการกิจของผู้บริหาร CEO มี องค์ประกอบสำคัญลำดับแรก ก็คือ สร้างวิสัยทัศน์ร่วมกัน จัดทำทางเลือกยุทธศาสตร์ และมั่นใจได้ สื่อสาร ต่อบุคคล ทั้งองค์กร (Davidson, J. L., 1995)

4. นโยบายที่เหมาะสมในการนำไปสู่การพัฒนาชุมชนเมืองน่าอยู่ ประกอบไปด้วย 1) นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบผสมผสาน (วัฒนธรรม – ชุมชน - อาหาร) 2) นโยบายการส่งเสริมให้มืองค์กรความร่วมมือของภาครัฐ และเอกชนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน 3) นโยบายการส่งเสริมการยกระดับธุรกิจ Off - Line สู่ On - Line Platform 4) นโยบายการ Re - Skill & Up - Skill ให้แก่แรงงาน และผู้สูงอายุในพื้นที่ 5) นโยบายส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและสุขอนามัยในชุมชน 6) นโยบายการสร้างความรู้ความผูกพันในพื้นที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ 7) นโยบายส่งเสริมการสร้างงาน และทำงานในพื้นที่ 8) นโยบายชุมชนปลอดภัย สะอาด ปลอดภัยเสพติด 9) นโยบายการประเมินผลงานเจ้าหน้าที่รัฐจากการสร้างประโยชน์ให้ชุมชน 10) นโยบายการ

ต่อต้านคอร์รัปชัน 11) นโยบายการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ 12) นโยบายการส่งเสริมให้มีองค์การความร่วมมือของภาครัฐ และเอกชนในการยกระดับสาธารณสุขในพื้นที่ โดยเป็นการนำเสนอโดยนโยบายที่ครอบคลุมการพัฒนาชุมชนวงเวียนใหญ่ไปสู่การเป็นชุมชนเมืองน่าอยู่ตามมิติของนโยบาย Thailand 4.0 ในประเด็นของความอยู่ดีมีสุขของสมาชิกในชุมชน เป็นไปตามหลักการขององค์การอนามัยโลก (เบญจพร วงษ์วานิช, 2550) ที่ได้ให้ความหมาย เมืองน่าอยู่ว่าคือ เมืองที่มีความพยายามอย่างต่อเนื่องที่จะสร้างสรรค์ และปรับปรุงสภาพแวดล้อม ทั้งกายภาพและทางสังคมให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม พร้อมทั้งพยายามขยายทรัพยากรของชุมชนเหล่านี้ให้เพียงพอที่จะส่งเสริมให้ประชาชนสามารถช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกันในวิถีการดำรงชีวิตทุกรูปแบบเพื่อให้สามารถพัฒนาศักยภาพของแต่ละคนให้สูงสุดเท่าที่จะทำได้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การบริหารจัดการแบบบูรณาการในการพัฒนาวงเวียนใหญ่ให้เหมาะสม เพื่อความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในสังคม (Social Well - beings) เนื่องจากความคิดที่เชื่อว่าหากประชาชนในสังคมอยู่ดีมีสุขแล้ว หมายความว่า ประชาชนได้รับการตอบสนองความต้องการพื้นฐานอย่างสมบูรณ์ จึงถือเป็นจุดหมายที่สำคัญหมุดแรกที่เราควรทำให้สำเร็จก่อน จึงจะสามารถที่จะพัฒนาปรับเปลี่ยนในมิติอื่น ๆ ต่อไปได้อย่างมีพื้นฐานที่ดี โดยการที่จะพัฒนาให้ชุมชนวงเวียนใหญ่ก้าวไปสู่ความอยู่ดีมีสุขของผู้คนในสังคม (Social Well - beings) ตามมิติที่ 2 ของนโยบาย Thailand 4.0 ได้จะต้องมีแนวทางการบริหารจัดการในเรื่องของ วัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อม ควรปรับให้สอดคล้องกันกับบริบทของสังคม และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่เดิม ต้องมีการจัดระบบชุมชนที่มีปราชญ์หรือผู้มีความรู้ และมีทักษะในเรื่องต่าง ๆ ที่หลากหลาย ควรสนับสนุนให้มีการให้ความรู้ ความเข้าใจ ทักษะที่ดี มีความผูกพันกับพื้นที่ ผ่านการจัดการสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมสมรรถนะในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ ควรจัดให้มีการพัฒนาทักษะของคนในชุมชน ให้มีความสามารถตอบสนองความท้าทายจากพลวัตของเทคโนโลยีดิจิทัล (Disruptive Technology) ให้ครบทุกมิติ ตามความต้องการของตลาดแรงงานในพื้นที่ ส่งเสริมความร่วมมือขององค์กรภาครัฐ หน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ควรส่งเสริมให้ความรู้สนับสนุนงบประมาณ วิชาการ และเป็นพี่เลี้ยงให้คำแนะนำ ในการพัฒนาและบริหารจัดการ ควบคู่กับการพัฒนาขององค์กรชุมชนอย่างใกล้ชิด อย่างมีการบูรณาการร่วมกัน เพื่อสร้างความผูกพัน (Engagement) และความรับผิดชอบ (Accountability) เพื่อสร้าง องค์การความร่วมมือ แผนงาน ไปจนถึงการปฏิบัติ ที่อำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง ชัดเจน และยั่งยืน ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานให้หน่วยงานหรือภาคส่วนที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนาเป็นนโยบายทางเลือกเชิงพื้นที่หรือกลยุทธ์ในการนำไปสู่ขั้นตอนของการปฏิบัติต่อไป และควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องของการเข้าสู่ยุคดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบตามแนวทาง “การปฏิรูปประเทศไทยสู่ดิจิทัลไทยแลนด์” ข้อเสนอแนะด้านนโยบายจากผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทำ TOWs Metrix เพื่อวิเคราะห์หากกลยุทธ์ที่จะเสนอต่อภาคส่วนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการที่จะนำเป็นนโยบายสู่การปฏิบัติเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนวงเวียนใหญ่ก้าวไปสู่การพัฒนาตามแนวนโยบาย Thailand 4.0 อย่างบูรณาการและยั่งยืน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) นโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวแบบผสมผสาน (วัฒนธรรม-ชุมชน-อาหาร) 2) นโยบายการส่งเสริมให้มีองค์กรความร่วมมือของภาครัฐ และเอกชนในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน 3) นโยบายการส่งเสริมการยกระดับธุรกิจ Off-Line สู่ On-Line Platform 4) นโยบายการ Re-Skill & Up-Skill ให้แก่แรงงาน และผู้สูงอายุในพื้นที่ 5) นโยบายส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และสุขอนามัยในชุมชน 6) นโยบายการสร้างความรู้ความผูกพันในพื้นที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ 7) นโยบายส่งเสริมการสร้างงาน และทำงานในพื้นที่ 8) นโยบายชุมชนปลอดภัยสะอาด ปลอดภัยเสถียร 9) นโยบายการประเมินผลงานเจ้าหน้าที่รัฐจากการสร้างประโยชน์ให้ชุมชน 10) นโยบายการต่อต้านคอร์รัปชัน 11) นโยบายการส่งเสริมการจ้างงานผู้สูงอายุ 12) นโยบายการส่งเสริมให้มีองค์กรความร่วมมือของภาครัฐ และเอกชนในการยกระดับสาธารณสุขในพื้นที่

เอกสารอ้างอิง

- ณฐาภพ ยมจินดา. (2553). การบริหารการพัฒนาเมืองน่าอยู่ : กรณีศึกษา เทศบาลตำบลในพื้นที่บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 57(2) 57-67.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2520). จิตวิทยาผู้นำและมนุษย์สัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร: เทพนิมิตการพิมพ์.
- เบญจพร วงษ์วานิช. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาไปสู่เมืองน่าอยู่: กรณีศึกษาเทศบาลเมืองฉะเชิงเทรา อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา. ใน วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มัณฑุชาดา เดชาคณีวงศ์. (2565). แผนพัฒนากรุงเทพมหานคร ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2556-2575). กรุงเทพมหานคร: สำนักยุทธศาสตร์และประเมินผล
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 10 (พ.ศ. 2550 - 2554). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2560). โครงการบริหารการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพของประเทศ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2559). ไชโรทัศน์ “ประเทศไทย 4.0” สร้างเศรษฐกิจใหม่ก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลาง. เรียกใช้เมื่อ 2 มกราคม 2565 จาก <http://www.thairath.co.th/content/613903>

อริสา จันทบุณยา และจิรัฐ เจนพิ้งพร. (2561). FOCUSED AND QUICK (FAQ) Issue 128
ความเป็นเมือง (Urbanization) และนโยบายของไทย. กรุงเทพมหานคร:
สายนโยบายการเงิน ธนาคารแห่งประเทศไทย.

Alan, G. & Josef, G. (1981). Cities, Poverty, and Development: Urbanization in the
Third World. New York: Oxford University Press.

Davidson, J. L. (1995). The Relationship between Questions and public Responses During a Directed Reading Activity. Dissertation Abstracts International, 12: 6273-A.

Klaus Schwab. (2018). The Fourth Industrial Revolution. World Economic Forum.
Cologny: Switzerland.

แนวทางการพัฒนาการให้บริการทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ
ในเขตภาคเหนือตอนบน*
EDUCATIONAL SERVICES DEVELOPMENT GUIDELINES FOR
UNIVERSITY STUDENTS WITH DISABILITIES IN UPPER NORTH REGION

ทรงกลด จารุนนทรากุล

Songklod Jarunondrakul

รัชนิกร ทองสุคติ

Ratchaneekorn Tongsookdee

สร้อยสุดา วิทยาการ

Soisuda Vittayakorn

พิกุล เลียวสิริพงศ์

Pikul Leosiripong

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiang Mai University, Thailand

E-mail: sovasi33211@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพการให้บริการของศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัย 6 แห่ง ในเขตภาคเหนือตอนบน ตามยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ 4 ยุทธศาสตร์ 2) ความพึงพอใจของนักศึกษาพิการต่อการใช้บริการ และ 3) แนวทางการพัฒนาการให้บริการ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เจ้าหน้าที่ 6 คน และนักศึกษาพิการ 120 คนที่ตอบแบบสอบถาม เจ้าหน้าที่ 6 คนที่เลือกแบบเฉพาะเจาะจงเพื่อสัมภาษณ์ และนักศึกษาพิการ 6 คนที่จับฉลากเลือกเพื่อสนทนากลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามสำหรับเจ้าหน้าที่และนักศึกษาพิการ 2) แบบสัมภาษณ์สำหรับเจ้าหน้าที่ และ 3) แบบสนทนากลุ่มสำหรับนักศึกษาพิการ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการให้บริการตามยุทธศาสตร์ที่ 1: มหาวิทยาลัยรับนักศึกษาพิการผ่านการสอบทั่วไปและโครงการพิเศษ ยุทธศาสตร์ที่ 2: นักศึกษาพิการใช้บริการสอนเสริมมากที่สุด (ร้อยละ 66.07) ยุทธศาสตร์ที่ 3: คณาจารย์เจ้าหน้าที่ และนักศึกษาทั้งที่มีความพิการและไม่มีความพิการได้ร่วมทำกิจกรรมเพื่อสร้างความ

* Received 3 September 2022; Revised 20 September 2022; Accepted 24 September 2022

เข้าใจระหว่างกันมากขึ้น และยุทธศาสตร์ที่ 4: โครงการส่งเสริมการมีงานทำร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีนักศึกษาพิการให้ความสนใจน้อยและต้องการงานทำด้วยตนเอง 2) ความพึงพอใจของนักศึกษาพิการอยู่ในระดับมากทุกยุทธศาสตร์ และ 3) แนวทางการพัฒนาการให้บริการของศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการ สิ่งอำนวยความสะดวกควรใช้งานได้จริงและตรงกับความต้องการของนักศึกษาพิการเป็นรายบุคคล และควรเพิ่มช่องทางในการมีงานทำที่ตรงกับความต้องการของบัณฑิตพิการมากขึ้น

คำสำคัญ: นักศึกษาพิการ, แนวทางการพัฒนา, การให้บริการ, ศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการ, ภาคเหนือตอนบน

Abstract

The objectives of this research article were to examine 1) State of educational services that Disability Support Services Center (DSS) provided at six universities in Upper North Region in accordance with the four strategies of education for individuals with disabilities in higher education 2) Satisfaction of student with disabilities (SWDs) with the services. And 3) Development guidelines for the services. Research methodology were mixed-methods. Study participants were six DSS staff and 120 SWDs who replied for research questionnaires, six DSS staff were chosen by Purposive sampling for interviews and 6 SWDs were chosen by Simple Random Sampling for focus groups. Research tools used included 1) questionnaires for DSS staff and SWDs, 2) interviews for DSS staff, and 3) focus groups for SWDs. Analyzed research data was reported using frequencies, percentages, mean, standard deviation and content analysis. The general findings showed that 1) the state of educational services in accordance of Strategy 1: Each of the universities had recruited SWDs using general exams and special projects; Strategy 2: The most services that SWDs had requested and received were tutoring services (66%); Strategy 3: Faculty members, staff, and students with or without disabilities participated in activities together in order to build a better understanding among each other through conversations; and Strategy 4: Collaborative projects with various agencies to promote employment opportunities were taken advantage by only a few of SWDs and, instead, they preferred to find desired jobs on their own. 2) Satisfaction level of SWDs with respect to the four strategies was all rated high. And 3) Development guidelines for DSS educational services: Practical accommodations that meet the needs of

SWDs individually should be provided, and more effective channels of employment that meet specific needs of each individual graduate with disabilities should also be simultaneously promoted.

Keywords: Students with Disabilities (SWDs), Development Guidelines, Services, Disabilities Support Services Center (DSS), Upper North Region

บทนำ

รัฐมีเป้าหมายในการจัดการศึกษาทั้งระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาให้แก่คนพิการเพื่อให้คนพิการทุกคนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 กำหนดให้สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาทุกสังกัดต้องรับนักเรียนพิการเข้าศึกษาในสัดส่วนหรือจำนวนที่เหมาะสม และต้องจัดความช่วยเหลือทางการศึกษา สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่นักศึกษาพิการสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์ได้เพื่อให้นักศึกษาพิการได้รับบริการทางการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นรายบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

การศึกษาในระดับอุดมศึกษาสำหรับคนพิการถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการประกอบอาชีพและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมีศักดิ์ศรี สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา หรือสำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ในปัจจุบัน ได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์ทางการศึกษาสำหรับคนพิการในระดับอุดมศึกษาไว้ 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การสร้างโอกาสทางการศึกษาเพื่อจัดสรรโอกาสทางการศึกษาให้นักศึกษาพิการที่มีศักยภาพได้เข้าเรียนในสถาบันอุดมศึกษา ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของผู้พิการเพื่อพัฒนา 1) ระบบบริการสนับสนุนคนพิการในสถาบันอุดมศึกษา 2) บุคลากรทางการศึกษาพิเศษ และ 3) หลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมแก่คนพิการ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างองค์ความรู้ เพื่อผลิตงานวิจัยและองค์ความรู้ใหม่ด้านคนพิการ และยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการมีงานทำ เพื่อส่งเสริมความร่วมมือในการสนับสนุนการประกอบอาชีพของบัณฑิตพิการ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2549) ทั้งนี้ รัชนิกร ทองสุคติ และรุ่งทิwa ไชยชมภู กล่าวว่า เพื่อให้บรรลุผลตามยุทธศาสตร์ข้างต้น สถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ จึงได้มีการจัดตั้งศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการ หรือ Disability Support Service (DSS) เพื่อเป็นหน่วยงานในการจัดบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการได้อย่างทั่วถึงตั้งแต่แรกเข้าจนถึงจบการศึกษา เนื่องจากนักศึกษาพิการแต่ละคนมีอุปสรรคและข้อจำกัดที่หลากหลาย (รัชนิกร ทองสุคติ, และรุ่งทิwa ไชยชมภู, 2560) Heyer, C. ระบุว่านักศึกษาพิการอาจต้องใช้ความพยายามและเวลามากกว่านักศึกษาที่ไม่พิการ และอาจต้องเผชิญอุปสรรคจากความไม่เข้าใจของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง หรืออาจมาจากตัวนักศึกษาพิการเอง (Heyer, C., 2017) สอดคล้องกับ Simon, L. ที่กล่าวว่า อุปสรรคหลาย

อย่างเกิดขึ้นกับนักศึกษาพิการ เมื่อคณาจารย์หรือฝ่ายบริหารยังไม่เข้าใจและเข้าถึงความสำคัญของการจัดการอำนวยความสะดวก และอาจยังไม่ได้ให้ความช่วยเหลือนักศึกษาพิการอย่างเพียงพอ (Simon, L., 2020) นอกจากนั้นแล้ว Schmidt ยังได้กล่าวไว้ว่า นักศึกษาพิการจำนวนหนึ่งยังปิดบังความพิการของตนและไม่ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ DSS จัดไว้จนปัญหาได้สะสมและไม่สามารถแก้ไขหรือช่วยเหลือได้ส่งผลให้ต้องออกจากมหาวิทยาลัยกลางคัน (Schmidt, C., 2018) ซึ่ง Cunningham, I. et al. กล่าวว่า หากนักศึกษาพิการได้รับการช่วยเหลือที่เหมาะสมจะมีโอกาสที่เป็นไปได้สูงในการประสบความสำเร็จทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาได้ (Cunningham, I. et al., 2016)

ปีการศึกษา 2559 มหาวิทยาลัยในประเทศไทยมี DSS อยู่เพียงร้อยละ 34 ในขณะที่นักศึกษาพิการมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากกว่า 10 เท่าในช่วงปี พ.ศ. 2546 - 2559 (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2560) เมื่อพิจารณาแล้วจึงเห็นถึงความจำเป็นที่ศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการต้องวางแนวทางการพัฒนาการให้บริการเพื่อรองรับความต้องการของนักศึกษาพิการที่อาจมีความหลากหลายมากขึ้นตามไปด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Peterson ที่พบว่าผู้ให้บริการใน DSS ต้องทำงานทั้งในเชิงรุกและเชิงรับเพราะวิธีการแก้ปัญหาที่มีไว้แล้วนั้น อาจไม่ตอบสนองต่อความต้องการหรือเหมาะกับนักศึกษา 2 คนที่มีความพิการแบบเดียวกันก็ได้ บางครั้งนักศึกษาพิการจะเป็นผู้บอกความต้องการการจัดสภาพแวดล้อมหรือการสนับสนุนที่แตกต่างออกไปด้วยตนเอง (Peterson, C. M., 2016) และ Scott, S. et al. ที่กล่าวว่า การเพิ่มประสิทธิภาพให้การบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการก่อให้เกิดประโยชน์เป็นอย่างมากสำหรับนักศึกษาพิการ ทั้งการศึกษา การประกอบอาชีพในอนาคต และยังก่อให้เกิดองค์ความรู้เกี่ยวกับบริการคนพิการเพิ่มขึ้นเช่นกัน (Scott, S. et al., 2018)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาสภาพการให้บริการของ DSS จากมหาวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 6 แห่ง และความพึงพอใจของนักศึกษาพิการต่อการรับบริการดังกล่าว อันเป็นข้อมูลสำคัญที่จะสะท้อนถึงคุณภาพของการบริการต่างๆ โดยหวังว่าสิ่งที่ได้จากการวิจัยจะเป็นแนวทางในการพัฒนาการให้บริการของ DSS เพื่อช่วยเหลือและสนับสนุนทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อีกทั้งจะได้เป็นข้อมูลสำหรับหน่วยงานในระดับสูงเพื่อประกอบการกำหนดนโยบายในการสนับสนุนและช่วยนักศึกษาพิการให้ประสบความสำเร็จทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เพิ่มโอกาสให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณภาพ มีความเสมอภาค และสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามศักยภาพของแต่ละคนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สภาพและปัญหาการให้บริการของศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการหรือ DSS ในสถาบันอุดมศึกษา 6 แห่ง ในเขตภาคเหนือตอนบน

2. ความพึงพอใจของนักศึกษาพิการระดับปริญญาตรีที่ได้รับจากศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษา 6 แห่งในเขตภาคเหนือตอนบน

3. แนวทางการพัฒนาการให้บริการของศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการในสถาบันอุดมศึกษา 6 แห่ง ในเขตภาคเหนือตอนบน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบผสมทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อศึกษาสภาพการให้บริการของ DSS ในสถาบันอุดมศึกษาเขตภาคเหนือตอนบน ความพึงพอใจของนักศึกษาพิการระดับปริญญาตรีจากการใช้บริการ และแนวทางการพัฒนาการให้บริการของ DSS รายละเอียด ดังนี้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่ DSS และนักศึกษาพิการที่ขอรับบริการจากมหาวิทยาลัยในเขตภาคเหนือตอนบน จำนวน 6 แห่ง ปีการศึกษา 2564 จำแนกเป็นเจ้าหน้าที่ 6 คน และนักศึกษาพิการ 240 คน เพื่อตอบแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ เจ้าหน้าที่ 6 คน ที่ยินยอมให้สัมภาษณ์ และนักศึกษาพิการ 6 คน ที่สมัครใจเข้าร่วมสนทนากลุ่ม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี กฎหมาย และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาแนวทางสำหรับการออกแบบเครื่องมือในการเก็บข้อมูล เมื่อแล้วเสร็จได้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลจำนวน 4 ชุด ได้แก่ 1) แบบสอบถามในรูปแบบ Google Forms สำหรับเจ้าหน้าที่ DSS ซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) มาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale) และปลายเปิด จำนวน 53 ข้อ 2) แบบสอบถามในรูปแบบ Google Forms สำหรับนักศึกษาพิการซึ่งเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) มาตรฐานประมาณค่า (Rating Scale) และปลายเปิด จำนวน 84 ข้อ 3) แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับเจ้าหน้าที่ DSS 4) แบบสนทนากลุ่มสำหรับนักศึกษาพิการ นำฉบับร่างของเครื่องมือทั้ง 4 ชุดเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมของข้อคำถาม และนำมาปรับปรุง จากนั้นนำไปตรวจสอบหาความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence หรือ IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน มีค่าดัชนีความสอดคล้องทั้ง 4 ชุดอยู่ระหว่าง 0.66 - 1.00

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 เจ้าหน้าที่ DSS ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม Google Forms ไปยังเจ้าหน้าที่จำนวน 6 คน ตอบกลับคิดเป็นร้อยละ 100 ในส่วนของแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างสำหรับเจ้าหน้าที่ จำนวน 6 คนที่ได้จากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เข้ารับการสัมภาษณ์คิดเป็นร้อยละ 100 โดยเป็นการสัมภาษณ์ผ่านโปรแกรม ZOOM 4 คน และสัมภาษณ์ตัวต่อตัว 2 คน

4.2 นักศึกษาฝึกการ ผู้วิจัยส่งแบบสอบถาม Google Forms ไปยังนักศึกษาฝึกการ จำนวน 240 คน ตอบกลับ 120 คน คิดเป็นร้อยละ 50 ในส่วนของแบบสนทนากลุ่มสำหรับนักศึกษาฝึกการที่สมัครใจเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 25 คน แบ่งเป็น กลุ่มบกพร่องทางการเห็น กลุ่มบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มบกพร่องทางร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ กลุ่มบกพร่องทางพฤติกรรม และกลุ่มออทิสติก โดยเลือกกลุ่มละ 1 คนจากแต่ละมหาวิทยาลัย ทั้งนี้มีนักศึกษาฝึกการสมัครใจเข้าร่วมมากกว่า 1 คนใน 1 กลุ่มความพิการในมหาวิทยาลัยนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีการจับฉลาก (Sampling) และได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 14 คน จากนั้นทำการนัดหมายวันเวลากับกลุ่มตัวอย่างเป็นรายบุคคลทั้งทางโทรศัพท์และการส่งข้อความ SMS มีนักศึกษาฝึกการเข้าร่วมสนทนากลุ่มผ่านโปรแกรม ZOOM จริง 6 คน คิดเป็นร้อยละ 42.8

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย ข้อมูลเชิงปริมาณที่นำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์และใช้สถิติ ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สรุปโดยการอุปนัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยและนำเสนอเชิงพรรณนาตามกรอบยุทธศาสตร์ 1 - 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพและปัญหาการให้บริการของศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาฝึกการในเขตภาคเหนือตอนบนตามกรอบยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ด้าน ปรากฏผล ตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพและปัญหาของศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาฝึกการ (DSS) จำแนกตามยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

ที่ ยุทธศาสตร์ที่ 1 โอกาสทางการศึกษา	
1. สภาพ	1. มหาวิทยาลัยทุกแห่งรับนักศึกษาฝึกการผ่านการสอบคัดเลือกตามช่องทางปกติ (ร้อยละ 54.62) และช่องทางพิเศษ (ร้อยละ 45.38) บางคณะทำการคัดเลือกจากโรงเรียนโดยตรง 2. DSS ประชาสัมพันธ์ข้อมูลการรับสมัครเข้าศึกษาผ่านเว็บไซต์ และดำเนินงานเชิงรุกโดยการแนะแนวผู้พิการ
2. ปัญหา	นักเรียนพิการบางกลุ่มยังไม่มีหรือมีโอกาสน้อยในการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา นักศึกษาฝึกการจำนวนหนึ่งขอย้ายคณะระหว่างปีการศึกษา ในขณะที่ผู้บริหารบางคนยังไม่เข้าใจการทำงานของหน่วยงาน
ที่ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้	
1. สภาพ	1. DSS 4 ใน 6 แห่ง (ร้อยละ 66.7) มีความพร้อมในการเป็นหน่วยงานให้คำปรึกษาและสามารถให้คำปรึกษาทุกรายการ นักศึกษาฝึกการขอคำปรึกษามากที่สุดคือ ปัญหาการวางแผนการเรียน และการเดินทาง 2. DSS ทุกแห่งให้บริการสอนเสริม บริการผลิตสื่อการเรียน บริการซ่อมแซม สื่อสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และการจัดอบรมเกี่ยวกับทักษะการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย

3. โดยรวมนักศึกษาพึงการไม่ขอใช้ 1) บริการสื่อการเรียนการสอน 2) สิ่งอำนวยความสะดวก และ 3) ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 42.86 53.95 และ 6.67 ตามลำดับ ในขณะที่ขอใช้บริการสอนเสริมมากที่สุด (ร้อยละ 40.95)	
2. ปัญหา	งบประมาณมีไม่เพียงพอ ทำให้อุปกรณ์ขาดแคลน อุปกรณ์ที่มีอยู่เก่ามาก และอุปกรณ์พิเศษบางอย่างใช้เวลาในการซ่อมนานและมีราคาสูง
ที่ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความพิการ	
1. สภาพ	DSS ทุกแห่งจัดหรือส่งบุคลากรเข้าร่วมการสัมมนาที่เกี่ยวข้องกับความพิการ และเปิดโอกาสให้คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ได้แลกเปลี่ยนข้อมูลรวมถึงทัศนคติที่มีต่อความพิการร่วมกัน และบางแห่งเปิดโอกาสให้นักศึกษาที่มีและไม่มีคามพิการได้ทำกิจกรรมร่วมกัน
2. ปัญหา	การปฏิเสธความพิการจากนักศึกษาพิการและผู้ปกครอง รวมทั้งคณาจารย์ที่ยังไม่เปิดใจช่วยเหลือนักศึกษาพิการเท่าที่ควร
ที่ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการมีงานทำ	
1. สภาพ	DSS 4 จาก 6 แห่ง (ร้อยละ 66.7) เปิดโอกาสให้นักศึกษาพิการได้พบปะกับคนพิการที่ประสบความสำเร็จในการทำงานเพื่อเป็นการสร้างแรงบันดาลใจ และบางแห่งจ้างงานนักศึกษาพิการระหว่างเรียน และรับบัณฑิตพิการเข้าทำงานในมหาวิทยาลัย
2. ปัญหา	นักศึกษาพิการให้ความร่วมมือกับโครงการส่งเสริมการมีงานทำน้อย อาจเนื่องมาจากนักศึกษาพิการจัดการหางานทำได้ด้วยตนเอง บัณฑิตพิการบางคนประสบปัญหาเรื่องการปรับตัว และมีความกังวลใจต่อการเป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน

2. ความพึงพอใจของนักศึกษาพิการต่อการให้บริการของศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการ (DSS) ในเขตภาคเหนือตอนบนตามกรอบยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ปรากฏผลตามตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักศึกษาพิการต่อการให้บริการของศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการ (DSS) จำแนกตามยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ

ที่	ยุทธศาสตร์	N	ความพึงพอใจของนักศึกษาพิการ		
			$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1.	ยุทธศาสตร์ที่ 1 โอกาสทางการศึกษา	120	3.56	0.84	มาก
2.	ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการจัดการเรียนรู้	120	3.65	0.77	มาก
3.	ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับความพิการ	120	3.93	0.79	มาก
4.	ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริมการมีงานทำ	120	3.64	0.98	มาก
ค่าเฉลี่ย			3.70	0.71	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของ นักศึกษาพิการที่มีต่อการใช้บริการจาก DSS พบว่า อยู่ในระดับมากทุกยุทธศาสตร์ โดยรวม นักศึกษาพิการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$)

3. แนวทางการพัฒนาการให้บริการทางการศึกษาของศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษา พิการ (DSS) ในเขตภาคเหนือตอนบนตามกรอบยุทธศาสตร์ทั้ง 4 ปรากฏผลตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แนวทางการพัฒนาการให้บริการทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ จำแนกตามยุทธศาสตร์

ที่	ยุทธศาสตร์	แนวทางการพัฒนา
1.	ยุทธศาสตร์ที่ 1 โอกาสทางการ ศึกษา	1. DSS และผู้บริหารมหาวิทยาลัยควรมีการสื่อสารและการมีส่วนร่วมเพื่อ สร้างความเข้าใจและเห็นความสำคัญและประโยชน์ในการจัดการศึกษา สำหรับนักศึกษาพิการในระดับนโยบายเชิงประจักษ์ผ่านกิจกรรมหรือ โครงการต่าง ๆ ที่ DSS จัดขึ้น เพื่อส่งเสริมการสร้างความเข้าใจเชิงบวก เกี่ยวกับการจัดการศึกษาให้แก่คนพิการในระดับอุดมศึกษาให้แก่ผู้บริหาร 2. DSS ควรประสานคณะต่าง ๆ เพื่อขอข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับเงื่อนไขการ รับเข้าหลักสูตรและการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ เพื่อเป็น ฐานข้อมูลประกอบการแนะแนวให้นักเรียนพิการในการสมัครเรียนใน คณะที่ตรงความต้องการและเหมาะสมกับข้อจำกัดของตนมากขึ้น
2.	ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนา การ จัดการเรียนรู้	มหาวิทยาลัยควรมีนโยบาย พันธกิจและแนวปฏิบัติเรื่องความพร้อมของสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกและบริการที่สอดคล้องกับข้อจำกัดและความต้องการ ของ DSS และนักศึกษาพิการเป็นรายบุคคลมากยิ่งขึ้นโดยใช้ผลการวิจัยเป็น ฐานในการพัฒนาและจัดสรรงบประมาณให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3.	ยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างองค์ความรู้ เกี่ยวกับความพิการ	1. DSS ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนางานบริการหรือวิจัยร่วมกับหน่วยงาน/คณะ ต่าง ๆ เพื่อพัฒนาสื่อ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักศึกษาพิการ อย่างยั่งยืนและลดต้นทุนต่าง ๆ ที่มีราคาสูง 2. DSS ควรส่งเสริมโอกาสในการพบปะพูดคุยกับนักศึกษากลุ่มเสี่ยงเพื่อลด การปฏิเสธความพิการและสามารถให้ความช่วยเหลืออย่างเหมาะสม ทั้งนี้ อาจต้องสร้างความเข้าใจโดยอาศัยการชี้แจงอย่างตรงไปตรงมาถึงผลกระทบ ทั้งบวกและลบที่จะตามมาให้แก่นักศึกษาพิการและผู้ปกครองบางคนที่มี ส่วนสนับสนุนการปฏิเสธความพิการโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ เพื่อผลักดันให้เกิด การนำนักศึกษาพิการเข้าสู่ระบบการจัดการศึกษาที่จัดเตรียมไว้มากขึ้น
4.	ยุทธศาสตร์ที่ 4 การส่งเสริม การมีงานทำ	DSS อาจต้องดำเนินการเชิงรุกร่วมกับผู้ประกอบการในชุมชน นักศึกษา พิการ คณาจารย์ และศิษย์เก่าพิการที่มีงานทำ เพื่อถอดบทเรียนเกี่ยวกับการ เตรียมบัณฑิตพิการในระยะเปลี่ยนผ่าน ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาขีด ความสามารถในการทำงานได้หลากหลายภายใต้ข้อจำกัดเฉพาะที่จะช่วย สร้างความมั่นใจแก่นายจ้างและผู้ประกอบการที่ยังไม่มั่นใจในการจ้างงานคน พิการได้เห็นว่าบัณฑิตพิการมีศักยภาพเพียงพอในการทำงานร่วมกับบุคคล ทั่วไป ส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานบัณฑิตพิการมากขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพและปัญหาการให้บริการของศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการ (DSS) ในเขตภาคเหนือตอนบน

จากผลการวิจัย พบว่า ทุกมหาวิทยาลัยคัดเลือกนักศึกษาพิการผ่านช่องทางปกติ และการรับนักเรียนพิการโดยตรง บางแห่งจัดโครงการพิเศษคัดเลือกผ่านการคัดเลือกคุณสมบัติ นักเรียนพิการจากโรงเรียนโดยตรง ทั้งในระดับมหาวิทยาลัยและคณะ โดยมีการประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยพบว่า DSS ทุกแห่งมีเว็บไซต์เพื่อให้ข้อมูลในการรับสมัครแก่นักเรียน พิการ และยังมีแนะแนวการศึกษาต่อตามโรงเรียนต่าง ๆ และพบว่านักศึกษาพิการมีความพึงพอใจโอกาสทางการศึกษาอยู่ในระดับมาก การที่มหาวิทยาลัยรับนักเรียนพิการทั้งช่องทางปกติ และช่องทางพิเศษนั้นเป็นการเพิ่มโอกาสให้นักเรียนพิการได้เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษามากขึ้น เป็นไปตามพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ที่ให้สถานศึกษา ระดับอุดมศึกษาในทุกสังกัดมีหน้าที่รับคนพิการเข้าศึกษาในสัดส่วนหรือจำนวนที่เหมาะสมตาม หลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และแผนการศึกษาแห่งชาติ 2560-2579 ที่ให้หลักสำคัญในการจัดการศึกษาไว้คือ หลักการจัดการศึกษา เพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) และพบว่า มีนักศึกษาพิการจำนวนหนึ่ง ขอย้ายคณะในระหว่างเรียน ส่วนหนึ่งน่าจะมาจากการที่นักศึกษามีข้อมูลเกี่ยวกับคณะที่เปิดรับ สมัครนักศึกษาพิการเข้าเรียนต่ออาจยังไม่เพียงพอ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นเรื่องน่าเสียดายสำหรับ เวลาและงบประมาณ เพราะโดยปกติแล้วนักศึกษาพิการส่วนหนึ่งต้องใช้เวลาเรียนมากกว่า ที่หลักสูตรกำหนดเนื่องมาจากข้อจำกัดที่มีอยู่ ดังที่ Heyer, C. กล่าวว่า นักศึกษาพิการประสบความสำเร็จในการศึกษาระดับอุดมศึกษาและได้เป็นบัณฑิตในอัตราน้อย และจากอัตราดังกล่าว ในหลายกรณีต้องใช้เวลาเรียนมากกว่าเพื่อนนักศึกษาที่ไม่พิการในการจบการศึกษา (Heyer, C., 2017) อีกทั้ง Sharma, R. ที่กล่าวว่าอัตราการสำเร็จการศึกษาของนักศึกษาพิการยังคงล่าช้า เมื่อเทียบกับเพื่อนที่ไม่พิการ (Sharma, R., 2017) ปัญหาอุปสรรคในการส่งเสริมโอกาส ทางการศึกษาสำหรับผู้พิการในระดับอุดมศึกษาที่สำคัญคือ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยยังไม่เข้าใจใน กระบวนการทำงานและความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ ทศนคติเชิงลบ และการเพิกเฉยต่อการให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของ DSS ส่งผลกระทบต่อการรักษาของ นักศึกษาพิการอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังที่ Bronfenbrenner กล่าวว่าระบบนิเวศวิทยาเชิงสังคม (Ecological Framework) ขับเคลื่อนด้วย 4 ระบบ ได้แก่ ระบบเล็ก (Microsystem) ระบบ กลาง (Mesosystem) ระบบภายนอก (Exosystem) และระบบใหญ่ (Macrosystem) ซึ่งมีอิทธิพลต่อกันและกัน ผู้บริหารซึ่งอยู่ในระบบใหญ่จึงสร้างผลกระทบไปยังระบบอื่น ๆ ได้ (Bronfenbrenner, U., 1979) จึงกล่าวได้ว่าทัศนคติเชิงบวกของผู้บริหารส่งผลต่อคุณภาพการ

จัดการศึกษาให้แก่ นักศึกษาพิการอย่างยิ่ง เพราะนอกจากจะส่งเสริมการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมที่สอดคล้องกับนโยบายแล้ว ยังส่งผลโดยตรงต่อขวัญและกำลังใจอันดีของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งต้องทำงานภายใต้แรงกดดันและงบประมาณที่มีอยู่อย่างจำกัดติดต่อกันเป็นระยะเวลานานอีกด้วย ในส่วนของการให้บริการทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการนั้น DSS ร้อยละ 66.7 มีความพร้อมในการเป็นหน่วยงานให้คำปรึกษา นักศึกษาพิการขอคำปรึกษามากที่สุดคือ ปัญหาการวางแผนการเรียน DSS มากกว่าร้อยละ 80 มีความพร้อมในการให้บริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ซึ่งนักศึกษาพิการต่างขอใช้บริการเกือบทุกรายการ กล่าวได้ว่า DSS จัดเตรียมบริการเพื่อให้การสนับสนุนการศึกษาแบบเรียนรวมได้อย่างมีคุณภาพระดับหนึ่ง ทั้งนี้เป็นไปตามระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552 ข้อ 5 ให้สถาบันอุดมศึกษามีหน้าที่จัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาสำหรับคนพิการการจัดทำหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การวัดและการประเมินผล ให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนิสิตนักศึกษาพิการแต่ละบุคคล (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) อย่างไรก็ตามผลการวิจัยยังแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาพิการร้อยละ 42.86 ไม่ใช้บริการสื่อ และร้อยละ 53.95 ไม่ขอใช้สิ่งอำนวยความสะดวกที่ DSS จัดเตรียมไว้ อาจเนื่องมาจากนักศึกษาในกลุ่มดังกล่าวมีสภาพความพิการในระดับที่ไม่ต้องใช้บริการเหล่านี้ หรือรายการสื่อ และสิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดไว้อาจไม่ตรงกับความต้องการ ดังที่ Schmidt, C. กล่าวว่า การอำนวยความสะดวกสำหรับนักศึกษาพิการหลายประเภทที่อาจมีรายการอยู่เป็นจำนวนมากแต่ไม่เกิดประโยชน์แก่นักศึกษาเท่าที่ควร ทั้งนี้การอำนวยความสะดวกที่จำเป็นเพียงบางประการสามารถสร้างความสำเร็จทางการศึกษาให้แก่ นักศึกษาพิการได้ (Schmidt, C., 2018) ในส่วนของการส่งเสริมการมีงานทำพบว่า DSS เตรียมบัณฑิตพิการสู่การมีงานทำผ่านโครงการที่หลากหลาย แต่นักศึกษาพิการส่วนใหญ่ต้องการหางานทำด้วยตนเอง จากที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่าหลังจากเปิดโอกาสให้เข้าเรียนในมหาวิทยาลัยแล้ว DSS ยังทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือนักศึกษาพิการอย่างต่อเนื่องจนกว่าจะจบการศึกษา ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญและจำเป็นต่อผลสำเร็จทางการศึกษาของนักศึกษาพิการในมหาวิทยาลัยอย่างมาก ดังที่ Sila, K. R. กล่าวว่า นักศึกษาพิการที่ใช้บริการจากศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการหลังการลงทะเบียนขอรับบริการครั้งแรกมี GPAs สะสมสูงขึ้น และยังคงความต่อเนื่องในลักษณะเช่นนี้ในชั้นปีที่สูงขึ้น (Sila, K. R., 2020)

2. ความพึงพอใจของนักศึกษาพิการต่อการให้บริการของศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการ (DSS) ในเขตภาคเหนือตอนบน

จากผลการวิจัยพบว่า โดยรวมนักศึกษาพิการมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของ DSS อยู่ในระดับมาก มีความพึงพอใจต่อการส่งเสริมการมีงานทำอยู่ในระดับมาก และมีความ

มั่นใจในการมีงานทำอยู่ในระดับดีมาก กล่าวได้ว่า DSS ประสบความสำเร็จในการให้บริการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการภายใต้บริบทที่แตกต่างกันในระดับที่น่าพอใจ อย่างไรก็ตาม DSS ยังคงต้องพัฒนาการทำงานเพื่อรองรับความต้องการที่หลากหลายของนักศึกษาพิการที่มีแนวโน้มในการเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งข้อมูลความพึงพอใจของนักศึกษาพิการเป็นข้อมูลสำคัญที่ DSS สามารถใช้ประกอบการพิจารณาวางแผนการจัดสรรรายการให้บริการในเชิงคุณภาพมากกว่าปริมาณได้ ดังที่ Blackwell, Y. กล่าวว่า การสำรวจความพึงพอใจของนักศึกษาพิการตามบริบทที่แตกต่างกันในแต่ละมหาวิทยาลัยจะช่วยให้ได้ข้อมูลประกอบการพิจารณาที่ชัดเจนขึ้น เพราะมุมมองเกี่ยวกับความพึงพอใจของนักศึกษาพิการที่มีต่อบริการและการจัดสภาพแวดล้อมเป็นข้อมูลที่มีความสำคัญอย่างมาก (Blackwell, Y., 2018)

3. แนวทางการพัฒนาการให้บริการทางการศึกษาของศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการ (DSS) ในเขตภาคเหนือตอนบน

จากผลการวิจัยพบว่า DSS ให้การสนับสนุนนักศึกษาพิการตั้งแต่แรกรับเข้าจนกระทั่งเรียนจบ และยังคงให้ความช่วยเหลือต่อเนื่องไปในเรื่องการมีงานทำ กล่าวได้ว่าการปฏิบัติงานของ DSS นั้นผูกพันกับนักศึกษาพิการตลอดชีวิตการศึกษาไปจนหลังจบการศึกษา ในความเป็นจริงแล้วนักศึกษาพิการส่วนใหญ่ต้องการเรียนให้จบและสามารถทำงานเลี้ยงตนเองอยู่ในสังคมได้อย่างเท่าเทียม มีศักดิ์ศรี และเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่เป็นรูปธรรมมากที่สุดอย่างหนึ่ง การให้บริการทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่มีคุณภาพช่วยให้นักศึกษาพิการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายทางการศึกษาได้ ด้วยเหตุนี้ DSS จึงควรพัฒนาการให้บริการทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการให้ดียิ่งขึ้น เริ่มตั้งแต่การคัดเลือกนักเรียนพิการเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่อาจต้องดำเนินการเชิงรุกโดยการประเมินเป้าหมายการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนพิการร่วมกับครูและนักเรียนพิการ เพื่อเตรียมข้อมูลสำหรับการแนะแนวการศึกษาที่ตรงความต้องการของนักเรียนพิการจริงใช้ประกอบการพิจารณา รวมทั้งประสานกับคณะต่าง ๆ เปิดโอกาสให้นักเรียนพิการเข้ามาลองเรียนในช่วงภาคเรียนฤดูร้อน ดังตัวอย่างที่ DSS ของมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งประสานกับสาขาวิชาศิลปศึกษาเพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนออทิสติกลองนั่งเรียนวิชาระดับชั้นปีที่ 1 ภาคเรียนฤดูร้อนส่งผลให้นักเรียนตัดสินใจได้ว่าควรเรียนสาขาวิชานี้หรือสาขาวิชาอื่น เป็นต้น ซึ่งจะเป็นการลดการขอย้ายคณะในระหว่างปีการศึกษาของนักศึกษาพิการลงได้ และยังเป็นการลดงบประมาณในการลงทุนทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ และยังเป็นการเพิ่มโอกาสในการประสบความสำเร็จทางการศึกษาแก่นักศึกษาพิการได้อีกด้วย ดังที่ อุทุมพร กอบแก้ว กล่าวว่า ขั้นตอนแรกที่สำคัญในการเปิดโอกาสให้นักเรียนพิการได้มีสิทธิในการเรียนต่อระดับอุดมศึกษา คือ การติดต่อประสานงานระหว่างมหาวิทยาลัยและโรงเรียนที่ส่งต่อนักเรียนเข้ามาเรียนร่วม การประชาสัมพันธ์โครงการพิเศษอย่างไม่ทั่วถึงจะส่งผลทำให้ปิดโอกาสทางการศึกษาแก่นักเรียนพิการได้ (อุทุมพร กอบ

แก้ว, 2558) นอกจากนี้แล้ว DSS ควรส่งเสริมให้ผู้บริหารมหาวิทยาลัยเกิดความเข้าใจต่อความสำคัญของการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในเชิงบวก โดยมองว่าความพิการไม่ใช่ปัญหาแต่คือความแตกต่าง และควรเชื่อมั่นว่านักศึกษาพิการเรียนได้ อาจโดยการสื่อสารและการทำงานร่วมกันให้มากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้นักศึกษาพิการได้รับโอกาสและการพัฒนาดตนเองภายใต้ระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลจริง ตามที่ สมเกต อุทธโยธา กล่าวว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักศึกษาพิการต้องตระหนักถึงความสำคัญของบริบทที่อยู่รอบตัวนักศึกษา และหาทางสนับสนุนให้นักศึกษาได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ด้วยการร่วมมือร่วมใจกันทุกฝ่ายในการสนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการ เพื่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้าง และเกิดการขับเคลื่อนในการพัฒนานักศึกษาพิการของสังคมร่วมกัน เพราะทุกส่วนในสังคมล้วนแต่มีอิทธิพลต่อกัน (สมเกต อุทธโยธา, 2556) อีกประการหนึ่ง DSS ควรส่งเสริมให้เกิดงานวิจัยเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาพิการอย่างเหมาะสมแบบเป็นรายบุคคล เพื่อรองรับและสนับสนุนการจัดการศึกษาที่เหมาะสมกับความต้องการที่หลากหลายของนักศึกษาพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ทั้งนี้งานวิจัยดังกล่าวอาจช่วยให้ DSS พบแนวทางในการพัฒนาที่นอกเหนือไปจากเรื่องวัสดุ อุปกรณ์ เช่น หลักสูตรที่เหมาะสมกับความพิการเฉพาะตน เป็นต้น ซึ่งจะช่วยเพิ่มโอกาสให้แก่นักเรียนพิการจำนวนหนึ่งที่มีความต้องการเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยแต่ไม่สามารถทำได้ เนื่องจากข้อจำกัดหลายด้าน หลักสูตรทางเลือกหรือหลักสูตรระยะสั้นเพื่อเพิ่มสมรรถนะและโอกาสทางการศึกษาระดับที่สูงกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับนักเรียนพิการจะเป็นโอกาสแบบ “Win-Win” ทั้งเพิ่มทางเลือกให้แก่นักเรียนพิการและเป็นการเปิดตลาดใหม่สำหรับแต่ละสถาบันอุดมศึกษาได้อีกด้วย ในส่วนของการส่งเสริมการมีงานทำ เมื่อพิจารณาจากความเป็นจริงที่ว่าบัณฑิตพิการไม่ได้รับการจ้างงานทุกคน ส่วนหนึ่งอาจมาจากความไม่มั่นใจของนายจ้างว่าคนพิการจะสามารถทำงานได้ ส่งผลให้เกิดการปฏิเสธการจ้างงานคนพิการเป็นจำนวนมาก DSS ทั่วประเทศจึงควรเข้ามามีบทบาทเพิ่มเติมในการเพิ่มโอกาสการมีงานทำของคนพิการในระดับประเทศโดยการผนึกกำลังระหว่างกันเป็นเครือข่ายเรียกร้องให้รัฐบาลพัฒนาและบังคับใช้นโยบายที่ครอบคลุมไปถึงเรื่องการจ้างงานคนพิการในประเทศไทยอย่างจริงจัง อาจโดยการเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา ดังที่ ทวี เชื้อสุวรรณทวี กล่าวว่า กฎหมายคนพิการอเมริกันปี ค.ศ. 1990 หรือ The Americans with Disability Act 1990 (ADA) ของประเทศสหรัฐอเมริกา มุ่งขจัดปัญหาการเลือกปฏิบัติ (Discrimination) ต่อคนพิการและต้องการให้คนพิการเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจ และสังคมกระแสหลักของวิถีชีวิตของคนอเมริกัน ทำให้คนพิการมีโอกาสเท่าเทียมในหลากหลายมิติ นายจ้างที่ปฏิเสธการจ้างงานคนพิการถือเป็นเรื่องผิดกฎหมาย ส่งผลต่อโอกาสในการมีงานทำของคนพิการอเมริกันเพิ่มมากขึ้น (ทวี เชื้อสุวรรณทวี, 2565) เพราะหากบัณฑิตพิการได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างมีคุณภาพแต่ไม่สามารถหางานทำได้ ความอดสาหัสของ DSS ตลอดช่วงชีวิตการศึกษาของนักศึกษาพิการจะเปล่าประโยชน์โดยสิ้นเชิง ทั้งยังถือเป็นความสูญเสียเปล่า

ทางการศึกษาอย่างน่าเสียดาย หากประเทศไทยสามารถบังคับใช้กฎหมายการจ้างงานคนพิการ ได้ใกล้เคียงกับที่กล่าวข้างต้น จึงจะเรียกได้ว่าการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการเป็นการจัดการศึกษาที่ครบวงจร และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการได้จริง

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า 1) มหาวิทยาลัยทั้ง 6 แห่งต่างดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการตามกรอบยุทธศาสตร์ 1-4 โดยมี DSS ทำหน้าที่ให้บริการสนับสนุนทางการศึกษาตั้งแต่แรกเริ่มเข้าจนกระทั่งหลังจบการศึกษา ปัญหาและอุปสรรคในการให้บริการ ได้แก่ ผู้บริหารไม่เข้าใจการทำงานของศูนย์บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการ นักศึกษาพิการได้เรียนในคณะที่ไม่ตรงความต้องการ งบประมาณขาดแคลน การปฏิเสธความพิการ คณาจารย์ให้ความช่วยเหลือน้อย และนักศึกษาให้ความร่วมมือกับโครงการส่งเสริมการมีงานทำน้อย 2) นักศึกษาพิการมีความพึงพอใจต่อการให้บริการของ DSS อยู่ในระดับมากทุกยุทธศาสตร์ 3) ผู้บริหารควรปรับทัศนคติที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการให้เป็นเชิงบวกโดยการทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่มากขึ้น DSS ควรทำการประเมินเป้าหมายการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาของนักเรียนพิการร่วมกับครูและนักเรียนพิการและส่งเสริมให้เกิดงานวิจัยเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกแก่นักศึกษาพิการอย่างเหมาะสมเป็นรายบุคคล และเรียกร้องให้รัฐบาลพัฒนาและบังคับใช้นโยบายที่ครอบคลุมเรื่องการจ้างงานคนพิการในประเทศไทยอย่างจริงจังเพื่อเพิ่มโอกาสในการมีงานทำให้แก่นักศึกษาพิการ อนึ่ง DSS ควรพิจารณาใช้หลักการออกแบบที่เป็นสากล (Universal Design) หรือ UD และการออกแบบที่เป็นสากลในระดับอุดมศึกษา (Universal Design in Higher Education) หรือ UDHE ในการจัดบริการสนับสนุนทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการและส่งเสริมชุมชนการเรียนรู้สำหรับคนทุกคนให้สามารถเข้าถึงและใช้งานด้านข้อมูลในการจัดการศึกษารวมถึงการใช้ชีวิตประจำวันได้อย่างเท่าเทียมและมีประสิทธิภาพ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ประกอบการพิจารณาในเรื่องการสนับสนุนการศึกษาอย่างมีคุณภาพให้แก่ศึกษาพิการเป็นรายบุคคลมากขึ้น ในส่วนของมหาวิทยาลัยควรนำผลการวิจัยไปใช้ประกอบการพิจารณาคุณสมบัติการรับนักศึกษาพิการให้หลากหลายทั้งประเภท และระดับความพิการ ในส่วนของการทำวิจัยครั้งต่อไปควรทำการศึกษาแนวทางการพัฒนาการให้บริการทางการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในเขตภาคเหนือตอนบน โดยให้ขอบเขตการวิจัยครอบคลุมทั่วประเทศ และควรทำการศึกษาเรื่องบทบาทและความเข้าใจของผู้บริหารที่มีต่อการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในมหาวิทยาลัย เพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการของ DSS อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น รวมถึงสำรวจความเป็นไปได้ในการนำแนวคิด UD และ UDHE มาใช้ในการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการในอนาคตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). พระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2552). ระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ว่าด้วยการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2552. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- _____. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- ทวี เชื้อสุวรรณทวี. (2565). การเปรียบเทียบกฎหมายด้านคนพิการของประเทศไทย อังกฤษ และสหรัฐอเมริกา. เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2565 จาก <https://rs.mahidol.ac.th/rs-journal/vol.1/v.1-2-004.pdf>
- รัชนิกร ทองสุคติ, และรุ่งทิwa ไชยชมภู. (2560). การช่วยเหลือทางการศึกษาแก่นักศึกษาพิการ จุดเริ่ม จุดเปลี่ยน และจุดพัฒนาอย่างยั่งยืน. สิกขณา, 4(5), 33-37.
- สมเกตุ อุทธโยธา. (2556). การพัฒนารูปแบบการบริการสนับสนุนนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในสถาบันอุดมศึกษา: การศึกษาบทบาทของหน่วยงานที่สนับสนุนการจัดการศึกษาสำหรับนักศึกษาพิการที่เรียนร่วมในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2549). ยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ในระดับอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- _____. (2560). สำนักส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพนักศึกษา. รายงานผลการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาระบบบริการเพื่อรองรับนักเรียน นิสิต นักศึกษาพิการ ในสถาบันอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาปีการศึกษา 2559. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อุทุมพร กอบแก้ว. (2558). การให้บริการสนับสนุนนักศึกษาพิการในระยะเปลี่ยนผ่านจากโรงเรียนสู่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการศึกษาพิเศษ. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Blackwell, Y. (2018). Students with Disabilities Attitudes Regarding Accommodations and Services Provided by Disability Services. In Master's thesis. Rowan University, USA.
- Bronfenbrenner, U. (1979). The ecology of human development: Experiment by nature and design. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Cunninghame, I. et al. (2016). Issues and Trends for Students with Disabilities. In Review of NCSEHE-Funded Research. National Centre for Student Equity in Higher Education, Australian Government.
- Heyer, C. (2017). Advocacy Services for College Students with Disabilities: A Grant Proposal. In Thesis for Master of Social Work. Abilene Christian University.
- Peterson, C. M. (2016). Assistive technology management by disabilities services managers in higher education-a phenomenological study. In Doctoral dissertation. Capella University.
- Schmidt, C. (2018). Services for Students with Disabilities in Two-Year Colleges: A Qualitative Study. In Doctoral Dissertation. Northcentral University.
- Scott, S. et al. (2018). Disability Services Partnerships with Faculty Members. Retrieved August 17, 2020, from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1123792.pdf>
- Sharma, R. (2017). Resilience and social support among college students with disabilities. In Doctoral dissertation. The University of Texas Rio Grande Valley.
- Sila, K. R. (2020). Effect of engagement with office of disability support services on academic performance of undergraduate students with disabilities during their first semester of registering for services. In Doctoral dissertation. Roberts University.
- Simon, L. (2020). Investigation of Students with Disabilities and Experiences with Services Provided in Higher Education. In Doctoral Dissertation. Capella University.

สถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสพติดและอบายมุข
ศูนย์การศึกษาอิสระและการศึกษาตามอัธยาศัย
อำเภอเมืองหนองบัวลำภู*

WHITE SCHOOL FREE FROM DRUG AND VICES OF MUEANG NONG BUA
LAM PHU DISTRICT OF THE NON-FORMAL AND INFORMAL
EDUCATION CENTER

วินัย แสงใส

Winai Sangsai

ศูนย์การศึกษาอิสระและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู

Mueang Nong Bua Lam Phu District of the Non-Formal and Informal Education Center, Thailand

E-mail: winai020907@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตของโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสพติดและอบายมุข ศูนย์การศึกษาอิสระและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู ใช้รูปแบบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงานภาคี เครือข่าย และนักศึกษา ปีการศึกษา 2562 รวมจำนวน 433 คน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน คือ แบบประเมิน และสถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) ด้านบริบท มีผลการประเมินความสอดคล้องโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.21) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า มีผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.32) 3) ด้านกระบวนการ มีผลการประเมินการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.39) 4) ด้านผลผลิตพบว่า 1) สถานศึกษามีผลประเมินตนเองตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้โครงการในระดับคุณภาพ ดีเด่น 2) ผลสำเร็จของการดำเนินงานพบว่า สถานศึกษามีห้องเรียนสีขาวระดับดีเด่น 13 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 86.67 นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ผลการคัดกรองพบว่าไม่มีนักเรียนที่ใช้สารเสพติด นักเรียนมีพัฒนาด้านสุขภาพดี คิดเป็นร้อยละ 100 สถานศึกษาไม่ได้รับเรื่องปัญหายาเสพติดและอบายมุข และครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ บูรณาการร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ จำนวน 45 แผนการจัดการเรียนรู้ 3) ครูมีความคิดเห็นต่อ

* Received 14 July 2022; Revised 20 September 2022; Accepted 25 September 2022

ผลผลิตของโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.40) และ 4) ผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.41)

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, สถานศึกษาสีขาว, ยาเสพติดและอบายมุข

Abstract

The objectives of this research article were to evaluate the context, the input, the process and the products of white school free from drug and vices project of Mueang Nong Bua Lam Phu District of the Non-Formal and Informal Education Center by mixed methodology. Data were collected from 433 sample groups in 2562BE through the questionnaires and were analyzed by using the descriptive statistics: percentage, mean ($\bar{X}$) and standard deviation (S.D.). The results showed that: 1) The results of the context evaluation in overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.21), 2) The results of the input evaluation in overall was at high level ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.32) 3) The results of the process evaluation in overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.39). 4) The results of the products evaluation as follows: 1) the school had a self-assessment based on standards and indicators of project at outstanding quality level, 2) the achievement of the project found that 86.67% of 13 white classroom pass evaluation criteria, students had knowledge concern about drug prevention that 100% of students do not use drug and healthy, the school did not receive any complaints, teachers had 45 lesson plan for learning management. and, 3) the teachers' opinions on the project products in overall were at the highest level ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.40), and (4) the satisfaction evaluation toward the project in the overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.41).

Keywords: Project Evaluation, White School, Drug and Vices

บทนำ

การพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นทุนมนุษย์ที่มีศักยภาพสูงภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญด้านการเมืองและความมั่นคงของประเทศ เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยี โดยมีจุดเน้นให้เป็นคนที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีความรู้ความสามารถ มีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม มีทักษะที่เหมาะสมและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้อง

ทุกฝ่าย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กและเยาวชนให้เติบโตงามและเป็นบุคคลที่มีคุณค่าทางสังคม กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดมาตรการการป้องกันเด็กและเยาวชนก่อนวัยเสี่ยงและในวัยเสี่ยงไม่ให้เกิดเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เรียนรู้ถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติด รู้จักวิธีปฏิเสธหลีกเลี่ยงยาเสพติดและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่อหลีกเลี่ยงการหมกมุ่นมั่วสุมกับยาเสพติดและอบายมุข ตลอดจนดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย ยาเสพติดและอบายมุข ตามนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาและแผนงานที่ 3 การสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันยาเสพติดในสถานศึกษา ศูนย์อำนวยการพลังแผ่นดินเอาชนะยาเสพติดแห่งชาติ และกำหนดให้ผู้บริหาร ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน ท้องถิ่น ผู้เกี่ยวข้องทุกหน่วยงานทั้งในและนอกสถานศึกษา ต้องให้ความสำคัญและมีจิตสำนึกร่วมกันที่จะปกป้องคุ้มครองดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ให้เกิดเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้ความร่วมมือรวมใจในการจัดกิจกรรมทั้งในหลักสูตรและกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน สนับสนุนการจัดกิจกรรมป้องกันและเฝ้าระวังไม่ให้มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษา จัดการเรียนการสอนให้ความรู้ ทักษะชีวิต สร้างภูมิคุ้มกันต่อต้านยาเสพติดและอบายมุข จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนทุกคนให้ทั่วถึงและสร้างแกนนำทุกระดับในสถานศึกษา (ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการป้องกัน ด้านการค้นหา ด้านการรักษา ด้านการเฝ้าระวัง และด้านการบริหารจัดการ ที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและสถานการณ์ในพื้นที่ มีแผนงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาตลอดปีการศึกษา มีเครือข่ายการประสานงานทำงานระหว่างนักเรียน นักศึกษา ครู อาจารย์ ผู้ปกครอง ผู้นำท้องถิ่น และผู้นำศาสนา และสถานศึกษาต้องไม่ปกปิดข้อมูล กลุ่มเสพ กลุ่มติด และกลุ่มค้ายาเสพติด ไม่ผลักปัญหา ไม่ไล่เด็กเรียนออกจากสถานศึกษา แต่ให้นำไปบำบัดรักษาเมื่อหายแล้วให้กลับมาเรียนได้ตามปกติ

ปัญหายาเสพติดในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู โดยรวมอยู่ในระดับเบาบาง - ปานกลาง จังหวัดหนองบัวลำภูได้มีนโยบายแก้ไขปัญหายาเสพติดตามนโยบายของรัฐ กล่าวคือ ผู้เสพ คือ ผู้ป่วย ให้การบำบัดรักษาทั้ง 3 ระบบ โดยให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเป็นเจ้าภาพหลักในด้านการบำบัดรักษา เน้นการบำบัดรักษาด้วยความสมัครใจตามมาตรฐานการบำบัดของกระทรวงสาธารณสุข กรมควบคุมความประพฤติ และกรมราชทัณฑ์ มีการจัดทำ “แผนหนองบัวลำภู ปลอดภัยยาเสพติดยั่งยืน” จัดประชุมผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เพื่อชี้แจงนโยบายสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม และบูรณาการในการจัดทำแผนโครงการด้านการแก้ไขปัญหายาเสพติด และกำหนดเป้าหมายในการรักษาทุกระบบร่วมกัน (ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู, 2561)

สถานการณ์ยาเสพติดในเขตอำเภอเมืองหนองบัวลำภู ยังคงมีการเสพยาเสพติดและการครอบครองยาเสพติดเพื่อจำหน่ายในพื้นที่ จากข้อมูลคดีความผิดที่รัฐเป็นผู้เสียหาย จำนวน 1,169 คดี จับกุมได้ 1,145 คดี มีผู้ต้องหาจำนวน 1,669 คดี ฐานความผิดมากที่สุด ได้แก่ คดียาเสพติดไว้ครอบครองเพื่อจำหน่าย จำนวน 523 คดี จับกุมได้ 506 คดี ผู้ต้องหาจำนวน 563 ราย รองลงมา คือ คดียาเสพติดครอบครอง จำนวน 295 คดี จับกุมได้ 293 คดี ผู้ต้องหาจำนวน 301 ราย และคดีเสพยาเสพติด จำนวน 42 คดี จับกุมได้ 42 คดี ผู้ต้องหา 42 ราย คดียาเสพติดเพื่อจำหน่าย จำนวน 21 คดี จับกุมได้ 20 คดี ผู้ต้องหาจำนวน 22 ราย และคดีผลิตยาเสพติด จำนวน 11 คดี จับกุมได้ 11 คดี ผู้ต้องหาจำนวน 12 ราย (สำนักงานจังหวัดหนองบัวลำภู, 2562) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู ในฐานะสถาบันการศึกษาที่มีนักศึกษาที่หลากหลายวัย ได้ดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุขอย่างต่อเนื่องตามนโยบายเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษา ลดปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติด ส่งเสริมกระบวนการป้องกันและแก้ไข และเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งเรียนรู้ในการนำไปพัฒนา และสร้างระบบการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพยาเสพติดอบายมุข ปัจจัยเสี่ยงรอบสถานศึกษาในทุกห้องเรียน โดยได้สำรวจคัดกรองนักศึกษา กศน. และร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนการดำเนินงานภายใต้แผนปฏิบัติการพลังงานแผ่นดินอาชญาเสพติด ตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2561 - ปัจจุบัน และจัดกิจกรรมให้มีความหลากหลาย ทั้งกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิต ทักษะชีวิต กิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การอบรมให้ความรู้ กิจกรรมตรวจสอบสุขภาพ การคัดกรองนักเรียน ตรวจปัสสาวะ กิจกรรมป้องกันแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา โดยดำเนินการทุกห้องเรียน จำนวน 15 แห่ง 15 ตำบล ผลจากการดำเนินงานประสบความสำเร็จทำให้ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภูได้รับรางวัลเสมา ป.ป.ส. ประเภทผลงานดีเด่น ระดับเงิน โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ปีการศึกษา 2561 และประกาศเกียรติคุณชุมชนต้นแบบการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศตามโครงการไทยนิยมยั่งยืนระดับจังหวัด สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย กระทรวงศึกษาธิการประจำปี 2561 ชุมชนบ้านนาคาโฮ หมู่ที่ 2 ตำบลนาคาโฮ อำเภอเมืองหนองบัวลำภู จังหวัดหนองบัวลำภู (ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู, 2561)

การดำเนินงานโครงการดังกล่าวของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู ได้ดำเนินการตามนโยบายการป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษา และนิเทศติดตามจากคณะกรรมการกำกับติดตามมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ดังนั้นเพื่อให้การดำเนินงานเกิดการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง ผู้ประเมินในฐานะผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู จึงมีความสนใจที่จะประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ศูนย์การศึกษา

นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู โดยเลือกใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP model ของ Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) ได้แก่ การประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง (ทิววัฒน์ มณีโชติ, 2561) มีความชัดเจน รัดกุม ทั้งระยะก่อนการดำเนินโครงการ ระหว่างการดำเนินโครงการ และระยะสิ้นสุดโครงการ เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย การวางแผนการดำเนินงาน และการตัดสินใจคุณค่าและคุณประโยชน์ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมในปรับปรุง ปรับเปลี่ยน และพัฒนาโครงการ โดยจะนำผลจากการประเมินโครงการดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงโครงการอย่างต่อเนื่องเพื่อช่วยให้นักเรียนเป็นคนที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านจิตใจ ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตเนื้อหา การประเมินโครงการนี้ได้ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP model ของ Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) ซึ่งประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบริบท (Context evaluation) เป็นการประเมินความสอดคล้องของโครงการกับนโยบายการศึกษา กับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ความสอดคล้องของหลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกิจกรรมของโครงการ ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของโครงการ และความเป็นไปได้ของโครงการ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input evaluation) เป็นการประเมินความเพียงพอและเหมาะสมของปัจจัยสนับสนุนที่นำมาใช้ในการดำเนินโครงการ ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ และด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านกระบวนการ (Process evaluation) เป็นการประเมินการปฏิบัติกิจกรรมของโครงการตามยุทธศาสตร์ 5 ด้าน ได้แก่ กิจกรรมตามมาตรการบริหารจัดการ กิจกรรมตามมาตรการป้องกัน กิจกรรมตามมาตรการค้นหา กิจกรรมตามมาตรการรักษา และกิจกรรมตามมาตรการเฝ้าระวัง และ 4) ด้านผลผลิต (Product evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตตามวัตถุประสงค์ของโครงการหลังเสร็จสิ้นโครงการ ได้แก่ 1) ประเมินตนเองตาม

มาตรฐานและตัวบ่งชี้โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ระดับการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 2) สรุปผลสำเร็จของการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาว
ปลอดยาเสพติดและอบายมุข ตามยุทธศาสตร์ 5 ด้าน 3) ประเมินความคิดเห็นต่อผลผลิตของ
โครงการ ได้แก่ ผลที่เกิดขึ้นต่อผู้เรียน ผลที่เกิดขึ้นต่อสถานศึกษา ผลที่เกิดขึ้นต่อครู และผลที่
เกิดขึ้นต่อชุมชน และ 4) ประเมินความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อโครงการสถานศึกษาสีขาว
ปลอดยาเสพติดและอบายมุข

1.2 ขอบเขตระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการสถานศึกษาสี
ขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข ปีการศึกษา 2562

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการประเมินโครงการ ปีการศึกษา 2562 ประกอบด้วย ครูและ
บุคลากร จำนวน 43 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน หน่วยงานภาคี
เครือข่าย จำนวน 28 คน และ นักศึกษา จำนวน 4,276 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินโครงการ ปีการศึกษา 2562 ทั้งหมด 433 คน แบ่งเป็น
ครูและบุคลากร จำนวน 43 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน และ
หน่วยงานภาคีเครือข่าย จำนวน 28 คน รวมจำนวน 79 คน ซึ่งได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง
และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน
ความพึงพอใจ คือ นักศึกษา จำนวน 354 คน (นักศึกษาทั้งหมด 4,276 คน) ได้มาโดยใช้ตาราง
ขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับ
ความเชื่อมั่น 95% โดยใช้การสุ่มอย่างง่าย

3. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ ได้แก่ แบบประเมิน จำนวน 5 ฉบับ ได้แก่
แบบประเมินด้านบริบทและด้านปัจจัยนำเข้า นำไปใช้กับครูและบุคลากร และคณะกรรมการ
สถานศึกษา รวมจำนวน 51 คน แบบประเมินด้านกระบวนการและด้านผลผลิต นำไปใช้กับครู
และบุคลากร จำนวน 43 คน และแบบประเมินความพึงพอใจนำไปใช้กับครูและบุคลากร
คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงานภาคีเครือข่าย และนักศึกษา รวมจำนวน 433 คน
ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบ
ความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน คน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญด้าน
การบริหารการศึกษา ด้านการบริหารสถานศึกษา ด้านการวิจัยและพัฒนา และด้านการวัดและ
ประเมินผล จากนั้นนำไปหาค่าอำนาจจำแนกและค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยนำไป
ทดลองใช้กับผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียนศูนย์
การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอศรีบุญเรือง ซึ่งไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายใน
การประเมินโครงการครั้งนี้ก่อนนำไปใช้จริง โดยค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบประเมินด้าน
บริบท เท่ากับ 0.95 แบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้า เท่ากับ 0.93 แบบประเมินด้านกระบวนการ

เท่ากับ 0.97 แบบประเมินด้านผลผลิต ประกอบด้วย แบบประเมินผลผลิตของโครงการ เท่ากับ 0.98 และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อโครงการ เท่ากับ 0.97

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 แจกแบบประเมินด้านบริบทและแบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ปีการศึกษา 2562 แก่ครูและบุคลากร จำนวน 43 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 8 คน รวมจำนวน 51 คน และได้รับกลับมาทั้ง 51 ฉบับ

4.2 แจกแบบประเมินด้านกระบวนการของโครงการแก่ครู ปีการศึกษา 2562 จำนวน 43 คน ได้รับกลับมาทั้ง 43 ฉบับ

4.3 สรุปผลการประเมินตนเองตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดภัยและอบายมุข ปีการศึกษา 2562

4.4 สรุปผลสำเร็จของการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยและอบายมุข ตามยุทธศาสตร์ 5 ด้าน

4.5 แจกแบบประเมินผลผลิตของโครงการแก่ครูและบุคลากร ปีการศึกษา 2562 จำนวน 43 คน ได้รับกลับมาทั้ง 43 ฉบับ

4.6 แจกแบบประเมินความพึงพอใจต่อโครงการแก่ผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูและบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงานภาคีเครือข่าย และนักศึกษา รวมจำนวน 433 คน

4.7 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินทั้งหมดจากกลุ่มตัวอย่าง และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ย

ผลการวิจัย

ผลการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยและอบายมุข ศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู โดยรวมมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

1. ด้านบริบทของโครงการ โดยรวมมีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.21) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาแต่ละรายการพบว่าทุกรายการมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด โดยประเด็นประเมินที่มีความสอดคล้องสูงสุดคือ 1) โครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล 2) โครงการมีความสอดคล้องกับนโยบายการแก้ไขและป้องกันปัญหาอาชญากรรมของกระทรวงศึกษาธิการ 3) โครงการสอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมของสำนักงาน กศน. อำเภอเมือง

หนองบัวลำภู และ 4) โครงการสอดคล้องกับสภาพปัญหาและสถานการณ์ยาเสพติดในพื้นที่อำเภอเมืองหนองบัวลำภู ($\bar{X}$ = 5.00, S.D. = 0.00)

2. ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.32) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.50) รองลงมา คือ ด้านบุคลากร มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.36) ด้านการบริหารจัดการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.54, S.D. = 0.35) และด้านงบประมาณ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = 0.49) ตามลำดับ

3. ด้านกระบวนการของโครงการ โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.39) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทุกด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด โดยกระบวนการที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ การดำเนินงาน (Do) ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.39) รองลงมา คือ การวางแผน (Plan) ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.47) การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา (Act) ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.42) และการติดตามและประเมินผล (Check) ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.46) ตามลำดับ เมื่อพิจารณากิจกรรมตามมาตรการยุทธศาสตร์ พบว่า กิจกรรมที่มีระดับการปฏิบัติมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ กิจกรรมตามมาตรการค้นหา ($\bar{X}$ = 4.63, S.D. = 0.39) รองลงมา คือ กิจกรรมตามมาตรการป้องกัน ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.42) กิจกรรมตามมาตรการบริหารจัดการ ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.42) กิจกรรมตามมาตรการรักษา ($\bar{X}$ = 4.56, S.D. = 0.50) ตามลำดับ ส่วนกิจกรรมตามมาตรการเฝ้าระวัง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.48)

4. ด้านผลลัพธ์ของโครงการ โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

4.1 ผลประเมินตนเองตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้โครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู คะแนนเต็ม 100 คะแนน คะแนนที่รวมได้ทั้งหมด 91 คะแนน ระดับคุณภาพดีเด่น

4.2 สรุปผลสำเร็จของการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ตามยุทธศาสตร์ 5 ด้าน สรุปได้ดังนี้

4.2.1 ยุทธศาสตร์การป้องกัน

1) สถานศึกษามีห้องเรียนสีขาวระดับดีเด่น จำนวน 13 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 86.67

2) นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา

3) ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์

4.2.2 ยุทธศาสตร์การค้นหา

1) ผลการคัดกรองจำแนกนักศึกษา พบว่า มีนักศึกษากลุ่มปลอดภัย 1,964 คน คิดเป็นร้อยละ 42.79 นักศึกษากลุ่มเสี่ยง 1,124 คน คิดเป็นร้อยละ 24.49 และนักศึกษากลุ่มเฝ้า 1,502 คน คิดเป็นร้อยละ 32.72

2) ผลการตรวจสุขภาพ พบว่า นักศึกษา กศน. ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2562 มีผู้เรียนที่มีจิตใจแจ่มใสร่าเริง มั่นคง มีสติ (ปกติ) และมีพัฒนา การด้านสุขภาพดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ 100

3) ผลการสุ่มตรวจปัสสาวะของนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยงและกลุ่มเฝ้า พบว่า นักศึกษาในกลุ่มเสี่ยง จำนวน 1,124 คน คิดเป็นร้อยละ 42.80 และนักศึกษาในกลุ่มเฝ้า จำนวน 1,502 คน คิดเป็นร้อยละ 52.20 ได้รับการสุ่มตรวจปัสสาวะทุกคน

4.2.3 ยุทธศาสตร์การรักษา พบว่า นักศึกษาในกลุ่มเสี่ยง/กลุ่มเฝ้าเข้ารับการรักษา จำนวน 222 คน ผลการรักษา/แก้ปัญหาได้ทั้งหมด และนักศึกษาในกลุ่มเสี่ยง/กลุ่มเฝ้าพบเชื้อ เข้ารับการรักษา จำนวน 204 คน ผลการรักษา/แก้ปัญหาได้ทั้งหมด

4.2.4 ยุทธศาสตร์การเฝ้าระวัง พบว่า สถานศึกษาจัดให้มีผู้ดูแลสมาชิก รับเรื่องปัญหาเสพติดและอบายมุข จำนวน 16 แห่ง และดำเนินการจัดตั้งชมรม/ชุมนุมสมาชิกป้องกันยาเสพติดและอบายมุข โดยมีสมาชิกชมรม จำนวน 110 คน และใช้สถานที่ กศน. อำเภอเมืองหนองบัวลำภู เป็นห้องทำกิจกรรม ในปีการศึกษา 2562 พบว่า สถานศึกษาไม่ได้รับเรื่องปัญหาเสพติดและอบายมุขและแก้ไขปัญหายาเสพติดและอบายมุข

4.2.5 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ พบว่า สถานศึกษาได้พัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจและมีความพร้อมในการดำเนินงานโครงการและจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุขรวมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษามีแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนในปีการศึกษา 2562 จำนวน 45 แผนการจัดการเรียนรู้

4.3 ผลการประเมินผลลัพธ์ของโครงการ โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.40) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีระดับความคิดเห็นสูงสุด คือ ผลลัพธ์ต่อชุมชน ($\bar{X}$ = 4.60, S.D. = 0.47) รองลงมา คือ ผลที่เกิดขึ้นต่อสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.59, S.D. = 0.44) ผลที่เกิดขึ้นต่อผู้เรียน ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.42) ผลลัพธ์ต่อครู ($\bar{X}$ = 4.58, S.D. = 0.48) ตามลำดับ

4.4 ความพึงพอใจต่อโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยเสพติดและอบายมุข โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.61, S.D. = 0.41) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยประเด็นการประเมินที่มีระดับความพึงพอใจสูงสุด คือ โครงการทำให้มีนโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา โครงการทำให้นักศึกษา

มีพัฒนาการด้านร่างกายดีขึ้น และโครงการทำให้สถานศึกษาและภาคีเครือข่ายการทำงานร่วมกัน เพื่อดูแลช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.47) และประเด็นประเมินที่มีระดับความพึงพอใจต่ำสุด โครงการทำให้สถานศึกษามีมาตรการเสริมแรงข้าราชการครูและบุคลากร และนักศึกษาที่รับผิดชอบ ด้านยาเสพติดดีเด่น และเป็นต้นแบบแก่ผู้อื่น มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.54)

อภิปรายผล

จากผลการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข ศูนย์การศึกษาชนบทและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู นำเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. จากผลการประเมินด้านบริบทของโครงการ โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาได้นำนโยบายการแก้ไขและป้องกันปัญหายาเสพติดของรัฐบาล กระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานต้นสังกัดมาปฏิบัติ พร้อมทั้งวิเคราะห์ปัญหายาเสพติดในเขตพื้นที่อำเภอเมืองหนองบัวลำภู และความต้องการของนักศึกษาครู และชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาและชุมชน ตลอดจนดูแลช่วยเหลือนักศึกษาที่มีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดให้มีความตระหนักถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติด และรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวเป็นไปตามนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ ด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่กำหนดให้ผู้บริหารทุกระดับนำนโยบายการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดไปสู่การปฏิบัติ จัดทำแผนปฏิบัติการ ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมายและการมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษา ส่งเสริมสนับสนุนจัดกิจกรรมป้องกันและเฝ้าระวังยาเสพติดในสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน จัดการเรียนการสอนให้ความรู้ เสริมสร้างจิตสำนึก ทักษะชีวิต ภูมิคุ้มกันต่อต้านยาเสพติดและอบายมุข จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักศึกษาทุกคนให้ทั่วถึง โดยสร้างเครือข่ายแกนนำ ทุกระดับในสถานศึกษา (ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) การประเมินด้านบริบทดังกล่าวเป็นไปตามแนวคิดของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ที่ได้อธิบายว่า การประเมินบริบทของโครงการเป็นการประเมินความต้องการจำเป็น สภาพเศรษฐกิจสังคม การเมือง ตลอดจนปัญหา อุปสรรคต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ทิศทางและวัตถุประสงค์ของโครงการ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2553) ที่ผลการประเมินนี้สอดคล้องกับผลการประเมินของ สมภาพ ลีภัยรัตน์ ที่ได้ประเมินด้านบริบทของโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนอนุบาลเมืองอุทัยธานี โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปพบว่า การนำนโยบายเกี่ยวกับการป้องกันยาเสพติด อบายมุขของกระทรวงศึกษาธิการ และ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการดำเนินงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (สมาพร ลัภัยรัตน์, 2563)

2. จากผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวมมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ ด้านบุคลากร และด้านการบริหารจัดการ มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า การดำเนินโครงการดังกล่าวได้มีการสำรวจความพร้อมในทุก ๆ ด้านทั้งด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ ด้านสื่อการเรียนรู้และวัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการดำเนินงานและจัดสรรทรัพยากรให้เหมาะสมต่อการดำเนินโครงการดังกล่าว ซึ่งเป็นไปโดยสอดคล้องตามแนวคิดด้านประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของแนวคิดของ พิชิต ฤทธิ์จรูญ ที่กล่าวว่า การประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการเป็นการประเมินเพื่อตัดสินใจเกี่ยวกับการวางโครงการ กำหนดวิธีการและกลวิธีดำเนินโครงการ โดยประเมินความพร้อมในเชิงคุณภาพและความพอเพียงของทรัพยากรต่าง ๆ ก่อนเริ่มโครงการว่ามีทรัพยากรพร้อมที่จะดำเนินโครงการได้หรือไม่ สารสนเทศที่ได้นำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีดำเนินโครงการและวิธีการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ให้เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินโครงการสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2562) ในกรณีนี้ ปวีณา ครุฑเผือก ที่พบว่าด้านปัจจัยนำเข้า มีความสอดคล้องกิจกรรมกับวัตถุประสงค์ การเตรียมการและวางแผน ความเพียงพอของวัสดุอุปกรณ์ และความเพียงพอของงบประมาณ มีความเหมาะสมและความเพียงพอผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ (ปวีณา ครุฑเผือก, 2558) ที่และสอดคล้องกับผลการประเมินของ อัญญรัตน์ นาเมือง ที่ศึกษาพบว่า บุคลากรการปฏิบัติงานมีเพียงพอและมีความสำคัญต่อการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขการใช้สารเสพติดในเทศบาลบ้านเขาน้อยอยู่ในระดับมาก (อัญญรัตน์ นาเมือง, 2560)

3. จากผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการ โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทุกด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด โดยกระบวนการที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุด คือ การดำเนินงาน (Do) การวางแผน (Plan) การปรับปรุงแก้ไขและพัฒนา (Act) และการติดตามและประเมินผล (Check) ตามลำดับ โดยปฏิบัติกิจกรรมในขั้นดำเนินงานอยู่ในระดับมาก พบว่า กิจกรรมตามมาตรการค้นหา กิจกรรมตามมาตรการป้องกัน กิจกรรมตามมาตรการบริหารจัดการ กิจกรรมตามมาตรการรักษา มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ตามลำดับ ส่วนกิจกรรมตามมาตรการเฝ้าระวัง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาได้ดำเนินงานตามแนวทางการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ การดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาด้วยยุทธศาสตร์ 5 ด้าน การดำเนินงานตามกลยุทธ์ 4 ข้อ 2 ไม่ สอดคล้องกับมาตรฐานและตัวบ่งชี้โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัยจากยาเสพติดและอบายมุข 5 มาตรฐาน 16 ตัวบ่งชี้ ของศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้สถานศึกษาปลอดจาก ยาเสพติด

สื่อลามกอนาจาร การพนัน และปลอดการทะเลาะวิวาท และนักเรียนได้รับการช่วยเหลือให้คำปรึกษา และติดตามแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในทุกด้าน เช่น การสูบบุหรี่ แอลกอฮอล์ ยาเสพติด การตั้งครกไม่พร้อม และปัญหาส่วนตัว รวมทั้งไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เรียนรู้ถึงโทษและพิษภัยของยาเสพติด รู้จักวิธีปฏิเสธหลีกเลี่ยงยาเสพติดและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์เพื่อหลีกเลี่ยงการหมกมุ่นมั่วสุมกับยาเสพติด (ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ซึ่งการประเมินด้านกระบวนการนี้ผู้ประเมินได้ดำเนินการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ คุณลักษณะ และการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ โดยมีการบันทึกเป็นหลักฐานไว้ทุกขั้นตอน ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหาจุดเด่นหรือจุดแข็งและจุดด้อยของนโยบาย แผน โครงการ และมีบทบาทสำคัญในเรื่องการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นระยะๆ เพื่อการตรวจสอบการดำเนินโครงการโดยทั่วไป นำโครงการที่วางแผนไปไว้ไปสู่การปฏิบัติหรือประเมินความก้าวหน้า ปัญหาและอุปสรรค จุดเด่น จุดด้อยในการดำเนินโครงการ จึงเป็นการประเมินเพื่อปรับปรุงการดำเนินโครงการได้อย่างทันทั่วถึง (พิชิต ฤทธิ์จัญญ, 2562) ผลการประเมินนี้สอดคล้องกับผลการประเมินของ กนิษฐา ธีระโคตร ที่ศึกษาพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ได้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาด้วยยุทธศาสตร์ 5 ด้าน โดยสถานศึกษามีกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา มีแนวทางการดำเนินงานด้านจิตสังคมบำบัด ในสถานศึกษา ดำเนินโครงการ TO BE NUMBER ONE และจัดเวทีกิจกรรมด้านยาเสพติด ร่วมทั้งมีความร่วมมือและประสานงานกับสถานศึกษาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องบูรณาการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วน (กนิษฐา ธีระโคตร, 2560) เช่นเดียวกับผลการประเมินของ แก่นตะวัน กาญจนนันทวงศ์ ที่ศึกษาพบว่า สถานศึกษามีการคัดกรองจำแนกกลุ่มปลอด กลุ่มเสี่ยง กลุ่มเสพ กลุ่มติด และกลุ่มค้า มากที่สุด (แก่นตะวัน กาญจนนันทวงศ์, 2561)

4. จากผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

4.1 ผลประเมินตนเองตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้โครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู คะแนนเต็ม 100 คะแนน คะแนนที่รวมได้ทั้งหมด 91 คะแนน ระดับคุณภาพดีเด่น ซึ่งสถานศึกษาได้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาด้วยยุทธศาสตร์ 5 ด้าน และมาตรฐานและตัวบ่งชี้โครงการสถานศึกษา สีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข ระดับการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ประกอบด้วย 5 มาตรฐาน 16 ตัวบ่งชี้ (ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) ทำให้สถานศึกษาบรรลุเป้าหมายตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ของโครงการ

4.2 สรุปผลสำเร็จของการดำเนินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ตามยุทธศาสตร์ 5 ด้าน สรุปได้ดังนี้ 1) สถานศึกษามีห้องเรียนสีขาวระดับดีเด่น จำนวน

13 ห้อง คิดเป็นร้อยละ 86.67 2) นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไข
 ปัญหาเสพติดในสถานศึกษา 3) ผู้เรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 4) ผลการคัดกรองจำแนก
 นักศึกษา พบว่า มีนักศึกษากลุ่มปลอดภัย 1,964 คน คิดเป็นร้อยละ 42.79 นักศึกษากลุ่มเสี่ยง
 1,124 คน คิดเป็นร้อยละ 24.49 และนักศึกษากลุ่มเสพ 1,502 คน คิดเป็นร้อยละ 32.72
 5) ผลการตรวจสอบสุขภาพ พบว่า นักศึกษา กศน. ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีการศึกษา 2562
 มีผู้เรียนที่มีจิตใจแจ่มใสร่าเริง มั่นคง มีสติ (ปกติ) และมีพัฒนาการด้านสุขภาพดีขึ้น คิดเป็นร้อยละ
 100 6) ผลการสุ่มตรวจปัสสาวะ พบว่า นักศึกษากลุ่มเสี่ยง/นักศึกษากลุ่มเสพ ได้รับการสุ่มตรวจ
 ปัสสาวะทุกคน 7) นักศึกษากลุ่มเสี่ยง/กลุ่มเสพเหล้า เข้ารับการบำบัด จำนวน 222 คน และ
 นักศึกษากลุ่มเสี่ยง/กลุ่มเสพบุหรี่ เข้ารับการบำบัด จำนวน 204 คน ได้รับการรักษา/แก้ปัญหาได้
 ทั้งหมด 8) สถานศึกษาจัดให้มีผู้ดูแลสมารักษ์รับเรื่องปัญหาเสพติดและอบายมุข จำนวน
 16 แห่ง และดำเนินการจัดตั้งชมรม/ชุมนุมสมารักษ์ป้องกันยาเสพติดและอบายมุข โดยมีสมาชิก
 ชมรม จำนวน 110 คน และใช้สถานที่ กศน. อำเภอเมืองหนองบัวลำภู เป็นห้องทำกิจกรรม ในปี
 การศึกษา 2562 พบว่า สถานศึกษาไม่ได้รับเรื่องปัญหาเสพติดและอบายมุขและแก้ไขปัญหายา
 เสพติดและอบายมุข 9) สถานศึกษาได้พัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจและมีความพร้อมใน
 การดำเนินงานโครงการและจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุข
 ร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษามีแผนการจัดกิจกรรม
 การเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนในปีการศึกษา 2562
 จำนวน 45 แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหายาเสพติดในโรงเรียน
 ตามผลการวิจัยของ Demant, J. & Schierff, L. M. ที่พบว่า โรงเรียนควรดำเนินโครงการป้องกัน
 ยาเสพติดและอบายมุข ได้แก่ 1) การให้ข้อมูลหรือการทดสอบเบื้องต้น 2) การฝึกอบรมทักษะ
 เบื้องต้น 3) การป้องกันจากครอบครัว 4) การฝึกอบรมทักษะกลุ่มเป้าหมาย และ 5) การให้ข้อมูล
 สำคัญในรูปแบบดิจิทัล (Demant, J. & Schierff, L. M., 2019) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ
 Lazarow, S. S. ที่ศึกษาพบว่า สถานศึกษาควรพิจารณาสนับสนุนโครงการปลอดภัยเสพติดใน
 โรงเรียน การให้คำปรึกษาแก่นักเรียน การกำหนดนโยบายและการสร้างหลักสูตรการศึกษาและให้
 ความรู้ที่ครบถ้วน ครอบคลุม (Lazarow, S. S., 2019)

4.3 ผลการประเมินความคิดเห็นต่อผลผลิตของโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอด
 ยาเสพติดและอบายมุข ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมือง
 หนองบัวลำภู โดยรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด
 ไว้ แต่ละด้านมีระดับความคิดเห็นสูงสุด โดย 1) ผลลัพธ์ต่อนักเรียน พบว่า นักศึกษากลุ่มเสี่ยง
 ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น ได้รับคำปรึกษาและการช่วยเหลือที่ตรงกับความต้องการ
 2) ผลลัพธ์ต่อสถานศึกษา พบว่า มีนโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด
 ในสถานศึกษา 3) ผลลัพธ์ต่อครู พบว่า ครูมีแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการความรู้
 เรื่องของโทษและพิษภัยยาเสพติดและอบายมุข และ 4) ผลลัพธ์ต่อชุมชน พบว่า สถานศึกษา ครู

ผู้เรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เช่นเดียวกับผลการประเมินของ ภาสกร โชคขจิตสัมพันธ์ ที่ศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านผลผลิตโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยครุมีความคิดเห็นว่ามีสุขภาพกายที่ดี รู้จุดเด่น จุดด้อย และพร้อมที่จะปรับปรุงและพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา มีคุณธรรมจริยธรรมที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตอยู่ในระดับมากที่สุด มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินหลักสูตรทุกรายวิชา มีสุขภาพจิตที่ดี สามารถเข้าร่วมสังคมและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม (ภาสกร โชคขจิตสัมพันธ์, 2560) ทั้งนี้เป็นเพราะว่าในการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาได้รับความร่วมมือและมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกสถานศึกษาในการปกป้องคุ้มครองดูแลช่วยเหลือนักเรียนไม่ให้ไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน (ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ, 2559) จึงทำให้ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมาก

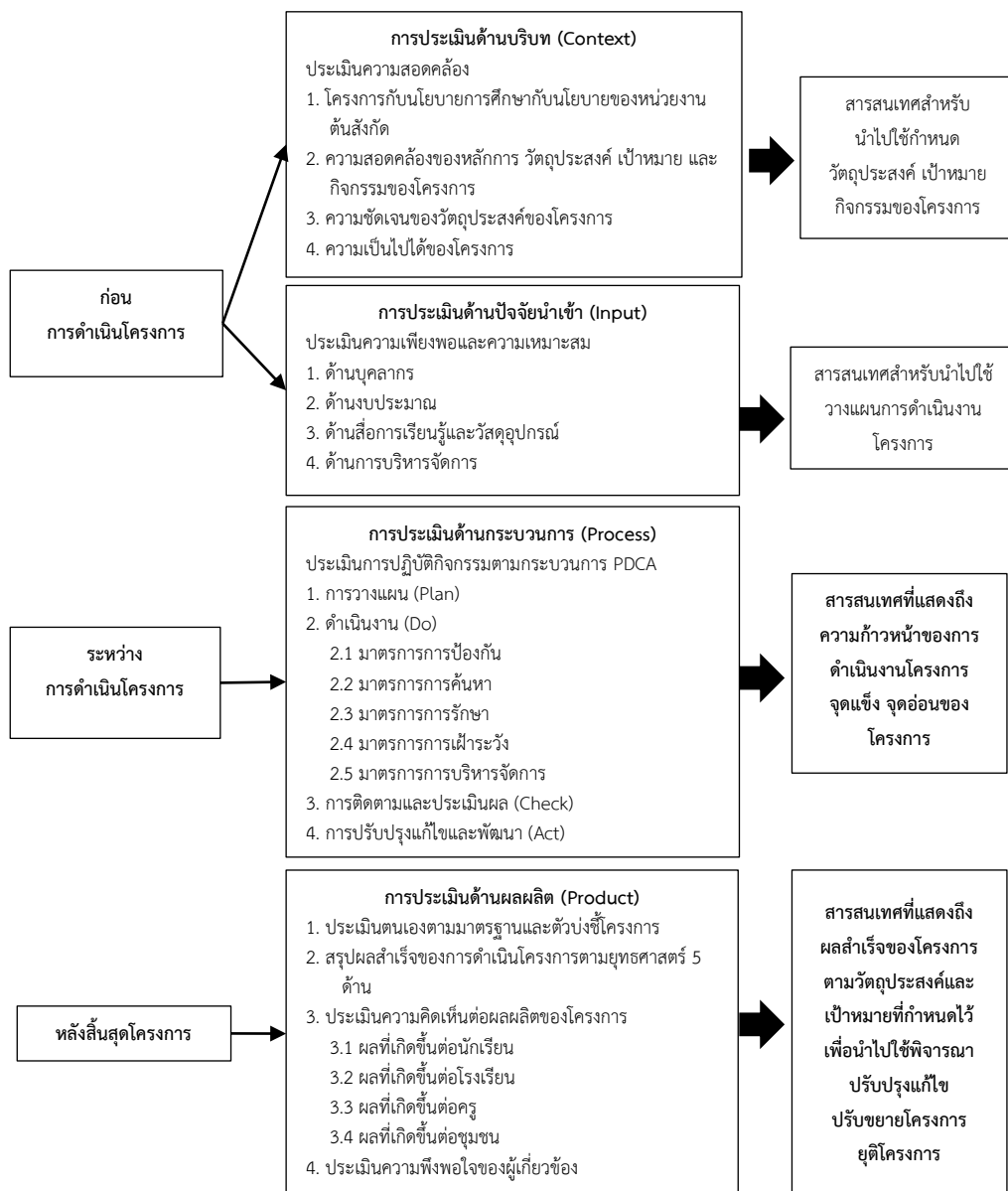
4.4 จากความพึงพอใจต่อโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ศูนย์การศึกษาหนองบ่อและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู พบว่า ผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อโครงการโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยมีความพึงพอใจต่อโครงการทำให้มีนโยบายและยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา โครงการทำให้นักศึกษามีพัฒนาการด้านร่างกายดีขึ้น และโครงการทำให้สถานศึกษาและภาคีเครือข่ายการทำงานร่วมกันเพื่อดูแลช่วยเหลือ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการดำเนินงานโครงการเป็นกิจกรรมที่มุ่งป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษาเพื่อให้นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจ ความตระหนัก และจิตสำนึกเกี่ยวกับยาเสพติดและโทษของยาเสพติด และมีพฤติกรรมและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Orsini, M. M. et al. ศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรมการเรียนรู้มีผลกระทบเชิงบวกต่อการใช้อัลกอฮอล์และการสูบบุหรี่ ทำให้จำนวนนักเรียนที่ดื่มแอลกอฮอล์และสูบบุหรี่มีจำนวนลดลง (Orsini, M. M. et al., 2019) เช่นเดียวกับ Liao, J. et al. ที่ศึกษาพบว่า การให้ความรู้และการป้องกันการใช้ยาเสพติด เป็นการป้องกันและลดความเสี่ยงจากการใช้ยาเสพติดของนักเรียน (Liao, J. et al., 2018)

องค์ความรู้ใหม่

การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข ศูนย์ศึกษาหนองบ่อและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบชิปปี้ (CIPP model) เป็นการนำเอาแนวคิดการวิเคราะห์เชิงระบบ (System approach) มาใช้ในการประเมินโครงการ ได้แก่ การประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง มีความชัดเจน รัดกุม

ทั้งระยะก่อนการดำเนินโครงการ ระหว่างการดำเนินโครงการ และระยะสิ้นสุดโครงการ เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย การวางแผนการดำเนินงาน และการตัดสินใจคุณค่าและคุณประโยชน์ เลือทางเลือกที่เหมาะสมในปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาโครงการ ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ระหว่างระยะเวลาการประเมิน ประเภทการประเมิน และผลลัพธ์ที่ได้จากการประเมินโครงการ ดังนี้

ภาพที่ 1 การดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ศูนย์การศึกษา นครระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาและปรับปรุงโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภูอย่างต่อเนื่อง สรุปข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ดังนี้ 1) ด้านบริบทโครงการ สถานศึกษาควรวิเคราะห์ สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและควรสำรวจ วิเคราะห์สภาพปัญหาและความต้องการแก้ไข ปัญหา ยาเสพติดและอบายมุขในสถานศึกษา 2) ด้านปัจจัยนำเข้า สถานศึกษาควรจัดเตรียมความพร้อมโดยการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการดำเนินงานโครงการ สถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข สนับสนุนงบประมาณอย่างเหมาะสม จัดหาสื่อ การเรียนรู้ และวัสดุอุปกรณ์ให้มีจำนวนเพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมในโครงการ ควรประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอรับการสนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดในสถานศึกษา และควรจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมและ ประกาศให้ทราบว่ายสถานศึกษาเป็นเขตปลอดบุหรี่ เหล้า ยาเสพติดทุกชนิด โดยขอความร่วมมือ จากภาคีเครือข่ายและผู้เรียนทุกคน 3) ด้านกระบวนการ ควรจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการความรู้ เกี่ยวกับยาเสพติดและอบายมุขร่วมกับการใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกสถานศึกษา และกำกับ ติดตามการดำเนินงานทุกภาคเรียนอย่างต่อเนื่อง ครูผู้สอนทุกคนควรจัดให้มีการสอดแทรกความรู้ เรื่องบุหรี่ โทษพิษภัยของบุหรี่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมนอกหลักสูตรมากยิ่งขึ้น สร้างความสัมพันธ์และร่วมกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อป้องกันยาเสพติดระหว่างสถานศึกษา และชุมชน เช่น กีฬา ดนตรี ศิลปะ อาชีพ เป็นต้น และขอความร่วมมือชุมชนในการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน จัดทำข้อมูลนักเรียนเป็นรายบุคคล คัดกรองและตรวจสอบสุขภาพนักเรียนทุกคนในทุก ภาคเรียน และให้การช่วยเหลือเบื้องต้น ครูควรสังเกตพฤติกรรมนักเรียนที่ไม่พึงประสงค์พร้อม กับแจ้งให้ผู้ปกครองหรือผู้เกี่ยวข้องทราบ และควรนิเทศ ติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง และ 4) ด้านผลผลิต สถานศึกษาควรประชาสัมพันธ์กิจกรรมและความสำเร็จของกิจกรรมให้มากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีในการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับหัวข้อการประเมินครั้งต่อไป ควรประเมินผลโครงการทั้ง ระยะก่อนการดำเนินงาน ระหว่างการดำเนินโครงการ และหลังสิ้นโครงการ และนำผลการประเมินโครงการไปใช้ในการพัฒนาโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุขให้ เหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับความต้องการของต้องการของครู นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนอย่างต่อเนื่อง และควรศึกษาวิจัยกระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมหรือรูปแบบ การบริหารจัดการโดยใช้สถานศึกษาและชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู ให้เป็นระบบและแนวปฏิบัติที่ดีของสถานศึกษา

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “รายงานการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาวปลอดยาเสพติดและอบายมุข ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู” ขอขอบคุณครูและบุคลากร คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หน่วยงานภาคีเครือข่าย และนักศึกษาและผู้เกี่ยวข้องในการสนับสนุนข้อมูล และการอำนวยความสะดวกต่อการลงพื้นที่วิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา ถิระโคตร. (2560). การประเมินผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสีขาวของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ.
- แก่นตะวัน กาญจนันท์ทวงศ์. (2561). รายงานการประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนอนุบาลสมุทรสาคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. สมุทรสาคร: โรงเรียนอนุบาลสมุทรสาคร.
- ทิวพัฒน์ มณีโชติ. (2561). รูปแบบการประเมินโครงการ ใน การประเมินโครงการ หน่วยที่ 1 - 7. (พิมพ์ครั้งที่ 6). นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ปวีณา ครุฑเผือก. (2558). การประเมินโครงการโรงเรียนต้นแบบมาตรฐานระบบการต้านยาเสพติด (QAD) โรงเรียนประชาราษฎร์บำเพ็ญ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและประเมินทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิชิต ฤทธิ์จรรยา. (2562). เทคนิคการประเมินโครงการ : แนวคิดและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร: แฮส ออฟ เคอร์มิสท์.
- ภาสกร โชคขจิตสัมพันธ์. (2560). การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยรังสิต อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2560. ปทุมธานี: โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย รังสิต.
- ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอเมืองหนองบัวลำภู. (2561). ผลการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข ปีการศึกษา 2561. หนองบัวลำภู: กศน. อำเภอเมืองหนองบัวลำภู.
- ศูนย์อำนวยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). คู่มือการดำเนินงานโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดยาเสพติดและอบายมุข ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2559. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมกิจกรรมการศึกษา.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2553). วิธีวิทยาการประเมิน : ศาสตร์แห่งคุณค่า. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สมาพร ลีภัยรัตน์. (2563). การประเมินโครงการสถานศึกษาสีขาว ปลอดภัย เสพติดและอบายมุข โรงเรียนอนุบาลเมืองอุทัยธานี. วารสารการบริหารนิติบุคคลและนวัตกรรมท้องถิ่น, 6(2), 169-183.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานจังหวัดหนองบัวลำภู. (2562). ข้อมูลเพื่อการพัฒนา. หนองบัวลำภู: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดหนองบัวลำภู.
- อัญญรัตน์ นาเมือง. (2560). การประเมินโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาคาใช้สารเสพติดในโรงเรียนเทศบาลบ้านเขานิเวศน์ จังหวัดระนอง. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 4(2), 51-60.
- Demant, J. & Schierff, L. M. (2019). Five Typologies of Alcohol and Drug Prevention Programmes. A Qualitative Review of the Content of Alcohol and Drug Prevention Programmes Targeting Adolescents. In *Drugs: Education, Prevention & Policy*. 26(1), 32-39.
- Lazarow, S. S. (2019). Alcohol and Drugs on Campus: A Qualitative Understanding of Undergraduate Substance Use. Psy.D. . In Dissertation. Palo Alto University.
- Liao, J. et al. (2018). Risk and Protective Factors for Adolescents' Illicit Drug Use: A Population-Based Study. *Health Education Journal*, 77(7), 749-761.
- Orsini, M. M. et al. (2019). Evaluation of an Infused Alcohol and Drug Prevention Programme. *Health Education*, 119(3), 230-243.
- Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation Theory, Models and Applications*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

การส่งเสริมอาชีพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนก
บ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์*
PROMOTING THE COMMUNITY ENTERPRISE OF THE MAHACHANOK
MANGO GROWERS GROUP BAN NONG BUA CHUM,
NONG HINNONG KUNG SI, KALASIN PROVINCE

กริชตรี ปัญญาบุญ

Krichtree Punyaboon

วิษณุ สุมิตสวรรค์

Vissanu Zumitzavan

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

E-mail: krichtree.pu@kkumail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ ปัญหา และอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนก 2) ศึกษาบทบาทเครือข่ายความร่วมมือพหุภาคีในการสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนก 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนก บ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง (Semi - Structured Interview) ด้วยวิธีสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling Technique) และการสนทนากลุ่มจากผู้ที่มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนไม่น้อยกว่า 3 ปี จำนวนผู้ให้ข้อมูล (Participants) 10 คน ผลการวิจัยพบว่า หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนส่งเสริมอาชีพในรูปแบบการทำงานแบบกลุ่ม ขับเคลื่อนการทำงานแบบมีส่วนร่วม โดยใช้หลักการสื่อสาร นำความเชี่ยวชาญตามบทบาทหน้าที่ของตนเองมาสร้างองค์ความรู้ ทั้งด้านการดูแลพืช ด้านเงินทุน ด้านการประชาสัมพันธ์ และด้านการตลาด เป็นการนำแนวทางการพัฒนาอาชีพรวมเข้าเป็นองค์ประกอบสู่ความสำเร็จ ให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกมะม่วงมหาชนก โดยวิธีการอบรมให้องค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ในการบริหารจัดการกลุ่ม ให้เกษตรกรสามารถพัฒนาต่อยอดให้เกิดมูลค่า สร้างรายได้และผลกำไร สามารถพึ่งพาตนเองได้ ถือเป็น

* Received 2 June 2022; Revised 23 September 2022; Accepted 27 September 2022

ผลของการทำงานร่วมกันของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนได้รับผลประโยชน์ในการทำงานตามบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างเหมาะสม ตามหลักทฤษฎีร่วมคิดร่วมปฏิบัติ (Collaborative Governance) และภาคประชาชนสามารถประกอบอาชีพได้อย่างคล่องตัว มีความเข้มแข็ง มีรายได้ที่ยั่งยืน และมีระบบเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคง

คำสำคัญ: การส่งเสริมอาชีพ, วิสาหกิจชุมชนการมีส่วนร่วม, ภาครัฐ, ภาคเอกชน, ภาคประชาชน

Abstract

The objectives of this research article were to; 1) study the situation, challenges, and factors related to the success of the community enterprise of the Mahachanok Mango Growers Group; 2) study the role and multi-sectoral collaboration network in support of the community enterprise of the Mahachanok Mango Growers Group; and 3) study the development guidelines. Community Enterprise of Mahachanok Mango Growers Group Ban Nong Bua Chum, Nong Hin Subdistrict, Nong Kung Si District Kalasin Province. This was a qualitative research study. The author conducted a review of related documents and then conducted in-depth interviews with key informants using a semi-structured questionnaire. Respondents were purposively selected. The author also conducted focus group discussions with ten persons who have been working with community enterprises for at least three years. This research found that agencies in the government, private sector, and Civil Society support occupational development through group enterprise activities. There is support for the full participation of all group members. The group uses strategies to promote clear communication and assigns roles based on the different skills and abilities of each group member. The group is supported by outside entities to build knowledge and skills in crop cultivation, financial management, public relations, and marketing of products. The success of the Mahachanok Mango enterprise group is based on applying the guidelines of occupational development as a key component of their operations. All group members participated actively in capacity - building and training activities. They learned about successful group management principles. They learned how to add value to their production processes, and how to skillfully market their produce in order to generate income and profits. Now, the enterprise group has become self-sufficient. This success is attributable to the collaboration of the relevant agencies in the government and private sector, which also benefitted from the process

through the principle of ‘collaborative governance.’ The members of the group enterprise are able to refine and improve their cultivation methods and market their products to generate a sustainable income. This is also helping to make the Ban Nong Bua Chum Community more economically stable and self-reliant.

Keywords: Occupational Development Promotion, Participatory Community Enterprise, Public Sector, Private Sector, Civil Society

บทนำ

อาชีพเกษตรกรรมถือเป็นอาชีพหลักของประชากรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มีการถ่ายทอดวิธี แนวทางในการประกอบอาชีพสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีการปลูกพืชหลากหลายชนิด ทั้งเพื่อการ ดำรงชีพ และการสร้างรายได้ในครัวเรือน มีการเรียนรู้แนวทางแก้ปัญหาการประกอบอาชีพที่เกิดขึ้นใน ช่วงระยะเวลาต่าง ๆ มีการปรับตัวและพัฒนาแนวทางการประกอบอาชีพเพื่อให้เกิดมูลค่าจากผลผลิตทางการเกษตร กล่าวได้ว่าเป็นการสร้าง ความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพ เพื่อความอยู่ดีกินดีในการดำรงชีวิตของเกษตรกร การส่งเสริมอาชีพให้เกษตรกรสามารถพัฒนาการประกอบอาชีพให้มีการเติบโตอย่างเป็นระบบ โดยพัฒนาจากสภาพภูมิประเทศ และภูมิปัญญาพื้นถิ่น ให้เกิดความยั่งยืนของเศรษฐกิจของ ชุมชน (กองแผนงาน กรมพัฒนาชุมชน, 2562)

ประชากรส่วนใหญ่ในพื้นที่ตำบลหนองหินประกอบอาชีพเกษตรกร ซึ่งมีการปลูกข้าว มันสำปะหลัง อ้อย และยางพารา ลักษณะการปลูกและการเก็บเกี่ยวเป็นไปตามฤดูกาล ลักษณะ รายได้จากการขายผลผลิตเป็นรายปี และมีพืชทางเลือก ได้แก่ พุทรา และมะม่วงมหาชนก (สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์, 2563) การปลูกมะม่วงมหาชนกในพื้นที่บ้านหนองบัวชุม หมู่ที่ 2 ตำบลหนองหิน อำเภอนองนงบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์ เริ่มต้นจากการปลูกตามโครงการ พระราชดำริ ร.9 ที่ตั้งแปลงสาธิตแห่งแรก ในจังหวัดกาฬสินธุ์ และพบว่าผลผลิตที่ได้มีความโดดเด่น ลักษณะของผลสุกมีกลิ่นหอม ผิวสีส้มอมแดงหรือที่ชาวสวนเรียกแดงแก้มแหม่มที่ชัดเจน จึงได้รับการตอบรับในตลาดของชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงสามารถเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ ให้กับครอบครัวเกษตรกร ดังนั้นการปลูกมะม่วงมหาชนกจึงเป็นโอกาสและแนวทางที่สร้าง เศรษฐกิจในชุมชนให้มีความมั่นคงได้ จึงเกิดการรวมตัวกันของกลุ่มเกษตรกรจัดตั้งกลุ่มผู้ปลูก มะม่วงมหาชนกขึ้น การทำงานร่วมกันของสมาชิกกลุ่มในช่วงระยะเริ่มต้นนั้นเกิดปัญหา ด้านการเกษตรเกี่ยวกับโรคในพืช ขาดความรู้ในการเก็บรักษาผลผลิต เมื่อผลผลิตมากจนเกิน กำลังซื้อของตลาดในชุมชนก็เกิดภาวะล้นตลาดของมะม่วง ทำให้เกิดภาวะขาดทุน เกษตรกรต้อง เรียนรู้และปรับตัวมีการลองผิดลองถูกเพื่อให้การประกอบอาชีพประสบความสำเร็จ ทั้งนี้ การศึกษา เรียนรู้ ปรับปรุงวิธีการทำงานด้วยตนเองทั้งนี้ยังคงไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร (สำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน, 2562) เพื่อเป็นการพัฒนาอาชีพให้เกษตรกร

สามารถพึ่งพาตนเอง และมีรายได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งส่งผลต่อการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ และสังคมชาติที่สอดคล้องตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ด้านการสร้างให้กลุ่มความสามารถในการแข่งขัน ประเด็นเกษตรสร้างมูลค่า จึงได้มีการผลักดันให้มีการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้สามารถรับการสนับสนุนตาม พรบ. วิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ซึ่งกลุ่มจะได้รับการรับรองตามกฎหมายและสามารถรับสิทธิประโยชน์ด้านการส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนา กิจกรรมของกลุ่มให้เกิดประสิทธิภาพ โดยการขับเคลื่อนการทำงานของหน่วยงานภาครัฐที่นำหลักการทำงานแบบมีส่วนร่วมเข้ามามีใช้ในการส่งเสริมสนับสนุนการประกอบอาชีพให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชน

โดยมีความสำคัญของการส่งเสริมอาชีพ เพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้นั้น จากการศึกษาเอกสาร บทความวิจัยที่เกี่ยวข้อง ส่วนใหญ่พบว่าพึ่งพาผู้มีความเชี่ยวชาญเพื่อถ่ายทอดแนวทาง วิธีการพัฒนาเพื่อขับเคลื่อนการประกอบอาชีพ ให้เกิดความเข้มแข็งยั่งยืน โดยการประสานหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน อื่น ๆ ที่มีความรู้ หรือความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน เช่น ด้านการดูแลพืช ด้านการเงิน การตลาด เพื่อสนับสนุนด้านองค์ความรู้ แก้ปัญหา ในกรอบการทำงานแบบร่วมคิดร่วมปฏิบัติเพื่อนำพาองค์กรมุ่งสู่เป้าหมายร่วมกัน (คอรี่ การ์จิ และและคณะ, 2563) การมีบทบาทและนำความเชี่ยวชาญองค์ความรู้ของแต่ละหน่วยงานร่วมบูรณาการเข้าด้วยกัน จะทำให้พบจุดอ่อน และจุดแข็งในการทำงาน และเป็นการขับเคลื่อนการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบมีความถี่ถ้วนด้านการตัดสินใจ ดำเนินงานเป็นการลดความเสี่ยงของการทำงานถือเป็นประโยชน์จากการประสานการทำงานแบบร่วมคิดร่วมปฏิบัติ (ฉัตรทิพย์ ชัยฉกรรจ์, 2560) ทำให้สามารถพัฒนาต่อยอดและสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกร โดยการมีบทบาทของภาครัฐในการจัดสรรอำนาจ และภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทร่วม มีการทำงานตามรูปแบบประชาธิปไตย ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนมีแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มที่ยั่งยืน โดยหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน เป็นผู้ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้โดยใช้หลักการบริหารแบบร่วมคิดร่วมปฏิบัติ (Collaboration) เรียนรู้ให้เกิดความเข้าใจ และร่วมปฏิบัติให้ทราบถึงปัญหาและรับผลสำเร็จของการทำงาน ตามแนวคิดรัฐของการมีส่วนร่วม (Participatory state) (ชนิดา จิตตรุทธะ, 2562) การขับเคลื่อนการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนนี้ ประสบความสำเร็จในทุกด้าน ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่นในชุมชนที่ไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมอาชีพจากภาคีเครือข่ายภาครัฐ และภาคเอกชน และผลของการทำงานแบบมีส่วนร่วมแสดงให้เห็นว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกมะม่วงมหาชนกบ้านหนองบัวชุม มีแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่มได้อย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ ประชาชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ เศรษฐกิจในชุมชนมีความมั่นคง อีกทั้งเป็นแนวทางให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนอื่น ๆ สามารถนำรูปแบบการทำงานแบบมีส่วนร่วมและการสนับสนุนส่งเสริมอาชีพจากหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อเป็นแบบอย่างไปปรับใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มในทุก ๆ ด้านได้อีกด้วย การสร้างรายได้ของชุมชนโดยประชาชนที่ได้รับ

ถ่ายทอดจากผู้เชี่ยวชาญ ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ด้วยตนเอง ประชาชน ชุมชน มีความเข้มแข็งในการประกอบอาชีพ สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทำให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืน มีระบบเศรษฐกิจหมุนเวียนจากชุมชนสู่เศรษฐกิจของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ ปัญหา และอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนก บ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อศึกษาบทบาทเครือข่ายความร่วมมือพหุภาคีในการสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนก บ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนก บ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาและรวบรวมการมีส่วนร่วมในการส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มเกษตรกรและนำมาวิเคราะห์ประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยศึกษาเอกสารที่มีความสอดคล้องในการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ภาครัฐ ประกอบด้วย ธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร, เกษตรอำเภอหนองกุงศรี, พาณิชย์จังหวัดกาฬสินธุ์, องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน 2) ภาคประชาชน ประกอบด้วย พ่อค้าคนกลาง และ 3) ภาคประชาชน ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน อาทิเช่น ประธานกลุ่ม 1 คน เลขากลุ่ม 1 คน เภรัญญิกกลุ่ม 1 คน สมาชิกกลุ่ม 2 คน เกณฑ์การเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญพิจารณาเลือกผู้ให้ข้อมูลดังกล่าวเนื่องจากเป็นบุคคลที่มีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันไม่น้อยกว่า 3 ปี เนื่องจากบุคคลกลุ่มนี้เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการขับเคลื่อนการทำงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่มีประสบการณ์ในการทำงาน รู้ปัญหาและมีการร่วมวางแผนในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

เครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่ประกอบด้วยคำถามต่าง ๆ ในรูปแบบของแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม จากผู้ให้ข้อมูล (Participants) จำนวน 10 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling Technique)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือดังนี้

1. ทำการศึกษาด้วยการสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร ตำรา บทความและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อทำการกำหนดประเด็น ในการสร้างเครื่องมือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลให้ครอบคลุม
2. สร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมอาชีพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนกแบบกึ่งโครงสร้างเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปขอรับคำแนะนำและพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมกับงานวิจัยจากอาจารย์ที่ปรึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการทำวิจัยเพื่อทำการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

4. ทำการปรับปรุงแก้ไขข้อมูลแบบสัมภาษณ์ให้เกิดความสมบูรณ์ เพื่อทำการเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In - depth Interview) โดยใช้ลักษณะคำถามปลายเปิดที่สามารถปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมของคำตอบ หรือพูดคุยให้เกิดความชัดเจน และทำให้ทราบถึงบทบาทหน้าที่ การทำงานแบบมีส่วนร่วมในการส่งเสริมอาชีพจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ชุมชน ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เพื่อสังเกตการณ์ทำงานของการเก็บผลผลิต และพูดคุยเพื่อเก็บข้อมูลถึงปัญหาอุปสรรคในการทำงาน และแนวทางแก้ไขปัญหามา และได้ทำการจดบันทึกลงสมุดบันทึก และใช้อุปกรณ์ถ่ายภาพ และขออนุญาตบันทึกเสียงเพื่อเก็บข้อมูลจะทำให้วิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างสมบูรณ์ และรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ นำมาตรวจสอบความถูกต้องและนำไปวิเคราะห์ประเด็นที่ศึกษาและเขียนเรียบเรียงเป็นบทความ

การวิเคราะห์ข้อมูล (Content Analysis) เป็นการสรุปการค้นหาคำตอบของคำถามการศึกษา โดยมีการวิเคราะห์ดังนี้

1. วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ รายงานการประชุม แนวทางการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

2. วิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกรายบุคคล (In - depth Interview) โดยการถอดบทสัมภาษณ์จากเทปที่ทำการบันทึกไว้ มาแยกแยะคำสำคัญ และจัดหมวดหมู่ที่มีความสอดคล้อง ในประเด็นที่ตั้งตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประเด็น

ผลการวิจัย

1. ศึกษาสถานการณ์ ปัญหา และอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนก บ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การปลูกมะม่วงมหาชนกครั้งแรกในพื้นที่บ้านหนองบัวชุม ในปี พ.ศ. 2539 เป็นการปลูกตามแนวพระราชดำริ ร.9 การดำเนินงานช่วงแรกพบปัญหาในเรื่องของการขาดความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่ม ไม่มีอาคารสถานที่ในการคัดแยกผลผลิต ขาดความรู้และแนวทางในการบริหารจัดการกลุ่ม ไม่รู้วิธีแก้ปัญหาเมื่อพบการระบาดของโรคในพืช และไม่มีตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าทำให้เกิดความเสียหายต่อสมาชิกกลุ่ม “ขาดความเชื่อมั่นในตัวผู้นำ และในการบริหารจัดการกลุ่ม ทำให้สมาชิกบางคนลาออกจากสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน” (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1, 2564) เมื่อประสบ

ปัญหาจึงมีการปรึกษากับสมาชิกในกลุ่มเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหา หาแนวทางขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งก็มีหน่วยงานภาครัฐที่เริ่มเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานของกลุ่ม อาทิเช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ที่ให้การสนับสนุนในเรื่องการสนับสนุนเงินทุน สำนักงานเกษตรอำเภอหนองงูศรี สร้างความองค์ความรู้ในการดูแลพืชเพื่อสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดกาฬสินธุ์ร่วมวางแผนการตลาดสำหรับขายผลผลิต องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน เป็นผู้ประชาสัมพันธ์ด้านการตลาด และเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในการศึกษาดูงานเพื่อสร้างองค์ความรู้ให้กับสมาชิกกลุ่ม รวมถึงสนับสนุนการจัดมหกรรมมะม่วงประจำปีเป็นการประชาสัมพันธ์การตลาดในเชิงท่องเที่ยวให้เกิดการรับรู้ถึงแหล่งปลูกมะม่วงมหาชนกที่มีคุณภาพ (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 2, 2564) ผลที่ได้จากการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ พบว่าการทำงานของกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดี เนื่องจากได้รับองค์ความรู้ในเรื่องต่าง ๆ รู้จักวิธีแก้ปัญหาเมื่อมีการระบาดของโรคในพืช ได้รับงบประมาณในการจัดสร้างอาคารคัดแยกผลผลิต มีแนวทางในการกู้ยืมเงินจากธนาคาร ได้รับการแนะนำและติดต่อช่องทางการตลาดสู่ต่างประเทศ จากภาคประชาชน คือพ่อค้าคนกลางเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการตลาดต่างประเทศ ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกมะม่วงมหาชนกมีรายได้ทั้งจากการขายสินค้าจากตลาดในประเทศ และมีรายได้จากการขายสินค้าโดยการส่งสินค้าให้กับพ่อค้าคนกลางเพื่อนำส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศอีกด้วย (ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 3, 2564)

2. ศึกษาบทบาทเครือข่ายความร่วมมือพหุภาคีในการสนับสนุนและส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนก บ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอหนองงูศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม พบว่าหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทร่วมกันในการส่งเสริมสนับสนุนด้านต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางการบริหารจัดการกลุ่ม โดยนำความเชี่ยวชาญตามบทบาทหน้าที่ของตนเองเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และใช้หลักการสื่อสารเป็นตัวประสานการทำงานโดยมุ่งผลประโยชน์ตรงจุดศูนย์กลางคือกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

หน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย

ด้านการเงิน พบว่า กลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนกบ้านหนองบัวชุม มีการกู้ยืมเงินทุนในรูปแบบกลุ่ม จากหน่วยงานภาครัฐ ในอัตราดอกเบี้ยที่เกษตรกรเข้าถึงได้ตามนโยบายการส่งเสริมการเกษตร มีการติดตามการบริหารจัดการเงินทุนพร้อมดอกเบี้ยเมื่อครบกำหนดชำระ และมีความยืดหยุ่นเรื่องระยะเวลาการผ่อนชำระเมื่อเกษตรกรไม่สามารถดำเนินการได้ตามกำหนด เป็นการเพิ่มกำลังในการผลิตและการบริหารจัดการกลุ่มในด้านต่าง ๆ ทำให้ความเข้มแข็งของระบบฐานรากด้านการเกษตรให้เกิดความมั่นคงในระดับชุมชน “การเข้าถึงแหล่งทุนเพื่อสนับสนุนการประกอบอาชีพถือเป็นกำลังในการทำงาน” (เจ้าหน้าที่ ธกส., 2564) เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมตามบทบาทหน้าที่ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ด้านการดูแลพืช พบว่า การดำเนินงานด้านการเกษตรเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างผลผลิตให้ประสบความสำเร็จ การวางแผนการพัฒนาการประกอบอาชีพ ถ่ายทอดให้ความรู้ในการพัฒนาผลการผลิต รวมถึงการวางแผนต่อยอดการแปรรูปการผลิต เป็นการยกระดับการประกอบอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้ถึงเป้าหมายการส่งออกไปยังตลาดต่างประเทศ และแนะนำการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการเกษตร ทำให้เกษตรกรมีแผนการทำงานที่ชัดเจน ลดต้นทุนในการผลิต มีที่ปรึกษาและรู้วิธีแก้ปัญหาในการดูแลรักษาโรคจากพืช เป็นการลดความเสี่ยงในการทำงานของเกษตรกร “อาชีพเกษตรกรจำเป็นต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันทั้งด้านสภาพอากาศที่มีผลต่อพืช และเทคโนโลยี” (เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอหนองกงศรี, 2564) เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมตามบทบาทหน้าที่ของสำนักงานเกษตรอำเภอหนองกงศรี

ด้านการตลาด มีตลาดเพื่อรองรับการกระจายสินค้าในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิต มีการสำรวจข้อมูลและคาดการณ์ปริมาณผลผลิตจากหน่วยงานผู้รับผิดชอบด้านการเกษตรในพื้นที่ นำข้อมูลที่ได้มาวางแผนด้านการปรับเพิ่ม - ลดราคา ซื้อขาย” และช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตจะมีการประชาสัมพันธ์แนะนำแหล่งรับซื้อผลผลิตและแหล่งขายสินค้าทางการเกษตรให้กับผู้ซื้อและผู้ขายทราบ รวมถึงมีการทำข้อตกลง (Memorandum of Understanding: MOU) ร่วมกันระหว่างเกษตรกร สหกรณ์การเกษตร และพาณิชย์จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการควบคุมราคาให้อยู่ในระดับที่สมดุลกับปริมาณสินค้า แนะนำให้ความรู้การขายสินค้าในรูปแบบใหม่ ๆ ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ทำให้ไม่เกิดภาวะล้นตลาดของมะม่วงในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยว เกษตรกรมีแหล่งขายมะม่วงในราคาที่เหมาะสม ทำให้มีรายได้ในครัวเรือน ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีการหมุนเวียน “ราคา และตลาดถือเป็นเรื่องสำคัญ หากไม่มีแหล่งกระจายสินค้าจะทำให้การลงทุนการทำงานเกิดความเสียหายต่อผู้ผลิต รัฐควรให้การช่วยเหลือในเรื่องของราคาและตลาด” (เจ้าหน้าที่สำนักงานพาณิชย์จังหวัดกาฬสินธุ์, 2564) เป็นการสนับสนุนและส่งเสริมตามบทบาทหน้าที่ของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยกลุ่มงานส่งเสริมสนับสนุนการประกอบธุรกิจการค้าและการตลาด

การประชาสัมพันธ์ ประชาสัมพันธ์การประกอบอาชีพในรูปแบบกิจกรรมเป็นมหกรรมมะม่วงมหาชนกประจำปี ซึ่งในงานได้มีการประชุมเสวนาเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็นประโยชน์เพื่อเป็นแนวทางการประกอบอาชีพให้เกิดความยั่งยืน มีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการสนับสนุนในการศึกษาดูงาน การประสานหน่วยงานราชการอื่น ที่มีความเชี่ยวชาญ เช่น ด้านพืชด้านการเงินได้ร่วมสนับสนุนแนะนำแนวทางการทำระบบบัญชี พาณิชย์จังหวัด ผู้ส่งออกมะม่วงร่วมขับเคลื่อนการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่น เป็นการส่งเสริมด้านการประชาสัมพันธ์แหล่งปลูกมะม่วงที่มีความโดดเด่น “เน้นการประชาสัมพันธ์ทางสื่อสังคมออนไลน์ (Social) เพราะเป็นการประชาสัมพันธ์ที่เกิดการรับรู้ที่เข้าถึงได้ง่าย” (เจ้าหน้าที่ อบต.หนองหิน, 2564)

ทำให้เกิดการติดต่อซื้อขายก่อให้เกิดรายได้กับกลุ่มเกษตรกร การสนับสนุนและส่งเสริมตามบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน

หน่วยงานภาคเอกชน

การส่งออกตลาดต่างประเทศ เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการเพิ่มมูลค่าให้กับกลุ่มเกษตรกร พ่อค้าคนกลางนั้นไม่ใช่เพียงแต่รอรับผลผลิตทางการเกษตรเพื่อส่งออกเพื่อให้ได้ผลกำไรเท่านั้น แต่ยังทำหน้าที่ในการพัฒนาแนวทางเพิ่มผลผลิตให้ได้คุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานการส่งออก ผลผลิตทางการเกษตร (GAP) การส่งเสริมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตามมาตรฐานการส่งออก และเป็นผู้ที่ทำหน้าที่แปลงผลผลิตเป็นมูลค่าให้กับเกษตรกรอีกหนึ่งช่องทาง ร่วมกันวางแผนการทำงาน คาดการณ์ผลผลิตร่วมกัน โดยการอบรมให้ความรู้วิธีการดูแลรักษาผลผลิตให้ได้มาตรฐานการส่งออกสินค้าทางการเกษตร (GAP) และในช่วงปีแรกที่เริ่มการส่งเสริมอาชีพของกลุ่มพ่อค้าคนกลาง ได้นำผู้เชี่ยวชาญทางด้านการเกษตรของตนเอง (นักวิชาการเกษตรของบริษัท) ลงมือปฏิบัติในแปลงตัวอย่างในการทำงานด้านการดูแลพืช เช่น กำหนดช่วงระยะการให้น้ำ งดน้ำในช่วงฤดูออกดอก การให้ฮอร์โมนส์ช่วงที่พืชออกผลผลิต ไปจนถึงขั้นตอนวิธีการเก็บผลผลิต ทำให้เกษตรกรเกิดความรู้ความเข้าใจในวิธีการทำงานที่ถูกต้องและสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ “การสร้างสินค้าที่มีคุณภาพต้องได้รับการส่งเสริมความรู้ด้านการผลิตถึงจะได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ” (พ่อค้าคนกลาง, 2564) ซึ่งเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมตามบทบาทหน้าที่ของพ่อค้าคนกลาง

ภาคประชาสังคม

ในส่วนของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนยังคงมีความสำคัญ และเป็นองค์ประกอบที่ทำให้การดำเนินกิจกรรมกลุ่มเกิดความสำเร็จเช่นเดียวกับสมาชิกในกลุ่มล้วนแต่เป็นกำลังในการทำงานในแต่ละหน้าที่ที่มีความแตกต่าง การแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบชัดเจนเพื่อการศึกษาเรียนรู้หน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมาย 1) เลขานุการกลุ่ม มีหน้าที่จัดบันทึกเหตุการณ์ แผนการดำเนินงานของกลุ่มและแจ้งให้สมาชิกกลุ่มทราบตามวาระ และเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การประชุมกลุ่มการรวมอบรมรับความรู้ด้านต่าง ๆ จากหน่วยงานภาครัฐ เป็นต้น 2) เภรณญิกกลุ่ม ทำหน้าที่ด้านการจัดบันทึก สรุปบัญชีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารเงินทุนของกลุ่มวิสาหกิจ เพื่อให้ทราบถึงต้นทุนและกำไรการผลิต สามารถวางแผนด้านการเงิน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการดูแลและตรวจสอบทรัพย์สินอื่นของกลุ่ม ถือเป็นจุดสำคัญในการบริหารจัดการระบบของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน 3) หัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้ที่มีหน้าที่ปฏิบัติต่ออำนาจในการตัดสินใจเพื่อการบริหารนโยบายของกลุ่ม รับการอบรม เรียนรู้แนวทางพัฒนาการประกอบอาชีพจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายอื่นที่ให้การสนับสนุนการประกอบอาชีพและสมาชิกกลุ่มที่สนองการทำงานตามนโยบายของกลุ่มอย่างเสมอภาค การบริหารจัดการกลุ่มที่มีความโปร่งใส สมาชิกเกิดความเชื่อมั่นและรู้สึกเป็นเจ้าของกลุ่ม ทำให้เกิดความสามัคคีรับผิดชอบหน้าที่การทำงาน เป็นกำลังขับเคลื่อนการทำงานกลุ่มอย่างเต็มกำลัง

3. ศึกษาแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนก บ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า

การทำงานแบบมีส่วนร่วม (Collaborative Governance) ของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในการส่งเสริมอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนก มีการกำหนดเป้าหมายการทำงานของตนเองเพื่อสร้างความสำเร็จในการประกอบอาชีพของกลุ่มวิสาหกิจ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ที่ให้การส่งเสริมการประกอบอาชีพได้นำความเชี่ยวชาญของตนเองเข้ามาส่งเสริมด้านเงินทุน และองค์ความรู้ เพื่อเป็นกรอบการดำเนินงาน อาทิเช่นการสรรหาเงินทุน ส่งเสริมให้มีการกู้ยืมจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อลดความเสี่ยงจากการกู้ยืมเงินนอกระบบ มีการจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ส่งเสริมการออม นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในดูแลด้านการเกษตรกำหนดแนวทางสร้างชุมชนเกษตรปลอดสารพิษเพื่อลดอันตรายจากสารเคมีที่จะเกิดกับผู้ใช้ (เกษตรกร) มีการวางแผนการตลาดร่วมกับพาณิชย์จังหวัด โดยวิธีการสำรวจปริมาณผลผลิตจากเกษตรกรในช่วงที่พืชเริ่มออกผลผลิต และทำการคาดคะเนปริมาณผลผลิต และสำรวจตลาดเพื่อรองรับการขายในประเทศ และมีการส่งเสริมการตลาดต่างประเทศโดยมีพ่อค้าคนกลางเป็นตัวกลาง ที่มีการเพิ่มองค์ความรู้และพัฒนาการผลิตร่วมกับกลุ่มเกษตรกร ทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนถือเป็นผลประโยชน์ของประชาชน และในความสำเร็จของของหน่วยงานภาครัฐคือสามารถใช้บทบาทหน้าที่ของตนเองต่อประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพถือเป็นผลกำไรของรัฐ และภาคเอกชนก็มีผลกำไรจากการส่งออกมะม่วง รวมถึงเรียนรู้แนวทางการพัฒนาสินค้าทางการเกษตรจากการมีส่วนร่วมในขั้นตอนการผลิตสินค้าสามารถนำไปต่อยอดในการผลิตสินค้าทางการเกษตรชนิดอื่น ๆ เพื่อการส่งออกต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยของผู้วิจัยที่ได้ทำการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การลงพื้นที่ เพื่อสังเกตการทำงาน เอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยจากบทความที่สอดคล้องกับการส่งเสริมอาชีพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนโดยหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน สรุปได้ว่าการดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการกลุ่ม ไม่มีพื้นที่ในจัดคัดแยกผลผลิตขาดเงินทุนเพื่อดำเนินกิจกรรมกลุ่ม พบปัญหาในการดูแลพืชเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ จึงแสวงหาหน่วยงานภาครัฐเพื่อให้แนวทางสนับสนุนส่งเสริมอาชีพวิสาหกิจชุมชน โดยได้รับการส่งเสริมการองค์ความรู้ด้านการเกษตร สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน และมีการวางแผนการตลาดร่วมกับหน่วยงานพาณิชย์จังหวัดกาฬสินธุ์ ทำให้ลดการล้มตลาดของมะม่วงมหาชนก อีกทั้งมีช่องทางการส่งออกมะม่วงมหาชนกไปยังต่างประเทศโดยการทำสัญญาในรูปแบบโควตากับพ่อค้าคนกลาง ทำให้เกิดรายได้สมาชิกกลุ่มสามารถพึ่งพาตนเองได้ และนำหลักภาวะผู้นำมาปรับใช้ในการบริหารจัดการกลุ่ม วิษณุ สมิตสุวรรณ ได้กล่าวไว้ว่าการบริหารจัดการองค์การให้

ประสบความสำเร็จต้องนำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ องค์ประกอบในการบริหารจัดการให้ผ่านปัญหาอุปสรรค คือ ผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ที่มีหน้าที่รับผิดชอบที่แตกต่างกันตามโครงสร้างการบริหารจัดการ ซึ่งเปรียบได้กับหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนที่ร่วมกันนำความรู้ความเชี่ยวชาญและกระบวนการทำงานตามบทบาทหน้าที่ขององค์กร ที่คิดร่วมปฏิบัติ ในการส่งเสริมอาชีพให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (วิชณสมิตสวรรค์, 2561)

หน่วยงานภาครัฐได้นำความเชี่ยวชาญของตนเองเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนส่งเสริมการประกอบอาชีพตามกรอบแนวคิดร่วมคิดร่วมปฏิบัติ (Collaborative Governance)

- 1) ด้านเงินทุนตามมาตรา 9 และมาตรา 10 พระราชบัญญัติ ธ.ก.ส. พ.ศ. 2509 บทบาทของธนาคารส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือทางการเงินแก่เกษตรกร และกลุ่มเกษตรกรหรือสหกรณ์การเกษตรสำหรับดำเนินการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับเกษตรกรรม เป็นการสนับสนุนการประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรมเพื่อเป็นการสร้างระบบเศรษฐกิจให้เกษตรกร ดังที่ อุษณี เส็งพานิช สรุปลไว้ว่า เงินทุนเป็นปัจจัยเริ่มต้นทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสามารถดำเนินกิจกรรมกลุ่ม ในด้านการรับบริการปัจจัยภายนอกเป็นองค์ประกอบเพิ่มเสริมการพัฒนาอาชีพ เช่นการจัดซื้อปุ๋ยบำรุงพืช วัสดุอุปกรณ์ จึงถือเป็นการเพิ่มกำลังให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการบริหารจัดการกลุ่ม (อุษณีย์ เส็งพานิช, 2564)
- 2) ด้านการดูแลพืชที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยสำนักงานเกษตรอำเภอหนองกุงศรีที่ให้การอบรมให้ความรู้ด้านการเกษตรตามการเปลี่ยนแปลงตามสภาพอากาศ ความเสื่อมของพื้นที่ทำการเกษตร และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นไม่มีวันสิ้นสุด ลดระยะเวลาในการประกอบอาชีพแบบลองผิดลองถูกของเกษตรกร ที่อาจจะประสบผลสำเร็จช้าและใช้เวลานาน ลดความเสี่ยงการลงทุนและเกิดต้นทุนในการประกอบอาชีพ รวมถึงได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตรงตามตลาดต้องการ ดังที่ อีระรัตน์ ชินแสน และคณะ ที่สรุปว่า การผลิตมะม่วงมหาชนกเพื่อการส่งออกตลาดญี่ปุ่น การผลิตมะม่วงมหาชนกสำหรับส่งขายยังตลาดต่างประเทศต้องมีขั้นตอนในการผลิตที่สำคัญตามข้อกำหนดเพื่อให้ได้มาตรฐานของผลผลิตทางการเกษตรเพื่อการส่งออกสำหรับพืช (Good Agricultural Practices: GAP) หรือเรียกว่า “GAP” โดยการรับรองของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (อีระรัตน์ ชินแสน และคณะ, 2563)
- 3) การวางแผนการตลาดของพาณิชย์จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยกลุ่มส่งเสริมการเกษตร ได้มีการสำรวจข้อมูลและคาดการณ์ปริมาณผลผลิตจากหน่วยงานผู้รับผิดชอบด้านการเกษตรในพื้นที่ เพื่อวางแผนด้านการปรับเพิ่ม - ลดราคา ซื้อขาย รัชดา ภักดียิ่ง สรุปว่า การพัฒนาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่น ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการทางการตลาด แบบผสมผสาน (4Ps of Marketing Mixed) เป็นการวางแผนทางการตลาด โดยคำนึงถึงความต้องการของผลิตภัณฑ์ให้มีความเหมาะสมกับราคาและกลุ่มลูกค้า (รัชดา ภักดียิ่ง, 2563)
- 4) และยังมีช่องทางทางการตลาดที่สำคัญคือตลาดต่างประเทศ พ่อค้าคนกลางที่เป็นผู้ส่งออกมะม่วงไปยังตลาดต่างประเทศ ได้มีส่วนร่วม

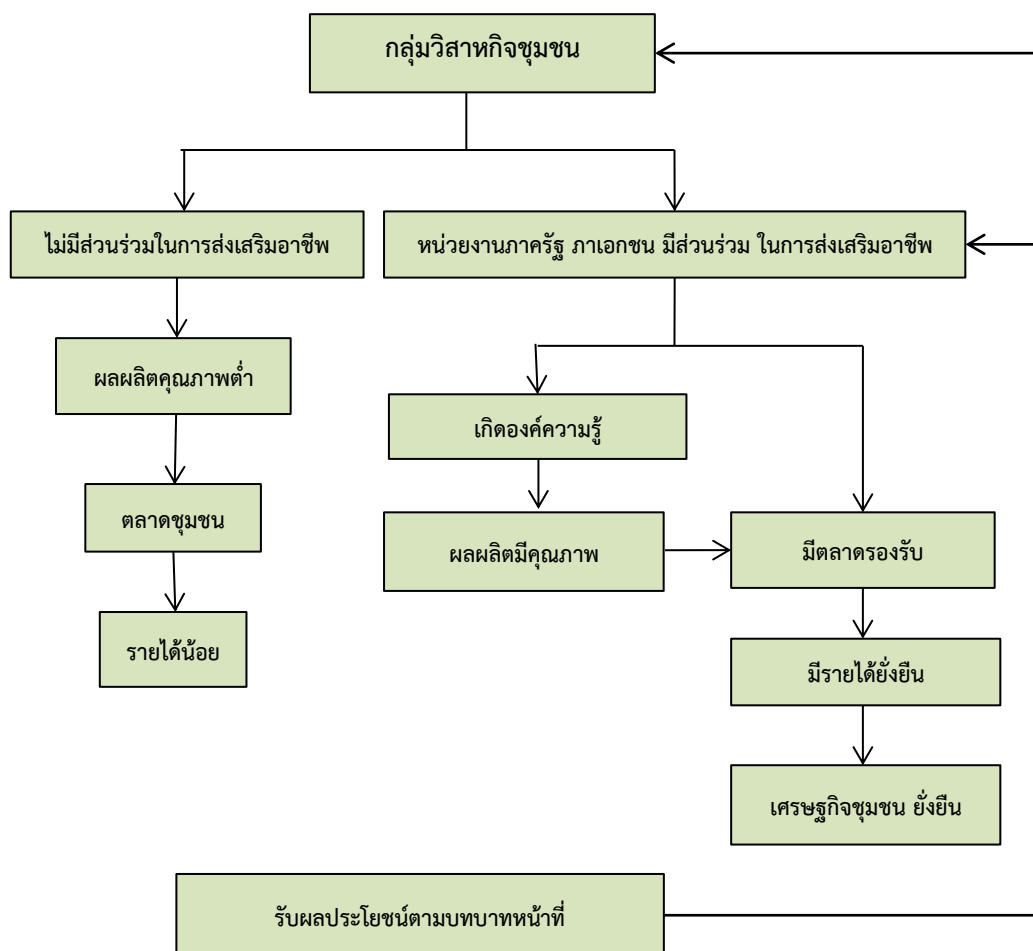

ในการอบรมให้ความรู้แก่เกษตรกรให้ทราบถึงขั้นตอนการดำเนินการเพื่อให้เกิดมาตรฐานการผลิตเดียวกัน และมีพันธสัญญาระหว่างกลุ่มเกษตรกร และผู้ส่งออก เป็นการรับประกันการรับผลผลิต รัชนี้ รูปหล่อ ที่สรุปว่า การสร้างความเชื่อมั่นร่วมกันในการผลิตและส่งออก เป็นการสร้างฐานการผลิตสินค้าการเกษตรที่มีความมั่นคง (รัชนี้ รูปหล่อ, 2560) 5) การทำงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนการทำงาน สมาชิกทุกคนที่ได้รับมอบหมายหน้าที่นำหลักภาวะผู้นำเข้ามาใช้เพื่อให้เกิดความรับผิดชอบและเป็นแรงผลักดันการทำงาน การทำงานกลุ่ม คือ การทำงานร่วมกันของกลุ่มบุคคลที่มีการแบ่งหน้าที่กันเพื่อขับเคลื่อนงานให้ประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม เปรียบเสมือนองค์ประกอบของปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จ การให้ความเสมอภาคในการทำงานของสมาชิกในกลุ่ม เมื่อทุกคนมีการรับรู้การทำงานทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านการเงินการบัญชีสามารถสอบถามได้หากเกิดความสงสัย การประชุม อบรม หรือกิจกรรมต่าง ๆ ไม่มีการปิดกั้น จากหัวหน้ากลุ่มหรือสมาชิกคนอื่น ๆ มีการการสอบถามความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมด้านอบรมหรือกิจกรรมต่าง ๆ ยกเว้นการประชุมครั้งที่มีความสำคัญเกี่ยวกับการวางแผนการดำเนินงานจะมีการแจ้งให้สมาชิกทุกคนเข้าร่วมเพื่อร่วมลงประชามติ ดิเรก ฤกษ์ห่วย ได้สรุปว่า การทำงานที่มีความเสมอภาค ทำให้ทุกคนในกลุ่มรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในกลุ่ม (ดิเรก ฤกษ์ห่วย, 2564)

การนำกรอบแนวคิดทฤษฎีร่วมคิดร่วมปฏิบัติ (Collaborative Governance) เข้ามาใช้ ในการส่งเสริมอาชีพให้เกิดความยั่งยืน ซึ่งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ได้ร่วมการทำงานด้วยความโปร่งใส มีการสะท้อนปัญหาในการปฏิบัติงานในแต่ละด้านเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาโดยผู้ที่มีความรู้หรือความเชี่ยวชาญด้านนั้น ๆ สร้างองค์ความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการดำเนินกิจกรรมและการสรรหาเงินทุนจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อลดความเสี่ยงจากการกู้ยืมนอกระบบ ส่งเสริมการทำเกษตรปลอดภัยด้านการตลาดมีการวางแผนการตลาดโดยการคาดคะเนปริมาณผลผลิตล่วงหน้าเพื่อวางแผนการตลาดในประเทศและหน่วยงานเอกชนส่งเสริมช่องทางตลาดต่างประเทศเพื่อสร้างรายได้ และสมาชิกกลุ่มมีการแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจนเพื่อให้เกิดความรับผิดชอบในกลุ่ม และส่งเสริมการออกมีบัญชีครัวเรือน องค์ประกอบต่าง ๆ และผลของการขับเคลื่อนการทำงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกิดจากการนำกรอบแนวคิดการทำงานแบบมีส่วนร่วมเข้ามาใช้ ดัง พัทธภรณ์ ตันตราจิน ได้สรุปไว้ว่า การนำแนวทางร่วมคิดร่วมปฏิบัติ (Collaborative Governance) มาใช้เป็นแนวในการปฏิบัติระหว่าง พลเมือง หน่วยงานรัฐ และหน่วยงานอื่น จะประสบผลสำเร็จได้ต้องใช้ในประเทศที่มีความ เป็นประชาธิปไตย หรือใช้ในกิจการรัฐท้องถิ่นที่สามารถวางกฎหมายหรือกรอบการดำเนินงานขึ้นเองเพื่อใช้บริหารจัดการงานในช่วงระยะเวลาสั้น ๆ (พัทธภรณ์ ตันตราจิน, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 โครงสร้างผลลัพธ์การส่งเสริมอาชีพวิสาหกิจชุมชนแบบร่วมคิดร่วมปฏิบัติ (Collaboration Governance) กลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนก บ้านหนองบัวชุมตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์

จากการศึกษาทำให้ผู้วิจัยเกิดความรู้ความเข้าใจการส่งเสริมการประกอบอาชีพตามแนวคิดทฤษฎีร่วมคิดร่วมปฏิบัติ (Collaboration Governance) ที่สอดคล้องการการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่าการทำงานกลุ่มจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือ เนื่องจากคำว่ากลุ่มนั้นย่อมมีความหลากหลายความคิด หลากหลายวิธีปฏิบัติ และหากสมาชิกกลุ่มไม่ให้ความร่วมมือ การทำงานหรือกิจกรรมใด ๆ ของกลุ่ม อาจไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ตรงกันข้ามหากสมาชิกกลุ่มมีความรักสามัคคี ให้การช่วยเหลือและร่วมมือกันทำงานตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มกำลังจะทำให้เกิดแรงขับเคลื่อนทางด้านความคิด และเกิดพลังการทำงาน ทำให้งานนั้นประสบผลสำเร็จได้อย่างรวดเร็ว

ส่งผลให้เกิดการยอมรับในสมาชิกกลุ่ม และพึงพอใจในการแบ่งปันผลประโยชน์ การสนับสนุนส่งเสริมองค์ความรู้ในการพัฒนางานให้เกิดการต่อยอดเพื่อประสิทธิผลของงาน โดยจะเห็นได้จาก Model เมื่อมีการส่งเสริมสนับสนุน การประกอบอาชีพแบบมีส่วนร่วมของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน จะประสบผลสำเร็จมากกว่าเปรียบเสมือนการเสริมกำลังให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สามารถยกระดับการประกอบอาชีพ ถึงการทำงานแบบร่วมคิดร่วมปฏิบัตินี้ เป็นการทำงานแบบต่างคนต่างทำบทบาทหน้าที่ของตนเองแต่เพื่อมุ่งสู่จุดประสงค์เดียวกัน ทำให้เกิดความมั่นคงของการประกอบอาชีพ เศรษฐกิจของชุมชนมีความมั่นคง อีกทั้งมีรายได้อย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมอาชีพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนกบ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอหนองสูง จังหวัดกาฬสินธุ์ นำกรอบแนวคิดร่วมคิดร่วมปฏิบัติ (Collaborative Governance) เป็นแนวทางการทำงานร่วมกันของกลุ่มหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อสร้างสรรค์กิจกรรมของกลุ่ม ที่มีการตั้งเป้าหมายหรือมีจุดประสงค์เดียวกัน โดยการส่งเสริมด้านองค์ความรู้ในการบริหารจัดการกลุ่มตามบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนที่เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนทำให้ลดปัญหาของการดำเนินกิจกรรมกลุ่มและการบริหารจัดการในด้านต่าง เช่น ด้านเงินทุน มีการส่งเสริมให้กู้ยืมจากหน่วยงานภาครัฐ ด้านการเกษตรมีการส่งเสริมองค์ความรู้ในการปรับตัวตามสภาพอากาศที่ส่งผลต่อพืชและนวัตกรรมการและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้าใช้ในการเกษตรเพื่อให้ได้มาตรฐานของผลผลิตทางการเกษตรเพื่อการส่งออกสำหรับพืช (Good Agricultural Practices: GAP) หรือเรียกว่า “GAP” รวมทั้งส่งเสริมให้มีการปลูกพืชปลอดสารเพื่อความปลอดภัยต่อผู้ผลิตและผู้บริโภค การวางแผนการตลาดแบบผสมผสาน (4Ps of Marketing Mix) เป็นการวางแผนทางการตลาดเพื่อรองรับการขาดทั้งในและต่างประเทศทำให้ลดภาวะล้มเหลวของมะม่วงมหาชนก การทำงานของสมาชิกกลุ่มที่มีความโปร่งใส ให้ความสำคัญกับสมาชิกกลุ่มอย่างเท่าเทียม ทำให้เกิดความรู้สึกรักและเกิดความเชื่อมั่นในกลุ่มมีความสามัคคี การนำความรู้ความเชี่ยวชาญของหน่วยงานภาครัฐเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุนส่งเสริมอาชีพกลุ่มวิสาหกิจชุมชนทำให้เกิดความคล่องตัวลดการลองผิดลองถูกของกลุ่มเกษตรกร มีแนวทางการประกอบอาชีพที่ชัดเจนและทำให้สามารถปรับตัวและต่อยอดการประกอบอาชีพ ทำให้เกิดรายได้อย่างต่อเนื่องสามารถพึ่งพาตนเองได้ แนวทางการพัฒนาการประกอบอาชีพด้านเงินทุนส่งเสริมให้มีการกู้ยืมทุนจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อลดการกู้ยืมนอกระบบ ด้านการดูแลพืชมีแนวทางส่งเสริมการปลูกมะม่วงมหาชนกปลอดสารพิษ และการวางแผนการตลาดเพื่อรองรับผลผลิตในช่วงฤดูเก็บเกี่ยวและหาตลาดรองรับที่หลากหลาย รวมทั้งพ่อค้าคนกลางเป็นผู้ส่งออกผลผลิตที่ได้คุณภาพไปยังตลาดต่างประเทศเป็นช่องทางเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่มวิสาหกิจ ข้อเสนอแนะในการวิจัย 1) ข้อเสนอแนะต่อชุมชนควรมีการแปรรูปมะม่วงในช่วงที่มะม่วงออกผลผลิตเพื่อสร้าง

มูลค่าเพิ่มให้เกิดผลิตภัณฑ์จากมะม่วง เช่น น้ำมะม่วงมหาชนก มหาชนกพีชตราาย มหาชนกแช่
 อิม มหาชนกกวน เป็นต้น และการประชาสัมพันธ์เป็นส่วนหนึ่งของการสื่อสารเพื่อเป็นการเพิ่ม
 การรับรู้ของผู้บริโภคกลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรสร้างช่องทางประชาสัมพันธ์ผ่าน สื่อสังคมออนไลน์
 (Social) เช่น Facebook Line Twitter 2) ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานหน่วยงานภาครัฐที่มี
 ความเชี่ยวชาญด้านการเกษตรควรสร้างองค์ความรู้ด้านการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการทำงาน
 เพื่อลดต้นทุนการผลิต เช่น สร้างระบบการให้น้ำใต้ดินสำหรับพืชเพื่อลดการสูญเสียน้ำจาก
 การให้น้ำบนดินจากสปริงเกลอร์ และยังเป็นการป้องกันการอัดตัวของหน้าดิน
 3) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ภาครัฐควรผลักดันให้เกิดนโยบายสร้างชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
 เชิงเกษตร เช่น เปิดสวนรับประทานมะม่วงบุปเฟต์ อิมละ 100 บาท เป็นต้น 4) ข้อเสนอแนะใน
 การศึกษาครั้งต่อไป ควรส่งเสริมให้เกิดการรู้รื้อการประกอบอาชีพของท้องถิ่นที่มี
 ความได้เปรียบของผลผลิตที่มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นเนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ที่มี
 ความสมบูรณ์ เกิดการสร้างงานในชุมชน ลดการเดินทางไปทำงานต่างถิ่นของประชาชนในพื้นที่
 พัฒนาระบบเศรษฐกิจของชุมชนให้มีความเข้มแข็งเพิ่มฐานการผลิตที่ใหญ่ขึ้นรองรับการส่งออก
 ตลาดต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กองแผนงาน กรมพัฒนาชุมชน. (2562). แผนปฏิบัติการระยะ 3 ปี พ.ศ. 2563 - 2565 ของ
 กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บีทีเอส เพรส จำกัด.
 คอรี การ์จิ และคณะ. (2563). การจัดการปกครองแบบร่วมมือกัน (collaborative
 Governamce) ในโครงการอุตสาหกรรมเพื่อการสร้างงานที่ยั่งยืนในพื้นที่ 3 จังหวัด
 ชายแดนภาคใต้. เรียกใช้เมื่อ 15 ตุลาคม 2564 จาก <https://repository.nida.ac.th/handle/662723737/4482>
 เจ้าหน้าที่ ธกส. (16 มิถุนายน 2564). การส่งเสริมอาชีพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหา
 ชชนกบ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอนองบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์. (กริชตรี
 ปัญญาบุญ, ผู้สัมภาษณ์)
 เจ้าหน้าที่ อบต.หนองหิน. (9 มีนาคม 2564). การส่งเสริมอาชีพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วง
 มหาชนกบ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอนองบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์. (กริชตรี
 ปัญญาบุญ, ผู้สัมภาษณ์)
 เจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอนองบุรี. (20 พฤษภาคม 2564). การส่งเสริมอาชีพวิสาหกิจ
 ชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนกบ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอนองบุรี
 จังหวัดกาฬสินธุ์. (กริชตรี ปัญญาบุญ, ผู้สัมภาษณ์)

- เจ้าหน้าที่สำนักงานพาณิชย์จังหวัดกาฬสินธุ์. (18 ตุลาคม 2564). การส่งเสริมอาชีพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนกบ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์. (กริชตรี ปัญญาบุญ, ผู้สัมภาษณ์)
- ฉัตรทิพย์ ชัยฉกรรจ์. (2560). การจัดการปกครองแบบประสานความร่วมมือ (collaborative governance): แนวคิดวรรณกรรมคัดสรรและคำสำคัญ. เรียกใช้เมื่อ 20 กันยายน 2564 จาก <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/103996>
- ชนิดา จิตตรุทธะ. (2562). นโยบายสาธารณะ: แนวคิดการวิเคราะห์ กรณีศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดิเรก ฤทธิ์ห่วย. (2564). กลไกการขับเคลื่อนระบบเครือข่ายและกระบวนการของวิสาหกิจชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนากาแฟเกษตร. เรียกใช้เมื่อ 25 กันยายน 2564 จาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/stouagjournal/article/view/249520>
- ธีระรัตน์ ชินแสน และคณะ. (2563). การผลิตมะม่วงมหาชนกเพื่อการส่งออกตลาดญี่ปุ่น: กรณีศึกษากาฬสินธุ์. เรียกใช้เมื่อ 4 เมษายน 2564 จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/easttu/article/view/243114>
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 1. (9 มีนาคม 2564). การส่งเสริมอาชีพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนกบ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์. (กริชตรี ปัญญาบุญ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 2. (9 มีนาคม 2564). การส่งเสริมอาชีพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนกบ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์. (กริชตรี ปัญญาบุญ, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลท่านที่ 3. (9 มีนาคม 2564). การส่งเสริมอาชีพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนกบ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์. (กริชตรี ปัญญาบุญ, ผู้สัมภาษณ์)
- พ่อค้าคนกลาง. (23 ธันวาคม 2564). การส่งเสริมอาชีพวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ปลูกมะม่วงมหาชนกบ้านหนองบัวชุม ตำบลหนองหิน อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์. (กริชตรี ปัญญาบุญ, ผู้สัมภาษณ์)
- พัชรภา ตันตราจิน. (2563). การจัดการปกครองแบบคิดร่วมปฏิบัติ (Collaborative Governance): ปัจจัยที่มีผล ต่อการสร้างและนำไปปฏิบัติ. เรียกใช้เมื่อ 4 เมษายน 2564 จาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/pegbuu/article/view/242959>

- รัชดา ภัคดียิ่ง. (2563). การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในจังหวัดขอนแก่น. เรียกใช้เมื่อ 7 พฤษภาคม 2564 จาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jber/article/view/242780>
- รัชณี รูปหล่อ. (2560). การจัดการทางการตลาดที่ส่งผลต่อความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนผู้ปลูกเมล่อนบ้านหนองคาง. เรียกใช้เมื่อ 15 กันยายน 2564 จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/rmutsb-hs/article/view/240614>
- วิษณุ สมิตสุวรรณค์. (2561). การเพิ่มความสำเร็จขององค์กรผ่านรูปแบบการจัดการของผู้จัดการในอุตสาหกรรมพัฒนาที่อยู่อาศัย. เรียกใช้เมื่อ 17 มกราคม 2565 จาก <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/pimjournal/article/view/137238>
- สำนักงานจังหวัดกาฬสินธุ์. (2563). แผนพัฒนาจังหวัดกาฬสินธุ์ พ.ศ. 2561-2565 (ทบทวนปี 2563). เรียกใช้เมื่อ 26 สิงหาคม 2565 จาก https://drive.google.com/file/d/1CWS_O1lzRQ_OXIRTURFkxSYiYA3TiKhc/view
- สำนักปลัด องค์การบริหารส่วนตำบลหนองหิน. (2562). แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2561-2565. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2564 จาก <http://www.nonghin-kalasin.go.th/pdfjs/web/viewer.html?file=/informations/63nonghin/files/dynamiccontent/file-284172-16512000061748464061.pdf>
- อุษณีย์ เสียงพานิช. (2564). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อข้อจำกัดในการดำเนินงานและการเข้าถึงแหล่งเงินทุน จากสถาบันการเงินของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดพิษณุโลก. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2565 จาก <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/GraduatePSRU/article/view/241545>

การพัฒนากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่น*

THE DEVELOPMENT OF GROUP DYNAMICS ACTIVITIES TO ENHANCE LIFE SKILLS ON VIOLENCE PREVENTION FOR ADOLESCENTS

นาววิช นวชีวินมัย

Nawawit Navachewinmai

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Rajabhat Nakhon Pathom University, Thailand

E-mail: nawawit54@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่น 2) ศึกษาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบวัดทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงและ กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรง โดยมีการบูรณาการเทคนิคและแนวคิดจากทฤษฎีจิตวิทยาให้คำปรึกษา เป็นทิศทางในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และ การทดสอบที (t - test) ผลการวิจัยสรุปว่า 1) การทดสอบประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมซึ่งประกอบไปด้วยชุดกิจกรรมจำนวน 4 ชุด ซึ่งผู้วิจัย ได้แก่ ชุดกิจกรรมที่ 1 การจัดการกับอารมณ์ตนเองเพื่อรับมือความรุนแรง ชุดกิจกรรมที่ 2 การรู้จักเห็นคุณค่าในตนเอง ชุดกิจกรรมที่ 3 การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และ ชุดกิจกรรมที่ 4 การปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสม โดยมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.50/80.19 และ 2) ผลการศึกษาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่นมีคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบด้วยแบบวัดทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่นโดยเปรียบเทียบก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรม ซึ่งหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

* Received 22 August 2022; Revised 25 September 2022; Accepted 28 September 2022

คำสำคัญ: กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์, ทักษะชีวิต, การป้องกันการใช้ความรุนแรง, เด็กวัยรุ่น

Abstract

The objectives of this research article were to: 1) develop group dynamics activities to enhance life skill on violence prevention for adolescent; and 2) study the results of life skills on violence prevention for adolescent comparison between before and after participating the group dynamics activities. The participants were students who were studying in grade 5 and secondary 3 that were obtained from multi-stage sampling. The instrument used were the life skill on violence prevention test and The group dynamics activities to enhance life skill on violence prevention for adolescent. the process of group dynamic activities was integrated counseling techniques from psychological theory of counseling and psychotherapy which determines the direction of the activity. Statistics was used in this research, namely X-bar, Standard Deviation: S.D. and t - test. The research results can be concluded that: 1) the criterion set was also met as the efficiency score of activities package which include four sets of activities as follows: activity set 1: emotional management, activity set 2: recognition of self-esteem, activity set 3: problem-solving skill and activity set 4: appropriate relationship building skill was 82.50/80.19. 2) The result of life skills on violence prevention before and after participating are significantly different. After participating with the group dynamic activities, adolescents have a higher level of life skills on violence prevention than before with statistical significance at the level of .05.

Keywords: Group Dynamic Activities, Life Skills, Violence Prevention, Adolescents

บทนำ

ปัญหาการมีประสบการณ์ถูกกระทำความรุนแรงและการถูกกลั่นแกล้งของเด็กวัยรุ่นจากการสำรวจของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2562) พบว่าสูงถึง ร้อยละ 31 โดยเฉพาะสถิติสูงสุดเกิดขึ้นในช่วงมัธยมศึกษา หรือ ช่วงอายุประมาณ 13 - 15 ปี (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2562); (กรมสุขภาพจิต, 2563) ซึ่งถือเป็นปัญหาที่น่าเป็นห่วงด้วยวัยรุ่นถือเป็นวัยที่กำลังจะพัฒนาไปสู่การเป็นพลเมืองของชาติ แต่กลับต้องพบกับประสบการณ์ที่เลวร้ายโดยปราศจากทักษะที่จะช่วยรับมือและป้องกันตนเองโดยเมื่อพิจารณาถึงผลกระทบจากการถูกกระทำความรุนแรงพบว่า วัยรุ่นอาจมีปัญหาดังแต่

ประเด็นสุขภาพกาย สุขภาพจิต ความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมเป็นอย่างยิ่ง ทั้งการที่มีความโกรธจนกระทั่งอยากแสดงพฤติกรรมแก้แค้นจนเข้าไปสู่วงจรความรุนแรง การที่วัยรุ่นผู้ถูกกระทำไม่ยอมเข้าสังคมมีปัญหาสัมพันธภาพกับผู้อื่น มีอาการป่วยเรื้อรียนนอนไม่หลับ มีรู้สึกว่าคุณค่าตนเองลดลงตลอดจนการเกิดภาวะซึมเศร้า (Gordon, S., 2022) ดังนั้นจึงพบว่าการพัฒนาทักษะเพื่อป้องกันและรับมือกับการใช้ความรุนแรงให้กับวัยรุ่นจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

เมื่อพิจารณาถึงทักษะที่มีความจำเป็นต่อการป้องกันการใช้ความรุนแรง พบว่ามีความสอดคล้องกับองค์ประกอบของ ทักษะชีวิต (Life skills) ซึ่งถือเป็นความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ของตนเองในสภาพสังคมปัจจุบัน และเป็นทักษะที่ช่วยเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวภายใต้ความเปลี่ยนแปลงเมื่อมีสถานการณ์ที่รุนแรงเข้ามากระทบตนเอง และสามารถจัดการตนเองไปในทิศทางที่สร้างสรรค์เหมาะสมได้ (World Health Organization, 2010) ซึ่งองค์ประกอบของทักษะชีวิตนั้นประกอบด้วย การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น, การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์, การจัดการกับอารมณ์และความเครียดและการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์การยูนิเซฟ และมูลนิธิไรท์ ทู เพลย์, 2560) ซึ่งจากการพิจารณาองค์ประกอบของทักษะชีวิตพบว่า มีความสอดคล้องกับทักษะการป้องกันการช่มเหล่งแก อีกทั้งการพัฒนาทักษะป้องกันการใช้ความรุนแรง นั้นสถานศึกษาหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กวัยรุ่น จำเป็นต้องมีแนวทางการช่วยเหลือ โดยควรมีชุดกิจกรรมหรือกิจกรรมบางประการที่ประยุกต์ทักษะชีวิตอย่างเหมาะสมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการป้องกันการใช้ความรุนแรง

กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ (Group Dynamics) เป็นรูปแบบของกิจกรรมที่ร่วมกันปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนด โดยกระตุ้นและสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างให้ผู้เข้าร่วมได้แสดงออกในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการเล่น การคิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างเหมาะสม การวิเคราะห์การเรียนรู้คุณค่าตัวตนซึ่งกันและกัน การระดมความคิด เพื่อการศึกษาเรียนรู้ถึงพฤติกรรม ทศนคติ ความเข้าใจมนุษย์ที่เหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การกระตุ้นให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขในสังคม จึงถือว่ามีวามเหมาะสมอย่างยิ่งในการพัฒนาทักษะสังคมที่ดี ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการป้องกันความรุนแรง อีกทั้งแนวคิดเรื่อง ทักษะชีวิต (Life Skill) ยังถือเป็นความสามารถที่สามารถบูรณาการกับกิจกรรม เพื่อเสริมสร้างการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และรับมือกับปัญหา ความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเข้ามากระทบกับการดำเนินชีวิตของบุคคลนั้นได้ โดยบุคคลสามารถพัฒนาได้ผ่านการสื่อสารสัมพันธ์ที่ดี ดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการยอมรับฟังความคิดเห็น การใช้เหตุผล การเผชิญกับปัญหาด้วยความยืดหยุ่น การมีสติครองตนเองทั้งความคิดอารมณ์และพฤติกรรม โดยการพัฒนาทักษะชีวิตที่ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และ 4) การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์การยูนิเซฟ และมูลนิธิไรท์ ทูเพลย์, 2560)

จากประเด็นข้างต้นการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงด้วยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ จึงเป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยมีความสนใจจะศึกษาและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะให้กับวัยรุ่นสามารถป้องกันและรับมือกับความรุนแรงที่จะเข้ามาปะทะกับตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งผู้วิจัยยังเห็นถึงความสำคัญในการทำงานเชิงรุก ที่สถานการณ์ความรุนแรงมักเกิดในช่วง 13 - 15 ปี จึงควรมีการดำเนินกับเด็กในช่วงอายุ 11 - 15 ปีเพื่อเป็นการทำงานเชิงป้องกัน เนื่องด้วยวัยดังกล่าวถือเป็นวัยรุ่นตอนต้นที่ถือว่ามีความเสี่ยงสูงที่จะมีความพร้อม สามารถคิดพิจารณาเรียนรู้แนวทางการปฏิบัติตนที่ดีได้ อีกทั้งเป็นช่วงสำคัญสำหรับเตรียมความพร้อม ให้สามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกายและจิตใจ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีทั้งในการชีวิตส่วนตัวและการใช้ชีวิตในสังคม โดยรับถือกับสถานการณ์รุนแรงที่ผลักดันให้เกิดปัญหาขึ้นในการดำเนินชีวิตอย่างสร้างสรรค์ (Cherry, K., 2020) อีกทั้งการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยตั้งใจดำเนินการวิจัยในบริบทของผู้ถูกระบาดความรุนแรง (Victim) เพื่อการพัฒนาภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กวัยรุ่นที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในวันหน้าอย่างยั่งยืน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการวิจัยด้วยการพัฒนากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่นเพื่อการพัฒนาเยาวชนของชาติให้มีพฤติกรรมที่เหมาะสม ส่งเสริมสังคมที่เปี่ยมด้วยความเข้าใจ รัก เห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น สามารถปรับตัวดำเนินชีวิตส่วนตัวและสังคมได้อย่างสงบสุขอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่น
2. เพื่อศึกษาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรง ก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรในการวิจัย คือ นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม ซึ่งประกอบด้วย 2 เขตพื้นที่การศึกษา ได้แก่ เขต 1 ประกอบด้วยโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 19 โรงเรียน เขต 2 ประกอบด้วยโรงเรียน

ขยายโอกาส 6 โรงเรียน รวมโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 25 โรงเรียน (ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2563)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยเริ่มจากการทำการสุ่มอย่างง่าย จากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐมจำนวน 2 เขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งจากการสุ่มอย่างง่าย ผู้วิจัยสุ่มได้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ซึ่งมีโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 19 โรงเรียน ผู้วิจัยจึงทำการสุ่มอย่างง่ายอีกครั้ง เพื่อเลือกโรงเรียนจำนวน 1 โรงเรียน ซึ่งได้โรงเรียนขยายโอกาสจากจากเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 ได้แก่ โรงเรียนวัดบ่อน้ำจืด ผู้วิจัยทำการสุ่มครั้งที่ 3 ด้วยการสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้ระดับชั้นปีเป็นหน่วยในการสุ่ม ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามหลักการกำหนดขนาดผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่เหมาะสมไม่ควรเกิน 15 คน (คมเพชร ฉัตรสุกกุล , 2546)

2. ขั้นตอนดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยแบบ การวิจัยและพัฒนา (research and development) ซึ่งมีกระบวนการ ดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา สาเหตุการถูกรังแก ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่น รวมถึงศึกษากระบวนการพัฒนารวมถึงกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่น ตลอดจนทฤษฎีจิตวิทยาที่มีความเกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรง

2.2 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องและพัฒนาเป็น (ร่าง) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่น ประกอบด้วยชุดกิจกรรม จำนวน 4 ชุด ได้แก่ ชุดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ชุดที่ 1 เรื่อง การจัดการกับอารมณ์ตนเอง ชุดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ชุดที่ 2 เรื่อง การรู้จักเห็นคุณค่าในตนเอง ชุดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ชุดที่ 3 เรื่อง การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และ ชุดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ชุดที่ 4 เรื่อง การปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสม แล้วจึงส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของชุดกิจกรรมจากนั้นนำกลับมาปรับปรุงแก้ไข

2.3 นำ (ร่าง) กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่นไปหาประสิทธิภาพ โดยนำไปใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งกลุ่มที่ใช้หาประสิทธิภาพนี้มีลักษณะที่คล้ายคลึงแต่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองจริง โดยผู้วิจัยกำหนดค่าประสิทธิภาพตามเกณฑ์ แบบ 80/80 (E_1/E_2) ตามสูตร

$$E_1 = \frac{\sum X/N}{A} \times 100$$

$$E_2 = \frac{\sum F/N}{B} \times 100$$

ภาพที่ 1 แสดงสูตรคำนวณหาประสิทธิภาพ

แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ การทดสอบประสิทธิภาพแบบเดี่ยว (1:1) กับนักเรียนจำนวน 3 คน และนำมาปรับปรุงแล้วจึง ดำเนินการทดสอบประสิทธิภาพแบบกลุ่ม (1:10) กับ นักเรียนจำนวน 6 คน โดยอ้างอิงตามถึงการทดสอบประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมแบบกลุ่มสามารถมีขนาดกลุ่มอยู่ประมาณ 6 - 10 คน (ชัยยงค์ พรหมวงศ์, 2556) และนำมาปรับปรุงแล้วจึง ดำเนินการทดสอบประสิทธิภาพแบบภาคสนาม (1:100) จำนวน 15 คน ซึ่งธรรมชาติของขนาดกลุ่มสัมพันธ์/พลวัตกลุ่ม (Group Dynamics) ในการปฏิบัติจริงไม่ควรเกิน 15 คน (คมเพชร ฉัตรศุภกุล, 2546) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้มาโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multiple Stage Random Sampling)

2.4 ผู้วิจัยนำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงไปทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย พร้อมทั้งทำแบบวัดทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงก่อนการทดลอง

2.5 ผู้วิจัยให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบวัดทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรง

3. เครื่องมือการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วย แบบวัดทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงและกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรง ซึ่งมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

3.1 แบบวัดทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรง ที่เป็นข้อสอบสถานการณ์ มีตัวเลือกคำตอบจำนวน 3 ตัวเลือก จำนวน 35 ข้อ แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การจัดการกับอารมณ์ตนเอง การรู้จักเห็นคุณค่าในตนเอง การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และการปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสมค่าความยากง่าย (p) ระหว่าง 0.30 - 0.78 และ ค่าอำนาจจำแนก (r) ระหว่าง 0.24 - 0.64 อีกทั้งมีการนำแบบวัดทักษะชีวิตไปทดลองใช้ ทำการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัดตั้งแต่ 0.71 - 1.00 ถือว่ามีค่าความเชื่อมั่นสูง

3.2 กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรง จำนวน 4 ชุด เมื่อจำแนกตามกิจกรรมจะประกอบด้วยกิจกรรมจำนวนทั้งสิ้น 10 กิจกรรมย่อย โดยมีการบูรณาการเทคนิคและแนวคิดจากทฤษฎีจิตวิทยาให้คำปรึกษา (Theory in

Counseling Psychology) เป็นทิศทางในการดำเนินกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ดังรายละเอียดต่อไป

ตารางที่ 1 ชุดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ชุดที่ 1 เรื่อง การจัดการกับอารมณ์ตนเองเพื่อรับมือความรุนแรง

ครั้งที่	องค์ประกอบของการจัดการกับอารมณ์ตนเอง	ทฤษฎี แนวคิด เทคนิค รองรับ
1	การรับรู้อารมณ์การเข้าใจความคิดของตนเอง	เทคนิค The ABCDE's of Stopping Unhappy Thoughts จาก ทฤษฎี Cognitive Behavior Therapy
2	การผ่อนคลาย ลดระดับความรู้สึกไม่สบายใจและความเครียด	- เทคนิคการตั้งสติด้วยการฝึกหายใจลึก ๆ (Deep Breaths Technique) - เทคนิคการลดความเครียดโดยใช้หิน (Stone Techniques) (สุชาติ พหลภาคย์, 2554)
3	การจัดการกับอารมณ์ความคิดของตนเอง	เทคนิค The ABCDE's of Stopping Unhappy Thoughts จาก ทฤษฎี Cognitive Behavior Therapy

ตารางที่ 2 ชุดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ชุดที่ 2 เรื่อง การรู้จักเห็นคุณค่าในตนเอง

ครั้งที่	องค์ประกอบของการเห็นคุณค่าในตนเอง	ทฤษฎี แนวคิด เทคนิค รองรับ
1	รับรู้ถึงคุณค่า ที่เป็นกิจกรรม ประสบการณ์ ความคิดที่สร้างสรรค์ ข้อดีของตนเอง	แนวคิดคุณค่าและความหมายในชีวิต ตาม ทฤษฎีจิตบำบัดแนวความหมายในชีวิต (Logotherapy) (อรัญญา ตุ่มคำภีร์, 2559)
2	สามารถระบุข้อดีหรือทรัพยากรของตนตามความจริง	- เทคนิค คำถามโสเครติส (Socratic Question) โดยทฤษฎีจิตวิทยาแบบพิจารณา ความคิดและพฤติกรรม (CBT: Cognitive Behavioral Theory) (Corey, G., 2016) - แนวคิดคุณค่าและความหมายในชีวิต ตาม ทฤษฎีจิตบำบัดแนวความหมายในชีวิต (Logotherapy) (อรัญญา ตุ่มคำภีร์, 2559)
3	นำคุณค่านั้นมาเทียบกับผลกระทบที่ตนเองถูกกระทำ ความรุนแรง เพื่อการยอมรับในความสามารถตนเอง ไม่ค่อยไปตามความรุนแรง	- เทคนิค Ellis's A-B-C-D-E Paradigm จาก ทฤษฎี Rational Emotive Behavior Therapy - แนวคิดคุณค่าและความหมายในชีวิต ตาม ทฤษฎีจิตบำบัดแนวความหมายในชีวิต (Logotherapy) (อรัญญา ตุ่มคำภีร์, 2559)

ตารางที่ 3 ชุดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ชุดที่ 3 เรื่อง การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์

ครั้งที่	องค์ประกอบของการคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์	ทฤษฎี แนวคิด เทคนิค รองรับ
1	การคิดแก้ปัญหา โดยเริ่มจากการรายละเอียดของระบุปัญหาความรุนแรง พิจารณาปัญหา หาข้อมูลประกอบให้ชัดเจน	- แนวทางการแก้ปัญหา (Problem Solving) อ้างอิงจาก (Corey, G., 2016) - เทคนิคคำถามแบบ Miracle Question ตาม ทฤษฎีจิตวิทยาการให้คำปรึกษา แบบ โซลูชั่น - โฟกัส (Solution-Focused Brief Therapy: SFBT)
2	สามารถระบุความต้องการของตนเอง ให้รายละเอียดวิถีชีวิตของตนเอง การคิดตัดสินใจ โดยการวิเคราะห์ความต้องการกับรายละเอียดวิถีชีวิตตนเองและตัดสินใจเลือกแนวทางรับมือความรุนแรงนั้นผ่านการวางแผน	เทคนิค WDEP System จาก ทฤษฎี Reality Therapy

ตารางที่ 4 ชุดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ชุดที่ 4 เรื่อง การปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสม

ครั้งที่	องค์ประกอบของการปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสม	ทฤษฎี แนวคิด เทคนิค รองรับ
1	เจรจาต่อรองในสถานการณ์ความรุนแรง	- แนวคิดความต้องการของมนุษย์ ของ วิลเลียม กลาสเซอร์ (William Glasser) ตาม ทฤษฎีจิตวิทยาให้คำปรึกษาแบบพิจารณาทางเลือก (Choice Theory) (Corey, G., 2017) - แนวคิดการวางเงื่อนไขเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ตาม ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไขการกระทำ
2	การสร้างเครือข่ายตนเองและรับรู้สัมพันธ์กับผู้อื่น	- แนวคิดความต้องการของมนุษย์ ของ วิลเลียม กลาสเซอร์ (William Glasser) ตาม ทฤษฎีจิตวิทยาให้คำปรึกษาแบบพิจารณาทางเลือก (Choice Theory) (Corey, G., 2017) - แนวคิดรูปแบบการสื่อสารสัมพันธ์และบุคลิกภาพในการสื่อสาร จาก ทฤษฎี Transactional Analysis Theory - แนวคิดคุณค่าและความหมายในชีวิต ตาม ทฤษฎีจิตบำบัดแนวความหมายในชีวิต (Logotherapy) (อริญญา ตุ่มคำภีร์, 2559)

4. สถิติในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล หาค่าสถิติพื้นฐาน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) รวมถึงการวิเคราะห์ค่าสถิติที (t - test) เพื่อเปรียบเทียบคะแนนจากแบบทดสอบวัดทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงก่อนและหลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

ผลการวิจัย

1. การพัฒนากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรง ประกอบไปด้วยชุดกิจกรรมจำนวน 4 ชุด ซึ่งผู้วิจัย ได้แก่ ชุดกิจกรรมที่ 1 การจัดการกับอารมณ์ตนเองเพื่อรับมือความรุนแรง ชุดกิจกรรมที่ 2 การรู้จักเห็นคุณค่าในตนเอง ชุดกิจกรรมที่ 3 การคิดแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และ ชุดกิจกรรมที่ 4 การปฏิสัมพันธ์อย่างเหมาะสม ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม โดยมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.50/80.19 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

2. ผลการศึกษาทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงก่อนเข้าร่วมกิจกรรมและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่น

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบก่อนเข้าร่วมกิจกรรมและหลังเข้าร่วมกิจกรรมและค่าที (t) เพื่อทดสอบความมีนัยสำคัญของความแตกต่างระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

การทดสอบ	N	$\bar{X}$	SD	t	Sig
Pretest	15	20.60	3.81		
Posttest	15	29.53	3.22	10.715	.000

จากตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยของคะแนนทดสอบด้วยแบบวัดทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่น ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและหลังจากการเข้าร่วมกิจกรรม มีคะแนนเฉลี่ยหลังเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ ดังต่อไปนี้

ประสิทธิภาพกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่น ทั้ง 4 ชุดกิจกรรม มีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.5/80.1 ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้ ได้ผลจากการวัดทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงจาก สถิติค่า t เท่ากับ 10.715 แสดงให้เห็นว่าคะแนนหลังการเข้าร่วมกิจกรรมสูงกว่าก่อนเข้าร่วมอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยการพัฒนากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่น มีการตรวจสอบประสิทธิภาพในทุกขั้นตอนการพัฒนา เริ่มตั้งแต่เนื้อหาที่มีการวิเคราะห์แล้วมาพัฒนาเป็นร่างกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่น โดยมีศึกษาหลักการทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์และสื่อโมชันอินโฟกราฟิกที่นำเสนอกิจกรรมมีการบูรณาการทฤษฎีจิตวิทยาการให้คำปรึกษาที่เสริมสร้างทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรง โดยทฤษฎีจิตวิทยาที่นำมาบูรณาการเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตสอดคล้องกับงานวิจัยของ สกล วรเจริญศรี ที่มีการบูรณาการทฤษฎีแบบเน้นการแก้ปัญหา (Solution-Focused Counseling Theory) ทฤษฎีแบบเน้นความคิดและพฤติกรรม (Cognitive Behavioral Theory) ทฤษฎีการให้คำปรึกษาแบบเผชิญความจริง (Reality Theory) (สกล วรเจริญศรี, 2550) อีกทั้งสอดคล้องกับทฤษฎีจิตวิเคราะห์ (Psychoanalysis) โดย ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) (Thomson, R., 2016) โดยมีการดำเนินการฝึกทักษะการจัดการกับความเครียดและอารมณ์ของตนเองในด้านลบ ผ่านเทคนิค การฝึกลมหายใจ (Breath Work and Deep Breaths) และยังสอดคล้องกับทฤษฎีแบบอัตถิภาวนิยม (Existential Theory) โดย วิคเตอร์ แฟรงเคิล (Viktor Frankl) (อรัญญา ตุ่มคำภีร์, 2559) ที่ระบุถึงแนวความคิดความหมายและคุณค่าของคนในการฝึกค้นหาคุณค่าของตนเอง

หลังจากนั้นนำชุดกิจกรรมที่ผลิตขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาและด้านการผลิตสื่อและชุดกิจกรรมเป็นผู้ประเมินประสิทธิภาพ แล้วจึงนำมาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำไปทดลองหาประสิทธิภาพ โดยใช้สูตร E1/E2 กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง โดยทำการทดลอง 3 ระยะ แบบเดี่ยว (1:1) จำนวน 3 คน แบบกลุ่ม (1:10) จำนวน 10 คน และแบบสนาม (1:100) จำนวน 15 คน ในแต่ละขั้นตอนในการทดลองกับแต่ละกลุ่มมีการประเมินผลระหว่างการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ชุดกิจกรรมให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จึงทำให้ได้ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โดยทักษะชีวิตตามองค์ประกอบต่าง ๆ ทั้งทักษะการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ทักษะการเห็นคุณค่าแห่งตน ทักษะการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ และทักษะการปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธราภรณ์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ ในประเด็นของการเห็นคุณค่าในตนเองและการเห็นความสามารถของตนเองมีอิทธิพลต่อการป้องกันการข่มเหงรังแก ในบริบทของผู้ถูกระทำ ความรุนแรง ผ่านการพัฒนาแบบการป้องกันการข่มเหงรังแกในโรงเรียน โดยมีการทดลองใช้การให้รูปแบบการพัฒนาผ่านการให้คำปรึกษากลุ่ม เพื่อป้องกันการถูกข่มเหงรังแกกับกลุ่มนักเรียนที่ถูกข่มเหงรังแกพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ก่อนและหลังการให้คำปรึกษากลุ่มมีการถูกข่มเหงรังแกลดลงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่าการให้คำปรึกษากลุ่มทำให้นักเรียนมีการถูกข่มเหงรังแกลดลง (พัธราภรณ์ ศรีสวัสดิ์

และคณะ, 2561) อีกทั้ง ในประเด็นของการปฏิสัมพันธ์กับเครือข่ายที่เป็นประโยชน์ในสังคมรอบข้าง ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ จอร์จ หลุยส์ ดา ซิลวา และคณะ (Da Silval, J. L. et al., 2017) ได้ศึกษาผลของการพัฒนาทักษะทางสังคม (Social Skills) เพื่อลดการเกิดเหยื่อผู้ถูกระทำการข่มเหงรังแก ในช่วงประถมศึกษาปีที่ 6 (อายุประมาณ 12 ปี) โดยเป็นการวิจัยกึ่งทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 78 คน การป้องกันการข่มเหงรังแกหรือการใช้ความรุนแรง (Bullying Prevention) ซึ่งประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบ/ครั้ง ได้แก่ ทักษะการปฏิสัมพันธ์ด้วยอัธยาศัยที่ให้เกียรติเหมาะสม (Politeness) ทักษะการสร้างสัมพันธ์ภาพ (Making Friendship) ทักษะการควบคุมตนเอง (Self-Control) การแสดงออกทางอารมณ์อย่างเหมาะสม (Emotional Expressiveness) การเข้าใจเห็นอกเห็นใจ (Empathy) ความแน่วแน่ ไม่ยอมแพ้อ่อนแอ (Assertiveness) และการแก้ปัญหาจัดการความสัมพันธ์ (solution of interpersonal problems) สรุปผลการศึกษาพบว่า ทักษะทางสังคมมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการลดระดับการตกเป็นเหยื่อของการข่มเหงรังแก ทั้งในบริบทของร่างกายและจิตใจ ในลักษณะการเสริมกำลังใจให้ผู้ถูกระทำในบริบทของการปฏิสัมพันธ์กับสถานการณ์ปัญหาการข่มเหงรังแกในโรงเรียนได้ดีขึ้น ตลอดจนประเด็นการแก้ปัญหา ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมร แสงอรุณ ทำการศึกษาและพัฒนากลยุทธ์การป้องกันตนเองจากการถูกข่มเหงรังแกของนักเรียนวัยรุ่นโดยการให้คำปรึกษากลุ่ม โดยมีการศึกษาองค์ประกอบของกลยุทธ์การป้องกันตนเองจากการถูกข่มเหงรังแก และการเปรียบเทียบกลยุทธ์การป้องกันตนเองจากการถูกข่มเหงรังแกของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ได้โมเดลกลยุทธ์การป้องกันตนเองจากการถูกข่มเหงรังแก ได้แก่ การแก้ไขปัญห การแก้ไขอารมณ์ และ การหลีกเลี่ยง และพบว่าหลังการให้คำปรึกษากลุ่ม กลุ่มตัวอย่างมีกลยุทธ์การป้องกันตนเองสูงขึ้นกว่าหลังการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 (สมร แสงอรุณ, 2554) และประเด็นของการจัดการกับอารมณ์และความเครียดของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อิสริยา ปาริชาติการนนท์ และ อัจศรา ประเสริฐสิน ทำการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากภัยคุกคามทาง อินเทอร์เน็ตของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสามารถสรุปได้ว่า แบบจำลองมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยที่พฤติกรรมป้องกันตนเองจากภัยคุกคามทางอินเทอร์เน็ตได้รับ อิทธิพลทางบวกโดยอ้อมจากตัวแปรทุนทางจิตวิทยาผ่านตัวแปรการรับรู้ความรุนแรงของภัยคุกคามทางอินเทอร์เน็ต และได้ รับอิทธิพลทางบวกโดยอ้อมจากตัวแปรการสนับสนุนทางสังคม ซึ่งมีผลร้อยละ 58.6 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าตัวแปรต้นทุนทางจิตวิทยา ทั้งการมองโลกในแง่ดี การมีความหวัง การฟื้นตัวหลุดพ้นจากความทุกข์ การรับรู้ความสามารถของตนเอง เป็นปัจจัยที่สำคัญส่วนหนึ่งที่ส่งผลต่อการมีพฤติกรรมป้องกันตนเองจากภัยคุกคามความรุนแรงที่จะเข้ามากระทบกับตัวบุคคล (อิสริยา ปาริชาติการนนท์ และอัจศรา ประเสริฐสิน, 2560)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

1) ควรมีการวิจัยขยายผลการใช้กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิตไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่าง ๆ 2) ควรมีการวิจัยขยายผลที่เกิดขึ้นกับวัยรุ่นในระดับชั้นอื่น เช่น อาชีวศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย 3) ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อปัญหาในการป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่น 4) มีการใช้เทคนิคการส่งเสริมการลดความรุนแรงในเชิงปฏิบัติรูปแบบอื่นนอกจากการให้ความรู้หรือให้ข้อมูล 5. ควรมีการวิจัยต่อยอดเป็นหลักสูตรเพื่อพัฒนาครูหรือบุคลากรทางการศึกษาให้สามารถออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เสริมทักษะชีวิตเพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรงของเด็กวัยรุ่น โดยนำกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์นี้ไปประยุกต์ปรับใช้ตามความเหมาะสม

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจาก สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ปีงบประมาณ 2564 ซึ่งให้การสนับสนุนโครงการวิจัย เรื่อง การพัฒนากิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เสริมทักษะชีวิต เพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรง โดยโครงการนี้ได้รับอนุมัติจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ โดยได้รับใบรับรองเลขที่ 014/2564

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต. (2563). บุลลี ไม่ใช่เรื่องเด็ก ๆ ความรุนแรงที่รอวันปะทุ. เรียกใช้เมื่อ 16 เมษายน 2565 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/social/86145>
- คมเพชร ฉัตรศุภกุล. (2546). กิจกรรมกลุ่มในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์. (2556). การทดสอบประสิทธิภาพสื่อหรือชุดการสอน. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(1), 7-20.
- พัชราภรณ์ ศรีสวัสดิ์ และคณะ. (2561). การพัฒนารูปแบบการป้องกันการข่มเหงรังแกในโรงเรียน. วารสาร Veridian E Journalฯ สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์และศิลปะ, 11(1), 3653-3667.
- สกล วรเจริญศรี. (2550). การศึกษาทักษะชีวิตและการสร้างโมเดลกลุ่มฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนวัยรุ่น. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมร แสงอรุณ. (2554). การศึกษากลยุทธ์การป้องกันตนเองจากการถูกข่มเหงรังแกของนักเรียนวัยรุ่นโดยการให้คำปรึกษากลุ่ม. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการให้คำปรึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2562). จัปตาทิศทางสุขภาพคนไทย ปี 2563. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์เรียนรู้สุขภาวะและแผนงานสนับสนุนการบริหารจัดการข้อมูลและเทคโนโลยีสร้างเสริมสุขภาพ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์การยูนิเซฟ และมูลนิธิไรท์ ทู เพลย์. (2560). ทักษะชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุชาติ พหลภาคย์. (2554). เทคนิคในการทำให้จิตใจของผู้ป่วยที่เคยได้รับความกระทบกระเทือนทางด้านจิตใจมั่นคงขึ้น. ขอนแก่น: คลังน่านวิทยา.
- อรรณญา ตุ่มคำภีร์. (2559). จิตบำบัดแนวความหมายในชีวิต. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อิสริยา ปาริชาติการนนท์ และอจศรา ประเสริฐสิน. (2560). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมป้องกันตนเองจากภัยคุกคามทางอินเทอร์เน็ตของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. วารสารบรรณศาสตร์ มศว, 10(1), 77-91.
- Cherry, K. (2020). Erik Erikson's Stages of Psychosocial Development. Retrieved August 31, 2020, from <https://www.verywellmind.com/erik-eriksons-stages-of-psychosocial-development-2795740>
- Corey, G. (2016). Theory and Practice of Group Counseling. (9th Edition). Boston : Cengage Learning.
- _____. (2017). Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy. Boston: Cengage Learning.
- Da Silval, J. L. et al. (2017). Intervention in social skills and bullying. Rev Bras Enferm, 71(3), 1085-1091.
- Gordon, S. (2022). The Real-Life Effects of Cyberbullying on Children. Retrieved March 20, 2022, from <https://www.verywellfamily.com/what-are-the-effects-of-cyberbullying-460558>
- Thomson, R. (2016). Counseling Techniques Improving Relationships with Others, Ourselves, Our Families, and Our Environment. New York : Routledge.
- World Health Organization. (2010). Violence Prevention: The Evidence. Malta: World Health Organization.

โครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4*
UPRIGHT SCHOOL PROJECT “SRANG KAN DEE COMPANY” OF
PHIANGLUANG 16 SCHOOL UNDER THE CHIANGRAI PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 4

สุริยา สมฤทธิ์

Suriya Somrit

โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

Phiangluang 16 School The Chiangrai Primary Educational Service Area Office 4, Thailand

E-mail: suriyasmvthi962@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิตของโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 เป็นการวิจัยเชิงประเมิน กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ รองผู้อำนวยการ ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และนักเรียน ป.1 - ม.3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 475 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน คือ แบบประเมิน และสถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบท โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.09) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.13) 3) ด้านกระบวนการ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.18) 4) ด้านผลผลิต 4.1) นักเรียนมีทักษะกระบวนการคิด ความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย ความซื่อสัตย์สุจริต ใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างประหยัด คุ่มค่า เกิดประโยชน์สูงสุด มีจิตสาธารณะ 4.2) นักเรียนมีความสามารถในการดำเนินงานกิจกรรมบริษัทสร้างการดี ได้แก่ ทักษะด้านความรู้ ทักษะด้านความคิด ทักษะส่วนบุคคล คุณลักษณะส่วนบุคคล และทักษะภาคปฏิบัติ โดยรวมคิดเป็นร้อยละ 90 และอยู่ในเกณฑ์คุณภาพระดับดีมาก และ 4.3) ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานโครงการโดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ รองผู้อำนวยการและครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.15) คณะกรรมการสถานศึกษาและ

* Received 22 August 2022; Revised 18 September 2022; Accepted 21 September 2022

ผู้ปกครองนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.10) และนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.12)

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, โรงเรียนสุจริต, กิจกรรมบริษัทสร้างการดี, โรงเรียนเพียงหลวง 16

Abstract

The objectives of this research article were to evaluate the context, the input, the process and the products of Upright school project “Srang Kan Dee Company” of Phiangluang 16 School by evaluation research. Data were collected from 475 participants in 2564BE through the questionnaires and were analyzed by using the descriptive statistics: percentage, mean and standard deviation. The results showed that: 1) The results of the context evaluation in overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.09), 2) The results of the input evaluation in overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.13) 3) The results of the process evaluation in overall was at the highest ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.18) 4) The results of the products evaluation as follows: 4.1) students have thinking skill, responsibility for assigned tasks, using resources to operate effectively and public mind. 4.2) students have good corporate activity management skills; knowledge skills, thinking skills, personal skills, personal attributes and practical skills, at very good level. And 4.3) the teachers’ satisfaction toward the project’s products in overall were at the highest level ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.15), the school committee and parent’s satisfaction toward the project’s products in the overall were at the highest level ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.10) and the students’ satisfaction toward the project’s products in the overall were at the highest level ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.12).

Keywords: Project Evaluation, Upright School Project, Srang Kan Dee Company, Phiangluang 16 School

บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มีนโยบายยึดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี มีความโปร่งใส ไม่มีการทุจริตคอร์รัปชัน ได้กำหนดกรอบทิศทาง และมาตรฐานใน การป้องกันและต่อต้านการทุจริต โดยจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อทำหน้าที่ใน การบูรณาการขับเคลื่อนแผนการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ส่งเสริมค่านิยมจรรยาบรรณของข้าราชการ รวมทั้งติดตามผลการดำเนินงานและประสาน

ความร่วมมือระหว่างส่วนราชการในกระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดย กระทรวงศึกษาธิการได้ร่วมทำข้อตกลงความร่วมมือในการต่อต้านการทุจริตร่วมกับสำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (สำนักงาน ป.ป.ช.) ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2556 เพื่อประสานความร่วมมือและอาศัยกลไกทางการศึกษาเป็นเครื่องมือในการปลูก จิตสำนึกให้แก่เยาวชน โดยได้ดำเนินโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และธรรมาภิบาลใน สถานศึกษา (โครงการโรงเรียนสุจริต) ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้ ความสำคัญกับการเตรียมการป้องกันและปราบปราม การทุจริตในสถานศึกษา เพื่อวางรากฐาน การปลูกจิตสำนึกซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ซึ่งการขับเคลื่อนโครงการดังกล่าวได้ ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างสังคมที่ไม่ทนต่อการทุจริต และยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนาระบบป้องกัน การทุจริตเชิงรุก เพื่อพัฒนานักเรียน ครู ผู้บริหาร และบุคลากรทางการศึกษาของสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เกิดคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต ได้แก่ ทักษะ กระบวนการคิด มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต อยู่อย่างพอเพียง และจิตสาธารณะ (สำนักพัฒนานวัตกรรมการ จัดการศึกษา, 2562)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงศึกษาธิการมี หน้าที่จัดการศึกษาให้เยาวชนของประเทศเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพในอนาคต ได้ตระหนักถึง ความสำคัญของการเตรียมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในสถานศึกษา ได้ขับเคลื่อน โครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา “ป้องกันการทุจริต” (โครงการโรงเรียนสุจริต) สำหรับโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนสุจริต มีจำนวน 9 แนวทาง ได้แก่ 1) แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนสุจริต 2) แนวทางการดำเนินกิจกรรมเกณฑ์มาตรฐาน โรงเรียนสุจริต 3) แนวทางการดำเนินกิจกรรม ป.ป.ช. สพฐ. น้อย/ป.ป.ช. สพฐ. ชุมชน 4) แนวทาง การดำเนินกิจกรรมการถอดบทเรียน (Best practice) 5) แนวทางการดำเนินกิจกรรมค่ายเยาวชน “คนดีของแผ่นดิน” 6) แนวทางการดำเนินกิจกรรมบริษัทสร้างการดี 7) แนวทางการดำเนิน กิจกรรมสร้างสำนึกพลเมือง (Project citizen) 8) แนวทางการดำเนินกิจกรรมสร้างสรรค์ต่อต้าน การทุจริตผ่านสื่อภาพยนตร์สั้น และ 9) แนวทางการดำเนินกิจกรรมการวิจัยรูปแบบการพัฒนา สถานศึกษาโครงการโรงเรียนสุจริต (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2559)

โครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา “ป้องกัน การทุจริต” (โครงการโรงเรียนสุจริต) กิจกรรมบริษัทสร้างการดี เป็นกิจกรรมหนึ่งในโครงการ โรงเรียนสุจริต เพื่อป้องกัน ปลูกฝังนักเรียนให้ตระหนักรู้ เข้าใจ และคิดอย่างมีเหตุผล เป็นคนเก่ง เรียนรู้ เป็นคนดีซื่อตรง มีกิริยามารยาท รู้จักการทำมาหากิน สร้างชีวิตให้รุ่งเรืองขึ้นได้ ชิมชั บคุณค่าแห่งการทำความดี สร้างความรู้สึกรับผิดชอบในบทบาทของสังคมไทยปัจจุบัน ปลูกฝัง ค่านิยมการไม่ทุจริตให้กับนักเรียน สร้างความรู้สึกรับผิดชอบในบริบทของสังคมไทยปัจจุบัน

ปลูกฝังค่านิยมการไม่ทุจริตให้กับเด็กนักเรียน ให้มีจิตสำนึกของการมีคุณธรรม ไม่มุ่งหวังแต่ผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งจะส่งผลให้เยาวชนที่ผ่านกระบวนการ เป็นนักเรียนที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชาติบ้านเมือง และมีความรักชาติในทางที่ถูก (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2559)

โรงเรียนเพียงหลวง 16 ตำบลต๋ำอำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2511 เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สูงตามแนวชายแดนไทยลาว จัดการเรียนการสอนตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้น มีจำนวนนักเรียน 281 คน บุคลากร จำนวน 22 คน มีห้องเรียนสาขา 5 สาขา นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชนเผ่าม้งและชนเผ่าอาข่า ผู้ปกครองมีอาชีพเป็นเกษตรกร นักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน แต่มีทักษะการใช้ชีวิตได้ดี และด้วยบริบทพื้นที่ของโรงเรียนที่อยู่ใกล้กับสถานที่ท่องเที่ยวภูชี้ฟ้าและพื้นที่ส่วนใหญ่ปลูกกาแฟพันธุ์อาราบิก้า โดยโรงเรียนจึงได้พิจารณาเข้าร่วมโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา “ป้องกัน การทุจริต” (โครงการโรงเรียนสุจริต) โดยเลือกพัฒนาคุณลักษณะของนักเรียน 5 ประการของโรงเรียนสุจริต ได้แก่ ทักษะกระบวนการคิด มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต อยู่อย่างพอเพียง และจิตสาธารณะ ตามแนวทางการดำเนินกิจกรรมบริษัทสร้างการดี ซึ่งเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อป้องกัน ปลูกฝังนักเรียนให้ตระหนัก รู้ เข้าใจ คิดอย่างมีเหตุผลเป็นคนเก่งเรียนรู้ เป็นคนดีซื่อตรง มีกิริยามารยาทรู้จักการทำมาหากินสร้างชีวิตให้รุ่งเรืองขึ้นได้ ซึมซับคุณค่าแห่งการทำความดีสร้างความรู้สึกประทับใจในบริบทของสังคมไทยปัจจุบัน ปลูกฝังค่านิยมการไม่ทุจริตให้กับเด็กนักเรียน ให้มีจิตสำนึกของการมีคุณธรรมไม่มุ่งหวังแต่ผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งจะส่งผลให้เยาวชนที่ผ่านกระบวนการ เป็นนักเรียนที่มีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชาติบ้านเมืองและมีความรักชาติในทางที่ถูก (โรงเรียนเพียงหลวง 16, 2564)

การดำเนินโครงการโรงเรียนสุจริตตามแนวทางการดำเนินกิจกรรมบริษัทสร้างการดีของโรงเรียนเพียงหลวง 16 เป็นการดำเนินกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน 6 โดยบูรณาการแปรรูปกิจกรรม 6 กิจกรรมในลักษณะของบริษัท ดังนี้

1. กิจกรรมชุมนุมผ้าใยกล้วยปักลายม้ง เป็นการนำผลผลิตภัณฑ์ของผ้าใยกล้วยปักลายม้งมาขายเป็นของที่ระลึก ได้แก่ พวงกุญแจ กล้องใส่กระดาดหิซซู ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ และกระเป๋า
2. กิจกรรมชุมนุมเพียงหลวง 16 คอฟฟี่ เป็นการฝึกให้สมาชิกในกลุ่มได้มีความรู้พื้นฐานในขั้นตอนการผลิตกาแฟ การทำกาแฟรสชาติต่าง ๆ ตามที่ลูกค้าสั่งได้ การให้บริการลูกค้า
3. กิจกรรมชุมนุมเพียงหลวง 16 บาร์เบอร์ เป็นการฝึกให้บริการตัดผมลูกค้า
4. กิจกรรมชุมนุมเลี้ยงไก่ไข่ เป็นการผลผลิตมาเป็นส่วนผสมในการทำเบเกอรี่
5. กิจกรรมชุมนุมสหกรณ์ร้านค้า เป็นการนำผลผลิตภัณฑ์จากทุกกิจกรรมมาวางจำหน่ายในร้านค้า

6. กิจกรรมชุมนุมพืชผักสวนครัว เป็นการนำผลผลิตมาแปรรูปเป็นขนมและเครื่องดื่ม

ซึ่งแต่ละกิจกรรมมีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะอาชีพ ทักษะการบริหารจัดการและให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 5 ประการ ของโครงการโรงเรียนสุจริต โดยเปิดให้นักเรียนได้มีโอกาสมือทำ เพื่อช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบความสนใจ และความถนัดของตนเอง ได้มีความรู้และทักษะอาชีพที่ได้จากการเรียนไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

จากการดำเนินงานโครงการดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้การดำเนินงานเกิดการพัฒนาคคุณลักษณะอันพึงประสงค์และทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ผู้ประเมินในฐานะผู้อำนวยการโรงเรียนเพียงหลวง 16 จึงมีความสนใจที่จะประเมินโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยเลือกใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP model ของ Danail L. Stufflebeam (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) ได้แก่ การประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต ซึ่งเป็นรูปแบบการประเมินเชิงระบบที่ครอบคลุมการประเมินทั้ง 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การประเมินก่อนการดำเนินโครงการ ระยะที่ 2 การประเมินระหว่างการดำเนินโครงการ และระยะที่ 3 การประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ ทั้งนี้สารสนเทศที่ได้จะเป็นข้อมูลสำคัญสำหรับการใช้ในการตัดสินใจคุณค่าและคุณประโยชน์และวางแผนการดำเนินงานที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 ให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

โครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงประเมิน (Evaluation research) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 ขอบเขตเนื้อหา โครงการนี้ได้ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP model ของ Danail L. Stufflebeam (Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J., 2007) ซึ่งประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบริบท (Context evaluation) มุ่งประเมินความสอดคล้องของโครงการ ได้แก่ ความสอดคล้องของโครงการกับนโยบายการศึกษาของหน่วยงานต้นสังกัด ความต้องการจำเป็น และ

ความสอดคล้องของหลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกิจกรรมของโครงการ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input evaluation) เป็นการประเมินความเหมาะสมของปัจจัยสนับสนุนที่นำมาใช้ในการดำเนินโครงการ ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ และด้านการบริหารจัดการ 3) ด้านกระบวนการ (Process evaluation) เป็นการประเมินการปฏิบัติงานตามกระบวนการ SPDCA ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพปัญหา (Situation) การวางแผนการทำงาน (Plan) การดำเนินงาน (Do) การติดตามและประเมินผล (Check) การสรุปและรายงานผล (Act) โดยมี 6 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมชุมนุมผ้าใยกล้วยปักลายมั่ง กิจกรรมชุมนุมเพียงหลวง 16 คอฟฟี่ กิจกรรมชุมนุมเพียงหลวง 16 บาร์เบอร์ กิจกรรมชุมนุมเลี้ยงไก่ไข่ กิจกรรมชุมนุมพืชผักสวนครัว และกิจกรรมชุมนุมสหกรณ์ร้านค้า และ 4) ด้านผลผลิต (Product evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตตามวัตถุประสงค์ของโครงการหลังเสร็จสิ้นโครงการ ได้แก่ 1) สรุปผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” ตามเอกสารแบบ สก.09 แบบ สก.11 แบบ สก. 12 2) สรุปผลประเมินทักษะและคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต ตามแบบ สก.10 3) ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

1.2 ขอบเขตระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการปีการศึกษา 2564

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ รองผู้อำนวยการ ครู (ครูผู้สอน พนักงานราชการ ครูอัตราจ้าง ครูจ้างสอน) คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 475 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมดำเนินงานโครงการทั้งหมด

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ได้แก่ แบบประเมิน จำนวน 6 ฉบับ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน จากนั้นนำไปหาค่าอำนาจจำแนกและค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับก่อนนำไปใช้ โดยค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบประเมินด้านบริบท เท่ากับ 0.98 แบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้า เท่ากับ 0.98 แบบประเมินด้านกระบวนการ เท่ากับ 0.99 แบบประเมินความพึงพอใจของครูต่อโครงการ เท่ากับ 0.85 แบบประเมินความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียนต่อโครงการ เท่ากับ 0.98 และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนต่อโครงการ เท่ากับ 0.98

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดเตรียมแบบประเมินให้ครบตามจำนวน ประชุมชี้แจงจุดมุ่งหมายและขอความร่วมมือในการทำแบบประเมิน ดำเนินการแจกแบบประเมินให้แก่

กลุ่มเป้าหมายครบทุกคน และเก็บรวบรวมข้อมูลกลับด้วยตนเอง สรุปผลการดำเนินงานตามเอกสารดำเนินงานของบริษัทสร้างการดี ประกอบด้วย แบบ สก.09 แบบ สก. 11 และแบบ สก. 12 สรุปผลการประเมินประเมินทักษะและคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต (แบบ สก. 10) ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินโครงการทั้งหมดที่ได้รับมาทั้งหมด และนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบกับเกณฑ์เฉลี่ย

ผลการวิจัย

โครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 มีผลการประเมินโดยรวมผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ซึ่งปรากฏผลการวิจัยในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านบริบทของโครงการ โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.95$, S.D. = 0.09) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดย 1) โครงการสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) 2) โครงการสอดคล้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในสถานศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ 3) โครงการมุ่งพัฒนาคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต 4) วัตถุประสงค์ของโครงการมีเหมาะสม ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้และก่อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต 5) วัตถุประสงค์สอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการ 6) วัตถุประสงค์สอดคล้องกับกิจกรรมของโครงการ มีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00)

2. ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.13) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ($\bar{X} = 5.00$, S.D. = 0.00) ด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.13) ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 4.92$, S.D. = 0.14) และด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.85$, S.D. = 0.28) ตามลำดับ

3. ด้านกระบวนการของโครงการ โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.86$, S.D. = 0.18) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทุกด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวางแผนการทำงาน (Plan) ด้านการติดตามและประเมินผล (Check) ด้านการสรุปและรายงานผล (Act) ด้านการดำเนินงาน (Do) และด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหา (Situation) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแต่ละกิจกรรม พบว่า ทุกกิจกรรมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจาก

มากไปหาน้อย ได้แก่ กิจกรรมชุมนุมเพียงหลวง คอฟฟี่ กิจกรรมชุมนุมพีชผักสวนครัว กิจกรรมชุมนุมเลี้ยงไก่ไข่ กิจกรรมชุมนุมผ้าใยกล้วยขิงปอกลายม้ง กิจกรรมชุมนุมเพียงหลวง 16 บาร์เบอร์ และกิจกรรมชุมนุมสหกรณ์ร้านค้า ตามลำดับ รายละเอียดตามตอนที่ 1 และตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยรวม

รายการ	n = 19		ระดับ การปฏิบัติ	การผ่านเกณฑ์ ประเมิน > 3.51
	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหา (Situation)	4.84	0.24	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านการวางแผนการทำงาน (Plan)	4.92	0.14	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านการดำเนินงาน (Do)	4.86	0.21	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านการติดตามและประเมินผล (Check)	4.89	0.14	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านการสรุปและรายงานผล (Act)	4.89	0.15	มากที่สุด	ผ่าน
เฉลี่ย	4.86	0.18	มากที่สุด	ผ่าน

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยรวม

รายการ	n = 19		ระดับ การปฏิบัติ	การผ่านเกณฑ์ ประเมิน > 3.51
	$\bar{X}$	S.D.		
1. กิจกรรมชุมนุมผ้าใยกล้วยขิงปอกลายม้ง	4.85	0.19	มากที่สุด	ผ่าน
2. กิจกรรมชุมนุมเพียงหลวง คอฟฟี่	4.92	0.17	มากที่สุด	ผ่าน
3. กิจกรรมชุมนุมเพียงหลวง 16 บาร์เบอร์	4.82	0.28	มากที่สุด	ผ่าน
4. กิจกรรมชุมนุมเลี้ยงไก่ไข่	4.87	0.22	มากที่สุด	ผ่าน
5. กิจกรรมชุมนุมพีชผักสวนครัว	4.88	0.23	มากที่สุด	ผ่าน
6. กิจกรรมชุมนุมสหกรณ์ร้านค้า	4.80	0.30	มากที่สุด	ผ่าน
เฉลี่ย	4.86	0.21	มากที่สุด	ผ่าน

4. ด้านผลผลิตของโครงการ โดยรวมนักเรียนมีคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต ปฏิบัติงานได้ถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นปัจจุบัน และมีความสามารถดำเนินงานกิจกรรมบริษัทสร้างการดีอยู่ในเกณฑ์คุณภาพระดับดีมาก และผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อโครงการในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์ การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

4.1 สรุปผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” จากการถอดบทเรียนภายหลังการทำกิจกรรม (After Action Review: AAR) ของนักเรียนแกนนำ

จำนวน 26 คน ตามแบบถอดบทเรียนภายหลังการทำกิจกรรม (After Action Review: AAR) (แบบ สก. 09) สรุปได้ดังนี้

4.1.1 นักเรียนได้แนวทางในการทำงานร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุขต้องเคารพและยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ได้ฝึกความรับผิดชอบ ในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ได้พัฒนาคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต และได้ฝึกทักษะการทำงานที่ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอน และต้องปฏิบัติตามระเบียบ ข้อตกลงของบริษัท มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบในการทำงาน ตรวจสอบได้

4.1.2 สิ่งที่นักเรียนได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมบริษัทสร้างการดีทำให้นักเรียนได้พัฒนาคุณลักษณะสุจริต 5 ประการของโรงเรียนสุจริตโดยได้รับการฝึกให้มีคุณลักษณะทักษะกระบวนการคิดโดยการวิเคราะห์เลือกโครงการ และการร่วมมือกันเขียนโครงการ คุณลักษณะด้านวินัย โดยได้ฝึกความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย คุณลักษณะด้านความซื่อสัตย์สุจริต โดยได้ฝึกการทำการจัดซื้อจัดจ้าง การทำบัญชีรายรับ - รายจ่าย คุณลักษณะด้านอยู่อย่างพอเพียงโดยการใช้ทรัพยากรในการดำเนินกิจกรรมอย่างประหยัด คุ่มค่า และเกิดประโยชน์สูงสุดและได้นำสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการผลิต และคุณลักษณะด้านจิตสาธารณะ เรียนรู้การอยู่รวมกลุ่ม ถือหั่น การประกอบอาชีพสุจริต และเป็นพลเมืองดีของสังคม การทำทักษะอาชีพด้านกาแปไปต้อยอดในอนาคต โดยนักเรียนจะนำความรู้และทักษะที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมบริษัทสร้างการดี ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานหรือใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้ตนเองเป็นคนดี คนเก่งของ พ่อแม่ ครูอาจารย์ และเป็นคนดีของสังคม ใช้ทักษะการทำงานร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข ไปใช้ในการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จ และเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพสุจริตในอนาคต

4.1.3 ปัจจัยสู่ความสำเร็จ (Key Success Factor) ได้แก่ 1) การวางแผนการทำงาน 2) ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 3) การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในสมาชิก และ 4) การทำงานอย่างเป็นระบบ

4.2 สรุปผลประเมินความสามารถของนักเรียนจากการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โดยรวมนักเรียนมีความสามารถในการดำเนินงานกิจกรรมบริษัทสร้างการดี ได้แก่ มีทักษะด้านความรู้ ทักษะด้านความคิด ทักษะส่วนบุคคล คุณลักษณะส่วนบุคคล และทักษะภาคปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 90 และอยู่ในเกณฑ์คุณภาพระดับดีมาก

4.3 ความพึงพอใจของต่อโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด รายละเอียดตามตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความพึงพอใจของรองผู้อำนวยการครูต่อโครงการโรงเรียน
สุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

รายการ	n	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ ความพึงพอใจ	การผ่านเกณฑ์ ประเมิน > 3.51
1. รองผู้อำนวยการและครู	19	4.92	0.15	มากที่สุด	ผ่าน
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน	223	4.94	0.10	มากที่สุด	ผ่าน
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1- มัธยมศึกษาปีที่ 3	233	4.95	0.12	มากที่สุด	ผ่าน
รวม	475	4.94	0.02	มากที่สุด	ผ่าน

ผลการประเมินโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง
16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยรวมสรุปรายละเอียดดังตาราง
ที่ 4

ตารางที่ 4 สรุปผลการประเมินโดยรวมของโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัท
สร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

รายการ	n	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ การประเมิน	การผ่านเกณฑ์ ประเมิน > 3.51
ด้านบริบท	32	4.95	0.09	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านปัจจัยนำเข้า	19	4.93	0.13	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านกระบวนการ	19	4.86	0.18	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านผลผลิต					
- นักเรียนมีคุณลักษณะ 5 ประการของ โรงเรียนสุจริต ปฏิบัติงานจนครบถ้วน มีความถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน	223				ผ่าน
- ความสามารถของนักเรียนจากการ ดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” คิดเป็น ร้อยละ 90	223			ดีมาก	ผ่าน
- ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้อง	475	4.94	0.02	มากที่สุด	ผ่าน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ด้านบริบทของโครงการ โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์
การประเมินที่กำหนดไว้ โดยโครงการสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันปราบปราม

การทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560 - 2564) การป้องกันและปราบปรามการทุจริตในสถานศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ มุ่งพัฒนาคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต วัตถุประสงค์ของ โครงการมีเหมาะสม ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้และก่อให้เกิดการพัฒนาคุณลักษณะ 5 ประการ ของโรงเรียนสุจริต วัตถุประสงค์สอดคล้องกับเป้าหมายของโครงการ และวัตถุประสงค์สอดคล้อง กับกิจกรรมของโครงการ มีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะโรงเรียน เพียงหลวง 16 เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่สูงตามแนวชายแดนไทยลาว นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชน เผ่าม้งและชนเผ่าอาข่า ผู้ปกครองมีอาชีพเป็นเกษตรกร นักเรียนส่วนใหญ่มีฐานะค่อนข้างยากจน แต่มีทักษะด้านการใช้ชีวิตได้ดี ทางผู้บริหารและครูได้ร่วมกันวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของชุมชน และมีความต้องการเข้าร่วมโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา “ป้องกันการทุจริต” (โครงการโรงเรียนสุจริต) เพื่อพัฒนาทักษะด้านอาชีพให้กับนักเรียนได้มี โอกาสลงมือทำ และคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียนสุจริต ได้แก่ ทักษะกระบวนการคิด มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต อยู่อย่างพอเพียง และมีจิตสาธารณะ ซึ่งกิจกรรมบริษัทสร้างการดีเป็น กิจกรรมหนึ่งที่สามารถปลูกฝังให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็นไปตาม แนวคิดของสมคิด พรมจัญย ที่กล่าวว่า การประเมินก่อนเริ่มโครงการ เป็นการประเมินเพื่อวางแผน โครงการ ดังนั้นการประเมินสภาพแวดล้อมหรือบริบท (Context evaluation: C) เป็นการ ประเมินความต้องการจำเป็น การตรวจสอบในประเด็นว่าโครงการตอบสนองปัญหาหรือความ ต้องการที่แท้จริง วัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายขององค์กร หรือหน่วยงานต้นสังกัดหรือไม่ เพื่อให้ได้สารสนเทศสำคัญในการกำหนดวัตถุประสงค์ของ โครงการให้มีความชัดเจนเหมาะสมมากยิ่งขึ้น (สมคิด พรมจัญย, 2563) ผลการประเมินโดยรวม สอดคล้องกับผลการประเมินของปิยะมาศ ฉายชูวงศ์ ที่ได้ประเมินโครงการโรงเรียนสุจริตของ โรงเรียนบ้านประดู่งาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า ด้านบริบท พบว่า ความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ของโครงการ ความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติและ ชุมชนให้การยอมรับต่อกิจกรรมของโครงการ โดยภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด (ปิยะมาศ ฉายชูวงศ์, 2560)

2. ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่าน เกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับความเหมาะสมอยู่ ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร และด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้ เพราะ การดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” มุ่งพัฒนาทักษะอาชีพและ ทักษะการทำงาน และพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามคุณลักษณะ 5 ประการของโรงเรียน สุจริต ดังนั้นจึงต้องเตรียมความพร้อมทั้งด้านครู ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ การจัดสรรงบประมาณ ที่เหมาะสมแต่ละกิจกรรม และการบริหารจัดการทั้งการวางแผนการดำเนินงาน การประสานงาน การสร้างการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง และการนิเทศติดตามโครงการที่ต่อเนื่อง เพื่อให้

การดำเนินงานโครงการบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ สมคิด พรหมจรรย์ ที่กล่าวว่า การประเมินปัจจัยนำเข้า เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนระบบการบริหารจัดการ เพื่อวิเคราะห์และกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่สุด ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (สมคิด พรหมจรรย์, 2563) ทั้งนี้ผลการประเมินโดยรวมสอดคล้องกับผลการประเมินของ พลวัฒน์ แจ่มดี ที่ได้ประเมินโครงการโรงเรียนสุจริตของโรงเรียนวัชรวิทยา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41 พบว่าด้านปัจจัยเบื้องต้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (พลวัฒน์ แจ่มดี, 2563)

3. ด้านกระบวนการของโครงการ โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทุกด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการวางแผนการทำงาน (Plan) ด้านการติดตามและประเมินผล (Check) ด้านการสรุปและรายงานผล (Act) ด้านการดำเนินงาน (Do) และด้านการวิเคราะห์สภาพปัญหา (Situation) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแต่ละกิจกรรม พบว่า ทุกกิจกรรมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ กิจกรรมชุมนุมเพียงหลวง คอฟฟี่ กิจกรรมชุมนุมพืชผักสวนครัว กิจกรรมชุมนุมเลี้ยงไก่ไข่ กิจกรรมชุมนุมผ้าใยกล้วยซังปีกลายม้ง กิจกรรมชุมนุมเพียงหลวง 16 บาร์เบอร์ และกิจกรรมชุมนุมสหกรณ์ร้านค้า ตามลำดับ ทั้งนี้เพราะการดำเนินงานโครงการ โรงเรียนได้นำวงจรการบริหารงานคุณภาพ SPDCA เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ วางแผน ดำเนินงาน ติดตามตรวจสอบและสรุปผลรายงานเพื่อปรับปรุงพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพ โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” ได้ประชุมร่วมกันเพื่อรวบรวมและศึกษาข้อมูลกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียนและสมาชิก เพื่อกำหนดเป็นกิจกรรมบริษัทสร้างการดีของโรงเรียน โดยสมาชิกได้เสนอกิจกรรมขึ้นมา จำนวน 6 กิจกรรมชุมนุม ได้แก่ กิจกรรมชุมนุมผ้าใยกล้วยซังปีกลายม้ง กิจกรรมชุมนุมเพียงหลวง 16 คอฟฟี่ กิจกรรมชุมนุมเพียงหลวง 16 บาร์เบอร์ กิจกรรมชุมนุมเลี้ยงไก่ไข่ กิจกรรมชุมนุมพืชผักสวนครัว และกิจกรรมชุมนุมสหกรณ์ร้านค้า ซึ่งเป็นกิจกรรมที่สมาชิกได้เสนอและร่วมคัดเลือกกิจกรรมจากการลงคะแนนของสมาชิก ผลปรากฏว่ากิจกรรมที่ทางสมาชิกบริษัทมีความสนใจและสอดคล้องกับความต้องการของโรงเรียน คือ กิจกรรมชุมนุมเพียงหลวง 16 คอฟฟี่ คณะกรรมการดำเนินงานได้มีมตินำกิจกรรมชุมนุมอีก 5 ชุมชน มาบูรณาการร่วมกับกิจกรรมชุมนุมเพียงหลวง 16 คอฟฟี่ และได้ดำเนินการจัดตั้งเป็นกลุ่มบริษัทสร้างการดี และในการดำเนินงานได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการการดำเนินกิจกรรมบริษัทสร้างการดีให้กับนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขอบเขตการดำเนินงานบริษัทสร้างการดีและจัดการฝึกประสบการณ์ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ในระหว่างการทำงานได้มีการตรวจสอบติดตามและให้คำแนะนำจากครูที่ปรึกษาทุกสัปดาห์ ป.ป.ช.สพฐ.น้อย ป.ป.ช. สพฐ.ชุมชน ผู้อำนวยการโรงเรียน และการประชุมคณะกรรมการดำเนินการ เพื่อตรวจสอบกระบวนการทำงานและรายงานผลให้ครูที่ปรึกษาและ

ผู้อำนวยการโรงเรียนรับทราบ จากนั้นจึงประเมินผลนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม ผลการดำเนินงานของบริษัทสร้างการดี และรายงานผลของการดำเนินงานแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน ทั้งนี้การดำเนินงานโครงการดังกล่าว เป็นการมุ่งเน้นทักษะด้านอาชีพให้กับนักเรียนได้มีโอกาสลงมือทำ โดยสอดแทรกในกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดตั้งเป็น 6 ชุมชม เพื่อช่วยให้นักเรียนได้ค้นพบความสนใจ และความถนัดของตนเอง ได้มีความรู้และนำทักษะด้านอาชีพที่ได้จากการเรียนไปปรับใช้ได้ในอนาคต เป็นไปตามแนวคิดการประเมินโครงการของ สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และทิวต์ถ์ มณีโชติ ที่กล่าวว่า การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินระหว่างการทำงานโครงการเพื่อหาข้อดีและข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ จุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานโครงการ เป็นการรวบรวมสารสนเทศเพื่อปรับปรุงโครงการด้วยกระบวนการกำกับงาน เพื่อติดตามความก้าวหน้าและเร่งรัดการดำเนินงานโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามระยะเวลาที่กำหนด สารสนเทศที่ได้เป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในตัดสินใจวางแผนงาน และรายงานผลการปฏิบัติงานของโครงการนั้นด้วย (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2559); (ทิวต์ถ์ มณีโชติ, 2561) ผลการประเมินโดยรวมสอดคล้องกับผลการประเมินของ สุภาพร และคณะ ที่สรุปผลการประเมินด้านกระบวนการ โครงการโรงเรียนสุจริตของโรงเรียนวัดเวตวันธรรมมาวาส พบว่า โรงเรียนมีกระบวนการในการดำเนินการจัดกิจกรรม การประชาสัมพันธ์ การกำกับติดตามและประเมินผลอย่างเหมาะสม (สุภาพร อุดไชย และคณะ, 2563)

4. จากผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ โดยรวมผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

4.1 ผลการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย สรุปได้ว่า นักเรียนได้แนวทางในการทำงานร่วมกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข มีความเคารพและยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ได้ฝึกความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การถือหุ่น การประกอบอาชีพสุจริต การฝึกทักษะอาชีพ ทักษะการทำงานที่ต้องมีการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอน ปฏิบัติตามระเบียบ ข้อตกลงของบริษัท มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบในการทำงาน ตรวจสอบได้ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานหรือใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยสิ่งที่นักเรียนคิดว่าปัจจัยสู่ความสำเร็จ (Key Success Factor) คือ การวางแผนการทำงาน ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย การรับฟังความคิดเห็นของเพื่อนในสมาชิก และการทำงานอย่างเป็นระบบ และจากการติดตามตรวจสอบ พบว่า นักเรียนที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกกิจกรรมบริษัทสร้างการดี มีการปฏิบัติงานครบถ้วน มีความถูกต้อง และเป็นปัจจุบัน แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีทักษะการจัดการกิจกรรมบริษัทสร้างการดีได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินของ สุภาพร อุดไชย และคณะ ที่ศึกษาพบว่าผลการประเมินด้านผลผลิต โครงการโรงเรียนสุจริตของโรงเรียนวัดเวตวันธรรมมาวาส บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ในโครงการโรงเรียนสุจริต ทั้ง 3 ข้อ ทำให้โรงเรียนมีชื่อเสียง และได้รับรางวัลหลายอย่างโดยผลการประเมินทั้ง 5 ด้านผ่านเกณฑ์การประเมินทุกตัวบ่งชี้ (สุภาพร

อุตชัย และคณะ, 2563) และผลการวิจัยของ ไมตรี สุวรรณไตรย์ ที่ศึกษาพบว่า การจัดกิจกรรม การเสริมสร้างคุณธรรมนักเรียน ภายใต้โมเดลโรงเรียนสุจริตโรงเรียนบ้านโพนงามนั้น มีแนวทางการดำเนินงานที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ได้แก่ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศติดตาม และกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรมนักเรียนที่ให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริง (ไมตรี สุวรรณไตรย์, 2558)

4.2 ผลการประเมินความสามารถของนักเรียนในการดำเนินงานกิจกรรมบริษัท สร้างการดีโดยรวม พบว่า นักเรียนมีทักษะด้านความรู้ ทักษะด้านความคิด ทักษะส่วนบุคคล คุณลักษณะส่วนบุคคล และทักษะภาคปฏิบัติ อยู่ในเกณฑ์คุณภาพระดับดีมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะ นักเรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเป็นกลุ่ม แสดงความคิดเห็น ลงมือปฏิบัติจริง และสะท้อนคิดหลัง การดำเนินกิจกรรมกัน ทำให้นักเรียนมีองค์ความรู้ด้านการประกอบอาชีพในการดำเนินงาน กิจกรรมบริษัทสร้างการดี มีทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ คิดแก้ปัญหา การวางแผนการ ดำเนินงานร่วมกันอย่างเป็นขั้นตอน ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะปฏิบัติและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ ในชีวิตประจำวันได้ ผลการประเมินโดยรวมสอดคล้องกับผลการประเมินของ ปิยะมาศ ฉายชูวงศ์ ที่ศึกษาพบว่าประสิทธิผลของโครงการโรงเรียนสุจริตของโรงเรียนบ้านประดู่งาม สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 พบว่า คุณลักษณะสุจริตทั้ง 5 ประการ ของ นักเรียนโรงเรียนบ้านประดู่งามโดยภาพรวมผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด (ปิยะมาศ ฉายชู วงษ์, 2560) และผลการวิจัยของ ไมตรี สุวรรณไตรย์ ศึกษาพบว่า การเสริมสร้างคุณธรรม ภายใต้ โมเดลโรงเรียนสุจริตโรงเรียนบ้านโพนงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มุกดาหาร ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมดีขึ้น นักเรียนเกิดทักษะกระบวนการคิด มีวินัย ซื่อสัตย์สุจริต อยู่อย่างพอเพียง และมีจิตสาธารณะจริง (ไมตรี สุวรรณไตรย์, 2558)

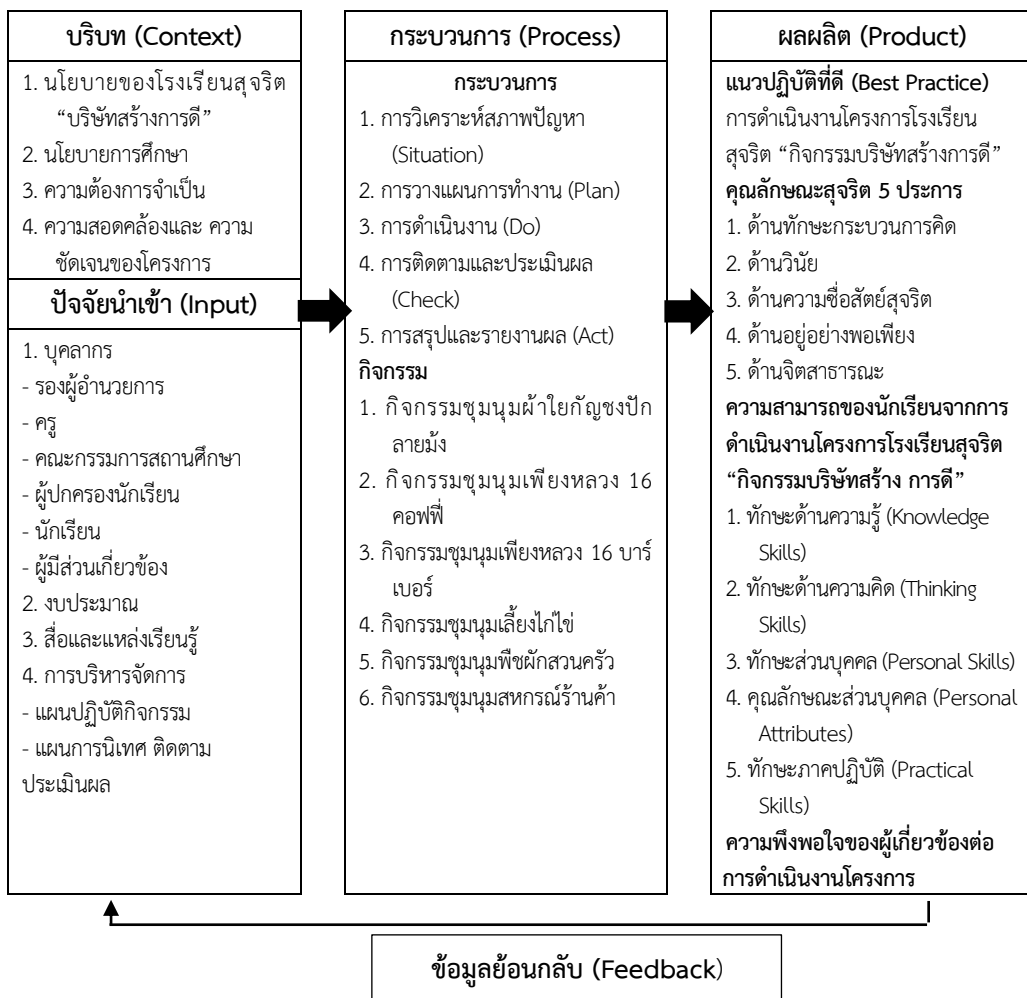
4.3 ผลการประเมินความพึงพอใจของต่อการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เชียงราย เขต 4 พบว่า โดยรวมรองผู้อำนวยการ ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 มีความพึงพอใจอยู่ใน ระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะโรงเรียนได้ศึกษาบริบทของชุมชนและพืชเศรษฐกิจของชุมชน ได้แก่ การปลูกกาแฟสายพันธุ์อาราบิก้า การปลูกต้นกล้วยเพื่อนำใยกล้วยมาทำเครื่องนุ่งห่มและ ผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งการปลูกพืชผักสวนครัว การเลี้ยงไก่ไข่ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนที่มุ่งพัฒนา ผู้เรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ สามารถความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ตั้งแต่การเพาะปลูก การดูแลรักษาอย่างง่าย สามารถนำผลผลิตที่ได้มาเป็นรายได้ระหว่างเรียน และใช้เป็นวัตถุดิบ สำหรับจัดทำอาหารกลางวันให้นักเรียนในโครงการอาหารกลางวัน การส่งเสริมให้นักเรียนมี ความรู้และทักษะการตัดผม ทำให้นักเรียนนำความรู้ไปฝึกปฏิบัติ โดยการตัดผมให้นักเรียนรุ่นน้อง ในโรงเรียน น้อง ๆ ในชุมชน พี่ ๆ ศิษย์เก่า และผู้ปกครองในชุมชนมาใช้บริการในราคาที่ถูกกว่า ร้านตัดผมในชุมชน ซึ่งเป็นการเสริมสร้างรายได้ระหว่างเรียนให้กับนักเรียน และยังเป็นการสร้าง

อาชีพให้กับนักเรียนหลังจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และการทำสหกรณ์ร้านค้า ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจระบบสหกรณ์และการออมทรัพย์มากขึ้น ผลการวิจัยโดยรวมสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Morote, et al. ที่พบว่าในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต โรงเรียนควรสร้างนวัตกรรมและเชื่อมโยงผู้ที่มีบทบาทสำคัญสำหรับการให้บริการและชุมชน รวมทั้งการมีเทคโนโลยีและกิจกรรมใหม่ไว้นอกห้องเรียน โดยกระบวนการสร้างความร่วมมือของชุมชนและโรงเรียนควรดำเนินอย่างเป็นระบบ (Morote, R. et al., 2022) และควรมุ่งพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (Rios, J. A. et al., 2020) และโรงเรียนควรส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับครู และสร้างพฤติกรรมเชิงบวกในชั้นเรียน ซึ่งเป็นปัจจัยบ่งชี้คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน (Zakszeski, B. et al., 2020)

องค์ความรู้ใหม่

การดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ ชิปปี้ (CIPP model) เพื่อให้ได้สารสนเทศสำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย การวางแผนการดำเนินงาน และการตัดสินใจคุณค่าและคุณประโยชน์ เลือกทางเลือกที่เหมาะสมในปรับปรุง ปรับเปลี่ยน และพัฒนาโครงการ ซึ่งทำให้ได้องค์ความรู้ในการขับเคลื่อนโครงการ และการประเมินโครงการ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้การประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 สรุปได้ว่า ด้านบริบทมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านปัจจัยนำเข้ามีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านกระบวนการมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านผลผลิต พบว่า นักเรียนมีคุณลักษณะสุจริต 5 ประการของโรงเรียนสุจริต และมีความสามารถในการดำเนินงานกิจกรรมบริษัทสร้างการดีอยู่ในเกณฑ์คุณภาพระดับดีมาก และผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อโครงการในระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ด้านบริบท โรงเรียนควรปรับกระบวนการดำเนินการเป็นรูปแบบอื่นให้

เข้ากับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด 19 ที่มีความเหมาะสม และปฏิบัติได้จริงมากขึ้น 2) ด้านปัจจัยนำเข้า โรงเรียนควรขอความร่วมมือจากครูที่สมัครใจทำกิจกรรมบริษัทสร้างการดี เพื่อเป็นแกนนำในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ พัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานกิจกรรมบริษัทสร้างการดี ควรขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภายนอก และภาคีเครือข่าย และควรจัดสถานที่รองรับการจัดกิจกรรมบริษัทสร้างการดีที่เป็นสถานที่มั่นคงถาวร เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน 3) ด้านกระบวนการ เนื่องจาก สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ทำให้เกิดอุปสรรคต่อขั้นตอนการวางแผนงานที่ได้วางไว้ ทำให้กิจกรรมบางกิจกรรมล่าช้าและไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และระยะเวลาที่ได้กำหนดขึ้น ดังนั้นในการวางแผนการดำเนินงานควรมีความกระชับและมีการวางแผนสำรองไว้ เพื่อรองรับกับสถานการณ์อื่นที่อาจจะเกิดขึ้น และควรประชาสัมพันธ์กิจกรรมให้เป็นที่รู้จัก และ 4) ด้านผลผลิต ครูควรจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะอาชีพและทักษะการทำงานที่ตรงกับความสนใจของนักเรียน และควรให้นักเรียนสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับหัวข้อการประเมินครั้งต่อไป ควรมีการวิจัยการเทียบเคียงสมรรถนะการประเมินโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 กับกลุ่มตัวอย่างโรงเรียนอื่นที่ทำโครงการเดียวกันและมีบริบทเดียวกัน และควรมีการวิจัยปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินงานโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี”

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เรียบเรียงจากงานวิจัยเรื่อง “รายงานการประเมินโครงการโรงเรียนสุจริต “กิจกรรมบริษัทสร้างการดี” โรงเรียนเพียงหลวง 16 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4” ขอขอบคุณผู้บริหาร คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียนโรงเรียนเพียงหลวง 16 และผู้เกี่ยวข้องในการสนับสนุนข้อมูล และการอำนวยความสะดวกต่อการลงพื้นที่วิจัย

เอกสารอ้างอิง

- ทิวัดธ์ มณีโชติ. (2561). รูปแบบการประเมินโครงการ หน่วยที่ 5 ใน การประเมินโครงการ หน่วยที่ 1 - 7. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปิยะมาศ ฉายชวงษ์. (2560). การประเมินโครงการโรงเรียนสุจริตของโรงเรียนบ้านประดู่งาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5. ใน วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- พลวัฒน์ แจ้งดี. (2563). การประเมินโครงการโรงเรียนสุจริตของโรงเรียนวัชรวิทยา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 41. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

- ไมตรี สุวรรณไตรย์. (2558). การเสริมสร้างคุณธรรมนักเรียนภายใต้โมเดลโรงเรียนสุจริต โรงเรียนบ้านโพงาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- โรงเรียนเพียงหลวง 16. (2564). รายงานผลโครงการโรงเรียนสุจริต การดำเนินงานกิจกรรม บริษัทสร้างการดี “เพียงหลวง 16 คอฟฟี่” ปีการศึกษา 2564. เชียงราย: โรงเรียนเพียงหลวง 16.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2563). เทคนิคการประเมินโครงการ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี: จตุพร ดีไซน์.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2559). วิธีวิทยาการประเมิน: ศาสตร์แห่งคุณค่า. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). กิจกรรมบริษัทสร้างการดี : โครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา (โครงการโรงเรียนสุจริต). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2559). แนวทางการดำเนินงานกิจกรรมถอดบทเรียน (Best Practice). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- _____. (2562). แนวทางการดำเนินงานโครงการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและธรรมาภิบาลในสถานศึกษา (โครงการโรงเรียนสุจริต ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562). กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.
- สุภาพร อุดไชย และคณะ. (2563). การประเมินโครงการโรงเรียนสุจริตของโรงเรียนวัดเวตวันธรรมาวาส. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 17(2), 209-224.
- Morote, R. et al. (2022). Co-Creation and Regional Adaptation of a Resilience-Based Universal Whole- School Program in Five European Regions. *European Educational Research Journal*, 21(1), 138-164.
- Rios, J. A. et al. (2020). Identifying Critical 21st-Century Skills for Workplace Success: A Content Analysis of Job Advertisements. *Educational Researcher*, 49(2), 80-89.
- Stufflebeam, D. L. & Shinkfield, A. J. (2007). *Evaluation Theory, Models and Applications*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Zakszeski, B. et al. (2020). Early Elementary Trajectories of Classroom Behavior Self- Regulation: Prediction by Student Characteristics and Malleable Contextual Factors. *School Psychology Review*, 49(2), 161-177.

การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียน
เพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4*

A DEVELOPMENT OF PROCESSIONAL LEARNING COMMUNITY
IN CONJUNCTION WITH LESSON STUDY FOR ACTIVE LEARNING
DEVELOPMENT OF TEACHERS IN SOBPAO COMMUNITY SCHOOL
UNDER THE CHIANGRAI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE 4

เจริญ นันไชยวงศ์

Charoen Nunchaiwong

โรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

Ban Sobpao Communiyt School, The Chiangrai Primary Educational Service Area Office 4, Thailand

E-mail: charoen.nunchaiwong2514@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยวิธีวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน ได้แก่ การศึกษาแนวคิดและเอกสาร สัมภาษณ์ครูต้นแบบ และ ประชุมสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 2) พัฒนาและตรวจสอบโดยประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ 3) ศึกษาผลการใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และ 4) ประเมินชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ครู จำนวน 19 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ประเด็นสนทนากลุ่ม แบบตรวจสอบ การประชุมสัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหา สรุปข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) ความต้องการพัฒนาของครู ได้แก่ การออกแบบและจัดทำแผนการเรียนรู้เชิงรุก กลวิธีหรือ เทคนิคการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ใน ศตวรรษที่ 21 การใช้สื่อเทคโนโลยี การวัดและประเมินผล 2) ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

* Received 20 September 2022; Revised 30 September 2022; Accepted 30 September 2022

ร่วมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมี 2 องค์ประกอบ ได้แก่ เนื้อหา การจัดการเรียนรู้เชิงรุกและกระบวนการ 3) ผลการใช้ พบว่า ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผ่านเกณฑ์การประเมินร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้ ได้แก่ ทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทักษะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน ทักษะการวิเคราะห์และประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุก 4) ครูมีความคิดเห็นต่อชุมชนโดยรวมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.83$, S.D. 0.08)

คำสำคัญ: ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ, การศึกษาชั้นเรียน, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก, การพัฒนาครู

Abstract

The objectives of this research article were to develop processional learning community in conjunction with lesson study for active learning development of teachers in Sobpao community school under the Chiangrai primary educational service area office 4 by research and development method. Step 1, basic information study that data were collected via literature reviewing, interviewing, and focus group discussion. Step 2, to create the processional learning community by drafting and doing connoisseurship by scholar experts. Step 3, to implement the processional learning community in conjunction with lesson study for active learning development of teachers. Step 4, to evaluate the processional learning community in conjunction with lesson study. The participants were 19 teachers, all of whom were purposively selected. The research tools were a form containing issues for semi-interview, focus group discussion, questionnaires, connoisseurship, evaluation form. Research data were percentage, mean, standard deviation, analyzed with content analysis in order to synthesize to derive at conclusions. The findings showed that 1) The teachers need to development the active learning teaching ability that there were designing and writing the lesson plan, teaching techniques and learning activities, developing learners to have 21st century learning sills, using technology media and doing measurement and evaluation. 2) The processional learning community in conjunction with lesson study for active learning development of teachers consist of active learning contents and process. 3) The results of implementation showed 19 teachers were more capable of active learning teaching than the required criteria 80%, there were active learning design skills, lesson plan writing

skills, classroom management skills and assessment skills. 4) The result of the evaluation showed that the overall was at the highest level ($\bar{X}$ = 4.83, S.D. 0.08).

Keywords: Processional Learning Community, Lesson Study, Active Learning, Teacher Development.

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติและการปฏิรูปการศึกษาได้กำหนดประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้โดยมีเป้าหมายสำคัญคือ ให้คนไทยมีการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐานสากลเพิ่มขึ้น มีทักษะที่จำเป็นของโลกศตวรรษที่ 21 สามารถใช้ในการแก้ปัญหาปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น มีนิสัยใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต กระทรวงศึกษาธิการกำหนดนโยบายและจุดเน้นปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การเรียนรู้ด้วยวิธีการเชิงรุก (Active learning) เพื่อพัฒนากระบวนการคิด การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง หรือสถานการณ์จำลองผ่านการลงมือปฏิบัติ และเปิดโลกทัศน์มุมมองร่วมของผู้เรียนและครู ด้วยการจัดการเรียนการสอนในเชิงแสดงความคิดเห็นให้มากขึ้น รวมทั้งจัดการเรียนการสอนเพื่อฝึกทักษะการคิดแบบมีเหตุผลและเป็นขั้นตอน และจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อสร้างทักษะพื้นฐานที่เชื่อมโยงสู่การสร้างอาชีพ และการมีงานทำ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2563) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีบทบาทในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีชีวิตชีวาและอย่างตื่นตัวที่จะศึกษา เรียนรู้ จัดกระทำข้อมูล และสร้างความรู้ความเข้าใจในข้อมูลและความรู้ของตนเอง เพื่อทำให้สิ่งที่เรียนรู้มีความหมายต่อตนเอง ซึ่งต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่ตื่นตัวทั้งทางกาย (Physically active) สติปัญญา (Intellectually active) สังคม (Socially active) และอารมณ์ (Emotionally active) (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2562) ช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดและกระบวนการแก้ปัญหา ทั้งการคิดสร้างสรรค์ คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์และประเมินข้อมูลในสถานการณ์ต่าง ๆ ลงมือปฏิบัติและได้รับประสบการณ์จากการทำกิจกรรมต่าง ๆ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียรวิทย์ ยินดีสุข, 2561)

จากรายงานสภากรรมการจัดการศึกษาของไทยด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอนและการเรียนรู้ ปี พ.ศ. 2561/2562 พบว่า การจัดการเรียนการสอนส่วนใหญ่เน้นเนื้อหาสาระและความจำมากกว่าการพัฒนาทักษะและสมรรถนะ ส่งผลให้นักเรียนขาดการพัฒนาทักษะกระบวนการคิดทั้งการคิดวิเคราะห์และคิดสร้างสรรค์ ขาดทักษะการแก้ปัญหา การตั้งคำถาม และแสวงหาความรู้ และขาดการพัฒนาการจัดการข้อมูลสารสนเทศ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 ที่มีข้อมูลให้สามารถเข้าถึงได้จำนวนมากและหลากหลายช่องทาง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีความสามารถในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อเลือกประโยชน์และถ่ายทอดอย่างถูกต้อง เหมาะสม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563)

ดังนั้นแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อให้คุณภาพการศึกษาเพิ่มขึ้น จำเป็นต้องปฏิรูปครูควบคู่ไปกับการปฏิรูปหลักสูตรและการสอน วิธีการสอน และการวัดผล กล่าวคือ ครูควรมีความรู้และทักษะทั้งเนื้อหาสาระและวิธีการสอน ควรสอนชี้แนะและเชื่อมโยงความรู้เดิมของนักเรียนและชีวิตจริง ควรลดปริมาณเนื้อหาสาระต่าง ๆ และชั่วโมงการบรรยายลง เน้นเฉพาะเนื้อหาหลักของสาระวิชาสำคัญที่ควรรู้เป็นพื้นฐานที่เหมาะสมกับวัย และให้นักเรียนรู้วิธีเรียนด้วยตนเอง มีเวลา และแหล่งศึกษาหรือทำวิจัยโครงการด้วยตนเอง และทำงานเป็นกลุ่มเรียนรู้จากกันและกัน ฝึกปฏิบัติ และสนุกกับการเรียนรู้เพิ่มขึ้น (คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา, 2561)

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional learning community: PLC) เป็นแนวคิดที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางสำหรับการพัฒนาวิชาชีพครูและเป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาโรงเรียนที่มีประสิทธิผล (Fager, S. & Arruda, E., 2008) การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษามีหลายกระบวนการด้วยกัน จากการศึกษาค้นคว้า กระบวนการศึกษาชั้นเรียน เป็นนวัตกรรมการเรียนรู้ร่วมกันของครูที่นำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียน พัฒนาการจัดการเรียนการสอน และพัฒนาวิชาชีพครู ซึ่ง Yoshida, M. กล่าวว่า การศึกษาชั้นเรียน คือ แนวทางการพัฒนาวิชาชีพครูที่นิยมในญี่ปุ่น เป็นแนวทางที่ครูทำงานแบบร่วมมือกันเพื่อศึกษาเนื้อหาการสอนที่จะทำให้เกิดความเข้าใจของนักเรียนในชั้นเรียน (Yoshida, M., 2004) สอดคล้องกับ ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ ที่ได้ศึกษาและค้นพบว่า การศึกษาชั้นเรียนมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาครูและได้รับความนิยมนหลายประการ กล่าวคือ ทำให้ครูเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดทางการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับแนวปฏิบัติในการสอน การปรับเปลี่ยนความคิดและวิธีการสอนและการเรียนรู้ เรียนรู้ที่จะพัฒนาการปฏิบัติการสอนจากการสะท้อนผล และการได้รับการสนับสนุนและช่วยเหลือจากเพื่อนครู (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2552) โดยมีหลักการสำคัญ คือ หลักการทำงานแบบร่วมมือรวมพลังและหลักการมีส่วนร่วม มีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาผู้เรียน และมีกระบวนการที่เริ่มต้นจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นจริงในชั้นเรียน ครูและเพื่อนครูร่วมกันออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ นำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริงในชั้นเรียน สังเกตพฤติกรรมที่แสดงถึงการคิดและการเรียนรู้ของผู้เรียน บันทึกผลการสังเกตชั้นเรียน จากนั้นให้ผลสะท้อนคิดและอภิปรายผลการปฏิบัติงานหลังการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ได้แนวทางในการปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนครั้งต่อไป (ชาธิณี ตรีรัญญู, 2560)

โรงเรียนชุมชนบ้านสบเปาได้สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน โดยสร้างตระหนักและให้ความสำคัญเพื่อตอบสนองนโยบายและการปฏิรูปการศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ การพัฒนาครูของโรงเรียนที่ผ่านมา โรงเรียนได้ส่งเสริมอย่างต่อเนื่อง เช่น โครงการคุปองพัฒนาครู การอบรมที่จัดขึ้นโดยหน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานอื่น เป็นต้น แม้ว่าครูมีความตั้งใจ ทুমเท มุ่งมั่นในการพัฒนาการจัด

การเรียนการสอน แต่ยังพบปัญหาการจัดการเรียนการสอนของครู คือ ครูไม่เข้าใจการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ขาดการวิเคราะห์และออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไม่ชัดเจน การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนของครูบางส่วนยังเน้นการบรรยาย ไม่มีการบันทึกแผนการจัดการเรียนรู้ตามตัวชี้วัด ไม่นำผลการวิจัยในชั้นเรียนมาปรับปรุงและพัฒนาการสอน รวมทั้งขาดการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนทันทีเพื่อให้นักเรียนนำไปใช้พัฒนาตนเอง และครูมีภาระงานมาก จึงทำให้การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของโรงเรียนไม่มีความก้าวหน้าตามที่กำหนดไว้ (โรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา, 2562) จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงมีความสนใจพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ ทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทักษะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน ทักษะการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปาให้ได้มาตรฐานและเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ และทำให้โรงเรียนชุมชนบ้านสบเปาเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4
2. เพื่อสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4
3. เพื่อศึกษาผลการใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4
4. เพื่อประเมินชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยใช้วิธีวิจัยและพัฒนา (Research and development) มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัยและพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

ขั้นตอนการวิจัย	ประเด็นที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล/ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
1. ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน	1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง	แหล่งข้อมูลด้านเอกสาร ได้แก่ แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ การศึกษาชั้นเรียน แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	-	วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล
	2. สัมภาษณ์ครูต้นแบบเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ครูต้นแบบ จำนวน 8 คนที่ได้รับการยอมรับและได้รับรางวัลจากหน่วยงานระดับประเทศ ได้มาโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบสัมภาษณ์	วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล
	3. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน มีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา การบริหารสถานศึกษา มีประสบการณ์และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้มาโดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบสัมภาษณ์	วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล

ขั้นตอนการวิจัย	ประเด็นที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล/ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ข้อมูล
2. สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	1. ยกร่างและจัดทำคู่มือการใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ 2. ตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสมของร่างชุมชนแห่งการเรียนรู้ฯ และคู่มือ	ข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนการศึกษาข้อมูลพื้นฐานและนำมายกร่างและจัดทำคู่มือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน มีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหาร การศึกษา การวิจัยและพัฒนา นวัตกรรม การศึกษา และการวัดและประเมินผล ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	- 1. สัมมนาอิงผู้เชี่ยวชาญ 2. แบบตรวจสอบ	วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
3. ศึกษาผลการใช้	นำกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ร่วมกับการศึกษาชั้นเรียนไปใช้จริงใน ปีการศึกษา 2563-2564 เพื่อศึกษา ทักษะการออกแบบ การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทักษะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน ทักษะการวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้เชิงรุก	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา 19 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมินทักษะมีลักษณะเป็นแบบรูบริก (Rubric score) ที่มีข้อความอธิบายเกณฑ์การให้คะแนน 4 ระดับ โดยข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างผู้ประเมินดังนี้ ฉบับที่ 1 เท่ากับ 0.95 ฉบับที่ 2 เท่ากับ 1.00 ฉบับที่ 3 เท่ากับ 0.84 ฉบับที่ 4 เท่ากับ 0.79	ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
4. ประเมินชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ	ประเมินชุมชนแห่งการเรียนรู้ฯ ใน 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้าน	กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา 19 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง	แบบประเมินโดยข้อคำถามมีค่าเที่ยงตรงเท่ากับ 1.00	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ขั้นตอน การวิจัย	ประเด็นที่ศึกษา	แหล่งข้อมูล/ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือ	การวิเคราะห์ ข้อมูล
	กระบวนการ และ ด้านผลผลิต			

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สรุปรายละเอียดใน 3 ประเด็น ดังนี้ 1) เนื้อหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่นำมาใช้ในการพัฒนาครู ได้แก่ การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน การประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และกระบวนการที่ใช้ในการพัฒนาครู คือ กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพและกระบวนการศึกษาชั้นเรียน 2) ผลการสัมภาษณ์ครูต้นแบบ สรุปได้ว่าความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูและทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) การออกแบบและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ 3) กลวิธีหรือเทคนิคการจัดการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ 4) การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 5) การใช้สื่อเทคโนโลยี 6) การวัดและประเมินผล 7) การทำงานเป็นทีม 8) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การปฏิบัติงานพัฒนาตนเอง 9) การสร้างความตระหนักและแรงจูงใจในการเป็นครู และ 10) การสื่อสารกับผู้เรียน และแนวทางหรือวิธีการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ ส่งเสริมให้ครูศึกษาค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง จัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการพัฒนาครูในโรงเรียนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปรับชุดความคิดและสร้างความเข้าใจร่วมกัน ส่งเสริมกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพสู่การปฏิบัติจริง และ 3) ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ สรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ควรปรับชุดความคิดครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยมุ่งเน้นชุดความคิดผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ต่างกัน ผู้เรียนทุกคนสามารถพัฒนาได้ กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกที่ ทุกเวลา และครู คือ ผู้มีบทบาทความสำคัญที่สุดในกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้นครูต้องมีความรู้ความสามารถ ดังนี้ 1) การพัฒนาหลักสูตร 2) ทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 3) ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) ทักษะการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการความรู้ 5) ทักษะจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีทักษะการคิดขั้นสูง 6) ทักษะการใช้เทคโนโลยี 7) ทักษะการวัดและประเมินผล 8) การพัฒนาตนเอง 9) การทำงานเป็นทีม และ 10) ความเป็นผู้นำทางวิชาการ โดยวิธีการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีดังนี้ 1) สร้างความตระหนักแก่ครู 2) ศึกษาดูงานต้นแบบที่ดีมีคุณภาพและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูในโรงเรียน 3) ฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ 4) เปิดรับการเรียนรู้ทุกรูปแบบ 5) พัฒนาโดยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

2. ผลการสร้าง พบว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนา การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 มีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) เนื้อหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ได้แก่ การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน การประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียน มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นตอนกำหนดวิสัยทัศน์และสร้างข้อตกลงร่วมกัน 2) ขั้นตอนกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ (ขั้นวิเคราะห์ปัญหาและวางแผน) 3) ขั้นตอนประเมินประสิทธิผลและวางแผนการจัดการเรียนรู้ (ขั้นออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้) 4) ขั้นเรียนรู้จากการปฏิบัติและเยี่ยมชั้นเรียน (ขั้นสอนและสังเกตชั้นเรียน) 5) ขั้นสนทนาสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (ขั้นแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลการศึกษา) 6) ขั้นเผยแพร่และสร้างเครือข่าย

3. ผลการใช้ พบว่า 1) ครูมีทักษะออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมปีการศึกษา 2563 มีค่าเฉลี่ย 7.11 คิดเป็นร้อยละ 88.82 และปีการศึกษา 2564 มีค่าเฉลี่ย 7.37 คิดเป็นร้อยละ 92.11 แสดงให้เห็นว่าครูมีทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เพิ่มสูงขึ้น 2) ครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเป่า มีทักษะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมปีการศึกษา 2563 และปีการศึกษา 2564 มีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ 3) ครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเป่ามีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน โดยรวมปีการศึกษา 2563 มีค่าเฉลี่ย 10.00 คิดเป็นร้อยละ 83.33 และปีการศึกษา 2564 มีค่าเฉลี่ย 10.47 คิดเป็นร้อยละ 87.28 แสดงให้เห็นว่าครูมีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนที่เพิ่มสูงขึ้น และ 4) ครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเป่ามีทักษะการวัดและประเมินผลจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมปีการศึกษา 2563 มีค่าเฉลี่ย 3.26 คิดเป็นร้อยละ 81.58 และปีการศึกษา 2564 มีค่าเฉลี่ย 3.37 คิดเป็นร้อยละ 84.21 แสดงให้เห็นว่าครูมีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนที่เพิ่มสูงขึ้น

4. ผลการประเมินชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเป่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 โดยรวมและรายด้านมีอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านผลลัพธ์ ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านกระบวนการ ตามลำดับ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน พบว่า เนื้อหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่นำมาใช้ในการพัฒนาครู ได้แก่ การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน การประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เมื่อสัมภาษณ์ครูต้นแบบ พบว่า ความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูและทักษะการจัดการเรียนรู้เชิง

รุก ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การออกแบบและจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ กลวิธีหรือเทคนิค การจัดการเรียนรู้และกิจกรรมการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การใช้สื่อเทคโนโลยี การวัดและประเมินผล การทำงานเป็นทีม การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การปฏิบัติงานพัฒนาตนเอง การสร้างความตระหนักและแรงจูงใจในการเป็นครู และการสื่อสารกับผู้เรียน และ แนวทางการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ ควรปรับชุดความคิดครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยวิธีการพัฒนาโดยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ มีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและผู้เรียน ฝึกทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง ได้แสดงออกและลงมือปฏิบัติเพื่อสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้นครูจึงต้องมีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตั้งแต่ทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทักษะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน และทักษะการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อจัดประสบการณ์และกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนคิดจากเรียนรู้ออกมาการทำงานเป็นทีม มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายและเน้นการนำไปใช้ในชีวิตจริงได้ และใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม ให้ความสำคัญกับภาระงานและชิ้นงานซึ่งเป็นหลักฐานการเรียนรู้อย่างชัดเจนว่าผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถ ตามเป้าหมายที่กำหนด ดังนั้นจำเป็นต้องประเมินทั้งความรู้ ทักษะปฏิบัติ ผลงานหรือชิ้นงาน และประเมินตลอดกระบวนการด้วยวิธีการที่หลากหลาย (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข, 2561); (วัชรรา เล่าเรียนดี และคณะ, 2560) นอกจากนี้ การพัฒนาครูด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพที่มีประสิทธิผล ทำให้ครูมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาคุณภาพกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีขึ้น ครูมีการทบทวนแนวปฏิบัติการสอนที่มีประสิทธิภาพ และครูมีความพยายามริเริ่มพัฒนาสิ่งใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนของตนเอง (DuFour, R., 2010) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ เมธาสิทธิ์ ธีรรัตนศรีสกุล ที่ศึกษาพบว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ร่วมวิชาชีพ มีการแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้เพื่อการเรียนรู้ต่อยอดองค์ความรู้ที่ได้จากการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนของครูแต่ละคน จะถูกนำมาจัดการความรู้อย่างเป็นระบบ ผ่านการอภิปรายสะท้อนคิดตามหลักวิชาการ และนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สิ่งที่ได้ตามาคือ ครูมีความรู้ในเนื้อหาเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้และกระบวนการวัดประเมินผล ทำให้สามารถจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการปรับปรุงและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (เมธาสิทธิ์ ธีรรัตนศรีสกุล, 2560)

2. ผลการสร้าง พบว่า ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปาเมืองค้ประกอบ ได้แก่ เนื้อหา

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกและกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียน โดยกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียน มี 6 ขั้นตอน ซึ่งมีความสอดคล้องและความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู่ร่วมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา ได้การประยุกต์ใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ แนวคิดการศึกษาชั้นเรียน แนวคิดการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยการนำวาทะกรรม สัจจะธรรม จัดหมวดหมู่เชื่อมโยงข้อมูลร่วมกัน รวมทั้งดำเนินการสัมภาษณ์ครูต้นแบบและผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีประสบการณ์และมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ในการนำไปยกย่องชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียน และนำข้อมูลที่ได้เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสม จึงทำให้รูปแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียนที่สร้างขึ้นนี้มีคุณภาพเหมาะสมที่จะนำไปใช้ปฏิบัติจริงในโรงเรียน โดยมีจุดมุ่งหมาย คือ การพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งได้แก่ การออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผ่านกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกัน ทำการศึกษาชั้นเรียน ได้แก่ การวิเคราะห์ปัญหาและวางแผนการออกแบบและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ การสอนและสังเกตชั้นเรียน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขยายผลการศึกษา จนได้นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนที่มีคุณภาพ คือ แผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นไปตามแนวคิดพื้นฐานของการศึกษาชั้นเรียนที่ว่าด้วยการพัฒนาครูโดยครูรวมกลุ่มกันร่วมมือกันเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนเองและเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยเริ่มต้นจากเริ่มต้นจากครู่ร่วมกันศึกษาและวางแผนร่วมกันในประเด็นวิจัยเดียวกัน ดำเนินการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนตามแผนที่วางไว้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกต สะท้อนผลและอภิปรายผลจากข้อมูลดังกล่าวเพื่อพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง กระบวนการศึกษาชั้นเรียนช่วยให้ครูได้พัฒนาความสามารถเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน วางแผนการจัดการเรียนรู้ การสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียน สะท้อนผลการปฏิบัติงานเพื่อการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนของตนเอง และสร้างทางเลือกใหม่ในการแก้ไขปัญหาการเรียนรู้ของผู้เรียน กล่าวได้ว่า กระบวนการศึกษาชั้นเรียนช่วยให้ครูเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (นฤมล อินทร์ประสิทธิ์, 2552)

3. ผลการใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียน พบว่า ครูมีทักษะออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เพิ่มสูงขึ้น ทักษะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับมากที่สุด มีทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน และทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียนที่เพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้เพราะกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียน ทำให้ครู่ร่วมกันจัดตั้งทีมสมาชิกชุมชนแห่ง

การเรียนรู้ทางวิชาชีพในโรงเรียน และร่วมกันออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การเขียนแผนการจัดการเชิงรุก และสถิติการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกในชั้นเรียน และสะท้อนผลการสังเกตชั้นโดยผู้อำนวยการ หัวหน้าวิชาการ ครูต้นแบบ เพื่อให้ครูเข้าใจและนำไปปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาที่รับผิดชอบสอน และในระหว่างการจัดการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2563 - 2564 เมื่อประเมินความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกปีการศึกษา 2563 พบว่า ครูร้อยละ 80 มีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกผ่านเกณฑ์ที่กำหนด และมีความรู้บางส่วนที่ต้องปรับปรุงพัฒนาตนเองให้มีทักษะแต่ละด้านให้ดียิ่งขึ้น โดยได้รับการชี้แนะจากผู้เชี่ยวชาญภายนอก ศึกษานิเทศก์ และครูต้นแบบของโรงเรียน จึงทำให้ในปีการศึกษา 2564 ครูทั้งโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปามีความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เพิ่มสูงขึ้น เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ วานิช ประเสริฐพร และไชยวัฒน์ ชุ่มนาเสียว ที่ได้พัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้านการจัดทำบทเรียนโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านกิจกรรมพัฒนา 9 ขั้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 (ชัยภูมิ) พบว่าครูผู้สอนได้สร้างบทเรียน นำบทเรียนไปใช้กับนักเรียน และค้นหา Best practice (วานิช ประเสริฐพร และไชยวัฒน์ ชุ่มนาเสียว, 2562) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปาริชาติ เตชะ และไชยวัฒน์ สุทธิรัตน์ ที่ได้วิจัยและพัฒนารูปแบบการศึกษาชั้นเรียนแบบเรียนรู้ร่วมกันที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษาโดยกระบวนการสอนดำเนินการมาเป็น 2 วงจร 4 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 การกำหนดเป้าหมายและการวางแผนร่วมกัน ขั้นที่ 2 การสอน ขั้นที่ 3 การสังเกตการณ์สอน และการจดบันทึก และขั้นที่ 4 การสะท้อนผลปรับปรุงแก้ไข ทำให้นักศึกษาครูมีพัฒนาการด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้ ร้อยละ 44.05 และมีความสามารถในการจัดการเรียนรู้ในระดับมาก (ปาริชาติ เตชะ และไชยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2561)

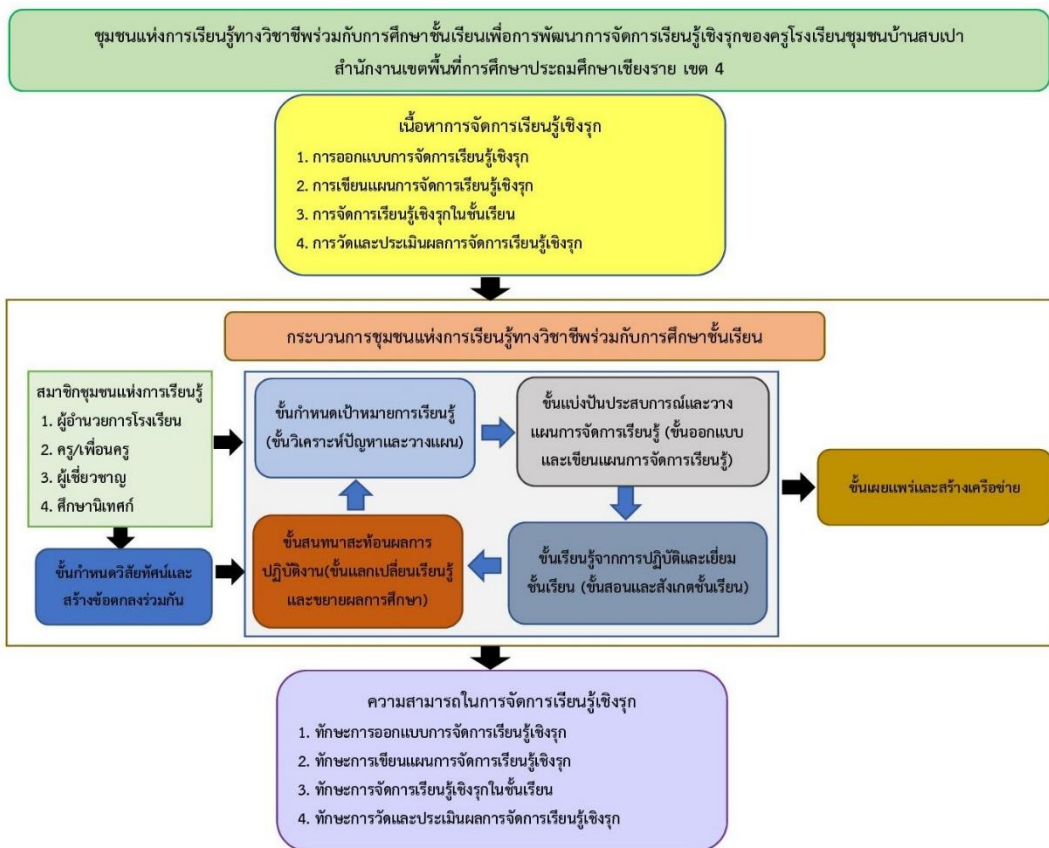
4. ผลการประเมินชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู พบว่า ครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปามีความคิดเห็นต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา โดยรวมและรายด้านมีอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านผลลัพธ์ ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านกระบวนการ ตามลำดับ อาจจะเป็นเพราะว่าการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดนั้น การจัดเตรียมปัจจัยนำเข้า ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของครู สื่อการเรียนรู้ เทคโนโลยีการศึกษา แหล่งเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญที่สนับสนุนให้การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูมีประสิทธิภาพมากขึ้น และกระบวนการพัฒนาครูด้วยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียนในแต่ละขั้นซึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูและเพื่อนครู ครูและผู้เชี่ยวชาญภายนอก ครูและศึกษานิเทศก์ และการสนับสนุนของผู้บริหารโรงเรียน ทำให้นักครูได้รับความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ แนวคิดใหม่ เทคนิควิธีการใหม่ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสะท้อนผล

การปฏิบัติงานร่วมกัน และนำมาปรับปรุงแก้ไขการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูแต่ละคน ทำให้ครูมีความรู้และทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ผลการประเมินชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปาโดยรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Bakir, S. ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในรายวิชาวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า การดำเนินงานตามกระบวนการศึกษาผ่านบทเรียนสามารถช่วยพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนการสอนของครูได้ในทุกด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน ด้านทักษะการคิดในการจัดการเรียนการสอน และด้านความสามารถในการทำงานแบบร่วมมือรวมพลัง ตลอดจนชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นแนวทางในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาได้เป็นอย่างดี รวมทั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพครูสามารถพัฒนาสมรรถนะเชิงวิชาชีพครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (Bakir, S., 2014)

องค์ความรู้ใหม่

การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 มีองค์ประกอบ ได้แก่ เนื้อหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกและกระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียน รายละเอียดดังภาพต่อไปนี้ ดังนี้

ภาพที่ 1 การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเป่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเป่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ เนื้อหาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และกระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพร่วมกับการศึกษาชั้นเรียน ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้มีดังนี้ 1) ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสำคัญกระบวนการพัฒนาครูทุกด้านอย่างเอาใจใส่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งขั้นกำหนดวิสัยทัศน์และสร้างข้อตกลงร่วมกัน ควรสร้างความตระหนัก ปรับชุดความคิด (Mindset) ครู ชี้แจง ทำความเข้าใจ และให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และการศึกษาชั้นเรียน เพื่อให้ครูได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 2) ผู้บริหารควรให้การสนับสนุนครู สร้างขวัญและกำลังใจ ยกย่องชมเชย ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูที่เป็นต้นแบบ

คือ เป็นผู้ที่มีทักษะการออกแบบการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทักษะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในชั้นเรียน และทักษะการวัดและประเมินผลการเรียนรู้เชิงรุก และเป็นผู้ที่มีชิ้นงานหรือนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียนที่มีคุณภาพได้เผยแพร่ นวัตกรรมและชิ้นงานที่เกิดจากการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และสนับสนุนให้เป็นวิทยากรและเผยแพร่ไปยังเครือข่ายโรงเรียนในเขตพื้นที่หรือภายนอก 3) ผู้บริหารควรพัฒนาครูให้มีทักษะการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างต่อเนื่อง สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับหัวข้อวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาผลการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยนำไปขยายผลไปยังเครือข่ายการเรียนรู้ในระดับเขตพื้นที่หรือหน่วยงานอื่น ควรศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปาอย่างต่อเนื่อง และควรศึกษาผลการพัฒนาผู้เรียนโดยชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพพร้อมกับการศึกษาชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา. (2561). แผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา และคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา.
- ชาธิณี ตรีวิทย์. (2560). การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพด้วยการพัฒนาบทเรียนร่วมกัน: แนวคิดและแนวทางสู่ความสำเร็จ. วารสารครุศาสตร์, 45(1), 299-319.
- นฤมล อินทร์ประสิทธิ์. (2552). การศึกษาชั้นเรียน : นวัตกรรมเพื่อพัฒนาครูและนักเรียน. ใน ดุษฎี นิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปาริชาติ เตชะ และชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2561). การพัฒนารูปแบบการศึกษาชั้นเรียนแบบเรียนรู้ร่วมกันที่ส่งเสริมความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของนักศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ (สทส.), 24(3), 114-129.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพะเยาว์ ยินดีสุข. (2561). การเรียนรู้เชิงรุกแบบรวมพลังกับ PLC เพื่อการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เมธาสิทธิ์ ธัญรัตนศรีสกุล. (2560). ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ: แนวทางปฏิบัติสำหรับครู. วารสารวิชาการ มทร. สุวรรณภูมิ, 2(2), 214-228.
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2552). เอกสารโครงการพัฒนาวิชาชีพครูคณิตศาสตร์ด้วยนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน และวิธีการแบบเปิด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- โรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา. (2562). รายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2562. เชียงราย: โรงเรียนชุมชนบ้านสบเปา.

- วัชรรา เล่าเรียนดี และคณะ. (2560). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เพื่อพัฒนา การคิดและ
ยกระดับคุณภาพการศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21. นครปฐม: เพชรเกษมพรินต์ติ้ง กรุป.
- วานิช ประเสริฐพร และไชยวัฒน์ ชุ่มนาเสียว. (2562). การพัฒนาศักยภาพครูผู้สอนด้านการ
จัดทำบทเรียนโดยใช้กระบวนการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพผ่านกิจกรรม
พัฒนา 9 ชั้น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 30 (ชัยภูมิ). วารสาร
มนุษยสังคมสาร, 17(2), 77-99.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2563). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ
พ.ศ.2563. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2562). สภาวะการศึกษาไทย 2561/2562 : การปฏิรูป
การศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: ภาพพิมพ์.
- _____. (2563). การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุก. กรุงเทพมหานคร: 21 เซ็นจูรี.
- Bakir, S. (2014). 5th Grade Students' Opinions About Active Learning Environment.
Procedia-Social and Behavioral Science, 116(2014), 3353-3558.
- DuFour, R. (2010). Learning by Doing: A Handbook for Professional Learning
Community at Work. Indiana: Solution Tree.
- Feger, S. & Arruda, E. (2008). Professional Learning Communities: Key Themes
From The Literature. United States of America: Providence: The Education
Alliance.
- Yoshida, M. (2004). Lesson Study: A Japanese approach to improving mathematics
teaching and learning. Mahwah NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

การพัฒนากระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาครีเครือข่าย
เป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบ
และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด*

MANAGEMENT PROCESS DEVELOPMENT USING SCHOOL, COMMUNITIES
AND NETWORK PARTNERS FOR LEARNING RESOURCES DEVELOPMENT
OF PHO CHAI DISTRICT OF THE NON-FORMAL AND INFORMAL
EDUCATION CENTER, ROI ET PROVINCE

ปราริณา อาสาธง

Prarina Arsathong

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย

Pho Chai District of the Non-Formal and Informal Education center, Thailand

E-mail: prarina1111@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาครีเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ดำเนินการวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประชุมสนทนากลุ่มผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 27 คน สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ 5 คน และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง 2) พัฒนาการกระบวนการบริหารโดยการยกย่องและตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการบริหารจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง 3) ศึกษาผลการใช้กระบวนการบริหารโดยนำไปใช้กับครูและบุคลากร กศน. ปีการศึกษา 2563 - 2564 รวมจำนวน 18 คน 4) ประเมินกระบวนการบริหารโดยครูและบุคลากร จำนวน 18 คน สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน วิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า 1) จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน การพัฒนาฐานการเรียนรู้ นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านงบประมาณ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ฐานการเรียนรู้ในการสร้างอาชีพ รายได้ ภาครีเครือข่าย และขยายความรู้สู่ชุมชนเพื่อความยั่งยืน 2) กระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาครีเครือข่าย มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation analysis) ขั้น

* Received 8 September 2022; Revised 22 September 2022; Accepted 25 September 2022

ร่วมวางแผนพัฒนา (Plan) ขั้นร่วมดำเนินงานพัฒนา (Do) ขั้นร่วมติดตามและประเมิน (Check) ขั้นร่วมปรับปรุงแก้ไข (Act) และขั้นร่วมเผยแพร่และขยายผล (Proliferate) 3) ผลการใช้กระบวนการ ทำให้สถานศึกษามีฐานการเรียนรู้ จำนวน 6 ฐานการเรียนรู้ และผู้เรียนมีองค์ความรู้และมีทักษะการปฏิบัติ สามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้คนในชุมชนได้ 4) ผลการประเมินกระบวนการบริหารโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: กระบวนการบริหาร, โดยใช้สถานศึกษา, ชุมชน และภาคีเครือข่ายเป็นฐาน, ฐานการเรียนรู้

Abstract

The objectives of this research article were to develop a management process using schools, communities, and network partners for the learning resources development of Pho Chai District of the Non-Formal and Informal Education Center, Roi Et province. The research and development methodology has four steps as follows: 1) Study basic information by gathering documentary, related studies, meeting with 27 related people, interviewing 5 school administrators, and 9 academic experts, by using semi-structured interviews. 2) Seven (7) academic experts were conducted by purposive sampling in order to develop the management process by drafting and checking the clarity and appropriateness. 3) Study the results of using the management process by applying it to 18 non-formal and informal teachers and personnel for the academic year 2020 - 2021, and then report on the results of development and based learning. 4) The management process is being evaluated by 18 teachers and personnel. The statistics used for data analysis were the percentage, mean, standard deviation, content analysis, and summary. The findings are shown as follows: 1) For learning resources development, the school should implement a philosophy of sufficiency economy to develop the organization's management, personal, and learning resources and budget, including promoting learners for learning and using these learning resources to build careers and income in the community. 2) The management process consists of six steps: 1) situation analysis, 2) plan, 3) do, 4) check, 5) action, and 6) proliferate. 3) The results of the implementation of the management process showed the school had 6 learning resources and the learners had knowledge, practical skills, and best

practice from using learning resources activities. 4) The result of the management process evaluation overall was at the highest level.

Keywords: Management Process, Using School Communities and Network Partners-Based Management, Learning Resources Development.

บทนำ

สภาพสังคมและเศรษฐกิจที่มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ทำให้คนในสังคมต้องปรับตัวให้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลง สิ่งสำคัญและจำเป็นที่จะทำให้คนในสังคมสามารถปรับตัวได้ คือ การได้รับการศึกษาหรือการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องทุกช่วงชีวิต ดังนั้น การศึกษาตลอดชีวิตจึงเป็นเรื่องสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศ ในประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาตลอดชีวิต และเป้าหมายการส่งเสริมและสนับสนุน การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พ.ศ. 2551 ดังกล่าวข้างต้น กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศนโยบายและจุดเน้นปีงบประมาณ 2563 เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2562 โดยมีสาระสำคัญที่เกี่ยวกับสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย คือ มุ่งสร้างโอกาสให้ประชาชนผู้เรียนที่สำเร็จหลักสูตรสามารถมีงานทำด้วยจุดเน้นการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย เรียนรู้การใช้ดิจิทัลเพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับหาช่องทางในการสร้างอาชีพ และจัดทำหลักสูตรพัฒนาอาชีพที่เหมาะสมกับผู้ที่เข้าสู่สังคมสูงวัย ดังนั้นสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจึงกำหนดกรอบแนวทางการดำเนินงานซึ่งเป็นนโยบายและจุดเน้นการดำเนินงานปี พ.ศ. 2563 และมีเป้าหมายสำคัญคือ ประชาชนได้รับการยกระดับการศึกษา สร้างเสริมและปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความเป็นพลเมืองที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน เพื่อพัฒนาไปสู่ความมั่นคงและยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสิ่งแวดล้อม โดยชุมชนและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม ดังนั้น การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกระบวนการรู้ตลอดชีวิตในรูปแบบต่าง ๆ ให้กับประชาชน และการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการอ่านและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษาตามอัธยาศัยให้มีรูปแบบที่หลากหลาย และตอบสนองความต้องการของประชาชน จึงเป็นภารกิจสำคัญของสำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2562)

การดำเนินงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้บรรลุเป้าหมาย จำเป็นต้องมีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาให้มีบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการอ่านและพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ พัฒนาห้องสมุดประชาชนให้มี

บริการที่ทันสมัย จัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านและการเรียนรู้ที่หลากหลายให้บริการประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ อย่างทั่วถึงและสม่ำเสมอ และการสร้างฐานการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนเพื่อพัฒนาด้านเกษตรผสมผสานให้เป็นฐานการเรียนรู้ต้นแบบ โดยการพัฒนาใน 2 ประเด็น คือ การพัฒนาฐานการเรียนรู้ต้นแบบ และการส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากฐานการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่สร้างขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของสถานศึกษา ชุมชน และภาคีเครือข่าย (สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย, 2562)

ฐานการเรียนรู้ เป็นหน่วยย่อยของศูนย์การเรียนรู้ ตั้งขึ้นในชุมชนหรือสถานศึกษา สำหรับให้ความรู้และฝึกปฏิบัติสำหรับนักศึกษา ประชาชน และผู้สนใจ การสร้างฐานการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) ฐานการเรียนรู้ เช่น ฐานการเรียนรู้สมุนไพร ฐานการปลูกผัก ฐานการทำปุ๋ยอินทรีย์ และ 2) ฐานกิจกรรม เป็นฐานการเรียนรู้สำหรับฝึกปฏิบัติในสิ่งที่ต้องทำต่อเนื่องเป็นกระบวนการ เช่น การปลูกผัก การเพาะเมล็ด การเตรียมดิน เป็นต้น ซึ่งการจัดฐานกิจกรรมให้เป็นฐานการเรียนรู้ที่มีคุณภาพนั้นต้องพัฒนาและปรับปรุงด้านพื้นที่บรรยากาศ สภาพแวดล้อม ห้องหรือสถานที่บรรยาย สื่อการเรียนรู้ ทรัพยากรและอุปกรณ์การศึกษา และภาคีเครือข่าย (สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนการเรียนรู้, 2558) ทั้งนี้ เพราะฐานการเรียนรู้และแหล่งเรียนมีความสำคัญในการเป็นแหล่งข้อมูลที่ให้สถานศึกษาและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สร้างกระบวนการเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ แหล่งค้นคว้า การวิจัย และฝึกอบรมให้นักศึกษาและผู้สนใจเกิดการเรียนรู้ ปฏิบัติ สร้างความรู้ด้วยตัวเอง และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต (กรมสามัญศึกษา, 2544); (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2547); (ดำริ บุญชู, 2548)

ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีแหล่งเรียนรู้ครอบคลุมทั้งหมด 9 ตำบล สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ โดยได้ดำเนินการปรับภูมิทัศน์ให้ร่มรื่นและเอื้อต่อการเรียนการสอนใน กศน. ตำบล จากการวิเคราะห์ปัญหาการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ของ กศน. อำเภอโพธิ์ชัย พบว่า พื้นที่แหล่งเรียนรู้ของศูนย์ กศน. มีความเหมาะสมสำหรับการจัดทำฐานการเรียนรู้ แต่ควรพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับหลักสูตรบริบทของพื้นที่ และความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน พัฒนากิจกรรมที่สอดคล้องกับการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง และใช้ประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอนและเป็นแหล่งฝึกประสบการณ์จริงของนักศึกษาและผู้สนใจ รวมทั้งการขยายผลสู่สถานศึกษากายนอก และมีการประเมินการใช้ฐานการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ผลการสำรวจแหล่งข้อมูล สอบถามประชาชนในพื้นที่ และสังเกตพื้นที่แหล่งข้อมูล เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนการพัฒนาฐานการเรียนรู้และวางแผนใช้ประโยชน์จากฐานการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน พบว่า ความต้องการพัฒนาฐานการเรียนรู้ 6 ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ฐานการเรียนรู้ที่ 1 ขยะเปียก ฐานการเรียนรู้ที่ 2 ขยะทองคำ ฐานการเรียนรู้ที่ 3 เสวียนรักษ์

โลก ฐานการเรียนรู้ที่ 4 การเพาะเห็ดขอนขาว ฐานการเรียนรู้ที่ 5 ปลูกผักพอเพียง เคียงคู่ชุมชน และฐานการเรียนรู้ที่ 6 ห้องสมุดมีชีวิต และมีแนวคิดการพัฒนาฐานการเรียนรู้ที่ยั่งยืน โดยใช้แนวคิดการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน และภาคีเครือข่ายเป็นฐาน ซึ่งมีการบริหารที่สำคัญ คือ หลักการมีส่วนร่วมทางการศึกษา ได้แก่ ความร่วมมือของผู้บริหาร ครู นักศึกษา เครือข่าย ผู้นำชุมชน และชุมชนชนเข้ามาดูแลและใช้ประโยชน์จากฐานการเรียนรู้ และขยายผลด้วยการจัดให้มีการอบรม แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประชาสัมพันธ์โดยการเรียนรู้สถานที่จริง ประเมินผลการพัฒนาฐานการเรียนรู้ และประกาศเกียรติคุณ ยกย่อง เชิดชูเกียรติครู ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง (ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย, 2563)

จากความต้องการพัฒนาฐานการเรียนรู้และแนวทางการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะผู้อำนวยการศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด จึงสนใจพัฒนากระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยดำเนินการวิจัยและพัฒนาในปีการศึกษา 2563 - 2564 โดยมีเป้าหมายการพัฒนา คือ การพัฒนาฐานการเรียนรู้ จำนวน 6 ฐาน ได้แก่ ฐานการเรียนรู้ที่ 1 ขยะเปียก ฐานการเรียนรู้ที่ 2 ขยะทองคำ ฐานการเรียนรู้ที่ 3 เสวียนรักษโลก ฐานการเรียนรู้ที่ 4 การเพาะเห็ดขอนขาว ฐานการเรียนรู้ที่ 5 ปลูกผักพอเพียง เคียงคู่ชุมชน และฐาน การเรียนรู้ที่ 6 ห้องสมุดมีชีวิต และการให้บริการฐานการเรียนรู้แก่นักศึกษา ผู้สนใจ และชุมชน และเป็นฐานการเรียนรู้ต้นแบบแก่หน่วยงานและผู้สนใจ ส่งผลให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยกระดับคุณภาพชีวิต ของสังคมและชุมชนให้ดีขึ้นและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยพัฒนากระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ดครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) แบ่งการวิจัยออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนากระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาศิเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอโธชัย จังหวัดร้อยเอ็ด	ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประชุมสนทนากลุ่มครูและบุคลากร กศน. และคณะกรรมการสถานศึกษา รวมจำนวน 27 คน สัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบจำนวน 5 คน มีคุณสมบัติเป็นเป็นสถานศึกษาต้นแบบที่ประสบความสำเร็จและเป็นต้นแบบศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา และสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 คน มีคุณสมบัติเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา บริหารสถานศึกษา และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ มีประสบการณ์ในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านการศึกษา ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยข้อคำถามมีดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 สามารถนำไปใช้ได้ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ การวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล	ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน 1. ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2. ผลประชุมสนทนากลุ่มครูและบุคลากร กศน. และคณะกรรมการสถานศึกษา 3. ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ 4. ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ
ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนากระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาศิเครือข่าย เป็นฐาน เพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้	ยกร่างกระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาศิเครือข่าย เป็นฐาน 6 ขั้นตอน และนำเสนอแก่ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการและคู่มือการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาศิเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษาอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโธชัย จังหวัดร้อยเอ็ด เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมิน มีลักษณะเป็นแบบ	1. ร่างกระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาศิเครือข่ายเป็นฐาน 2. คู่มือการปฏิบัติงาน

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
	มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยข้อคำถามมีดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 สามารถนำไปใช้ได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติคือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขกระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาศึเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ก่อนนำไปทดลองใช้จริง	
ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการใช้กระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาศึเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้	โดยนำไปใช้ในปีการศึกษา 2563 - 2564 กับครูและบุคลากร กศน. จำนวน 18 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง มีคุณสมบัติเป็นผู้มีส่วนร่วมปฏิบัติงานและพัฒนาฐานการเรียนรู้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสรุปผลการพัฒนาฐานการเรียนรู้ และแบบสรุปผลการใช้ฐานการเรียนรู้ ศูนย์ศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 สามารถนำไปใช้ได้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล	1. ผลการพัฒนาฐานการเรียนรู้ 2. ผลการใช้บริการฐานการเรียนรู้
ขั้นตอนที่ 4 การประเมินกระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาศึเครือข่ายเป็นฐาน เพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้	ประเมินกระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาศึเครือข่ายเป็นฐาน เพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ใน 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ครูและบุคลากร กศน. ปีการศึกษา 2564 จำนวน 18 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง มีคุณสมบัติเป็นผู้มีส่วนร่วมปฏิบัติงานและพัฒนาฐานการเรียนรู้	ผลการประเมินกระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาศึเครือข่ายเป็นฐาน เพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ใน 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

ขั้นตอน	วิธีดำเนินการ	ผลที่ได้รับ
	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบประเมิน มีลักษณะเป็นแบบ มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรง ของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน โดยข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้อง เท่ากับ 1 สามารถนำไปใช้ได้ และ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า 1) ผลการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า กระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน และภาคีเครือข่ายเป็นที่สังเคราะห์ได้ มี 6 ขั้นตอน 2) ผลการประชุมสนทนากลุ่มกับครู กศน. และคณะกรรมการสถานศึกษา พบว่า ควรนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงาน โดยประเด็นการพัฒนากฎการเรียนรู้ ได้แก่ ด้านบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านงบประมาณ 3) ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ พบว่า กระบวนการบริหารเพื่อพัฒนากฎการเรียนรู้ในสถานศึกษา ควรกำหนดเป้าหมายองค์กรให้ชัดเจน และใช้หลักการมีส่วนร่วมในกระบวนการ PDCA มาบูรณาการในการพัฒนาการจัดกิจกรรม โดยมีแนวทางการพัฒนา คือ ส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนสร้างอาชีพและสร้างรายได้ พึ่งพาตนเองในระดับหนึ่ง และสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือและขยายความรู้สู่ชุมชนเพื่อความยั่งยืน และ 4) ผลการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า หลักการบริหารที่นำมาใช้ ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการมีส่วนร่วม หลักการบริหารเชิงระบบ และการบริหารจัดการตามกระบวนการ PDCA โดยมีขั้นตอน ได้แก่ ขั้นศึกษาสภาพปัญหา ขั้นวางแผน ขั้นดำเนินการพัฒนา ขั้นนิเทศ ติดตาม ประเมินผล ขั้นรายงานผลการพัฒนา โดยสรุป การพัฒนากฎการเรียนรู้ นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านงบประมาณ ส่งเสริมให้ผู้เรียนใช้ฐานการเรียนรู้ในการสร้างอาชีพ รายได้ ภาคีเครือข่าย และขยายความรู้สู่ชุมชนเพื่อความยั่งยืน

2. ผลการพัฒนากฎกระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนา ฐานการเรียนรู้ พบว่า 1) กระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่าย มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation analysis) ขั้นร่วม

วางแผนพัฒนา (Plan) ขั้นร่วมดำเนินงานพัฒนา (Do) ขั้นร่วมติดตามและประเมิน (Check) ขั้นร่วมปรับปรุงแก้ไข (Act) และขั้นร่วมเผยแพร่และขยายผล (Proliferate) 2) ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการบริหารที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.11) 3) คู่มือการปฏิบัติงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.27)

3. ผลการใช้กระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาควิชาเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐาน การเรียนรู้ พบว่า

3.1 การพัฒนาฐานการเรียนรู้ จำนวน 6 ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ฐานการเรียนรู้ที่ 1 ขยะเปียก ฐานการเรียนรู้ที่ 2 ขยะทองคำ ฐานการเรียนรู้ที่ 3 เสวียนรักษโลก ฐานการเรียนรู้ที่ 4 การเพาะเห็ดขอนขาว ฐานการเรียนรู้ที่ 5 ปลูกผักพอเพียง เคียงคู่ชุมชน และฐานการเรียนรู้ที่ 6 ห้องสมุดมีชีวิต โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงถึงผลสำเร็จของการพัฒนาฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ภาพถ่าย เอกสารคู่มือฐานการเรียนรู้ ไปสเตอร์การถอดบทเรียน แผ่นพับ คำสั่งแต่งตั้งผู้รับผิดชอบงาน ใบประกาศและเกียรติบัตร หนังสือเชิญ หนังสือขอความอนุเคราะห์ หนังสือขอความร่วมมือ และแบบสอบถาม

3.2 ผลการใช้ฐานการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนมีองค์ความรู้และมีทักษะปฏิบัติแต่ละฐานการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้คนในชุมชนได้ โดย

3.2.1 ฐานการเรียนรู้ขยะเปียก ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขยะเปียก ขยะอินทรีย์ การทำถังขยะเปียก สามารถกำจัดขยะเปียกได้อย่างถูกวิธี นำขยะเปียกที่หมักได้ที่แล้วไปใช้เป็นปุ๋ยได้อย่างเหมาะสม และสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้คนในชุมชนได้

3.2.2 ฐานการเรียนรู้ขยะทองคำ ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทของขยะ สามารถแยกประเภทของขยะก่อนจำหน่าย สามารถนำความรู้มาจัดการคัดแยกขยะในครัวเรือนของตนเอง และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะได้

3.2.3 ฐานการเรียนรู้เสวียนรักษโลก ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ในการทำเสวียน ขั้นตอนการทำเสวียน การใช้ประโยชน์ของเสวียน สามารถถ่ายทอดความรู้และเป็นวิทยากรแกนนำในการทำเสวียนได้

3.2.4 ฐานการเรียนรู้การเพาะเห็ดขอนขาว ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจวัตถุดิบส่วนประกอบการเพาะเห็ด ขั้นตอนการเพาะเห็ด การดูแลรักษาตลอดจนการเก็บเกี่ยวผลผลิต ประโยชน์ สรรพคุณ และคุณค่าทางโภชนาการของเห็ดขอนขาว การแปรรูปเห็ด การเก็บรักษาเห็ดขอนขาว สามารถสร้างอาชีพและจำหน่ายเห็ดสร้างรายได้ให้กับสมาชิกในกลุ่มสมาชิก และถ่ายทอดขั้นตอนและวิธีการเพาะเห็ดได้

3.2.5 ฐานการเรียนรู้ปลูกผักพอเพียง เคียงคู่ชุมชน ทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจสามารถเลือกปลูกผักแต่ละฤดูกาล การเตรียมดิน เมล็ดพันธุ์ผัก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต สามารถถ่ายทอดความรู้ให้แก่บุคคลในครอบครัวและชุมชนได้

3.2.6 ฐานการเรียนรู้ห้องสมุดมีชีวิต ทำให้ห้องสมุดมีทรัพยากรการเรียนรู้ที่ทันสมัย ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับระบบสืบค้น รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และรักการอ่านมากขึ้น

4. ผลการประเมินผลการประเมินกระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐาน เพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.02) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านผลผลิต ($\bar{X} = 4.78$, S.D. = 0.24) ด้านปัจจัยนำเข้า ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.30) และด้านกระบวนการ ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.29) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า ด้านบริหารจัดการ ($\bar{X} = 4.75$, S.D. = 0.30) ด้านฐานการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.74$, S.D. = 0.35) ด้านสื่อการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.38) ด้านบุคลากร ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.32) และด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.32) ด้านกระบวนการ พบว่า กระบวนการทำให้มีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่และขยายผลให้เกิดการใช้ฐานการเรียนรู้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.24) และด้านผลผลิต พบว่า สถานศึกษามีฐานการเรียนรู้ต้นแบบสำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และให้บริการฐานการเรียนรู้แก่นักศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่าย และผู้สนใจได้ และครูสามารถขยายผลการพัฒนาฐานการเรียนรู้และการจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้สู่ภายนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$, S.D. = 0.32)

อภิปรายผล

การวิจัยและพัฒนากระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถอภิปรายผลในประเด็น ดังต่อไปนี้

1. จากผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนากระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า กระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน และภาคีเครือข่ายเป็นฐาน ควรใช้หลักการบริหาร ได้แก่ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หลักการมีส่วนร่วม หลักการบริหารเชิงระบบ และการบริหารจัดการตามกระบวนการ PDCA โดยประเด็นการพัฒนาฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ด้านบริหารจัดการ ด้าน

บุคลากร ด้านแหล่งเรียนรู้ แนวทางการพัฒนา คือ ส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนสามารถใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนสร้างอาชีพและสร้างรายได้ พึ่งพาตนเองในระดับหนึ่ง และสร้างภาคีเครือข่ายความร่วมมือและขยายความรู้สู่ชุมชนเพื่อความยั่งยืน ทั้งนี้ ผลการศึกษาข้อมูลดังกล่าวข้างต้นทำให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่หลากหลายทั้งจากผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบและผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นแนวทางการพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย ทั้งด้านบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านแหล่งเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามแนวทางการพัฒนาฐานการเรียนรู้ของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้กำหนดแนวทางการบริหารเชิงระบบและการบริหารจัดการฐานการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ โดยให้บุคลากรและผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สำคัญ การบริหารจัดการงบประมาณให้เกิดประโยชน์คุ้มค่ามากที่สุด บริหารจัดการทรัพยากรให้ครอบคลุมครบถ้วนและเกิดประโยชน์สูงสุด มีการวางแผนดำเนินงานอย่างเป็นระบบโดยยึดนโยบายและบริบทของสถานศึกษา จัดทำแผนพัฒนาเพื่อจัดสรรงบประมาณ จัดทำแผนปฏิบัติการโครงการ จัดทำข้อมูลและทำความเข้าใจกับบุคลากรของสถานศึกษาและชุมชน ประชาสัมพันธ์กิจกรรมโครงการ ประเมินผลสรุปรายงานพัฒนาต่อยอด เพื่อให้การจัดการฐานการเรียนรู้ให้เกิดผลคุ้มค่าและยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) สอดคล้องกับ ยอด สะตะ ที่พบว่า สภาพการดำเนินงานและการจัดการเรียนรู้ของศูนย์เรียนรู้ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้ง 3 ศูนย์ก่อตั้งขึ้นโดยการสนับสนุนของพัฒนาชุมชนและเทศบาล ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้และการเรียนรู้ของชุมชน ในศูนย์มีอาคาร แผ่นป้ายนิเทศ ตัวอย่างผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยให้ความรู้ด้านอาชีพ สุขภาวะ หลักเศรษฐกิจพอเพียง การอนุรักษ์ป่าและภูมิปัญญาท้องถิ่น (ยอด สะตะ, 2561)

2. กระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่าย มี 6 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation analysis) ขั้นร่วมวางแผนพัฒนา (Plan) ขั้นร่วมดำเนินงานพัฒนา (Do) ขั้นร่วมติดตามและประเมิน (Check) ขั้นร่วมปรับปรุงแก้ไข (Act) และขั้นร่วมเผยแพร่และขยายผล (Proliferate) ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของกระบวนการบริหารที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และคู่มือการปฏิบัติงานมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐานจากแนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้กระบวนการบริหารที่สามารถนำไปใช้พัฒนาฐานการเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ดที่ชัดเจนมากขึ้น และได้ศึกษาความต้องการของครู กศน. และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำให้ทราบความต้องการและประเด็นการพัฒนาฐานการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม การสัมภาษณ์ผู้บริหารต้นแบบและผู้ทรงคุณวุฒิทำได้แนวทางหรือองค์ความรู้ใหม่สำหรับการยกร่างกระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม

อัยยาศัยอำเภอโศกชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งมีกระบวนการบริหาร 6 ขั้นตอน เรียกว่า S-P-D-C-A-P ได้แก่ ขั้นร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation analysis) ขั้นร่วมวางแผนพัฒนา (Plan) ขั้นร่วมดำเนินงานพัฒนา (Do) ขั้นร่วมติดตามและประเมิน (Check) ขั้นร่วมปรับปรุงแก้ไข (Act) และขั้นร่วมเผยแพร่และขยายผล (Proliferate) เป็นกระบวนการที่สถานศึกษา ชุมชน และภาคีเครือข่ายมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ผ่านการตรวจสอบความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า กระบวนการบริหารและคู่มือการปฏิบัติมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Flaxman, E. ที่ได้กล่าวถึงหลักการบริหารสถานศึกษาโดยสถานศึกษาและชุมชนเป็นฐาน เป็นการกำหนดความต้องการร่วมกันของสมาชิกในชุมชนว่าอะไรคือสิ่งที่สำคัญที่สุดสำหรับการศึกษาของคนในชุมชน ความพยายามในการพึ่งตนเองของชุมชน บุคลากรของการให้บริการ และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างสูงสุดโดยการร่วมมือกันของสมาชิกทุกคนของชุมชนเพื่อสร้างความมั่นใจว่าทรัพยากรได้ถูกใช้เพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน (Flaxman, E., 2001) เช่นเดียวกับ สมบัติ ปัญญาคง และคณะ ที่ได้พัฒนารูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1 พบว่า กระบวนการบริหารแบบมีส่วนร่วมมี 5 ประการ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน 2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล 4) การมีส่วนร่วมในการจัดหาทรัพยากร 5) การมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ความรู้ (สมบัติ ปัญญาคง และคณะ, 2562)

3. จากผลการใช้กระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐาน เพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ พบว่า 1) การพัฒนาฐานการเรียนรู้ จำนวน 6 ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ ฐานการเรียนรู้ที่ 1 ขยะเปียก ฐานการเรียนรู้ที่ 2 ขยะทองคำ ฐานการเรียนรู้ที่ 3 เสวียนรักษ์โลก ฐานการเรียนรู้ที่ 4 การเพาะเห็ดขอนขาว ฐานการเรียนรู้ที่ 5 ปลูกผักพอเพียง เคียงคู่ชุมชน และฐานการเรียนรู้ที่ 6 ห้องสมุดมีชีวิต 2) ผลการใช้ฐานการเรียนรู้ พบว่า ผู้เรียนมีองค์ความรู้และมีทักษะปฏิบัติแต่ละฐานการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ไปถ่ายทอดให้คนในชุมชนได้ ทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักศึกษา ประชาชนในชุมชน และผู้สนใจจากสถานศึกษาและหน่วยงานอื่นได้ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดการพัฒนาฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้หรือฝึกปฏิบัติสำหรับนักศึกษา ประชาชน และผู้สนใจ ที่มีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ฐานการเรียนรู้ หรือฐานกิจกรรม ห้องหรือสถานที่บรรยาย สื่อการเรียนรู้ ทรัพยากรและอุปกรณ์การศึกษา พื้นที่ บรรยากาศ สิ่งแวดล้อม และภาคีเครือข่าย (สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้, 2558) กระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐานดังกล่าวข้างต้น ทำให้เกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของครูและบุคลากร กศน. และผู้เกี่ยวข้องจนประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด และเป็นต้นแบบแหล่งศึกษาดูงานและการขยายผลไปยังชุมชนอื่น ผลการวิจัยของธนัชพร หาได้ และ

มัลลิกา ทองเอม ได้พัฒนารูปแบบการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืนสำหรับผู้สูงอายุในตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผลการวิจัยทำให้ได้ฐานการเรียนรู้ทั้งหมด 7 ฐานการเรียนรู้ ได้แก่ 1) ฐานศาสตร์พระราชา 2) ฐานคนมีน้ำยา 3) ฐานปุ๋ยและน้ำหมักชีวภาพ 4) ฐานคนมีพลัง 5) ฐานผักเป็นยา 6) ฐานหมอดิน และ 7) ฐานจักสานงานฝีมือ (ธนัพร หาได้ และมัลลิกา ทองเอม, 2564) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เอกราช หนูแก้ว และเอกรัตน์ เอกศาสตร์ ได้ศึกษาการสร้างฐานการเรียนรู้ฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยทำให้ได้ฐานการเรียนรู้จำนวน 9 ฐาน ได้แก่ 1) ฐานการเลี้ยงหมูหลุม 2) ฐานการปลูกมันสำปะหลังด้วยระบบน้ำหยด 3) ฐานการปลูกมะนาวในวงบ่อซีเมนต์ 4) ฐานการเลี้ยงปลาในแปลงเพศ 5) ฐานการเลี้ยงไก่ดำภูพานและไก่ไข่ 6) ฐานการเลี้ยงกบ 7) ฐานการเพาะเห็ดฟาง 8) ฐานการทำน้ำหมักชีวภาพ และ 9) ฐานการปลูกผักหวานป่า โดยมีหลักสูตรฐานการเรียนรู้ฟาร์มเกษตรผสมผสานสำหรับใช้ฝึกอบรมเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 3 รูปแบบ คือ หลักสูตรระยะสั้น จำนวน 1 วัน จำนวน 2 วัน และจำนวน 3 วัน หลักสูตรระยะปานกลาง จำนวน 5 วัน และจำนวน 7 วัน และหลักสูตรระยะยาว จำนวน 30 วัน (4 สัปดาห์) และจำนวน 120 วัน (4 เดือน) (เอกราช หนูแก้ว และเอกรัตน์ เอกศาสตร์, 2561)

4. จากผลการประเมินผลกระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐาน เพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ที่เป็นเช่นนี้เพราะการพัฒนาฐานการเรียนรู้ของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย ได้มีการพัฒนาบุคลากรโดยการศึกษาดูงานแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่ ประจำตำบล ณ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร เข้าร่วมกิจกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา และศึกษาดูงานศูนย์การเรียนรู้ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ประสบความสำเร็จ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคลากรต้นแบบที่เป็นแบบอย่าง ที่ดีในการดำเนินชีวิตให้กับผู้อื่นได้ จึงได้นำความรู้และแนวทางการพัฒนามาบูรณาการเพื่อพัฒนา ฐานการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้เป็นแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงเกษตรผสมผสานของ กศน. ตำบล และชุมชน และให้ความรู้แก่นักศึกษาและชุมชนจนเป็นแหล่งเรียนรู้ต้นแบบที่สามารถเป็นแหล่งศึกษาดูงานแก่หน่วยงานอื่น และครู กศน. ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนักศึกษามีความสามารถเป็นวิทยากรเผยแพร่ให้ความรู้ที่ส่งเสริมการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชนได้ เช่นเดียวกับกรณีศึกษาการจัดการแหล่งเรียนรู้ในในประเทศอังกฤษที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามา มีส่วนร่วมในพิพิธภัณฑสถานชุมชน และการจัดการแหล่งเรียนรู้ในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ให้โรงเรียน ชุมชน

และครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้มีส่วนช่วยการเรียนการสอนในโรงเรียน (ปริยาภรณ์ ตั้งคุณานันต์, 2563)

องค์ความรู้ใหม่

ผลจากการวิจัยได้กระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาศึเครือข่ายเป็นฐาน เพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีกระบวนการบริหาร 6 ขั้นตอน เรียกว่า S-P-D-C-A-P ดังนี้

วัตถุประสงค์: เพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้กระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาศึเครือข่ายเป็นฐาน

กระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาศึเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้

1. ขั้นร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation analysis)
2. ขั้นร่วมวางแผนพัฒนา (Plan)
3. ขั้นร่วมดำเนินงานพัฒนา (Do)
4. ขั้นร่วมติดตามและประเมิน (Check)
5. ขั้นร่วมปรับปรุงแก้ไข (Act)
6. ขั้นร่วมเผยแพร่และขยายผล (Proliferate)

การพัฒนาฐานการเรียนรู้

1. ผลการพัฒนาฐานการเรียนรู้
 - 1.1 ฐานการเรียนรู้ที่ 1 ขยะเปียก
 - 1.2 ฐานการเรียนรู้ที่ 2 ขยะทองคำ
 - 1.3 ฐานการเรียนรู้ที่ 3 เสวียนรักษ์โลก
 - 1.4 ฐานการเรียนรู้ที่ 4 การเพาะเห็ดขอนขาว
 - 1.5 ฐานการเรียนรู้ที่ 5 ปลูกผักพอเพียง เคียงคู่ชุมชน
 - 1.6 ฐานการเรียนรู้ที่ 6 ห้องสมุดมีชีวิต
2. ผลการใช้บริการฐานการเรียนรู้
 - 2.1 ฐานการเรียนรู้ที่ 1 ขยะเปียก
 - 2.2 ฐานการเรียนรู้ที่ 2 ขยะทองคำ
 - 2.3 ฐานการเรียนรู้ที่ 3 เสวียนรักษ์โลก
 - 2.4 ฐานการเรียนรู้ที่ 4 การเพาะเห็ดขอนขาว
 - 2.5 ฐานการเรียนรู้ที่ 5 ปลูกผักพอเพียง เคียงคู่ชุมชน
 - 2.6 ฐานการเรียนรู้ที่ 6 ห้องสมุดมีชีวิต

ปัจจัยความสำเร็จ

1. การมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์การพัฒนาฐานการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ที่ชัดเจน
2. การทำงานร่วมกันเป็นทีม
3. ภาวะผู้นำของผู้บริหาร
4. การสร้างบรรยากาศที่ดีและการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้
5. การมีเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่เหมาะสม
6. การมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม
7. ความพร้อมด้านอาคารสถานที่ งบประมาณและการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย

สรุป/ข้อเสนอแนะ

กระบวนการบริหารโดยใช้สถานศึกษา ชุมชน ภาคีเครือข่ายเป็นฐานเพื่อพัฒนาฐานการเรียนรู้ ศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด มีกระบวนการบริหาร 6 ขั้นตอน เรียกว่า S-P-D-C-A-P ได้แก่ ขั้นร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ (Situation analysis) ขั้นร่วมวางแผนพัฒนา (Plan) ขั้นร่วมดำเนินงานพัฒนา (Do) ขั้นร่วมติดตามและประเมิน (Check) ขั้นร่วมปรับปรุงแก้ไข (Act) และขั้นร่วมเผยแพร่และขยายผล (Proliferate) ซึ่งเป็นกระบวนการที่สถานศึกษา ชุมชน และภาคีเครือข่าย มีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ดังนั้นข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้มีดังนี้ 1) ควรมีการเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรให้มีความสำคัญแลให้มีความร่วมมือต่อการพัฒนาฐานการเรียนรู้และจัดกิจกรรมบูรณาการฐานการเรียนรู้ 2) การพัฒนาฐานการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ในศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย ควรมีส่วนการเรียนรู้ที่แสดงถึงกระบวนการแต่ละฐานการเรียนรู้ที่หลากหลาย และทันสมัย 3) การพัฒนาฐานการเรียนรู้และส่งเสริมการใช้ฐานการเรียนรู้ไปสู่ชุมชนและสถานศึกษาอื่น ควรกำหนดเป้าหมายการพัฒนาฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด วิธีการและแนวทางการดำเนินงานร่วมกันที่ชัดเจน เป็นรูปธรรม 4) การพัฒนาฐานการเรียนรู้และส่งเสริมการใช้ฐานการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ควรส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการร่วมกลุ่มและสร้างเครือข่ายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และมีกิจกรรมต่อเนื่องสม่ำเสมอให้มีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมพัฒนาฐานการเรียนรู้ร่วมกัน 5) ผลผลิตที่ได้จากฐานการเรียนรู้ เช่น การปลูกผัก การเพาะเห็ดขอนขาว ควรสนับสนุนและพัฒนากิจการการผลิต การแปรรูป และการตลาด โดยการส่งเสริมการรวมกลุ่ม วางแผน การผลิตและพัฒนาผลผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ รวมทั้งหาช่องทางการตลาดเพื่อจำหน่ายสินค้าและผลผลิตภัณฑ์ และ 6) สถานศึกษาควรจัดทำสารสนเทศฐานการเรียนรู้อย่างเป็นระบบเพื่อประโยชน์ในการเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาฐานการเรียนรู้และการใช้บริการฐานการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้ง

ต่อไป คือ 1) ควรศึกษาการพัฒนา รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของครู และบุคลากร กศน. ภูมิปัญญาท้องถิ่น และชุมชนเพื่อพัฒนาอาชีพชุมชน 2) ควรศึกษารูปแบบ หรือแนวทางการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลแต่ละประเภท เช่น การถอดบทเรียน การสะท้อนผลการเรียนรู้ แนวทางการขยายผล เพื่อให้การจัดการศึกษาของศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัยมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมสามัญศึกษา. (2544). การพัฒนาและการใช้แหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนและท้องถิ่นเพื่อจัดกระบวนการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- ดำริ บุญชู. (2548). การใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา. วารสารวิชาการ, 8(1), 27-31.
- ธนัชร หาได้ และมัลลิกา ทองเอม. (2564). รูปแบบการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่ยั่งยืนสำหรับผู้สูงอายุในตำบลแม่ปะ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก. วารสารสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนาท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 5(4), 157-165.
- ปรียาภรณ์ ตั้งคุณานันต์. (2563). การจัดการห้องเรียนและแหล่งเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: มิน เซอร์วิส ซัพพลาย.
- ยอด สะตะ. (2561). รูปแบบการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนเพื่อสิ่งแวดล้อมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อมศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย. (2563). รายงานผลการสำรวจความต้องการพัฒนาฐานการเรียนรู้ กศนอำเภอโพธิ์ชัย. ร้อยเอ็ด: ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอโพธิ์ชัย.
- สมบัติ ปัญญาคง และคณะ. (2562). รูปแบบการบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดแหล่งเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพอในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 10(1), 178-193.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2550). แหล่งเรียนรู้โรงเรียนดีใกล้บ้าน. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). การจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน.

- สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการเรียนรู้. (2558). รายงานการศึกษาแนวทางการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้และสื่อการเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของโรงเรียนในโครงการตามพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี. กรุงเทพมหานคร: พรินทวนกราฟฟิค.
- สำนักส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. (2562). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2563 ของสำนักงาน กศน (ฉบับปรับปรุงตามงบประมาณที่ได้รับจัดสรร). กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน กศน.
- เอกราช หนูแก้ว และเอกรัตน์ เอกศาสตร์. (2561). การสร้างฐานการเรียนรู้ฟาร์มเกษตรผสมผสานตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยกระบวนการแบบมีส่วนร่วม. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- Flaxman, E. (2001). The Promise of Urban Community Schooling. *Urban and Rural Community Education*, 8(2), 5-14.

การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ
เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1*
THE DEVELOPMENT OF AN INTEGRATED SUPERVISION MODEL
TO PROMOTE ACTIVE LEARNING MANAGEMENT SKILLS OF THAI
LANGUAGE TEACHERS IN THE OFFICE OF CHIANGRAI PRIMARY
EDUCATION SERVICE AREA OFFICE 1

สายสวัสดิ์ วิทยาก็ค

Saisawalee Withayapak

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1

Chiang rai Primary Educational Service Area Office 1, Thailand

E-mail: sainaam.sor@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการพัฒนา
รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 2) สร้างและตรวจสอบคุณภาพ
ของรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครู
ภาษาไทย 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัด
การเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย 4) ประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อรูปแบบการนิเทศ
แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย ใช้รูปแบบการวิจัย
และพัฒนา รวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ และแบบประเมิน กลุ่มตัวอย่าง คือ
ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ครูภาษาไทย 30 คน ได้มาโดยเลือกแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูลใช้ ค่าเฉลี่ย
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test ผลวิจัย พบว่า 1) เป็นรูปแบบการนิเทศที่สร้างโดยการบูรณาการ
การนิเทศแบบคลินิก การนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา และการนิเทศแบบพี่เลี้ยงช่วยเหลือ
แนะนำ ส่งเสริม ปรับปรุงการสอนให้เป็นการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ให้ข้อมูลย้อนกลับจนสำเร็จ
ตามจุดหมาย 2) ได้รูปแบบการนิเทศ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นการวางแผนกำหนดทิศทาง ขั้นการ
ปฏิบัติการนิเทศ และขั้นการเรียนรู้เพื่อพัฒนา โดยรูปแบบการนิเทศและคู่มือมีความเหมาะสม
ในระดับมาก 3) ครูมีความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุก หลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อนการใช้

* Received 14 September 2022; Revised 23 September 2022; Accepted 26 September 2022

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และจัดการเรียนรู้เชิงรุก ระดับมากที่สุด มีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 4) ครูพึงพอใจมากที่สุดต่อรูปแบบการนิเทศที่สร้างขึ้น

คำสำคัญ: รูปแบบการนิเทศ, การนิเทศแบบบูรณาการ, การพัฒนารูปแบบการนิเทศ, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

Abstract

The objectives of this research article were to 1) Study the basic information necessary to develop an integrated supervision model to promote active learning management skills of Thai Language teachers who are under the Office of Chiang Rai Primary Educational Service Area 1 2) Build and examine the quality of the integrated supervision model to promote active learning management skills of Thai Language teachers 3) Study the results of using an integrated supervision model to promote active learning management skills of Thai language teachers. 4) Assess the teachers' satisfaction with the integrated supervision model to promote active learning management skills of Thai language teachers. Used a research and development model. The research instruments consisted of an interviews, tests and assessments. The samples consisted of 9 qualified and 30 Thai language teachers, acquired by Purposive Sampling. The data were analyzed using mean, standard deviation and t-test. The results showed that 1) It is a supervision model created by integrating clinical supervision, Intellectual supervision and mentoring supervision that aims to help, recommend, promote and improve active learning management teacher's skill and provide feedback until the goal is achieved. 2) The supervision model consisted of 3 steps, these are directional planning, Supervisory Management and learn to develop. The supervision model and manual of the supervision model were appropriate at a high level. 3) Teachers have knowledge of active learning management skill after applying the model, it was statistically significantly higher than before at the .05 level. They can write a learning management plan, have an active learning management skill at the highest level and have a good attitude towards active learning management. 4) Teachers were most satisfied with the supervision model created by the researcher.

Keywords: Supervision Model, Integrated Supervision, Developing Supervision Model, Active Learning Management

บทนำ

การจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้น มีความสุขกับการเรียนรู้ เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นไปตามปรัชญาการศึกษาแนวพิพัฒนนิยม (Progressivism) อยู่บนฐานทฤษฎีกลุ่มความคิดความเข้าใจ (Cognitivism) กลุ่มสร้างความรู้ (Constructivism) ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและเป็นการเรียนรู้เพื่อชีวิต (วิชรา เล่าเรียนดี และคณะ, 2560) ซึ่งตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียน มีความสำคัญที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา, 2542) การจัดการเรียนของครูในประเทศไทยต้องจัดการเรียนรู้ยุคไทยแลนด์ 4.0 ที่มุ่งหวังให้ผู้เรียนแต่ละคนไม่อยู่นิ่งกระตือรือร้นและคิดค้นหาความรู้และคำตอบอยู่ตลอดเวลา (Active Learner) สร้างบรรยากาศในห้องเรียนเป็นห้องเรียนแห่งความสงสัย อยากเรียนอยากรู้อยากหาคำตอบ (Community of Inquiry) มุ่งหวังให้ผู้เรียนคิดสร้างสรรค์ ที่จะนำไปสู่การผลิตนวัตกรรม การสร้างอาชีพและการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนสร้างองค์ความรู้จากความสนใจรายบุคคล และจากการรวมตัวของผู้เรียน ที่มีแรงผลักดันเป็นทีม เช่น ทีมที่มีนวัตกรรมเป็นจุดเน้น (ไพฑูรย์ สินลารัตน์, 2559) ซึ่งการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมผู้เรียนให้มีคุณลักษณะสอดคล้องกับยุคไทยแลนด์ 4.0 ได้

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) สามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจในโมโนทัศน์ที่สอนได้ถูกต้องและลึกซึ้งเกิดความรู้ที่คงทนถาวร ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ได้ เกิดความสนุกสนานจากกิจกรรมที่จัดขึ้นและสามารถบูรณาการความรู้ที่เกิดจากการลงมือแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสอดคล้องกับยุคไทยแลนด์ 4.0 ซึ่งต้องอาศัยการนิเทศการศึกษาที่ช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ การนิเทศการศึกษาจึงควรปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเพื่อช่วยให้ครูผู้สอนที่เป็นผู้รับการนิเทศมีเจตคติที่ดี มีบรรยากาศแห่งความเป็นกัลยาณมิตรระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศให้จัดการเรียนรู้ให้บรรลุผลมาตรฐานสถานศึกษาของโรงเรียน แต่การนิเทศในปัจจุบันยังมีปัญหาอยู่ เช่น ขาดอัตรากำลังศึกษานิเทศก์ ขาดเครื่องมือนิเทศ ขาดการประสานงาน ขาดงบประมาณ ศึกษานิเทศก์มีภาระงานมาก ทำให้ไม่มีเวลานิเทศ การนิเทศไม่ต่อเนื่อง ขาดแรงจูงใจ ขาดการสนับสนุน ขาดการประเมินผลการปฏิบัติงาน (มาเรียม นิลพันธุ์, 2554); สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา วิจัยพบว่า คุณภาพของเด็กยังไม่เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานเลขาธิการ

สภาการศึกษา, 2552) มีสาเหตุมาจาก ครูยังขาดเทคนิคการจัดการเรียนรู้ที่ช่วยให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมแล้วทำให้เกิดกระบวนการคิด แม้สถานศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดมีการนิเทศภายในแต่เป็นไปอย่างไม่ต่อเนื่อง โดยทั่วไปมักใช้การนิเทศเพียงรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง อาจทำให้ไม่น่าสนใจ ไม่ช่วยกระตุ้นให้ครูผู้สอนเกิดเทคนิค วิธีจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ ๆ หากผู้นิเทศใช้วิธีการนิเทศที่หลากหลายมาช่วยชี้แนะครูผู้สอนในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน จะช่วยให้ครูมีภาวะทางวิชาการ เสริมสร้างสมรรถนะด้านการสอนและการปฏิบัติงาน ประสานความร่วมมือแก้ปัญหาการเรียนการสอน และเสริมสร้างขวัญกำลังใจ โดยยึดหลักการมุ่งประโยชน์เพื่อการพัฒนาครู ความร่วมมือ และยึดหลักการสร้างสัมพันธภาพระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

จากการนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ที่ผ่านมา พบว่า ครูผู้สอนร้อยละ 75 จัดการเรียนรู้แบบบรรยาย แบบสาธิต สอนตามหนังสือเรียน หนังสือแบบฝึกหัด ซึ่งเป็นวิธีการสอนแบบเดิม และแผนการจัดการเรียนรู้ไม่ได้เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูเป็นผู้ให้ความรู้มากกว่าครูขาดความชำนาญในการจัดการเรียนรู้ ขาดเทคนิคการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ละทิ้งหน้าที่สอนไปทำงานอื่น วัดประเมินผลไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1, 2561) ดังผลสำรวจของสำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.) พบว่า ครูใช้เวลาสอนไปทำกิจกรรมอื่น ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนจนส่งผลกระทบต่อเด็กนักเรียน ซึ่งเวลาสอนของครูในประเทศไทย 200 วันต่อปี ภาระงานนอกห้องเรียนถึงครูออกห้องเรียนสูงถึง 84 วัน (ร้อยละ 42) ทำให้ครูไม่มีเวลาในการจัดเตรียมสื่อหรือชุดการสอนที่เหมาะสมที่จะเพิ่มการเรียนรู้ให้แก่เด็กนักเรียน (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.), 2557) สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่กล่าวว่าการเรียนการสอน การวัดและประเมินผลของครูยังเน้นเนื้อหาและความจำ ไม่สอดคล้องกับตัวชี้วัดของหลักสูตรสถานศึกษา ผู้เรียนจึงจำเป็นต้องไปเรียนพิเศษเพื่อเตรียมตัวทดสอบระดับชาติ ซึ่งต้องนำผลการสอบไปใช้ในการเรียนต่อ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจรูปแบบการนิเทศแบบคลินิก การนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา และการนิเทศแบบพี่เลี้ยงมาบูรณาการใช้ในการช่วยเหลือ ชี้แนะ แนะนำ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนเกิดทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563, 2563) เพราะการนิเทศแบบคลินิกตามแนวคิดของโคแกน (Cogan, M., 1973) เป็นการนิเทศเพื่อพัฒนาการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในชั้นเรียนด้วยการพูดคุยปรึกษาหารือระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศโดยตรง มีการสังเกตการสอน และการวิเคราะห์ข้อมูลการสอน รวมถึงการให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้รับการนิเทศ ซึ่งมีการพบปะเผชิญหน้ากันและ

รับคำแนะนำไปใช้ได้เหมาะสม แก่ไขตามจำเป็นของผู้รับการนิเทศแต่ละแห่ง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านความรู้ความเข้าใจการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูที่มีประสบการณ์การสอนแตกต่างกัน รวมถึงการนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา (Cognitive Coaching) ตามแนวคิดของอาเธอร์ และแกร์มตัน (Costa, A. L. & Garmston, R. J., 2002) เป็นการนิเทศที่ผู้รับการนิเทศได้พัฒนาความรู้ และศักยภาพของตนด้วยตนเองให้สูงขึ้น มีการส่งต่อความสำเร็จ มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อความสำเร็จขององค์กร เกิดคุณลักษณะของผู้ที่มีการนำตนเอง คือ เป็นผู้ดูแลติดตามตนเอง เป็นผู้กำกับตนเองให้ดำเนินตามแผนงานที่กำหนด มีการไตร่ตรองสะท้อนคิด และเป็นผู้พัฒนาปรับปรุงตนเอง เพื่อให้ครูมีความเป็นเลิศทางปัญญา พัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพพร้อมกับเพื่อนครูหลากหลายอายุและความสามารถ ร่วมกันพัฒนาประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนให้สูงขึ้นผ่านความร่วมมือปรับปรุงพัฒนาจากการสะท้อนผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง และการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) ตามแนวคิด ของโทมัสและสมิธ (Thomas, W. & Smith, A., 2009) ก็เหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการนิเทศ เพราะเป็นการนิเทศที่ผู้นิเทศให้คำปรึกษา คำแนะนำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้นิเทศที่มีประสบการณ์มากกว่าให้ความช่วยเหลือผู้รับการนิเทศที่มีประสบการณ์น้อยกว่า ให้ได้รับการพัฒนา มีการยอมรับและไว้วางใจระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ ส่งเสริมผู้รับการนิเทศให้มีศักยภาพสูงขึ้น

จากหลักการแนวคิดดังกล่าว ผู้วิจัยซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการนิเทศการสอนของครูภาษาไทยในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 จึงคิดสร้างและพัฒนารูปแบบการนิเทศ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูผู้สอนภาษาไทย โดยนำการนิเทศแบบคลินิก (Clinic Supervision) การนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา (Cognitive coaching) และการนิเทศแบบพี่เลี้ยง (Mentoring) มาบูรณาการกัน เพื่อสร้างเป็นรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ ช่วยเหลือครูให้จัดการเรียนรู้เชิงรุกได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1
2. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย
4. เพื่อประเมินความพึงพอใจของครูผู้รับการนิเทศที่มีต่อรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย ผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการออกเป็น 4 ขั้นตอนตามกระบวนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นในการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย ดำเนินการ 2 วิธีย่อย ดังนี้

1. การวิเคราะห์เอกสาร ดำเนินการ ดังนี้

1.1 แหล่งข้อมูล ได้แก่ เอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการนิเทศการศึกษา รูปแบบการนิเทศ สมรรถนะ และการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลทบทวนเอกสาร และบันทึก (Document and record review)

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการ พฤศจิกายน 2562 - ธันวาคม 2562 โดยศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย ฐานข้อมูลบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เกี่ยวกับแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษา รูปแบบการนิเทศ เทคนิคการนิเทศ องค์ประกอบเกี่ยวกับการนิเทศ แนวคิดการพัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แล้วบันทึกข้อมูลที่ได้

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ที่ผู้วิจัยรวบรวมได้

2. การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ดำเนินการ ดังนี้

2.1 แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน โดยเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีคุณสมบัติ คือ มีวุฒิการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป มีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศการศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี และยินดีให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูลกับผู้วิจัย

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เรื่องความคิดเห็นและแนวทางในการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย ดำเนินการสร้างและหาคุณภาพโดย 1) ศึกษาการสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร ตำราต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 2) กำหนดประเด็นในการสัมภาษณ์ ที่เกี่ยวข้องกับการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย 3) นำประเด็นการสัมภาษณ์เสนอผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตรวจสอบประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ และความเหมาะสมในการใช้ภาษา และให้ข้อเสนอแนะ 4) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงและแก้ไขตามข้อเสนอแนะ 5) นำแบบสัมภาษณ์ที่แก้ไขปรับปรุงไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการนิเทศ จำนวน 3 คน พิจารณาตรวจสอบความสอดคล้องของประเด็นสัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แบบสัมภาษณ์

จำนวน 7 ข้อ ที่มีค่า IOC ทั้งฉบับเท่ากับ 1 และ 6) นำแบบสัมภาษณ์ ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์พร้อมนำไปสัมภาษณ์

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ และดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ช่วง 1 - 3 มกราคม 2563

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย

1. แหล่งข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน ด้านการนิเทศการศึกษา และด้านการวิจัย ด้านละ 3 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การวางแผนกำหนดทิศทาง (D: Directional planning) ขั้นตอนที่ 2 การปฏิบัติการนิเทศ (S: Supervisory Management) ขั้นตอนที่ 3 เรียนรู้เพื่อพัฒนา (L: Learn to develop) 2) คู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ด้วยเครื่องมือ 2 ชนิด คือ 2.1) แบบประเมินรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ และส่วนที่เป็นปลายเปิด ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการนิเทศ 3 คน และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence : IOC) ด้วยสูตร Rovinelli, R. J. & Ambleton, R. K. (Rovinelli, R. J. & Ambleton, R. K., 1997) ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 และ 2.2) แบบประเมินคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย เป็นแบบมาตราประมาณ ค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตามแนวคิดของเบสท์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการนิเทศ 3 คน และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence : IOC) ด้วยสูตร Rovinelli, R. J. & Ambleton, R. K. (Rovinelli, R. J. & Ambleton, R. K., 1997) ได้ค่า IOC เท่ากับ 1

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการ มกราคม 2563 นำคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย เสนอผู้ทรงคุณวุฒิด้านการนิเทศ 3 คน ตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิธีหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้รายข้อ และภาพรวม ซึ่งกำหนดเกณฑ์ที่ยอมรับได้ คือ ค่าเฉลี่ยร้อยละ 70 หรือตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป็นครูภาษาไทย จำนวน 70 คน ที่สมัครเข้ารับการอบรม เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากประชากรครูที่มีอายุราชการน้อยกว่า 3 ปี จำนวน 10 คน อายุราชการช่วง 4 - 9 ปี จำนวน 10 คน และ อายุราชการตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป จำนวน 10 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 3 ชนิด ได้แก่ 1) แบบทดสอบความรู้การจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน 3 คน เลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ .50 ขึ้นไปได้ 20 ข้อ ได้ค่าความยาก (P) ระหว่าง 0.46 - 0.70 และค่าอำนาจจำแนก (R) ระหว่าง 0.26 - 0.53 และได้ค่าความเชื่อมั่นวิธีทางของคูเลอร์-ริชาร์ดสัน (KR-20) ได้เท่ากับ 0.86 2) แบบประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน 3 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) เท่ากับ .98 และ 3) แบบวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ตามวิธีของลิเคิร์ท (บุญเรียง ขจรศิลป์, 2543) เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย 3 คน ได้ค่า IOC เท่ากับ 1 ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้เท่ากับ .96

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย ในระหว่างวันที่ 28 - 29 มกราคม 2563 โดยใช้แบบแผนการทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest Design (วรรณดี ม้าลำพอง, 2551) กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน ดำเนินการนิเทศตามคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ของครูภาษาไทย 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ประชุมชี้แจง เกี่ยวกับจุดประสงค์ของการนิเทศแบบบูรณาการ และการอบรมพัฒนาศักยภาพการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย 2 วัน รวม 12 ชั่วโมง โดยวัดความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกก่อนและหลังการทดลอง ระยะที่ 2 การนิเทศ ติดตามเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย และประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย ระยะที่ 3 จัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอผล การจัดการเรียนรู้เชิงรุก และวัดเจตคติของครูกลุ่มตัวอย่างต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนการใช้รูปแบบกับหลังการใช้รูปแบบ โดยใช้สถิติทดสอบที (t-test dependent) นำคะแนนประเมินการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย และผลการวัดเจตคติต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกมาหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย

1. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูภาษาไทยที่เป็นกลุ่มตัวอย่างการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการ เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) ตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านการวิจัย 3 คน แล้ววิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่า IOC เท่ากับ .98

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ให้ครูกลุ่มตัวอย่างทั้ง 30 คน ตอบแบบประเมินความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย หลังเสร็จสิ้นกิจกรรมนำเสนอผลงานการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อนำเสนอแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเผยแพร่ผลงานสู่ผู้สนใจตามกระบวนการนิเทศ ขั้นตอนที่ 3 ของรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทยที่ยอมรับได้ตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่เกิน 1.00

ผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทยสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 พบว่า เป็นการนำเทคนิคนิเทศ 3 แบบมาบูรณาการกัน คือ การนิเทศแบบคลินิก การนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา และ การนิเทศแบบพี่เลี้ยง ทั้งนี้

เพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูอย่างต่อเนื่อง เหมาะสมกับความแตกต่างของประสบการณ์การสอนของครูที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะ การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย ได้ 5 องค์ประกอบ คือ หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการนิเทศ และการวัดและประเมินผล มี 3 ขั้นตอน คือ 1) การวางแผนกำหนดทิศทาง (D: Directional planning) 2) การปฏิบัติการนิเทศ (S: Supervisory Management) 3) การเรียนรู้เพื่อพัฒนา (L: Learn to develop) เป็น การนิเทศเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทยที่ความเหมาะสมกับบริบท ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) เจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก รูปแบบการนิเทศแบบ บูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทยภาพรวมมีความเหมาะสม ระดับมาก โดยหัวข้อการนำแนวคิดมาพัฒนารูปแบบมีความเหมาะสม ได้ค่าเฉลี่ยคะแนนความ เหมาะสมมากที่สุด ส่วนรายการอื่นๆ มีความเหมาะสมระดับมาก คู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศ แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทยภาพรวมมีความ เหมาะสมในระดับมาก โดยหัวข้อแนวทางการศึกษาเอกสารแสดงถึงสิ่งที่เกิดกับผู้สนใจ และ ศึกษาคู่มืออย่างชัดเจนมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด

3. ผลการใช้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ เชิงรุกของครูภาษาไทย ที่แสดงให้เห็นถึงทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย พบว่า 2.1) ด้านความรู้เรื่องการจัดการเรียนรู้เชิงรุกจากผลการทดสอบก่อนการทดลอง คะแนนความรู้ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2.2) ความสามารถ ในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D. = 0.57) โดยหัวข้อการกำหนดกิจกรรมเน้นการเรียนรู้เชิงรุกและสอดคล้องกับจุดประสงค์ การเรียนรู้ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$, S.D. = 0.47) และด้านทักษะการจัด การเรียนรู้เชิงรุก หัวข้อจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีความเหมาะสม มากที่สุด ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.45) และ 2.3) เจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่าครูมี เจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยในหัวข้อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกช่วยพัฒนาการคิด ระดับสูงด้วยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินค่า ได้ค่าเฉลี่ยเจตคติระดับดีมาก ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.45)

4. ผลการประเมินความพึงพอใจ พบว่า ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการนิเทศแบบ บูรณาการเพื่อส่งเสริม ทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย ภาพรวมมีความพึงพอใจ ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$, S.D = 0.08) โดยรายการประเมิน หัวข้อการนิเทศแบบ บูรณาการเป็นการนิเทศที่ส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูได้ค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ($\bar{X} = 4.62$, S.D = 0.51)

อภิปรายผล

การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย อภิปรายผลได้ ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1 ที่พบว่า เป็นการนำเทคนิคนิเทศ 3 แบบมาบูรณาการกัน มีความสอดคล้อง เหมาะสมที่จะนำมาแก้ไข พัฒนาทักษะการสอนของครูได้ตรงกับสภาพปัญหาของครูที่มีภาระงานอื่นมาก ใช้เวลาทำงานอื่นถึง 84 วัน คิดเป็นร้อยละ 42 ของวันเปิดเรียน (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.), 2557) ครูไม่มีเวลาศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง และครูมีประสบการณ์การสอนแตกต่างกันมาก โดยที่การนิเทศแบบคลินิกเน้นการปรับปรุงการสอนในห้องเรียนจากการสังเกตการสอน การนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญาเน้นการเสริมปัญญาด้านการสอนด้วยการสะท้อนคิดแบบตรงกับพฤติกรรมการสอนที่ไม่ใช่การสอนเชิงรุกหลังจากที่ผู้นิเทศสังเกตการสอนของครู และสุดท้ายใช้การนิเทศแบบพี่เลี้ยงโดยใช้กลุ่มครูที่มีประสบการณ์สอนมากช่วยเหลือ แนะนำแก่ครูที่มีประสบการณ์สอนน้อยกว่าการบูรณาการเทคนิคนิเทศ เป็นการเรียนรู้ไปพร้อมกันร่วมกันในเวลาที่ครูมาช่วยครูปรับการเรียนการสอนได้จริงในพื้นที่ทำงานปกติ สอดคล้องกับการวิจัยของ Rizzo, J. F. ที่พบว่า ครูและศึกษานิเทศก์มีความเห็นสอดคล้องกันว่าการเข้าใจพื้นที่การนิเทศ รู้จักสภาพปัจจุบันและความแตกต่างของการพัฒนาการนิเทศไม่ได้มาจากความสัมพันธ์ส่วนตัว แต่การดูแลความเป็นอยู่ของครูเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาการนิเทศ (Rizzo, J. F., 2016)

2. ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย ภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้ เนื่องจากการสร้างรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย ผู้วิจัยสร้างโดยการบูรณาการการนิเทศแบบคลินิก การนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา และการนิเทศแบบพี่เลี้ยงตามหลักการที่ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศร่วมปรึกษาหารือวางแผนวิเคราะห์ สังเกตการสอน ลงมือปฏิบัติ และให้ข้อมูลย้อนกลับจนประสบผลสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย รวมทั้งผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการที่สอดคล้องเหมาะสมกับบริบทในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก คือ 1) ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 2) ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก 3) เจตคติที่มีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก แสดงให้เห็นว่า ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่เหมาะสม จึงได้รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทยที่เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทในการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันของครูตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545 ที่เน้นให้มีการจัดการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกทั้งยังได้ศึกษากระบวนการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะ

การจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทยจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอน จำนวน 3 คน ร่วมพิจารณาแนวคิด และกระบวนการนิเทศที่เหมาะสมกับรูปแบบการนิเทศแบบ บูรณาการที่ศึกษานิเทศก์มีหน้าที่เป็นผู้ให้คำชี้แนะ จึงส่งผลให้ผลการวิจัยในชั้นตอนนี้ มีผลตามที่กล่าวมา

3. ผลการเปรียบเทียบความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของกลุ่มตัวอย่างที่พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของกลุ่มตัวอย่าง ภาวธรรมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุดและกลุ่มตัวอย่างมีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้ เชิงรุก เป็นเพราะว่า รูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการที่สร้างขึ้นมีความน่าสนใจ ครูมีส่วนร่วม วางแผนวิเคราะห์ ร่วมปรึกษาหารือ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ได้จริง ทั้งยังผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านหลักสูตรและการสอนที่น่าเชื่อถือทำให้ครูมีความ มั่นใจ ในรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎี การเปลี่ยนแปลงที่ วัชรรา เล่าเรียนดี ได้เสนอแนวทางเพื่อการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า การมีส่วนร่วม ของผู้ปฏิบัติงานจะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมง่าย (วัชรรา เล่าเรียนดี, 2550) สอดคล้องกับผลศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดของนักเรียนประถมศึกษาของ วัชรรา เครือคำอ้าย ที่พบว่าหลังจากการใช้รูปแบบการนิเทศการสอนที่พัฒนาขึ้น ครูผู้นิเทศหรือครูที่ เลี้ยงมีสมรรถนะการนิเทศ ที่ส่งเสริมการคิดหลังใช้รูปแบบการนิเทศสูงกว่าก่อนใช้รูปแบบ การนิเทศ นักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู มีสมรรถนะการจัดการเรียนรู้เพิ่มสูงขึ้น และมีการส่งเสริมการคิดหลังใช้รูปแบบการนิเทศสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (วัชรรา เครือคำอ้าย, 2552)

4. ความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการ เรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทยภาวธรรมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด อาจเนื่องจากว่า เมื่อครูได้ปฏิบัติตามกิจกรรมตาม ที่กำหนดในรูปแบบการนิเทศนี้แล้ว เกิดความมั่นใจในการจัด การเรียนรู้เชิงรุก สามารถเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ เชิงรุกได้ นำไปใช้ในห้องเรียนแล้วได้ผลดี ตามเป้าหมายทำให้ครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบมากที่สุดดังกล่าว เป็นไปตามทฤษฎีแรงจูงใจ ของ Herzberg, F. ที่ว่า ความชอบและรักงาน สามารถกระตุ้น ให้เกิดความพึงพอใจ สามารถ ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แรงจูงใจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากแต่ละคน จะไม่ขึ้นอยู่กับ ผู้บริหารโดยตรง แรงจูงใจเป็นปัจจัยที่ใช้ในการบำรุงจิตใจอย่างดีที่สุด ช่วยขจัดความไม่พอใจ ต่าง ๆ ได้ แต่จะไม่สามารถสร้างความพึงพอใจได้ ดังนั้น ในกระบวนการจูงใจที่ต้องการสร้างให้ เกิดแรงจูงใจที่ดี จึงต้องจัดปัจจัยหนุน พร้อมกัน คือ ปัจจัยที่ใช้บำรุงจิตใจ (สภาพแวดล้อม) และปัจจัยที่จูงใจได้ของงานที่ทำเพื่อขจัดความไม่พึงพอใจ ออกไป (Herzberg, F., 2001) และ สอดคล้องกับผลวิจัยของเกรียงศักดิ์ สังข์ชัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนครู

วิทยาศาสตร์เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีแนวความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งพบว่า ครูวิทยาศาสตร์ผู้ทำหน้าที่ นิเทศ และครูวิทยาศาสตร์ผู้ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้ มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศการสอนอยู่ในระดับมากที่สุด (เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย, 2552)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ของครูภาษาไทย ได้พัฒนารูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการระหว่าง การนิเทศแบบคลินิก การนิเทศแบบชี้แนะทางปัญญา และการนิเทศแบบพี่เลี้ยง เพื่อใช้ในการส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทย โดยมีกระบวนการนิเทศ 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การวางแผนกำหนดทิศทาง 2) การปฏิบัติการนิเทศ 3) การเรียนรู้เพื่อพัฒนา ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินรูปแบบการนิเทศ และคู่มือการใช้รูปแบบการนิเทศว่ามีความเหมาะสม ระดับมาก สามารถพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้เชิงรุกหลังการใช้รูปแบบสูงกว่าก่อน การใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ช่วยให้ครูจัดการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างเหมาะสมในระดับมากที่สุด มีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุก และครูมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการนิเทศแบบบูรณาการเพื่อส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูภาษาไทยระดับมากที่สุด ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ต้องศึกษากระบวนการของรูปแบบและคู่มือการใช้รูปแบบให้เข้าใจและดำเนินการตามคู่มือการใช้รูปแบบอย่างเคร่งครัด 2) ควรให้เวลากับการฝึกปฏิบัติขณะดำเนินการอบรมภายใต้การชี้แนะ ช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญ ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป 1) ใช้ควรใช้ส่งเสริมทักษะอื่นในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของครูโดยนำรูปแบบนิเทศอื่นๆ มาบูรณาการเพิ่มให้สอดคล้องกับปัญหาและสาเหตุที่พบ 2) ควรมีการศึกษาประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน และประสิทธิผลการเรียนรู้ของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ สังข์ชัย. (2552). การพัฒนารูปแบบการนิเทศการสอนครูวิทยาศาสตร์ เพื่อพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีแนวความสามารถพิเศษทางวิทยาศาสตร์. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเรียง ขจรศิลป์. (2543). วิธีวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: พี.เอ็น. การพิมพ์.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2559). ความเป็นครูและการพัฒนาครูมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.

- มาเรียม นิลพันธุ์. (2554). การประเมินโครงการยกระดับคุณภาพครูทั้งระบบ กิจกรรมการพัฒนาเทคนิคแนวใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย, 31(2), 149-166.
- วชิรา เครือคำอ้าย. (2552). การพัฒนารูปแบบการนิเทศนักศึกษาฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการคิดของนักเรียนประถมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณวิ ม้าลำพอง. (2551). การสร้างนวัตกรรมทางการศึกษา. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- วชิรา เล่าเรียนดี. (2550). การนิเทศการสอน. นครปฐม: ภาควิชาหลักสูตรและวิธีสอนคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วชิรา เล่าเรียนดี และคณะ. (2560). กลยุทธ์การจัดการเรียนรู้เชิงรุกเพื่อพัฒนาการคิดและยกระดับคุณภาพการศึกษา สำหรับศตวรรษที่ 21. (พิมพ์ครั้งที่ 12). นครปฐม: เพชรเกษมพรินติ้ง กรุ๊ปจำกัด.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 1. (2561). รายงานผลการนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ปีงบประมาณ 2561. เชียงราย: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). การพัฒนาศึกษานิเทศก์แนวใหม่. กรุงเทพมหานคร: สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). สภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. (2563). ข้อเสนอเชิงนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเชิงระบบ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพัฒนากฎหมายการศึกษา.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.). (2557). กิจกรรมภายนอกชั้นเรียนที่กระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของครู. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- Cogan, M. (1973). Clinical Supervision. Boston: Houghton Mifflin.
- Costa, A. L. & Garmston, R. J. (2002). Cognitive coaching foundation seminar learning guide. (5th ed). Highlands Ranch, CO: Center for Cognitive Coaching.
- Herzberg, F. (2001). Work and the nature of man. New York: World.

- Risso, J. F. (2016). Teacher's and supervisor's perception of current and experiences. Retrieved January 16, 2016, from <http://wwwlib.umi.com/dissertations/fulleit/3118327>
- Rovinelli, R. J. & Ambleton, R. K. (1997). On the use of content Specialists in the assessment of Criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal for Education Research*, 2(1997), 49-60.
- Thomas, W. & Smith, A. (2009). *Coaching Solutions: Practical Ways to Improve Performance in Education*. Mooreabin, Victoria, Australia: Hawker Brownlow Education.

การศึกษาเปรียบเทียบวิธีการจำแนกคำเรียกชื่อโรค ในภาษาไทยและภาษาจีน*

A COMPARATIVE STUDY OF METHODS OF CLASSIFYING DISEASE NAMES IN THAI AND CHINESE

Qiongfen Cai

Qiongfen Cai

ปนัดดา ฤกษ์เปลี่ยน

Panadda Rerkplian

ณัฐณิชา จินะโส

Nattanicha Jinasot

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Chiangmai University, Thailand

Email: cai_qiongfen@cmu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์วิธีการจำแนกคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทยและภาษาจีน เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในการจัดระบบคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทยและภาษาจีน รวมถึงเปรียบเทียบมุมมองการมองโรคของชาวไทยและชาวจีน ซึ่งการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ใช้วิธีการจัดจำพวกแบบชาวบ้านตามแนวคิดอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ เพื่อจะได้เข้าใจระบบความคิดที่สะท้อนจากคำเรียกชื่อโรคของชาวไทยและชาวจีนมากยิ่งขึ้น การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษารวบรวมคำเรียกชื่อโรคจากสื่อเว็บไซต์ พจนานุกรมและหนังสือความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการแพทย์ และให้แพทย์แผนจีนตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล จากการคัดเลือกคำเรียกชื่อโรคทั้งในภาษาไทยและภาษาจีนที่อยู่ในขอบเขตการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ทั้งหมด 189 คำ ผลการวิเคราะห์การจัดจำพวกแบบชาวบ้านพบว่าชาวไทยและชาวจีนมีวิธีการมองโรคทั้งที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน เห็นได้จากวิธีการจำแนกคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทยและภาษาจีนที่มีความเหมือนและความต่างกัน โดยการจัดลำดับชั้นของคำเรียกชื่อโรคทั้งในภาษาไทยและภาษาจีนสามารถจัดเป็น 4 ลำดับชั้น ได้แก่ ลำดับจุดเริ่มต้น ลำดับบอกหมวด ลำดับเฉพาะเจาะจงและลำดับลักษณะพิเศษ หมวดชื่อโรคที่สามารถจัดลำดับชั้นเฉพาะเจาะจงได้ทั้งในภาษาไทยและภาษาจีน ได้แก่ หมวดโรคมะเร็ง โรคอัมพาต โรคไข้ โรคหัวใจ โรคปอด โรคกระดูก โรคผิวหนัง โรคพยาธิ โรคเนื้องอก โรคหู และวัณโรค ส่วนการมองโรคที่ต่างกันของชาวไทยและชาวจีน คือหมวดชื่อ

* Received 19 September 2022; Revised 27 September 2022; Accepted 29 September 2022

โรคต่อ โรคหัด โรคริบตีดวง พบเฉพาะในคำเรียกชื่อโรคภาษาไทย และหมวดโรคผิวหนังที่เกิดจากเชื้อรา (疥) โรคแผล (疮) พบเฉพาะในคำเรียกชื่อโรคภาษาจีน

คำสำคัญ: คำเรียกชื่อโรค, อรรถศาสตร์ชาติพันธุ์, การจัดจำพวกแบบชาวบ้าน

Abstract

The objective of this research article were to analyze methods of classifying disease names in Thai and Chinese. To compare the differences in the organization of disease names in Thai and Chinese. including comparing the views of the disease of Thais and Chinese in this study, the villager classification was based on the concept of ethnic semantics. in order to better understand the thinking system that reflects the names of Thai and Chinese people in this study, the researchers collected disease names from media websites. Dictionaries and Books of Introduction to Medicine and let traditional Chinese medicine check the accuracy of the information A total of 189 words were selected to name the disease in both Thai and Chinese within the scope of this study. The results of the villager classification analysis revealed that both Thais and Chinese have similar approaches to viewing the disease. each other and different It can be seen from the methods of classifying the names of diseases in Thai and Chinese with similarities and differences. The hierarchy of disease names in both Thai and Chinese can be classified into 4 hierarchies, namely, the beginning sequence, the category order, the specific order, and the special character order. The categories of diseases that can be classified into specific hierarchy in both Thai and Chinese are cancer, inflammatory disease, fever, gallstones, pox, cyst, rash, parasitic disease, tumor disease, wart, and tuberculosis. of Thais and Chinese is a category named cataracts, measles, hemorrhoids, found only in Thai disease names and the category of skin diseases caused by fungi (疥), ulcers (疮), found only in Chinese names.

Keywords: Terms of Disease Name, Ethnosemantics, Folk taxonomy

บทนำ

ปัจจุบันประเทศจีนเป็นประเทศที่สำคัญมากของโลกประเทศหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านเทคโนโลยี ด้านการศึกษา ในขณะที่เดียวกันความร่วมมือของประเทศไทยและประเทศจีนถือว่ามีความแน่นแฟ้นมากยิ่งขึ้น มีการติดต่อกันทั้งในด้าน

จากสถานการณ์ในปัจจุบันทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ เนื่องจากโรคภัยไข้เจ็บเป็นอีกหนึ่งสิ่งที่มนุษย์ทุกคนต้องพบเจอและหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่ก็ต้องยอมรับว่าผู้คนไม่น้อยที่พยายามแสวงหาชีวิตที่ไม่มีโรคภัย เนื่องจากหนึ่งในผู้ศึกษาเป็นชาวจีนที่ได้รับโอกาสมาเรียนภาษาไทยและใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทย และอีกหนึ่งผู้วิจัยเป็นชาวไทยได้รับโอกาสในการเรียนภาษาจีน ได้ใช้ชีวิตที่ประเทศจีน เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยต่างก็เข้ารับการรักษาที่สถานพยาบาล ทำให้ผู้วิจัยต้องสื่อสารกับแพทย์และพยาบาลถึงอาการที่เจ็บป่วย ผู้วิจัยสังเกตว่าชื่อโรคในภาษาไทยและภาษาจีนมีการจัดหมวดโรคที่คล้ายคลึงและแตกต่างกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้ คำเรียกชื่อโรคภาษาไทยและภาษาจีนมีการจัดหมวดโรคที่เหมือนกัน เช่น หมวดโรคมะเร็ง โรคอักเสบ โรคไข้ โรคผิวหนัง เป็นต้น ความแตกต่างการจัดหมวดโรคในภาษาไทยและภาษาจีนเช่น หมวดโรคผิวหนังในภาษาไทยประกอบด้วย ผื่นคัน ผื่นมด ผื่นแพ้ ผื่นคัน ผื่นแพ้ ผื่นคัน ผื่นแพ้ ส่วนคำเรียกชื่อโรคภาษาจีนจัดชื่อโรคดังกล่าวออกเป็น 2 หมวด ซึ่งได้แก่ หมวดโรคผิวหนัง ประกอบด้วย 乳房脓肿 (ผื่นคัน) 肾脓肿 (ผื่นแพ้) 肺脓肿 (ผื่นแพ้) และหมวดโรคแผล ได้แก่ 疔疮 (ผื่นแพ้)

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้แนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์การจัดจำพวกแบบชาวบ้านของคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทยและภาษาจีน (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2555) กล่าวไว้ว่านักภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ มักจะใช้การศึกษาทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์มาวิเคราะห์ความหมายของคำในภาษา เพื่อเข้าถึงระบบนิภาคิดของผู้พูดภาษานั้น ซึ่งแนวทางการศึกษานี้ทำให้ได้ข้อเท็จจริงทางวัฒนธรรมโดยผ่านมุมมองของเจ้าของภาษาเอง การศึกษาโดยใช้กรอบความคิดทางอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ถูกนำไปใช้ในการวิเคราะห์ในหลากหลายประเด็นเช่น คำเรียกระบบเครือญาติ คำเรียกนามสกุล คำเรียกประเภทผีในภาษาไทยถิ่นอุบลราชธานี และประเด็นอื่น ๆ อีกมากมาย จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันในประเทศไทยมีงานวิจัยทางด้านอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ไม่น้อย แต่ยังไม่มีวิทยานิพนธ์หรืองานวิจัยใดที่ศึกษาเกี่ยวกับการเปรียบเทียบคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทยและภาษาจีนโดยใช้กรอบความคิดอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ ด้วยเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการ

เปรียบเทียบคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทยและภาษาจีนตามแนวคิดอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ เพื่อเข้าใจระบบความคิด โลกทัศน์ วิถีชีวิต ของชาวไทยและชาวจีนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์วิธีการจำแนกคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทยและภาษาจีน
2. เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในการจัดระบบคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทยและภาษาจีน

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้ศึกษาแบ่งขั้นตอนการดำเนินการศึกษาเป็น 4 ขั้นตอน คือ 1) คัดเลือกแหล่งข้อมูล และรวบรวมข้อมูล 2) คัดเลือกข้อมูล 3) ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล 4) วิเคราะห์ข้อมูล

การคัดเลือกแหล่งข้อมูลและรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาเลือกแหล่งข้อมูลที่ประชาชนทั่วไปอย่างผู้ศึกษาสามารถเข้าถึงได้ง่าย ผู้ศึกษาค้นหาเว็บไซต์สุขภาพที่ Truehits ในจำนวน 100 เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ จากข้อมูลทางสถิติ ศูนย์วิจัยนวัตกรรมการอินเทอร์เน็ตไทย เว็บไซต์เมดไทย (กองบรรณาธิการเมดไทย, 2563) เป็นเว็บไซต์ที่มีคนเข้าชมจำนวนมากที่สุดของปี พ.ศ 2558 - 2562 ส่วนเว็บไซต์พบแพทย์ (กองบรรณาธิการพบแพทย์, 2562) เป็นเว็บไซต์ที่มีผู้ติดตามใน Facebook จำนวน 140,000 คน นอกจากนี้ในเว็บไซต์ยังมีผู้ถามคำถามเกี่ยวกับสุขภาพถึงแพทย์เป็นจำนวนมาก รวมทั้งหมดประมาณ 6,000 กว่าคำถาม โดยมีแพทย์ตอบแต่ละคำถาม ส่วนหนังสือความรู้เรื่องโรค : ทางแก้ ดูแล ป้องกัน (ริดเดอร์ ไตเจสท์, 2543) เป็นหนังสือที่รวบรวมคำเรียกชื่อโรคทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยหนังสือเล่มนี้แนะนำปัญหาที่พบบ่อยรวมถึงวิธีการดูแลรักษาโรค เพื่อเป็นประโยชน์กับประชาชน และที่สำคัญคือเน้นให้ทุกคนตระหนักถึงโรคภัย และการใช้ชีวิตประจำวันของตนเอง นอกจากนี้แล้วผู้ศึกษายังได้รวบรวมข้อมูลจากพจนานุกรมสองเล่ม ซึ่งได้แก่ 1) พจนานุกรมโรคและสมุนไพร (วิทย์ เทียงบุญธรรม, 2546) 2) พจนานุกรมโรคและการบำบัด (วิทย์ เทียงบุญธรรม, 2543)

การคัดเลือกข้อมูล

เนื่องจากแหล่งข้อมูลในการศึกษารั้วนี้เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับโรคในแหล่งข้อมูลต่าง ๆ จะรวบรวมคำอธิบายอาการของโรค และวิธีการป้องกันแก่ผู้ที่สนใจ นอกจากนั้นหากชื่อโรคแล้วยังมีคำศัพท์อื่น ๆ ที่ไม่ใช่คำเรียกชื่อโรคปนอยู่ ซึ่งอาจจะเป็นคำเรียกอาการ ดังนั้นเพื่อได้คำที่เป็นคำเรียกชื่อโรคที่อยู่ในขอบเขตการศึกษารั้วนี้ ผู้ศึกษาจึงตั้งเกณฑ์คัดเลือกดังต่อไปนี้ 1) คำเรียกชื่อโรคในนี้สามารถระบุถึงอาการของโรคได้ 2) ไม่รวมถึงคำเรียกสภาพร่างกายที่ไม่มีอาการหรือไม่มีความเสี่ยงต่อร่างกาย 3) ไม่รวมถึงคำเรียกชื่อโรคในนี้ไม่รวมถึงคำเรียกอาการเจ็บป่วยลักษณะใดลักษณะหนึ่ง 4) ไม่รวมถึงคำเรียกชื่อโรคในนี้ไม่รวมคำเรียกพฤติกรรมหรืออารมณ์ที่ผิดปกติ

ผู้ศึกษาได้คัดเลือกคำเรียกชื่อโรคภาษาไทยที่อยู่ในขอบเขตการศึกษาครั้งนี้ ทั้งหมด 189 คำ ผู้ศึกษาจึงใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลาง และไปค้นหาคำเรียกชื่อโรคภาษาจีนโดยนำคำเรียกชื่อโรคที่เป็นภาษาอังกฤษอ้างอิงจากแหล่งข้อมูลภาษาจีน ซึ่งแหล่งข้อมูลภาษาจีนในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ หนังสือ 中西医结合内科学 (การผสมผสานของอายุรศาสตร์ การแพทย์แผนจีนและแพทย์ตะวันตก) ของ (Yu et al., 2003) และหนังสือ 常见病中医疗法 第二版 (วิธีการรักษาโรคที่พบบ่อยด้วยการใช้ยาจีนสำเร็จรูป พิมพ์ครั้งที่ 2) ของ 王育杰 (Wang Y., 2009) 中西医病名对照大辞典 พจนานุกรมเปรียบเทียบชื่อโรคทางการแพทย์แผนจีน และการแพทย์แผนตะวันตก ของ 林昭庚 (Lin Z., 2002) เว็บไซต์ 中华人民共和国国家卫生健康委员会 (คณะกรรมการสาธารณสุขและสุขภาพแห่งชาติ สาธารณรัฐประชาชนจีน) (คณะกรรมการสาธารณสุขและสุขภาพแห่งชาติ, 2563)

การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

หลังจากผู้ศึกษาคัดเลือกข้อมูลเสร็จสิ้นแล้ว ผู้ศึกษานำข้อมูลข้างต้นไปตรวจสอบความถูกต้อง ซึ่งได้แก่ ตรวจสอบโดยแพทย์แผนจีน ซึ่งผู้ตรวจสอบจำเป็นต้องมีคุณสมบัติดังนี้ 1) เป็นคนไทยที่จบการศึกษาด้านการแพทย์แผนจีน และมีความรู้ภาษาจีน 2) ปัจจุบันประกอบอาชีพทางด้านการแพทย์

วิธีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล คือนำชื่อเรียกโรคที่ผู้ศึกษารวบรวมมาทั้งหมด จำนวน 189 ชื่อ ไปสอบถามข้อมูลจากแพทย์แผนจีน โดยใช้คำถามดังต่อไปนี้ 1) “ชื่อเรียกโรคนี้อยู่ในภาษาไทย/ภาษาจีนหรือไม่” 2) “ภาษาอังกฤษของชื่อเรียกโรคนี้ถูกต้องหรือไม่” 3) “มีคำเรียกชื่อโรคภาษาไทย/ภาษาจีนอื่นๆเพิ่มเติมหรือไม่” หลังจากตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลแล้ว ผู้ศึกษานำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์การจัดจำพวกแบบชาวบ้านของคำเรียกชื่อโรค

การวิเคราะห์ข้อมูล

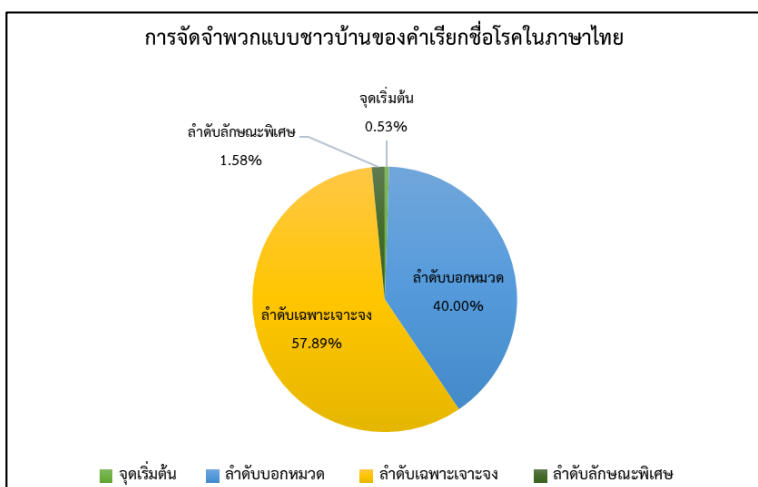
ในขั้นตอนวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการนำชื่อเรียกโรคที่รวบรวมทั้งหมด 189 ชื่อมาวิเคราะห์การจัดจำพวกแบบชาวบ้าน (Folk taxonomy) ของคำเรียกชื่อโรคทั้งในภาษาไทยและภาษาจีน เป็นวิธีการวิเคราะห์โดยจัดจำพวกชื่อโรคเป็นระดับ หลักการสำคัญของการจัดจำพวกแบบชาวบ้าน คือ หลักการเรื่อง การเปรียบเทียบ (Contrast) ที่มีแนวคิดที่ว่า คำที่อยู่ในระดับเดียวกันจะเปรียบต่างกันหรือตรงข้ามกัน ส่วนคำในระดับบนจะรวมคำที่อยู่ในระดับต่ำลงมา ซึ่งเป็นหลักการของการรวมไว้เป็นพวก (Inclusion) เช่น ไตอักเสบ สมออักเสบ กระเพาะอักเสบเป็นคำเรียกชื่อโรคที่อยู่ในระดับเดียวกัน อยู่ภายใต้หมวดชื่อโรคอักเสบ ส่วนคำว่าสมออักเสบญี่ปุ่น จะอยู่ภายใต้คำว่าสมออักเสบ

ผลการวิจัย

วิธีการจัดจำพวกแบบชาวบ้านในการศึกษาคำนี้ เนื่องจากคำเรียกชื่อโรคไม่ใช่คำที่มีรูปแบบมีชีวิต ผู้ศึกษาจึงตัดลำดับ 1 life form (รูปแบบชีวิต) ออก เพราะฉะนั้นการจัดลำดับชั้นของคำเรียกชื่อโรคในการศึกษาคำนี้แบ่งออกเป็น ลำดับชั้น 0 - unique beginner (จุดเริ่มต้น) ลำดับ 2 - generic (บอกหมวด) ลำดับ 3 - specific (เฉพาะเจาะจง) และลำดับ 4 - varietal (ลักษณะพิเศษ) และผู้ศึกษานำเสนอความสัมพันธ์ของคำเรียกชื่อโรคด้วยวิธีการจัดจำพวกแบบชาวบ้านดังนี้

การจัดจำพวกแบบชาวบ้านของคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทย

ภาพที่ 1 ตัวอย่างการจัดจำพวกแบบชาวบ้านของคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทย

จากภาพข้างต้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทยสามารถจัดเป็น 4 ลำดับชั้นดังนี้

- 1) ลำดับจุดเริ่มต้น 1 ชื่อได้แก่ โรค คิดเป็นร้อยละ 0.53%
- 2) ลำดับบอกหมวด ซึ่งอยู่ภายใต้คำว่าโรค มี 76 หมวด คิดเป็นร้อยละ 40.00 %
- 3) ลำดับเฉพาะเจาะจง 110 คำ คิดเป็นร้อยละ 57.89 %
ซึ่งเป็นคำเรียกชื่อโรคที่อยู่ภายใต้คำบอกหมวด แต่ละหมวดมีคำเรียกชื่อโรคดังต่อไปนี้
หมวดโรคมะเร็ง 30 คำ คิดเป็นร้อยละ 27.27% เช่น มะเร็งปากมดลูก มะเร็งตับอ่อน

หมวดโรคอีกเสบ 32 คำ คิดเป็นร้อยละ 29.09% เช่น กรวยไตอักเสบ
กระเพาะอาหารอักเสบ

หมวดโรคไข้ 15 คำ คิดเป็นร้อยละ 13.64% เช่น ไข้กระต่าย ไข้กาฬหลังแอ่น
ไข้ไทฟอยด์

หมวดโรคนิว 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.55% เช่น นิวในกระเพาะปัสสาวะ นิวในไต
นิวในท่อนไต นิวในถุง

หมวดโรคต่อ 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.64% ได้แก่ ต่อมหิน ต่อมลม ต่อมกระจก
ต่อเนื้อ

หมวดโรคฝี 6 คำ คิดเป็นร้อยละ 5.45% ได้แก่ ฝีในปอด ฝีเต้านม ฝีมะม่วง
ฝีฝักบัว ฝีตาช ฝีในไต

หมวดโรคถุงน้ำ 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.82% ได้แก่ ถุงน้ำในรังไข่ ถุงน้ำในไต

หมวดโรคผื่น 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.82% ได้แก่ ผื่นกุหลาบ ผื่นผ้าอ้อม

หมวดโรคริดสีดวง 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.73% ได้แก่ ริดสีดวงจมูก ริดสีดวง
ทวาร ริดสีดวงตา

หมวดโรคพยาธิ 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.73% ได้แก่ โรคพยาธิปากขอ โรค
พยาธิเม็ด โรคพยาธิใบไม้

หมวดโรคหัด 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.91% ได้แก่ โรคหัดเยอรมัน

หมวดโรคเนื้องอก 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.73% ได้แก่ เนื้องอกในสมอง เนื่อ
งอกมดลูก เนื้องอกที่เอ็น

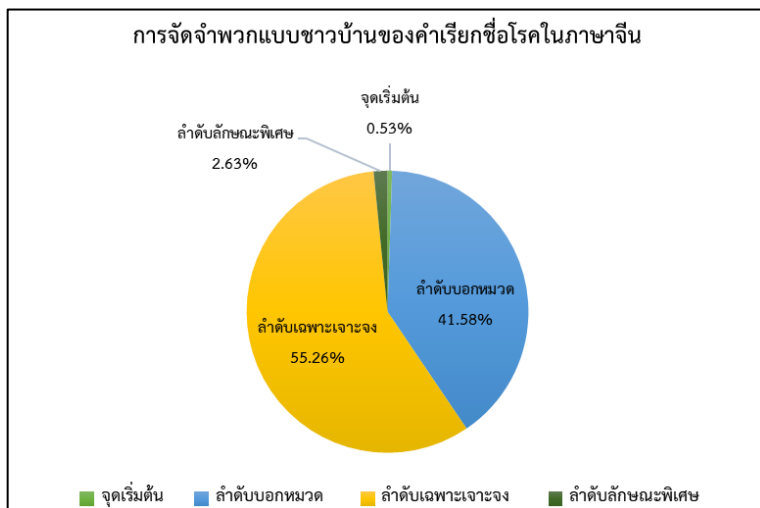
หมวดโรคหูด 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.82% ได้แก่ หูดข้าวสุก หูดหงอนไก่

หมวดวัณโรค 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.82% ได้แก่ วัณโรคผิวหนัง วัณโรค
กระดูกสันหลัง

4) ลำดับลักษณะพิเศษพบ 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.58% ได้แก่ สมองอักเสบ
ญี่ปุ่น ข้อมอักเสบรูมาตอยด์ มะเร็งผิวหนังเมลาโนมา

การจัดจำพวกแบบชาวบ้านของคำเรียกชื่อโรคในภาษาจีน

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการจัดจำพวกแบบชาวบ้านของคำเรียกชื่อโรคในภาษาจีน

จากภาพข้างต้นแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ของคำเรียกชื่อโรคในภาษาจีนสามารถจัดเป็น 4 ลำดับชั้นดังต่อไปนี้

- 1 ลำดับจุดเริ่มต้นหนึ่งเดียว คิดเป็นร้อยละ 0.53%
- 2 ลำดับบอกหมวด ซึ่งอยู่ภายใต้คำว่า 疾病 มี 79 หมวด คิดเป็นร้อยละ 41.58%
- 3 ลำดับเฉพาะเจาะจง มีทั้งหมด 105 คำ คิดเป็นร้อยละ 55.26% ซึ่งเป็นคำเรียกชื่อโรคที่อยู่ภายใต้คำบอกหมวด แต่ละหมวดมีคำเรียกชื่อโรคดังต่อไปนี้
หมวดโรคมะเร็ง 30 คำ คิดเป็นร้อยละ 28.57% เช่น 胰腺癌(มะเร็งตับอ่อน)
หมวดโรคอักเสบ 35 คำ คิดเป็นร้อยละ 33.33% เช่น 肾盂肾炎(กรวยไตอักเสบ)
หมวดโรคไข้ 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.76% เช่น 兔热病 (ไข้กระต่าย) 花粉热 (ไข้ละอองฟาง)
หมวดโรคนิ่ว 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.76% เช่น 膀胱结石 (นิ่วในกระเพาะปัสสาวะ) 肾结石 (นิ่วในไต)
หมวดโรคผิวหนังที่เกิดจากเชื้อรา 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.81% เช่น 铜钱癣 (กลาก) 脓癣 (ชันนะตุ)
หมวดโรคถุงน้ำ 3 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.86% เช่น 卵巢囊肿 (ถุงน้ำในรังไข่) 肾囊肿 (ถุงน้ำในไต)

หมวดโรคฝี 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.81% เช่น 乳房脓肿 (ฝีเต้านม) 肾脓肿 (ฝีในไต) 肺脓肿 (ฝีในปอด)

หมวดโรคแผล 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.81% เช่น 脓包疮 (แผลพุพอง) 疥疮 (โรคหิด) 红斑狼疮

หมวดโรคผื่น 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.76% เช่น 玫瑰糠疹 (ผื่นกุหลาบ) 尿布疹 (ผื่นผ้าอ้อม)

หมวดโรคพยาธิ 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.81% ได้แก่ 肝吸虫病 (โรคพยาธิใบไม้ตับ) 绦虫病 (โรคพยาธิตืด)

หมวดโรคเนื้องอก 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.90% เช่น 脑肿瘤 (เนื้องอกในสมอง)

หมวดโรคหูด 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.90% เช่น 传染性疣 (หูดข้าวสุก)

หมวดวัณโรค 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.90% เช่น 结核疹 (วัณโรคผิวหนัง)

4) ลำดับลักษณะพิเศษพบ 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 2.63% ได้แก่ 日本乙型脑炎 (สมองอักเสบญี่ปุ่น) 类风湿性关节炎 (ข้ออักเสบรูมาตอยด์) 新型冠状病毒肺炎 (covid-19) 炎球菌性脑膜炎 (ไข้กาฬหลังแอ่น) 德国麻疹 (หัดเยอรมัน)

การจำแนกคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทยและภาษาจีน

ในคำเรียกชื่อโรคภาษาไทยลำดับชั้นบอกหมวดจัดได้เป็น 76 หมวด และในลำดับบอกหมวดชื่อโรคที่สามารถจัดลำดับชั้นเฉพาะเจาะจงมี 14 หมวด ได้แก่ หมวดโรคมะเร็ง หมวดโรคอักเสบ หมวดโรคไข้ หมวดโรคผิวหนัง หมวดโรคต่อ หมวดโรคฝี หมวดโรคถุงน้ำ หมวดโรคผื่น หมวดโรคจิตสับสน หมวดโรคพยาธิ หมวดโรคหัด หมวดโรคเนื้องอก หมวดโรคหูด หมวดวัณโรค ส่วนในคำเรียกชื่อโรคภาษาจีนลำดับชั้นบอกหมวดจัดได้เป็น 79 หมวด และในลำดับบอกหมวดชื่อโรคที่สามารถจัดลำดับชั้นเฉพาะเจาะจงมี 13 หมวด ซึ่งได้แก่ 癌症 (โรคมะเร็ง) 发炎 (โรคอักเสบ) 发热 (โรคไข้) 结石 (โรคนิ่ว) 癬 (หมวดโรคผิวหนังที่เกิดจากเชื้อรา) 囊肿 (โรคถุงน้ำ) 脓肿 (โรคฝี) 疮 (โรคแผล) 疹 (โรคผื่น) 寄生虫病 (โรคพยาธิ) 肿瘤 (โรคเนื้องอก) 疣 (โรคหูด) 结核病 (วัณโรค)

การเปรียบเทียบความแตกต่างในการจัดระบบคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทยและภาษาจีน

เนื่องจากเรื่องโรคภัยไข้เจ็บเป็นสิ่งที่ทุกคนในทุกสังคมต้องพบเจอ และเป็นสิ่งที่นำความทุกข์แก่มนุษย์ เพราะฉะนั้น ประชาชนแต่ละสังคมอาจมีมุมมองการมองโรคที่คล้ายคลึงกัน เห็นได้จากการศึกษาการจัดจำพวกแบบชาวบ้านของคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทยและภาษาจีนในครั้งนี้ ซึ่งสามารถจัดเป็น 4 ลำดับชั้น ได้แก่ ลำดับจุดเริ่มต้น ลำดับบอกหมวด ลำดับเฉพาะเจาะจง และลำดับลักษณะพิเศษ

ตารางที่ 1 ตารางแสดงหมวดคำเรียกชื่อโรคที่สามารถจัดลำดับชั้นเฉพาะเจาะจงในภาษาไทยและภาษาจีน

หมวดคำเรียกชื่อโรคที่สามารถจัดลำดับชั้นเฉพาะเจาะจงในภาษาไทยและภาษาจีน: โรคมะเร็ง โรคอักเสบ โรคไข้ โรคผิวหนัง โรคฝี โรคถุงน้ำ โรคผื่น โรคพยาธิ โรคเนื้องอก โรคหูด วัณโรค

หมวดคำเรียกชื่อโรคที่สามารถจัดชั้นเฉพาะเจาะจงในภาษาไทย :โรคต่อ โรคจิตสืดวง โรคหัด

หมวดคำเรียกชื่อโรคที่สามารถจัดชั้นเฉพาะเจาะจงในภาษาจีน :โรคผิวหนังที่เกิดจากเชื้อรา (癣) โรคแผล (疮)

จากตารางแสดงหมวดคำเรียกชื่อโรคที่สามารถจัดลำดับชั้นเฉพาะเจาะจงในภาษาไทยและภาษาจีนสะท้อนให้เห็นถึงคำเรียกชื่อโรคภาษาไทยและภาษาจีนมีหมวดชื่อโรคที่มีร่วมกันคือ โรคมะเร็ง โรคอักเสบ โรคไข้ โรคผิวหนัง โรคฝี โรคถุงน้ำ โรคผื่น โรคพยาธิ โรคเนื้องอก โรคหูด วัณโรค ส่วนความแตกต่างกันคือในคำเรียกชื่อโรคภาษาไทยมีการจัดหมวด โรคต่อ โรคหัดและหมวดโรคจิตสืดวง การจัดหมวดชื่อโรคดังกล่าวไม่พบในคำเรียกชื่อโรคภาษาจีน ส่วนในการจัดหมวดชื่อโรคภาษาจีน มีหมวดโรคผิวหนังที่เกิดจากเชื้อรา (癣) และโรคแผล (疮) ซึ่งเป็นหมวดชื่อโรคที่พบเฉพาะในคำเรียกชื่อโรคภาษาจีน

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบความแตกต่างการจัดหมวดโรคอักเสบในภาษาไทยและภาษาจีน

คำเรียกชื่อโรค ภาษาไทย	หมวด	คำเรียกชื่อโรคภาษาจีน	หมวด
หนองในเทียม	หนองในเทียม	尿道炎 (ทางเดินปัสสาวะ อักเสบ) หนองในเทียม	โรคอักเสบ
ปากนกกระจอก	ปากนกกระจอก	口角炎 (มุมปาก อักเสบ) ปากนกกระจอก	
คางทูม	คางทูม	腮腺炎 (ต่อมน้ำลาย อักเสบ) คางทูม	
โรคโควิด-19	โรคโควิด-19	新型冠状病毒肺炎 (ไวรัสสายพันธุ์ใหม่ที่กำลังระบาด ปอดอักเสบ) โรคโควิด-19	
ไข้กาฬหลังแอ่น	โรคไข้	炎球菌性脑膜炎 (เชื้อแบคทีเรีย Neisseria meningitidisทำให้สมองอักเสบ) ไข้กาฬหลังแอ่น	

จากตารางข้างต้น ในคำเรียกชื่อโรคภาษาจีน หนองในเทียม ปากนกกระจอก คางทูม โรคโควิด-19 ไข้กาฬหลังแอ่น จัดอยู่ในหมวดโรคอักเสบ ส่วนในคำเรียกชื่อโรคภาษาไทย คำเรียกชื่อโรคดังกล่าวจัดอยู่ในหมวด หนองในเทียม ปากนกกระจอก คางทูม โรคโควิด-19 และหมวดโรคอักเสบ

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างการจัดหมวดโรคไข้ในภาษาไทยและภาษาจีน

คำเรียกชื่อโรคภาษาไทย	ลำดับชั้นเฉพาะเจาะจง (อยู่ภายใต้หมวดโรคไข้)
ไข้กระต่าย ไข้กาฬหลังแอ่น ไข้ไทฟอยด์ ไข้ทัยฟัส ไข้มาลาเรีย ไข้รูมาติก ไข้ละอองฟาง ไข้เลือดออก ไข้ อีดำอีแดง ไข้หวัดหมู ไข้หวัดนก ไข้เห็บ ไข้เหลือง ไข้หวัด ไข้สมองอักเสบ	
คำเรียกชื่อโรคภาษาจีน	ลำดับชั้น
伤寒 (เชื้อแบคทีเรีย <i>Salmonella enterica</i> subsp) ไข้ไทฟอยด์	ลำดับชั้นบอกหมวด
斑疹伤寒 (เชื้อแบคทีเรีย <i>Rickettsia tsutsugamushi</i>) ไข้ทัยฟัส	ลำดับชั้นบอกหมวด
急性风湿 (รูมาติกแบบฉับพลัน) ไข้รูมาติก	ลำดับชั้นบอกหมวด
猪流感 (หมู เป็นหวัด) ไข้หวัดหมู	ลำดับชั้นบอกหมวด
禽流感 (สัตว์ปีก เป็นหวัด) ไข้หวัดนก	ลำดับชั้นบอกหมวด
登革热 (dengue) ไข้เลือดออก	ลำดับชั้นบอกหมวด
炎球菌性脑膜炎 (เชื้อแบคทีเรีย <i>Neisseria meningitidis</i> สมองอักเสบ) ไข้กาฬหลังแอ่น 脑膜炎 (สมองอักเสบ) ไข้สมองอักเสบ	ลำดับชั้นเฉพาะเจาะจง (อยู่ภายใต้หมวดโรค 发炎 โรคอักเสบ)
兔热病 (กระต่าย ไข้) ไข้กระต่าย 花粉热 (ละอองเกสร ดอกไม้ ไข้) ไข้ละอองฟาง	ลำดับชั้นเฉพาะเจาะจง (อยู่ภายใต้หมวดโรค 发热 โรคไข้)
猩红热 (สีเลือดออกริลลา ไข้) ไข้อีดำอีแดง 牛蜱热 (เห็บ ไข้เห็บ) 黄热病 (เหลือง ไข้) ไข้เหลือง	
疟疾 (เชื้อพลาสมา <i>Plasmodium</i>) ไข้มาลาเรีย	ลำดับชั้นเฉพาะเจาะจง (อยู่ภายใต้หมวดโรค 寄生虫病 โรคพยาธิ)

จากตารางข้างต้น ในคำเรียกชื่อโรคภาษาไทยคำที่อยู่ภายใต้หมวดโรคไข้ พบทั้งหมด 15 คำ ซึ่งได้แก่ ไข้กระต่าย ไข้กาฬหลังแอ่น ไข้ไทฟอยด์ ไข้ทัยฟัส ไข้มาลาเรีย ไข้รูมาติก ไข้ละอองฟาง ไข้เลือดออก ไข้อีดำอีแดง ไข้หวัดหมู ไข้หวัดนก ไข้เห็บ ไข้เหลือง ไข้หวัด และไข้สมองอักเสบ ส่วนในคำเรียกชื่อโรคภาษาจีน 伤寒 (ไข้ไทฟอยด์) 斑疹伤寒 (ไข้ทัยฟัส) 急性风湿 (ไข้รูมาติก) 猪流感 (ไข้หวัดหมู) 禽流感 (ไข้หวัดนก) 登革热 (ไข้เลือดออก) อยู่ในลำดับชั้นบอกหมวด ส่วนคำว่า 炎球菌性脑膜炎 (ไข้กาฬหลังแอ่น) 脑膜炎 (ไข้สมองอักเสบ) อยู่ภายใต้ลำดับชั้นบอกหมวดโรคอักเสบ ส่วนคำที่อยู่ภายใต้ลำดับชั้นโรคไข้ ได้แก่ 兔热病 (ไข้

กระต่าย) 花粉热 (ไข้ละอองฟาง) 猩红热 (ไข้ดำอีแดง) 牛脾热 (ไข้เห็บ) 黄热病 (ไข้เหลือง) ส่วนคำว่าไข้มาลาเรีย (疟疾) อยู่ภายใต้ลำดับชั้นบอกหมวดโรคพยาธิ

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างการจัดหมวดโรคฝีในภาษาไทยและภาษาจีน

โรคฝีในคำเรียกชื่อโรค ภาษาไทย	โรคแผลในคำเรียกชื่อโรค ภาษาจีน	โรคฝีในคำเรียกชื่อโรค ภาษาจีน
ฝีดาษ ฝีมะม่วง ฝีฝักบัว ฝีเต้านม ฝีในไต ฝีในปอด	痈疮 (ฝีฝักบัว) 乳房脓肿 (ฝีเต้านม) 肾脓肿 (ฝีในไต) 肺脓肿 (ฝีในปอด)	疮 (โรคแผล) 脓肿 (โรคฝี)

จากตารางข้างต้น หมวดโรคฝีในภาษาไทยประกอบด้วย ฝีดาษ ฝีมะม่วง ฝีฝักบัว ฝีเต้านม ฝีในไต ฝีในปอด ส่วนในคำเรียกชื่อโรคภาษาจีนจัดชื่อโรคดังกล่าวจัดได้เป็น 2 หมวด ซึ่งได้แก่ หมวดโรคฝี ประกอบด้วย 乳房脓肿(ฝีเต้านม) 肾脓肿(ฝีในไต) 肺脓肿(ฝีในปอด) และหมวดโรคแผล ได้แก่ 痈疮(ฝีฝักบัว)

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบความแตกต่างการจัดหมวดโรคถุงน้ำในภาษาไทยและภาษาจีน

หมวดโรคถุงน้ำในคำเรียกชื่อโรคภาษาไทย	หมวดโรค 囊肿(ถุงน้ำ)ในคำเรียกชื่อโรคภาษาจีน
ถุงน้ำในรังไข่ ถุงน้ำในไต	卵巢囊肿 (ถุงน้ำในรังไข่) 肾囊肿 (ถุงน้ำในไต) 腱鞘囊肿 (เนื้องอกที่เอ็น)

จากตารางข้างต้น คำที่อยู่ภายใต้หมวดโรคถุงน้ำในคำเรียกชื่อโรคภาษาไทยประกอบด้วย ถุงน้ำในรังไข่ ถุงน้ำในไต ส่วนคำที่อยู่ภายใต้หมวดโรคถุงน้ำในคำเรียกชื่อโรคภาษาจีน ประกอบด้วย 卵巢囊肿(ถุงน้ำในรังไข่) 肾囊肿(ถุงน้ำในไต) 腱鞘囊肿 (เนื้องอกที่เอ็น)

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบความแตกต่างการจัดหมวดโรคริดสีดวงในภาษาไทยและภาษาจีน

คำเรียกชื่อโรค ภาษาไทย	ลำดับชั้น	คำเรียกชื่อโรค ภาษาจีน	ลำดับชั้น
ริดสีดวงตา	ลำดับเฉพาะเจาะจง (อยู่	沙眼 (ริดสีดวง	ลำดับชั้นบอกหมวด
ริดสีดวงจมูก	ภายใต้หมวดโรคริดสีดวง)	ตา)	
ริดสีดวงทวาร		鼻 息 肉	
หนัก		(ริดสีดวงจมูก)	

คำเรียกชื่อโรค ภาษาไทย	ลำดับชั้น	คำเรียกชื่อโรค ภาษาจีน	ลำดับชั้น
		痔瘡 (ริดสีดวง ทวารหนัก)	ลำดับชั้นเฉพาะเจาะจง (อยู่ ภายใต้หมวดโรค 瘡 แผล)

จากตารางข้างต้น ในคำเรียกชื่อโรคภาษาไทย คำที่อยู่ภายใต้หมวดโรคริดสีดวง ประกอบด้วย ริดสีดวงตา ริดสีดวงจมูก และริดสีดวงทวารหนัก ส่วนในคำเรียกชื่อโรคภาษาจีน 沙眼 (ริดสีดวงตา) และ 鼻息肉 (ริดสีดวงจมูก) เป็นคำที่อยู่ลำดับชั้นบอกหมวด ส่วนคำว่า 痔瘡 (ริดสีดวงทวารหนัก) อยู่ในลำดับชั้นเฉพาะเจาะจง ซึ่งอยู่ภายใต้หมวดโรค 瘡 (แผล) ส่วนในลำดับลักษณะพิเศษ คำเรียกชื่อโรคภาษาไทยพบ 3 คำซึ่งได้แก่ สมออักเสบญี่ปุ่น ข้ออักเสบรูมาตอยด์ มะเร็งผิวหนังเมลาโนมา ส่วนในคำเรียกชื่อโรคภาษาจีนพบ 5 คำซึ่งได้แก่ 日本乙型肝炎 (สมออักเสบญี่ปุ่น) 类风湿性关节炎 (ข้ออักเสบรูมาตอยด์) 新型冠状病毒肺炎 (covid-19) 炎球菌性脑膜炎 (ไข้กาฬหลังแอ่น) และ 德国麻疹 (หัดเยอรมัน)

อภิปรายผล

การจัดลำดับชั้น

การศึกษาวิธีการจำแนกคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทยและภาษาจีนครั้งนี้ พบว่าการจัดลำดับชั้นของคำเรียกชื่อโรคทั้งในภาษาไทยและภาษาจีนมีความสอดคล้องกับการศึกษาของ มนสิการ เสงสุวรรณ เรื่องคำเรียกประเภทผีของคนไทยในชุมชนวัดสวนแก้ว ต.บางเลน อ.บางใหญ่ จ.นนทบุรี การศึกษาแนวบรรพตศาสตร์ชาติพันธุ์ที่พบว่าคำเรียกผีสามารถจัดลำดับชั้นเช่นกัน ซึ่งสามารถจัดเป็น 5 ลำดับชั้น ได้แก่ ลำดับจุดเริ่มต้นหนึ่งเดียว ลำดับรูปแบบชีวิต ลำดับบอกหมวด ลำดับเฉพาะเจาะจง และลำดับลักษณะพิเศษ และเนื่องจากคำเรียกชื่อโรคเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต เพราะฉะนั้นไม่สามารถจัดลำดับรูปแบบชีวิตออกมา การจัดลำดับชั้นของคำเรียกชื่อโรคในการศึกษานี้จึงมี 4 ลำดับชั้น ได้แก่ ลำดับจุดเริ่มต้น ลำดับบอกหมวด ลำดับเฉพาะเจาะจงและลำดับลักษณะพิเศษ (มนสิการ เสงสุวรรณ, 2550)

จากการศึกษาวิธีการจำแนกคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทยและภาษาจีนครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตของชาวไทยและชาวจีนมีความใกล้ชิดกับธรรมชาติ เห็นได้จากในคำเรียกชื่อโรคทั้งในภาษาไทยและภาษาจีนมีคำเรียกสัตว์ และพืชเป็นส่วนประกอบ เช่น ในคำเรียกชื่อโรคภาษาไทย ใช้กระต่าย และผื่นกุหลาบ ในคำเรียกชื่อโรคภาษาจีน 免热病 (ความหมายในคำเรียกชื่อโรคภาษาจีน กระต่าย+ไข้ ชื่อโรคในภาษาไทย โรคไข้กระต่าย) 玫瑰糠疹 (ความหมายในคำเรียกชื่อโรคภาษาจีน กุหลาบ+ผื่น หมายถึง โรคผื่นกุหลาบ) สอดคล้องกับงานวิจัยของ (วาสิณี มีเครือเยี่ยม และคณะ, 2559) ที่ได้ศึกษาคำเรียกชื่อโรคในระบบการแพทย์พื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ:กรณีศึกษาตามแนวบรรพตศาสตร์ชาติพันธุ์ พบว่าชื่อโรคในระบบ

การแพทย์พื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติรอบ ๆ ตัว สอดคล้องกับแนวคิดอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ที่กล่าวว่า คำศัพท์ที่ใช้ในแต่ละกลุ่มคนจะเป็นตัวแทนสิ่งต่างๆในสถานะแวดล้อมที่กลุ่มคนนั้นอาศัยอยู่ คำศัพท์ที่ใช้จะเป็นภาพสะท้อนที่สำคัญในสังคมนั้น ๆ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่าแต่ละคำมีการแบ่งตามลำดับชั้นตามทฤษฎีของ เบอร์ลิน ได้ 4 ลำดับชั้น ได้แก่ ระดับจุดเริ่มต้น ลำดับบอกหมวด ลำดับเฉพาะเจาะจง และลำดับลักษณะพิเศษ ในคำเรียกชื่อโรคภาษาไทยลำดับชั้นบอกหมวดจัดได้เป็น 76 หมวด และในลำดับบอกหมวดชื่อโรคที่สามารถจัดลำดับชั้นเฉพาะเจาะจงมี 14 หมวด ซึ่งได้แก่ หมวดโรคมะเร็ง หมวดโรคอักเสบ หมวดโรคไข้ หมวดโรคผิวหนัง หมวดโรคติดต่อ หมวดโรคฝี หมวดโรคถุงน้ำ หมวดโรคผื่น หมวดโรคจิตเสียดวง หมวดโรคพยาธิ หมวดโรคหัด หมวดโรคเนื้องอก หมวดโรคหูด หมวดวัณโรค ส่วนในคำเรียกชื่อโรคภาษาจีนลำดับชั้นบอกหมวดจัดได้เป็น 79 หมวด และในลำดับบอกหมวดชื่อโรคที่สามารถจัดลำดับชั้นเฉพาะเจาะจงมี 13 หมวด ซึ่งได้แก่ 癌症 (โรคมะเร็ง) 发炎 (โรคอักเสบ) 发热 (โรคไข้) 结石 (โรคนิ่ว) 癣 (หมวดโรคผิวหนังที่เกิดจากเชื้อรา) 囊肿 (โรคถุงน้ำ) 脓肿 (โรคฝี) 疮 (โรคแผล) 疹 (โรคผื่น) 寄生虫病 (โรคพยาธิ) 肿瘤 (โรคเนื้องอก) 疣 (โรคหูด) 结核病 (วัณโรค) ลำดับเฉพาะเจาะจง มีคำเรียกชื่อโรคในระดับนี้มากที่สุด ในคำเรียกชื่อโรคภาษาไทยมี 110 คำ ในคำเรียกชื่อโรคภาษาจีนมี 105 คำ ลำดับลักษณะพิเศษมีคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทย 3 คำ คือ สมออักเสบญี่ปุ่น ข้อมอักเสบรูมาตอยด์ มะเร็งผิวหนังเมลาโนมา ในคำเรียกชื่อโรคภาษาจีนมี 5 คำ ซึ่งได้แก่ 日本乙型脑炎 (สมออักเสบญี่ปุ่น) 类风湿性关节炎 (ข้อมอักเสบรูมาตอยด์) 新型冠状病毒肺炎 (covid-19) 炎球菌性脑膜炎 (ไข้กาฬหลังแอ่น) 德国麻疹 (หัดเยอรมัน) ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งนี้คือผู้ศึกษาเก็บข้อมูลโดยนำคำเรียกชื่อโรคภาษาไทยเป็นที่ตั้ง และใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษากลางเพื่อนำไปค้นหาคำเรียกชื่อโรคภาษาจีน จึงได้คำเรียกชื่อโรคภาษาไทยและภาษาจีนจำนวนเท่ากัน ซึ่งจะเป็นการวิเคราะห์คำเรียกชื่อโรคที่มีอยู่ร่วมกันทั้งในคำเรียกชื่อโรคภาษาไทยและภาษาจีน อาจทำให้ไม่เห็นภาพความแตกต่างส่วนที่เป็นคำเรียกชื่อโรคที่มีอยู่เฉพาะในภาษาไทยหรือภาษาจีน ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้เก็บข้อมูลคำเรียกชื่อโรคทั้งหมดในภาษาไทยและภาษาจีนและทำการศึกษาเปรียบเทียบ อาจทำให้เห็นความแตกต่างในเรื่องคำเรียกชื่อโรคภาษาไทยและภาษาจีนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากการเก็บข้อมูลแล้ว ผู้ศึกษายังเห็นว่าสามารถนำข้อมูลในการศึกษานี้ไปวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีอื่น เช่น ทฤษฎีอรรถศาสตร์ปริชาน อาจทำให้เห็นถึงความคิดที่แตกต่างระหว่างชาวไทยและชาวจีนได้มากยิ่งขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบคำเรียกชื่อโรคในภาษาไทยและภาษาจีนตามแนวคิดอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์”

เอกสารอ้างอิง

- กองบรรณาธิการพบแพทย์. (2562). โรค A-Z. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2564 จาก <https://www.pobpad.com/%E0%B9%82%E0%B8%A3%E0%B8%84-a-z>
- กองบรรณาธิการเมตไทย. (2563). รายชื่อโรค อาการ ภาวะต่างๆ ก-ฮ. เรียกใช้เมื่อ 1 มีนาคม 2564 จาก <https://medthai.com/%e0%b8%a3%e0%b8%b2%e0%b8%a2%e0%b8%8a%e0%b8%b7%e0%b9%88%e0%b8%ad%e0%b9%82%e0%b8%a3%e0%b8%84/>
- คณะกรรมการสาธารณสุขและสุขภาพแห่งชาติ. (2563). ประกาศระบบเรียกชื่อใหม่ของเชื้อโรคไวรัสโคโรนา 2019 เป็นโควิด-19 (新型冠状病毒肺炎). เรียกใช้เมื่อ 11 มีนาคม 2564 จาก http://www.nhc.gov.cn/xcs/yqtb/list_gzbd.shtml
- มนสิการ เสงสุวรรณ. (2550). คำเรียกประเภทผีของคนไทยในชุมชนวัดสวนแก้ว ต.บางใหญ่ จ.นนทบุรี: การศึกษาแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์. ใน วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ริดเดอร์ ไตเจสท์. (2543). ความรู้เรื่องโรค: ทางแก้ ดูแล ป้องกัน. กรุงเทพมหานคร: บริษัทริดเดอร์ ไตเจสท์(ประเทศไทย) จำกัด.
- วาสิณี มีเครือเยี่ยม และคณะ. (2559). คำเรียกชื่อโรคในระบบแพทย์พื้นบ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ:กรณีศึกษาตามแนวอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์. รมยสาร, 14 (1), 31-42.
- วิทย์ เทียงบุญธรรม. (2543). พจนานุกรมโรคและการบำบัด. กรุงเทพมหานคร: อักษรพิทยา.
- _____. (2546). พจนานุกรมโรคและสมุนไพร. กรุงเทพมหานคร: รวมสาส์น.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ. (2555). บุคคลสำคัญและความคิดหลักในอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เอเอสพี.
- Lin Z. (2002) . Dictionary of Disease Name Comparison of Chinese and WesternMedicine. Beijing. People's Health Publishing House Co. LTD.
- Wang Y. (2009). Traditional Chinese Medicine Therapy for Common Diseases (Second Edition). Beijing. People's Health Publishing House Co. LTD.
- Yu et al. (2003). Internal Medicine of Integrated Traditional Chinese and Western . Medicine. Beijing: Science Press.

การพัฒนารูปแบบความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจ
คลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย*

THE DEVELOPMENT OF A BUSINESS COMPETITIVE
ADVANTAGE MODEL BEAUTY CLINIC
IN NORTHEASTERN THAILAND

กัลยา จันทรสาย

Kulaya Chansai

ภครดา เกิดประทุม

Phakrada Kerdprathum

มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น

Western University, Thailand

E-mail: kulaya2521@outlook.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการรับรู้คุณภาพการบริการ กลยุทธ์การตลาด นวัตกรรมองค์กร และความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย 2) เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้คุณภาพการบริการ กลยุทธ์การตลาดและนวัตกรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย 3) เพื่อศึกษาอิทธิพลของความภักดีของลูกค้าที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยและ 4) เพื่อศึกษาความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย วิธีการวิจัยแบบผสมผสานเก็บข้อมูลวิจัยเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถามกับผู้ใช้บริการคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จำนวน 600 คน โดยได้กำหนดเกณฑ์การเลือก คือ จังหวัดที่มีผู้ประกอบการสูงสุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น 360 คน จังหวัดมหาสารคาม 120 คน จังหวัดร้อยเอ็ด 60 คนและจังหวัดสกลนคร 60 คน สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานและทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ และทำการเก็บข้อมูลวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านคลินิกเสริมความ

* Received 20 September 2022; Revised 29 September 2022; Accepted 30 September 2022

งามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จำนวน 5 คน ใช้วิธีคัดเลือกด้วยวิธีการแบบเจาะจง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า กลยุทธ์การตลาด การรับรู้คุณภาพการบริการ นวัตกรรมองค์กร ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

คำสำคัญ: ความได้เปรียบในการแข่งขัน, กลยุทธ์การตลาด, การรับรู้คุณภาพการบริการ, นวัตกรรมองค์กร, คลินิกเสริมความงาม

Abstract

The objectives of the research article were: 1) to study the perception of service quality, marketing strategy, organizational innovation and customer loyalty of beauty clinics in Northeastern Thailand, 2) to study the influence of perceived service quality, marketing strategy and organizational innovation that affects customer loyalty for beauty clinics in Northeastern Thailand, 3) to study the influence of customer loyalty affecting the competitive advantage of beauty clinic business in Northeastern Thailand and 4) to study the competitive advantage of beauty clinic business in the Northeastern Thailand. The mixed methods research the quantitative research data was collected by using a questionnaire with 600 users of beauty clinics in the Northeastern Thailand. The selection criteria were determined as follows: Khon Kaen province 360 persons, Maha Sarakham province 120 persons, Roi Et province 60 persons and Sakon Nakhon province 60 persons. The statistics used to analyze the data were frequency, percentage, mean, standard deviation and hypothesis testing by multiple regression analysis. And collecting qualitative research data using in-depth interview methods with a group of key informants were 5 aesthetic clinic specialists in the Northeastern Thailand. Data analysis was performed using content analysis techniques. The results showed that marketing strategy, perceived quality of service, organization innovation this affects customer loyalty, creating a competitive advantage in the beauty clinic business in the Northeastern of Thailand.

Keyword: Competitive Advantage, Marketing Strategy, Perceived Service Quality, Organizational Innovation, Beauty Clinic

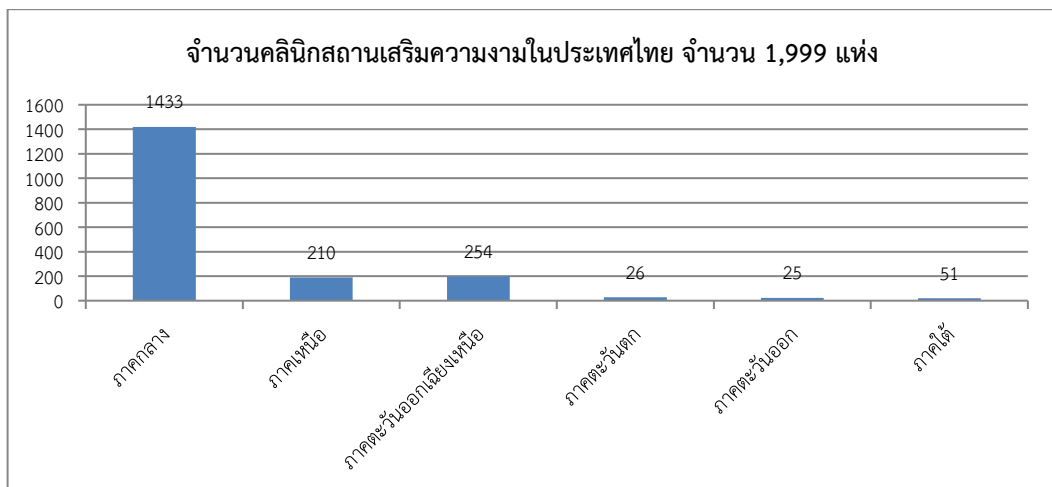
บทนำ

ธุรกิจคลินิกเสริมความงามเป็นธุรกิจที่มีกระแสความนิยมจากผู้บริโภคทั่วโลก และในประเทศไทยถือว่าเป็นธุรกิจดาวรุ่ง เนื่องจากเป็นที่นิยมของผู้บริโภคที่มีความชื่นชอบในเรื่องความสวยความงาม ซึ่งเป็นหนึ่งในความต้องการที่คนในสังคมยุคใหม่ให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของหน้าตา รูปร่าง ผิวพรรณ การปรับเปลี่ยนรูปร่างหน้าตาให้ดูดีขึ้น ทำให้ธุรกิจคลินิกเสริมความงามมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทั้งในทวีปยุโรป ทวีปเอเชีย หรือแม้แต่ประเทศในกลุ่มอาเซียน (ASEAN) ซึ่งมีการแข่งขันกันอย่างเข้มข้น ทั้งทางด้านราคา การส่งเสริมการขายเพื่อให้ผู้บริโภคหรือผู้ใช้บริการเกิดความพึงพอใจและมีความภักดีต่อคลินิกเสริมความงาม เพื่อสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน ตลาดคลินิกเสริมความงามในระดับอาเซียนมีการเติบโตอย่างมากและเหมาะสมอย่างยิ่งในการลงทุน การเปิดประชาคมเศรษฐกิจ (AEC) ทำให้ตลาดความงามมีการขยายตัวเพิ่มขึ้น มีการขยายฐานธุรกิจคลินิกเสริมความงามออกไปยังประเทศเพื่อนบ้านมากยิ่งขึ้น สำหรับประเทศไทยกลุ่มประเทศอาเซียน (ASEAN) ถือเป็นเป้าหมายหลักในการทำธุรกิจคลินิกเสริมความงามเนื่องจากมีพรมแดนที่ติดต่อกัน ทำให้การติดต่อสื่อสารและการทำธุรกิจต่างๆ ได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มประเทศซีแอลเอ็มวี (CLMV) ได้แก่ ราชอาณาจักรกัมพูชา (Cambodia) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (Lao) สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (Myanmar) และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (Vietnam) ซึ่งมีวัฒนธรรมและสภาพภูมิอากาศใกล้เคียงกัน จึงทำให้มีผิวพรรณและการดูแลรักษาหน้าตามีลักษณะคล้ายกัน ดังนั้นทั้งด้านการดูแลรักษาและเสริมความงามก็จะมี ความใกล้เคียงกัน ตลาดคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยเป็นที่ต้องการในกลุ่มประเทศอาเซียนเป็นอย่างมากเนื่องจากมีมาตรฐานและคุณภาพการรักษาเทียบเท่าระดับโลก และประเทศไทยนั้นมุ่งที่จะเป็นศูนย์กลางทางการแพทย์ (Medical Hub) เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ (Medical Tourism) โดยมีจุดประสงค์เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยวในประเทศไทยและใช้บริการคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย ที่สำคัญคือในเรื่องราคาที่ต่ำกว่าประเทศในทวีปยุโรป แต่มีคุณภาพที่ดีได้มาตรฐานจึงคาดการณ์ได้ว่าประเทศไทยจะได้รับการตอบรับจากกลุ่มประเทศอาเซียนในการใช้บริการคลินิกเสริมความงามอย่างต่อเนื่อง และศูนย์ข้อมูลระหว่างประเทศระบุว่าในอนาคตอันใกล้จะมีรถไฟความเร็วสูงจากประเทศจีนมาถึงประเทศลาว ซึ่งคาดว่าจะเปิดบริการในปี พ.ศ. 2565 (หงษ์ฟ้า ทรัพย์บุญเรือง และจินตวัฒน์ ศิริรัตน์, 2563) ซึ่งจะทำให้มีนักท่องเที่ยวจากประเทศจีนเดินทางมาทำธุรกิจและมาใช้บริการคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยเพิ่มมากขึ้น

สำหรับในประเทศไทยมีคลินิกเสริมความงามจำนวนมาก สามารถแบ่งตลาดธุรกิจคลินิกความงามได้ 3 ระดับ คือ ตลาดระดับบน ตลาดระดับกลาง และตลาดระดับล่าง แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ธุรกิจจะแบ่งระดับตลาดความงามที่ชัดเจน แต่คู่แข่งกันโดยเฉพาะกลุ่มโรงพยาบาลและคลินิกความงามต่างพยายามปรับกลยุทธ์เพื่อแข่งขันกับคู่แข่ง และมีการขยาย

การให้บริการแบบองค์รวม รองรับกลุ่มลูกค้าที่มีความต้องการที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อจูงใจลูกค้าเก่าและลูกค้าใหม่เข้ามาใช้บริการและมีความภักดีต่อคลินิกของตนเอง โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานครและจังหวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวจะมีการเปิดคลินิกเสริมความงามเพื่อรองรับความต้องการของประชากรในพื้นที่และนักท่องเที่ยวเพราะมีการหมุนเวียนในการใช้จ่ายและมีกำลังการซื้อบริการคลินิกเสริมความงามเป็นอย่างมาก จึงทำให้เกิดการแข่งขันอย่างรุนแรงทั้งทางด้านราคาและการส่งเสริมการขายเพื่อดึงดูดให้ลูกค้าหันมาสนใจใช้บริการอย่างต่อเนื่อง ถึงแม้จะมีภาวะเศรษฐกิจชะลอตัว แต่สำหรับธุรกิจคลินิกเสริมความงามยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยถือว่าเป็นจุดศูนย์กลาง (HUB) ด้านความงามอยู่ในอันดับที่ 3 ของเอเชีย ซึ่งแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาจากทั่วโลกมาเที่ยวในประเทศไทยและเข้ามาใช้บริการคลินิกเสริมความงามอย่างต่อเนื่อง (อรรพรรณ หอยจันทร์, 2561) คลินิกเสริมความงามมีการขยายสาขาไปยังต่างจังหวัดโดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีการเติบโตของธุรกิจความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเพิ่มขึ้นปีละ 10 เปอร์เซ็นต์ จากผลสำรวจขอนแก่นฮับ (ประชาชาติธุรกิจ, 2561) จึงทำให้มีการแข่งขันในธุรกิจคลินิกเสริมความงามกันอย่างรุนแรง (ผู้จัดการรายวัน 360 องศา, 2563)

ภาพที่ 1 จำนวนคลินิกเสริมความงามในประเทศไทยปัจจุบันมีทั้งหมด 1,999 แห่ง
ที่มา : (กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ, 2564) ข้อมูล ณ วันที่ 27 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2564

จากภาพที่ 1 จะเห็นได้ว่าภาคกลางมีจำนวนคลินิกเสริมความงามเป็นอันดับ 1 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นอันดับ 2 ทำให้มีการแข่งขันกันอย่างรุนแรง การสร้างกลยุทธ์เพื่อความได้เปรียบในการแข่งขัน (Porter, M. E., 1980) ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ธุรกิจมีความได้เปรียบในการแข่งขันกับคู่แข่ง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนา

รูปแบบความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้คุณภาพการบริการ กลยุทธ์การตลาด นวัตกรรมองค์กร และความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการรับรู้คุณภาพการบริการ กลยุทธ์การตลาดและนวัตกรรมองค์กรที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของความภักดีของลูกค้าที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method) ซึ่งได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

เนื่องจากประชากรมีขนาดใหญ่และไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ดังนั้นการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างสามารถคำนวณได้จากสูตรไม่ทราบขนาดตัวอย่าง ซึ่งกำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2549) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ใช้บริการคลินิกเสริมความงาม จำนวน 600 คน

1.1 ขอบเขตการวิจัย โดยได้กำหนดเกณฑ์การเลือกคือ จังหวัดที่มีผู้ประกอบการสูงสุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย 4 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดขอนแก่น 360 คน จังหวัดมหาสารคาม 120 คน จังหวัดร้อยเอ็ด 60 คนและจังหวัดสกลนคร 60 คน ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากในประเทศและต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงาม

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีรูปแบบของคำถามเป็นลักษณะคำถามปลายปิด (Close - ended question)

1.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะอาจารย์ที่ปรึกษาดุษฎีนิพนธ์แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านคลินิกเสริมความงามและด้านการวิจัยจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความถูกต้องและครอบคลุมของเนื้อหาเพื่อตรวจสอบดัชนีความสอดคล้อง IOC แล้วทำการปรับปรุง

แบบสอบถามตามข้อเสนอแนะโดย ค่าดัชนีมีความสอดคล้อง 0.50 - 1.00 (บุญชุม ศรีสะอาด, 2556) ได้ค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, L. J., 1990) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.935 ซึ่งเป็นค่าที่ยอดเยี่ยมในการยอมรับระดับความเชื่อถือของเครื่องมือสำหรับนำไปใช้งานจริง

1.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 600 ชุด โดยผู้วิจัยตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบทุกข้อคำถามในขณะที่ทำการเก็บแบบสอบถามจากผู้กรอกแบบสอบถาม ทำการตรวจสอบความสมบูรณ์ของคำตอบอีกครั้งก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูลและทำการบันทึกจัดหมวดหมู่ของข้อมูล เพื่อศึกษาวิเคราะห์ต่อไป

1.5 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ใช้วิธีวิเคราะห์ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

นำข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณ คือ กลยุทธ์การตลาด การรับรู้คุณภาพการบริการ นวัตกรรมองค์กร ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และปัจจัยด้านความภักดีของลูกค้าส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

2.1 ขอบเขตการวิจัย ใช้วิธีคัดเลือกด้วยวิธีการแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญ (Key Informant) คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จำนวน 5 คน ที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการทำธุรกิจคลินิกเสริมความงาม

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interview Protocol) โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) มีลักษณะของข้อคำถามแบบปลายเปิด (Open-Ended Response Question) ซึ่งเป็นการเจาะลึกในข้อค้นพบหรือผลจากการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อนำมาสนับสนุนการวิจัยให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะอาจารย์ที่ปรึกษาฯ อนุมัติแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญด้านคลินิกเสริมความงามและด้านการวิจัยจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ความถูกต้องและครอบคลุมของเนื้อหา

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกข้อมูลโดยการจดบันทึกและการบันทึกเสียง ซึ่งการบันทึกเสียงนั้นจะ

สามารถนำมาใช้ในกระบวนการตรวจสอบและตรวจทานความถูกต้องย้อนกลับในภายหลังได้ โดยการบันทึกเสียงทุกครั้งต้องได้รับการยินยอมหรือได้รับอนุญาตจากผู้ให้สัมภาษณ์หรือผู้ให้ข้อมูลสำคัญก่อนเสมอ

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา การศึกษาเอกสาร เป็นการเก็บรวบรวมจากข้อเท็จจริงและข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัย ค้นคว้า การสังเกตการณ์ และการสัมภาษณ์ และสรุปผลโดยภาพรวม

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ การรับรู้คุณภาพการบริการ กลยุทธ์การตลาด นวัตกรรมองค์กร และความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

1) การรับรู้คุณภาพการบริการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.586$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ประสิทธิภาพของผู้บริโภค ($\bar{X} = 4.540$) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ความคาดหวังของผู้บริโภค ($\bar{X} = 4.513$) 2) กลยุทธ์การตลาด โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.425$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.754$) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ การส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 4.728$) ราคา ($\bar{X} = 4.608$) บุคลากร ($\bar{X} = 4.607$) ช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 4.547$) และกายภาพ ($\bar{X} = 4.416$) 3) นวัตกรรมองค์กร โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.578$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า นวัตกรรมบริการ ($\bar{X} = 4.664$) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.588$) และ นวัตกรรมกระบวนการ ($\bar{X} = 4.556$) 4) ความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.573$) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ความภักดีเชิงพฤติกรรม ($\bar{X} = 4.697$) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ความภักดีในเชิงทัศนคติ ($\bar{X} = 4.450$)

2. การวิเคราะห์อิทธิพลของการรับรู้คุณภาพการบริการ กลยุทธ์การตลาดและ นวัตกรรมองค์กรที่ ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านการรับรู้คุณภาพการบริการ มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ด้วยสถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	4.090	0.164		24.956	0.000**

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
ความคาดหวังของผู้บริโภค	-0.017	0.028	-0.025	-0.609	0.543
ประสบการณ์ของผู้บริโภค	0.123	0.026	0.190	4.709	0.000**

$R = 0.189$ $R^2 = 0.036$ Adjust $R^2 = 0.033$ S.E. = 0.318

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 1 พบว่าปัจจัยด้านการรับรู้คุณภาพการบริการ มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านกลยุทธ์การตลาด มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ด้วยสถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	1.721	0.237		7.263	0.000**
ผลิตภัณฑ์	0.052	0.048	0.049	1.078	0.282
ราคา	0.162	0.029	0.209	5.644	0.000**
ช่องทางการจัดจำหน่าย	0.129	0.024	0.193	5.343	0.000**
การส่งเสริมการตลาด	-0.030	0.041	-0.034	-0.748	0.455
บุคลากร	0.037	0.024	0.053	1.576	0.116
กายภาพ	0.282	0.021	0.455	13.535	0.000**

$R = 0.579$ $R^2 = 0.335$ Adjust $R^2 = 0.328$ S.E. = 0.265

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 2 พบว่าปัจจัยด้านการรับรู้คุณภาพการบริการ มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีเพียง 1 ปัจจัย ด้านการรับรู้คุณภาพการบริการ ที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านนวัตกรรมองค์กร มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ด้วยสถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	4.329	0.216		20.085	0.000**
นวัตกรรมผลิตภัณฑ์	0.003	0.030	0.004	0.092	0.927
นวัตกรรมบริการ	0.241	0.334	0.352	3.191	0.004*
นวัตกรรมกระบวนการ	0.009	0.029	0.014	0.313	0.754

R = 0.058 R² = 0.023 Adjust R² = 0.022 S.E. = 0.324

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 3 พบว่าปัจจัยด้านนวัตกรรมองค์กร มีอิทธิพลทางตรงต่อความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีเพียง 1 ปัจจัยด้านนวัตกรรมองค์กร ที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

3. การวิเคราะห์อิทธิพลของความภักดีของลูกค้าที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยด้านความภักดีของลูกค้าต่อคลินิกเสริมความงาม มีอิทธิพลทางตรงต่อรูปแบบความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ด้วยสถิติการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis)

ตัวแปร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
(Constant)	3.893	0.211		18.419	0.000**
ความภักดีในเชิงทัศนคติ	0.185	0.029	0.250	6.305	0.000**
ความภักดีเชิงพฤติกรรม	-0.014	0.036	-0.015	-0.390	0.697

R = 0.250 R² = 0.063 Adjust R² = 0.059 S.E. = 0.356

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 **นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ตารางที่ 4 พบว่าได้ทำการวิเคราะห์ถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) พบว่าปัจจัยด้านความภักดีของลูกค้าต่อคลินิกเสริมความงาม มีอิทธิพลทางตรงต่อ

รูปแบบความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีเพียง 1 ปัจจัย ที่ส่งผลต่อรูปแบบความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

4. การวิเคราะห์ความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์พบว่า กลยุทธ์การตลาด การรับรู้คุณภาพการบริการ นวัตกรรมองค์กร ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย เนื่องจากกลยุทธ์การตลาดทำให้สามารถกำหนดเป้าหมายของธุรกิจและกำหนดทิศทางการดำเนินธุรกิจ ส่วนการรับรู้คุณภาพการบริการทำให้ลูกค้ามีความเชื่อมั่นและเชื่อถือในการใช้บริการ และนวัตกรรมองค์กรทำให้มีสินค้าและบริการที่ทันสมัยสร้างความพึงพอใจในการใช้บริการมากขึ้น ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าและทำให้ได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ การพัฒนารูปแบบความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำเสนอประเด็นในการอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การวิเคราะห์ผล การรับรู้คุณภาพการบริการ กลยุทธ์การตลาด นวัตกรรมองค์กร และความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการรับรู้คุณภาพการบริการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านนวัตกรรมองค์กร ด้านความภักดีของลูกค้า และด้านกลยุทธ์การตลาด ทุกด้านส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย สอดคล้องกับ ชยุตม์กนต์ พงศ์จิรกร และทิพย์รัตน์ เลาหิเชียร พบว่าการบริหารประสบการณ์ลูกค้าในด้าน กระบวนการ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านการบริการ และด้านการสื่อสาร มีอิทธิพลต่อความภักดีของลูกค้า การบริหาร ประสบการณ์ลูกค้าในด้านกระบวนการ ด้านการสื่อสาร ด้านการบริการ และด้านลักษณะทางกายภาพ มีอิทธิพลต่อ ความภักดีเชิงทัศนคติของลูกค้า การบริหารประสบการณ์ลูกค้าในด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านการบริการ ด้านการสื่อสาร และด้านพนักงาน มีอิทธิพลต่อความภักดีเชิงพฤติกรรมของลูกค้า (ชยุตม์กนต์ พงศ์จิรกร และทิพย์รัตน์ เลาหิเชียร, 2561)

2. การวิเคราะห์อิทธิพลของการรับรู้คุณภาพการบริการ กลยุทธ์การตลาดและนวัตกรรมองค์กรที่ส่งผลกระทบต่อความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย

2.1 การรับรู้คุณภาพการบริการ ด้านประสบการณ์ของผู้บริโภค (Experience) ที่ส่งผลกระทบต่อความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะความเชื่อมั่นและความพึงพอใจของการให้บริการทำให้กลับมาใช้บริการซ้ำและมีการแนะนำเพื่อนหรือญาติให้มาใช้บริการ มีการติดตามผลการรักษาอย่างต่อเนื่อง การบริการที่คำนึงถึงความปลอดภัยของลูกค้า ลูกค้าได้รับคำแนะนำพร้อมทั้งการดูแลจากแพทย์และพนักงานในคลินิกเสริมความงามจนเกิดความพึงพอใจ สอดคล้องกับ (อัมพล ชูสนุก และคณะ, 2559) กล่าวว่าคุณภาพการให้บริการในมิติสิ่งที่สัมผัสได้มีอิทธิพลทางบวกต่อคุณค่าที่รับรู้ของผู้ใช้บริการ

2.2 กลยุทธ์การตลาด ด้านราคา (Price) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และกายภาพ (Physical Evidence) ส่งผลกระทบต่อความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด กลยุทธ์การตลาด คือ ส่วนประสมทางการตลาด (Kotler, P. & Keller, K., 2016) สามารถสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันในธุรกิจคลินิกเสริมความงามเพราะสามารถกำหนดทิศทางการดำเนินธุรกิจให้ไปถึงเป้าหมายที่วางเอาไว้ และต้องปรับกลยุทธ์การตลาดให้เข้ากับสถานการณ์ในปัจจุบันเพื่อความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจ สอดคล้องกับ วาสนา แสงทอง และรัชดา ภักดียิ่ง พบว่าส่วนประสมการตลาดบริการมีผลทางบวกต่อศักยภาพการแข่งขันของคลินิกเสริมความงามแสดงว่าเมื่อผู้ใช้บริการคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยเห็นว่าคลินิกเสริมความงาม มีส่วนประสมการตลาดบริการด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากร กระบวนการ กายภาพและผลิตรายในระดับสูง ย่อมทำให้การเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยอยู่ในระดับสูงขึ้น (วาสนา แสงทอง และรัชดา ภักดียิ่ง, 2564)

2.3 นวัตกรรมองค์กร ด้านนวัตกรรมบริการ (Service Innovation) ที่ส่งผลกระทบต่อความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เนื่องจากการมีนวัตกรรมใหม่ ๆ ทำให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการรักษาทำให้ลูกค้าเกิดความเชื่อมั่นและประทับใจ ผลลัพธ์ที่ได้ สอดคล้องกับ วาสนา แสงทอง และรัชดา ภักดียิ่ง พบว่า นวัตกรรมมีผลทางบวกต่อศักยภาพการแข่งขันของคลินิกเสริมความงามแสดงว่า เมื่อคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยมีนวัตกรรมที่ให้บริการด้านนวัตกรรมผลิตภัณฑ์

นวัตกรรมองค์กร และนวัตกรรมกระบวนการในระดับสูง ทำให้การเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยอยู่ในระดับสูง (วาสนา แสงทอง และรัชดา ภัคดียิ่ง, 2564)

3. การวิเคราะห์หัตถิพลของความภักดีของลูกค้าที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ด้านความภักดีในเชิงทัศนคติ (Psychological Loyalty) ที่ส่งผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 มีภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะ รับรู้ได้ถึงคุณภาพการบริการมีความเชื่อมั่นและเกิดความเชื่อถือในการให้บริการ รู้สึกผูกพันกับคลินิกเนื่องจากได้รับการบริการที่ดีและเข้าถึงการบริการได้โดยง่าย ส่งผลต่อความประทับใจและความพึงพอใจในการเข้ารับบริการและ มีการบอกต่อบุคคลอื่นให้มาใช้บริการ สอดคล้องกับ ภัครดา เกิดประทุม และ นพดล พันธุ์พานิช พบว่า ความภักดีที่นักวิชาการและนักบริหารได้นำเสนอไว้ตรงกันประกอบด้วย ความเชื่อมั่น ความต้องการมีสถานภาพเป็นสมาชิกขององค์กร มีความภาคภูมิใจในการเป็นสมาชิก (ภัครดา เกิดประทุม และนพดล พันธุ์พานิช, 2565)

4. รูปแบบความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ผลการวิเคราะห์พบว่า กลยุทธ์การตลาด การรับรู้คุณภาพการบริการ นวัตกรรมองค์กร ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันของธุรกิจคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย สอดคล้องกับ วสุธิดา นักเกษม และประสพชัย พสุนนท์ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของ ผู้ประกอบการธุรกิจบริการในเขตกรุงเทพมหานครโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในรายละเอียดจะ พบว่า ระดับการสร้างควมได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจบริการในเขตกรุงเทพมหานคร ที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด (วสุธิดา นักเกษม และประสพชัย พสุนนท์, 2561)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่านวัตกรรมองค์กร มีความสัมพันธ์กับความภักดีของลูกค้าคลินิกเสริมความงาม ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอว่า คลินิกเสริมความงามควรมุ่งเน้นการให้บริการพัฒนาการบริการในมิติด้านความรวดเร็วเพื่อสร้างความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการต่อคลินิกเสริมความงาม จากการพัฒนาความรู้ความสามารถของพนักงานเพื่อให้สามารถแนะนำขั้นตอนการให้บริการได้อย่างชัดเจนถูกต้อง ให้ความช่วยเหลือ ให้บริการด้วยความเต็มใจ มีระบบและกระบวนการให้บริการที่รวดเร็วทันสมัย การให้บริการทางด้านการแพทย์และการพยาบาลที่ไม่ยุ่งยากหลายขั้นตอน เพื่อให้ผู้รับบริการเกิดความรู้สึกประทับใจ มุ่งเน้นการมีสิ่งอำนวยความสะดวกตอบสนองความต้องการผู้เข้ารับบริการได้อย่างเพียงพอ มีมาตรฐานในการให้บริการ

และมีสิ่งแวดล้อมที่ดี มีความปลอดภัย และมีอากาศถ่ายเทสะดวก การแต่งกายสุภาพ เรียบร้อย เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในการให้บริการของคลินิกเสริมความงาม

เอกสารอ้างอิง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ. (27 ธันวาคม 2564). จำนวนคลินิกเสริมความงามในประเทศไทย. (นางสาวกัลยา จันทร์สาย, ผู้สัมภาษณ์)
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2549). การวิเคราะห์สถิติ : สถิติเพื่อการตัดสินใจ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชยุตม์กันต์ พงศ์จิรกร และทิพย์รัตน์ เลาหิเชียร. (2561). อิทธิพลของการบริหารประสบการณ์ลูกค้าที่มีผลต่อความภักดีของลูกค้าในธุรกิจคลินิกเสริมความงาม. วารสารบริหารธุรกิจ ศรีนครินทรวิโรฒ, 9(2), 127-140.
- บุญชุม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาการพิมพ์.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2561). แท้เปิดคลินิกจิว. ความงามฮอตสุด ขอนแก่นฮัศจรรย์เสริมหล่อ-สวย อีสานโต ปีละ10%. เรียกใช้เมื่อ 16 ธันวาคม 2564 จาก <https://www.prachachat.net/local-economy/news-107224>
- ผู้จัดการรายวัน 360 องศา. (2563). ข้อมูลภาพรวมตลาดความงาม คลินิกสถานเสริมความงาม และศัลยกรรมปี 2563. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2565 จาก <https://mgronline.com/business/detail/9620000090151>
- ภัครดา เกิดประทุม และนพดล พันธุ์พานิช. (2565). ความภักดีต่อองค์การในยุคที่ต้องเผชิญกับการแข่งขัน. วารสารร่วมพฤษ, 40(1), 381-391.
- วสุธิดา นักเกษม และประสพชัย พสุนนท์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการธุรกิจบริการในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารอิเล็กทรอนิกส์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 11(1), 2148-2167.
- วาสนา แสงทอง และรัชดา ภักดิ์ยิ่ง. (2564). กลยุทธ์การตลาดเพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันของคลินิกเสริมความงามในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 9(2), 675-688.
- หงษ์ฟ้า ทรัพย์บุญเรือง และจันทวัฒน์ ศิริรัตน์. (2563). โครงการรถไฟฟ้าความเร็วสูงไทย - จีน: โอกาสของ การพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารไทยคดีศึกษา, 17(2), 50-80.
- อรรณพ หอยจันทร์. (2561). ธุรกิจความงามไทยพุ่ง อันดับ 3 แห่งเอเชีย. เรียกใช้เมื่อ 15 ธันวาคม 2564 จาก <https://www.thebangkokinsight.com/news/business/55035>

อัมพล ชูสนุก และคณะ. (2559). อิทธิพลของคุณภาพการให้บริการต่อคุณค่าที่รับรู้ความพึงพอใจและความจงรักภักดีของผู้ใช้บริการ คลินิกเสริมความงามในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารอิเล็กทรอนิกส์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 9(1), 1565-1584.

Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological testing* (15th ed.). NY: Harper Collins: Publishers.

Kotler, P. & Keller, K. (2016). *Marketing Management* (15th ed). New Jersey: Pearson Education.

Porter, M. E. (1980). *Competitive strategy: Techniques for analyzing industries and competitors*. New York: Free Press.

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ ของประเทศไทย*

THE MODEL OF COMPETENCY DEVELOPMENT FOR TELEVISION NEWS BROADCASTERS IN THAILAND

รัฐวัชร พัฒนจิระรุจน์

Rattawat Phatthanachirut

อนุพงษ์ แท้ศิลปาสิต

Anupong Taesilpasatit

มหาวิทยาลัยเกริก

Kirk University, Thailand

E-mail: rattawat.tv@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรค ในปัจจุบันของผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย 2) ศึกษาสมรรถนะ ผู้ประกาศข่าว และ 3) นำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกาศข่าว การวิจัยเป็น แบบผสมผสานวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 คน จากนั้นจัดการสนทนากลุ่ม ประชุมระดมสมองพิจารณาร่างรูปแบบที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญ 7 คน ตลอดจนยืนยันรูปแบบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่ายและคัดเลือกแบบเจาะจง โดยใช้แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะ ผู้ประกาศข่าวในกิจการ โทรทัศน์ของประเทศไทย แบ่งได้ 4 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะหลัก สมรรถนะเฉพาะงาน สมรรถนะ การบริหารจัดการ และสมรรถนะด้านอื่น ๆ สำหรับรูปแบบ การพัฒนาสมรรถนะผู้ประกาศ ข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทยที่พัฒนาขึ้น ชื่อว่า “พาวดโมเดล” มีองค์ประกอบ 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบทบัญญัติ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ สมรรถนะหลักพื้นฐาน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะทางกายภาพ และสมรรถนะเชิง การบริหารจัดการแบบดุลยภาพ 2) ด้านความเหมาะสม ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะทางกายภาพ และแรงขับ ภายใน 3) ด้านอรรถประโยชน์ ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะทางกายภาพ 4) ด้านลักษณะโดยธรรมชาติ ประกอบด้วย สมรรถนะแรงขับภายใน และสมรรถนะทาง

กายภาพ และ 5) ด้านความเพลิตเพลิน ประกอบด้วย ทักษะ และคุณลักษณะทางกายภาพ อย่างไรก็ตามในอนาคตควรมีการศึกษาสมรรถนะผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ที่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยและบริบทของผู้ชม เวลา เทคโนโลยี สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการแข่งขันในอุตสาหกรรมโทรทัศน์ นอกจากนี้ควรศึกษาเครื่องมือหรือวิธีการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ให้มีมาตรฐานเป็นรูปธรรมใกล้เคียงกันด้วย

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา, สมรรถนะผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์, ผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์, พาวดโมเดล, กิจการโทรทัศน์

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study operating conditions, problems and current obstacles of television news broadcasters for television broadcasting in Thailand, 2) study the competence of television news broadcasters, and 3) present a model for developing the competence of television news broadcasters. The research design was a mixed method. The research was qualitative, using in-depth interview from 12 key informants. Next, a brainstorming group discussion was held to consider the draft model obtained from 7 experts as well as to confirm the pattern with quantitative research. The quantitative research used simple random sampling and selective selection to make questionnaires for collecting data from 400 the sample group. The statistics for analysis data were percentage, mean and standard deviation. The results showed that the competence of television news broadcasters for television broadcasting in Thailand could be divided into 4 areas: core competencies, job-specific competencies, management competence, and other performances. As for the development model of the competency of television news broadcasters for television broadcasting in Thailand being developed was called "POUND Model". There were five components: 1) provisions consisted of 2 parts: basic core competencies includes knowledge, skills, physical attributes and equilibrium management competence, 2) appropriateness individual core competencies includes knowledge, skills, physical attributes, and internal drives, 3) utilities includes knowledge, skills, and physical attributes, 4) natural characteristics includes internal driving competencies and physical performance, and 5) divertissement individual core competencies consists of skills and physical attributes. Furthermore, there should be a study of the competence of television

news broadcasters having dependance on factors and contexts of the audience, time, technology, social-economic conditions and competition in the industry. Also, study tools or methods for developing competency of television news broadcasters should be reviewed to have similar concrete standards as well.

Keywords: The Model Development, Competency for Television News Broadcasters, Television News Broadcasters, POUND Model, Television Broadcasting

บทนำ

สื่อวิทยุโทรทัศน์นับว่าทรงอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมและยังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในด้านต่าง ๆ กิจกรรมโทรทัศน์ไทยจึงต้องมีการควบคุมการถือครองสิทธิและการประกอบกิจการให้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมาย (สมบัติ สีสลาพตะ, 2556) ภูมิทัศน์สื่อเปลี่ยนแปลงไปเมื่อมีการเปลี่ยนระบบส่งสัญญาณโทรทัศน์ภาคพื้นดินระดับชาติเป็นระบบดิจิทัลและจัดสรรคลื่นความถี่ใหม่เกิดช่องทีวีดิจิทัลเพิ่มขึ้น 48 ช่อง ส่งผลให้ทุกภาคส่วนในกิจการโทรทัศน์ โดยเฉพาะสถานีวิทยุโทรทัศน์ประเภทใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจต้องปรับกลยุทธ์ และใช้เทคนิคการนำเสนอเนื้อหารายการที่มีคุณภาพ ทันสมัย เหมาะสม และช่องทางการรับชมที่หลากหลาย เพื่อให้มีเอกลักษณ์ น่าสนใจ เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายชัดเจน และอยู่รอดได้ท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรงในอุตสาหกรรมโทรทัศน์ (ประคุณ รุ่งธนวิชัย, 2560); (พรณรงค์ พงษ์กลาง, 2561) จากผลการวิจัยของยูทูบ (Youtube) ประเทศไทย พบว่า ผู้ชมนิยมรับชมรายการข่าวโทรทัศน์ที่ทันเหตุการณ์ (องอาจ สิงห์ลำพอง, 2560) โดยมี ผู้ประกาศข่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญทำหน้าที่นำเสนอข่าวสาร ผ่านบุคลิกภาพ การประกาศ หรือดำเนินรายการตามรูปแบบรายการข่าวของแต่ละช่องสถานี (ภัทธีรา สารากรบริรักษ์, 2555); (McKay, D. R., 2019); (Nwammuo, A. N., 2022) การควบคุมผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ช่วงแรก กรมประชาสัมพันธ์บังคับใช้กฎหมายอย่างเข้มงวดในการกำหนดให้ผู้ประกาศข่าวต้องมีใบรับรองเป็นผู้ประกาศ และสถานีโทรทัศน์ต้องรับผิดชอบควบคุมการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด เนื่องจากมีช่องสถานีน้อยปัญหาการทำหน้าที่ของผู้ประกาศข่าวจึงมีไม่มากนัก

การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เมื่อปี พ.ศ. 2549 ทำให้กฎหมายและกลไกการควบคุมดังกล่าวยุติลง และขาดความต่อเนื่องในการควบคุมดูแลผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์อย่างจริงจัง แม้ต่อมาจะมีคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์ และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ หรือ กสทช. เข้ามาทำหน้าที่กำกับดูแลภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 และ พ.ศ. 2560 และกฎหมายลำดับรองที่บัญญัติไว้ แต่เป็นไปในลักษณะของการส่งเสริมพัฒนาคุณภาพการประกอบกิจการโทรทัศน์ ผู้ประกาศข่าว และนำการอบรม ทดสอบ เพื่อขอรับบัตรผู้ประกาศกลับมาใช้ในแบบภาคสมัครใจเท่านั้นไม่ได้บังคับเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ทั้งนี้ข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ การประกอบกิจการโทรทัศน์มีผู้บริหาร

สถานีโทรทัศน์เป็นปัจจัยหลัก รองลงมาคือปัจจัยด้านเงินทุน เทคโนโลยี ผู้ชม และสภาพแวดล้อม เช่น กฎหมาย การตลาด ความคาดหวังของสังคม เป็นต้น ที่ส่งผลต่อการกำหนดนโยบาย บทบาทหน้าที่ คุณสมบัติ และเกณฑ์การคัดเลือกผู้ประกาศข่าวของแต่ละช่องสถานี โดยไม่จำเป็นต้องผ่านการอบรมผู้ประกาศ และมีความรู้ หรือศึกษาด้านนิเทศศาสตร์ก็ปฏิบัติงานได้ (ธนิสสร สวรรณนันท, 2552); (นุติ หนูไพโรจน์ และณปิตยา บรรจงจิตร, 2552); (ประคุณ รุ่งธนวิชัย, 2560); (สนมพร ฉิมเฉลิม, 2542) ทำให้สมรรถนะและคุณภาพของผู้ประกาศข่าวมีมาตรฐานแตกต่างกันไป ประกอบกับสถานีโทรทัศน์และตัวผู้ประกาศข่าวหลายช่องสถานีขาดความตระหนักด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและการทำหน้าที่อย่างถูกต้องเหมาะสม เน้นการแข่งขันเพื่อสร้างคามนิยมและรายได้มากกว่าดำรงการเป็นสถาบันสื่อสารมวลชนแห่งชาติตามแนวคิดบรรทัดฐานทางสังคม (ศรีบุญทิศา ชนะชัยภูพัฒน์ และรัตนา ทิมเมือง, 2562) จึงทำให้เกิดปัญหาร้องเรียนในการทำหน้าที่และการนำเสนอข่าวโดยขาดสมรรถนะที่จำเป็นและเหมาะสมสำหรับผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์หลายกรณี เช่น การใช้ภาษาไทยและมีบุคลิกภาพไม่ถูกต้องเหมาะสม การแต่งกายไม่สุภาพ การโฆษณาชวนเชื่อที่เกินจริง การพาดพิงหมิ่นประมาท และขาดจรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นต้น ล้วนส่งผลกระทบต่อสร้างความเสียหายแก่ปัจเจกชนผู้รับสารและสังคมอย่างคาดไม่ถึง (ชาติรี ใต้ฟ้าพูล, 2557)

นอกจากนี้หลายทศวรรษที่ผ่านมาองค์กรกำกับดูแลทั้งในอดีตและปัจจุบันยังไม่เคยมีการศึกษาวิจัยหรือจัดทำข้อกำหนดเกี่ยวกับสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ไว้ โดยเฉพาะ (รัตนกร ทองสำราญ และสิริรัตน์ นิ่มเงิน, 2559) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการประกอบกิจการและกำกับดูแลผู้ประกาศข่าวให้แก่สถานีโทรทัศน์ในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทยที่เหมาะสมสอดคล้องกับกฎหมาย นโยบายรัฐ อัตลักษณ์ ความคาดหวัง และบริบทของสังคมไทยในปัจจุบันที่เป็นรูปธรรมชัดเจน ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการนำแนวคิดสมรรถนะ ซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานของบุคคล คือ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะหรือทัศนคติที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงาน สามารถสร้างและพัฒนาได้ รวมทั้งยังใช้วัดผลและอ้างอิงเป็นเกณฑ์มาตรฐานกับงานหรือสถานการณ์นั้น ๆ ได้อีกด้วย (Parry, S. B., 1998); (Spencer, L. M., & Spencer, S. M., 1993) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาผู้ประกาศข่าวให้มีศักยภาพและคุณภาพสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีมาตรฐานที่เป็นระบบอย่างชัดเจน และสามารถเป็นบรรทัดฐานในการนำไปใช้ส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะผู้ประกาศข่าวให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพเกิดผลสัมฤทธิ์ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและความคาดหวังของสังคม ย่อมจะเกิดประโยชน์ต่อองค์กรวิชาชีพผู้ประกอบการ และกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทยต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรคในปัจจุบันของผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาสมรรถนะผู้ประกาศข่าว
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของผู้ประกาศข่าว

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยผสมผสานวิธี แบบการสำรวจเป็นลำดับ (The Mixed Methods Exploratory Sequential Design) ประกอบด้วยการศึกษาสองช่วงที่ปฏิสัมพันธ์กันระหว่างเทคนิควิธีการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณร่วมกันศึกษาหาคำตอบของงานวิจัย (สาธิต เชื้ออยู่นาน, 2560); (Creswell, J. W. & Plano Clark V. L., 2011) ซึ่งมีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ช่วงที่ 1 ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ตัวแทนจาก 1) องค์กรกำกับดูแล 2) กลุ่มสถานีโทรทัศน์ดิจิทัลประเภทใบอนุญาตประกอบกิจการทางธุรกิจ 3) กลุ่มผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ดิจิทัล 4) ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพที่เกี่ยวข้องกับบริบทของการศึกษา เช่น ด้านอักษรศาสตร์ ด้านนิเทศศาสตร์ และด้านการบริหาร เป็นต้น จำนวน 12 คน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ลักษณะคำถามปลายเปิดกำหนดหัวข้อที่จะศึกษาไว้ล่วงหน้า การตรวจสอบเครื่องมือตามกรอบแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีข้อเสนอแนะจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ด้านนิเทศศาสตร์ ด้านการบริหารจัดการ และด้านภาษาศาสตร์ แก้ไขและปรับปรุงให้สมบูรณ์ตามคำแนะนำเพื่อให้สื่อความหมายชัดเจนและได้ข้อมูลตรงประเด็นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวบรวมข้อมูลพร้อมทั้งจดบันทึกและบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ นำข้อเท็จจริงที่ได้มาจัดทำ SWOT Analysis วิเคราะห์ข้อมูลโดยทำเครื่องหมาย (รหัส) ข้อความในประเด็นสำคัญเข้าระบบจัดระเบียบข้อมูล (Data Organization) วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) แยกประเภทเป็นหมวดหมู่ (Categorization) ตามเกณฑ์คุณลักษณะจำแนกรวมกันใหม่ (Reassembling) ในรูปตารางแสดงเป็นค่าความถี่และลำดับร้อยละ พิจารณาข้อมูลจากประเด็นความตรงกันของข้อมูลสังเคราะห์สรุปนำเสนอผลในเชิงพรรณนาความ และพัฒนาจัดทำร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย

ช่วงที่ 2 การสนทนากลุ่ม (Focus Group Research) ประชุมระดมสมอง (Brainstorming) แบบออนไลน์ ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงผู้เชี่ยวชาญจาก 1) ตัวแทนภาคสังคมขององค์กรภาครัฐหรือเอกชน 2) ตัวแทนกลุ่มสถานีโทรทัศน์ดิจิทัล 3) ตัวแทนนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน และ 4) ตัวแทนนักวิชาชีพในสายงานผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ดิจิทัล จำนวน 7 คน โดยใช้แบบคำถามที่กำหนดประเด็นและแนวคำถามไว้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อขอความคิดเห็นฉันทามติการพิจารณา

ร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย พร้อมบันทึกภาพและเสียงก่อนนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์นำเสนอในลักษณะเดียวกัน

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามงานวิจัย (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดและตัวแปรของผลสรุประยะที่ 1 ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้วยการหาค่าความตรงในเนื้อหา (Content Validity) วิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) ได้ค่าระหว่าง 0.67 - 1.00 แล้วทดลอง (Try Out) เก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ตั้งแต่ 0.894 - 0.936 และค่าความเชื่อมั่นโดยรวม 0.95 อยู่ในระดับสูง จึงนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้ชมโทรทัศน์ 50 เขต 6 พื้นที่รับผิดชอบประจำกลุ่มปฏิบัติงานของสำนักงานเขตการปกครองในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งคัดเลือกโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) และแบบเจาะจง คำนวณหาขนาดด้วยสูตร ของ Yamane, T. มีระดับความเชื่อมั่นที่ 95 เปอร์เซนต์ และระดับความคลาดเคลื่อนที่ ± 5 จำนวนทั้งสิ้น 400 คน นำผลที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS สรุปค่าเฉลี่ยร้อยละแปรผลนำเสนอในเชิงพรรณนา จากนั้นบูรณาการสังเคราะห์สรุปและอภิปรายผลข้อมูลเพื่อยืนยันร่างรูปแบบที่ค้นพบ และนำเสนอรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย (Yamane, T., 1973)

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรคในปัจจุบัน และสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย

การนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 12 คน มาทำ SWOT Analysis สังเคราะห์จัดกลุ่มตัวแปรและองค์ประกอบสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1 คำนวณหาค่าความถี่ด้วยสถิติร้อยละ เสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาความอธิบายได้ ดังนี้

1) ด้านจุดแข็ง (Strengths) เป็นปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลส่งผลดีต่อบทบาทหน้าที่ การปฏิบัติงาน ผลงาน และสมรรถนะของผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็นตรงกัน ทั้งหมด 100 ด้าน โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 รวม 26 ด้าน เช่น “ผู้ประกาศข่าวต้องมีความรู้และทักษะด้านภาษาไทยและการสื่อสารที่ถูกต้องตามหลักภาษาและไวยากรณ์ ความรู้และทักษะด้านบุคลิกภาพ ทักษะคิด และการมองโลกในแง่ดี” เป็นต้น รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 91.67 ทั้งหมด 8 ด้าน เช่น “ควรมีความรู้เกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ และกฎหมายพื้นฐานอื่น ๆ มีปฏิภาณไหวพริบและการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า มีจรรยาบรรณวิชาชีพสื่อมวลชน” เป็นต้น และ

น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 8.33 รวม 8 ด้าน เช่น “ผู้ประกาศข่าวควรมีทักษะการสื่อสารในภาวะวิกฤต ทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ และการตรงต่อเวลา” เป็นต้น

2) ด้านจุดอ่อน (Weakness) เป็นปัจจัยภายในที่มีอิทธิพลส่งผลกระทบต่อการทำงานของผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็นตรงกันทั้งหมด 62 ด้าน โดยค่าเฉลี่ยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 รวม 7 ด้าน เช่น “ผู้ประกาศข่าวขาดความรู้ในการทำหน้าที่ผู้ประกาศข่าวและบทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชน มีสมรรถนะมาตรฐานวิชาชีพไม่เท่ากันและลดลง ละเมิดกฎหมาย ขาดจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม” เป็นต้น รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 91.67 ทั้งหมด 4 ด้าน เช่น “ผู้ประกาศข่าวมีคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานน้อยลง ขาดความรู้ด้านนโยบาย หลักเกณฑ์ กฎหมายสำหรับการประกอบกิจการ การกำกับดูแล และองค์ความรู้เกี่ยวกับผู้ประกาศข่าว” เป็นต้น และน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 8.33 รวม 3 ด้าน ได้แก่ “การขาดความรู้และทักษะด้านภาษาต่างประเทศ มีระบบอุปถัมภ์ซึ่งมักเลือกปฏิบัติและให้โอกาสในการทำงาน ผู้ที่มีความเป็นมืออาชีพมีอำนาจการต่อรองสูงและมีโอกาสเลือกงาน”

3) ด้านโอกาส (Opportunities) เป็นปัจจัยภายนอกด้านสภาพแวดล้อมในบริบทของกิจการโทรทัศน์ และการรับชมของผู้ชมโทรทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกาศข่าว พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็นตรงกัน ทั้งหมด 14 ด้าน โดยมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 83.88 ได้แก่ “องค์กรวิชาชีพและการกำกับดูแลกันเองเป็นกลไกสร้างความร่วมมือของผู้ประกาศข่าวและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย พัฒนาคุณภาพมาตรฐานการประกอบวิชาชีพผู้ประกาศข่าว และการประกอบกิจการโทรทัศน์อย่างจริงจัง” รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 66.67 ได้แก่ “ผู้ประกาศข่าวเป็นมนุษย์มีชีวิตจิตใจ ทักษะ และคุณลักษณะเฉพาะที่เป็นทักษะชีวิต (Soft Skill) ซึ่งหุ่นยนต์ไม่สามารถทำงานแทนได้ทั้งหมด” และน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 8.33 รวม 3 ด้าน เช่น “ผู้ประกาศข่าวเป็นอาชีพเฉพาะที่มีตลาดงานจำกัดและมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับมีจำนวนน้อย การศึกษาวิจัยโดยใช้แนวคิดการบริหารจัดการและสมรรถนะสามารถช่วยพัฒนาคุณภาพมาตรฐานวิชาชีพผู้ประกาศข่าว” เป็นต้น

4) ด้านอุปสรรค (Threat) เป็นปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับผู้ประกาศข่าว พบว่า ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแสดงความคิดเห็นตรงกัน ทั้งหมด 20 ด้าน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75.00 ทั้งหมด 4 ด้าน เช่น “พฤติกรรม ทักษะ และความต้องการของผู้ชมเปลี่ยนไปส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้ประกาศข่าวและรายการข่าว กสทช. ไม่ได้กำหนดหรือจัดทำสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์เป็นมาตรฐานกลางโดยเฉพาะ มีการนำปัญญาประดิษฐ์มาทำงานแทนผู้ประกาศข่าว” เป็นต้น รองลงมา คิดเป็นร้อยละ 66.67 ทั้งหมด 2 ด้าน ได้แก่ “กสทช. มีมาตรการควบคุมการนำเสนอข่าว บทบาทหน้าที่ มาตรฐาน กรอบจริยธรรม และความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกาศข่าวและสถานีไม่เข้มงวดชัดเจน สถานีโทรทัศน์ในอุตสาหกรรมโทรทัศน์มีจำนวนมากแข่งขันสูง และรูปแบบการทำงานของผู้ประกาศข่าว

หลากหลายมากขึ้น” และน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 8.33 ทั้งหมด 4 ด้าน เช่น “การจัดหลักสูตรอบรมเพื่อขอรับบัตรผู้ประกาศไม่สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริงเน้นความรู้ภาคทฤษฎีมากกว่าภาคปฏิบัติ การใช้ประโยชน์จากกองทุนวิจัยและพัฒนาโครงการกระจายเสียง กิจกรรมโทรทัศน์ และกิจกรรมโทรคมนาคม เพื่อประโยชน์สาธารณะ (กทปส.) เพื่อพัฒนาผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ไม่คุ้มค่า” เป็นต้น

2. การสนทนากลุ่มประชุมระดมสมอง เพื่อพิจารณาร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย

ผลการศึกษาพบองค์ประกอบที่ทำให้เกิดสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้ประกาศข่าว ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ทักษะคิดหรือแรงขับ และคุณลักษณะหรือบุคลิกภาพ สามารถจัดแบ่งตามประเภทสมรรถนะ คือ สมรรถนะหลัก สมรรถนะเฉพาะงาน สมรรถนะการบริหารจัดการ และสมรรถนะอื่น ๆ จากการสังเคราะห์ข้อมูลจัดกลุ่มสมรรถนะเป็นร่างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย 5 ด้าน เพื่อขอความเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ พบว่า มีความเห็นสอดคล้องกัน เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 100.00 โดยมีรายละเอียดการพิจารณาในแต่ละด้าน ดังนี้

1) ด้านบทบาทบัญญัติ (Provision) มี 2 ส่วน คือ 1.1) สมรรถนะหลักพื้นฐาน (Competency Based) ประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะทางกายภาพหรือบุคลิกภาพ (Attribute) และ 1.2) สมรรถนะเชิงการบริหารจัดการแบบดุลยภาพ (Balanced Scorecard: BSC) พบว่า เห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 100.00 สรุปได้ว่า “องค์ประกอบมีความสมบูรณ์ชัดเจนสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบัน องค์การกำกับดูแลควรนำไปกำหนดเป็นแนวทางปฏิบัติให้แก่ผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์ เพื่อควบคุมรักษามาตรฐานการทำงานของผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ให้ถูกต้องเหมาะสมเป็นบรรทัดฐานทางสังคม”

2) ด้านความเหมาะสม (Optimality) เป็นกลุ่มของสมรรถนะหลักพื้นฐานเฉพาะตัวบุคคล (Competency Individual Based) ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะทางกายภาพหรือบุคลิกภาพ และแรงขับภายใน (Attitude) ผลการสนทนากลุ่ม พบว่า เห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 100.00 สรุปได้ว่า “องค์ประกอบเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน องค์การกำกับดูแล ผู้ประกอบกิจการโทรทัศน์ และผู้ประกาศข่าวควรร่วมกันสร้างความตระหนักรู้และแนวทางการแก้ปัญหาความเหมาะสมในการปฏิบัติหน้าที่บนพื้นฐานของจริยธรรม ความรับผิดชอบต่อสังคม และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับผู้ชมตามบทบาทหน้าที่สื่อมวลชนและแบบอย่างที่ดีของสังคม”

3) ด้านอรรถประโยชน์ (Utility) เป็นกลุ่มของสมรรถนะหลักพื้นฐาน ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะทางกายภาพหรือบุคลิกภาพ ผลการสนทนากลุ่ม พบว่า เห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 100.00 สรุปความคิดเห็นได้ว่า “องค์ประกอบชัดเจน

และมีความเหมาะสม ทันสมัย สอดคล้องกับสถานการณ์ของการเปลี่ยนแปลงและสภาพความเป็นจริงในการปฏิบัติงานของผู้ประกาศข่าวและกิจการโทรทัศน์”

4) ด้านความเป็นธรรมชาติ (Nature) เป็นกลุ่มของสมรรถนะหลักพื้นฐานเฉพาะตัวบุคคล มี 2 ส่วน คือ สมรรถนะแรงขับภายใน (Competency Attitude) และสมรรถนะทางกายภาพ (Competency Attribute) ผลการสนทนากลุ่ม พบว่า เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ยร้อยละ 100.00 สรุปได้ว่า “อุปนิสัยและบุคลิกภาพของผู้ประกาศข่าวต้องมีความเป็นธรรมชาติ มีมาตรฐานที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ โดยต้องแตกต่างจาก Influencer ทางสื่อใหม่”

5) ด้านความเพลิดเพลิน (Divertissement) เป็นกลุ่มของสมรรถนะหลักพื้นฐานเฉพาะตัวบุคคล ประกอบด้วย ทักษะ และคุณลักษณะทางกายภาพหรือบุคลิกภาพผลของการสนทนากลุ่ม พบว่า เห็นด้วย มีค่าเฉลี่ยร้อยละ 100.00 สรุปได้ว่า “ผู้ประกาศข่าวต้องดูแลสุขภาพและบุคลิกภาพรูปร่างหน้าตาให้เกิดภาพลักษณ์ที่ดีอยู่เสมอ เพื่อสร้างความเพลิดเพลินสบายใจ สร้างปฏิสัมพันธ์การมีส่วนร่วมกับผู้ชมมากขึ้น และไม่ควรมุ่งสร้างควมบันเทิงหรือความนิยม (TV Rating) จนละเลยความถูกต้องและกรอบการดำเนินงานที่เหมาะสม”

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามด้วยสถิติเชิงพรรณนา เพื่อตรวจสอบยืนยันรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย

ผลการวิเคราะห์จำนวนและค่าร้อยละข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 56.10 เฉลี่ยช่วงอายุมากกว่า 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 36.10 มีการศึกษาในระดับปริญญาโทมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.10 การประกอบอาชีพข้าราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ และพนักงานรัฐมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.30 และมีรายได้ 45,001 บาทขึ้นไปมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 34.30

สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย ด้วยสถิติเชิงบรรยาย (Descriptive Statistics) สรุปรายละเอียดได้ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ องค์ประกอบสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย

องค์ประกอบสมรรถนะผู้ประกาศข่าว	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล	ร้อยละ
ด้านทฤษฎี				94.98
1. มีความรู้ด้านนิเทศศาสตร์สื่อสารมวลชน ความรู้ในหน้าที่ผู้ประกาศข่าว มีปฏิภาณไหวพริบ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าและภาวะผู้นำ	5.00	0.000	มากที่สุด	
2. มีความรู้และทักษะด้านภาษาไทยเพื่อการสื่อสารผ่านการพูด อ่าน ฟัง ทำความเข้าใจ จับประเด็น สรุปความ การเขียน การสนทนาและสัมภาษณ์	4.67	0.468	มากที่สุด	
3. มีความรู้และทักษะด้านบุคลิกภาพ การแต่งกาย และการแสดงออกสำหรับงานโทรทัศน์	4.05	0.410	มากที่สุด	

องค์ประกอบสมรรถนะผู้ประกาศข่าว	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล	ร้อยละ
4. ยึดถือรูปแบบการประกาศข่าวตามมาตรฐานสากลนิยม แบบแผนวัฒนธรรมทางภาษาไทย และมีส่วนร่วมรับผิดชอบการทำงานร่วมกัน	4.16	0.038	มาก	
5. มีความรู้ด้านนโยบายบริหารและการกำกับดูแลผู้ประกาศข่าว กิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ และกฎหมายพื้นฐานอื่น ๆ	3.91	0.038	ปานกลาง	
ด้านความเหมาะสม				94.55
1. มีความรู้เชิงลึกเฉพาะประเภทข่าว ความรู้ในการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศ และการคัดกรองข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง มีทักษะการพูดและอ่านภาษาไทย ถูกต้องเหมาะสมกับกาลเทศะ นำฟังเป็นธรรมชาติ เข้าใจองค์ประกอบข่าว และการถ่ายทอดอารมณ์ข่าว	5.00	0.000	มากที่สุด	
2. ยึดมั่นอุดมการณ์และบทบาทหน้าที่สื่อมวลชน ไม่ตกเป็นเครื่องมือ ถูกครอบงำ แทรกแซง ละเมิดจริยธรรม และสิทธิเสรีภาพ	4.12	0.478	มาก	
ด้านอรรถประโยชน์				93.98
1. มีความรู้และทักษะด้านวิทยุโทรทัศน์ การผลิตรายการ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้อง ความรู้และทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล สื่อใหม่ สื่อสังคมออนไลน์ และทักษะ การสร้างการมีส่วนร่วม การสื่อสารรวมหลายช่องทาง	5.00	0.000	มากที่สุด	
2. มีความรู้ด้านภาษาต่างประเทศและทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศ	3.91	0.547	มากที่สุด	
3. สามารถสื่อสารนำเสนอตัวเองผ่านสื่อใหม่หรือสื่อสังคมออนไลน์ และสามารถนำเสนอข่าวโทรทัศน์ควบคู่กับช่องทางสื่อใหม่	4.03	0.435	มากที่สุด	
4. มีความทันสมัยสามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็วทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี ทำงานได้หลายหน้าที่และรูปแบบ	4.05	0.463	มาก	
ด้านความเป็นธรรมชาติ				92.01
1. มีนิสัย อหิยาภัย และมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความฉลาดทางอารมณ์ วุฒิภาวะทางอารมณ์ความคิดสูง และมีทัศนคติ การมองโลกในแง่ดี และอดทนต่อแรงกดดันได้ดี ช่างสังเกตเรียนรู้ พัฒนาขีดความสามารถและศักยภาพตนเองอยู่เสมอ	5.00	0.000	มากที่สุด	
2. ไม่อคติ ทะนงตัว และทึบสูง มีน้ำใจ เห็นอกเห็นใจผู้อื่นและมีจิตอาสา	4.04	0.035	มากที่สุด	
3. ขยัน ตั้งใจ พยายามในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ และตรงต่อเวลา	4.09	0.450	มาก	
4. มีความฉลาดทางสังคม เช่น รู้เท่าทันและเข้าใจผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น อยู่ร่วมกับผู้อื่นและทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างดี เป็นต้น	4.01	0.037	ปานกลาง	
5. มีความรัก ศรัทธา ภาคภูมิใจในอาชีพ มี Brand Personality และมีมูลค่าในตัวเองสูง	4.07	0.035	ปานกลาง	
ด้านความเพลิดเพลิน				95.58
1. มีรูปแบบรายการใช้วิธีเล่าข่าวแบบกึ่งทางการ เข้าใจง่าย น่าสนใจ และเข้าถึงผู้ชมมากขึ้น สร้างการมีส่วนร่วมกับผู้ชมมากขึ้นและควรมีทักษะในการสร้างปฏิสัมพันธ์หรือมีส่วนร่วมกับผู้ชม	5.00	0.000	มากที่สุด	
2. มีอิทธิพลสูงต่อความเชื่อและทัศนคติของผู้ชมและสังคม	3.91	0.041	ปานกลาง	

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นในภาพรวมขององค์ประกอบสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย อยู่ในระดับมากที่สุด โดย

ด้านบทบัญญัติ คิดเป็น ร้อยละ 94.98 ด้านความเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 94.55 ด้านอรรถประโยชน์ คิดเป็นร้อยละ 93.98 ด้านความเป็นธรรมชาติ คิดเป็น ร้อยละ 92.01 และด้านความเพลิดเพลิน คิดเป็นร้อยละ 95.58

อภิปรายผล

การศึกษาสภาพการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรคในปัจจุบันของผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย พบว่า มีปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลและส่งผลต่อการดำเนินงานของผู้ประกาศข่าว แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายใน ได้แก่ ตัวผู้ประกาศข่าวต้องมีสมรรถนะและศักยภาพในการปฏิบัติงาน และช่องสถานีโทรทัศน์ คือ ผู้บริหารและนโยบายเป็นตัวกำหนดเป้าหมายและทิศทางการดำเนินงานของช่องสถานี ส่วนปัจจัยภายนอก คือ กฎหมายและองค์กรกำกับดูแล ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจหน้าที่ในการกำกับดูแลและกำหนดนโยบายการประกอบกิจการโทรทัศน์ตามที่กฎหมายกำหนด ทิศนคติพฤติกรรมของผู้ชม ค่านิยมทางสังคม เทคโนโลยีและช่องทางการสื่อสารที่มีการแข่งขันสูงและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วเพื่อตอบสนองความต้องการและความสนใจของผู้ชม

การศึกษสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย พบว่า สมรรถนะที่จำเป็นสำหรับผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย ประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) ทศนคติหรือแรงขับภายใน (Attitudes) และคุณลักษณะหรือบุคลิกภาพ (Attributes) สอดคล้องกับ Parry, S. B. และ Spencer, L. M. & Spencer, S. M. ระบุว่า องค์ประกอบสมรรถนะของบุคคล ได้แก่ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) ทศนคติ (Attitudes) และคุณลักษณะส่วนตัว (Attributes) (Parry, S. B., 1998); (Spencer, L. M. & Spencer, S. M., 1993) และ นิสตาร์ก เวชยานนท์ กล่าวว่า สมรรถนะบุคคล คือ ความรู้ ความสามารถ ทักษะการทำงาน การเข้าใจหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลากรไปประยุกต์ใช้สนับสนุนองค์การสู่ความสำเร็จ (นิสตาร์ก เวชยานนท์, 2556) โดยแบ่งกลุ่มเป็น 4 ประเภท ได้แก่ สมรรถนะหลัก สมรรถนะเฉพาะงาน สมรรถนะการบริหารจัดการ และสมรรถนะด้านอื่น ๆ (นิสาร์ตน์ นาคทั้ง, 2559); (อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์, 2553)

ทั้งนี้ผลการวิจัยแบบผสมวิธี พบว่า มีความสอดคล้องของข้อค้นพบอยู่ในระดับสูงมาก โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อสังเคราะห์บูรณาการจัดโมทัศน์เข้าหมวดหมู่เชิงหลัก นำเสนอเป็นรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย 5 ด้าน ดังนี้

1. บทบัญญัติ คือ กลุ่มสมรรถนะที่ควรกำหนดเป็นหลักเกณฑ์พื้นฐานสำหรับผู้ประกาศข่าวใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานที่มีมาตรฐานเดียวกัน พบว่ามี 2 ส่วน คือ สมรรถนะหลักพื้นฐาน ประกอบด้วย 1) ความรู้ เช่น ความรู้ด้านภาษาไทยและการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร ความรู้ด้านบุคลิกภาพการแสดงออกทางโทรทัศน์ และความรู้ในหน้าที่

ผู้ประกาศข่าว เป็นต้น 2) ทักษะ เช่น ทักษะด้านภาษาไทยและการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร การเขียน การพูด การอ่าน การฟัง ทำความเข้าใจ จับประเด็นและสรุปความเป็นต้น 3) คุณลักษณะทางกายภาพ เช่น ปฏิภาณไหวพริบ การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และภาวะผู้นำ เป็นต้น ส่วนสมรรถนะเชิงการบริหารจัดการแบบดุลยภาพ เช่น ยึดถือรูปแบบการประกาศข่าวที่เป็นทางการตามมาตรฐานสากลนิยม และการพัฒนารูปแบบการนำเสนอข่าวผ่านสื่อใหม่ เป็นต้น ซึ่งผู้ประกาศข่าวจำเป็นต้องมีสมรรถนะในมิติของ 1) มุมมองด้านงบประมาณการลงทุน พัฒนา จ้างงาน และรายได้จากโฆษณาประชาสัมพันธ์ในรายการข่าวของช่องสถานี 2) มุมมองของผู้ชมและผู้สนับสนุนที่มีต่อผู้ประกาศข่าว รายการข่าว และตัวสถานี 3) มุมมองการบริหารจัดการภายใน การบังคับบัญชา และการทำงานเป็นทีมร่วมกับบุคลากรที่เกี่ยวข้อง 4) มุมมองการพัฒนาสมรรถนะและถ่ายทอดความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน รวมทั้งความก้าวหน้าในอาชีพผู้ประกาศข่าว สอดคล้องกับ Sumbogo, I. A. & Diposumarto N. S. กล่าวว่า การให้ความสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพสูง (Sumbogo, I. A. & Diposumarto N. S., 2017) โดย BSC เป็นเครื่องมือให้แก่บุคลากรทุกระดับสามารถประยุกต์และนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ โดยวัดผลด้านการเงิน ลูกค้า กระบวนการภายใน การเรียนรู้ และการพัฒนา (พสุ เดชะรินทร์, 2551); (Kaplan, R. S. & Norton, D. P., 1996)

2. ความเหมาะสม คือ กลุ่มสมรรถนะหลักที่ควรกำหนดเป็นเกณฑ์ให้ผู้ประกาศข่าวใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน พบว่า ประกอบด้วย 1) ความรู้ ได้แก่ ความรู้เชิงลึกเฉพาะประเภทข่าว เช่น เศรษฐกิจ การเมือง กีฬา เป็นต้น ความรู้ในการสืบค้นข้อมูลสารสนเทศและการคัดกรองที่ถูกต้อง ความรู้ด้านจิตวิทยา และการเข้าสังคม 2) ทักษะ เช่น ทักษะการใช้ภาษาไทยเพื่อการสื่อสารที่ถูกต้องเหมาะสม ทักษะการพูดเพื่อสื่อสารให้เกิดความเข้าใจน่าฟัง และลีลาการนำเสนอที่ถูกต้องเป็นธรรมชาติ เป็นต้น 3) คุณลักษณะทางกายภาพ เช่น การอาศัยสมรรถนะ ศักยภาพเฉพาะตัว ความเชี่ยวชาญเฉพาะทางจากประสบการณ์วิชาชีพ เป็นต้น 4) แรงขับภายใน เช่น การปฏิบัติตามกฎหมายและหลักจริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพ ความรับผิดชอบต่อตัวเอง องค์กร และสังคม เป็นต้น สอดคล้องกับ Schena, J. et al. ระบุว่า ยังคงต้องให้ความสำคัญกับสมรรถนะหลักพื้นฐานของการทำงานในบทบาทหน้าที่ผู้สื่อข่าวหรือสื่อมวลชน และจำเป็นต้องบูรณาการใช้สมรรถนะให้สอดคล้องกับความท้าทายที่เกิดขึ้นจากบริบทการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและสังคม (Schena, J. et al. , 2018)

3. อรรถประโยชน์ คือ กลุ่มสมรรถนะหลักที่ควรกำหนดเป็นเกณฑ์ให้ผู้ประกาศข่าวใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน พบว่า ประกอบด้วย 1) ความรู้ ได้แก่ ความรู้ด้านวิทยุโทรทัศน์ การผลิตรายการ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่เกี่ยวข้อง ความรู้ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อใหม่หรือสื่อสังคมออนไลน์ ความรู้ด้านภาษาต่างประเทศ ความรู้ด้านการตลาดและสื่อสารการตลาด 2) ทักษะ เช่น ทักษะการใช้สื่อใหม่และสื่อสังคมออนไลน์ ทักษะสร้างการมีส่วนร่วม การสื่อสารรวมหลายระบบปฏิบัติการหรือช่องทาง และทักษะการสื่อสารภาษาต่างประเทศ

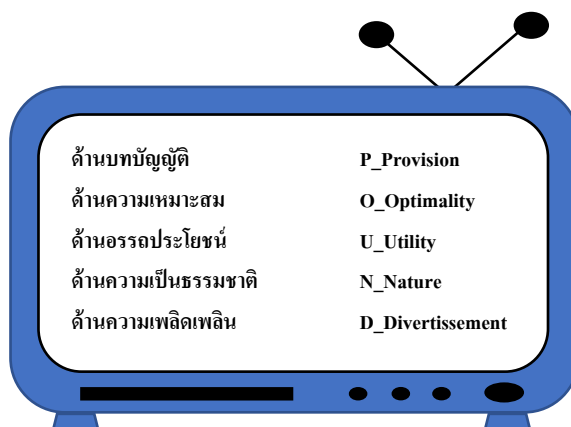
เป็นต้น 3) ด้านคุณลักษณะทางกายภาพ เช่น ทนสมัยและปรับตัวได้รวดเร็วทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยี ทำงานได้หลายหน้าที่ การนำเสนอตัวเองและข่าวโทรทัศน์ควบคู่กับสื่อใหม่ เป็นต้น สอดคล้องกับ Andressa, D. J. et al. พบว่า องค์กรสื่อยุคใหม่จำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงทักษะวิชาชีพ ความรู้ ประสบการณ์ และคุณลักษณะอื่น ๆ ของบุคลากรให้ทันสมัย สอดคล้องกับปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลและความต้องการขององค์กร (Andressa, D. J. et al., 2020)

4. ความเป็นธรรมชาติ คือ กลุ่มสมรรถนะหลักที่ควรใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน และมีมาตรฐานในการพัฒนาสมรรถนะที่ใกล้เคียงกัน ผลการวิจัยพบว่า ประกอบด้วย 2 ส่วน สมรรถนะด้านแรงขับภายใน เช่น การไม่มีอคติ ทะนงตัว และทวิสูง มีความฉลาดทางอารมณ์ มีวุฒิภาวะทางอารมณ์ความคิดสูง เป็นต้น และสมรรถนะด้านคุณลักษณะทางกายภาพ เช่น ขยัน ตั้งใจและทุ่มเทในการทำงานอย่างสม่ำเสมอ การตรงต่อเวลาและทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้เป็นอย่างดี เป็นต้น สอดคล้องกับ Qabilovna, Y. Z. ระบุว่า ผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์มีความรับผิดชอบสูงตามความคาดหวังที่ถูกกำหนดไว้ จึงต้องมีความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะส่วนบุคคลทั้งภายในและภายนอกที่เป็นองค์ประกอบสำคัญในหน้าที่ผู้ประกาศข่าว เช่น การแสดงออกทางอารมณ์ความคิด พฤติกรรม ภาวะผู้นำ จรรยาบรรณวิชาชีพ เป็นต้น และควรพัฒนานตนเองอยู่เสมอเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ผู้ชม (Qabilovna, Y. Z., 2020)

5. ความเพติดเพลิน คือ กลุ่มสมรรถนะหลักที่ควรกำหนดเป็นเกณฑ์ให้ผู้ประกาศข่าวใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน พบว่า ประกอบด้วย 1) ทักษะ ได้แก่ ทักษะการสร้างปฏิสัมพันธ์หรือมีส่วนร่วมกับผู้ชม 2) คุณลักษณะทางกายภาพ เช่น มีอิทธิพลสูงต่อความเชื่อและทัศนคติของผู้ชมและสังคม มีรูปแบบการนำเสนอที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย และเข้าถึงผู้ชม การสร้างปฏิสัมพันธ์แบบมีส่วนร่วมกับผู้ชมมากขึ้น การสร้างความนิยมและการยอมรับจากผู้ชมและสังคม เป็นต้น สอดคล้องกับ MacBride Commission และ McQuail, D. ชี้ว่า สื่อมวลชนมีหน้าที่ให้ความบันเทิง (MacBride Commission, 1980) ; (McQuail, D., 1994) ดังนั้นการสื่อสารจะประสบความสำเร็จจำเป็นต้องเข้าใจองค์ประกอบในกระบวนการสื่อสาร โดยเฉพาะผู้รับสารและผู้ส่งสาร ซึ่งมีปัจจัยต่าง ๆ ในแต่ละองค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กัน และช่วยส่งเสริม เพิ่ม หรือลดประสิทธิภาพและประสิทธิผลการสื่อสาร เช่น สมรรถนะและวัตถุประสงค์ของผู้ส่งสาร ความต้องการและพฤติกรรมของผู้รับสาร เป็นต้น (Berlo, D. K. , 1960)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย
เรียกว่า POUND Model

จากภาพที่ 1 การวิจัยสรุปนำเสนอเป็นรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย เรียกว่า “POUND Model” มี 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบัพัญญุตี ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1.1) สมรรถนะหลักพื้นฐาน ได้แก่ ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะทางกายภาพหรือบุคลิกภาพ และ 1.2) สมรรถนะเชิงการบริหารจัดการแบบดุลยภาพ 2) ด้านความเหมาะสม ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ คุณลักษณะทางกายภาพหรือบุคลิกภาพ และแรงขับภายใน 3) ด้านอรรถประโยชน์ ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะทางกายภาพหรือบุคลิกภาพ 4) ด้านความเป็นธรรมชาติ ประกอบด้วย สมรรถนะแรงขับภายใน และสมรรถนะทางกายภาพ 5) ด้านความเพลิดเพลิน ประกอบด้วย ทักษะ และคุณลักษณะทางกายภาพหรือบุคลิกภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาภายใต้บริบทสภาพแวดล้อมของการประกอบกิจการโทรทัศน์ไทย พบว่า สภาพการดำเนินงานในปัจจุบันของผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ได้รับอิทธิพลจากปัจจัย 2 ด้าน คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ 1) ตัวผู้ประกาศข่าว และ 2) ผู้บริหารและนโยบายของสถานีโทรทัศน์ ปัจจัยภายนอก ได้แก่ 1) กฎหมายและองค์กรกำกับดูแล 2) ทักษะคติพฤติกรรมของผู้ชม และค่านิยมทางสังคม และ 3) เทคโนโลยีและช่องทางการสื่อสาร ซึ่งสมรรถนะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานของผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ ทักษะคติหรือแรงขับภายใน และคุณลักษณะหรือบุคลิกภาพ ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มของสมรรถนะหลัก สมรรถนะเฉพาะงาน สมรรถนะการบริหารจัดการ และสมรรถนะด้านอื่น ๆ สำหรับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะผู้ประกาศข่าวในกิจการโทรทัศน์ของประเทศไทย

“POUND Model” เป็นนวัตกรรมทางความคิดที่สามารถใช้เป็นแนวทางพัฒนาคุณภาพผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ให้มีมาตรฐานมากขึ้น อันจะเกิดประโยชน์และคุณค่าต่อวิชาชีพผู้ประกาศข่าว กิจกรรมโทรทัศน์ ผู้ชม และสังคมไทย โดยมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ด้าน คือ ด้านบทบาทผู้ปฏิบัติ ด้านความเหมาะสม ด้านอรรถประโยชน์ ด้านความเป็นธรรมชาติ และด้านความเพลิดเพลน ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) ในเชิงนโยบาย องค์กรกำกับดูแลสามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์และนโยบายการกำกับดูแลผู้ประกาศข่าวผ่านผู้รับใบอนุญาตและสถานีโทรทัศน์ ในการคัดเลือกและการอบรมพัฒนาสมรรถนะผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ สร้างเครื่องมือและกลไกการกำกับดูแลผ่านใบประกอบวิชาชีพ การกำกับดูแลกันเองสำหรับองค์กรวิชาชีพในอนาคต และเป็นแนวทางการศึกษาพัฒนาศักยภาพของผู้ประกาศข่าวในรูปแบบต่าง ๆ 2) ในเชิงการปฏิบัติ ผู้ประกาศข่าวควรนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง องค์กรกำกับดูแลพัฒนาใช้เป็นเกณฑ์การติดตามประเมินผลคุณภาพผู้ประกาศข่าวและการแก้ปัญหาด้านสมรรถนะผู้ประกาศข่าว สถานีโทรทัศน์สามารถประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับรูปแบบและบริบทขององค์กร สถาบันการศึกษาสามารถใช้พัฒนาหรือสร้างหลักสูตรการศึกษาให้มีความทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของกิจกรรมโทรทัศน์และการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- ธนิสสร่า สุวรรณนันท. (2552). การคัดเลือกและการพัฒนาผู้ประกาศข่าวของสถานีโทรทัศน์ในประเทศไทย. ใน วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธাত্রี ใต้ฟ้าพูล. (2557). แนวทางการกำหนดกรอบจริยธรรมและการดำเนินงานในการประกอบกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ประเภทบริการสาธารณะ. วารสารการประชาสัมพันธ์และการโฆษณา, 7(2), 1-24.
- นิศารัตน์ นาคทัง. (2559). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการสอนภาคปฏิบัติในคลินิกของอาจารย์ใหม่ วิทยาลัยพยาบาลในเขตภาคเหนือ สังกัดสถาบันพระบรมราชชนก. ใน คุชฎินิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการศึกษา. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- นิสตาร์ก เวชยานนท์. (2556). Competency-Based Approach (พิมพ์ครั้งที่ 6). นนทบุรี: เดอะ กราฟิโก ซิสเต็มส์.
- นุติ หนูไพบรณ และณปติยา บรรจงจิตร. (2552). เส้นทางการเป็นผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ไทย. ใน รายงานวิจัย. มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ.
- ประคุณ รุ่งธนวิชัย. (2560). ความท้าทายของทีวีดิจิทัลไทยในยุคการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการใช้ประโยชน์จากสื่อโซเชียลมีเดียของประชาชน. วารสารวิชาการ กสทช, 1(1), 192-214.

- พรณรงค์ พงษ์กลาง. (2561). การปรับตัวของผู้ประกอบการโทรทัศน์ ให้อยู่ได้ในยุคทีวีดิจิทัล. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 37(2), 142-154.
- พสุ เดชะรินทร์. (2551). Balanced Scorecard รู้ลึกในการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภัทธีรา สารากรบริรักษ์. (2555). ผู้ประกาศและการใช้เสียงทางวิทยุและโทรทัศน์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัตนกร ทองสำราญ และสิริรัตน์ นิ่มเงิน. (7 กรกฎาคม 2559). สภาพการดำเนินงานและสมรรถนะผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์ภายใต้กฎหมายและการกำกับดูแลของ กสทช. (รัฐวิรัช พัฒนจิระรุจน์, ผู้สัมภาษณ์)
- ศรัญญูทิศา ชนะชัยภูวพัฒน์ และ รัตนา ทิมเมือง. (2562). การศึกษาความหมายเชิงคุณค่าและพัฒนาเกณฑ์ การพิจารณาตัดสินโครงการรางวัลทีวีสีขาว. วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์, 23(2), 114-129.
- สนมพร ฉิมเฉลิม. (2542). กระบวนการคัดเลือกผู้ประกาศข่าวโทรทัศน์. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมบัติ สิลาทตะ. (2556). ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์. ตำราอบรมหลักสูตร ผู้ประกาศในกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์ ระดับต้น. กรุงเทพมหานคร: ส เจริญ การพิมพ์.
- สาธิต เชื้ออยู่นาน. (2560). การวิจัยผลส่ววิธีแบบการสำรวจเป็นลำดับ: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, 10(1), 1394-1404.
- องอาจ สิงห์ลำพอง. (2560). การบริหารจัดการรายการโทรทัศน์ในยุคไทยแลนด์ 4.0. วารสารนิเทศศาสตร์ธุรกิจบัณฑิตย์, 11(2), 209-245.
- อาภรณ์ ภูวิทย์พันธุ์. (2553). การจัดทำเส้นทางการฝึกอบรมระยะยาวบนพื้นฐานของขีดความสามารถ Competency-Based Training Road Map. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีดการพิมพ์.
- Andressa, D. J. et al. (2020). Competências do profissional jornalista naperspectiva da indústria 4.0. Revista de Ciências Da Administração, 22(58), 22-38.
- Berlo, D. K. (1960). The Process of Communication. New York: Holt Rinehart & Winston.
- Creswell, J. W. & Plano Clark V. L. (2011). Designing and conducting mixed methods research (2nd ed.). Los Angeles, California: Sage Publication.
- Kaplan, R. S. & Norton, D. P. (1996). The Balanced Scorecard: Translating Strategy into Action. Boston: Harvard Business School Press.

- MacBride Commission. (1980). Many voice, one world: Towards a new, more just and more efficient world information and communication. Paris: UNESCO.
- McKay, D. R. (2019). What does a news anchor do? Learn about the salary, required skills, & more. The Balance Careers. Retrieved January 31, 2022, from <https://www.thebalancecareers.com/news-anchor-526047>
- McQuail, D. (1994). Mass communication theory: An introduction (3rd ed.). London: Sage.
- Nwammuo, A. N. (2022). Broadcast commentary and announcing. National Open University of Nigeria. Retrieved January 31, 2022, from <https://nou.edu.ng/coursewarecontent/MAC444.pdf>
- Parry, S. B. (1998). The Quest for Competencies. *Journal of Training*, 33(7), 48-56.
- Qabilovna, Y. Z. (2020). The Role of The TV Anchor in The News Program and Authority He Has Achieved During His Career. *The American Journal of Social Science and Education Innovations*, 2020(2), 334-345.
- Schena, J. et al. (2018). Updated assessment of the competencies required from Spanish journalists in the professional workplace. *Revista Latina de Comunicación Social*, 2018(73), 531-555.
- Spencer, L. M. & Spencer, S. M. (1993). *Competency at Work: Model for Superior Performance*. New York: John Wiley and Sons.
- Sumbogo, I. A. & Diposumarto N. S. (2017). Pengaruh kompetensi dan pelatihan terhadap kinerja reporter, dengan motivasi sebagai variabel mediasi di PT swc. *Jurnal Riset Manajemen dan Bisnis*, 2(3), 331-340.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.

การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนา
ของผู้สูงอายุในชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล ตำบลบวกค้าง
อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่*

CAREER DEVELOPMENT POTENTIAL FROM LANNA WISDOM HERBAL
PRODUCTS OF THE ELDERLY IN JAW YONG HERB CLUB PA TAN
TEMPLE BUAK KHANG SUBDISTRICT SAN KAMPHAENG DISTRICT
CHIANG MAI PROVINCE

อัจฉราภรณ์ สนามพล

Acharaporn Sanamphol

อุเทน ลาพิงค์

Uten larping

พระสุทธิสารเมธี

Phrasutthisanmethi Chaiyan

ณรงค์ดี ลุนสำโรง

Narongsak Lunsomlong

ปุระวิชญ์ วันตา

Purawich Wanta

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: Khunten2002@yahoo00.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ 2) พัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพร เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี วิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ประธานชมรมสมุนไพรจาวยอง เจ้าอาวาสวัดป่าตาล และคณะสงฆ์ คณะทำงาน และแกนนำผู้สูงอายุวัดป่าตาล จำนวน 19 รูป/คน และวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรทั้งหมด 180 รูป/คน กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนผู้สูงอายุชุมชนวัดป่าตาล วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่เจาะจงจึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 124 รูป/คน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 60 ปีขึ้นไป การศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพทำ

* Received 22 August 2022; Revised 27 September 2022; Accepted 29 September 2022

การเกษตร จากการตอบแบบสอบถามบริบทด้านอาชีพ และการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพร มีความพึงพอใจมากที่สุดเรื่องของภูมิปัญญาล้านนาผลิตภัณฑ์สมุนไพรมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.4 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.05 ก่อให้เกิดพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ และการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพมีส่งผลให้รายได้จากผลิตภัณฑ์สมุนไพร 2) การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพร พระสงฆ์เป็นศูนย์ร่วมจิตใจให้ก่อเกิดการพัฒนา ศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพร ร่วมกับปราชญ์ในชุมชนที่มีความรู้ประสบการณ์ด้านแพทย์แผนไทย จึงก่อตั้งเป็นชมรมสมุนไพรจาวยองขึ้น โดยมีผู้สูงอายุทำร่วมกับวัดและมีการพัฒนาต่อยอดร่วมกับภาคีเครือข่ายจากจิตอาสาจากภาครัฐและเอกชน ซึ่งผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุคือ ผลลัพธ์ทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุมีความสุขจากการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ก่อให้เกิดการพัฒนาจิตใจ รวมทั้งสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ, ผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนา, ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the occupational context from Lanna herbal products of the elderly in Chiang Mai; 2) develop professional potential from herbal products. It is a mixed research method. qualitative research the key informants used a specific sample selection method, namely the chairman of the Jaoyoung Herbal Club. The abbot of Wat Pa Tan and the monks, working groups and leaders of the elderly at Wat Pa Tan were 19 monk/person and quantitatively researched the total population of 180 figures/person. The sample group was the Wat Pa Tan Community Elderly School. The random sampling method was therefore a sample of 124 monk/person. The research result finds that 1) The elderly was mostly female, aged 60 years and over with primary education. occupation in agriculture and on the issue of professional potential development from herbal products, Lanna wisdom of the elderly, resulting in the elderly income from products Most of which are supported by private networks, temples, community members. and from the government respectively. 2) Occupational potential development from herbal products of Lanna wisdom of the elderly in Chiang Mai. It was found that the monks were the center of mind for the development of professional potential from herbal products together with community sages who have knowledge and experience in Thai traditional medicine to teach the elderly at the temple Therefore, the Jaoyoung Herbal Club was established with the elders working with the temple. And continue

to develop and make more and more herbal products with the elderly to help There are network partners from volunteers. from the public and private sectors jointly develop potential the results that occur with the elderly are psychological outcomes. Elderly people are happy from participating in activities. The mind including generating income for the elderly.

Keywords: Career Development Potential, Lanna Wisdom Herbal Products, Elderly

บทนำ

ในปี 2565 นี้ประเทศไทยกำลังจะกลายเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” นั้นหมายความว่าประเทศไทยใช้เวลา 17 ปี จากการเป็นสังคมสูงอายุในปี 2548 รายงานสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2563 ซึ่งจัดทำโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ระบุว่าโครงสร้างอายุของประชากรไทยได้เปลี่ยนไปอย่างมากในรอบครึ่งศตวรรษที่ผ่านมาจากประชากรเยาว์วัยมาเป็นประชากรสูงวัย ในปี 2513 ประเทศไทยมีประชากรสูงอายุ 60 ปีขึ้นไปเพียง 1.7 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.9 ของประชากรทั้งหมด แต่ในปี 2563 ประชากรสูงอายุได้เพิ่มเป็น 12 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18.1 ของประชากรทั้งหมด ภาพสะท้อนของประชากรสูงอายุไทยในอีก 20 ปีข้างหน้าหรือในปี 2583 ประชากรไทยจะมีจำนวนลดลงจาก 66.5 ล้านคน เหลือ 65.4 ล้านคน ทำให้จำนวนผู้สูงอายุวัยต้นจะเพิ่มขึ้นเป็นเกือบ 10 ล้านคน (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.), 2564) หากผู้สูงอายุกลุ่มนี้ยังมีสุขภาพดีมีพลังและยังสามารถทำงานได้จะทำให้สามารถมีรายได้ดูแลตัวเองและทำประโยชน์ให้กับสังคมและครอบครัวได้ (อุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์, 2563)

จากการรายงานสถานการณ์ของผู้สูงอายุ จะเห็นว่าจำนวนที่เพิ่มขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อที่เกิดขึ้นที่สำคัญ การเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างประชากรในประเทศที่มีอัตราการเกิดต่ำมีผลต่อการเติบโตของรายได้ประชาชาติ (จีดีพี) โดยจะทำให้จีดีพีต่อหัวของคนในประเทศเพิ่มขึ้น ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมาพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ ในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ และปรับให้เหมาะสมกับยุคสมัย (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559)

ปัจจุบันจังหวัดเชียงใหม่ เป็นจังหวัดที่ได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างเต็มรูปแบบ นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรกำหนดนโยบายเพื่อลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เช่น ด้านกำลังแรงงานควรมีนโยบายให้ผู้สูงอายุมีงานทำ เพื่อหาเลี้ยงตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุเข้ามามีบทบาทในการเป็นกำลังแรงงานเพิ่มขึ้น รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุและผู้ดูแลสิทธิการทำงานและความคุ้มครองแรงงานควรมีนโยบายเกี่ยวกับการให้ผู้สูงอายุที่ทำงานได้เข้าถึงสวัสดิการ และความคุ้มครองต่าง ๆ ส่งผลให้ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์และความเป็นธรรมในการทำงานต่อไป ซึ่งผู้สูงอายุที่มีงานทำมีความสำคัญต่อการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศเช่นเดียวกับประชากรกลุ่มอื่น ๆ (สำนักสถิติจังหวัดเชียงใหม่, 2559) ชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล ตำบลบวกค้าง

อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นหนึ่งในชุมชนที่มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านที่มีองค์ความรู้ และภูมิปัญญาด้านการดูแลสุขภาพและสมุนไพรพื้นบ้าน โดยมีวัดป่าตาลเป็นผู้ให้การสนับสนุน ปัจจุบันเปิดให้บริการด้านการแพทย์พื้นบ้านหลายแขนง เช่น การนวดแผนโบราณ การอบสมุนไพร และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร ภายใต้การนำของเจ้าอาวาสวัดป่าตาล และผู้ใหญ่บ้าน โดยใช้หลักพลัง “บวร” ในการขับเคลื่อนงานของชุมชน ทำให้คนในชุมชนมีรายได้และสามารถลดภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนอย่างยั่งยืน จึงจำเป็นต้องพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุให้เท่าทันต่อสถานการณ์ของผู้สูงอายุในปัจจุบัน (พระครูธิรบุญวัฒน์, 2564)

ดังนั้นจากสถานการณ์ผู้สูงอายุและการดำเนินงานของชุมชน จึงเกิดการพัฒนาโครงการวิจัยการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงใหม่ ชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล ตำบลบววกค้ำ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้แผนงานพัฒนานวัตกรรมและกลไกการพัฒนาคุณภาพสุขภาวะผู้สูงอายุ ชุมชนศาสนา และภูมิปัญญาล้านนาเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่าง 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร และงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก การฝึกอบรม การสนทนากลุ่ม นำเสนอข้อมูลแบบบรรยายเชิงพรรณนา 2) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1) วิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ประชาชนตำบลบววกค้ำ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญอย่างแบบเจาะจง จากผู้ที่เกี่ยวข้อง ชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล ตำบลบววกค้ำ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ ประธานชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล เจ้าอาวาสวัดป่าตาล และคณะสงฆ์ คณะทำงานชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล และแกนนำผู้สูงอายุวัดป่าตาล ตำบลบววกค้ำ จำนวน 19 รูป/คน 2) วิจัยเชิงปริมาณ ประชากร คือ ผู้สูงอายุชุมชนวัดป่าตาล ตำบลบววกค้ำ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ทั้งหมด 180 รูป/คน และกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้สูงอายุในโรงเรียน ผู้สูงอายุชุมชนวัดป่าตาล ตำบลบววกค้ำ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ วิธีการสุ่มตัวอย่าง

แบบไม่เจาะจงจึงได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 124 รูป/คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การหาคุณภาพเครื่องมือโดยนำไปทดสอบกับกลุ่มลักษณะที่คล้ายกัน จำนวน 30 คน และนำความคิดของผู้เชี่ยวชาญและกลุ่มประชาชนที่ไปทำทดลองใช้มาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้มีเครื่องมือวิจัยที่มีคุณภาพ โดยผลการทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่นในภาพรวมอยู่ที่ 1.00 (α) 1) วิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ประกอบกับการสนทนากลุ่ม ระดับความคิดร่วมกัน โดยมีกล้องถ่ายรูป สมุดจด และเครื่องบันทึกเสียงใช้บันทึกข้อมูลจากผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์ ประเด็นข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งบันทึกข้อสังเกตและการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยเองในแต่ละช่วงของการลงพื้นที่เก็บข้อมูล 2) วิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถามสำหรับศึกษาการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในชมรมสมุนไพรจาวอง วัดป่าตาล ตำบลบวักค่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ กับผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุชุมชนวัดป่าตาล ตำบลบวักค่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 124 รูป/คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ข้อมูลเชิงปริมาณ การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น นักวิจัยลงพื้นที่ภาคสนาม และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้แก่ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีหนังสือ ขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้บริหารผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุชุมชนวัดป่าตาล ตำบลบวักค่าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยลงภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการจัดทำหนังสือขออนุญาตจากผู้บริหารโครงการวิจัย ลงเก็บข้อมูล ติดต่อประสานขอความร่วมมือนัดสัมภาษณ์เชิงลึก กับสัมภาษณ์ ได้แก่ ประธานชมรมสมุนไพรจาวอง วัดป่าตาล เจ้าอาวาสวัดป่าตาล และคณะสงฆ์ คณะทำงานชมรมสมุนไพรจาวอง วัดป่าตาล และแกนนำผู้สูงอายุวัดป่าตาล ตำบลบวักค่าง จำนวน 19 รูป/คน โดยการนัดพบประชุมและทำการเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและการจดบันทึกข้อมูล

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

1. บริบทด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีการศึกษาอยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบอาชีพทำการเกษตรและรับจ้าง ทั้งนี้ผู้สูงอายุได้ตอบแบบประเมินบริบทด้านอาชีพ และการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.44 มีความพึงพอใจในระดับมาก ในเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่นผลิตภัณฑ์สมุนไพรก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพให้แก่ผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีรายได้จากผลิตภัณฑ์ ซึ่งส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนจาก

เครือข่ายเอกชน วัด สมาชิก ในชุมชน และจากทางภาครัฐตามลำดับ

2. การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เริ่มจากการทำกิจกรรมเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ซึ่งมีศูนย์การศึกษา พุทธศาสนาประจำวันอาทิตย์ เป็นโครงการ “ละอ่อนยองใกล้วัด” (เด็กชาติพันธุ์ไทยยองใกล้วัด) มีเด็กและเยาวชนมาทำกิจกรรมที่วัดเป็นจำนวนมาก เนื่องจากสถานการณ์ผู้สูงอายุกับจำนวน ผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้น ดังนั้นจึงคิดหากิจกรรมและคิดค้นการทำผลิตภัณฑ์สักอย่างที่มีในชุมชน และสามารถนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ได้จึงได้คิดค้นการทำลูกประคบสมุนไพร ถึงเวลาหน้าฤดูกาล ต่าง ๆ ชุมชนมีสมุนไพรเป็นจำนวนมาก และไม่ได้ใช้ให้เกิดประโยชน์ จากการสัมภาษณ์ พระครู ธิรบุญวัฒน์ กล่าวว่า “ถึงหน้าตระไคร้ก็มีตระไคร้ ถึงหน้ามะกรูด ขมิ้น ปูเลย ก็มีจำนวนมากจึง นำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพร แล้วเก็บใส่ปี๊บนำมาบรรจุไว้” (พระครูธิรบุญวัฒน์, 2564) ในช่วง แรกทางชมรมได้ทำและทดลองใช้โดยคนในชุมชน หลังจากนั้นทำเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อขายและเป็น ของฝากของที่ระลึก เริ่มต้นทำจากลูกประคบสมุนไพร หลังจากนั้นทำสมุนไพรอบตัว ซึ่งเป็น พื้นฐานที่สามารถทำได้และใช้ตัวยาเดียวกับลูกประคบ โดยอาจารย์หมอที่มีความรู้เกี่ยวกับการทำ สมุนไพรท่านมีความรู้ด้านแพทย์แผนไทยมาสอนและให้ความรู้และมีการเปิดสอนที่วัด หลังจากนั้น เริ่มเรียนรู้ในเรื่องของการทำสมุนไพรอย่างอื่นเพิ่มเติม เช่น สมุนไพรไม้หอม ยาหม่อง น้ำมัน เหลือง น้ำมันเขียว และได้ค่อย ๆ พัฒนาต่อยอดทำผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยมี ผู้สูงอายุเป็นหลักและก่อตั้งเป็นชมรมสมุนไพรจาวยองขึ้น โดยมีผู้สูงอายุทำร่วมกับวัด ซึ่งในส่วน ของการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัด เชียงใหม่ มีการพัฒนามาเรื่อย ๆ จนกระทั่งผู้คนเริ่มรู้จัก “หลัง ๆ อาจารย์หมอ มานพ พันธุ์ศาสตร์ ท่านเกษียณจากโรงพยาบาลนครพิงค์ มีเวลาเต็มทีและมีอาจารย์อีกท่านมาช่วยในเรื่องการทำ สมุนไพรให้ถูกหลักมากยิ่งขึ้น มีการเปิดสอนเกี่ยวกับแพทย์แผนไทยทั้ง 4 ด้าน เป็นการเรียน หลักสูตร 2 ปี และสามารถสอบเพื่อรับใบโรคศิลปะได้” จากการเปิดการสอนมีผู้เข้าร่วมและสนใจ มากขึ้นเป็นจำนวนหลายรุ่น ซึ่งนอกจากนี้ยังมีลูกศิษย์อาจารย์หมอมาร่วมสอนที่ชมรมสมุนไพร จาวยอง เช่น การนวดแผนไทย การตอกเส้น พอกตาด้วยสมุนไพร พัวชา และภูมิปัญญาการย่าง เกลือบแบบโบราณ สอนเกี่ยวกับธาตุเจ้าเรือนประจำตัวซึ่งสามารถอธิบายและให้ความรู้แก่ชาวบ้าน ได้ว่า ธาตุอะไรสามารถทานยาอะไรได้บ้าง หรือไม่ถูกกับอะไร นอกจากนี้อาจารย์หมอยังเป็นจิต อาสาไปให้ความรู้แก่โรงเรียนผู้สูงอายุด้วย ซึ่งจากการทำกิจกรรมที่ผ่านมาส่งผลให้ชุมชนได้รับ รางวัลเป็นชมชนต้นแบบที่ได้รับรางวัลประเภท “บวร” หรือ (วัดโรงเรียนเป็นนวัตวิถีสู่บวรออน ทัวร์ หรือชุมชนท่องเที่ยวโอทอปนวัตวิถีเป็นของชุมชน บวรออนทัวร์เป็นของวัด) นอกจากนี้ยังมี กิจกรรมอาสาไปช่วยผู้ป่วยติดเตียง และจากการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพร ภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุมีความสุขจากการมีส่วนร่วม ร่วมในการทำกิจกรรม ซึ่งการมีส่วนร่วมทำให้ผู้สูงอายุไม่เจ็บเหงามีกิจกรรมทำร่วมกันและได้รับ พลังบวก คือการได้บุญส่งผลให้ด้านจิตใจแจ่มใสและส่งผลให้มีสุขภาพกายดีขึ้น การมีผลิตภัณฑ์

เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ อีกทั้งผู้สูงอายุมีความสุขที่ได้มาช่วย มาเรียน เกิดความสามัคคีกันในกลุ่ม เกิดความภาคภูมิใจ นอกจากนี้มีกิจกรรมหลายอย่างให้ผู้สูงอายุ เช่น การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพร ความรู้เรื่องสุขภาพ การเดินออกกำลังกาย ฯลฯ ซึ่งจากการที่ผู้สูงอายุไม่เคยทำ ผู้สูงอายุก็ได้ฝึก ทั้งนี้มีภาคีเครือข่ายจากจิตอาสา เช่น ครูเกษียณ ชาวบ้าน และจิตอาสาทั้งในชุมชนและนอกชุมชนมาช่วย ซึ่งมาด้วยใจ ทั้งนี้ยังมีเทศบาล รพ.สต.บ้านป่าตาล และ รพ.สต.สันกำแพง กศน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ช่วยส่งเสริมและสนับสนุน และมีบทบาทต่อกิจกรรม เช่น รพ.สต. มีทีมแพทย์และวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องของการส่งเสริมสุขภาพ กศน. ช่วยในเรื่องของการส่งเสริมอาชีพ และเทศบาลส่งเสริมในเรื่องของกิจกรรมต่าง ๆ ชมรมถือเป็นแหล่งเรียนรู้ และสามารถเป็นแหล่งการท่องเที่ยวได้ การบริหารจัดการเกี่ยวกับสมุนไพรภูมิปัญญาของชมรมเริ่มเป็นระบบ มีนักเรียน นักศึกษามาศึกษาดูงานรวมทั้งสถาบันต่าง ๆ ได้มาร่วมทำวิจัยที่ชุมชน ด้านการท่องเที่ยวมีการประชาสัมพันธ์ ทำแผนที่ชุมชน แผนที่ต่าง ๆ รวมทั้งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยแม่โจ้ช่วยเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ในส่วนขององค์การอาหารและยา (อย.) จัดทำโครงการร่วมกับผู้สูงอายุและการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับผู้บริโภคและมีการทำยาสมุนไพรให้กับนักเรียนโรงเรียนผู้สูงอายุด้วย แต่สมุนไพรยังไม่มีมีการจดทะเบียนองค์การอาหารและยา (อย.) เนื่องจากการผลิตจะต้องมีขั้นตอนการผลิตที่เป็นไปตามกำหนดและมีมาตรฐานซึ่งก็มีการปรึกษาหารือร่วมกันในเรื่องของสถานที่การผลิต แต่ก็ยากเนื่องจากในการทำจะต้องมีต้นทุนที่ส่งผลให้ตัวยาแคปซูลที่จะทำในตอนแรกก็ต้องหยุดทำในส่วนนั้นไปได้แค่จัดทำเป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมผู้สูงอายุในกลุ่ม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. บริบทด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 78.2 ส่วนใหญ่มีอายุมากที่สุดอยู่ในช่วงอายุ 61 - 65 ปี จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมต้น ประกอบอาชีพทำการเกษตรมากที่สุด ในส่วนของบริบทด้านอาชีพ และการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ บริบทของชมรมสมุนไพรจาวยองมีการดำเนินงานในระยะยาวก่อให้เกิดอาชีพแก่ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมาก โดยผลิตภัณฑ์สมุนไพรลูกประคบ รวมทั้งการย่ำขางภูมิปัญญาล้านนา และผลิตภัณฑ์สมุนไพรไม้หอม ทั้งนี้ได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชน และวัดเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระพีพรรณ คำหอม และคณะ ที่สรุปว่า การพัฒนานวัตกรรมเพื่อผู้สูงอายุกับทางเลือกการลดความเหลื่อมล้ำของผู้สูงอายุไทย ข้อค้นพบนวัตกรรมเพื่อผู้สูงอายุที่โดดเด่นมีนวัตกรรมเครื่องออกกำลังกายเคลื่อนที่สำหรับผู้สูงอายุติดบ้าน นวัตกรรมบ้านสุขภาพสบายใจเพื่อผู้สูงอายุ และนวัตกรรมกระบอกไม้ไผ่สำหรับการกินยาของผู้สูงอายุ (ระพีพรรณ คำหอม และ

คณะ, 2560) ทั้งนี้ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับคือ นักเรียนผู้สูงอายุในชุมชนบ้านป่าตาลได้เรียนรู้สืบทอด สืบสาน และพัฒนาภูมิปัญญาไทยพื้นบ้านล้านนา โดยการจัดกิจกรรม ช่วงเวลาให้กับนักเรียนผู้สูงอายุที่เข้ารับการศึกษาศึกษาในโรงเรียนเพื่อเป็นการนำผลจากการนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนการสอนในชั้นเรียน ประเพณี 12 เดือนหรือ (พิพิธภัณฑสถานล้านนา) ได้รับการอนุรักษ์ สืบทอด สืบสาน ปราชญ์ชาวบ้านภูมิปัญญาไทยให้คงอยู่ต่อไปในศาสตร์แขนงวิชาต่าง ๆ และเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านล้านนา และนักเรียนผู้สูงอายุในชุมชนบ้านป่าตาลมีศักยภาพของในด้านภูมิปัญญาไทย พื้นบ้าน ล้านนา ในการเป็นผู้ถ่ายทอด เผยแพร่ภูมิปัญญาไทย พื้นบ้าน ล้านนา โดยปราชญ์ชาวบ้านและนักเรียนผู้สูงอายุที่มีความรู้ในด้านต่าง ๆ แก่เด็ก เยาวชน ประชาชนและผู้สนใจศึกษาเรียนรู้ ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวสอดคล้องกันกับแนวคิดของ สามารถ จันทรสूरย์ ที่สรุปว่าสิ่งที่ถ่ายทอดจากชนรุ่นหนึ่งไปยังอีกชนรุ่นหนึ่งโดยยังคงความเป็นเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ของความเป็นตัวตน โดยเชื่อมโยงจากปัจจัยหลาย ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมหรือสภาพของสังคมที่เป็นอยู่ผ่านขั้นตอนวิธีการทำออกมาเป็นผลงานที่มีความโดดเด่นและผ่านการทำด้วยมือ ซึ่งหากจะมองย้อนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน คนไทยมีวิถีชีวิตที่ผูกพันกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมานานแล้ว เรียกว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” (สามารถ จันทรสूरย์, 2536)

2. การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนมีจำนวนมาก ดังนั้นจึงคิดหากิจกรรม และคิดว่าควรจะทำผลิตภัณฑ์อะไรสักอย่างที่มีในชุมชนและสามารถมาทำผลิตภัณฑ์ได้จึงคิดได้อย่างหนึ่งคือ ลูกประคบสมุนไพรเนื่องจากเมื่อถึงเวลาถึงฤดูการชุมชนมีสมุนไพรเป็นจำนวนมาก เช่น ถึงฤดูตระไคร้ ตะไคร้ก็เยอะ ถึงฤดูมะกรูดออกลูกก็เยอะ ซึ่งบางบ้านไม่ได้ใช้ก็ทิ้งเสียตามบ้าน ขมิ้นปูลุย ก็เหมือนกัน เลยมองว่านำสิ่งเหล่านี้มาทำเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพรดีไหม ซึ่งบ้านไหนมีก็นำมาบริจาคมีวัด แล้วพอดีผู้สูงอายุคนเฒ่าคนแก่ก็มาช่วยขยี้ ช่วยสับ ช่วยหั่น ช่วยตาก แล้วเก็บใส่ปี๊บนำมาบรรจุไว้ ซึ่งตอนแรกได้ทำและทดลองใช้ และนำไปคนในชุมชนแจกจ่ายให้ทดลองใช้ หลังจากนั้นก็ทำเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อขายและเป็นของฝากของที่ระลึก เริ่มต้นทำจากลูกประคบสมุนไพรก่อน หลังจากนั้นทำสมุนไพรอบตัวซึ่งเป็นพื้นฐานที่สามารถทำได้และใช้ตัวยาเดียวกับลูกประคบ หลังจากนั้นก็มีอาจารย์หมอที่มีความรู้เกี่ยวกับการทำสมุนไพร ซึ่งอาจารย์หมอเป็นคนในชุมชนด้วย อาจารย์หมอมมีความรู้ด้านแพทย์แผนไทยและมาสอนที่วัดและมาช่วยสอนซึ่งตอนนั้นมีการเปิดสอนถ้าใครมีความสนใจก็สามารถมาเรียนรู้ที่วัด หลังจากนั้นก็เริ่มเรียนรู้ในเรื่องของการทำสมุนไพรอย่างอื่นเพิ่มเติมไปด้วย เช่น สมุนไพรไม้หอม ยาหม่อง น้ำมันเหลือง น้ำมันเขียว และได้ค่อย ๆ พัฒนาต่อยอดทำผลิตภัณฑ์สมุนไพรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ โดยมีผู้สูงอายุมาช่วยกัน และมีการก่อตั้งเป็นชมรมสมุนไพรจาวยองขึ้นโดยมีผู้สูงอายุทำร่วมกับวัด ซึ่งสอดคล้องกับ ณัฏฐพร สุขสีทอง ที่สรุปว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพและมีความต้องการใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาเพื่อการเสริมสร้างสุขภาพ (ณัฏฐพร สุขสีทอง, 2560)

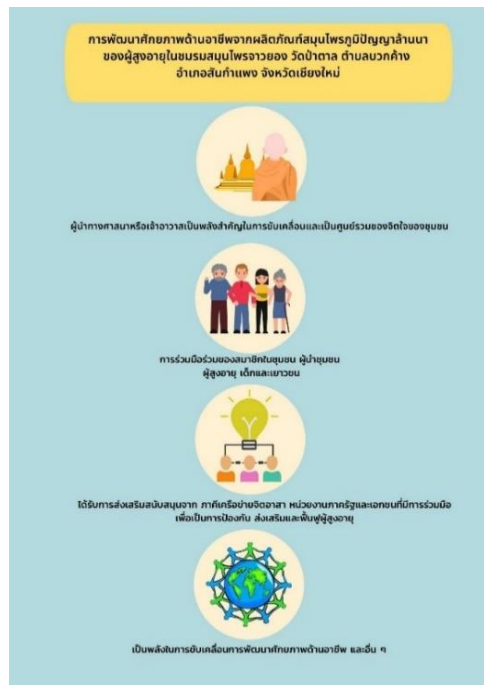
ในส่วนของการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ยังพบอีกว่า แรกเริ่มจากยังไม่มีอะไรแล้วได้มีการพัฒนามาเรื่อย ๆ จนกระทั่งผู้คนเริ่มรู้จัก อาจารย์หมอ มานพ พันธุ์ศาสตร์ ท่านเกษียณจากโรงพยาบาลนครพิงค์ มีเวลาเต็มที่ที่จะมาช่วยวัดและมีอาจารย์อีกท่านหนึ่งมาช่วยในเรื่องการทำสมุนไพร ทั้งสองเป็นสมาชิกในชุมชนจึงมาช่วย และมีการเปิดสอนเกี่ยวกับแพทย์แผนไทยทั้ง 4 ด้านซึ่งจะเป็นการเรียนหลักสูตร 2 ปี และสามารถไปสอบเพื่อรับใบโรคศิลป์ และมีผู้เข้าร่วมเรียนที่ผ่านมาเป็นจำนวนหลายรุ่นซึ่งอาจารย์หมอตานเป็นจิตอาสาช่วยสอนอีกทั้งยังมีลูกศิษย์ของอาจารย์หมอมาช่วยสอนที่ชมรมสมุนไพรชาวยอง เช่น การนวดแผนไทย การตอกเส้น พอกตาด้วยสมุนไพร พัวซา และภูมิปัญญาการย่างเกลือแบบโบราณ ซึ่งมีหลายอย่างและอาจารย์หมอยังมาช่วยสอนเกี่ยวกับธาตุเจ้าเรือนประจำตัวซึ่งสามารถอธิบายและให้ความรู้แก่ชาวบ้าน นอกจากนี้อาจารย์หมอยังเป็นจิตอาสาไปให้ความรู้แก่โรงเรียนผู้สูงอายุด้วย ปัจจุบันมีจำนวนผู้สูงอายุมาช่วยไม่กี่คนเนื่องจากการล้มหายตายจากซึ่งบางคนสุขภาพไม่ค่อยดี ซึ่งช่วงหลัง ๆ จะมีการเปลี่ยนรุ่น และกิจกรรมที่โดดเด่นและเป็นไฮไลท์ของทางชมรมคือ การย่างไฟโดยจะมีพ่อหมอพื้นบ้านของชุมชน ทั้งนี้ยังมีผลิตภัณฑ์ที่เด่น ๆ เช่น ยาต้มไม้หอม ซึ่งจากการทำกิจกรรมที่ผ่านมาส่งผลให้ชุมชนได้รับรางวัลเป็นชมชนต้นแบบที่ได้รับรางวัลประเภท บวร หรือวัดโรงเรียนเป็นนวัตกรรมวิถีสู่บวรออนทัวร์ หรือชุมชนท่องเที่ยวโอท็อปนวัตกรรมวิถีสู่บวรออนทัวร์ บวรออนทัวร์เป็นของวัด นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอาสาไปช่วยผู้ป่วยติดเตียงอีกด้วย ปัจจุบันมีกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุดำเนินการเป็นอย่างไร ถ้าวิเคราะห์มีจุดแข็งจุดอ่อน โอกาสอุปสรรค อย่างไร ซึ่งสอดคล้องกับการให้สัมภาษณ์ของผู้นำชุมชนพ่อหลวงสมเจตน์ คำแสงว่า “จุดแข็งสมาชิกทุกคนมีความรักความสามัคคีในชุมชน มีความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาวิถีชาวยอง และมีท่านพระครูธิรบุญวัฒน์ เจ้าอาวาสวัดป่าตาล เป็นศูนย์รวมจิตใจของสมาชิกในชุมชน จุดอ่อน อาจขาดคนรุ่นใหม่ต่อยอดเนื่องจากปัจจุบันชุมชนมีอัตราการเกิดของเด็กน้อยลง และปัจจุบันชุมชนมีผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจำนวนมากและปัจจุบัน คนชาวยองวิถีชีวิตของคนชาวยองก็จะเริ่มหดหายไปเรื่อย ๆ โอกาสมีการดำเนินไปเรื่อย ๆ โดยมีเครือข่ายมาช่วย เช่น การออกบูธ งานโอท็อป ซึ่งมีหน่วยงานต่าง ๆ ช่วยออกแบบกิจกรรมและผลิตภัณฑ์ ” (สมเจตน์ คำแสง, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประทีป จินฉัตร และคณะ ที่สรุปว่าการพัฒนานวัตกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21 การสร้างนวัตกรรมที่เป็นชุดกิจกรรมในการดูแลสุขภาพตนเองด้านสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ สามารถส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้แก่ผู้สูงอายุในระดับดี (ประทีป จินฉัตร และคณะ, 2562) ซึ่งสมุนไพรอยู่ใน 1 ผลิตภัณฑ์ของโอท็อป นวัตกรรม และสมาชิกที่มาเรียนที่นี่หรือหมอที่อยากมีใบประกอบโรคศิลป์ สมาชิกที่มาเรียน 90% สามารถสอบใบประกอบโรคศิลป์ได้ ในส่วนของ ไม่มีในเรื่องของอุปสรรคเนื่องจากการจัดทำเป็น การจัดทำตามกำลังซึ่งไม่ได้คิดว่าจะทำให้ใหญ่โตแต่เป็นการทำตามกำลังได้เท่าไรทำเท่านั้น แล้วค่อย ๆ พัฒนาขึ้นไป เพื่อให้มีกิจกรรมที่นี่ เนื่องจากที่นี่มีกิจกรรมหลายอย่างซึ่งชมรมสมุนไพรเป็น

ส่วนหนึ่งเท่านั้นของกิจกรรมที่นี้ ซึ่งกลุ่มชมรมสมุนไพโร กลุ่มชมรมทอผ้า กลุ่มทำข้าวแคบ ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทรงศักดิ์ รักพ่วง และ ภูซังค์ เสนานุช ที่สรุปว่า การพัฒนานวัตกรรมทางสังคมเพื่อเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ นับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากประโยชน์ของนวัตกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุนั้นจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสุขภาพ ด้านการเงิน ด้านการเรียนรู้ เป็นต้น (ทรงศักดิ์ รักพ่วง และ ภูซังค์ เสนานุช, 2562) จำนวนผู้สูงอายุที่ลดน้อยลงก็ถือเป็นอุปสรรคเนื่องจากผู้สูงอายุเป็นกำลังสำคัญ ชมรมสมุนไพโรถือว่าเป็นส่วนหนึ่งที่ผู้สูงอายุมาช่วยแต่สามารถทำอย่างอื่นได้อีกหลายอย่าง เช่น นอกจากมาช่วยในเรื่องการรักษาสุขภาพด้วย และการท่องเที่ยวก็ได้ด้วย เช่น ชมรมสมุนไพโรก็จะมีบทบาทในการท่องเที่ยวด้วย เช่น การยาขาง พัวซา และอะไรต่าง ๆ ตามฐานการเรียนรู้ ซึ่งชมรมสมุนไพโรเป็นส่วนหนึ่งในฐานการเรียนรู้และจะมีนักเรียนนักศึกษาเข้ามาศึกษาดูงานที่นี่ โดยการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรมิปัญญาล้ำนาของผู้สูงอายุเกิดผลลัพธ์ที่เห็น คือเป็นผลลัพธ์ทางด้านจิตใจ ผู้สูงอายุมีความสุขจากการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ซึ่งการมีส่วนร่วมทำให้ผู้สูงอายุไม่เฉาเหงาไม่มีกิจกรรมทำร่วมกันและได้รับพลังบวก คือการได้บุญส่งผลให้ด้านจิตใจดีแล้วส่งผลให้มีสุขภาพกายดีขึ้นด้วยและการมีผลิตภัณฑ์ก็เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุด้วย อีกทั้งผู้สูงอายุมีความสุขที่ได้ มาช่วย มาเรียน ส่งผลให้มีความสามัคคีกันในกลุ่ม ผู้สูงอายุก็มาช่วยกันทำให้ผู้สูงอายุเกิดความภาคภูมิใจแล้วที่นี่ยังมีกิจกรรมหลายอย่างให้ผู้สูงอายุได้ทำ เช่น การทำผลิตภัณฑ์แปรรูปสมุนไพโร ความรู้เรื่องสุขภาพ การเดินออกกำลังกาย ฯลฯ ซึ่งจากการที่ผู้สูงอายุไม่เคยทำผู้สูงอายุก็ได้ฝึกทำส่งผลให้มีความสุข การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรมิปัญญาล้ำนามีภาคีเครือข่ายจากจิตอาสา เช่น ครู หมอที่เกษียณ หรือชาวบ้าน และจิตอาสาที่อยากมาช่วยซึ่งมาด้วยใจและยังมีเทศบาล รพ.สต.บ้านป่าตาล และ รพ.สต.สันกำแพง กศน. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ซึ่งเครือข่ายมีบทบาทต่อกิจกรรม เช่น รพ.สต. มีทีมหมอและวิทยากรให้ความรู้ในเรื่องของการส่งเสริมสุขภาพ กศน. ช่วยในเรื่องของการส่งเสริมอาชีพและเทศบาลก็จะส่งเสริมในเรื่องของกิจกรรมต่าง ๆ ชมรมเป็นแหล่งเรียนรู้อยู่แล้วการท่องเที่ยวการบริหารจัดการเกี่ยวกับสมุนไพรมิปัญญาจะมีนักเรียนนักศึกษาเข้ามาศึกษาดูงานรวมทั้งสถาบันต่าง ๆ ก็มาร่วมทำวิจัยที่ชุมชนตลอด ทั้งนี้ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ อารมณเกลี้ยง และสุภาพ ฉัตรภรณ์ ที่สรุปว่า เส้นทางสืบทอดภูมิปัญญาอาหารล้านนาสู่ความยั่งยืน ผลการศึกษาเกี่ยวกับความเป็นมาและบริบทของชุมชนที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาอาหารในมิติทางสังคมและวัฒนธรรมล้านนา พบว่าชนชาติที่มีความเกี่ยวข้องกับอาหารล้านนา เป็นชนเผ่า ไทลื้อ ไทเขิน ไทยวน ไทลัวะ และไทยอง อาหารที่มีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ และค่านิยม ของชาวล้านนาการถ่ายทอดภูมิปัญญาอาหารล้านนามี 3 วิธีทาง คือ ทางวัฒนธรรม ทางความเชื่อค่านิยม และทางทักษะวิธีการ แนวทางการสืบทอดภูมิปัญญาอาหารล้านนา (ทศนีย์ อารมณเกลี้ยง และสุภาพ ฉัตรภรณ์, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 Model การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณท์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณท์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้นำทางศาสนาหรือเจ้าอาวาสเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนและเป็นศูนย์รวมของจิตใจของชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพของผู้สูงอายุในชุมชน อีกทั้งยังเกิดจากการร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชน โดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจาก ภาครัฐเครือข่ายจิตอาสา หน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีการร่วมมือ เพื่อเป็นการป้องกัน ส่งเสริม และฟื้นฟูผู้สูงอายุ ซึ่งถือเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ และอื่น ๆ โดยมีภาพประกอบดังนี้

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ สรุปได้ว่า บริบทด้านอาชีพบริบทของชมรมสมณไพรจาวยองมีการดำเนินงานในระยะยาวก่อให้เกิดอาชีพแก่ผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมาก การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณท์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ เกิดขึ้นจาก เจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพของผู้สูงอายุในชุมชน และเกิดจากการร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุ

เด็ก และเยาวชน โดยได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากภาคีเครือข่ายจิตอาสา หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ที่มีการร่วมมือเพื่อเป็นการป้องกัน ส่งเสริม และฟื้นฟูผู้สูงอายุ ซึ่งถือเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ และอื่น ๆ ซึ่งมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย คือควรมีกระบวนการวิเคราะห์ SWOT ชุมชนก่อนการนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน ชุมชนควรร่วมกันจัดทำแผนด้านการพัฒนาอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีการสืบสานจากรุ่นสู่รุ่นและบรรจุลงในหลักสูตรท้องถิ่นของโรงเรียนในพื้นที่ และข้อเสนอแนะการวิจัย คือหากมีการทำวิจัยควรเริ่มด้วยการศึกษากระบวนการพัฒนาด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยหลักการบูรณาการทางสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การขยายผลและเป็นชุมชนต้นแบบต่อไป และควรมีการเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลก่อนและหลังกระบวนการพัฒนาด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อจะได้มีข้อมูลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมวัฒนธรรม. (2559). พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 และอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ. 2003. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มสงวนรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สถาบันวัฒนธรรมศึกษา กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- ณัฏฐ์ สุขสีทอง. (2560). ภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนากับการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุองค์การบริหาร ส่วนตำบลสะลอง อำเภอมะแมริม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน, 23(2), 170-172.
- ทรงศักดิ์ รักพ่วง และฤชงค์ เสนานุช. (2562). นวัตกรรมทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ: ความสำคัญต่อสังคมผู้สูงอายุในประเทศไทย. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 7(2), 210-214.
- ทัศนีย์ อารมณเกลี้ยง และสุภาพ ฉัตรธารณ์. (2557). เส้นทาง การสืบสานภูมิปัญญาอาหารล้านนาสู่ความยั่งยืน. วารสารวิทยาศาสตร์เกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์, 35(2), 189-205.
- ประทีป จินน์ และคณะ. (2562). การพัฒนานวัตกรรม การดูแลสุขภาพตนเองของผู้สูงอายุในศตวรรษที่ 21. วารสารบรรณศาสตร์ มศว, 12(3), 19-20.
- พระครูธิบุญวัฒน์. (12 มกราคม 2564). การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สูงอายุในชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล ตำบลบวัก้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. (อัจฉราภรณ์ สนามพล, ผู้สัมภาษณ์)
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). (2564). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2563. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากร และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

- ระพีพรรณ คำหอม และคณะ. (2560). การพัฒนานวัตกรรมเพื่อผู้สูงอายุกับทางเลือกการลดความเหลื่อมล้ำของผู้สูงอายุไทยสนับสนุนทุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สมเจตน์ คำแสง. (12 มกราคม 2564). การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพจากผลิตภัณฑ์สมุนไพรภูมิปัญญาล้านนาของผู้สูงอายุในชมรมสมุนไพรจาวยอง วัดป่าตาล ตำบลบวกค้าง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. (อัจฉราภรณ์ สนามพล, ผู้สัมภาษณ์)
- สามารถ จันทร์สุรย์. (2536). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. เล่ม 1. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- สำนักสถิติจังหวัดเชียงใหม่. (2559). บทวิเคราะห์สถานการณ์ผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2565 จาก https://www.chiangmaihealth.go.th/cmpho_web/document/201004040.pdf
- อุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์. (2563). สถานการณ์ผู้สูงอายุประเทศไทย: ปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 10(2), 54-55.

นวัตกรรมเชิงชุมชนสำหรับดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัว และวัดเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่*

COMMUNITY INNOVATION FOR HEALTH CARE OF THE ELDERLY BY
USING FAMILIES AND TEMPLES AS A BASE IN CHIANG MAI PROVINCE

สายทิพย์ เป็นคุณ

Saithip Penkhun

พระมหาวิโรจน์ กุตติโร

Phramahaviroj Guttaviro

สัจด์ เขียนจันทิก

Sangad Chienjuntuk

พระเมธาวิณัยรส

Phramedhavinaiyaros

สายันท์ อินนุนใจ

Sayan Innunjai

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Mahamakut Buddhist University, Thailand

E-mail: khunten2002@yahoo.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทสภาพนวัตกรรมเชิงชุมชน สำหรับดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาวัฒนธรรมเชิงชุมชนฯ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี เชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ คณะทำงานโรงเรียนผู้สูงอายุ และแกนนำผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 187 รูป/คน และเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงดอย คณะทำงานโรงเรียนผู้สูงอายุ และแกนนำผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุ จำนวน 12 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลเชิงสถิติพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุมากกว่า 60 ปี ศึกษาในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น มีอาชีพรับจ้างและทำการเกษตร บริบทสภาพและนวัตกรรมเชิงชุมชนฯ โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.41 มีความพึงพอใจในระดับมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.05 ทั้งนี้เมื่อพิจารณาสัดส่วนของนวัตกรรมสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุให้ความพึงพอใจในนวัตกรรมด้านสุขภาพ มาเป็นที่สุด รองลงมาคือนวัตกรรมด้านส่งเสริมการออม นวัตกรรมสวัสดิการชุมชน นวัตกรรมสร้างรายได้ นวัตกรรมภูมิปัญญา

* Received 3 September 2022; Revised 20 September 2022; Accepted 24 September 2022

ท้องถิ่น นวัตกรรมสิ่งแวดล้อม และที่อยู่อาศัยตามลำดับ 2) นวัตกรรมเชิงชุมชนฯ พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุมีครอบครัวและวัดเป็นฐานในการมุ่งเน้นการดูแลสุขภาพทางกายและจิตใจ มีภาคีเครือข่ายให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีแสวงหาความรู้ ความเข้าใจ ตัดสินใจ ปฏิบัติ เข้าถึงบริการจนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ และนวัตกรรมเชิงชุมชนเกิดผลลัพธ์ คือ ผู้สูงอายุที่ได้รับการพัฒนามีรายได้ อาชีพ มีเงินออม และการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะที่ดีนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ โดยเปิดเป็นวิทยาลัยสามวัย หรือ “วิทยาลัยพุทธวิวัฒนาประชาสุขสันต์”

คำสำคัญ: นวัตกรรมเชิงชุมชน, การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ, ครอบครัวและวัดเป็นฐาน

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the context of community-based innovation for health care for the elderly by using family and temples as the base in Chiang Mai; 2) study community-based innovations. It is a mixed research method. Quantitatively, the population and the sample group were the Senior School Working Group. and the leaders of the Elderly School, totaling 187 figures/person, and the qualitative research. which are Administrators of School for the elderly president of Choengdoi Subdistrict Administrative organization senior school working group and the leaders of the elderly school Chiang Mai., 12 monk/person by using an interview form and a questionnaire to analyze descriptive statistical data. The results showed that 1) The majority of the elderly were male, aged over 60 years, having primary and lower secondary education. Occupational employment and farming Context and community-oriented innovation Overall, the average was 4.41 with a high level of satisfaction. and has a standard deviation of 0.05 When considering the proportion of innovation, it can be concluded that Elderly people are satisfied with health innovations. First came first, followed by innovation in the promotion of savings. Community Welfare Innovation to make money Innovation of local wisdom Environment and housing innovations, respectively. 2) Community-oriented innovations, it was found that schools for the elderly had families and temples as bases to focus primarily on physical and mental health care of the elderly. There are network partners to help and support. Encourage the elderly to seek knowledge, understanding, decision-making, practice, to until they can be self-reliant to their full potential. and community-based innovations resulted in the majority of developed elderly people having

income, occupation, savings, and self-care. Make the elderly have good health leading to new innovations. By opening as a college of three ages or "Putthiwattana Pracha Suksan College".

Keywords: Community Innovation, Elderly Health Care, Families and Temples as a Base

บทนำ

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงอายุ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติที่กำหนดสัดส่วนของประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปมากกว่าร้อยละ 10 ของจำนวนประชากร ซึ่งจะเข้าสู่สังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ สำหรับสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย ในปี พ.ศ. 2564 มีประชากรผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 17.81 ของจำนวนประชากรไทยทั่วประเทศ (อุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์, 2563) ตามการคาดการณ์การประชากรประเทศไทยของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2562) (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) คาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2566 จะมีประชากรผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 20.66 ของจำนวนประชากรไทยทั่วประเทศ และคาดว่าในปี พ.ศ. 2578 จะมีประชากรผู้สูงอายุสูงถึงร้อยละ 28.55 ของจำนวนประชากรไทยทั่วประเทศ ในปี 2559 (คณะทำงานคาดการณ์ประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 - 2583, 2555) อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กล่าวว่า ยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนงานผู้สูงอายุพบความหลากหลายในชีวิตประจำวัน ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบ คือ 1) รายได้ไม่เพียงพอ 2) ไม่มีหลักประกันสุขภาพ 3) สภาพแวดล้อมในบ้านและสังคมไม่เอื้อต่อการใช้ชีวิต ปัจจัยส่วนหนึ่งมาจากพื้นฐานชีวิต เช่น ได้รับการศึกษาที่ไม่สูง ไม่รู้วิธีการเข้าถึงสิทธิสวัสดิการต่าง ๆ นโยบายไม่ตอบโจทย์ต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบัน การจัดทำนโยบายดูแลคุณภาพชีวิตให้ครอบคลุมทุกกลุ่มจึงเป็นสิ่งสำคัญเพราะในอนาคตจะมีผู้สูงอายุที่มีภาวะเปราะบางทางเศรษฐกิจและสุขภาพ 7 กลุ่ม คือ 1) ผู้สูงอายุที่ผู้พิการ - ทพพลภาพ 2) ผู้สูงอายุที่มีภาวะสมองเสื่อม 3) ผู้สูงอายุที่ถูกทอดทิ้ง - ไร้บ้าน 4) ผู้สูงอายุยากจน 5) ผู้สูงอายุที่มีปัญหาสถานะบุคคล 6) ผู้สูงอายุที่ย้ายถิ่นกลับบ้าน 7) ผู้สูงอายุที่มีความหลากหลายทางเพศ (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.) ภาควิชาช่วยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส), 2565)

ปัจจุบัน จังหวัดเชียงใหม่ถือเป็นสังคมผู้สูงอายุ ตามคำนิยามขององค์การสหประชาชาติเป็นที่เรียบร้อยแล้ว นั่นคือมีสัดส่วนผู้สูงอายุเกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งจังหวัด โดยในปี พ.ศ. 2562 จังหวัดเชียงใหม่มีประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 18.8 ของ ประชากรทั้งจังหวัด หรือ 333,692 คน ผู้สูงอายุเพศชายร้อยละ 44.9 และผู้สูงอายุเพศหญิงร้อยละ 55.1 และจะก้าวเข้าสู่การเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Completed Aged Society) เมื่อมีสัดส่วนผู้สูงอายุมากกว่าร้อยละ 20 (สำนักสถิติจังหวัดเชียงใหม่, 2562) จากโครงสร้างของอายุที่

เปลี่ยนแปลงไปส่งผลให้โครงสร้างอายุของประชากรเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งมีการพัฒนาเทคโนโลยีการแพทย์และด้านสาธารณสุขที่ดีขึ้น จึงทำให้มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรสูงอายุ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่, 2562)

ดังนั้น จากสถานการณ์ของผู้สูงอายุซึ่งในอนาคตอาจจะส่งผลกระทบต่อสังคม และระบบเศรษฐกิจ ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรของจังหวัด และประเทศในระยะยาว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรกำหนดนโยบายเพื่อลดปัญหาที่อาจเกิดขึ้น เช่น ด้านกำลังแรงงาน ควรมีนโยบายให้ผู้สูงอายุมีงานทำ เพื่อหาเลี้ยงตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุเข้ามามีบทบาทในการเป็นกำลังแรงงานเพิ่มขึ้นเข้าถึงสิทธิสวัสดิการ และความคุ้มครองต่าง ๆ ตลอดจนการส่งเสริมวัฒนธรรมสำหรับการดูแลผู้สูงอายุ จึงเกิดการพัฒนาคำขวัญวิจัยครั้งนี้ คือโครงการนวัตกรรมเชิงชุมชน สำหรับดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ ภายใต้แผนงานพัฒนานวัตกรรมและกลไกการพัฒนาศักยภาพสุขภาวะผู้สูงอายุ ชุมชน ศาสนา และภูมิปัญญาล้านนาเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทสภาพนวัตกรรมการเชิงชุมชน สำหรับดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษานวัตกรรมเชิงชุมชน สำหรับดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน ระหว่าง 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร และงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก การฝึกอบรม การสนทนากลุ่ม นำเสนอข้อมูลแบบบรรยายเชิงพรรณนา และ 2) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 1) วิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญหรือใช้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนตำบลเชิงดอย คณะทำงานโรงเรียนผู้สูงอายุวัดพระธาตุดอยสะเก็ด และแกนนำผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญอย่างแบบเจาะจง จำนวน 12 รูป/คน 2) วิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ โรงเรียนผู้สูงอายุวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 350 คน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างของประชากร ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 187 รูป/คน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญอย่างแบบเจาะจง

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) วิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ ข้อคำถามบริบทสภาพนวัตกรรมเชิงชุมชน สำหรับดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ และศึกษานวัตกรรมเชิงชุมชน สำหรับดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ นวัตกรรมเชิงชุมชน สำหรับดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ และข้อเสนอแนะต่อการพัฒนานวัตกรรมเชิงชุมชน สำหรับดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบกับการสนทนากลุ่ม ระดับความคิดร่วมกัน โดยมี กล้องถ่ายรูป สมุดจด และเครื่องบันทึกเสียงใช้บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ประเด็นข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมทั้งบันทึกข้อสังเกตและการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยเองในแต่ละช่วงของการลงพื้นที่เก็บข้อมูล 2) วิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งจะมีลักษณะแบบมาตราส่วนประเมินค่าตามวิธีของลิเคิร์ต (Likert, R.) (Likert, R., 1967) โดยกำหนดคะแนนไว้ 5 ระดับ ซึ่งวิเคราะห์จากกรอบแนวคิดหรือสมมติฐาน การสำหรับศึกษานวัตกรรมเชิงชุมชน สำหรับดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐานจังหวัดเชียงใหม่ ในโรงเรียนผู้สูงอายุวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 187 รูป/คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ข้อมูลเชิงปริมาณ การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น นักวิจัยลงพื้นที่ภาคสนาม และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้แก่ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง พร้อมผู้ช่วยนักวิจัย จำนวน 5 ท่าน ในการแจกแบบสอบถาม 187 ชุด โดยมีหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลส่งถึงผู้บริหารผู้อำนวยการโรงเรียนผู้สูงอายุวัดพระธาตุดอยสะเก็ด 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิจัยภาคสนามผู้วิจัยลงภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการจัดทำหนังสือขออนุญาตส่งถึงผู้บริหารโครงการวิจัย ลงเก็บข้อมูล ติดต่อประสานขอความร่วมมือนัดสัมภาษณ์เชิงลึก กับสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนผู้สูงอายุวัดพระธาตุดอยสะเก็ด นายกองค์การบริหารส่วนตำบลเชิงดอย คณะทำงานโรงเรียนผู้สูงอายุ และแกนนำผู้สูงอายุโรงเรียนผู้สูงอายุวัดพระธาตุดอยสะเก็ด ตำบลเชิงดอย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ โดยการนัดพบประชุม และทำการเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียงและการจดบันทึก

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 1) ข้อมูลเชิงปริมาณ เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากแล้ว นำมาตรวจความครบถ้วนสมบูรณ์และนำผลมาทำการประมวลผลข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจะถูกวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ และ 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาในเนื้อหาสาระที่มีความสอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็น

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาในประเด็น บริบทสภาพแวดล้อมเชิงชุมชนสำหรับผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐาน ผู้สูงอายุเป็นชาย อายุมากกว่า 60 ปี มีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น มีอาชีพรับจ้างและทำการเกษตร ผู้สูงอายุที่ตอบแบบประเมินการศึกษาบริบทสภาพแวดล้อมเชิงชุมชน และนวัตกรรมเชิงชุมชน สำหรับผู้สูงอายุและผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ผลสภาพ และนวัตกรรมเชิงชุมชน สำหรับผู้สูงอายุและผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่

สภาพ และนวัตกรรมเชิงชุมชน สำหรับผู้สูงอายุและผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐาน ในจังหวัดเชียงใหม่	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
นวัตกรรมด้านสุขภาพ นวัตกรรมส่งเสริมการออม นวัตกรรมสวัสดิการชุมชนนวัตกรรมสิ่งแวดล้อม/ที่อยู่อาศัย นวัตกรรมการสร้างรายได้ นวัตกรรมการสร้างรายได้ นวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น			
รวม	4.41	0.05	มาก

จากตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่าผู้สูงอายุที่ตอบแบบประเมินการศึกษาบริบทสภาพแวดล้อมเชิงชุมชน และนวัตกรรมเชิงชุมชน สำหรับผู้สูงอายุและผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.41 (ระดับมาก) และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.05

2. ผลการศึกษาในประเด็นของนวัตกรรมเชิงชุมชนฯ จากการสัมภาษณ์ นายเฉลิม ศาลเป่ง สมาชิกผู้สูงอายุ พบว่า “โรงเรียนผู้สูงอายุแห่งนี้มีการดำเนินงานด้านการดูแลผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐาน หรือโรงเรียนผู้สูงอายุชาบาล โดยนายกเทศมนตรี ได้ก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุชาบาลอุทัยวิทยาลักษณ์ขึ้นมาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในท้องถิ่น เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพกายและจิตใจของผู้สูงอายุ ในส่วนของภาคีเครือข่ายของกลุ่มผู้สูงอายุบ้านเชิงดอย มีหลายภาคส่วนในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการดำเนินงานให้เป็นไปตามแนวทางของกลุ่มผู้สูงอายุ ได้แก่ งานพัฒนาสังคมจังหวัด ส่วนงานการศึกษาออกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) อำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพสต) กลุ่มผู้นำทางศาสนา อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม) องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (เทศบาล) วัด และกลุ่มครอบครัว เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ ปัญหา ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ ร่วมติดตาม และประเมินผลโครงการ ก่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างองค์กรเป็นเครือข่าย” (เฉลิม ศาลเป่ง, 2564) ซึ่งก่อให้เกิดการมีคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นประโยชน์ให้แก่สังคมโดยไม่หวังกำไร หลักการมีส่วนร่วมจึงเป็นหัวใจของการพัฒนา และเป็นยุทธศาสตร์ของการพัฒนาที่ยั่งยืน ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย วางแผน ดำเนินการ และติดตามประเมินผล ประชาชนสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องจนนำไปสู่การเกิดเป็น

นวัตกรรมการเชิงชุมชน สำหรับดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐาน

สำหรับนวัตกรรมการเชิงชุมชน มีการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐาน เกิดจากการมีส่วนร่วมของทุนทางสังคมในภาคส่วนต่าง ๆ ได้แก่ นวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากผู้สูงอายุ และ นวัตกรรมที่ผู้อื่นทำให้ผู้สูงอายุ 1) นวัตกรรมด้านสุขภาพ ได้แก่ ยางยืดในการออกกำลังกาย ยาหอมสมุนไพร 2) นวัตกรรมด้านส่งเสริมการออม ได้แก่ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ รวมกลุ่มประกอบอาชีพ เช่น กลุ่ม จักสาน กลุ่มทอผ้า กลุ่มสมุนไพร 3) นวัตกรรมสวัสดิการชุมชน ได้แก่ กลุ่มสวัสดิการชุมชน กลุ่มสวัสดิการออมทรัพย์ กลุ่มสวัสดิการทางการเกษตร กลุ่มสวัสดิการอาชีพ และกลุ่มสวัสดิการฌาปนกิจสงเคราะห์ 4) นวัตกรรมสิ่งแวดล้อมและที่อยู่อาศัย ได้แก่ ราวจับในห้องน้ำสาธารณะ ทางเดินรถขึ้นในที่สาธารณะ 5) นวัตกรรมสร้างรายได้ ได้แก่ การทำผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรในชุมชน การทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสาน การทำผลิตภัณฑ์ทอผ้า การทำผลิตภัณฑ์จากชองกาแฟ และการแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร 6) นวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ ภูมิปัญญาท้องถิ่นจากพืชสมุนไพร อาทิ เช่น ลูกประคบ, ยาต้ม, ยาหอมสมุนไพร และอื่น ๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำเครื่องจักรสาน อาทิเช่น ตะกร้า กระติบข้าว กระบุง การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ ควบการเป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ การเป็นบุคคลที่ทำประโยชน์ให้แก่สังคม การมีกิจกรรมทางสังคม นอกบ้าน และยังมีความหมายครอบคลุมถึงการประสบความสำเร็จในชีวิตของผู้สูงอายุ โดยประเภทของนวัตกรรมการเชิงชุมชน สำหรับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐาน มีกระบวนการจัดกิจกรรมให้กับผู้สูงอายุ โดยมีการทำข้อตกลงในการพัฒนาการศึกษาแก่ผู้สูงอายุ เป็นประจำทุกเดือน ๆ ละครั้งร่วมกับมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มอบความรู้และทักษะสำหรับผู้สูงอายุในด้านความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ การนันทนาการ และการออกกำลังกายที่เหมาะสม โดยผลการใช้นวัตกรรมเชิงชุมชน สำหรับดูแลสุขภาพผู้สูงอายุได้ผลลัพธ์ คือ ผู้สูงอายุที่ได้รับการพัฒนาของกลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีรายได้ อาชีพ มีเงินออม และการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดี มีนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากฐานภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของผู้สูงอายุ

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาบริบทสภาพนวัตกรรมการเชิงชุมชน สำหรับดูแลสุขภาพ ผู้สูงอายุโดยใช้ ครอบครัวและวัดเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 57.8 มีอายุมากที่สุดอยู่ในช่วงอายุ 61 - 65 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาจำนวน 69 คน ส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร ในส่วนของบริบทสภาพ และนวัตกรรมการเชิงชุมชนสำหรับดูแลสุขภาพผู้สูงอายุ พบว่าผู้สูงอายุ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.41 มีความพึงพอใจในระดับมาก และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.05 มีผลการให้ระดับความพึงพอใจในประเด็นดังนี้ 1) ด้าน นวัตกรรมด้านสุขภาพ พบว่า เรื่องการรับประทานอาหารที่ปลูกและผลิตโดยปลอดสารพิษส่งผลให้ ท่านมีสุขภาพที่ดี ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากบริบทของชุมชนเป็นชุมชนชนบท

ทำการเกษตรเป็นส่วนใหญ่จึงนิยมปลูกผักไว้รับประทานในครัวเรือนเอง และการใช้ยางยืดในการออกกำลังกายเป็นประจำส่งผลให้ท่านมีกล้ามเนื้อที่แข็งแรง ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากเป็นกิจกรรมที่เรียบง่ายเหมาะสมกับผู้สูงอายุในการทำกิจกรรมจึงนิยมมาก การใช้หมอนเพื่อสุขภาพส่งผลให้ลดอาการปวดตามร่างกาย ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากเทศบาลเชิงดอยได้ส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าวจึงเหมาะสมต่อสุขภาพผู้สูงอายุ ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ นคร จันตะวงษ์ และคณะ ที่สรุปว่า ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้ในเบื้องต้นด้วยสมุนไพรใกล้มือ นำไปสู่แนวคิดในการพัฒนานวัตกรรมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือสำหรับ ผู้สูงอายุ การพัฒนานวัตกรรมที่ได้จึงเกิดองค์ความรู้ที่ครอบคลุมถึงวิธีการเพาะปลูก การดูแล รักษาและป้องกันศัตรูพืช และการเก็บเกี่ยวมาใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามกรรมวิธี (นคร จันตะวงษ์ และคณะ, 2564) 2) ด้านนวัตกรรมส่งเสริมการออมพบว่า การรวมกลุ่มหรือเป็นสมาชิกกลุ่มสัจจะออมทรัพย์ส่งผลให้มีเงินเก็บออม ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากเทศบาลเชิงดอยส่งเสริมการออมทรัพย์ให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจึงพอใจที่จะออมทรัพย์เพื่อใช้จ่ายในยามจำเป็น 3) ด้านนวัตกรรมสวัสดิการชุมชนพบว่า การเป็นสมาชิกกองทุนสวัสดิการชุมชนส่งผลให้ได้รับสวัสดิการที่ดีขึ้น อาทิเช่น ค่านอนโรงพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย ได้รับสวัสดิการการกู้เงิน และสวัสดิการค่าจัดการศพ ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีพึงพอใจมากที่สุด และการเข้าร่วมเป็นสมาชิกมาปนกิจสงเคราะห์ส่งผลให้และครอบครัวได้รับสวัสดิการที่ดีในบั้นปลายของชีวิต ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากผู้สูงอายุส่วนใหญ่เล็งเห็นถึงความสำคัญในบั้นปลายของชีวิตที่ดี ตรงกับงานวิจัยของ พระราชนทร์ วิสารโท ที่สรุปว่า การมีภาคีเครือข่ายหลายภาคส่วนในการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนนวัตกรรมที่เกิดขึ้นมาจากที่ผู้อื่นทำให้ผู้สูงอายุ เช่น องค์กรผู้สูงอายุ สมาชิกในครอบครัว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชนที่ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีความสามารถในการแสวงหาความรู้ เข้าถึงทรัพยากร เข้าใจ ตัดสินใจ ปฏิบัติพฤติกรรมและบอกต่อการปฏิบัติที่ดีในการเข้าถึงบริการจนสามารถพึ่งพาตนเองได้สูงสุดเต็มศักยภาพ (พระราชนทร์ วิสารโท, 2560) 4) ด้านนวัตกรรมสิ่งแวดล้อม/ที่อยู่อาศัยพบว่า ในชุมชนมีการทำราวจับจากวัสดุท้องถิ่น ในพื้นที่สาธารณะภายในชุมชน ช่วยเพิ่มความสะดวกในการใช้ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด และในเรื่องของบ้านต้นแบบผู้สูงอายุติดเตียงส่งผลให้ผู้สูงอายุติดเตียงมีความสะดวกสบายให้ผู้ป่วยติดเตียงและผู้ดูแลได้ดีขึ้น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากการปรับสภาพแวดล้อมดังกล่าวส่งผลให้การดูแลผู้สูงอายุมีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุมากขึ้น ตรงกับงานวิจัยของ วิสาชา ภูจินดา และคณะ ที่สรุปว่า การประยุกต์องค์ความรู้ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชนเข้าด้วยกัน เพิ่มทักษะการถ่ายทอดองค์ความรู้และเพิ่มการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุกับชุมชน (วิสาชา ภูจินดา และคณะ, 2564) 5) ด้านนวัตกรรมการสร้างรายได้พบว่า การทำผลิตภัณฑ์จากพืชสมุนไพร และการทำผลิตภัณฑ์จากการทำเครื่องจักสานสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้สูงอายุ และ

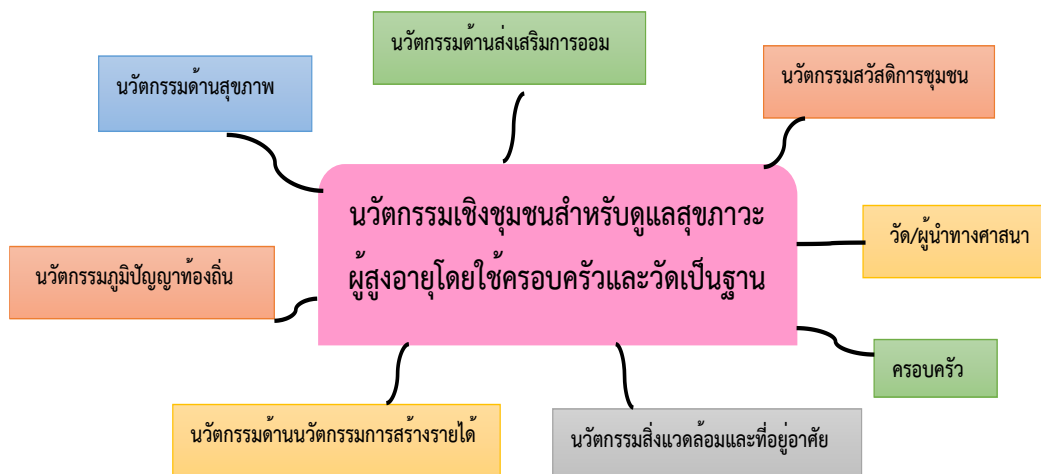

การปลูกผักและแปรรูปผลผลิตสามารถสร้างได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมาก เนื่องจากการได้รับการส่งเสริมจากเทศบาลและมีผลผลิตทางการเกษตรที่เหลือจากการจำหน่ายจึงนำมาแปรรูปและพัฒนาก่อให้เกิดเป็นรายได้ คล้ายกับกับงานวิจัยของ เทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ ที่สรุปว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ได้กำหนดนโยบายที่สะท้อนถึงการให้ความสำคัญกับการดูแลประชาชนโดยรวมที่ไม่ได้ระบุเฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งดังนั้นผู้สูงอายุจะถูกนับรวมเป็นผู้รับประโยชน์ในนโยบายดังกล่าวด้วย สำหรับจำนวนโครงการ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุมีจำนวนทั้งสิ้น 1,954 โครงการ กิจกรรม โดยเป็นโครงการ กิจกรรมด้านการส่งเสริมรายได้อาชีพมากที่สุด (เทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ, 2563) 6) ด้านนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่านวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นจากพืชสมุนไพร อาทิเช่น ลูกประคบ ยาต้ม ยาหมอมสมุนไพร และอื่น ๆ ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ ภัทธร สุขสีทอง ที่ได้สรุปไว้ว่า ประเด็นการนำภูมิปัญญาพื้นบ้านล้านนาสามารถนำมาประยุกต์กับการเสริมสร้างสุขภาพของผู้สูงอายุได้ (ภัทธร สุขสีทอง, 2560) และส่งผลให้ประหยัดค่าใช้จ่ายและมีสุขภาพที่ดีขึ้น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด และนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำเครื่องจักสาน อาทิเช่น ตะกร้า กระติบข้าว กระบุง สามารถนำมาใช้เป็นผลิตภัณฑ์ภายในครัวเรือนหรือในชีวิตประจำวันส่งผลให้ท่านมีความสุขมากยิ่งขึ้น ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุด เนื่องจากเนื่องจากการได้รับการส่งเสริมจากเทศบาลและบวกกับภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงก่อให้เกิดนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นจากพืชสมุนไพรและ การทำเครื่องจักสาน

2. นวัตกรรมเชิงชุมชน สำหรับดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุแห่งนี้มีการดำเนินงานด้านการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐาน มุ่งเน้นการดูแลสุขภาพทางกายและจิตใจของผู้สูงอายุเป็นหลัก ซึ่งตรงกับงานวิจัยของ ระพีพรรณ คำหอม และคณะ ที่สรุปว่า นวัตกรรมเชิงชุมชนสำหรับการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐาน อาทิเช่น นวัตกรรมด้านสุขภาพ นวัตกรรมด้านส่งเสริมการออม นวัตกรรมสวัสดิการชุมชน นวัตกรรมสิ่งแวดล้อมและที่อยู่อาศัย นวัตกรรมสร้างรายได้ และนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น (ระพีพรรณ คำหอม และคณะ, 2560) เกิดผลลัพธ์ คือ ผู้สูงอายุที่ได้รับการพัฒนาของกลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีรายได้ อาชีพ มีเงินออม และการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง ทำให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพที่ดีนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ โดยเปิดเป็นวิทยาลัยสามวัย ชื่อ “วิทยาลัยพุทธวิวัฒนาประชาสุขสันต์” สำหรับผู้สูงอายุ แม่บ้าน เด็กและเยาวชนเป็นเป้าหมายของการรวมคนสามวัยเข้าเรียนด้วยกันเสริมสร้างให้สถาบันครอบครัวและชุมชนให้เข้มแข็ง

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 Model นวัตกรรมเชิงชุมชนสำหรับดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัว และวัดเป็นฐาน

การวิจัยนวัตกรรมเชิงชุมชนสำหรับดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัว และวัดเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การส่งเสริมการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุเกิดขึ้นจากการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนและวัดโดยมีเจ้าอาวาสเป็นหลัก นอกจากนี้ยังมีครอบครัวเป็นส่วนสำคัญก่อให้เกิดนวัตกรรมด้านสุขภาพ นวัตกรรมด้านส่งเสริมการออม นวัตกรรมสวัสดิการชุมชน นวัตกรรมสิ่งแวดล้อมและที่อยู่อาศัย นวัตกรรมสร้างรายได้ นวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น

สรุป/ข้อเสนอแนะ

บริบทนวัตกรรมเชิงชุมชนสำหรับดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐาน อาทิเช่น นวัตกรรมด้านสุขภาพ นวัตกรรมด้านส่งเสริมการออม นวัตกรรมสวัสดิการชุมชน นวัตกรรมสิ่งแวดล้อมและที่อยู่อาศัย นวัตกรรมสร้างรายได้ นวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นผู้สูงอายุส่วนใหญ่ได้เห็นถึงความสำคัญของนวัตกรรมด้านสุขภาพมาเป็นลำดับต้น ๆ ทั้งนี้การก่อตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ ชราบาลสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยมีภาคีเครือข่ายจากหลายภาคส่วน อาทิเช่น ชุมชน สมาชิกในครอบครัว วัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชนต่าง ๆ เกิดผลลัพธ์ คือ ผู้สูงอายุที่ได้รับการพัฒนาของกลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะมีรายได้ อาชีพ มีเงินออม และการดูแลสุขภาพด้วยตนเองส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาวะที่ดีนำไปสู่นวัตกรรมใหม่ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ควรมีกระบวนการวิเคราะห์ SWOT ชุมชนก่อนการนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนานวัตกรรมเชิงชุมชน ชุมชนควรร่วมกันจัดทำแผนด้านการพัฒนานวัตกรรมของ

ผู้สูงอายุ เพื่อที่จะเป็นเป้าหมายหลักของการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐาน และขอเสนอแนะการวิจัย หากมีการทำวิจัยเพิ่มเติม ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลการใช้นวัตกรรมสำหรับผู้สูงอายุแต่ละด้าน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพัฒนาศักยภาพด้านนวัตกรรมของผู้สูงอายุต่อไป และควรมีการเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลก่อนและหลังการนำนวัตกรรมเชิงชุมชน ไปใช้สำหรับดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐาน เพื่อจะได้มีข้อมูลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 - 2583. (2555). ผลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 - 2583. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- เฉลิม ศาลแปง. (20 กุมภาพันธ์ 2564). นวัตกรรมเชิงชุมชนสำหรับดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยใช้ครอบครัวและวัดเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่. (สายทิพย์ เป็นคุณ, ผู้สัมภาษณ์)
- ณัฏฐ์ สุขสีทอง. (2560). ภูมิปัญญาพื้นฐานบ้านล้านนากับการเสริมสร้างสุขภาพผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลสะวาง อำเภอมะริม จังหวัดเชียงใหม่. วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน, 23(2), 164-173.
- เทียนแก้ว เลี่ยมสุวรรณ. (2563). นวัตกรรมนโยบายสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออก. วารสารด้านการบริหารรัฐกิจและการเมือง, 9(1), 172-176.
- นคร จันตะวงษ์ และคณะ. (2564). การพัฒนานวัตกรรมการพึ่งพาตนเองด้านสุขภาพด้วยสมุนไพรใกล้มือสำหรับผู้สูงอายุ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 1(1), 252-254.
- พระราชนิพนธ์ วิสารโท. (2560). บูรณาการพุทธธรรมกับระบบการดูแลสุขภาพพระเณรอาวุโสสำหรับผู้สูงอายุของอำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ. วารสารมหาจุฬาริชาการ, 4(2), 87-89.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย (มส.ผส.). ภาควิชาวิจัยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส). (2565). เว็บไซต์ออนไลน์ “อนาคตสังคมผู้สูงอายุไทย ก้าวต่อไปอย่างไรบนความท้าทาย” มีเป้าหมายผลักดันนโยบายเพื่อสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุทั่วประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2565 จาก <https://www.tnnthailand.com/news/health/103902/>
- ระพีพรรณ คำหอม และคณะ. (2560). การพัฒนานวัตกรรมเพื่อผู้สูงอายุกับทางเลือกการลดความเหลื่อมล้ำของผู้สูงอายุไทยสนับสนุนทุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิสาชา ภูจินดา และคณะ. (2564). ทิศทางองค์ความรู้ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมสำหรับผู้สูงอายุในสถานการณ์พลิกผัน. วารสารปกครองท้องถิ่น, 14(3), 314-315.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดเชียงใหม่. (2562). บทวิเคราะห์สถานการณ์ผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2563 จาก https://www.chiangmaihealth.go.th/cmpho_web/document/201007160205184040.pdf
- สำนักสถิติจังหวัดเชียงใหม่. (2562). บทวิเคราะห์สถานการณ์ผู้สูงอายุ. เรียกใช้เมื่อ 1 กรกฎาคม 2565 จาก https://www.chiangmaihealth.go.th/cmpho_web/document/201004040
- อุทัยวรรณ พงษ์บริบูรณ์. (2563). สถานการณ์ผู้สูงอายุประเทศไทย: ปัญหาและความต้องการด้านสุขภาพ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซียฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 10(2), 54-55.
- Likert, R. (1967). "The Method of Constructing and Attitude Scale". In Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement (pp. 90-95). New York: Wiley & Son.

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยภาพลักษณ์ร้านค้าที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์: กรณีศึกษาห้างสรรพสินค้าในประเทศไทย*

THE STRUCTURAL EQUATION MODEL OF STORE IMAGE FACTORS INFLUENCING ONLINE PURCHASE INTENTIONS: A CASE STUDY OF DEPARTMENT STORES IN THAILAND

ณัฐชิต ทองอำไพ

Nutchalit Thongampai

นันทวัน เหลี่ยมปรีชา

Nanthawan Leamprecha

มาร์ฎา ชยทัตโต

Mada Chayathatto

มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University, Thailand

E-mail: nutchalit@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์และภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ กรณีศึกษาห้างสรรพสินค้าในประเทศไทย ซึ่งมีความจำเป็นต้องปรับตัวให้ธุรกิจอยู่รอด โดยการเพิ่มช่องทางการขายสินค้าออนไลน์เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าที่นิยมซื้อสินค้าออนไลน์เพิ่มขึ้น ประชากรที่ใช้ในงานวิจัย คือ ลูกค้าของห้างสรรพสินค้ารายใหญ่ในประเทศไทยทั้งที่เคยซื้อและไม่เคยซื้อสินค้าในรูปแบบออนไลน์ทำให้ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แท้จริง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็นและกำหนดโควตาในการเก็บข้อมูล โดยแบ่งพื้นที่ประเทศไทยออกเป็น 7 พื้นที่ เก็บข้อมูลพื้นที่ละ 75 ชุด รวมทั้งหมด 525 ชุด เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์แบบมาตราส่วนประมาณค่า 7 ระดับ ได้แบบสอบถามที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ 352 ชุด มาวิเคราะห์ด้วยสถิติเชิงพรรณนา คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และใช้สถิติเชิงอนุมานวิเคราะห์ความเที่ยงตรงของโมเดลการวัดตามหลักการวิเคราะห์องค์ประกอบ และวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างเพื่อตอบสมมติฐานการวิจัย ผลการศึกษาพบว่า โมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ชี้ให้เห็นว่าภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์มีอิทธิพลทางอ้อมในทิศทางบวก

* Received 6 September 2022; Revised 21 September 2022; Accepted 25 September 2022

ต่อปัจจัยความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ และยังมีอิทธิพลทางตรงในทิศทางบวกต่อปัจจัยการรับรู้ประโยชน์ของห้างสรรพสินค้าออนไลน์และปัจจัยการรับรู้ความเพลิดเพลินจากห้างสรรพสินค้าออนไลน์ นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยการรับรู้ความเพลิดเพลินจากห้างสรรพสินค้าออนไลน์มีบทบาทเป็นตัวแปรคั่นกลางสมบูรณ์ ระหว่างปัจจัยภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์กับปัจจัยความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ ในขณะที่ปัจจัยการรับรู้ความง่ายในการใช้งานห้างสรรพสินค้าออนไลน์ส่งอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ในทิศทางบวก

คำสำคัญ: ปัจจัยภาพลักษณ์ร้านค้า, ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์, ห้างสรรพสินค้าในประเทศไทย

Abstract

The objective of this research article was to study the influence of offline and online department store image on online purchase intentions under a case study of department stores in Thailand with their urgent needs in adaptation for business survival by expanding online platforms to respond to consumers' increasing need who preferred to shop online. The population was consumers with and without their prior experience in online shopping of major department stores in Thailand, thus the exact population size was unknown. Non-probability sampling through a quota sampling was used to select the sample to collect data. Seven areas of Thailand were divided as study area to collect data from 75 sets per area with a seven-point Likert scale online questionnaire, totaling 525 sets. The 352 complete questionnaires were obtained and analyzed using the descriptive statistics to determine frequency, percentage, mean and correlation coefficient as well as inferential statistics for analyzing the model validity measured based on a confirmatory factor analysis technique and a structural equation model to answer the research hypothesis. The major findings showed that the developed structural equation model was consistent with empirical data, indicating that offline store image had an indirectly positive influence on online purchase intention while a directly positive influence on both perceived usefulness and perceived enjoyment factors. In addition, perceived enjoyment factors were full mediators between offline store image and online purchase intention. Meanwhile, perceived ease of use factors had a directly positive influence on online purchase intention.

Keyword: Store Image Factors, Online Purchase Intention, Department Stores in Thailand

บทนำ

ธุรกิจค้าปลีกและค้าส่งมีบทบาทสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ และยังมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของครัวเรือน ซึ่งผู้ค้าปลีกจะมีหน้าที่ขายสินค้าให้กับผู้บริโภคคนสุดท้าย (คณิงนิจต์ หนูเช็กและคณะ, 2561) ธุรกิจค้าปลีกในประเทศไทยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือร้านค้าปลีกดั้งเดิม (Traditional Trade) และธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern Trade) ในอดีตร้านค้าปลีกดั้งเดิมเคยมีส่วนแบ่งตลาดมากกว่า 60 % ในปี 2543 อย่างไรก็ตามปัจจุบันธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทเพิ่มขึ้นแทนร้านค้าปลีกดั้งเดิม เห็นได้จากมูลค่าการตลาดในปี 2562 ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่มีมูลค่ารวมสูงถึง 2.8 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 7.7% ถือเป็นส่วน 16.5% ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) สูงเป็นอันดับที่ 2 รองจากภาคอุตสาหกรรมการผลิตเท่านั้น (วิจัยกรุงศรี, 2564) จึงถือได้ว่าธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่มีความสำคัญในการช่วยขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยรวม (อนุศาสตร์ สระทองเวียน, 2553) ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่มีการพัฒนารูปแบบร้านค้าและวิธีการดำเนินธุรกิจอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับสภาวะของตลาดและพฤติกรรมผู้บริโภคแต่ละยุคสมัย จากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีสารสนเทศมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและวิธีการดำเนินธุรกิจอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (เสริมยศ ธรรมรักษ์, 2559) ทำให้ธุรกิจมีการพัฒนารูปแบบการให้บริการด้วยการนำเทคโนโลยีและระบบการจัดการที่ทันสมัยมาใช้ในการบริหารร้านค้า (อนุศาสตร์ สระทองเวียน, 2553) เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับผู้บริโภคทำให้สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี (ธีรวิทย์ วราธรไพบูลย์ และโสพิศ คำนวนชัย, 2562) การพัฒนารูปแบบร้านค้าอย่างต่อเนื่องทำให้ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่สามารถจำแนกออกเป็นหลายประเภทเพื่อตอบสนองความต้องการของการผู้บริโภคที่มีวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน หากพิจารณาตามลักษณะการดำเนินงานสามารถจำแนกได้ 5 ประเภทหลัก ได้แก่ ร้านสะดวกซื้อ ซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านขายสินค้าเฉพาะอย่าง ดิสเคาน์สโตร์หรือไฮเปอร์มาร์เก็ต และห้างสรรพสินค้าซึ่งเป็นธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ ใช้เงินลงทุนสูงกว่าร้านค้าปลีกประเภทอื่น จึงนับได้ว่าเป็นแหล่งสร้างรายได้และก่อให้เกิดการจ้างงานในทุกภูมิภาคของประเทศ (วิจัยกรุงศรี, 2562)

ห้างสรรพสินค้าเป็นร้านค้าปลีกสมัยใหม่ที่ได้รับความนิยมจากคนไทยยุคหนึ่งเป็นอย่างสูงก่อนถูกลดความสำคัญลงอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงก่อน ปี 2562 ห้างสรรพสินค้าประสบกับปัญหาด้านผู้บริโภคที่นิยมไปเดินห้างสรรพสินค้าน้อยลง และต่อมาธุรกิจห้างสรรพสินค้าถูกแทรกแซงจากธุรกิจอีคอมเมิร์ซ ที่มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2562) ยิ่งไปกว่านั้นธุรกิจห้างสรรพสินค้าต้องเผชิญกับความยากลำบากในการดำเนินธุรกิจในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้พฤติกรรมการซื้อสินค้าของผู้บริโภคเปลี่ยนไป เกิดความนิยมซื้อสินค้าในรูปแบบออนไลน์เพิ่มมากขึ้นแบบก้าวกระโดดและการเพิ่มขึ้นของคู่แข่งที่เป็นร้านค้าออนไลน์ทำให้ห้างสรรพสินค้าหลายประเทศทั่วโลกกำลัง

ประสบปัญหา อาจต้องปิดกิจการหากไม่เร่งปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2560)

จากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญที่ผู้ประกอบการห้างสรรพสินค้าจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกรอบแนวความคิดและวิธีการดำเนินงาน จนเกิดเป็นคำถามให้ผู้วิจัยมุ่งศึกษางานวิจัยฉบับนี้ ได้แก่ 1) มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้ลูกค้ารายเดิมและรายใหม่เกิดความตั้งใจซื้อสินค้าบนแพลตฟอร์มออนไลน์ 2) ปัจจัยภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์และภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ของห้างสรรพสินค้าหรือไม่อย่างไร จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารธุรกิจค้าปลีกทั้งในรูปแบบออฟไลน์และออนไลน์ มีความเป็นไปได้ว่า ห้างสรรพสินค้าอาจจะใช้ประโยชน์จากความแข็งแกร่งของภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้ารูปแบบออฟไลน์ (Offline Store Image) ที่มีอยู่เดิม และสร้างการรับรู้ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ (Online store Image) ให้เกิดขึ้นในจิตใจของลูกค้าจนนำไปสู่การตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ โดยประยุกต์ใช้แนวคิดของแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) ของ Davis, F. D. อธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรภายในกรอบแนวคิด คือ ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์ และภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์จากการใช้งานห้างสรรพสินค้าออนไลน์ การรับรู้ความง่ายในการใช้งานห้างสรรพสินค้าออนไลน์ และการรับรู้ความเพลิดเพลินจากห้างสรรพสินค้าออนไลน์ ที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (Davis, F. D., 1986) โดยนำตัวแปรแฝงทั้ง 5 ตัวมาวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ก่อนนำมาใช้เป็นโมเดลต้นแบบเพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาธุรกิจในการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ควบคู่กับการจำหน่ายสินค้าผ่านหน้าร้าน หรือเรียกอีกอย่างว่า “Click-and-Mortar Retailer” (โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์, 2556) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริการ และตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคในยุคการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตใหม่ (New Normal)

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาอิทธิพลของภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์และภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ที่มีผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์: กรณีศึกษาห้างสรรพสินค้าในประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ลูกค้าของห้างสรรพสินค้ารายใหญ่ที่มีส่วนแบ่งการตลาดมากเป็นอันดับหนึ่งในประเทศไทยที่พัฒนารูปแบบธุรกิจเข้าสู่การจำหน่ายสินค้าออนไลน์ควบคู่กับการขายผ่านหน้าร้าน (Click-and-Mortar Retailer) ซึ่งเป็นลูกค้าที่มีอายุระหว่าง 20 - 59 ปี เคยซื้อสินค้าจากห้างสรรพสินค้าในรูปแบบออฟไลน์สาขาใดสาขาหนึ่ง

มาแล้ว และต้องเป็นผู้ที่เคยเข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันของห้างสรรพสินค้าออนไลน์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่ถูกคัดเลือกมาจากประชากรด้วยการกำหนดโควตา

1.1 การสุ่มตัวอย่าง การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้อัตราส่วน 10 เท่าของ พารามิเตอร์ จำนวน 23 ตัว ดังนั้นการเก็บข้อมูลขั้นต่ำจึงอยู่ที่ 230 ชุด (Hair, J. F. et al., 2014) เนื่องจากไม่ทราบจำนวนที่แท้จริงของประชากร จึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบกำหนด โควตา (Quota Sampling) เพื่อเก็บข้อมูลเขตพื้นที่ละ 75 ชุด ทั้งหมด 7 พื้นที่ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคตะวันออก และภาคใต้ รวม เป็น 525 ชุด อย่างไรก็ตามได้แบบสอบถามที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ และผ่านการทำความสะอาดข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ จำนวน 352 ชุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยเชิงสำรวจในครั้งนี้ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบสอบถามออนไลน์แบบมาตรวัด Likert Scale 7 ระดับ (1 = ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง 7 = เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ซึ่งผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยนเรศวร หมายเลขการรับรอง P2-0169/2564 จากการทดสอบความเที่ยงตรง และความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของเครื่องมือ พบว่ามีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.50 - 1.00 และ ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของตัวแปรแฝง มีค่าอยู่ระหว่าง 0.797 - 0.877 ซึ่งมากกว่าเกณฑ์ 0.7 จึงถือว่าแบบสอบถามออนไลน์ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการวิจัยในครั้งนี้ผ่านเกณฑ์ (Hair, J. F. et al., 2014) อันประกอบด้วย 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปและประสบการณ์ในการซื้อสินค้า ในส่วนนี้เป็นคำถาม เพื่อคัดกรองคุณสมบัติผู้ตอบแบบสอบถามเบื้องต้น ได้แก่ อายุ เขตพื้นที่พักอาศัย ประสบการณ์ในการซื้อสินค้าจากห้างสรรพสินค้าออนไลน์ และประสบการณ์ในการเข้าเยี่ยมชมห้างสรรพสินค้าออนไลน์ (เว็บไซต์/แอปพลิเคชัน)

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นด้านการรับรู้ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ (OffImage) 4 ด้าน ได้แก่ การจัดการสินค้า ความคุ้มค่า การบริการ และบรรยากาศภายใน ห้างสรรพสินค้า โดยบูรณาการข้อคำถามจากการศึกษาของ Hosseini, Z. et al.; Verhagen, T. & van Dolen, W. (Hosseini, Z. et al., 2014); (Verhagen, T. & Van Dolen, W., 2007)

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นด้านการรับรู้ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ 3 ด้าน ได้แก่ การรับรู้ประโยชน์ของห้างสรรพสินค้าออนไลน์ (Useful) การรับรู้ความง่ายในการใช้งานห้างสรรพสินค้าออนไลน์ (Easy) และการรับรู้ความเพลิดเพลินจากห้างสรรพสินค้าออนไลน์ (Enjoy) บูรณาการข้อคำถามจากการศึกษาของ Broekhuizen, T.; Davis, F. D., et al.; Van der Heijden, H. & Verhagen, T. (Broekhuizen, T., 2006); (Davis, F. D. et al., 1989); (Van der Heijden, H. & Verhagen, T., 2004)

ตอนที่ 4 ความคิดเห็นด้านความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (Intention) 2 ด้าน ได้แก่ ความตั้งใจเข้าเยี่ยมชมเว็บไซต์/แอปพลิเคชันของห้างสรรพสินค้า และความตั้งใจในการ

ซื้อสินค้าออนไลน์ โดยบูรณาการข้อคำถามจากการศึกษาของ Kwon, W. S. & Lennon, S. J.; Wu, P. C. et al. (Kwon, W. S. & Lennon, S. J., 2009); (Wu, P. C. et al., 2011)

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล จัดส่งหนังสือเพื่อขออนุญาตผู้ประกอบการในการเก็บข้อมูลกับลูกค้าของห้างสรรพสินค้าด้วยแบบสอบถามออนไลน์ที่สร้างขึ้นจากเว็บไซต์ Google Form เชิญชวนผู้ตอบแบบสอบถามผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ Facebook และ/หรือ LINE Application บัญชี E-mail เป็นต้น ผู้สนใจตอบแบบสอบถามสามารถคลิก Link หรือ สแกน QR Code เพื่อเข้าร่วมตอบแบบสอบถามในช่วงเดือนสิงหาคม – ตุลาคม 2564 เก็บข้อมูลทั้งหมด 525 ชุด นำมาตรวจสอบความถูกต้อง และทำความสะอาดข้อมูล (Data Cleaning) จนเหลือแบบสอบถาม 325 ชุด เพื่อนำข้อมูลไปวิเคราะห์ผลทางสถิติต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาเพื่อบรรยายลักษณะข้อมูลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การกระจายตัวของข้อมูล ตรวจสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงและตัวแปรสังเกตได้ และวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) และตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา พบว่าลูกค้าธุรกิจห้างสรรพสินค้าส่วนใหญ่มีช่วงอายุ 41 - 50 ปี (ร้อยละ 38.35) รองลงมา 31 - 40 ปี พักอาศัยอยู่ภาคเหนือ (ร้อยละ 15.91) รองลงมา คือ ภาคใต้ (ร้อยละ 15.06) และปริมณฑล (ร้อยละ 14.77) ภาคตะวันออก (ร้อยละ 14.49) ตามลำดับ ด้านประสบการณ์การซื้อสินค้าออนไลน์จากห้างสรรพสินค้า กลุ่มตัวอย่างเคยซื้อสินค้าออนไลน์มากที่สุด (ร้อยละ 51.71) รองลงมาคือไม่เคยซื้อสินค้าออนไลน์ (ร้อยละ 48.30) และมีความคิดเห็นในภาพรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 5.26 - 5.93$)

ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรแฝง คือ 1) ภาพลักษณ์ของห้างสรรพสินค้าออนไลน์ 2) การรับรู้ประโยชน์จากห้างสรรพสินค้าออนไลน์ 3) การรับรู้ความง่ายในการใช้งานห้างสรรพสินค้าออนไลน์ 4) การรับรู้ความเพลิดเพลินจากห้างสรรพสินค้าออนไลน์ และ 5) ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ มีขนาดความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันในระดับปานกลาง อยู่ในช่วง 0.562 - 0.688 และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ มีขนาดความสัมพันธ์กันระดับปานกลาง อยู่ในช่วง 0.400 - 0.617 ซึ่งต่ำกว่า 0.70 จึงไม่เกิด Multicollinearity

ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงโมเดลการวัด จากการพิจารณาตัวแปรแฝงทั้ง 5 ตัว มีค่าความแปรปรวนเฉลี่ยสกัด (AVE) มากกว่า 0.50 และค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (CR) สูงกว่า 0.60 แสดงให้เห็นว่า โครงสร้างของโมเดลการวัดอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรในงานวิจัยและความเที่ยงตรงโมเดลการวัด

ตัวแปร	Mean	ความ คิดเห็น	Correlation coefficient	ค่า น้ำหนัก	AVE	CR
1. ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้า ออฟไลน์ (Offline)	5.72	มาก	0.567**		0.603	0.858
1.1 IM1	5.93	มาก	0.400**	0.730		
1.2 IM2	5.77	มาก	0.483**	0.792		
1.3 IM3	5.63	มาก	0.537**	0.856		
1.4 IM4	5.55	มาก	0.470**	0.721		
2. การรับรู้ประโยชน์จากการใช้ งานห้างสรรพสินค้าออนไลน์ (Useful)	5.68	มาก	0.570**		0.570	0.798
2.1 UF1	5.88	มาก	0.477**	0.706		
2.2 UF2	5.67	มาก	0.469**	0.816		
2.3 UF3	5.50	มาก	0.496**	0.738		
3. การรับรู้ความง่ายในการใช้ งานห้างสรรพสินค้าออนไลน์ (Easy)	5.70	มาก	0.598**		0.656	0.851
3.1 ES1	5.88	มาก	0.545**	0.806		
3.2 ES2	5.67	มาก	0.502**	0.823		
3.3 ES3	5.52	มาก	0.527**	0.801		
4. การรับรู้ความเพลิดเพลินจาก ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ (Enjoy)	5.31	มาก	0.666**		0.708	0.879
4.1 EJ1	5.32	มาก	0.617**	0.791		
4.2 EJ2	5.32	มาก	0.585**	0.888		
4.3 EJ3	5.26	เห็นด้วย	0.592**	0.842		
5. ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (Intention)	5.47	มาก	-		0.787	0.879
5.1 In1	5.56	มาก	-	0.757		
5.2 In2	5.38	มาก	-	1.000		

หมายเหตุ: ** p < 0.01

การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (CFA) พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ทุกตัวมีค่ามากกว่า 0.70 และโมเดลการวัดมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไคสแควร์มีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value = 0.059) และ

Chi-square/DF = 1.288, GFI = 0.969, AGFI = 0.943, RMSEA = 0.029 ผ่านเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืน 5 ข้อ ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 2

การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) พบว่า โมเดลการวิจัยมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไคสแควร์มีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (p-value = 0.057) และ Chi-square/DF = 1.830, GFI = 0.963, AGFI = 0.919, RMSEA = 0.049 ซึ่งผ่านเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืน 5 ข้อ ดังที่แสดงไว้ในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงเกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืน (Goodness of Fit Index)

ค่าดัชนีความสอดคล้อง	เกณฑ์	ผลการพิจารณา
1. ค่าไค-สแควร์ (p-value)	> 0.05	ผ่าน
2. ค่าไค-สแควร์ สัมพันธ์ (χ^2/df ; CMINDE)	< 2.00	ผ่าน
3. วัดระดับความกลมกลืน (GFI)	> 0.90	ผ่าน
4. วัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI)	> 0.90	ผ่าน
5. วัดระดับความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่า (RMSEA)	< 0.05	ผ่าน

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยของภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ หลังการปรับโมเดล

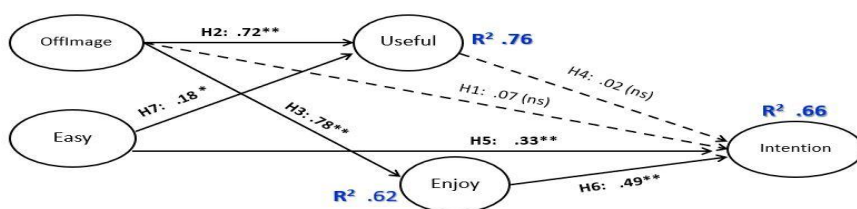
ปัจจัยผล	ปัจจัยเหตุ	อิทธิพล (Standardized estimates)			ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย
		DE	IE	TE	
ความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (Intention)	ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์ (Offline Image)	0.070	0.405*	0.475**	H1 (ปฏิเสธ)
	การรับรู้ความง่ายในการใช้งานห้างสรรพสินค้าออนไลน์ (Easy)	0.328**	0.005	0.333**	H5 (ยอมรับ)
	การรับรู้ประโยชน์ของห้างสรรพสินค้าออนไลน์ (Useful)	0.025	-	0.025	H4 (ปฏิเสธ)
	การรับรู้ความเพลิดเพลินจากห้างสรรพสินค้าออนไลน์ (Enjoy)	0.491**	-	0.491**	H6 (ยอมรับ)
การรับรู้ประโยชน์ของห้างสรรพสินค้าออนไลน์ (Useful)	ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์ (Offline Image)	0.722**	-	0.722**	H2 (ยอมรับ)
	การรับรู้ความง่ายในการใช้งานห้างสรรพสินค้าออนไลน์ (Easy)	0.185*	-	0.185*	H7 (ยอมรับ)
การรับรู้ความเพลิดเพลินจากห้างสรรพสินค้าออนไลน์ (Enjoy)	ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์ (Offline Image)	0.789**	-	0.789**	H3 (ยอมรับ)

หมายเหตุ: * $p < 0.05$ ** $p < 0.01$

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นถึงขนาดอิทธิพลรวม (TE) ที่ประกอบด้วย ขนาดอิทธิพลทางตรง (DE) กับขนาดอิทธิพลทางอ้อม (IE) โดยเรียงลำดับค่าอิทธิพลจากมากไปหาน้อย ทำให้ทราบว่า 1) ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์ (OffImage) มีขนาดอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ด้านความเพลิดเพลิน (Enjoy) สูงถึง 0.789 2) ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์ (OffImage) มีขนาดอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ด้านประโยชน์ (Useful) สูงถึง 0.722 3) การรับรู้ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ด้านความเพลิดเพลิน (Enjoy) มีขนาดอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (Intention) สูงถึง 0.491 4) การรับรู้ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ด้านความง่าย (Easy) มีขนาดอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (Intention) สูงถึง 0.328 ในขณะที่การรับรู้ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ด้านประโยชน์ (Useful) และภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์ (OffImage) ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (Intention) แต่อย่างไรก็ตาม ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์ (OffImage) มีขนาดอิทธิพลทางอ้อมต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (Intention) สูงถึง 0.405 โดยมีปัจจัยการรับรู้ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ด้านความเพลิดเพลิน (Enjoy) ทำหน้าที่ส่งผ่านอิทธิพลโดยสมบูรณ์ (Full Mediation Effect)

นอกจากนี้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ในภาพที่ 1 สรุปได้ว่า ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์ (OffImage) และการรับรู้ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ด้านความง่าย (Easy) การรับรู้ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ด้านความเพลิดเพลิน (Enjoy) ร่วมกันส่งอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (Intention) ในทิศทางบวก โดยมีขนาดอิทธิพลสูงถึงร้อยละ 66 และจากการทดสอบสมมติฐานการวิจัยทั้งหมด 7 ข้อ ในตารางที่ 3 ผลปรากฏว่าสนับสนุน 5 สมมติฐาน คือ สมมติฐานที่ 2 สมมติฐานที่ 3 สมมติฐานที่ 5 สมมติฐานที่ 6 และสมมติฐานที่ 7 โดยที่ปฏิเสธ 2 สมมติฐาน คือ สมมติฐานที่ 1 และสมมติฐานที่ 4

หมายเหตุ: * $p < 0.05$ ** $p < 0.01$, เส้นทึบคือ มีนัยสำคัญทางสถิติ เส้นประคือ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (ns)

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์: กรณีศึกษาห้างสรรพสินค้าในประเทศไทย หลังการปรับโมเดล

อภิปรายผล

การศึกษาในครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยของภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์และภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ โดยมีสมมติฐานการวิจัยทั้งหมด 7 ข้อ จากผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์ ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ของธุรกิจห้างสรรพสินค้า เป็นไปได้ว่าผู้บริโภคในยุคดิจิทัลมีความจงรักภักดีต่อตราสินค้าลดน้อยถอยลง (Riquelme, H., 2001) จึงทำให้ไม่เกิดความจงรักภักดีแบบข้ามแพลตฟอร์มจากออฟไลน์ไปสู่ออนไลน์โดยขาดปัจจัยเชื่อมโยงคือการรับรู้ความเพลิดเพลินจากห้างสรรพสินค้าออนไลน์ที่มีบทบาทเป็นตัวแปรคั่นกลาง สอดรับกับแนวคิดของแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) และแนวคิดการเปลี่ยนแปลงธุรกิจไปสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) ที่ว่าการที่ธุรกิจออนไลน์จะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องอาศัยเทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงธุรกิจไปสู่ดิจิทัล และสร้างประสบการณ์ใหม่ที่นำประทับใจให้กับลูกค้า (Davenport, T. & Redman, T., 2020)

สมมติฐานที่ 2 ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ประโยชน์ของห้างสรรพสินค้าออนไลน์ เนื่องจากผู้ประกอบการได้นำการบริหารจัดการห้างสรรพสินค้ารูปแบบใหม่ที่ทันสมัยเข้ากับวิถีชีวิตของผู้บริโภค (ธนันธร มหาพรประจักษ์, 2563) ด้วยการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในการเชื่อมโยงระบบของห้างสรรพสินค้ารูปแบบดั้งเดิม (Offline Store) กับห้างสรรพสินค้าออนไลน์ (Online Store) ได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้ผู้บริโภครับรู้ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าในด้านบวกจนเกิดการยอมรับและเห็นประโยชน์ของเทคโนโลยีที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการซื้อสินค้า (Verhagen, T. & Van Dolen, W., 2009) และลดข้อจำกัดในการเดินทางไปซื้อสินค้า โดยเฉพาะในช่วงไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) แพร่ระบาด

สมมติฐานที่ 3 ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ความเพลิดเพลินจากห้างสรรพสินค้าออนไลน์ เนื่องจากผู้ประกอบการมีประสบการณ์ด้านการบริหารห้างสรรพสินค้าในรูปแบบออฟไลน์มายาวนาน จนเกิดเป็นความประทับใจและมีภาพลักษณ์ในด้านบวกอันแข็งแกร่ง และมีการปรับรูปแบบธุรกิจเข้าสู่ออนไลน์ด้วยการพัฒนาเว็บไซต์ เพื่อสร้างประสบการณ์ใหม่ในการซื้อสินค้า (Hilken, T. et al., 2018) ให้มีความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ด้วยภาพ แสงสี เสียง รวมถึงสิ่งกระตุ้นที่เกิดจากสิทธิพิเศษที่มอบให้ลูกค้า ที่ถูกนำเสนอผ่านเว็บไซต์/แอปพลิเคชัน (Chaffey, D., 2000)

สมมติฐานที่ 4 การรับรู้ประโยชน์ของห้างสรรพสินค้าออนไลน์ ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ของธุรกิจห้างสรรพสินค้าในทิศทางบวก เป็นไปได้ว่าการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคในยุค new normal ไม่ได้หยุดความต้องการไว้ที่คุณสมบัติพื้นฐานของ

ร้านค้าออนไลน์อีกต่อไป ร้านค้าใดที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าด้วยประโยชน์ใช้สอยเพียงขั้นพื้นฐานอาจไม่เพียงพอในการกระตุ้นให้เกิดการตัดสินใจซื้อสินค้าได้ เพราะทุกร้านจำเป็นต้องมีบริการขั้นพื้นฐานได้เหมือนกันทุกร้าน (Widiyanto, G. & Wibowo, F. P., 2021)

สมมุติฐานที่ 5 การรับรู้ความง่ายในการใช้งานห้างสรรพสินค้าออนไลน์ มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ของธุรกิจห้างสรรพสินค้าในทิศทางบวก เนื่องจากเว็บไซต์ที่ออกแบบให้ใช้งานได้ง่ายโดยไม่ต้องใช้ความพยายามอย่างมากในการเรียนรู้และซื้อสินค้า จะส่งผลให้ผู้ใช้งานเกิดความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ สนับสนุนด้วยแนวคิดของแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) ที่ว่า การรับรู้ความง่ายในการใช้งานเว็บไซต์ เช่น มีตัวช่วยนำทาง (Navigate) นำไปสู่ข้อมูลและสินค้าที่ต้องการซื้อได้ง่าย มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจในการซื้อสินค้าออนไลน์ (Cheema, U. et al., 2013)

สมมุติฐานที่ 6 การรับรู้ความเพลิดเพลินจากห้างสรรพสินค้าออนไลน์ มีอิทธิพลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ของธุรกิจห้างสรรพสินค้าในทิศทางบวก เนื่องจากการเกิดความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ของผู้บริโภค ไม่ได้เกิดจากการรับรู้คุณลักษณะของร้านค้า ด้านการทำงาน (Functional Attributes) เพียงอย่างเดียว แต่พวกเขายังต้องการคุณลักษณะด้านจิตวิทยาของร้านค้า (Psychological Attributes) ที่ช่วยกระตุ้นการตัดสินใจซื้อ ดังนั้นปัจจัยการรับรู้ความเพลิดเพลินจากห้างสรรพสินค้าออนไลน์อันเกิดจากประสบการณ์ของลูกค้าจึงเป็นปัจจัยเสริมแรงให้ผู้บริโภคเกิดความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ (Davis, F. D. et al., 1989) หากผู้บริโภคสามารถรับรู้ความเพลิดเพลินจากห้างสรรพสินค้าออนไลน์สูงมากเท่าใด จะส่งผลทำให้เกิดความตั้งใจซื้อสินค้าสูงขึ้นตามไปด้วย (Saprikis, V. , 2018)

สมมุติฐานที่ 7 การรับรู้ความง่ายในการใช้งานห้างสรรพสินค้าออนไลน์ มีอิทธิพลทางตรงต่อการรับรู้ประโยชน์ของห้างสรรพสินค้าออนไลน์ในทิศทางบวก เนื่องจากผู้บริโภคมีปฏิสัมพันธ์กับเว็บไซต์ โดยการหาข้อมูลและเลือกซื้อสินค้าจากห้างสรรพสินค้าออนไลน์ การออกแบบเว็บไซต์ให้สามารถใช้งานได้ง่าย ไม่ซับซ้อน จึงส่งผลให้ผู้บริโภคมองเห็นถึงประโยชน์ของห้างสรรพสินค้าออนไลน์ เป็นไปตามแนวคิดของแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (TAM) ของ Davis, F. D. (Davis, F. D., 1986) และผลจากการศึกษาของ Cheema, U. et al. (Cheema, U. et al., 2013)

องค์ความรู้ใหม่

จากภาพที่ 1 ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า ภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์จะสามารถส่งอิทธิพลให้ลูกค้าเกิดความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ได้นั้นจะต้องอาศัยปัจจัยการรับรู้ความเพลิดเพลินของห้างสรรพสินค้าออนไลน์ ที่ทำหน้าที่เป็นตัวแปรคันกลางสมบูรณ (Full Mediation) และอาศัยปัจจัยการรับรู้ความง่ายของห้างสรรพสินค้าออนไลน์ที่ส่งอิทธิพลทางตรงให้ลูกค้าเกิดความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ ดังนั้น ผู้ประกอบการควรเน้นการพัฒนา

ภาพลักษณ์ร้านค้าออนไลน์ควบคู่กับการสร้างภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ โดยการใช้ความสามารถของเทคโนโลยีสารสนเทศในการเชื่อมต่อร้านค้าออนไลน์และออนไลน์เข้าด้วยกันให้ไร้รอยต่อ (Seamless) ได้มากที่สุดเพื่อสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับลูกค้า

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยสรุปประเด็นหลักได้ดังนี้ 1) ธุรกิจห้างสรรพสินค้าต้องให้ความสำคัญกับการพัฒนาภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์อย่างต่อเนื่อง พร้อมกับสร้างภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ให้ลูกค้ารู้สึกประทับใจในการใช้งานแพลตฟอร์มออนไลน์ เนื่องจากภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์ส่งผลทางอ้อมต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ ส่วนภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออนไลน์ด้านความง่ายในการใช้งาน ส่งผลทางตรงต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ 2) ธุรกิจห้างสรรพสินค้าต้องให้ความสำคัญในการออกแบบแพลตฟอร์มออนไลน์ ให้ผู้บริโภคสามารถใช้งานแพลตฟอร์มออนไลน์ด้วยความเพลิดเพลิน สนุกสนาน เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจซื้อสินค้าออนไลน์ได้รวดเร็วมากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ประโยชน์เชิงธุรกิจ คือ ผู้ประกอบการควรพัฒนาภาพลักษณ์ห้างสรรพสินค้าออฟไลน์ ด้วยการออกแบบการบริการ (Service Design) ให้สามารถตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าให้ได้มากที่สุด และมอบความคุ้มค่า (Value for Money) ในทุกการจับจ่ายใช้สอย โดยเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูลลูกค้าเชิงลึก (Customer Insight) เพื่อทราบถึงพฤติกรรม รสนิยม และความต้องการที่แท้จริงของลูกค้าก่อนกำหนดกลยุทธ์การตลาด และออกแบบการบริการสำหรับด้านการสร้างความเพลิดเพลินในการซื้อสินค้าออนไลน์ ควรออกแบบเว็บไซต์ให้สามารถตอบสนองทุกความต้องการของลูกค้าให้ได้มากที่สุด โดยการนำเสนอข้อมูลสินค้าที่ครบถ้วนหลากหลาย และควรมีระบบแชทสดให้ลูกค้าคุยกับพนักงานได้ทันทีเมื่อเกิดข้อสงสัย และมีช่องทางการชำระเงินที่หลากหลาย สะดวก และรวดเร็ว นอกจากนี้ควรพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะที่หลากหลายสามารถให้บริการลูกค้าได้ทั้งแพลตฟอร์มออนไลน์และออฟไลน์แบบคู่ขนานกัน เพื่อช่วยเหลือและบริการลูกค้าได้อย่างคล่องตัว เกิดความสะดวกสบายในการให้บริการข้ามช่องทาง (Multi-Channel Customer Support) สำหรับการนำไปใช้ประโยชน์เชิงวิชาการ คือ การศึกษาครั้งนี้ได้ขยายขอบเขตตัวแปรที่ศึกษาโดยการเพิ่มปัจจัยส่วนขยายเข้าไปในแบบจำลองการยอมรับเทคโนโลยี (TAM Extended Model) ได้แก่ ปัจจัยด้านการรับรู้ความเพลิดเพลิน ผู้สนใจสามารถนำเอาแนวทางในการศึกษาครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในการศึกษาความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ในธุรกิจค้าปลีกรูปแบบคลิกแอนด์มอร์เตอร์ได้ตามความเหมาะสม และข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป ควรทำวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับองค์ประกอบและ/หรือตัวแปรที่ส่งผลต่อความตั้งใจซื้อสินค้าออนไลน์ หรืออาจศึกษาร้านค้าปลีกคลิกแอนด์มอร์เตอร์ประเภทอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างตามโครงสร้างธุรกิจ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2560). การค้าปลีกรูปแบบใหม่ Clicks & Bricks. เรียกใช้เมื่อ 22 มกราคม 2562 จาก https://www.ditp.go.th/ditp_web61/article_sub_view.php?filename
- คณินิจต์ หนูแซ็กและคณะ. (2561). การจัดการสินค้าและบริการในธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ ประเภทซูเปอร์มาเก็ต. วารสารวิทยาการจัดการ, 5(2), 131-154.
- ธันนธร มหาพรประจักษ์. (2563). ปรับธุรกิจให้อยู่รอดในยุค New Normal. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2564 จาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/DocLib_/Article_19Oct2020.pd
- ธีรวิทย์ วราธรไพบูลย์ และโสพิศ คำนวนชัย. (2562). การรับรู้และปัจจัยที่มีต่อความต้องการใช้บริการจัดส่งสินค้าจากร้านปลีกสมัยใหม่. วารสารวิทยาการจัดการมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, 6(1), 143-156.
- วิชัยกรศรี. (2562). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรมปี 2562-2564: ธุรกิจร้านค้าปลีกสมัยใหม่. เรียกใช้เมื่อ 24 พฤษภาคม 2563 จาก https://www.krungsri.com/getmedia/3704e691-59de-4c82-890a-daf0015a8857/IO_Modern_Trade_190829_TH_EX.pdf.aspx
- _____. (2564). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรมปี 2564 - 2566: ธุรกิจร้านค้าปลีกสมัยใหม่. เรียกใช้เมื่อ 12 สิงหาคม 2565 จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/wholesale-retail/modern-trade/io/io-modern-trade-21>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2562). สรุปผลที่สำคัญการสำรวจการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในครัวเรือน พ.ศ. 2562. เรียกใช้เมื่อ 3 มกราคม 2563 จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014/DocLib13>
- เสริมยศ ธรรมรักษ์. (2559). ประสบการณ์แห่งแบรนด์บนโลกดิจิทัล: คน สาระ และเทคโนโลยี. วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา, 8(2), 37-56.
- อนุศาสตร์ สระทองเวียน. (2553). ธุรกิจค้าปลีก ประเทศไทย. วารสารนักบริหาร, 30(3), 134-142.
- โอภาส เอี่ยมสิริวงศ์. (2556). พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (มุมมองด้านการบริหาร) (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร : ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- Broekhuizen, T. (2006). Understanding channel purchase intentions. In Measuring online and offline shopping value perceptions in Doctoral dissertation. University of Groningen.

- Chaffey, D. (2000). Achieving Internet marketing success. *The Marketing Review*, 1(1), 35-59.
- Cheema, U. et al. (2013). The trend of online shopping in 21st century: Impact of enjoyment in TAM Model. *Asian Journal of Empirical Research*, 3(2), 131-141.
- Davenport, T. & Redman, T. (2020). Your Organization Needs a Proprietary Data Strategy. United States of America: Harvard Business Review.
- Davis, F. D. (1986). A technology acceptance model for empirically testing new end-user information systems: theory and resu. In Ph.D. In Management Dissertation. Massachusetts Institute of Technology.
- Davis, F. D. et al. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technolog. *MIS quarterly*, 13(3), 319-340.
- Hair, J. F. et al. (2014). *Multivariate data analysis, new international edition*. Harlow: Pearson Education.
- Hilken, T. et al. (2018). Making omnichannel an augmented reality: the current and future state of the art. *Journal of Research in Interactive Marketing*, 12(4), 509-523.
- Hosseini, Z. et al. (2014). Store image and its effect on customer perception of retail stores. *Asian Social Science*, 10(21), 223.
- Kwon, W. S. & Lennon, S. J. (2009). Reciprocal effects between multichannel retailers' offline and online brand images. *Journal of retailing*, 85(3), 376-390.
- Riquelme, H. (2001). An empirical review of price behaviour on the internet. *Electronic Markets*, 11(4), 263-272.
- Saprikis, V. (2018). Examining behavioral intention towards social commerce: An empirical investigation in university students. In Paper presented at the Proceedings of the 32nd. (pp. 15-16).IBIMA Conference. Seville, Spain.
- Van der Heijden, H. & Verhagen, T. (2004). Online store image: conceptual foundations and empirical measurement. *Information & management*, 41(5), 609-617.
- Verhagen, T. & Van Dolen, W. (2007). Explaining Online Purchase Intentions: A Multi-Channel Store Image Perspective. In in Faculty of Economics and Business Administration. Vrije Universiteit Amsterdam.

- Verhagen, T. & Van Dolen, W. (2009). Online purchase intentions: A multi-channel store image perspectiv. *Information & Management*, 46(2), 77-82.
- Widiyanto, G. & Wibowo, F. P. (2021). Analysis of the Effect Product Quality, Trustworthiness, Convenience, Perceptions of Usefulness and Price on Purchase Intention During the Covid Pandemic 19. *Primanomics: Jurnal Ekonomi & Bisnis*, 19(1), 181-190.
- Wu, P. C. et al. (2011). The effect of store image and service quality on brand image and purchase intention for private label brands. *Australasian Marketing Journal (AMJ)*, 19(1), 30-39.

อิทธิพลโครงสร้างเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน
ของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดชายแดนใต้*
CAUSAL INFLUENCE STRUCTURE FOR SUSTAINABLE GROWTH
OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES IN THE SOUTHERN
BORDER PROVINCES

ชุติกาญจน์ เพ็ชรแก้ว

Chutikan Phetkaew

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

Prince of Songkla University, Pattani Campus, Thailand

ธมยันตี ประยูรพันธ์

Thammayantee Phayoopun

มหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์

Princess of Naradhiwas University, Thailand

e-mail: Thammayantee92860@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ตรวจสอบความสอดคล้องของตัวแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของอิทธิพลโครงสร้างเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดชายแดนใต้ 2) ศึกษาอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวม ของปัจจัยโครงสร้างเชิงสาเหตุ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 830 คน สุ่มตัวอย่างโดยวิธีการจัดชั้นภูมิ และสุ่มอย่างง่าย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคโมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า 1) โมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ($X^2/df = 1.522$, $IFI = 0.975$, $NFI = 0.930$, $TLI = 0.973$, $CFI = 0.975$, $GFI = 0.910$, $AGFI = 0.902$, และ $RMSEA = 0.025$) ดังนั้น สามารถใช้ทฤษฎีอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรกับปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริงของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดชายแดนใต้ได้ 2) สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลทางตรงต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ในขณะที่สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

* Received 13 September 2022; Revised 25 September 2022; Accepted 27 September 2022

ที่ระดับ 0.01 ผลการศึกษาค้นนี้เป็นประโยชน์ต่อผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยผู้ประกอบการต้องเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน และ นำกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ไปใช้ในองค์กร ในขณะเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนที่เอื้อต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อให้วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดชายแดนใต้สามารถอยู่รอดและมีการเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: อิทธิพลโครงสร้างเชิงสาเหตุ, สภาพแวดล้อมภายนอก, สภาพแวดล้อมภายใน, การจัดการเชิงกลยุทธ์, การเติบโตอย่างยั่งยืน

Abstract

The objectives of this research article were to 1) examine the coherence of the hypothetical model with the empirical data on the causal influence structure for the sustainable growth of small and medium-sized enterprises in the southern border provinces. 2) study direct, indirect and total effect of factors affecting the causal influence structure. A questionnaire was used as a tool to collect data from 830 participants as samples via stratified sampling and simple random sampling. Data were analyzed using structural equation modeling techniques. The results showed that 1) the developed structural equation model was consistent with the empirical data ($X^2/df = 1.522$, $IFI = 0.975$, $NFI = 0.930$, $TLI = 0.973$, $CFI = 0.975$, $GFI = 0.910$, $AGFI = 0.902$, and $RMSEA = 0.025$). Therefore, the theory can be applied to explain the relationship between variables and actual phenomena of small and medium-sized enterprises in the southern border provinces. 2) The external and internal environment have a direct influence on strategic management. It was statistically significant at 0.01 and strategic management had a direct influence on sustainable growth. It was statistically significant at 0.01 level, while the external and internal environment had an indirect influence on sustainable growth statistically significant at level 0.01. The results of this study are beneficial to small and medium enterprises entrepreneurs. The entrepreneurs must keep up with the changes in the current environment by implementing strategic management processes in the organization. At the same time, the relevant departments should provide support that is conducive to the operations of small and medium-sized enterprises, so that small and medium-sized enterprises in the southern border provinces can survive and grow sustainably.

Keywords: Causal Influence Structure, External Environment, Internal Environment, Strategic Management, Sustainable Growth

บทนำ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises - SMEs) เป็นหน่วยธุรกิจที่ก่อให้เกิดการสร้างงาน การกระจายรายได้ และการพัฒนาสู่ชุมชนต่าง ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ แต่อย่างไรก็ตาม SMEs ยังประสบปัญหาในระดับนโยบายได้แก่ การขาดทิศทางและเป้าหมายที่ชัดเจนในการพัฒนาผู้ประกอบการ SMEs ขาดการบริหารกำกับดูแลและรับผิดชอบต่อที่เป็นเอกภาพจากหน่วยงานรัฐ ขาดความร่วมมือกันระหว่างภาครัฐและเอกชนอย่างจริงจัง ขาดความคิดสร้างสรรค์การสร้างเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เป็นของตัวเอง เพื่อสร้างความเจริญเติบโตอย่างยั่งยืนให้กับองค์การ (สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย, 2560)

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ทำให้สภาพแวดล้อมทางธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตอย่างสิ้นเชิง กอปรกับปัจจุบันเป็นยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิต และการประกอบธุรกิจเรียกว่าเทคโนโลยีเปลี่ยนโลก (Disruptive Technology) ซึ่งกำลังส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อผู้ประกอบการ ทำให้หลายองค์การต้องพลิกโฉมตัวเองด้วยการนำเทคโนโลยีเข้ามาปรับใช้ในการดำเนินงาน (Digital Transformation) เพื่อความอยู่รอดขององค์การที่ไม่สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงก็จะถูกทำลายล้าง (Disruption) ให้หมดไป (ชลิตพันธ์ บุญมีสุวรรณ, 2563) นอกจากนั้นการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด-19) เป็นตัวเร่งที่ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของโลก ให้มีการปรับเปลี่ยนที่เร็วขึ้น มีผลโดยตรงต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการปฏิบัติตัวในชีวิตประจำวันของมนุษยชาติ ตลอดถึงทำให้ผู้ประกอบการต้องปรับตัวในการดำเนินธุรกิจ จากข้อมูลในปี 2563 มี SMEs จดทะเบียนจัดตั้งธุรกิจจำนวน 63,340 ราย และจดทะเบียนเลิกประกอบกิจการจำนวน 20,920 ราย คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 33.03 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับปี 2562 มีการจดทะเบียนจัดตั้งธุรกิจใหม่จำนวน 63,359 ราย และจดทะเบียนเลิกประกอบกิจการจำนวน 14,273 ราย (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2563) ซึ่งพบว่าจำนวนของ SMEs ที่จดทะเบียนเลิกประกอบกิจการมีจำนวนที่สูงขึ้น สาเหตุที่ทำให้ SMEs มีการเลิกประกอบกิจการเพิ่มขึ้นในปี 2563 เนื่องจากไม่สามารถปรับตัวให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงได้ สำหรับจังหวัดชายแดนใต้ประกอบด้วยจังหวัด ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส ก็ประสบปัญหานี้เช่นกัน พบว่ามีการจดทะเบียนจัดตั้งธุรกิจ SMEs ใหม่จำนวน 401 ราย จดทะเบียนยกเลิกประกอบกิจการจำนวน 122 ราย (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, 2563) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30.42 นอกจากนี้ ผู้ประกอบการในจังหวัดชายแดนใต้ส่วนใหญ่ยังประสบปัญหาหรืออุปสรรคต่าง ๆ ในการพัฒนาธุรกิจ ทั้งในด้านเทคโนโลยีการผลิต มาตรฐานผลิตภัณฑ์ การบริหารจัดการ

การตลาด ระบบบัญชีและการเงิน รวมถึงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งยังคงเป็นรูปแบบเดิมที่ไม่มีการสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ เพื่อตอบโจทย์ของตลาดที่เปลี่ยนแปลงไป และยังขาดการเสริมสร้างศักยภาพ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน (สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, 2564)

จากบริบทที่ได้กล่าวข้างต้น ธุรกิจจะสามารถอยู่รอดได้ต้องปรับเปลี่ยนตัวเองตามสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การบริหารจัดการแบบเดิมอาจจะได้ผล การจัดการเชิงกลยุทธ์เป็นทางเลือกที่ต้องดำเนินการในยุคปัจจุบัน เพราะเป็นการบริหารที่สามารถตอบสนองเป้าหมายขององค์กรได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่องค์กรกำลังเผชิญนำไปสู่การดำเนินงานที่มีทิศทางชัดเจน สามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเท่าทันและเหมาะสม ทำให้การปฏิบัติงานภายในองค์กรสอดคล้องกับศักยภาพ นำไปสู่การสร้างรายได้เปรียบในการแข่งขัน (ธัญญานิธิ จิรพัฒนาพรสิน, 2563) ; (ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ, 2563) นอกจากนี้ สุภาพร เพชรรัตน์กุล และคณะ อธิบายว่า กลยุทธ์เป็นสิ่งสำคัญที่จะกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กร ผู้บริหารจะต้องเลือกและประยุกต์ใช้กลยุทธ์ให้เหมาะสม (สุภาพร เพชรรัตน์กุล และคณะ, 2564)

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมและการจัดการเชิงกลยุทธ์ของ SMEs พบว่า สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในมีอิทธิพลต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์ (สมเกียรติ อินทวงศ์, 2563) นอกจากนี้ ตระกูลจิตพัฒน์กร กล่าวว่าสภาพแวดล้อมภายในส่งผลต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์ (ตระกูล จิตพัฒน์กร, 2563) อย่างไรก็ตาม ปกรณ์ อุดมธนะสารสกุล อธิบายว่า นโยบายรัฐบาลเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์ (ปกรณ์ อุดมธนะสารสกุล, 2564) ตลอดจนศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมกับการเติบโตของ SMEs พบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในส่งผลต่อความสำเร็จและการเติบโตของ SMEs (มลทิพย์ บำรุงกิจ และนพดล พันธุ์พานิช, 2564) นอกจากนี้ มีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการเชิงกลยุทธ์กับการเติบโตของ SMEs พบว่า ธุรกิจจะเติบโตได้ต้องอาศัยกระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ในการดำเนินงาน โดยที่การจัดการเชิงกลยุทธ์ส่งผลกระทบทางบวกต่อความสามารถในการแข่งขัน (ธัญญานิธิ จิรพัฒนาพรสิน, 2563) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อม การจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเติบโตมีน้อยซึ่งมีงานวิจัยของ จิราพร ไชยสร และบุญทวรรณ วิงวอน ศึกษาบริบทของสภาพแวดล้อมและการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีผลต่อการเติบโตของ SMEs ในจังหวัดลำปาง งานวิจัยดังกล่าวศึกษาระดับความคิดเห็นของบริบทสภาพแวดล้อม การจัดการเชิงกลยุทธ์และการเติบโตของ SMEs และศึกษาบริบทของสภาพแวดล้อมและการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีผลต่อการเติบโตของ SMEs ในจังหวัดลำปาง (จิราพร ไชยสร และบุญทวรรณ วิงวอน, 2562) ดังนั้นการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จึงเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการ โดยศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมซึ่งประกอบด้วย

สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน การจัดการเชิงกลยุทธ์และการเติบโตอย่างยั่งยืนของ SMEs ในจังหวัดชายแดนใต้ พร้อมทั้งตรวจสอบความสอดคล้องของรูปแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม การจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของ SMEs ในจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งงานวิจัยนี้จะทำการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกโดยแบ่งเป็นด้านตามหลักการแบ่งสภาพแวดล้อมทั่วไปภายนอกองค์การ (PEST Analysis) และสภาพแวดล้อมภายในตามกรอบ 7 - S Framework Analysis ของ McKinsey และการจัดการเชิงกลยุทธ์ตามหลักของกระบวนการในการจัดการเชิงกลยุทธ์ โดยนำตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนมาทดสอบความสอดคล้องโมเดลสมการโครงสร้าง ซึ่งผลที่ได้สามารถนำไปพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพ SMEs ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของตัวแบบเชิงสมมติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของอิทธิพลโครงสร้างเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดชายแดนใต้
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวม ของปัจจัยโครงสร้างเชิงสาเหตุ

วิธีดำเนินการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมภายนอก สภาพแวดล้อมภายใน และการจัดการเชิงกลยุทธ์ การวิจัยครั้งนี้จึงศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกตามหลัก PEST Analysis ซึ่งประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการเมือง/นโยบายรัฐบาล ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยี สภาพแวดล้อมภายในโดยใช้กรอบ 7 - S ของ McKinsey ประกอบด้วย ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านระบบปฏิบัติงาน ด้านรูปแบบการบริหาร ด้านบุคลากร ด้านทักษะ และด้านค่านิยมร่วม ส่วนการจัดการเชิงกลยุทธ์ใช้กระบวนการจัดการจัดการเชิงกลยุทธ์ 5 ขั้นตอนคือ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การกำหนดทิศทางองค์กร การกำหนดกลยุทธ์ การนำกลยุทธ์ไปปฏิบัติ และการประเมินผลกลยุทธ์ เพื่อดูอิทธิพลที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของ SMEs ในจังหวัดชายแดนใต้ โดยดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนา และวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Model: SEM) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยคือ ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 54,291 ราย ซึ่งเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมใน

จังหวัดนราธิวาสจำนวน 22,904 ราย จังหวัดปัตตานีจำนวน 18,139 ราย และจังหวัดยะลาจำนวน 13,248 ราย (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2564)

ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,234 ราย (Krejcie, R. V. & Morgan, D. W., 1970) นอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำหลักเกณฑ์การกำหนดขนาดตัวอย่างของการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง เพื่อประมาณค่าพารามิเตอร์ ด้วยวิธี Maximum Likelihood ตามข้อเสนอของ Hair, J. F. et al. การวิเคราะห์สถิติประเภทสมการโครงสร้างควรกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง 10 - 20 เท่า ของตัวแปรสังเกต การศึกษาครั้งนี้มีตัวแปรสังเกต จำนวน 57 ตัวแปรสังเกต ($57 \times 14 = 798$) คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ทั้งสิ้น 798 ราย (Hair, J. F. et al., 2010) เพื่อป้องกันการส่งแบบสอบถามคืนในอัตราที่ต่ำ มีการสุ่มหาหรือขาดความสมบูรณ์ผู้วิจัยจึงกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จำนวน 1,234 ราย (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2550)

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบอาศัยความน่าจะเป็น (Probability Random Sampling) ด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งช่วงชั้น (Stratified Sampling) ตามกลุ่มจังหวัดแล้วกำหนดสัดส่วนของแต่ละช่วงชั้น (Proportional Stratified Sampling) ซึ่งในแต่ละช่วงชั้นใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 1,234 ราย สามารถแบ่งช่วงชั้นตามกลุ่มจังหวัด คือ จังหวัดนราธิวาส 417 ราย จังหวัดปัตตานี 411 ราย และจังหวัดยะลา 406 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือ ซึ่งพัฒนาจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยสร้างแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ (Likert, 1970) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานที่ตั้งของสถานประกอบการ ระดับการศึกษาสูงสุด รูปแบบกิจการ ประเภทของธุรกิจ ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ จำนวนพนักงาน เงินทุนจดทะเบียน ที่มาของเงินลงทุน อัตราการขยายตัวของธุรกิจ และหลักในการดำเนินธุรกิจ ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดชายแดนใต้ ประกอบด้วย 1) สภาพแวดล้อมภายนอก แบ่งเป็นด้านการเมือง/นโยบายรัฐบาล จำนวน 8 ข้อ ด้านเศรษฐกิจ จำนวน 2 ข้อ ด้านสังคมและวัฒนธรรม จำนวน 2 ข้อ และด้านเทคโนโลยี จำนวน 2 ข้อ ดัดแปลงและปรับปรุงจากการศึกษาของ (เชาวลิต ประสิทธิ์ และกนกพร ชัยประสิทธิ์, 2562) 2) สภาพแวดล้อมภายใน แบ่งเป็นด้านกลยุทธ์ จำนวน 4 ข้อ ด้านโครงสร้างองค์กร จำนวน 4 ข้อ ด้านระบบการปฏิบัติงาน จำนวน 5 ข้อ ด้านรูปแบบการบริหาร จำนวน 4 ข้อ ด้านบุคลากรจำนวน 4 ข้อ ด้านทักษะ จำนวน 3 ข้อ ด้านค่านิยมร่วมจำนวน 4 ข้อ ดัดแปลงและปรับปรุงจากการศึกษาของ (ปัญฑารีย์ ฟองแพร่, 2559)

3) การจัดการเชิงกลยุทธ์ จำนวน 8 ข้อ ดัดแปลงและปรับปรุงจากการศึกษาของ (จิราพร ไชยศรี และบุญทวรรณ วิงวอน, 2562) และการเติบโตอย่างยั่งยืน จำนวน 7 ข้อ ดัดแปลงและปรับปรุงจากการศึกษาของ (ชาวลิต ประสิทธิ์ และกนกพร ชัยประสิทธิ์, 2562); (จิราพร ไชยศรี และบุญทวรรณ วิงวอน, 2562)

ก่อนนำแบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของแบบสอบถาม โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการองค์การด้านการจัดการวิสาหกิจ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบพบว่า คำถามทุกข้อมีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) สูงกว่า 0.5 เป็นไปตามเกณฑ์ IOC 0.5 ขึ้นไป (Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K., 1977) พร้อมทั้งมีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) ของแบบสอบถามโดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับผู้ประกอบการ SMEs ในจังหวัดชายแดนใต้ จำนวน 30 คน พบว่าสภาพแวดล้อมภายนอกมีค่าความเชื่อมั่น 0.923 สภาพแวดล้อมภายในมีค่าความเชื่อมั่น 0.874 การจัดการเชิงกลยุทธ์มีค่าความเชื่อมั่น 0.924 การเติบโตอย่างยั่งยืนมีค่าความเชื่อมั่น 0.909 และแบบสอบถามทั้งฉบับมีค่าความเชื่อมั่น 0.893 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 0.7 ขึ้นไป (Nunnally, J. C., 1978) สรุปได้ว่า แบบสอบถามมีความเหมาะสมที่จะนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ครอบคลุมจุดมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยขอความอนุเคราะห์จากสถานประกอบการที่อยู่ในฐานข้อมูลของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม โดยจัดส่งแบบสอบถามให้ถึงมือผู้ตอบและรอรับกลับ แต่หากสถานประกอบการไม่สะดวกตอบจะนัดรับแบบสอบถามคืนภายหลัง โดยนักวิจัยจะโทรศัพท์ไปยังผู้เกี่ยวข้องเพื่อติดตามแบบสอบถามคืนซึ่งใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3 เดือน ตั้งแต่ 1 พฤศจิกายน 2564 ถึง มกราคม 2565 จากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ ลงรหัสและประมวลผลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปและวิเคราะห์ข้อมูลระดับความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. สถิติที่ใช้วิเคราะห์ความสัมพันธ์และทดสอบตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์จำเป็นต้องมีความเหมาะสม และเป็นไปตามเกณฑ์ ได้แก่ ค่าความลำเอียงจากการไม่ตอบแบบสอบถามกลับมา (Non - response bias) ด้วยสถิติ (T - test) การแจกแจงแบบปกติเชิงเดียว ด้วยค่าความเบ้ (Skewness < 3) และค่าความโด่ง (Kurtosis < 7) (Kline, R. B., 2010) การทดสอบภาวะที่ตัว

แปรมีความสัมพันธ์กันมากเกินไป (Multicollinearity) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ การตรวจสอบ (Multicollinearity) ด้วยค่า Variance Inflation Factor ($VIF < 10$) และค่า Tolerance 0 ถึง 1 ความเป็นเอกพันธ์ของการกระจาย (Homoscedasticity) ทดสอบคุณสมบัติของตัวแปรสังเกตว่าสามารถเป็นตัวแทนที่แท้จริงของแต่ละองค์ประกอบได้หรือไม่ ด้วยการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงลู่เข้า (Convergent validity) ด้วยค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (Composite Reliability: $CR > .70$) (Hair, J. F. et al., 2010) และการทดสอบความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Discriminant validity) ด้วยค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เฉลี่ย (Average Variance Extracted: $AVE > .50$) และค่ารากที่ 2 ของ AVE

จากนั้นวิเคราะห์ความสอดคล้องของโมเดลสมการโครงสร้างกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ด้วยค่าสัดส่วนค่าสถิติไคสแควร์/ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ (X^2/df) หรือค่าซีเอ็มไอเอ็น/ดีเอฟ (CMIN/DF) น้อยกว่า 3 แสดงว่า โมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hair, J. F. et al., 2010) IFI $> .95$ แสดงว่า โมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hooper, D. et al., 2008) NFI $> .90$ แสดงว่า โมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Jöreskog, K. & Sörbom, D., 1993) TLI $> .90$ และ CFI $> .90$ แสดงว่า โมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hair, J. F. et al., 2010) GFI $> .80$ และ AGFI $> .80$ แสดงว่า โมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Hair, J. F. et al., 2010) และ RMSEA $< .08$ แสดงว่า โมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ (Jöreskog, K. & Sörbom, D., 1993)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.12 อายุส่วนใหญ่ระหว่าง 20 - 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.36 สถานที่ตั้งของสถานประกอบการส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดนราธิวาส คิดเป็นร้อยละ 39.04 ระดับการศึกษาสูงสุดส่วนใหญ่ปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 48.55 รูปแบบกิจการส่วนใหญ่เป็นกิจการเจ้าของคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 72.05 ประเภทของธุรกิจส่วนใหญ่เป็นค้าปลีก คิดเป็นร้อยละ 45.30 ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจส่วนใหญ่ 3 - 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.42 จำนวนพนักงานในปัจจุบันส่วนใหญ่ไม่เกิน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 79.76 เงินทุนจดทะเบียนของธุรกิจส่วนใหญ่ต่ำกว่า 100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 49.28 เงินลงทุนในธุรกิจส่วนใหญ่มาจากเงินทุนของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 72.41 ปัจจุบันระดับของอัตราการขยายตัวต่อปีส่วนใหญ่ยอดขายเฉลี่ยลดลง คิดเป็นร้อยละ 38.31 หลักในการดำเนินธุรกิจส่วนใหญ่เน้นการปรับตัวตามสถานการณ์ คิดเป็นร้อยละ 63.37

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ประกอบการ

จากการวิเคราะห์พบว่า ระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับดังนี้ การเติบโตอย่างยั่งยืนค่าเฉลี่ย 3.99 รองลงมาคือ การจัดการเชิงกลยุทธ์ ค่าเฉลี่ย 3.97 สภาพแวดล้อมภายนอกค่าเฉลี่ย 3.69 และสภาพแวดล้อมภายในค่าเฉลี่ย 3.67 ตามลำดับ

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

การตรวจสอบข้อมูลเบื้องต้น

การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) เป็นการนำเสนอการจัดกลุ่มตัวแปร ซึ่งสามารถจัดกลุ่มได้ 13 กลุ่มตัวแปร รวม 57 ตัวชี้วัด ผลการวิเคราะห์การจัดกลุ่มมีค่าความสอดคล้องของโมเดลผ่านเกณฑ์ ($KMO = 0.873$) และค่า Bartlett's test มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p = 0.000$) โดยมีร้อยละของความแปรปรวนมากกว่า ร้อยละ 60 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ มีความเหมาะสมในการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างในลำดับต่อไป

การทดสอบความลำเอียงของการไม่ตอบแบบสอบถาม (Non - Response bias) เพื่อคาดคะเนการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ตอบกลับมาโดยเปรียบเทียบชุดข้อมูลด้วยสถิติทดสอบที (T - test) โดยนำข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่ส่งคืนแบบสอบถามเร็วและช้า พบว่า ไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.05 แสดงว่าการวิจัยนี้ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับความลำเอียงจากการไม่ตอบแบบสอบถามกลับมา (Non - response bias)

การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพียร์สัน โดยใช้ Pearson's Correlation Coefficient พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำนวน 48 คู่ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคู่ความสัมพันธ์ทุกตัวแปรระหว่าง - 0.05 ถึง 0.356 โดยคู่ที่มีความค่าสหสัมพันธ์มากที่สุด คือ สภาพแวดล้อมภายในด้านโครงสร้าง กับ สภาพแวดล้อมภายในด้านกลยุทธ์ ($r = 0.356$)

การตรวจสอบ Multicollinearity ใช้ค่า Variance Inflation Factor (VIF) หรือค่า Tolerance โดยมีเกณฑ์การตรวจสอบดังนี้ ค่า VIF ที่เหมาะสมไม่ควรเกิน 10 หากค่าเกินกว่านี้ แสดงว่าเกิด Multicollinearity สำหรับค่า Tolerance ที่เหมาะสมมีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 จากการตรวจสอบพบว่าค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.723 ถึง 0.853 และค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.173 ถึง 1.349 แสดงว่า ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์

การตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของตัวแปรในการศึกษาครั้งนี้ มีค่าความเบ้ (Skewness) อยู่ระหว่าง - 0.162 ถึง - 0.522 และค่าความโด่ง (Kurtosis) อยู่ระหว่าง -0.101 ถึง -0.618 จากเกณฑ์การพิจารณากำหนดไว้ว่า ข้อมูลที่มีการแจกแจงแบบปกติมีค่าความเบ้น้อยกว่า 3 (ค่าสัมบูรณ์) และมีค่าความโด่งน้อยกว่า 7 (ค่าสัมบูรณ์) แสดงว่าข้อมูลมีความเบ้แตกต่างจากโค้ง ส่วนค่าความโด่งแตกต่างจากศูนย์ และมีการแจกแจงลักษณะสูงโด่ง

วิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านปัจจัยสภาพแวดล้อมภายใน ด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ และด้านการเติบโตอย่างยั่งยืน เพื่อยืนยันตัวบ่งชี้องค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ในโมเดลการวัดด้วยการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct validity) พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบเชิงยืนยันของตัวบ่งชี้ (ตัวแปรสังเกตได้) ทุกตัว มีมากกว่า 0.50 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดและแสดงว่าตัวบ่งชี้ในแต่ละองค์ประกอบสามารถวัดองค์ประกอบหลักได้เป็นอย่างดี ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าสถิติ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

ค่าสถิติที่ ตรวจสอบ	CMIN/DF	IFI	NFI	TLI	CFI	GFI	AGIF	RMSEA
เกณฑ์การอ้างอิง	<3	>.95	>.90	>.90	> .90	>.90	>.90	<.08
สภาพแวดล้อม ภายนอก	1.191	0.998	0.988	0.998	0.998	0.986	0.979	0.015
สภาพแวดล้อม ภายใน	1.934	0.997	0.958	0.977	0.979	0.944	0.933	0.034
การจัดการ เชิงกลยุทธ์	1.162	0.999	0.995	0.999	0.999	0.994	0.988	0.014
การเติบโตอย่าง ยั่งยืน	0.762	1.001	0.998	1.001	1.000	0.997	0.993	0.000

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของโมเดลการวัดหลังปรับแต่ง ด้วยการแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง 13 ตัวแปรแฝง และ 57 ตัวบ่งชี้ ว่าสามารถเป็นตัวแทนของแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรโดยภาพรวม มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ มีค่าระหว่าง 0.669 ถึง 0.932 เป็นไปตามเกณฑ์ Factor loading > 0. มีค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรสังเกตได้ Cronbach's alpha มากกว่า 0.60 มีค่าระหว่าง 0.829 ถึง 0.901 อยู่ในเกณฑ์ดีมาก ค่าความเชื่อมั่นของตัวแปรแฝง (CR) มีค่าระหว่าง 0.755 ถึง 0.929 อยู่ในเกณฑ์ดีมาก เป็นไปตามเกณฑ์ CR > 0.70 และค่าความแปรปรวนที่สกัดได้เฉลี่ย มีค่าระหว่าง 0.558 ถึง 0.671 อยู่ในเกณฑ์ดีมาก เป็นไปตามเกณฑ์ AVE > 0.50 แสดงว่าองค์ประกอบมีค่าความเชื่อมั่นสูง และสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรในองค์ประกอบได้ดี

จากการวิเคราะห์ความเที่ยงตรงเชิงจำแนก และ AVE Square Roots Matrix พบว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงมีค่าระหว่าง -0.061 ถึง 0.377 ซึ่งไม่เกินกว่า 0.9 แสดงว่าทุกตัวแปรแฝงมีความเที่ยงตรงเชิงจำแนกต่อกันในระดับเหมาะสม หรืออาจกล่าวได้ว่าตัวแปรแฝงแต่ละตัวไม่มีความสัมพันธ์กันสูงเกินไป และผลการเปรียบเทียบค่ารากที่ 2 ของ AVE กับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบ พบว่า ค่ารากที่ 2 ของ AVE ในแต่ละแถวในแนวทแยง

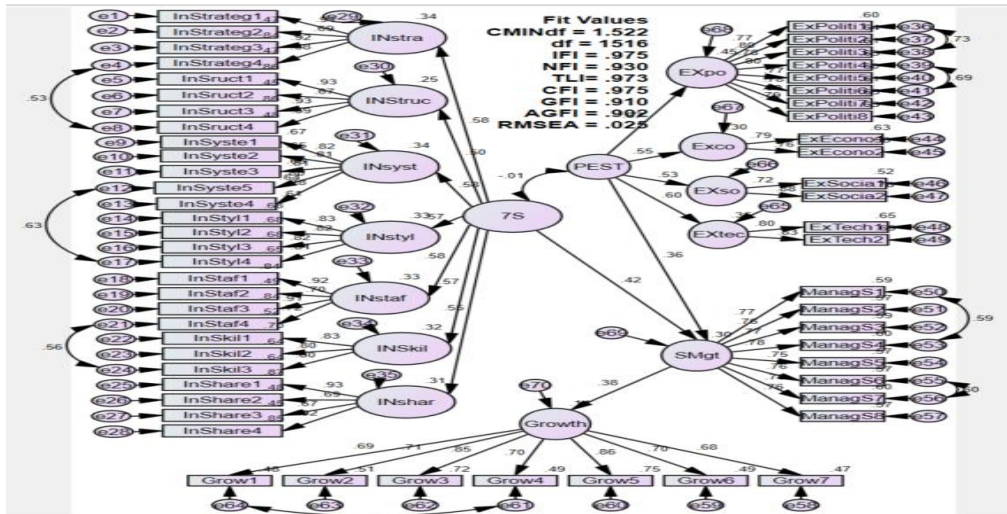
มีค่าสูงกว่าค่าความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทุกค่า ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน จึงสรุปว่าโมเดลมีความเที่ยงตรงเชิงจำแนก แสดงให้เห็นว่าโมเดลมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง ซึ่งเป็นคุณสมบัติของการที่ดัชนีสามารถวัดองค์ประกอบได้อย่างถูกต้อง จึงสรุปได้ว่าโมเดลมีความเที่ยงตรงเชิงลู่เข้า (convergent validity) และความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity) เพียงพอสามารถยอมรับได้

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดชายแดนใต้

การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของ SMEs ในจังหวัดชายแดนใต้สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากมีความกลมกลืนของโมเดลในภาพรวม (Overall Model Fit Measure) ปัจจัยทุกตัวมีองค์ประกอบที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีสัดส่วนค่าสถิติ ไคสแควร์/ค่าชั้นแห่งความเป็นอิสระ (X^2/df) หรือค่าซีเอ็มไอเอ็น/ดีเอฟ (CMIN/DF) มีค่าเท่ากับ 1.522 ซึ่งผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ น้อยกว่า 3 เมื่อพิจารณาดัชนีกลุ่มที่กำหนดไว้ที่ระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 0.90 พบว่า ดัชนีทุกตัว ได้แก่ IFI = 0.975, NFI = 0.930, TLI = 0.973 และ CFI = 0.975 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และดัชนีกลุ่มที่กำหนดไว้ที่ระดับมากกว่าหรือเท่ากับ 0.80 พบว่า ดัชนีทุกตัว ได้แก่ GFI = 0.910 และ AGFI = 0.902 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ส่วนดัชนีที่กำหนดไว้ที่ระดับน้อยกว่า 0.08 พบว่า RMSEA = 0.025 ผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้เช่นเดียวกันดังตารางที่ 2 และภาพที่ 1

ตารางที่ 2 ค่าสถิติ ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างหลังปรับแต่ง

ค่าสถิติที่ตรวจสอบ	CMIN/df	IFI	NFI	TLI	CFI	GFI	AGFI	RMSEA
เกณฑ์การอ้างอิง	<3	>0.95	>0.90	>0.90	>0.90	>0.80	>0.80	<0.08
ค่าสถิติหลังปรับโมเดล	1.522	0.975	0.930	0.973	0.975	0.910	0.902	0.025

ภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง อิทธิพลโครงสร้างเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดชายแดนใต้

หมายเหตุ PEST = สภาพแวดล้อมภายนอก: EXpo ด้านการเมือง/นโยบายรัฐบาล ประกอบด้วย ExPoliti1 – ExPoliti8, EXco ด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย ExEcono1 – ExEcono2, EXso ด้านสังคมและวัฒนธรรม ประกอบด้วย EXSocial1 – EXSocial2 และ EXtec ด้านเทคโนโลยี ประกอบด้วย ExTech1 – ExTech2 7S = สภาพแวดล้อมภายใน: INstra ด้านกลยุทธ์ ประกอบด้วย Instrateg1 – Instrateg4, INStruc ด้านโครงสร้างองค์กร ประกอบด้วย Instruct1 – Instruct4, INSyst ด้านระบบปฏิบัติงาน ประกอบด้วย InSyste1 – InSyste5, INstyl ด้านรูปแบบการบริหาร ประกอบด้วย InStyl1 – InStyl4, INstaf ด้านบุคลากร ประกอบด้วย InStaf1 – InStaf4, INSkil ด้านทักษะ ประกอบด้วย InSkil1 – InSkil3 และ INshar ประกอบด้วย InShare1 – InShare4

SMgt = การจัดการเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย ManagS1 – ManagS8

Geowth = การเติบโตอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย Grow1 – Grow8

ผลการวิเคราะห์การส่งผลเส้นทางตามสมมติฐาน

การวิเคราะห์อิทธิพลเส้นทางปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดชายแดนใต้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าส่งผลของตัวแปรตามสมมติฐานการวิจัย

ตัวแปรเหตุ (Antecedents)	ตัวแปรผล (Consequences)					
	MGT			Growth		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE
PEST	0.36**	-	0.36**	-	0.14**	0.14**
7s	0.42**	-	0.42**	-	0.16**	0.16**
MGT	-	-	-	0.38**	-	0.38**

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, DE: Direct Effect, IE: Indirect Effect, TE: Total Effect

จากตารางที่ 3 พบว่า ตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบของตัวแปรเหตุและผลลัพธ์ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของ SMEs ในสามจังหวัดชายแดนใต้ มีค่าอิทธิพลทางตรง ทางอ้อม และอิทธิพลรวม โดยแบ่งตามสมมติฐานการวิจัยดังนี้

สมมติฐานที่ 1 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอก (PEST) มีอิทธิพลต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์ (MGT) พบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอก (PEST) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์ (MGT) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.36 และอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.36 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 1

สมมติฐานที่ 2 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายใน (7s) มีอิทธิพลต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์ (MGT) พบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายใน (7s) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์ (MGT) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.42 และอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.42 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 2

สมมติฐานที่ 3 การจัดการเชิงกลยุทธ์ (MGT) มีอิทธิพลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน (Growth) พบว่าปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์ (MGT) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน (Growth) โดยมีค่าอิทธิพลทางตรงเท่ากับ 0.38 และอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.38 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 3

สมมติฐานที่ 4 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอก (PEST) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน (Growth) พบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอก (PEST) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน (Growth) เท่ากับ 0.14 และมีอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.14 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 4 และ

สมมติฐานที่ 5 ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายใน (7s) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน (Growth) พบว่าปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายใน (7s) มีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน (Growth) เท่ากับ 0.16 และมีอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.16 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ดังนั้น จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัยที่ 5

อภิปรายผล

ผลการศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างของอิทธิพลที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดชายแดนใต้ที่พัฒนาขึ้น มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายในมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์ จากการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการในจังหวัดชายแดนใต้ให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านการเมืองและนโยบายรัฐบาลมากที่สุด เนื่องจากผู้ประกอบการในจังหวัดชายแดนใต้ประสบปัญหาความไม่สงบในพื้นที่เป็นทุนเดิม กอปรกับการปรับแนวทางในการดำเนินการต่าง ๆ ของภาครัฐในสถานการณ์ปัจจุบัน สอดคล้องกับ

การศึกษาของ ปกรณ์ อุดมธนสารสกุล อธิบายว่า ในช่วงวิกฤตของโรคระบาดโควิด 19 นโยบายรัฐบาลมีอิทธิพลต่อกลยุทธ์ในการดำเนินงานมากที่สุด รองลงมาคือด้านเทคโนโลยี ในปัจจุบันเทคโนโลยีส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการดำเนินงานของผู้ประกอบการทุกภาคส่วน ผู้ประกอบการต้องปรับตัวด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อความอยู่รอดและสร้างโอกาส (ปกรณ์ อุดมธนสารสกุล, 2564) สำหรับปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายใน พบว่า ด้านกลยุทธ์ ด้านโครงสร้าง และด้านบุคลากร มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการดำเนินงานของ SMEs ในจังหวัด ชัยแดนใต้ ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกำหนดทิศทางขององค์กร สอดคล้องกับการศึกษาของ ตระกูล จิตวัฒนากร ยืนยันว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์ ประกอบด้วย กลยุทธ์ สไตล์ และบุคลากร (ตระกูล จิตวัฒนากร, 2563) นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราพร ไชยสร และบุญทวรรณ วิงวอน กล่าวว่า สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์ (จิราพร ไชยสร และ บุญทวรรณ วิงวอน, 2562) เช่นเดียวกับ สมเกียรติ อินทวงศ์ กล่าวว่า ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ ด้านเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อประสิทธิภาพการบริหารเชิงกลยุทธ์ เพราะปัจจัยเหล่านั้นเป็นข้อมูลสำคัญที่ธุรกิจใช้ประกอบในการตัดสินใจในการวางแผนการดำเนินงานเชิงกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และพัฒนาความสามารถในการแข่งขัน (สมเกียรติ อินทวงศ์, 2563) อย่างไรก็ตาม พัชรพรพรรณ ขอบธรรม อธิบายว่า ความสำเร็จของการกำหนดกลยุทธ์มาจากความสามารถขององค์กร ในการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ของสภาพแวดล้อมทั้งสภาพแวดล้อมภายในและสภาพแวดล้อม ภายนอกองค์กรอย่างรอบคอบ เกิดเป็นกลยุทธ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ แตกต่างจากคู่แข่ง และสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า ดังนั้นผู้บริหารองค์กรควรให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในเพื่อจะได้นำไปกำหนดกลยุทธ์ ในการแข่งขันต่อไป (พัชรพรพรรณ ขอบธรรม, 2562)

ปัจจัยด้านการจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลทางตรงต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน จากการสำรวจของนักวิจัยพบว่า หลักในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการในจังหวัดชัยแดนใต้ส่วนใหญ่เน้นการปรับตัวตามสถานการณ์ รวมทั้งให้ความสำคัญกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ในระดับมาก จึงส่งผลให้ธุรกิจสามารถดำเนินต่อไปได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ ศิริกุล ชัยโรจน์วงศ์ และชานาญ งามมณีอุดม พบว่า ปัจจัยด้านกลยุทธ์องค์กร ส่งผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการผลิตในประเทศไทย โดยองค์กรต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ ให้ชัดเจนและสอดคล้องกับ แผนนโยบายของภาครัฐ (ศิริกุล ชัยโรจน์วงศ์ และชานาญ งามมณี อุดม, 2561) นอกจากนี้ Alex, A. & Bernard, A. ตรวจสอบผลกระทบของแนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อการเติบโตของ SMEs ในประเทศกานา พบว่า การกำหนดกลยุทธ์มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการเติบโตของ SMEs ในประเทศกานา (Alex, A. & Bernard, A. , 2021) อย่างไรก็ตาม ธัญญ์นิธิ จิรพัฒนาพรสิน อธิบายว่า การจัดการเชิงกลยุทธ์กระตุ้น

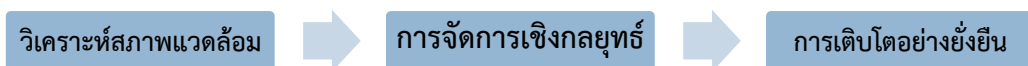
ความสามารถในการแข่งขันขององค์กรให้เหนือกว่าคู่แข่ง เพิ่มส่วนแบ่งทางการตลาด นำไปสู่การเติบโตของยอดขาย และกำไรเพิ่มขึ้น ดังนั้น ผู้บริหารองค์กรต้องมีความรู้ความสามารถในการบริหารงาน เข้าใจบริบททุกภาคส่วนขององค์กร จัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมตลอดถึงบูรณาการแนวคิดแบบดั้งเดิมและแนวคิดสมัยใหม่ในการบริหารให้สอดคล้องเหมาะสมกับองค์กร (ธัญญ์นิธิ จิรพัฒนาพรสิน, 2563)

ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายในมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน แสดงให้เห็นว่าผู้ประกอบการมีการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั้งสภาพแวดล้อมภายนอกและภายในเพื่อให้ทันต่อการแข่งขันในขณะเดียวกันผู้ประกอบการต้องนำกระบวนการบริหารจัดการเชิงรุกที่มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับสถานการณ์เป็นเครื่องมือในการบริหารองค์กรด้วย เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมขององค์กรมีเป้าหมายที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบทขององค์กร สอดคล้องกับการศึกษาของเชาวลิต ประสิทธิ์ และกนกพร ชัยประสิทธิ์ พบว่า ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมภายนอกประกอบด้วย การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และเทคโนโลยี มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในจังหวัดฉะเชิงเทรา ในระดับปานกลาง ดังนั้น ธุรกิจต้องมีการศึกษาข้อมูลการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยภายนอก พร้อมใช้กระบวนการวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกในการประเมิน และทำความเข้าใจกับความเสี่ยงเชิงกลยุทธ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก ทำให้องค์กรรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงภายนอกและปรับกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับสภาวะที่เปลี่ยนแปลงไป (เชาวลิต ประสิทธิ์ และกนกพร ชัยประสิทธิ์, 2562) นอกจากนี้สอดคล้องกับรายงานของ จันทรพีญ แก้วดี และคณะ กล่าวว่า สภาพแวดล้อมภายนอกมีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชนเขตภาคเหนือตอนบน เนื่องจากสภาพแวดล้อมภายนอกมีความผันผวน หากสามารถวิเคราะห์ถึงโอกาสและอุปสรรคที่กระทบต่อกิจการ ศึกษาถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และนำข้อมูลมากำหนดแผนให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์ในขณะนั้น หรือการที่กรรมการกลุ่มวิสาหกิจสามารถรับรู้การเคลื่อนไหวของสถานการณ์ในด้านต่าง ๆ ได้ทันเวลา ทำให้มีข้อมูลที่ทันสมัยในการนำมาบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล นำไปสู่การพัฒนาวิสาหกิจ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อการเติบโตได้ (จันทรพีญ แก้วดี และคณะ, 2562) นอกจากนี้ รัตนพร เลารุจิราลัย และคณะ ยืนยันว่า ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในองค์กรซึ่งประกอบด้วย กลยุทธ์ขององค์กร โครงสร้างองค์กร ระบบการปฏิบัติงาน บุคลากร ทักษะ ความรู้ ความสามารถ รูปแบบการบริหารจัดการ และค่านิยมร่วมหรือวัฒนธรรมองค์กร มีความสัมพันธ์ในทางบวกต่อความสำเร็จในการบริหารจัดการองค์กร ดังนั้นผู้บริหารควรกำหนดแนวทางการบริหาร พร้อมทั้งพิจารณาใช้กลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมขององค์กร และกำหนดรูปแบบการบริหารให้สอดคล้องกับกิจกรรมและเป้าหมายขององค์กร (รัตนพร เลารุจิราลัย และคณะ, 2561)

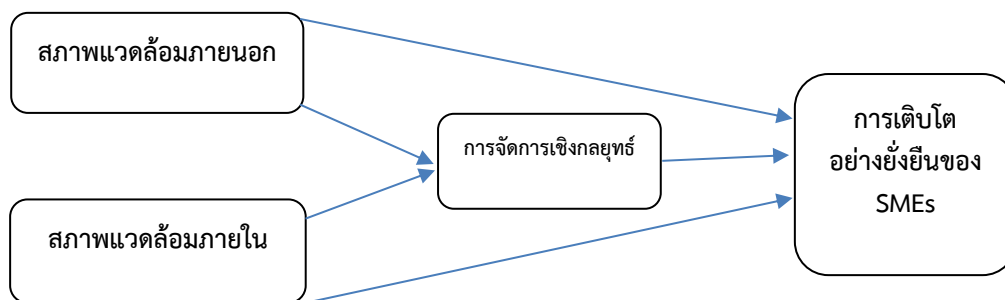
องค์ความรู้ใหม่

แนวทางที่ SMEs สามารถเติบโตอย่างยั่งยืนในยุคดิจิทัลได้นั้น ผู้ประกอบการต้องปรับตัวให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และเทคโนโลยี โดยการวิเคราะห์ถึงโอกาสที่องค์กรจะได้รับและอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อองค์กร ในขณะเดียวกันผู้ประกอบการก็ต้องวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในด้านต่าง ๆ เช่น กลยุทธ์ โครงสร้างองค์กร ระบบการปฏิบัติงาน รูปแบบการบริหาร บุคลากร ทักษะ และค่านิยมร่วม เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อนขององค์กรในการเปรียบเทียบกับคู่แข่ง และนำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนและจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีเป้าหมายชัดเจน มีความยืดหยุ่นพลิกแพลงได้ตามสถานการณ์ตลอดถึงสามารถปฏิบัติได้จริงตามความเหมาะสมกับบริบทขององค์กร ซึ่งเป็นแนวทางในการสร้างความมั่นคงให้กับองค์กร พนักงาน และสอดคล้องกับความต้องการของลูกค้า จะทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้เร็วขึ้นนำไปสู่ความอยู่รอดและการเติบโตในอนาคต ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แนวทางการเติบโตอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ทำให้ทราบถึงโมเดลสมการโครงสร้างของอิทธิพลที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของ SMEs ในจังหวัดชายแดนใต้ มีองค์ประกอบสำคัญ 3 อย่าง ดังนี้ 1. สภาพแวดล้อมภายนอก ประกอบด้วยด้านการเมือง/นโยบายรัฐบาล ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเทคโนโลยี 2. สภาพแวดล้อมภายใน ประกอบด้วยด้านกลยุทธ์ โครงสร้างองค์กร ด้านระบบการปฏิบัติงาน ด้านรูปแบบการบริหาร ด้านบุคลากร ด้านทักษะ และด้านค่านิยมร่วม และ 3. การจัดการเชิงกลยุทธ์ กล่าวคือ หาก SMEs ในจังหวัดชายแดนใต้มีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน นำข้อมูลที่ได้สู่กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ เพื่อวางแผนกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการดำเนินงาน ย่อมนำไปสู่ความอยู่รอดและเติบโตได้อย่างยั่งยืน ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 โมเดลสมการโครงสร้างของอิทธิพลที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน

สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการทดสอบโมเดลสมการโครงสร้างปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมซึ่งแบ่งออกเป็นสภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายใน การจัดการเชิงกลยุทธ์และการเติบโตอย่างยั่งยืนของ SMEs ในจังหวัดชายแดนใต้ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์สรุปได้ว่าสภาพแวดล้อมภายนอก และสภาพแวดล้อมภายในมีอิทธิพลทางตรงต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์ นอกจากนี้การจัดการเชิงกลยุทธ์มีอิทธิพลทางตรงต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนแต่อย่างไรก็ตาม สภาพแวดล้อมภายนอกและสภาพแวดล้อมภายในมีอิทธิพลทางอ้อมต่อการเติบโตอย่างยั่งยืน ดังนั้นการจัดการเชิงกลยุทธ์จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่องค์กรจะต้องคำนึง เพราะการเติบโตอย่างยั่งยืนขององค์กรสามารถที่จะเกิดขึ้นได้ หากผู้ประกอบการมีการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังเช่นในปัจจุบันเพื่อให้ทราบถึงโอกาส และอุปสรรคที่จะส่งผลต่อองค์กร และวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรเพื่อให้ทราบจุดแข็ง และจุดอ่อน จากนั้นนำมาสู่กระบวนการจัดการเชิงกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับศักยภาพขององค์กร ส่งผลให้องค์กรสามารถอยู่รอดและเติบโตอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย หน่วยงานภาครัฐหรือหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความรู้กับผู้ประกอบการ SMEs ในจังหวัดชายแดนใต้เกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอกและการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในองค์กรเพื่อนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์ และให้ผู้ประกอบการตระหนักเกี่ยวกับการวางแผนเชิงกลยุทธ์ โดยมีการกำหนดแผนงาน ทิศทาง และเป้าหมายขององค์กรอย่างเป็นระบบ ปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ ประเมินผลการปฏิบัติงานเปรียบเทียบกับแผนที่วางไว้ และนำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการทำงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นนำไปสู่การเติบโตอย่างยั่งยืน สำหรับประเด็นที่น่าสนใจในการศึกษาครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาวิเคราะห์เชิงคุณภาพร่วมด้วย เพื่อจะได้ศึกษาเชิงลึกนำผลการวิจัยไปสู่การพัฒนา และการเติบโตอย่างยั่งยืนต่อไปตลอดทั้งควรมีการศึกษาตัวแปรเชิงสาเหตุอื่นเพิ่มเติมด้วย

กิตติกรรมประกาศ

บทความเรื่องอิทธิพลโครงสร้างเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดชายแดนใต้ จากเนื้อหาที่นำมาเขียนในบทความฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมและการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อการเติบโตอย่างยั่งยืนของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในสามจังหวัดชายแดนใต้

เอกสารอ้างอิง

- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (2563). สถิติข้อมูลนิติบุคคลจัดตั้งและเลิก. เรียกใช้เมื่อ 20 กรกฎาคม 2564 จาก http://www.dbd.go.th/more_news.php?cid = 1415
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2550). สถิติสำหรับงานวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จันทร์เพ็ญ แก้วดี และคณะ. (2562). สภาพแวดล้อมภายนอก การมีส่วนร่วมและความสามารถในการตลาดที่มีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจชุมชนเขตภาคเหนือตอนบน. วารสารมนุษยสังคมสาร (มสส.), 17(1), 2-48.
- จิราพร ไชยศรี และบุญทวรรณ วิงวอน. (2562). บริบทของสภาพแวดล้อมและการจัดการเชิงกลยุทธ์ที่มีผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดลำปาง. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, 12(2), 290-301.
- ชลิตพันธ์ บุญมีสุวรรณ. (2563). นวัตกรรมและการปรับตัวของธุรกิจในยุคดิจิทัล. วารสารธุรกิจปริทัศน์, 12(2), 23-46.
- เชาวลิต ประสิทธิ์ และกนกพร ชัยประสิทธิ์. (2562). ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายนอกกับความสำเร็จของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดฉะเชิงเทรา. วารสารการจัดการและการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 6(1), 29-56.
- ตระกูล จิตวัฒนากร. (2563). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเชิงกลยุทธ์ของบริษัทในนิคมอุตสาหกรรมนวนคร. วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, 9(2), 91-100.
- ธัญญ์นิธิ จิรพัฒนาพรสิน. (2563). แนวทางการจัดการเชิงกลยุทธ์และความสามารถในการแข่งขันขององค์กรหลักฐานเชิงประจักษ์กิจการในภาคธุรกิจอุตสาหกรรมไทย. วารสารนักบริหาร, 40(2), 65-80.
- ปรกรณ์ อุดมธนาสารสกุล. (2564). อิทธิพลของนโยบายรัฐบาลและการจัดการภาวะวิกฤตที่มีต่อกลยุทธ์การดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภาคบริการในจังหวัดเชียงใหม่ ในช่วงวิกฤตของโรคระบาดโควิด 19. วารสารการบัญชีและการจัดการมหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 13(2), 75-92.

- ปัญหาริย์ ฟองแพร่. (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาองค์กรให้มีศักยภาพการทำงานสูง: กรณีศึกษารัฐบาลนครอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พัชรพรพรรณ ขอบธรรม. (2562). การวางแผนกลยุทธ์: เครื่องมือสู่ความสำเร็จขององค์กร. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 1(2), 55-75.
- มลทิพย์ บำรุงกิจ และนพดล พันธุ์พานิช. (2564). การศึกษาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ความเป็นผู้ประกอบการและปัจจัยกำหนด ที่มีผลต่อความได้เปรียบในการแข่งขันของเครือข่ายวิสาหกิจอุตสาหกรรมเกษตรกรรมเชิงพาณิชย์ ลำปาง. วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(2), 375-393.
- รัตนพร เลารุจิราลัย และคณะ. (2561). ปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในองค์กรที่มีความสัมพันธ์ กับการสำเร็จในการบริหารจัดการสโมสรโรตารีในประเทศไทย. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, 11(2), 39-49.
- ศักดิ์ดา ศิริภัทรโสภณ. (2563). โรคระบาดไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (COVID-19): ผลกระทบ ต่อวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของไทยและกลยุทธ์ในการฟื้นฟูกิจการ. วารสาร สมาคมนักวิจัย, 25(2), 9-25.
- ศิริกุล ชัยโรจน์วงศ์ และชานาญ งามมณีอุดม. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเติบโตของวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อมภาคการผลิตในประเทศไทย. วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย, 10(2), 453-480.
- สมเกียรติ อินทวงศ์. (2563). บทปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพจากการบริหารเชิงกลยุทธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชียงใหม่เพื่อเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน. วารสารวิชาการสถาบันเทคโนโลยีแห่งสุวรรณภูมิ, 6(2), 522-539.
- สมาคมผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมไทย. (2560). SMEsหัวใจที่แท้จริงของ เศรษฐกิจไทย. เรียกใช้เมื่อ 20 มกราคม 2564 จาก <http://www.tasme.or.th/aeticle/822/>
- สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์. (2564). สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดนราธิวาส สำนักงาน อุตสาหกรรมจังหวัดปัตตานี และสำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดยะลา ร่วมกับ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ คัดเลือก 10 ผู้ประกอบการจาก สามจังหวัดชายแดนใต้ เข้าร่วมกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนา SME เป็น smart SME และย. เรียกใช้เมื่อ 14 กรกฎาคม 2565 จาก <https://thainews.prd.go.th/th/news/detail/TCATG210907091514053?fbclid=IwAR0qWYgtXSgaZ4sl4YrYVLKRqDhR9FkAMk8dTxlTvY5AaYoa8ixkrDE8iaU>

- สำนักส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2564). Dashboard SME Big Data. เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2564 จาก <http://www.sme.go.th/th/page.php?Modulekey=384>
- สุภาพร เพชรรัตน์กุล และคณะ. (2564). แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 8(2), 717-738.
- Alex, A. & Bernard, A. . (2021). THE RELATIONSHIP BETWEEN STRATEGIC MANAGEMENT PRACTICES AND THE GROWTH OF SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES (SMES) IN GHANA. *Business: Theory and Practice*, 22(1), 222-230.
- Hair, J. F. et al. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). Pearson: New York.
- Hooper, D. et al. (2008). Structural equation modelling: guidelines for determining model fit. *Journal of Business Research*, 6(1), 53-60.
- Jöreskog, K. & Sörbom, D. (1993). *LISREL 8: Structural Equation Modeling with the SIMPLIS Command Language*. Chicago, IL: Scientific Software International Inc.
- Kline, R. B. (2010). *Principles and Practice of Structural Equation Modelling*. New York: NY: The Guilford Press.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Journal of Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.
- Nunnally, J. C. (1978). *Psychometric Theory*. (2nd ed.). New York: NY: McGraw-Hill.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-referenced Test Item Validity, Dutch. *Journal of Educational Research*, 2(2), 49-60.

การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
โรงเรียนบ้านคลองขุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล*
STUDENT CARE SYSTEM OF BAN KHLONG KHUT SCHOOL UNDER
THE SATUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE

เทียนชัย พิสิฐธาดา

Tianchai Pisittada

โรงเรียนบ้านคลองขุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล

Ban khlong khut School, The Satun Primary Educational Service Area Office, Thailand

E-mail: t.pisittada@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้าน บริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของนักเรียน โรงเรียนบ้านคลองขุด โดยใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ รองผู้อำนวยการ ครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครองและนักเรียน ปีการศึกษา 2563 จำนวน 780 คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบประเมิน สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านบริบท โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.94, S.D. = 0.18) 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ได้แก่ บุคลากร งบประมาณ สื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ การบริหารจัดการ โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.87, S.D. = 0.23) 3) ด้านกระบวนการ พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.88, S.D. = 0.22) ด้านผลผลิต พบว่า 1) โรงเรียนได้รับการประเมินและคัดเลือกสถานศึกษาดีเด่นเพื่อรับรางวัล ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2) ผลการคัดกรองนักเรียน พบว่า กลุ่มปกติ 501 คน กลุ่มเสี่ยง 94 คน กลุ่มมีปัญหา 1 คน 3) ผลการจัดกิจกรรมดูแลความปลอดภัยนักเรียน พบว่า เกิดอุบัติเหตุในโรงเรียน 10 ครั้ง 4) นักเรียนที่มีปัญหาด้านภาวะทุพโภชนาการ 10 คน และได้ส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักและมีพฤติกรรมดูแลสุขภาพที่เหมาะสม 5) นักเรียนได้รับทุนการศึกษา 109 ทุน 6) นักเรียนศึกษาต่อและไม่มีนักเรียนที่ออกกลางคัน 7) นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ระดับดีมากและดี คิดเป็นร้อยละ 79.99 และ 16.48 8) นักเรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตในระดับดีมากและดี คิดเป็นร้อยละ 91.85 และ 8.16 และ 9) ผู้เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อโครงการโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.76, S.D. = 0.10)

* Received 18 September 2022; Revised 26 September 2022; Accepted 28 September 2022

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, รูปแบบการประเมินแบบชิปโมเดล, ประถมศึกษา

Abstract

The objectives of this research article were to evaluate the context, input, process, and products of student care system of Ban khlong khut School by quantitative research. Data was collected from 780 participants in 2563BE by questionnaires, all of whom were purposively selected. Research data was analyzed by using the descriptive statistics: mean and standard deviation. The results showed that: 1) The results of the context evaluation in overall were at the highest level ($\bar{X} = 4.98$, S.D. = 0.18), 2) The results of the input evaluation – personal, budgets, media and resources learning and administrative, in overall, were at the highest level ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.23). 3) The results of the process evaluation were at the highest level ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.22). 4) The results of the product evaluation are as follows: 1) The school had been assessed and selected for the best schools for getting the student care system award. 2) Students classification results showed there were 501 normal students' group, 94 risk students' group and 1 problem student group. 3) Student's safety activities results showed that there had 10 accidents in school. 4) Health promotion activities results showed there had 10 students who had malnutrition problems and there are encouraged to be ware and have health care behaviors correctly. 5) 109 Students received scholarships. 6) All students continued their studies and no dropout students. 7) Students have desirable attributes at 79.99 % of very good level and 16.48 of good level. 8) Students have life skills at 91.85 of very good and 8.16 of good level. And 9) the stakeholder's satisfaction toward the project in the overall was at the highest level ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.10)

Keywords: Project Evaluation, Student Care System, CIPP model, Primary school.

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์ มาตรการและจุดเน้นในการพัฒนาการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีเป้าหมายให้ศูนย์ เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน (ฉก.ชน.สพฐ.) ดำเนินการขับเคลื่อนโดยคำนึงถึงสิทธิของนักเรียนให้ได้รับโอกาสทางการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสม

พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานกระบวนการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) และจากการประมวลสถิติของ สถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชนของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่า เด็กและเยาวชนทั้งที่เป็น นักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับอื่น ๆ ส่วนหนึ่งมักมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ อย่างเช่น การตกเป็นทาสของ เกมคอมพิวเตอร์จนถึงขั้นหมกมุ่น การเรียนรู้พฤติกรรมที่ไม่ เหมาะสม พฤติกรรมการใช้รถจักรยานยนต์ที่ผิดกฎหมาย ใช้ความรุนแรงในการตัดสินปัญหา และข้อขัดแย้ง ทะเลาะวิวาท มีเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น เข้าถึงสารเสพติดได้ง่าย ขาดหลักยึดเหนี่ยว ทางจิตใจ รวมถึงความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวค่อนข้างเปราะบาง ติดเพื่อน ติดสื่อ และ ให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าการมีคุณธรรม มีน้ำใจ ซึ่งสาเหตุเนื่องมาจากปัจจัยเสี่ยงจาก สภาพครอบครัว โรงเรียน ชุมชนและสังคม เพื่อน บุคลิกภาพหรือตัวนักเรียน และจากการ สืบรวจข้อมูลนักเรียนที่มีปัญหาด้านต่าง ๆ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปีการศึกษา 2557 พบว่า มีนักเรียนไม่น้อยกว่า 30,000 คน ที่มีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพจิต มีภาวะซึมเศร้า เครียด และเป็นโรคอารมณ์ 2 ขั้ว (ไบโโพล่า ดิสออเดอร์) (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

ด้วยสภาพและปัญหาเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนดังกล่าวข้างต้น ระบบการดูแลช่วยเหลือ นักเรียน จึงเป็นนวัตกรรมที่เกิดจากความร่วมมือของกรมสุขภาพจิตและกรมสามัญศึกษา ในอดีต และเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้โรงเรียนและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้ใช้กลไกการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน ในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) มีแนวคิดหลักในการดำเนินงาน คือ มนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่ต่างกัน เนื่องจากแต่ละคนมีความเป็นปัจเจกบุคคล (กรมสามัญศึกษา, 2544) ดังนั้น การยึดนักเรียนเป็นสำคัญในการพัฒนาเพื่อดูแลช่วยเหลือทั้ง ด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหาหรือการส่งเสริมจึงเป็นสิ่งจำเป็นและความสำเร็จของงานต้อง อาศัยการมีส่วนร่วม ทั้งการร่วมใจ ร่วมคิดร่วมทำของทุกคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็น บุคลากรโรงเรียนในทุกระดับ ผู้ปกครองหรือชุมชน และมีกระบวนการดำเนินงานที่มีแบบแผน ขั้นตอนชัดเจนในการส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหาให้นักเรียนได้รับการพัฒนาอย่าง เต็มศักยภาพ บนพื้นฐานความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมรับผิดชอบ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมแก้ไขปัญหาจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย และมี 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียน เป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน การป้องกันและแก้ไข ปัญหานักเรียน และการส่งต่อนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547)

โรงเรียนบ้านคลองขุด ได้ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมาอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ จากการดำเนินการติดตามกิจกรรมระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถช่วยเหลือ นักเรียนในการแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านการเรียน ความปลอดภัยในสังคม ปัญหา ยา เสพติด ปัญหาทางเพศ สิทธิเด็กและอื่น ๆ ได้ดี และจากรายงานการประเมินคุณภาพภายใน

ในสถานศึกษา ได้ให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาโครงการ คือ ควรพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้มีคุณลักษณะและค่านิยมที่ดีสูงกว่าเป้าหมายเดิมที่กำหนด โรงเรียนจึงได้กำหนดแนวทางการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์และค่านิยมที่ดี โดยการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ให้สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น การสร้างเสริมนิสัยที่ดีงามด้านความมีวินัยในตนเอง ความรับผิดชอบ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน การออม รู้ค่าและประหยัดพลังงาน การรักษาสุขภาพและป้องกันสิ่งเสพติด การป้องกันการทุจริต เป็นต้น (โรงเรียนบ้านคลองขุด, 2562)

จากข้อมูลดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้และเกิดการพัฒนาโครงการอย่างต่อเนื่อง จึงมีความสนใจที่จะประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยเลือกใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปป โมเดล (CIPP Model) ของ Sibley, E. et. al. เป็นการประเมินกระบวนการเชิงระบบ มีการประเมินตั้งแต่ระยะก่อนดำเนินโครงการ ระหว่างการดำเนินโครงการ และหลังการดำเนินโครงการเสร็จสิ้นแล้ว โดยมีจุดเน้นสำคัญ คือ การประเมินการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ บ่งชี้ความก้าวหน้าและผลสัมฤทธิ์ของโครงการ เป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาสารสนเทศไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจอย่างต่อเนื่อง (Sibley, E. et. al., 2017) เลือกทางเลือกที่เหมาะสม (สมคิด พรหมจ้อย, 2563) ซึ่งผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านคลองขุดให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านคลองขุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านคลองขุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบประเมิน (Evaluation research) ซึ่งมีขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1.1 ขอบเขตเนื้อหา การประเมินโครงการนี้ได้ใช้รูปแบบการประเมิน CIPP model ของ Stufflebeam (Sibley, E. et. al., 2017) ซึ่งประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบริบท (Context evaluation) เป็นการประเมินระยะก่อนดำเนินงานโครงการ โดยประเมินความสอดคล้องของโครงการกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น และความสอดคล้องของหลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรมของโครงการ

2) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input evaluation) เป็นการประเมินระยะก่อนการดำเนินโครงการ โดยประเมินความเหมาะสมของปัจจัยสนับสนุนการดำเนินงานโครงการ ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ และด้านการบริหารจัดการ

3) ด้านกระบวนการ (Process evaluation) เป็นการประเมินระหว่างการทำโครงการ โดยการประเมินการปฏิบัติงานตามกระบวนการ PDCA

4) ด้านผลผลิต (Product evaluation) เป็นการประเมินความคิดเห็นต่อผลสำเร็จของโครงการที่เกิดขึ้นจริงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ได้แก่ ผลการประเมินและคัดเลือกสถานศึกษาดีเด่นเพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผลการดำเนินงานโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และความพึงพอใจต่อการดำเนินงานโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1.2 ขอบเขตระยะเวลา การวิจัยครั้งนี้เป็นการประเมินโครงการปีการศึกษา 2563

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ รองอำนวยการโรงเรียน จำนวน 1 คน ครู จำนวน 36 คน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 13 คน ผู้ปกครองจำนวน 234 คน และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 496 คน รวมจำนวน 780 คน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีส่วนร่วมดำเนินงานโครงการทั้งหมด ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบประเมิน จำนวน 6 ฉบับ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีค่าความสอดคล้อง (IOC) เท่ากับ 1.00 ทุกฉบับ จากนั้นนำไปหาค่าอำนาจจำแนกและค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับก่อนนำไปใช้ โดยค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบประเมินด้านบริบท เท่ากับ 0.94 แบบประเมินด้านปัจจัยนำเข้า เท่ากับ 0.96 แบบประเมินด้านกระบวนการ เท่ากับ 0.99 แบบประเมินความพึงพอใจของผู้บริหารโรงเรียนและครู เท่ากับ 0.98 แบบประเมินความพึงพอใจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองนักเรียน เท่ากับ 0.98 และแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียน เท่ากับ 0.95

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยจัดเตรียมแบบประเมินให้ครบตามจำนวนกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประชุมชี้แจงจุดมุ่งหมายและขอความร่วมมือในการทำแบบประเมิน ดำเนินการแจกแบบประเมินให้แก่กลุ่มผู้ให้ข้อมูลครบทุกคน และเก็บรวบรวมข้อมูลกลับด้วยตนเอง ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบประเมินโครงการทั้งหมดที่ได้รับมาทั้งหมด และนำมาวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

การประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิตโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านคลองขุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยรวมผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ซึ่งปรากฏผลการวิจัยแต่ละด้าน ปรากฏผลดังตารางที่ 1 - 5 ดังนี้

1. ด้านบริบทของโครงการ ปรากฏผลการวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินโครงการด้านบริบท โดยรวม

รายการ	n = 50		ระดับ	การผ่านเกณฑ์ประเมิน $\bar{X} \geq 3.51$
	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น	4.91	0.04	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านความสอดคล้องของโครงการกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด	4.94	0.04	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านความสอดคล้องของหลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรมของโครงการ	4.95	0.03	มากที่สุด	ผ่าน
รวมเฉลี่ย	4.94	0.18	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 1 พบว่า ด้านบริบทของโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.94$, S.D. = 0.18) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาเป็นด้านพบว่า ทุกด้านมีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด

2. ด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านคลองขุดโรงเรียนบ้านคลองขุดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยรวม

รายการประเมิน	n = 50		ระดับความเหมาะสม	การผ่านเกณฑ์ประเมิน > 3.51
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านบุคลากร	4.84	0.24	มากที่สุด	ผ่าน
2. ด้านงบประมาณ	4.89	0.23	มากที่สุด	ผ่าน
3. ด้านสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้	4.87	0.31	มากที่สุด	ผ่าน
4. ด้านการบริหารจัดการ	4.93	0.20	มากที่สุด	ผ่าน
รวมเฉลี่ย	4.87	0.23	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลประเมินโครงการด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.23) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทุกด้านมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ด้านกระบวนการของโครงการ ปรากฏผลดังนี้

3.1 ด้านกระบวนการของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปรากฏดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านคลองขุดโรงเรียนบ้านคลองขุดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร โดยรวม

รายการประเมิน	n = 37		การผ่าน	
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับปฏิบัติการ เกณฑ์ประเมิน > 3.51	
ด้านการวางแผน (Plan)	4.90	0.22	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านการดำเนินงาน (Do)	4.88	0.24	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านการติดตามและประเมินผล (Check)	4.90	0.19	มากที่สุด	ผ่าน
ด้านการปรับปรุงและพัฒนาโครงการ (Act)	4.86	0.25	มากที่สุด	ผ่าน
รวมเฉลี่ย	4.88	0.22	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินตามกระบวนการ PDCA โดยรวมมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.22) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทุกด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

3.2 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานรายกิจกรรม ปรากฏดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานรายกิจกรรม

รายการ	n = 37		ระดับ การปฏิบัติ	การผ่าน เกณฑ์ประเมิน $\bar{X} \geq 3.51$
	$\bar{X}$	S.D.		
1. กิจกรรมคัดกรองนักเรียนและเยี่ยมบ้านนักเรียน	4.89	0.22	มากที่สุด	ผ่าน
2. กิจกรรมการดูแลความปลอดภัยนักเรียน	4.87	0.22	มากที่สุด	ผ่าน
3. กิจกรรมการดูแลส่งเสริมสุขภาพนักเรียน	4.87	0.30	มากที่สุด	ผ่าน
4. กิจกรรมการดูแลและคัดเลือกทุน	4.79	0.41	มากที่สุด	ผ่าน
5. กิจกรรมแนะแนวการศึกษา	4.91	0.19	มากที่สุด	ผ่าน
6. กิจกรรมการส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนผ่าน คุณลักษณะ 8 ประการอย่างดีเยี่ยม	4.91	0.25	มากที่สุด	ผ่าน
7. กิจกรรมส่งเสริมพัฒนาทักษะชีวิตที่หลากหลาย	4.90	0.23	มากที่สุด	ผ่าน
รวมเฉลี่ย	4.88	0.24	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการประเมินกระบวนการดำเนินงานรายกิจกรรมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.88$, S.D. = 0.24) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ โดยทุกกิจกรรมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด

4. ด้านผลผลิตของโครงการ ปรากฏผลดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านคลองซุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร โดยรวม

รายการ	จำนวน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ	การผ่านเกณฑ์ประเมิน $\bar{X} \geq 3.51$
1. ผู้บริหารโรงเรียนและครู	37	4.84	0.29	มากที่สุด	ผ่าน
2. คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียน	247	4.65	0.46	มากที่สุด	ผ่าน
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-มัธยมศึกษาปีที่ 3	496	4.79	0.37	มากที่สุด	ผ่าน
เฉลี่ย	780	4.76	0.10	มากที่สุด	ผ่าน

จากตารางที่ 5 พบว่า ด้านผลผลิตของโครงการ ได้ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ดังนี้

4.1 ผลการประเมินและคัดเลือกสถานศึกษาดีเด่นเพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า 1) โรงเรียนบ้านคลองซุด ได้รับรางวัล เหรียญทองระดับภูมิภาค การคัดเลือกสถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่เพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2564 2) รางวัลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2564 ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประเทศสถานศึกษาขนาดกลาง ระดับทอง อันดับที่ 1 3) โล่รางวัลระดับทอง การดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2563 ประเภทสถานศึกษาขนาดใหญ่

4.2 ผลการคัดกรองนักเรียน ปีการศึกษา 2563 พบว่า นักเรียนกลุ่มปกติ จำนวน 501 คน คิดเป็นร้อยละ 84.06 นักเรียนกลุ่มเสี่ยงจำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 15.77 โดยแบ่งเป็นกลุ่มเสี่ยงด้านการเรียน จำนวน 20 คน คิดเป็นร้อยละ 3.36 ด้านสุขภาพ จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 3.52 ด้านเศรษฐกิจ จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 8.89 และนักเรียนกลุ่มมีปัญหา จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 0.17

4.3 ผลการจัดกิจกรรมการดูแลความปลอดภัยนักเรียน พบว่า การเกิดอุบัติเหตุในโรงเรียนมีจำนวนลดลง โดยปีการศึกษา 2563 จำนวน 10 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 1.68 และปีการศึกษา 2564 จำนวน 2 ครั้ง คิดเป็นร้อยละ 0.34

4.4 ผลการจัดกิจกรรมการดูแลส่งเสริมสุขภาพนักเรียน พบว่า นักเรียนนักเรียนที่มีปัญหาด้านภาวะทุพโภชนาการมีจำนวนลดลง โดยปีการศึกษา 2563 มีจำนวน

นักเรียนที่มีปัญหาด้านภาวะทุพโภชนาการ จำนวน 10 คน และปีการศึกษา 2564 มีจำนวน 2 คน โดยนักเรียนได้รับการสร้างความตระหนักและมีสุขนิสัยที่ดีในการบริโภคอาหาร ส่งเสริมให้มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพที่เหมาะสม รับประทานอาหารครบมื้อ มีคุณค่าทางสารอาหารปลอดภัยถูกต้องตามหลักโภชนาการทุกคน และเสริมสร้างทักษะการออกกำลังกายที่ถูกวิธีส่งผลให้นักเรียนมีน้ำหนักส่วนสูงที่สมส่วนตามเกณฑ์มาตรฐาน

4.5 ผลการจัดกิจกรรมการดูแลและคัดเลือกทุน พบว่า นักเรียนได้รับทุนการศึกษา ปีการศึกษา 2563 จำนวน 109 ทุน โดยแบ่งเป็นทุนการศึกษาจากหน่วยงานเอกชน จำนวน 10 ทุน ทุนภูมิทายาท จำนวน 26 ทุน และทุนนักเรียนยากจนพิเศษ จำนวน 73 ทุน และปีการศึกษา 2564 จำนวน 87 ทุน โดยแบ่งเป็นทุนการศึกษาจากหน่วยงานเอกชน จำนวน 10 ทุน ทุนภูมิทายาท จำนวน 15 ทุน และทุนนักเรียนยากจนพิเศษ จำนวน 62 ทุน

4.6 ผลการจัดกิจกรรมแนะแนวการศึกษา พบว่า จำนวนนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ศึกษาต่อปีการศึกษา 2563 จำนวน 65 คน และปีการศึกษา 2564 จำนวน 62 คน และไม่มีนักเรียนที่ออกกลางคัน และจำนวนนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ศึกษาต่อปีการศึกษา 2563 จำนวน 41 คน และปีการศึกษา 2564 จำนวน 32 คน และไม่มีนักเรียนที่ออกกลางคัน

4.7 ผลการจัดกิจกรรมการส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนผ่านคุณลักษณะ 8 ประการ อย่างดีเยี่ยม พบว่า โดยรวมปีการศึกษา 2563 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 16.48 และระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 79.99 ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ และปีการศึกษา 2564 มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ระดับดี คิดเป็นร้อยละ 16.94 และระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 83.83 ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

4.8 ผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาทักษะชีวิตที่หลากหลาย พบว่า ปีการศึกษา 2563 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านคลองขุด จำนวน 496 คน มีพฤติกรรมความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 8.16 และระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 91.85 ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ และปีการศึกษา 2564 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 495 คน มีพฤติกรรมความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 7.23 และระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 92.77 ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

4.9 ความพึงพอใจต่อโครงการ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.76$, S.D. = 0.10) ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

จากผลการประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการและด้านผลผลิต โครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านคลองขุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสตูล มีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านบริบท โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายการพบว่า ทุกรายการมีระดับความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด โดยประเด็นที่มีระดับความสอดคล้องสูงสุด คือ โครงการมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง ถูกวิธี ทันเวลา และได้รับการพัฒนาตรงตามศักยภาพ ทั้งนี้เพราะ โรงเรียนบ้านคลองขุดได้กำหนดนโยบายการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเสริมสร้างทักษะชีวิต และการคุ้มครองนักเรียนอย่างปลอดภัย และจัดทำมาตรฐานการจัดดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือ และใช้กระบวนการ PDCA มีเป้าหมายดังนี้คือ นักเรียนทุกคนได้รับการส่งเสริมให้มีทักษะชีวิตและได้รับความคุ้มครองด้านสวัสดิภาพอย่างรอบด้าน ได้รับการดูแลความปลอดภัยทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ได้รับการดูแลช่วยเหลือและส่งเสริมพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เป็นคนที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการอย่างดีเยี่ยม และมีความสามารถในการใช้ชีวิต รวมทั้งสร้างสัมพันธ์ภาพความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจอันดีระหว่างครู นักเรียน และผู้ปกครอง และส่งเสริมให้ครูที่ปรึกษา ครูประจำชั้น บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง เพื่อนนักเรียนด้วยกันและหน่วยงานอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการประเมินด้านบริบทของโครงการที่ได้มาซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อประโยชน์ของผู้บริหารในการปรับปรุง กำหนดทิศทางการประเมิน เพื่อจะได้สอดคล้องกับนโยบายการตัดสินใจในการบริหารของระบบ (สำราญ มีแจ้ง, 2558) สอดคล้องกับ มนตรา พิกมมงคล ที่ได้ประเมินผลโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 พบว่า ด้านสภาวะแวดล้อม โดยรวมผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ ด้านความสอดคล้องกับนโยบายต้นสังกัด และด้านความต้องการจำเป็น (มนตรา พิกมมงคล, 2563)

2. ด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านงบประมาณ ด้านสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ และด้านบุคลากร ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า โรงเรียนบ้านคลองขุดได้สำรวจความพร้อมในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ด้านการบริหารจัดการ รวมทั้งการประสานงานระหว่างสถานศึกษากับหน่วยงานและบุคคลภายนอก เพื่อขอความร่วมมือในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ส่งเสริมและพัฒนา และ

ป้องกันและแก้ไขปัญหาผู้เรียนร่วมกัน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547) ทำให้การดำเนินงานโครงการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีการประเมิน ด้านปัจจัยนำเข้าที่เป็นการประเมินความเหมาะสมด้านความสามารถของหน่วยงาน และการ ได้รับการช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ จะช่วยให้โครงการดำเนินงานไปได้ เช่น เวลา เงินทุน อาคาร สถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือ (สำราญ มีแจ้ง, 2558) สอดคล้องกับ สถิตย์ วิวาสุข ที่ศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น โครงการมีความเหมาะสมด้านภาคีเครือข่าย ด้านบุคลากร ด้านการบริหารจัดการ ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และสื่อการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด (สถิตย์ วิวาสุข, 2563)

3. ด้านกระบวนการ โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งผ่านเกณฑ์การ ประเมินที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณากระบวนการแต่ละด้าน พบว่า ทุกด้านมีระดับการปฏิบัติอยู่ ในระดับมากที่สุด โดยมีการทำงานเป็นทีม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การนิเทศ ติดตาม และ ประเมินผล และให้ข้อมูลย้อนกลับที่นำไปใช้ปรับปรุงงานต่อไป (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) ทั้งนี้จากการลงพื้นที่ของครูในการเยี่ยมบ้านนักเรียน การติดตาม นักเรียนที่มีปัญหาการเรียน ปัญหาการขาดเรียนบ่อย การพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้รับทราบปัญหาและข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาสำหรับการดูแล นักเรียนอย่างทั่วถึง การคัดกรองนักเรียนทำให้ได้สารสนเทศสู่การวางแผนส่งเสริมพัฒนาหรือ แก้ไขปัญหานักเรียน ด้านการป้องกันและแก้ไข โรงเรียนได้จัดกิจกรรมการดูแลความปลอดภัย นักเรียน ทำให้นักเรียนได้รับความคุ้มครองด้านสวัสดิภาพอย่างรอบด้าน ในปีการศึกษา 2563- 2564 นักเรียนมีอัตราการเกิดอุบัติเหตุลดลง และกิจกรรมการดูแลและคัดเลือกทุน ได้ดำเนินงานจัดหาทุนจากหน่วยงานเอกชนภายนอก และพิจารณาให้ทุนนักเรียนตามความ เหมาะสมและจำเป็น ทำให้นักเรียนที่มีความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ เช่น นักเรียนที่ครอบครัวยากจน ขาดทุนทรัพย์และโอกาสทางการศึกษา ได้รับดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านการส่งเสริม และพัฒนานักเรียน มีการจัดกิจกรรมการดูแลส่งเสริมสุขภาพนักเรียน ทำให้นักเรียนที่มีปัญหา ด้านภาวะทุพโภชนาการได้รับการส่งเสริมให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง มีพฤติกรรมการดูแล สุขภาพที่เหมาะสม รับประทานอาหารที่มีประโยชน์เสริมสร้างทักษะการออกกำลังกายที่ถูกวิธี ส่งผลให้นักเรียนมีน้ำหนักส่วนสูงที่สมส่วนตามเกณฑ์มาตรฐาน กิจกรรมแนะแนวการศึกษา ได้ส่งเสริมให้ครูประจำชั้นจัดกิจกรรมแนะแนวครอบคลุม 4 กลุ่มกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมรู้จัก เข้าใจ และเห็นคุณค่าตนเองและผู้อื่น กิจกรรมการแสวงหาและใช้ข้อมูลสารสนเทศ กิจกรรม การตัดสินใจและแก้ปัญหา กิจกรรมการปรับตัวและการดำรงชีวิตในสังคม จัดกิจกรรม โฮมรูมทุกวัน จัดห้องแนะแนวประจำโรงเรียน เพื่อให้แนะแนวช่วยเหลือผู้เรียนด้านการเรียน การใช้ชีวิต แนะแนวเพื่อการศึกษาต่อของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 การจัดกิจกรรมการส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนผ่านคุณลักษณะ 8 ประการอย่างดีเยี่ยม ได้แก่ จัดกิจกรรมกลุ่มสี่ กิจกรรมวินัยนักเรียน จัดกิจกรรมวิถีพุทธ จัดกิจกรรมวิถีมุสลิม จัด

กิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรม ผ่านกระบวนการของความเป็นพหุวัฒนธรรมโดยเชิญพระครูและอิม่าม มาเป็นวิทยากรอบรม ภาคเรียนละ 1 ครั้ง ทำให้นักเรียนมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เฉลี่ยระดับชั้นเรียนอยู่ในระดับดีเยี่ยม และการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาทักษะชีวิตที่หลากหลาย ได้ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะอาชีพให้กับนักเรียนในช่วงโมฆเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และชั่วโมงชมรม ได้แก่ การตัดผมและเสริมสวย การปลูกเมล่อน การเพาะเห็ด การเลี้ยงไส้เดือน สหกรณ์ร้านค้า และได้เชิญวิทยากรจากศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดสตูลให้ความรู้ด้านทักษะอาชีพ เจ้าหน้าที่จากสาธารณสุขจังหวัดสตูลให้ความรู้เรื่อง รู้เท่าทันภัยยาเสพติด และเพศวิถีศึกษา เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีทักษะชีวิต รู้ทันภัยสังคม และเจ้าหน้าที่ตำรวจภูธรเมืองสตูลให้ความรู้เรื่องการขับขี่ปลอดภัยและวินัยจราจร เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้กฎหมายการจราจร และการขับขี่ที่ปลอดภัย แก่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งในการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวได้มีการนิเทศติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และได้จัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานเพื่อนำสารสนเทศที่ได้ไปแก้ไขปรับปรุงการพัฒนา กิจกรรมและโครงการต่อไป เป็นไปตามแนวคิดของ Sibley, E. et. al. ที่ได้อธิบายว่า การประเมินกระบวนการเป็นแนวทางในการตัดสินใจปฏิบัติงานโครงการ กำกับ และปรับกิจกรรมของโครงการให้มีประสิทธิภาพโดยการติดตามความก้าวหน้า ตรวจสอบปรับปรุงแบบแผนของโครงการและวิธีการเพื่อควบคุมกระบวนการให้มีประสิทธิภาพ (Sibley, E. et. al., 2017) สอดคล้องกับผลการประเมินของ โชคดี อีววังโส ที่ได้ประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน โรงเรียนมัธยมเทศบาลวัดท่าแพ เทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านกระบวนการ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยช่วงเวลาดำเนินงานตามโครงการ กิจกรรมการดำเนินงานมีครูที่ปรึกษาให้เวลากับนักเรียนเพื่อปรึกษาปัญหาต่าง ๆ และรายงานผลการดำเนินงานโครงการตามระยะเวลาที่กำหนด (โชคดี อีววังโส, 2559)

4. จากผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ โดยรวมผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ดังนี้

4.1 การดำเนินงานโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้โรงเรียนได้รับการประเมินและคัดเลือกสถานศึกษาดีเด่นเพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งผลสำเร็จของโครงการ ทำให้โรงเรียนบ้านคลองขุด ได้รับรางวัล เหรียญทองระดับภูมิภาค การคัดเลือกสถานศึกษาและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2564 และได้รับโล่รางวัลระดับทอง การดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2563 ประเภทสถานศึกษาขนาดใหญ่ ทั้งนี้เพราะโรงเรียนได้กำหนดนโยบายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน การเสริมสร้างทักษะชีวิต และการคุ้มครองนักเรียน และกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่สอดคล้องกับสภาพปัญหาและบริบทของสถานศึกษา ร่วมกันคัดกรองนักเรียน จัดทำข้อมูลสารสนเทศ มีวิธีการดำเนินงานที่สอดคล้องกับกิจกรรมทั้ง 5 กิจกรรมของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สร้างการมีส่วนร่วมของภาคี

เครือข่ายในการส่งเสริม สนับสนุนป้องกันช่วยเหลือ และคุ้มครองนักเรียนอย่างต่อเนื่อง นิเทศติดตาม ประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน จึงทำให้โรงเรียนได้รับรางวัลเหรียญทองระดับภูมิภาค และโล่รางวัลระดับทอง ซึ่งเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่แสดงให้เห็นถึงผลสำเร็จจากการดำเนินงานโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านคลองขุด

4.2 จากการทำนงานโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 1) ผลการจัดกิจกรรมการคัดกรองนักเรียนและการเยี่ยมบ้านนักเรียน ทำให้ได้สารสนเทศนักเรียนเป็นรายบุคคล อาจเป็นเพราะว่า โรงเรียนได้ส่งเสริมให้ครูออกเยี่ยมบ้านนักเรียน สัปดาห์ละ 1 ครั้ง จำนวน 15 สัปดาห์ สรุปรายงานผลการออกเยี่ยมบ้านต่อฝ่ายบริหาร ทำให้สารสนเทศระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียน ข้อมูลปัญหาของนักเรียน และแนวทางการช่วยเหลือนักเรียนอย่างเหมาะสม 2) ผลการจัดกิจกรรมการดูแลความปลอดภัยนักเรียน ทำให้การเกิดอุบัติเหตุในโรงเรียนมีจำนวนลดลง ทั้งนี้เพราะโรงเรียนได้ดูแลความปลอดภัยนักเรียน ด้วยการแต่งตั้งเวรยามรักษาการณ์ตลอด 24 ชั่วโมง และแต่งตั้งครูเวรประจำวันในการดูแลนักเรียนในการมาโรงเรียนในช่วงเวลาเช้า และการส่งกลับบ้านในช่วงเวลาเย็น โรงเรียนดูแลนักเรียนด้านสุขภาพ และจัดทำประกันอุบัติเหตุนักเรียนครบ 100% เครือข่ายผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการกำกับดูแลนักเรียนในการใช้ชีวิตนอกโรงเรียน ส่งผลให้การทำนงานด้านความปลอดภัยที่ผ่านมา นักเรียนได้รับความคุ้มครองด้านสวัสดิภาพอย่างรอบด้าน ได้รับการดูแลความปลอดภัยทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ในปีการศึกษา 2563 - 2564 นักเรียนมีอัตราการเกิดอุบัติเหตุลดลง 3) ผลการจัดกิจกรรมการดูแลส่งเสริมสุขภาพนักเรียน พบว่า นักเรียนนักเรียนที่มีปัญหาด้านภาวะทุพโภชนาการมีจำนวนลดลง โดยนักเรียนได้การสร้างความตระหนักและมีสุขนิสัยที่ดีในการบริโภคอาหาร ส่งเสริมให้มีพฤติกรรมดูแลสุขภาพที่เหมาะสม รับประทานอาหารครบมื้อ มีคุณค่าทางสารอาหารปลอดภัยถูกต้องตามหลักโภชนาการทุกคน และเสริมสร้างทักษะการออกกำลังกายที่ถูกต้องส่งผลให้นักเรียนมีน้ำหนักส่วนสูงที่สมส่วนตามเกณฑ์มาตรฐาน 4) ผลการจัดกิจกรรมการดูแลและคัดเลือกทุน พบว่านักเรียนได้รับทุนการศึกษา ปีการศึกษา 2563 จำนวน 109 ทุน จึงทำให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยงด้านเศรษฐกิจได้รับความช่วยเหลืออย่างเหมาะสมและจำเป็น และทำให้โรงเรียนไม่มีนักเรียนออกกลางคัน 5) ผลการจัดกิจกรรมแนะแนวการศึกษา พบว่า จำนวนนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ศึกษาต่อทุกคนและไม่มีนักเรียนที่ออกกลางคัน โรงเรียนได้ส่งเสริมให้ครูประจำชั้นจัดกิจกรรมแนะแนว กิจกรรมการแสวงหาและใช้ข้อมูลสารสนเทศ กิจกรรมการตัดสินใจและแก้ปัญหา กิจกรรมการปรับตัวและการดำรงชีวิตในสังคม และสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายในการส่งต่อนักเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้น ทำให้นักเรียนได้รับการช่วยเหลือในการรู้จักตนเอง เข้าใจผู้อื่น การใช้สารสนเทศที่เกิดประโยชน์ การปรับตัวในการดำรงชีวิตรวมทั้งการศึกษาต่อ 6) ผลการจัดกิจกรรมการส่งเสริมให้นักเรียนทุกคน

ผ่านคุณลักษณะ 8 ประการอย่างดีเยี่ยม พบว่า โดยรวมนักเรียนโรงเรียนบ้านคลองขุดมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ระดับดี และระดับดีมาก ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เพราะโรงเรียนได้จัดกิจกรรมกลุ่มสี่ จัดกิจกรรมวินัยนักเรียน จัดกิจกรรมวิถีพุทธ จัดกิจกรรมวิถีมุสลิม และจัดกิจกรรมอบรมคุณธรรม จริยธรรม ผ่านกระบวนการของความเป็นพุทธวัฒนธรรม ส่งผลให้ผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการ ผ่านเกณฑ์การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ร้อยละ 100 อยู่ในระดับดีเยี่ยม 7) ผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาทักษะชีวิตที่หลากหลาย พบว่า โดยรวมนักเรียน มีพฤติกรรมความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตในระดับดี และระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 100 ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เพราะโรงเรียนได้ส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะอาชีพให้กับนักเรียนในช่วงโมฆเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้ และช่วงโมงชมรม ให้ผู้เรียนเข้าเรียนรู้ตามความชอบ ความถนัดของผู้เรียน จึงทำให้นักเรียน ได้รับการพัฒนาด้านทักษะอาชีพที่หลากหลาย เหมาะสมกับช่วงวัย เป็นไปตามแนวคิดของสำราญ มีแจ้ง ที่กล่าวว่า การประเมินผลผลิตเป็นการประเมินเพื่อมุ่งตอบคำถามว่า โครงการประสบความสำเร็จตามแผนงานที่วางไว้หรือไม่ ผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์หรือตามที่คาดหวังหรือไม่ โดยอาศัยข้อมูลจากการรายงานผลที่ได้จากการประเมินสภาพแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้น และกระบวนการร่วมด้วย (สำราญ มีแจ้ง, 2558) สอดคล้องกับเชิงยุทธ มูลเอก ศึกษาพบว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนห้องสอนศึกษา ส่งผลให้นักเรียนมีทักษะในการหลีกเลี่ยง ป้องกันภัยอันตราย และพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และสังคม สามารถจัดการกับปัญหาและอารมณ์ของตนเองได้ มีสุขภาพกาย สุขภาพจิต และสุขนิสัยที่ดี มีเจตคติที่ดี มีทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพสุจริตและรู้จักตนเองและพึ่งตนเองได้ (เชิงยุทธ มูลเอก, 2560) และการดูแลช่วยเหลือและพัฒนานักเรียนให้มีคุณภาพ เกิดจากการให้คำปรึกษาในด้านการเรียนการสอน การสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจของนักเรียนที่มีต่อครู (Nkechi, E. E., 2016) การใช้มาตรการช่วยเหลือนักเรียนเป็นรายบุคคลอย่างแท้จริง และการประยุกต์ใช้เครื่องมือที่หลากหลายช่วยให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีผลสำเร็จมากขึ้น (Sibley, E. et. al., 2017)

4.3 จากผลการประเมินความพึงพอใจต่อโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยรวมนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ เพราะโรงเรียนได้สำรวจสภาพปัญหา คัดกรองนักเรียน และกำหนดแนวทางการแก้ปัญหาอย่างเหมาะสม และได้สร้างการมีส่วนร่วมในพัฒนาคุณภาพนักเรียนของโรงเรียนมาอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการร่วมประชุม วางแผนงานและพัฒนาโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ทำให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้ปกครองนักเรียนมีส่วนร่วมในการร่วมวางแผนและพัฒนาโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือให้การส่งเสริม สนับสนุนกิจกรรมต่างๆของโรงเรียน ทั้งใน

ด้านวัสดุ อุปกรณ์ทุนการศึกษา และปัจจัยต่าง ๆ และเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน มีส่วนร่วมในการประสานข้อมูล ข่าวสาร กำหนดรูปแบบ ระหว่างครู ผู้ปกครอง ในการส่งเสริม แก้ไขและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครอง รวมทั้งเครือข่ายผู้นำชุมชน มีส่วนร่วมในการช่วยสอดส่องดูแลความประพฤติของนักเรียน เมื่อพบพฤติกรรมที่พึงประสงค์จะยกย่องชมเชย แต่ถ้าเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์จะแจ้งข้อมูลให้โรงเรียนทราบโดยเร็ว ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดความพึงพอใจของพัฒนา พรหมณี และคนอื่น ที่สรุปว่า ความพึงพอใจเกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการในการเรียนรู้ การเรียนรู้เกิดจากการสร้างความสัมพันธ์บางอย่างระหว่างสิ่งเร้ากับพฤติกรรมการตอบสนอง (พัฒนา พรหมณี และคนอื่น, 2563) และสอดคล้องกับวชิระ อาจเอื้อม ศึกษาพบว่า ผลการประเมินด้านความพึงพอใจของนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีต่อการดำเนินโครงการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนสกลวิสุทธิ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมิน (วชิระ อาจเอื้อม, 2559)

องค์ความรู้ใหม่

การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทำให้ได้สารสนเทศสำหรับใช้ในการตัดสินใจการปรับปรุงและพัฒนาโครงการ สรุปองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการดำเนินงานโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ดังนี้

ระยะการประเมิน	ประเด็นการประเมิน	ผลที่ได้รับ
ประเมินก่อนการดำเนินงาน		
1. ด้านบริบท	1. สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น 2. ความสอดคล้องของโครงการกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด 3. ความสอดคล้องของหลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรมของโครงการ	1) สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น 2) ความสอดคล้องของโครงการกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดมี 3) ความสอดคล้องของหลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย กิจกรรมของโครงการ โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด
2. ด้านปัจจัยนำเข้า	1. ด้านบุคลากร 2. ด้านงบประมาณ 3. ด้านสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ 4. ด้านการบริหารจัดการ	ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสื่อการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ และด้านการบริหารจัดการมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด
ประเมินระหว่างการทำงาน		
3. ด้านกระบวนการ	1. กระบวนการบริหาร PDCA 2. การดำเนินกิจกรรม 7 กิจกรรม	1. ระดับการปฏิบัติงานตามกระบวนการบริหาร PDCA อยู่ในระดับมากที่สุด

ระยะการประเมิน	ประเด็นการประเมิน	ผลที่ได้รับ
		2. ระดับการปฏิบัติงานรายการกิจกรรมทั้ง 7 กิจกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด
ประเมินหลังสิ้นสุดโครงการ		
4. ด้านผลผลิต	1. ผลการประเมินและคัดเลือกสถานศึกษาดีเด่นเพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน 2. ผลการดำเนินงานโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3. ความพึงพอใจของผู้เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	1. โรงเรียนบ้านคลองขุด ได้รับ 1) รางวัลเหรียญทองระดับภูมิภาค การคัดเลือกสถานศึกษา และสำนักงานเขตพื้นที่เพื่อรับรางวัลระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2564 2) รางวัลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2564 ระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประเทศสถานศึกษาขนาดกลาง ระดับทอง อันดับที่ 1 และ 3) โล่รางวัลระดับทอง การดำเนินระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประจำปี 2563 ประเภทสถานศึกษาขนาดใหญ่ 2. นักเรียนได้รับการดูแลความปลอดภัยและการส่งเสริมสุขภาพในโรงเรียน มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์อยู่ในระดับดีและดีมาก และมีพฤติกรรมความสามารถในการใช้ชีวิตอยู่ในระดับดีและดีมาก ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด 3. ผู้บริหารโรงเรียน ครู คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนบ้านคลองขุด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล โดยรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนดไว้ ข้อเสนอแนะที่ได้มีดังนี้ 1) ด้านบริบท โดยรวมมีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นโรงเรียนควรโครงการมีเป้าหมายเพื่อให้ นักเรียนได้รับการดูแลช่วยเหลืออย่างทั่วถึง ถูกวิธี ทันเวลา และได้รับการพัฒนาตรงตามศักยภาพ และควรศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการศึกษาและนโยบายของโรงเรียน 2) ด้านปัจจัยนำเข้า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นโรงเรียนควรจัดเตรียมครุมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ควรรวบรวม จัดหา พัฒนาสื่อและ

นวัตกรรมที่ใช้ในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเพียงพอ และควรมีกระบวนการทำงานที่มุ่งเน้นให้ภาคีเครือข่าย ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรภายในและภายนอก ร่วมกันดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) ด้านกระบวนการ โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นโรงเรียนควรจัดประชุมคณะครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อวางแผนและกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กำหนดนโยบายระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน จัดกิจกรรมตามระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนครบทั้ง 5 กิจกรรม นอกจากนี้โรงเรียนควรนิเทศติดตามโดยใช้ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อหาแนวทางการปฏิบัติงานร่วมกันให้บรรลุผลในทุกสัปดาห์ และนำผลการประเมินไปพัฒนางานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และ 4) ด้านผลผลิต โดยรวมผลการประเมินผลเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อให้เกิดการพัฒนาต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โรงเรียนควรพัฒนานักเรียนให้มีความรับผิดชอบ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองที่มีต่อครอบครัว และนักเรียนประพฤติปฏิบัติตามกฎกติการะเบียบ ประเพณีและวัฒนธรรมของสถานศึกษาและชุมชน และส่งเสริมให้นักเรียนสามารถดูแลช่วยเหลือตัวเองได้ตามวัย สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับหัวข้อการประเมินครั้งต่อไป โรงเรียนควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษากับประสิทธิภาพการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และศึกษากลยุทธ์การดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในสังคมพหุวัฒนธรรมในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

- กรมสามัญศึกษา. (2544). ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา. กรุงเทพมหานคร: การศาสนา.
- เชิงยุทธ มุลเอก. (2560). ผลการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนห้องสอนศึกษา อำเภอมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วารสารบัณฑิตวิจัย, 6(1), 37-48.
- โชคดี อ้วนวังโส. (2559). การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนมัธยมเทศบาลวัดท่าแพ เทศบาลเมืองทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช. นครศรีธรรมราช: โรงเรียนมัธยมเทศบาลวัดท่าแพ.
- พัฒนา พรหมณี และคนอื่น. (2563). แนวคิดเกี่ยวกับความพึงพอใจและการสร้างแบบสอบถามความพึงพอใจในงาน. วารสารวิชาการสมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย (สสอท.), 26(1), 59-66.
- มนตรา พิกมมงคล. (2563). การประเมินผลโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนราชานุบาล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 6(4), 81-95.

- โรงเรียนบ้านคลองขุด. (2562). รายงานประจำปีของสถานศึกษา ปีการศึกษา 2562. สตูล: โรงเรียนบ้านคลองขุด.
- วชิระ อาจเอื้อม. (2559). การประเมินโครงการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปีการศึกษา 2559 โรงเรียนสกลวิสุทธิ. สมุทรสงคราม : โรงเรียนสกลวิสุทธิ.
- สมคิด พรหมจ้อย. (2563). เทคนิคการประเมินโครงการ. (พิมพ์ครั้งที่ 7). นนทบุรี : จตุพร ดีไซน์.
- สฤษฎ์ วิวาสุข. (2563). การประเมินโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โรงเรียนจอมพระประชาสรรค์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 8(8), 296-310.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2547). แนวทางการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- _____. (2559). การพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำราญ มีแจ้ง. (2558). การประเมินโครงการทางการศึกษา: ทฤษฎีและปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Nkechi, E.E. (2016). The Role of Guidance and Counselling in Effective Teaching and Learning in Schools. RAY: International Journal of Multidisciplinary Studies, 1(2), 36-48.
- Sibley, E. et al. (2017). The Impact of Comprehensive Student Support on Teachers: Knowledge of the Whole Child, Classroom Practice, and Teacher Support. Teaching and Teacher Education, 65(1), 145-156.

การศึกษาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรม
ทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่*

STUDYING KNOWLEDGE IN AN ANTI-CORRUPTION BY ACTIVITIES AND
BUDDHIST PRINCIPLES IN CHIANG MAI PROVINCE

พระครูสังฆรักษ์วีรวัฒน์ วีรวัฒนโน

Phrakru Sangharak Weeravat Weeravattano

พระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี

Phramaha Weerasak Suramati

กมล บุตรขารี

Kamal Butchari

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

Mahamakut Buddhist University Lanna Campus, Thailand

E-mail: weerawat152526@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ 2) พัฒนาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ และ 3) นำเสนอองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-method Research: MMR) โดยพื้นที่การวิจัย คือ จังหวัดเชียงใหม่ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้บริหาร จำนวนทั้งหมด 413 รูป/คน เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินการอบรม ผลการวิจัย พบว่า 1) การศึกษาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาในการป้องกันการทุจริต กิจกรรมสร้างองค์ความรู้ในข้อกฎหมายและความชัดเจนของกระบวนการทางนิติศาสตร์ การปรับการร้องเรียน หรือข้อปัญหาต่าง ๆ 2) การพัฒนาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต สร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ ด้วยการจัดอบรมด้านกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องต่อการควบคุมการทุจริตและประพฤติมิชอบเพื่อให้ความรู้ทางทฤษฎีของบุคลากรเป็นไปในทิศทางเดียวกัน เชื่อมั่นใน หลักการและการปฏิบัติหน้าที่ที่บริสุทธิ์ ยุติธรรมตามกฎหมาย และ 3) การนำเสนอองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต พบว่า กิจกรรมสร้าง

* Received 14 September 2022; Revised 21 September 2022; Accepted 25 September 2022

องค์ความรู้ในข้อกฎหมายและความชัดเจนของกระบวนการทางนิติศาสตร์ การปรับการร้องเรียน หรือข้อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมการปรับทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการทางกฎหมาย เสริมสร้างระบบเครือข่าย การต่อยอดในการจัดรวมกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนหรือในรายวิชาที่เกี่ยวข้องต่อไป

คำสำคัญ: องค์ความรู้ใหม่, การต่อต้านทุจริต, กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study the knowledge of anti-corruption through activities and Buddhist principles in Chiang Mai area, 2) develop the knowledge in anti-corruption through activities and Buddhist principles, and 3) contribute the knowledge in anti-corruption by using activities and Buddhist principles in Chiang Mai Area. This research model is mixed-method research: quantitative research and qualitative research. The research population group consisted of students, Buddhist scholars, teachers, staff, and administrators with a total of 413 participants. The research instrument were questionnaires, interview forms, and training assessment forms. The results found that 1) a body of knowledge in anti-corruption by using activities and Buddhist principles for solving the problem of preventing fraud activities by creating a body of knowledge in the law and the clarity of the jurisprudence process, complaint adjustment, or various problems; 2) developing a body of knowledge in anti-corruption, grooming quality officers with legal training related to the controlling of corruption and misconduct so that the personnel's theoretical knowledge is in the same direction, they believe in the principles and fair and fair performance according to the law; 3) the presentation on anti-corruption found that activities to create a body of knowledge in the law and the clarity of the jurisprudence, the process to make a complaint adjustment, or problems that arise in society to adjust a good attitude towards the legal process, strengthening the network and continuing to be organized in conjunction with teaching and learning in the classroom or in related courses.

Keywords: New knowledge, Anti-corruption, Activities and Buddhist Principles

บทนำ

จากรายงานผลการดำเนินการปราบปรามการทุจริตของสำนักงาน ป.ป.ท. ประจำปีเดือน สิงหาคม พ.ศ. 2562 “การกล่าวหา ร้องเรียนการทุจริตของเจ้าหน้าที่รัฐ ปีงบประมาณ 2561

มีจำนวน 3,196 คดี” จากการสรุปผลการดำเนินการเรื่องร้องเรียน ประจำปี 2560 ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) พบว่า หน่วยงานที่ถูกร้องเรียนให้ตรวจสอบ 5 อันดับแรก คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 17.35% กระทรวงมหาดไทย 15.11% สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 9.96% กระทรวงศึกษาธิการ 4.11% กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2.34% ส่วนจังหวัดที่มีการร้องเรียนมากที่สุด 5 อันดับแรก ประกอบด้วยกรุงเทพมหานคร 13.19% นครราชสีมา 3.19% เชียงใหม่ 2.91% อุบลราชธานี 2.61% นครสวรรค์ 2.59% (กรุงเทพธุรกิจ, 2561) เชียงใหม่เป็นอันดับที่ 3 ของจังหวัดที่มีการร้องเรียนในการทุจริตรองจากกรุงเทพมหานคร และนครราชสีมา และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริตจังหวัดเชียงใหม่ มีสถิติเรื่องร้องเรียนเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับทุจริต จริยธรรม จำนวนเรื่องทั้งหมด 47 เรื่อง การแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันถือว่าเป็นปัญหาสำคัญที่เร่งด่วน จะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ เชียงใหม่เป็นเมืองท่องเที่ยวที่มีประชาชนจากทั่วทุกมุมโลกเดินทางเข้ามา หากปล่อยให้การทุจริตคอร์รัปชันยังเป็นปัญหาอยู่ จะนำไปสู่ภาพพจน์ที่ไม่ดีอันจะเป็นผลเสียต่อการธุรกิจหลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะธุรกิจการท่องเที่ยว

การสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริตนั้นจะเกิดผลได้ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ไม่จะเป็นระดับชุมชนไปจนถึงระดับชาติ ซึ่งกระบวนการและวิธีการในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน เกิดจากการประกาศเจตนารมณ์ของสมาชิกชุมชนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตในพื้นที่ของตน ซึ่งมีการเข้าร่วมในรูปแบบจิตอาสา จนเกิดเป็นองค์กรชุมชนเพื่อต่อต้านการทุจริตถือปัจจัยหลักของความสำเร็จ ที่ทำให้เกิดการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อต่อต้านการทุจริต (ชุมแพ แสนยะบุตร, 2560) หน่วยงานภาครัฐเองก็ต้องมีกระบวนการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ มีสมรรถนะสูง ยึดหลัก ธรรมาภิบาล มีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็วและโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมัธยัสถ์ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) สร้างความเข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกันของสังคมไทย ให้ครอบคลุมภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนและภาคประชาชน พร้อมทั้งสร้างพลังการขับเคลื่อนค่านิยมต่อต้านการทุจริต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

การวิจัยเรื่องการศึกษาของค่านิยมในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่นี้ เป็นการบูรณาการศาสตร์สมัยใหม่กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีการจัดกิจกรรมอบรมและสร้างเครือข่ายในการสร้างความเข้มแข็งการต่อต้านการทุจริต เพื่อให้สังคมไทยมีวินัย โปร่งใส ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม รวมทั้งสร้าง

ความเข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกันของสังคมไทย พร้อมทั้งเพื่อสร้างพลังการขับเคลื่อนค่านิยมต่อต้านการทุจริต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัยนี้ เป็นแบบผสมวิธี (Mixed-method Research: MMR) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิเคราะห์ สัมภาษณ์เนื้อหาจากเอกสารงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก ผูกอบรม สนทนากลุ่ม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ สรุปและเขียนบรรยายเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถาม และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์โดยมีขั้นตอนการวิจัยดังต่อไปนี้

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากร ได้แก่

1. ประชากร คือ นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการด้านพุทธศาสนา ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้บริหารของสถาบันการศึกษา 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนสามัคคีวิทยาทาน โรงเรียนเมตาศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวนทั้งหมด 3,035 รูป/คน

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการด้านพุทธศาสนา ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้บริหาร เนื่องจากกลุ่มประชากรของแต่ละสถาบันมีจำนวนและสัดส่วนที่ต่างกัน รวมทั้งบริบทของกลุ่มประชากรมีความหลากหลาย จึงทำให้ผู้วิจัยหาขนาดกลุ่มตัวอย่างแยกตามสถาบันการศึกษา 4 แห่ง โดยคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างรอบที่หนึ่งตามวิธีการของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, T., 1973) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ .05 เพื่อใช้ตอบแบบสอบถาม รวมทั้งหมด 4 สถานศึกษา จำนวน 968 รูป/คน เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างรอบที่หนึ่งนำมาหาขนาดกลุ่มตัวอย่างรอบที่สองตามวิธีการของ ทาโร ยามาเน่ เช่นกัน ได้จำนวนทั้งหมด 284 รูป/คน จากนั้นนำมาหาสัดส่วนของประชากร (Proportional to Size) แยกแต่ละสถานศึกษา เพื่อใช้สำหรับการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างตามวิธีการของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, T., 1973)

เครื่องมือในการวิจัย คือ 1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ 3) แบบประเมินการอบรม โดยมีผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบความถูกต้องเพื่อทำการเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกข้อมูลจากผู้ให้

ข้อมูลการหาคุณภาพของเครื่องมือ การหาความเที่ยง (Validity) คณะผู้วิจัยได้หาความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยโดยจะนำแบบสอบถามที่ได้สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามในแต่ละข้อว่าตรงตามจุดมุ่งหมายของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ หลังจากนั้น ก็จะนำมาแก้ไขปรับปรุงเพื่อดำเนินการวิจัย และการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) คณะผู้วิจัยจะหาความเชื่อมั่นโดยนำแบบสอบถามไปทดสอบประชากรในกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 30 ราย โดยวิเคราะห์ความเชื่อมั่นโดยวิธีการของ Cronbach (ณรงค์ โพธิ์พุกษานันท์, 2551)

การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างโดยมีขั้นตอนการเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ขอจริยธรรมวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หมายเลขข้อเสนอการวิจัย ว. 122/2595 และได้ขออนุญาตในการเก็บข้อมูลในเครือข่ายวิจัยในสถาบันการศึกษา 4 แห่งโดยอธิบายรายละเอียดโครงการวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ของงานวิจัย
2. ผู้วิจัยดำเนินการพบกลุ่มตัวอย่าง อธิบายรายละเอียดของโครงการวิจัยตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้
3. ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยตามแผนการโดยใช้ 1) การสอบถาม 2) การสัมภาษณ์ และ 3) การอบรม บันทึกข้อมูลที่ได้โดยการจดบันทึกข้อมูลตามขั้นตอนการทำงานวิจัย
4. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทางสถิติ ข้อมูลเชิงคุณภาพ ก่อนนำข้อมูลมาวิเคราะห์ และเขียนสรุปเชิงพรรณนา

วิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยออกเป็นสอง 2 แบบได้แก่ข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการด้านพุทธศาสนา ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้บริหาร

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้จากการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่างรอบที่สอง เป็นแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมที่เหมาะสมกับการสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งการดำเนินการสัมภาษณ์ในขั้นตอนนี้จะได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

1. การศึกษาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า โครงการอบรมเรื่องการทุจริตและประพฤติมิชอบต่อการศึกษารองคความรู้ในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาต่อต้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหา และการหาทางออกในการป้องกันการทุจริต กิจกรรมสร้างองค์ความรู้ในข้อกฎหมายและความ

ชัดเจนของกระบวนการทางนิติศาสตร์ การปรับการร้องเรียน หรือข้อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม การปรับทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการทางกฎหมาย และสิ่งที่ควรเสนอแนะไปพัฒนาการจัดโครงการในโอกาสต่อไป ประกอบด้วยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการต่อต้านการทุจริตในองค์ทางการศึกษาอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างระบบเครือข่าย การต่อยอดในการจัดรวมกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนหรือในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเวลาในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอเพราะต้องตอบข้อคำถามทางกฎหมายอยากให้จัดเป็นอีกหัวข้อในวันถัดไป

2. การพัฒนาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า องค์การทางการศึกษาต้องสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพด้วยการจัดอบรมด้านกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องต่อการควบคุมการทุจริตและประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อให้ความรู้ทางทฤษฎีของบุคลากรเป็นไปในทิศทางเดียวกันอย่างมีเอกภาพเชื่อมั่นใน หลักการและการปฏิบัติหน้าที่ที่บริสุทธิ์ยุติธรรมตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ หลักธรรมาภิบาล และหลักเกณฑ์อื่น ๆ ที่บัญญัติไว้ในระเบียบปฏิบัติงานนั้น ๆ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือกำกับดูแลบุคลากรในการควบคุมการทุจริต ซึ่งจะเข้าไปสร้างกลไกจิตสำนึกและการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติการของบุคลากรทางการศึกษา อาจแสดงออกในรูปของการแสดงความคิดเห็นตามโอกาสที่ประชาชนเข้าร่วมโครงการและหรือกิจกรรม ทั้งภายใต้แผนปฏิบัติการเสริมสร้างความร่วมมือแบบมีส่วนร่วมของท้องถิ่น การตรวจสอบ อนุมัติงบประมาณพัฒนา ซึ่งสัมพันธ์กับผลประโยชน์ของนักเรียน ผู้เรียนหรือผู้ที่อยู่ในองค์การทางการศึกษา และผลกระทบของปัญหาบางครั้งจำเป็นต้องใช้หลักนิติศาสตร์ ข้อกฎหมายในการพิจารณาตัดสินความผิด ตามลักษณะการ ละเมิด แต่บางครั้งอาจใช้หลักรัฐศาสตร์ในการแก้ไขปัญหา การประเมินผลการควบคุมการทุจริต โดยพิจารณาตามมติของคณะกรรมการเป็นสำคัญ ซึ่งจะตอบสนองต่อการแก้ไข ปัญหาเชิงพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน นับเป็นการดำเนินงานเชิงประจักษ์ต่อการพัฒนาองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริตนอกจากนั้นบุคคลต้องมีบทบาทด้านจิตวิญญาณอย่างแท้จริงที่ ถูกต้องในการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เชื่อมั่นในบทบาทของท่าน จึงแสดงบทบาทด้านการเป็นที่ปรึกษาต่อชุมชน สังคม และหน่วยงานเพื่อรัฐ เพื่อแสดงเจตนารมณ์ การสร้างหลักการดำเนินงาน ใช้หลักการพูดคุย ปรึกษาหารือ และตรวจสอบซึ่งกันและกัน บทบาทของการสร้างองค์ความรู้รูปแบบหนึ่งจึงอยู่ในฐานะหลักธรรมที่จะชี้แนะผู้กระทำผิดด้านการทุจริตได้ ผ่าน “หน่วยอบรมทางการศึกษา” ภายใต้หลักการเสริมสร้างความร่วมมือและควบคุมการทุจริต อย่างเป็นรูปธรรม ตามหน้าที่ที่บุคลากรได้เข้ารับการฝึกอบรม ตามโครงการหรือกิจกรรมที่ได้ ออกแบบกิจกรรม โครงการ โดยถ่ายทอดให้เพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นให้หลักธรรม และโครงการที่มีประสิทธิภาพต่อไป

3. การนำเสนอองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า กิจกรรมสร้างองค์ความรู้ในข้อกฎหมายและความชัดเจนของกระบวนการทางนิติศาสตร์ การปรับการร้องเรียน หรือข้อปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นใน

สังคม การปรับทัศนคติที่ดีต่อกระบวนการทางกฎหมาย และสิ่งสมควรเสนอแนะไปพัฒนาการจัดโครงการในโอกาสต่อไป ประกอบด้วยการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมกระบวนการต่อต้านการทุจริต ในองค์ทางการศึกษาอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างระบบเครือข่าย การต่อยอดในการจัดรวมกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนหรือในรายวิชาที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเวลาในการจัดกิจกรรมไม่เพียงพอ เพราะต้องตอบข้อคำถามทางกฎหมายซึ่งต้องการเป็นกระบวนการวิจัยที่มุ่งศึกษาชุมชนด้วย นักวิจัยร่วมกับผู้มีส่วนร่วม ร่วมกันทำงานกันอย่างเป็นระบบผ่านวงรอบด้วยการเน้นการวิเคราะห์ ปัญหา ศึกษาแนวทางการแก้ปัญหา ปฏิบัติ ตามแผน และติดตามประเมินผล สะท้อนถึงวิธีการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ หรือการสร้างความสามารถของชุมชน โดยเน้นคนเป็นศูนย์กลาง และทุกขั้นตอนมีสมาชิกของชุมชนเข้าร่วมด้วย ประชาชนหรือผู้เข้าร่วมมีสิทธิ์ มีเสียงในการแสดงความคิดเห็น แนวโน้มส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางสังคมของประชาชนในการตัดสินใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมันเป็นส่วนหนึ่งของกรอบกฎหมายในความต้องการของภาคประชาชน

อภิปรายผล

1. จากผลสรุปการตอบแบบสอบถามการทุจริตและประพฤตินิชอบต่อการศึกษา องค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัด เชียงใหม่ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ผู้ตอบแบบสอบถามมีข้อคิดเห็นการให้ความสำคัญในการเข้ามามีส่วนร่วมการป้องกันและปราบปรามการทุจริต แสดงให้เห็นว่าพบเห็นพฤติกรรมทุจริต หรือส่อไปในทางทุจริต หรือการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบโดยการทำลายระบบการตรวจสอบการปฏิบัติงานและความเป็นอิสระขององค์กรที่ทำหน้าที่ตรวจสอบ ค่ามากที่สุด และกิจกรรมที่กลุ่มตัวอย่างอยากให้เกิดขึ้นในการต่อต้านการทุจริต ส่อไปในทางทุจริต การปฏิบัติ ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือ การตรวจสอบและแก้ไขเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาเยาวชน หน่วยงาน หรือองค์กรที่ท่านมีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ainsworth, R. T. ศึกษาเทคโนโลยีสามารถแก้ไขการทุจริต (Technology Can Solve MTIC Fraud – VLN, RTvat, D-VAT certification) พบว่า เทคโนโลยีสามารถแก้ปัญหาการทุจริต เกี่ยวกับการใช้โทรศัพท์มือถือ อย่างมีประสิทธิภาพ (Ainsworth, R. T., 2011) และ กิตติมา บุษาศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพต่อการบริหารงานของ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) พบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ใน องค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสำนักงาน ป.ป.ช. ประกอบด้วยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านแผนยุทธศาสตร์ปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคล ปัจจัยด้านโครงสร้าง และปัจจัยด้านการควบคุมองค์กร โดยปัจจัย ด้านภาวะผู้นำและด้านทรัพยากรบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (กิตติมา บุษาศึกษา, 2554) ส่วน ภัชราพร มีรสสม ศึกษาการบริหารจัดการการศึกษานอกระบบที่มีคุณภาพในประเทศไทย พบว่า ทรัพยากรบุคคลเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของการบริหารจัดการการศึกษานอกระบบ โดยทรัพยากรบุคคลจะต้อง

เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพ มีความรู้ มีความเข้าใจในการทำงาน มีคุณธรรมและมีความตั้งใจในการทำงานอย่างเสียสละ ซึ่งทางองค์กรจะต้องจัดสวัสดิการให้บุคลากร เหล่านี้เหมาะสม รวมถึงการสร้างขวัญและกำลังใจ ต้องให้บุคลากรทุกคนต้องการขวัญและกำลังใจที่ดี มีการให้รางวัลแก่ผู้ที่ทำงานได้ประสบความสำเร็จอย่างดีเยี่ยมจากการแข่งขันกันทำงาน (ภัษราพร มีรสสม, 2555)

2. จากผลการสรุปการสัมภาษณ์การทุจริตและประพฤตินิชอบต่อการศึกษาค้นคว้าความรู้ในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ ปัจจัยใดที่สร้างช่องว่างทำให้เกิดการทุจริตประพฤตินิชอบในสังคมอาจเกิดขึ้นได้จากสถานการณ์ที่เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจมีสิทธิขาดในการใช้ดุลยพินิจซึ่งให้อิสระในการเลือกปฏิบัติ เลือกใช้อำนาจมากกว่าความจำเป็นหรือจะใดกับใครก็ได้หรือการใช้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือข้อกำหนดจำนวนมากที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการทางธุรกิจ ซึ่งจะเป็นโอกาสที่จะทำให้เกิดผลต่าง หรือมูลค่าเพิ่มกับละเว้น หรือกำไรส่วนเกินทางเศรษฐกิจ ซึ่งตัวอย่างในของบทสัมภาษณ์ชี้ให้เห็นว่า สาเหตุที่ทำให้เกิดการทุจริตประพฤตินิชอบในสังคมมีอยู่จำกัดอยู่ในวงแคบ ๆ กระจายไปสู่ทุกกลุ่มในสังคม ซึ่งมีช่องว่างด้านข้อกฎหมาย/กฎระเบียบ/ข้อบังคับ ด้านพฤติกรรมของผู้กระทำและด้านพฤติกรรมของผู้ถูกรับกระทำ ส่วนพฤติกรรมการทุจริตหรือประพฤตินิชอบจะมีวิธีการทำให้เกิดมาตัวบุคคลในการใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่อันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ที่มีมุ่งหมายในการควบคุมดูแล การรับ การเก็บรักษาหรือการใช้เงินหรือทรัพย์สินจากเงินภาษี และมีพฤติกรรมที่ไม่โปร่งใส สอดคล้องกับงานวิจัยของ Waziri, F. ศึกษาความเข้มแข็งของคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในประเทศไนจีเรีย (Strengthening of Anti Corruption Commissions and Laws in Nigeria) พบว่า การบังคับใช้กฎหมายโดยหน่วยงานต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน ให้มีพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสาร ทำให้บทบาทของกฎหมายการให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารเพื่อความโปร่งใสสามารถป้องกันการทุจริตได้ (Waziri, F., 2011) ทั้งนี้ Richins, L. ได้ศึกษาการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน (Preventing Corporate Fraud) พบว่า การป้องกันการทุจริตในบางกรณีต้องมีการเพิ่มบทลงโทษให้หนักขึ้นและบุคลากรต้องมีจริยธรรมจึงจะทำให้การป้องกันการทุจริตมีประสิทธิภาพมากขึ้น (Richins, L., 2014) และกรองกาญจน์ วิวัฒน์วิศกร ศึกษาระยะห่างระหว่างโต๊ะสอบ เพื่อป้องกันการทุจริต โดยใช้การแลกเปลี่ยนระหว่างความเร็วกับความแม่นยำ พบว่า ปัจจัยระยะห่างกระดาษคำตอบและเวลาในการมองข้อสอบมีผลต่อความผิดพลาดในการลอกข้อสอบอย่างมีนัยสำคัญ และความสัมพันธ์ระหว่างความผิดพลาดในการลอกข้อสอบกับดัชนีความยากของงาน สามารถอธิบายถึงความสามารถในการลอกข้อสอบซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ประกอบการวางแผนโต๊ะสอบหรือกำหนดจำนวนผู้คุมสอบ (กรองกาญจน์ วิวัฒน์วิศกร, 2554) ซึ่งสอดคล้องกับ Ainsworth, R. T. ศึกษาเทคโนโลยีสามารถแก้ไขการทุจริต (Technology Can Solve MTIC Fraud - VLN, RTvat, D-VAT certification) พบว่า เทคโนโลยีสามารถแก้ปัญหาการทุจริตเกี่ยวกับการใช้โทรศัพท์มือถือ

อย่างมีประสิทธิภาพ (Ainsworth, R. T., 2011) ส่วน กิตติมา บุษชา ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพต่อการบริหารงานของสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) พบว่า ปัจจัยต่าง ๆ ในองค์กรที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสำนักงาน ป.ป.ช. ประกอบด้วยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านวัฒนธรรม ปัจจัยด้านแผนยุทธศาสตร์ ปัจจัยด้านทรัพยากรบุคคล ปัจจัยด้านโครงสร้าง และปัจจัยด้านการควบคุมองค์กร โดยปัจจัยด้านภาวะผู้นำและด้านทรัพยากรบุคคลและปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม (กิตติมา บุษชา, 2554) และ ญาดา กาศยปนนท์ ศึกษาการกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางการเงินของบุคคลที่มีสถานภาพทางการเมืองเพื่อการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของไทย พบว่า ประเทศไทยจะประสบความสำเร็จ ในการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเพื่อตรวจสอบความเคลื่อนไหวทางการเงินของบุคคลที่มีสถานภาพทางการเมืองไทยจะทำให้เห็นผลลัพธ์ที่สำคัญอันเป็นประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เช่น หน่วยข่าวกรองทาง การเงินของรัฐในประเทศไทยคือสำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน จะสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพในการตรวจสอบซึ่งจะทำให้รัฐสามารถติดตามบริบทภัยสินดังกล่าวและนำกลับคืนสู่แผ่นดินได้ (ญาดา กาศยปนนท์, 2554) ส่วน จินตนา พลอยภัทรภิญโญ ศึกษาปัจจัยเอื้อที่ทำให้เกิดการทุจริตต่อหน้าที่ของบุคลากร สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า การบริหารจัดการขององค์กรในการป้องกันการทุจริตด้วยการมีระบบการบริหารงานที่ชัดเจน โปร่งใส เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาล โดยหน่วยงานต้องมีมาตรการ หรือแผนการดำเนินงานเพื่อป้องกันการทุจริต เช่น การรักษากฎ ระเบียบการปฏิบัติให้ ถูกต้องตามกฎหมาย ระเบียบและวินัย (จินตนา พลอยภัทรภิญโญ, 2554)

3. จากผลการสรุปการแบบประเมินความพึงพอใจโครงการอบรมเรื่องการทุจริตและประพฤติมิชอบต่อการศึกษาคณะความรู้ในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ โดยผู้ตอบแบบประเมิน ได้ประเมินในส่วนด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ โดยรวมอยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ค่ามากที่สุด ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ/วิทยากร/ผู้ประสานงาน โดยรวมอยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ค่าที่มากที่สุด ด้านการอำนวยความสะดวก โดยรวมอยู่ในระดับ พึงพอใจมาก ค่าที่มากที่สุด ด้านคุณภาพการให้บริการ โดยรวมอยู่ในระดับ พึงพอใจ ค่าที่มากที่สุดในการได้รับความรู้ แนวคิด ทักษะและประสบการณ์ใหม่ ๆ จากโครงการ ค่าน้อยที่สุด คือ สิ่งที่ได้รับจากโครงการ/กิจกรรม ครั้งนี้ตรงตามความคาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Byrne, S. M. ศึกษาคุณค่าของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภายในองค์กร; การให้ความ ช่วยเหลือทางเทคนิคสำหรับ บริษัทอุตสาหกรรมขนาดย่อม (The Value of Human Resource Development to an Organization; Providing Technical Assistance to Small Manufacturing Companies) พบว่า การควบคุม พฤติกรรม การฝึกอบรม และการพัฒนาประสบการณ์ ที่มุ่งเน้นการ ให้ความช่วยเหลือ กับวิธีการ แบบองค์รวมสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณค่าได้มากขึ้น (Byrne, S. M., 1999) และ

Amare, S. ศึกษาความท้าทายและการปฏิบัติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในภาครัฐ: หลักฐานจากสำนักงานรัฐของภูมิภาคที่ได้รับคัดเลือกในเขตภูมิภาค Tigray ประเทศเอธิโอเปีย พบว่า พนักงานมีความตระหนักที่ดีต่อแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และพนักงานเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับในการฝึกอบรม การฝึกปฏิบัติงานและการพัฒนา การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาองค์กร และการประเมินผล การปฏิบัติงาน ตามแนวความคิดของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้ เกณฑ์การปฏิบัติงาน และการให้การสนับสนุน ทางด้านเทคนิค และความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่จำเป็นเพื่อให้กระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างยั่งยืนมากขึ้น (Amare, S., 2014)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยกลไกการพัฒนากิจกรรมในการสร้างองค์ความรู้ในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเป็นส่งเสริมการบูรณาการศาสตร์ด้านการสอน การจัดกิจกรรม กับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อการจัดกิจกรรมอบรมและสร้างเครือข่ายในการสร้างความเข้มแข็งการต่อต้านการทุจริต บทพื้นฐานในสถาบันการศึกษายึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม สร้างความเข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกันทั้งยังเป็นพลังการขับเคลื่อนค่านิยมต่อต้านการทุจริตจึงได้กำหนดเป็นกลยุทธ์ “4 สร้าง” ประกอบด้วย สร้างกิจกรรม สร้างเครือข่าย และสร้างความเข้มแข็ง สร้างความซื่อสัตย์สุจริตยุติธรรม เพื่อใช้เป็นฐานคิดในการต่อต้านการทุจริต

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า การป้องกันการทุจริตเป็นมาตรการที่สำคัญเพื่อมิให้เกิดการทุจริตขึ้น โดยกฎหมาย ว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ซึ่งต้องกำหนดให้เป็นภารกิจการป้องกัน กำกับ ดูแล คุณธรรม จริยธรรม ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอำนาจในการใช้จ่ายเงิน และเพื่อเป็นการปรับปรุงการปฏิบัติราชการ หรือวางแผนโครงการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานของรัฐหรือเอกชน เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริต ต้องร่วมมือการออกมาตรการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เสริมสร้างทัศนคติและค่านิยม ในความซื่อสัตย์สุจริต ดำเนินการให้ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต เป็นศูนย์กลางความร่วมมือเพื่อประโยชน์ในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยประสานความร่วมมือกับประชาชนและส่วนราชการเพื่อเผยแพร่ความรู้ให้ประชาชนในทุกระดับได้ตระหนักถึงผลกระทบจากการทุจริตบุคลากรต้องมีจริยธรรมจึงจะทำให้การป้องกันการทุจริตมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยต้องเน้นความโปร่งใส ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และแข่งขันได้ การดำเนินการไปด้วยหลักธรรมที่ถูกต้อง เพื่อเสริมศักยภาพในการแข่งขันและเพิ่มประสิทธิภาพการมีจัดการที่ดี ช่วยให้ระบบถ่วงดุลที่เกิดขึ้นในองค์กรดีขึ้น ระบบตรวจสอบจะทำได้ดีด้วยเป็นการใช้หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสมดุล ให้สิ่งที่ไม่ดีถูกขจัด คงไว้แต่สิ่งที่ดีตามหลักธรรมะของ

พระพุทธเจ้าคือ “มัชฌิมาปฏิปทา” ซึ่งการมีจิตสำนึกในการทำงาน มีความรับผิดชอบในสิ่งที่ได้กระทำ พร้อมตอบคำถามหรือตอบสนองต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและพร้อมรับผิดชอบ มีศีลธรรม จริยธรรมในการทำงาน การคำนึงถึงการมีส่วนร่วมในการรับรู้ ตัดสินใจ ดำเนินการและประเมินผล ซึ่งมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังต่อไปนี้ 1) ควรพัฒนาการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมหลายหลาย รูปแบบของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมค่ายการต่อต้านทุจริต และกิจกรรมอื่น ๆ ในกลุ่มสถานศึกษาเพื่อสร้างเครือข่าย 3) ควรมีการการต่อยอดในการจัด ร่วมกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนหรือในรายวิชาที่เกี่ยวข้องประยุกต์ใช้กิจกรรมต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรองกาญจน์ วิวัฒน์วิศวกร. (2554). ระยะห่างระหว่างโต๊ะสอบ เพื่อป้องกันการทุจริตโดยใช้ การแลกเปลี่ยนระหว่างความเร็วกับความแม่นยำ. ใน วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิศวกรรมอุตสาหการ. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กรุงเทพธุรกิจ. (2561). 10 โหลไฟล์โตลล์ของคนในยุค Gen Y. เรียกใช้เมื่อ 14 มกราคม 2561 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/499582>
- กิตติมา บุษบา. (2554). ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลต่อการบริหารงานของสำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.). ใน วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- จินตนา พลอยภัทรภิญโญ. (2554). ปัจจัยเอื้อที่ทำให้เกิดการทุจริตต่อหน้าที่ของบุคลากร สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชุมแพ แสนยะบุตร. (2560). การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและภาคประชาชนต่อต้านการ ทุจริตขององค์กรชุมชน กรณีศึกษา: ชุมชนในเขตเทศบาลตำบลกลางหมื่น อำเภอเมือง กาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 7(3), 53-62.
- ญาดา กาศยปนนท์. (2554). การกำหนดมาตรการทางกฎหมายในการตรวจสอบความ เคลื่อนไหวทางการเงินของบุคคลที่มีสถานภาพทางการเมืองเพื่อการป้องกันและ ปราบปรามการทุจริตของไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา กฎหมายอาญา. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณรงค์ โพธิ์พุกขานันท์. (2551). ระเบียบวิธีวิจัย. กรุงเทพมหานคร: เอ็กสเปอร์เน็ท.
- ภัชรพร มีรสสม. (2555). การบริหารจัดการการศึกษานอกระบบที่มีคุณภาพในประเทศไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยสยาม.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 - 2564. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). ยุทธศาสตร์ชาติ (20 ปี) พ.ศ. 2561 - 2580. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Ainsworth, R. T. (2011). Technology can solve MTIC fraud – VLN, RTvat, D-VAT certification. European Union: International Vat Monitor, 22(3), 153-160.
- Amare, S. (2014). Human resource development practices and challenges in public sector: Evidence from selected regional public bureaus in Tigray regional State, Ethiopia. In Unpublished master's thesis. Mekelleof University, Mekelle, Ethiopia.
- Byrne, S. M. (1999). The value of human resource development to an organization; Providing technical assistance to small manufacturing companies. In Unpublished doctoral dissertation. Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Richins, L. (2014). Preventing corporate fraud. Salt Lake City: UT: University of Utah.
- Waziri, F. (2011). Strengthening of anti corruption commissions and laws in Nigeria. In Unpublished doctoral dissertation. University of Pittsburgh.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (3rd ed). New York: Harper and Row Publications.

การพัฒนาแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอน
โดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งไหม
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล*

DEVELOPMENT OF TEACHING AND LEARNING MANAGEMENT MODEL
USING THE DISTANCE LEARNING TELEVISION FOR BAN THUNG MAI
SCHOOL UNDER THE SATUN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA
OFFICE

อับดุลอาซิส ยาบา

Abdulaziz Yaba

โรงเรียนบ้านทุ่งไหม อำเภอละงู จังหวัดสตูล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล

Ban Thung Mai School, Nam Phut Sub-district, La-ngu District, Satun Province, under the Satun Primary

Educational Service Area Office, Thailand

E-mail: ab.aziz2514@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ
รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม 2) พัฒนารูปแบบการบริหาร
จัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม 3) ทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการ
การเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม 4) ประเมินผลรูปแบบการจัดการศึกษาทางไกล
อย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขนาดเล็ก ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ
และเชิงคุณภาพ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 3 และ 6 ปี
การศึกษา 2562 จำนวน 33 คน และครูผู้สอน จำนวน 3 คน โดยใช้แบบประเมิน แบบสอบถาม
แบบทดสอบ การสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่
ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน กับการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า
1) ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็น
เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหาแตกต่างกันตามสถานะภาพที่ต่างกัน และความต้องการภาพรวมอยู่
ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$) 2) ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับความเหมาะสมของรูปแบบและความเป็นไปได้
ของรูปแบบในการนำไปใช้ได้คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งหมายถึงรูปแบบนี้สามารถนำไปใช้ได้
3) หลังการใช้รูปแบบ ครูมีทักษะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมสูงขึ้น

* Received 18 September 2022; Revised 26 September 2022; Accepted 29 September 2022

และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นทุกคน โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 4) ผลการประเมินการใช้รูปแบบ พบว่า ครูมีทักษะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบ และนักเรียนทุกคนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

คำสำคัญ: รูปแบบ, การบริหารจัดการการเรียนการสอน, ทางไกลผ่านดาวเทียม

Abstract

The objectives of this research article were to 1) study current conditions and the need for teaching and learning management model using the distance learning television (DLTV), 2) develop teaching and learning management model using the DLTV, 3) try out teaching and learning management model using the DLTV, 4) evaluate the effective use of teaching and learning management model using the DLTV. This research was mixed methods approach: qualitative and quantitative research. The population included 33 students in grade 1, grade 3 and grade 6 and 3 teachers from Ban Thung Mai School in academic year 2019. Instruments used were a form of behavioral assessment, interview and group discussion. Percentage, mean ($\bar{X}$), standard deviation (SD), and content analysis were used for data analysis. The results showed that 1) the present condition, problems and demands of teaching and learning management model using the DLTV, participants with distinct positions expressed opinions toward problems concerning DLTV differently, and as perceived by participants were at a high level ($\bar{X} = 4.43$), 2) the experts agree with the appropriateness and possibility of the model using the DLTV being usable at 100 percent, which means that this model can be used, 3) after using the teaching and learning management model using the DLTV, three teachers in the experimental group had higher skills than before the teaching and learning management using the DLTV were used, and also the students had higher learning achievement than before the teaching and learning management using the DLTV were used, 4) the evaluation of teaching skills and learning achievement after using the teaching and learning management model by the DLTV, teachers had higher skills and the students had higher learning achievement than before using the DLTV. All with a statistically significant difference at the 0.01 level.

Keywords: Model, The Teaching and Learning Management, The Distance Learning Television (DLTV)

บทนำ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 จัดทำขึ้นเพื่อพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของประเทศ โดยมุ่งเพิ่มโอกาสและความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพและมาตรฐานของประชาชนทุกช่วงวัย ทุกกลุ่มเป้าหมาย เพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับ พัฒนากำลังคนที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและการพัฒนาประเทศ และสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของทุกภาคส่วนในสังคมผ่านการสร้างความรู้ ความเข้าใจ การรับรู้ การยอมรับและพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของผู้เกี่ยวข้อง ทุกภาคส่วนเพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดโดยมีกรอบทิศทางและเป้าหมายของแผนการศึกษาแห่งชาติที่สนองหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แนวพระราชดำริของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับการสร้างบุคลิกและอุปนิสัยที่ดีงาม (Character Education) สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ประเทศไทย 4.0 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2561 - 2564) และรองรับกับโครงสร้างประชากร บริบทการจัดการศึกษาของประเทศ และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปของกระแสโลกาภิวัตน์ในโลกศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2560)

ดังนั้น วิธีการจัดการศึกษาจึงควรพัฒนาวิธีการหรือรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ โดยอาศัยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสภาพการณ์ปัจจุบัน ซึ่งระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและระบบการสื่อสารโทรคมนาคม มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ระบบคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ (รุ่ง แก้วแดง, 2540) นอกจากนี้ ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศในปัจจุบันมีผลทำให้รูปแบบการจัดการการเรียนรู้ของคนในโลกเกิดความเปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก (กิดานันท์ มลิทอง, 2543) ซึ่งเป็นผลให้เกิดการคิดค้นและพัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ระบบงานในการสนับสนุนและส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน ระบบงานเพื่อการบริหารจัดการศึกษาและสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับระบบคอมพิวเตอร์ ดังนั้นจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่จะสามารถนำมาใช้งานได้หลากหลายรูปแบบ ดังจะเห็นได้จากบทความและงานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาและการสร้างรูปแบบการเรียนการสอนที่มีให้เลือกใช้ได้ อย่างหลากหลายภายใต้หลักการและทฤษฎีในการจัดการเรียนการสอนโดยอาศัยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีความทันสมัย เพื่อให้เกิดการส่งเสริมการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิตด้วยระบบการศึกษาทางไกลผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ที่ทรงห่วงใย เรื่องการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนในถิ่นทุรกันดาร และได้มีโอกาส ได้มีความเสมอภาคกันทางการศึกษา ซึ่งเป็นที่มาของโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม โดยได้เริ่มต้นการออกอากาศเฉลิมพระเกียรติเป็นปฐมฤกษ์ เมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2538 และขยาย มิติทางการศึกษาสู่โรงเรียนปลายทางทั่วประเทศ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน โดยเฉพาะโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ที่ขาดแคลนครูผู้สอนและครูไม่ครบชั้น นักเรียนได้เรียนรู้สู่โลก การศึกษามิติใหม่กับสื่อการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม นอกจากนี้ยังเป็นการแก้ปัญหาครูผู้สอน ที่ขาดความเชี่ยวชาญในวิชาที่สอน กล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาทางไกลให้โอกาสที่เท่าเทียมกันแก่ บุคคลอย่างกว้างขวางทำให้บุคคลไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพใดอยู่ใกล้ไกลเพียงใดประกอบอาชีพใด อายุเท่าใดพื้นฐานความรู้เท่าใดต่างได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันการศึกษาทางไกลเป็นการช่วย ลดข้อจำกัดของการศึกษาในระบบโรงเรียน ซึ่งมีข้อจำกัดหลายด้าน เช่น การจำกัดจำนวนนักเรียน การจำกัดห้องเรียน การจำกัดครู และการจำกัดวัสดุอุปกรณ์ นอกจากนี้ ยังมีด้านอายุผู้เรียน พื้นฐานความรู้ของผู้เรียนและมีระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด ซึ่งการศึกษาทางไกลจะ ช่วยลดข้อจำกัดเหล่านี้ได้พอสมควร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดและมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการบริหาร จัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล และเพื่อรองรับหลักเกณฑ์การขอเปิดและ ดำเนินการหลักสูตรในระบบการศึกษาทางไกล พ.ศ. 2548 และแนวปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การขอ เปิดหลักสูตรในระบบการศึกษาทางไกล โดยเน้นหลักการจัดการเรียนการสอนทางไกลในหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความใกล้เคียงกันกับการเรียนการสอนในห้องเรียนจริง ซึ่งไม่ว่าผู้เรียน กับผู้สอนจะอยู่ห่างไกลกัน ต่างเวลา ต่างสถานที่ ก็สามารถเรียนรู้ โดยการพูดคุย ปฏิภาณ และ มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอนโดยเห็นภาพกัน ผ่านระบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อ ทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการรูปแบบการบริหารจัดการการเรียน การสอนทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสตูล
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่าน ดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล
4. เพื่อประเมินผลรูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลอย่างมีประสิทธิภาพของโรงเรียนขนาด เล็กของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยกำหนดวิธีดำเนินการวิจัยออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม การวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่จะศึกษาสภาพ สาเหตุ และปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ ใน 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำหนดนโยบาย 2) การขับเคลื่อนและสร้างความเข้มแข็ง 3) การจัดการเรียนรู้ 4) การนิเทศและติดตาม 5) การประเมินผลและปรับปรุง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศตูล เขต 1, 2561) ประชากรได้แก่ ครูผู้สอนในโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศตูล จำนวน 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

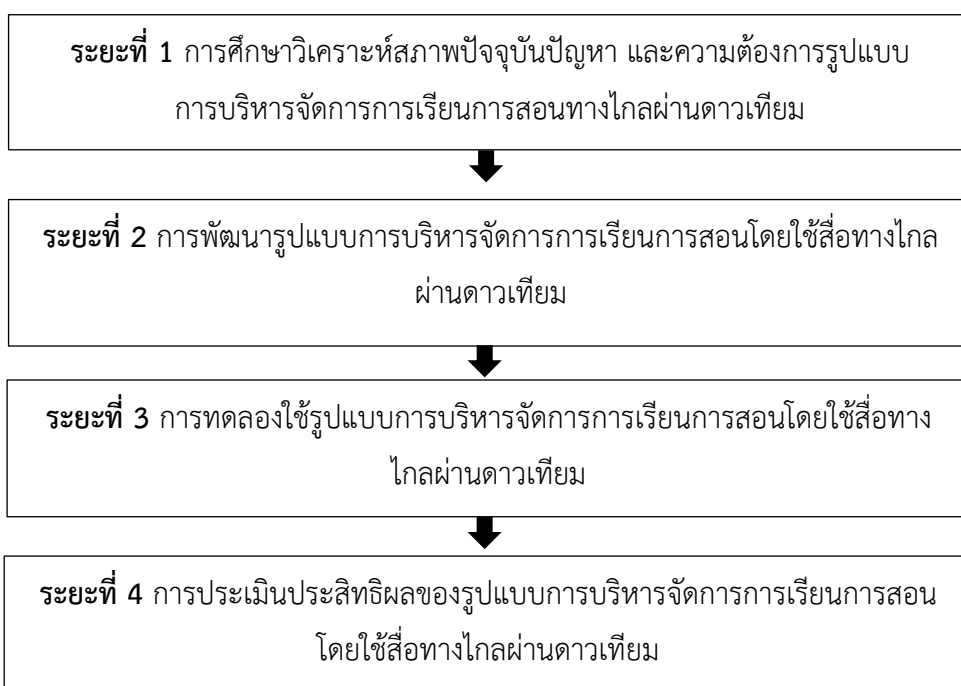
ระยะที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศตูล การวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการนำผลการศึกษาจากขั้นตอนที่ 1 มาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดของการพัฒนารูปแบบ กำหนดโครงสร้างและองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศตูล และสังเคราะห์ ร่างรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณของนักเรียน แล้วตรวจสอบร่างรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศตูล จากนั้นตรวจสอบรูปแบบโดยนำแบบสอบถามเข้าที่ประชุมเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 ท่านได้มาจากการคัดเลือกโดยใช้วิธีสุ่มแบบเจาะจง เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence) ของแบบสอบถาม และค่าเฉลี่ยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ โดยใช้ค่าเฉลี่ยที่ถือว่าสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศตูล การวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการนำรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศตูล ไปทดลองใช้ มีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาศตูล โดยใช้กับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านหัวควนปีการศึกษา 2561 จำนวน 3 คน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีที่ 3 และปีที่ 6 โรงเรียนบ้านหัวควน ปีการศึกษา 2562 จำนวนนักเรียน 30 คน

ระยะที่ 4 การประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล การวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลและปรับปรุงรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล ในขั้นตอนที่ 3 โดยกลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอนโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ ปีการศึกษา 2562 จำนวน 3 คน และนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีที่ 3 และปีที่ 6 โรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ ปีการศึกษา 2562 จำนวนนักเรียน 33 คน

ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้นำมาวิเคราะห์สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลในรูปแบบความเรียง

ภาพที่ 1 สรุปวิธีดำเนินการวิจัย 4 ระยะ

ผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล ได้ผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาประณศศึกษาสตูล โดยใช้วิธีการศึกษาเอกสารและวิเคราะห์แบบสอบถามรายด้านทั้ง 5 องค์ประกอบ พบว่า

องค์ประกอบที่ 1 การกำหนดนโยบาย 1) มีการวางแผนการดำเนินงานไว้ในแผนกลยุทธ์และแผนปฏิบัติการ 2) มีการจัดทำประกาศนโยบายและข้อตกลงความร่วมมือในการดำเนินงาน 3) ขาดแผนการดำเนินงานตามโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมอย่างเป็นรูปธรรมทั้งในระดับเขตพื้นที่ และระดับสถานศึกษา 4) มีการพัฒนาบุคลากร การจัดอบรมสัมมนาแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนและการจัดการความรู้ไม่ต่อเนื่องและไม่ทั่วถึง 5) โรงเรียนขนาดเล็ก มีคณะกรรมการดำเนินงานตามนโยบายที่ไม่ครอบคลุม

องค์ประกอบที่ 2 การขับเคลื่อนและสร้างความเข้มแข็ง 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาใช้คู่มือการดำเนินงานโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการขับเคลื่อน มีการชี้แจงการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับบุคลากรครู ผู้บริหาร 2) มีการจัดตั้งศูนย์บริการสื่อ เทคโนโลยี เอกสารการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมให้กับโรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา 3) สื่อ อุปกรณ์ที่สนับสนุนการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมมีความขาดแคลน 4) การสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนไม่เพียงพอ

องค์ประกอบที่ 3 การจัดการเรียนรู้ 1) นักเรียนมีส่วนร่วมกิจกรรมและตั้งใจเรียนพร้อมนักเรียนต้นทาง 2) เอกสารคู่มือแผนการสอน ใบงานและเอกสารด้านการวัดประเมินผล ยังมีจำนวนน้อย ไม่ครบตามเนื้อหา 3) จำนวนครูผู้สอนไม่ครบชั้น ส่วนใหญ่มีโรงเรียนที่ครู 1 คนต้องรับผิดชอบห้องเรียนที่มากกว่า 1 ห้องเรียน 4) ครูขาดความกระตือรือร้นไม่แนะนำและแก้ปัญหาให้นักเรียน 5) นักเรียนทำกิจกรรมไม่ทันตามโรงเรียนต้นทาง 6) นักเรียนไม่สนใจร่วมกิจกรรมตามบทเรียนและตามแนวทางที่กำหนด

องค์ประกอบที่ 4 การนิเทศและติดตาม 1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีเอกสารคู่มือการนิเทศติดตามผลการดำเนินงาน แต่การแต่งตั้งคณะกรรมการนิเทศติดตามและการกำหนดประเด็นยังไม่ครอบคลุม 2) มีปฏิทินการนิเทศ 3) มีการติดตามและประเมินผล 4) การนิเทศติดตามระดับเขตพื้นที่การศึกษากระทำไม่ต่อเนื่อง 5) โรงเรียนนิเทศภายในไม่สม่ำเสมอ

องค์ประกอบที่ 5 การประเมินผลและปรับปรุง 1) มีการจัดทำเอกสารรายงานผลการดำเนินงานโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม 2) มีการนำข้อมูลจากการประเมินผลมาปรับปรุง 3) การติดตามผลและประเมินอย่างสม่ำเสมอ 4) ขาดการประเมินผลการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ

เมื่อพิจารณาจากผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนี้

ครูผู้สอน พบว่า สภาพตามการปฏิบัติจริงและความต้องการศึกษาทางไกล ผ่านดาวเทียม ของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ โดย

ภาพรวมทั้ง 5 องค์ประกอบ ตามการปฏิบัติจริง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$) ตามความต้องการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.42$)

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า สภาตามการปฏิบัติจริง และความต้องการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล โดยภาพรวมทั้ง 5 องค์ประกอบ ตามการปฏิบัติจริง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$) ตามความต้องการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$)

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล จากการยกร่างและตรวจสอบรูปแบบของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอร่างรูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม จากข้อมูลที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าตาม ระยะ ที่ 1 และจากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เสนอร่างเป็นรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล ซึ่งประกอบด้วย ระยะที่ 1 การสร้างความรู้ ความตระหนักและความเข้าใจ ระยะที่ 2 จัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมอย่างเป็นขั้นตอน และระยะที่ 3 พัฒนาการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม

การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล โดยผู้ทรงคุณวุฒิ มีประเด็นที่ให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประเมิน ได้แก่ ประเด็นที่ 1 ความเหมาะสมของรูปแบบ และประเด็นที่ 2 ความเป็นไปได้ของรูปแบบ พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับประเด็น การประเมินรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล ทั้ง 2 ประเด็น คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งหมายถึงรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล สามารถนำไปใช้ได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกล จากความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

รายการ	ความคิดเห็น	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
ประเด็นที่ 1 ความเหมาะสมของรูปแบบ		
รูปแบบสื่อความหมายได้ชัดเจน	7	
รูปแบบมีโครงสร้างที่เหมาะสม	7	
รูปแบบมีองค์ประกอบครบถ้วน	7	
องค์ประกอบย่อยมีความสัมพันธ์กัน	7	

รายการ	ความคิดเห็น	
	เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วย
รูปแบบมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์	7	
เนื้อหา ภาษา มีความกระชับ รัดกุม	7	
รูปแบบมีความชอบธรรมและมีความเหมาะสมตามกฎระเบียบ	7	
จรรยาบรรณ และจริยธรรมตามมาตรฐานการศึกษา	7	
รูปแบบมีความถูกต้องตามแนวทาง ทฤษฎี แนวคิด	7	
นักการศึกษา หลักวิชาการ และมาตรฐานการศึกษา	7	
ประเด็นที่ 2 ความเป็นไปได้ของรูปแบบ	7	
รูปแบบสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง	7	
รูปแบบมีประโยชน์ในการนำไปใช้	7	
รูปแบบให้ผลประโยชน์คุ้มค่าต่อการลงทุนกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสังคมยุคปัจจุบันและถือเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนา	7	
รูปแบบทำให้การจัดการศึกษาทางไกลเกิดประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล	7	

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล พบว่า

3.1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ของครูกลุ่มทดลองทั้ง 3 คน พบว่า ภายหลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ทุกคน โดยภาพรวมก่อนการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล อยู่ระดับน้อยและหลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล อยู่ในระดับมาก โดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 3.78 (SD = 0.07)

3.2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ พบว่า นักเรียนของครูกลุ่มทดลอง มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่สูงกว่าคะแนนก่อนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ก่อน

การใช้รูปแบบนักเรียนมีผลคะแนนโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 9.10 และหลังการใช้รูปแบบนักเรียนมีผลคะแนนโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 14.20)

4. การประเมินผลรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร

4.1 ผลการเปรียบเทียบทักษะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ของครู 3 คน พบว่า หลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร ครูมีทักษะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ทุกคน โดยครูมีทักษะอยู่ในระดับมากโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 2.55 (SD = 0.13) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลการประเมินทักษะการจัดการเรียนรู้ทางไกลผ่านดาวเทียมของครูกลุ่มทดลองก่อนและหลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร

คนที่	ทักษะการจัดการเรียนรู้ทางไกลผ่านดาวเทียม					
	ก่อนการใช้รูปแบบ			หลังการใช้รูปแบบ		
	$\bar{X}$	SD	แปลผล	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1	1.42	0.50	น้อย	2.55	0.52	มาก
2	1.65	0.48	น้อย	2.58	0.51	มาก
3	1.49	0.52	ปานกลาง	2.53	0.52	มาก
รวมเฉลี่ย	1.43	0.11	น้อย	2.55	0.13	มาก

4.2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียนของครู 3 คน พบว่า นักเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ทุกคนโดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 (ก่อนการใช้รูปแบบนักเรียนมีผลคะแนนโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 8.58 และหลังการใช้รูปแบบนักเรียนมีผลคะแนนโดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 14.09) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนของครูกลุ่มทดลอง ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล (n = 33)

นักเรียนของครูกลุ่มทดลอง	คะแนนเต็ม	การจัดการเรียนรู้				t	P
		ก่อน		หลัง			
		$\bar{X}$	SD	$\bar{X}$	SD		
คนที่ 1 (n = 10)	20	9.00	1.63	14.00	1.05	11.180**	.000
คนที่ 2 (n = 11)	20	8.82	1.25	14.18	0.98	12.411**	.000
คนที่ 3 (n = 12)	20	8.00	1.21	14.08	1.00	14.002**	.000
รวมเฉลี่ย		8.58	1.39	14.09	0.98	21.384**	.000

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

อภิปรายผล

จากผลของการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. การศึกษาและวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการในการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล จะเห็นว่า ทั้ง 5 องค์ประกอบ คือ การกำหนดนโยบาย การขับเคลื่อนและสร้างความเข้มแข็ง การจัดการเรียนรู้ การนิเทศและติดตามและการประเมินผลและปรับปรุง โดยภาพรวมตามสภาพการปฏิบัติจริง อยู่ในระดับปานกลาง และตามความต้องการ อยู่ในระดับมากที่สุด กล่าวคือ จะเห็นได้ว่าสภาพการดำเนินการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง คือมีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นไปตามสภาพผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนยังไม่มากพอกับวัตถุประสงค์ของโครงการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่ต้องการขยายโอกาสทางการศึกษาสำหรับผู้ที่ยากไร้ในท้องถิ่นทางไกลและในสถานศึกษาที่ขาดแคลนวัสดุ อุปกรณ์การเรียนตลอดจนทรัพยากรบุคคลช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับผู้ขาดโอกาสทางการศึกษาได้ศึกษาด้วยตนเองเป็นการพัฒนาการจัดการศึกษาโดยการจัดการกิจกรรมการเรียนต่าง ๆ ให้กับผู้เรียนที่อยู่ทางไกลเกิดการเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันกับผู้เรียนที่อยู่ส่วนกลางเป็นการเสริมความรู้ แก่ผู้เรียนทั่วไปให้มีโลกทัศน์ที่กว้างขวางมากขึ้น ช่วยเพิ่มทักษะและประสบการณ์การเรียนการสอนแก่ครูผู้สอนซึ่งได้เรียนรู้เทคนิควิธีการและนำไปพัฒนานตนเองเพื่อจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพตามแนวทางที่ได้รับชมจากโทรทัศน์ทางไกลซึ่งสอนโดยผู้เชี่ยวชาญช่วยเพิ่มคุณภาพการเรียนการสอนซึ่งมีทั้งการนำมาใช้ประกอบเสริมสรุปบทเรียน รวมทั้งทบทวนบทเรียนให้กับผู้เรียน เป็นการฝึกหัดด้านอาชีพและเทคนิคการทำงานต่าง ๆ เป็นการพัฒนาด้านแบบแผนการศึกษาที่สามารถนำมาเสริมนอกเหนือจากการศึกษาตามปกติ

แต่สภาพความเป็นจริงจากการศึกษาสภาพ เกิดปัญหาในการดำเนินการจัดการเรียนการสอนหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาบุคลากร การจัดอบรมสัมมนาแนวปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอนและการความรู้ไม่ต่อเนื่องและไม่ทั่วถึง (ร้อยละ 52.46) ครูขาดความกระตือรือร้น ไม่แนะนำและแก้ปัญหาให้นักเรียน ไม่เตรียมเอกสารการสอนตามแผนและเอาใจใส่ในกระบวนการ และกิจกรรมของนักเรียน (ร้อยละ 50.82) ขาดการนำผลสะท้อนของการจัดการเรียนการสอนมาปรับปรุง (ร้อยละ 47.81) ขาดการนำผลสะท้อนของการจัดการเรียนการสอนมาปรับปรุง (ร้อยละ 46.45) และนักเรียนไม่สนใจร่วมกิจกรรมตามบทเรียนและตามแนวทางที่กำหนด (ร้อยละ 43.44) ตามลำดับ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ทำให้ผู้ศึกษาต้องคิดพัฒนารูปแบบเพื่อนำมาปรับปรุงและพัฒนา ให้การจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านทางไกลเกิดประสิทธิผลกับผู้เรียนมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับ สุรศักดิ์ ปาเฮ ได้กล่าวถึงสภาพปัญหาของการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมว่า ด้านครูผู้สอน/ผู้บริหาร 1) ผู้บริหารองค์การยังไม่ตระหนักและให้ความสำคัญกับการเรียนแบบทางไกล 2) ครูผู้สอนยังยึดติดรูปแบบการสอนแบบเดิมและอาจสอนโดยใช้สื่อแทนตัวครูมากกว่าครูเป็นผู้ใช้สื่อเพื่อการสอน 3) การแสวงหาทรัพยากรสนับสนุนจากชุมชนยังไม่ดีพอ (สุรศักดิ์ ปาเฮ, 2558)

2. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร โดยมีความกระทำการยกร่างรูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร นำข้อมูลจากการศึกษาและวิเคราะห์ สภาพปัญหาและความต้องการในขั้นตอนที่ 1 มากำหนดรูปแบบและองค์ประกอบรูปแบบสำหรับเป็นแนวทางการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร ซึ่งข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการวิเคราะห์ คณะกรรมการยกร่างได้จัดกลุ่มข้อมูลเป็น 3 ส่วน โดยกลุ่มข้อมูลส่วนแรกเป็นการสร้าง ความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักในการดำเนินงานของผู้บริหาร ครูผู้สอนและผู้เกี่ยวข้องให้เกิดความเข้าใจ (Understanding) ที่จะนำไปสู่การสอนที่มีประสิทธิผล (Teaching) และการประเมินที่ก่อให้เกิดการพัฒนา (Development) ซึ่งสอดคล้องกับ เบนจามิน เอส บลูม (Bloom, B. S.) นักการศึกษาชาวอเมริกัน เชื่อว่า การเรียนการสอนที่จะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจน โดยแบ่งเป็นขั้นของความรู้ สู่ความเข้าใจและนำไปปรับใช้ตลอดจนการวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และประเมินผล และได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ อีกทั้งยังมีการตรวจสอบ รูปแบบ จึงทำให้รูปแบบมีความเหมาะสมเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพใช้เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษา ทางไกลผ่านดาวเทียมให้เกิดประสิทธิผลในโรงเรียนขนาดเล็กได้ (Bloom, B. S., 1976) และสอดคล้องกับ ดนัยวัฒน์ มณี ได้ทำการศึกษาเรื่อง ถอดบทเรียนการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT) ในโรงเรียนบนเขตพื้นที่สูง กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านแม่หม้อ ศึกษาสภาพ

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT) ในโรงเรียนบ้านแม่หม้อ ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าฝ่ายงาน ครู นักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นบันทึกการสำรวจข้อมูล และการสนทนากลุ่ม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ การวิเคราะห์ความถี่และหาค่าเฉลี่ยร้อยละ สรุปผลการศึกษา ภาพรวมของระดับคุณภาพการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศของโรงเรียนบ้านแม่หม้อมีคุณภาพการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาทางไกล และผลการประเมินความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องที่มีต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียนบ้านแม่หม้อ พบว่า ผู้ที่เกี่ยวข้องมีความพึงพอใจในระดับมาก และผลการศึกษาการบริหารจัดการ พบว่า โรงเรียนบ้านแม่หม้อมีแผนการบริหารจัดการการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศในโรงเรียน (दनัยวัฒน์ มณี, 2560)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล พบว่า 1) ผลการเปรียบเทียบทักษะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ของครูกลุ่มทดลอง พบว่า ภายหลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ทุกคน 2) ผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนก่อนและหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ พบว่า นักเรียนของครูกลุ่มทดลองมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่สูงกว่าคะแนนก่อนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธกัสมพร้อม ได้ทำการศึกษาเรื่อง รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ผู้อำนวยการโรงเรียนและครูโรงเรียนขนาดเล็ก มีความต้องการรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) และยังพบว่าสถานศึกษาดำเนินงานตามรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) มีระดับ การปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน และโรงเรียนที่เป็นหน่วยทดลองนักเรียนมีผลการทดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชาติ (ONET) เฉลี่ยสูงกว่าระดับประเทศ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีความพึงพอใจต่อรูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ในระดับมากที่สุด (พัทธกัสมพร้อม, 2562)

4. การประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

สตูล ผลการเปรียบเทียบทักษะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ของครู 3 คน พบว่า หลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ครูมีทักษะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้สูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล ทุกคน และผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนของครู 3 คน พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้สูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ทุกคน โดยมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภัสสร สุภาสอน ได้ทำการประเมินโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ในด้านการเรียนรู้ นักเรียนสามารถตอบคำถามในกิจกรรมการเรียนการสอนได้มากขึ้น มีนิสัยรักการอ่าน การศึกษาค้นคว้าเพิ่มมากขึ้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ด้านผลลัพธ์ที่เกิดกับโรงเรียนส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น โดยสามารถแก้ปัญหาครูผู้สอนไม่ครบชั้น ครูสอนไม่ตรงวิชาเอก รวมถึงการแก้ปัญหาการใช้สื่อประกอบการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ครูและผู้บริหารมีความสุขที่ได้เห็นพฤติกรรมของคนที่เรารักเป็นไปในทางบวกนักเรียนได้เรียนรู้ด้วยเทคนิควิธีที่หลากหลายจะส่งผลให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ที่หลากหลาย (ประภัสสร สุภาสอน, 2557)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ในการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล คือ การจัดการเรียนการสอนด้วยระบบการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพและเป็นที่ยอมรับ เนื่องจากประสิทธิภาพเชิงประจักษ์ของรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนรู้อย่างไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ ทำให้ครูมีความรู้และทักษะการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมสูงขึ้น และนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นทุกคนภายหลังการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม อย่างไรก็ตาม นักเรียนยังคงต้องการให้มีการจัดการเรียนการสอนโดยมีครูเป็นผู้จัดการเรียนการสอนจริงภายในห้องเรียน เพราะการสอนจริงในห้องเรียนสามารถสร้างบรรยากาศ และแรงจูงใจได้มากกว่าการสอนทางไกลผ่านดาวเทียม ดังนั้น การจัดครูให้ครบชั้นและให้ครูสอนตรงตามคุณวุฒิของตนเองสามารถพัฒนาประสิทธิภาพของผู้เรียนได้เต็มศักยภาพมากกว่า แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมสามารถตอบสนองต่อ

ความต้องการในการเรียนรู้ของนักเรียนได้ไม่สมบูรณ์ จึงควรพัฒนาระบบการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมเพื่อสนองความต้องการที่จะเรียนรู้ของนักเรียนในทุกด้านต่อไป เพื่อให้การจัดการศึกษาด้วยระบบทางไกลผ่านดาวเทียมเกิดประโยชน์สูงสุด และพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้เต็มประสิทธิภาพ

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของนักเรียนโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี การดำเนินการวิจัยได้ดังนี้ 1) ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการในการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันปัญหารายด้านทั้ง 5 องค์ประกอบแตกต่างกันตามสถานะภาพที่ต่างกัน และความต้องการภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ผลการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม พบว่า ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยอย่างยิ่งกับประเด็นการประเมินรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ทั้งประเด็นความเหมาะสมของรูปแบบและความเป็นไปได้ของรูปแบบ ซึ่งหมายถึงรูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมสามารถนำไปใช้ได้ 3) ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม พบว่า ภายหลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ทำให้ทักษะการจัดการเรียนการสอนของครูกลุ่มทดลองดีขึ้น และผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 4) ผลการประเมินการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม พบว่า ภายหลังการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม ครูทุกคนมีทักษะการจัดการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบการบริหารจัดการการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม และผลการเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียนของครู 3 คน พบว่า นักเรียนทุกคนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้และเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป ควรมีการประชุมชี้แจงให้กับครูทราบก่อนนำรูปแบบการบริหารจัดการการเรียน การสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมไปใช้ นอกจากนี้ควรมีการเตรียมความพร้อมก่อน การชี้แนะโดยมีการชมเชยและสะท้อนให้ครูตระหนักถึงศักยภาพของตนเอง จุดเด่นของครู เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ครูมีความตระหนักเคารพและมีความเชื่อมั่นในตนเอง ในระหว่างจัดการเรียนรู้นักพบว่า ครูกำลังห่างจากเป้าหมายที่ครูตั้งไว้ในขั้นการทบทวนควรหาแนวทางการแก้ไขปัญหาดังนี้เพื่อให้ครู

เข้าใจในสภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นอย่างไรและควรกำหนดขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาที่ละชั้นแบบง่าย ๆ ไปทีละชั้นและกระตุ้นด้วยการตั้งคำถามและชมเชยเป็นระยะ อีกทั้งการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ในแต่ละช่วงของครูควรสะท้อนเรื่องราวจากสถานการณ์ความคิดความรู้สึกของผู้รับการชี้แนะในลักษณะที่เข้าใจได้ง่ายสร้างคุณค่าให้ผู้รับ การชี้แนะตระหนักและเห็นความสำคัญในแต่ละช่วงของการสะท้อนผล ในการทำวิจัยในครั้งต่อไปควรมีการทำวิจัยการพัฒนาแบบการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนโดยใช้สื่อทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนบ้านทุ่งไหม้ไกลผ่านดาวเทียมในระดับอื่น ๆ และควรมีการทำวิจัยการพัฒนาแบบการส่งเสริมทักษะครูในด้านอื่น ๆ เช่น ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ด้านทักษะวิชาชีพ ส่งเสริมทักษะการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเองของผู้เรียน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

- กิดานันท์ มลิทอง. (2543). เทคโนโลยีการศึกษาและนวัตกรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- दनัยวัฒน์ มณี. (2560). ถอดบทเรียนการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาทางไกลผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ (DLIT) ในโรงเรียนบนเขตพื้นที่สูง กรณีศึกษาโรงเรียนบ้านแม่หม้อ. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประภัสสร สุภาสอน. (2557). การประเมินโครงการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. ใน รายงานการวิจัย. สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2.
- พิทักษ์ สมพร้อม. (2562). รูปแบบการบริหารจัดการการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) โดยบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนโรงเรียนขนาดเล็ก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1. วารสารวิจัยและพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์, 14(1), 62-75.
- รุ่ง แก้วแดง. (2540). ปฏิวัติการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: แพร่พิทยา.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสตูล เขต 1. (2561). รายงานผลการประเมินคุณภาพการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (NT). สตูล: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสตูล.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุรศักดิ์ ปาเฮ. (2558). สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา. แพร่: ห้างหุ้นส่วนจำกัดแพร่ไทยอุตสาหกรรมพิมพ์.

Bloom, B. S. (1976). Taxonomy of Education Objective, Handbook I: Cognitive Domain. New York: David McKay.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ เป็นวารสารวิชาการของวัดวังตะวันตก อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer-reviewed) เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกวัด ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา ทางวารสารกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตารางต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่างพิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำ 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3-5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student centred learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัย การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ
- 5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) / ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด-ปิด แล้วระบุชื่อ-นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง โดยการกรอกข้อมูลอ้างอิงในฟังก์ชันการอ้างอิง ของโปรแกรม Microsoft Word 2010 เป็นต้นไป เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ / เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย ตัวอย่างเช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบเป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพศาลในภพ”

ทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น

2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมผู้เขียนทั้งสองแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ และเชมณัฐ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำและคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kiarash, A., 2007)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอมป์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Hersey, P. & Blanchard, K. 2010)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Kiarash, A. et al., 2007)

เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

(1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎก อรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(2) หนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทิตย์ อาภาภโร. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสุกิจจ์ สุจิณโณ. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิวิธยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร, / ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลข หน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ธิดาภูมิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

(5) บทความในสารานุกรม

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม, / (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).
สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาจพันธ์. (2537). หม้อคอคควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมือง ฝายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

(6) หนังสือพิมพ์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).//ชื่อบทความ.//ชื่อหนังสือพิมพ์,/เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

สมบูรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาณุภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.//(วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).//ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทาง โหราศาสตร์. (นางณฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.//(ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.//เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562 . เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิตวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลุนิยาม 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสนดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?artide_id=1304&articlegroup_id=274

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6 (5), 25-28.

5. หลักเกณฑ์การส่งต้นฉบับบทความเพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JSBA> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง Email : suriya.sur@mcu.ac.th

6. ขั้นตอนการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร *.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล *.PDF*.JPG*.GIF หรือ *.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธหรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับวารสาร ลิงค์ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระบุประเภทของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่ มีความน่าสนใจมากที่สุด)
.....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

(16 pt).....ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย.....
.....
.....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

...(16.pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ).....

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16.pt).....

2. (16.pt).....

3. (16.pt).....

วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16.pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

[illegible]

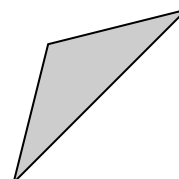
.....

.....

.....

.....

(16.pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่ สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

[illegible]

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16.pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์
ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจ
ง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16.pt)สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือ กรณีที่ขอบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt) ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการ
วิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและ
ความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3-5 คำ

Abstract (18 pt) (300 คำ)

...(16 pt)

.....

.....

.....

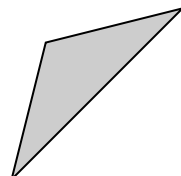
.....

.....

Keywords: 3-5 words

(16 pt).

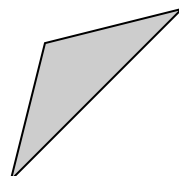
110. pt.

..(16 pt)..

(18 pt)

สรุป (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16.pt)

.....

.....

.....

.....

.....